I. LUDO

PARAVANUL DE AUR

Volumul 3

REGELE PALAELIBUS

Ediţia a II-a

EDITURA PENTRU LITERATURĂ
1962

Coperta şi ilustraţiile de Eugen Taru

Coperta şi ilustraţiile de Eugen Taru

Din ciclul
PARAVANUL DE AUR

au apărut:
Domnul general guvernează, ed. I. 1953, ed. II-a, 1954;
Starea de asediu, ed. I, 1955, ed. II-a 1956;
Regele Palaelibus, 1957;
Salvatorul, 1959;
Ultimul batalion, 1960.

I

La miezul nopţii, prinţul Carol, după ce se îmbăie, îşi puse uniforma de general de aviaţie, îşi înfipse în piept toate decoraţiile şi trecu în bibliotecă, unde-l aştepta domnul Dacu, preşedintele Consiliului de miniştri.

— Domnule Dacu, am sosit! facu el, vioi, şi scutură energic mâna primului ministru.

Dacu, drept, solemn şi, în glas fără niciun fel de accent care i-ar putea trăda vreun sentiment ori vreun gând oarecare, îi răspunse:

— Bine aţi venit, alteţă! Cred că sunteţi mulţumit!

— Încântat, domnule Dacu! Mai mult decât mă aşteptam. N-am destule cuvinte să-ţi mulţumesc. Te rog să mă crezi.

Carol era, într-adevăr, uimit de ordinea în care au decurs lucrurile. Aparatul care-l aducea, fusese semnalizat deasupra aerodromului de la Pipera pe la nouă şi jumătate seara, cu o întârziere de trei ceasuri peste ora convenită cu cei care făceau parte din conjuraţie. După o aşteptare atât de lungă, ofiţerii, în frunte cu colonelul Raul Panaitescu, adunaţi pe câmp să-l primească, se înapoiară, amărâţi, în oraş, convinşi că lovitura, pregătită cu atâta grijă, ratase. Paşcanu, directorul aerodromului, dăduse ordin să fie stinse toate luminile şi se

pregătea să plece acasă şi el, când auzi pe sus zumzetul unui motor. Un avion vroia să aterizeze şi, din pricina întunericului, nu ştia unde. Îndată, luminile fură aprinse din nou şi, peste câteva minute, Paşcanu se găsi în faţa a doi inşi: unul, cu obrazul ascuns de o eşarfă până la ochi şi al doilea, probabil pilotul, care i se recomandă:

— Sunt căpitanul Măcriş!… Trebuia să fim aşteptaţi!… N-au fost nişte domni ofiţeri pe aici?

— Ba da! răspunse Paşcanu, care, cuprins de bănuială, căută să-l recunoască, sub eşarfă, pe celălalt. Au fost… Dar au plecat mai adineauri.

Brusc, călătorul îşi descoperi faţa. Paşcanu, zăpăcit, făcu un pas înapoi:

— Alteţa voastră?

— Da! Sunt prinţul Carol!

Şi cu o mânie prin care străbătea îngrijorarea, îi spuse pilotului:

— Măcriş!… Am fost trădaţi!… Ce facem?

Nu aşteptă răspunsul căpitanului Măcriş şi se întoarse către Paşcanu:

— Trebuie să mă predau! Te rog condu-mă până la Cotroceni.

Dar Paşcanu, ceva mai calm, se împotrivi:

— Ba nu, alteţă!… Vă duc la mine! Acolo veţi fi în siguranţă… Şi între timp îi anunţ pe ofiţeri! Nu v-a trădat nimeni!… Toţi vă aşteaptă!

Peste o oră, Carol se convinse că Paşcanu are dreptate: toţi îl aşteptau. La cazărmile regimentelor 9 şi 2 Vânători, de sub comanda prietenilor săi, colonelul Raul Panaitescu şi colonelul Spiru Maramă, trupele îl aşteptau spre a-l aclama şi a-l duce la Cotroceni în triumf. La palatul Cotroceni îl aşteptau, tot ca să-l aclame, regimentul 6 Mihai Viteazul, demnitarii curţii, garda, valeţii. Iar sus, în capul scării, îl aştepta fratele său, prinţul Nicolae, care-i spuse, strangulat de emoţie:

— În sfârşit! Bine că s-a isprăvit şi cu porcăria asta!

În momentul acesta se produse un incident vesel.

În poarta palatului intră în mare viteză o maşină care aducea pe Crai-Voievod, ministrul de interne şi pe Pricoleanu, prefectul Capitalei. Nicolae zări de departe pe noii sosiţi şi-i spuse lui Carol, râzând:

— Te caută poliţia!… A venit să te aresteze!

Nu greşea. Ministrul de interne şi prefectul veniseră să-l aresteze pe Carol, convinşi că afacerea a eşuat. Dar când văzură atâta armată şi atâta ofiţerime, Crai-Voievod şi Pricoleanu luară poziţia de drepţi şi începură să strige:

— Trăiască prinţul Carol al nostru!

Şi mii de glasuri le răspunseră:

— Uraaaa!

Dacu îşi instruise, deci, oamenii bine: să fie gata la orice surpriză şi în tot cazul, să nu facă prinţului dificultăţi decât numai dacă va fi pierdută partida. Dacu merita toate felicitările. Şi prinţul ar fi vrut să-l asigure că nu-i debitează simple formule de politeţă, ci-i mulţumeşte din inimă. Era vădit, însă, că vorbele lui nu-şi avură efectul dorit: primul ministru, cu privirea îngheţată, stătea nemişcat, parcă ar mai fi aşteptat ceva. Oarecum jenat, Carol căută o expresie mai elocventă a recunoştinţei lui.

— Domnule Dacu, zise el, te-ai purtat ca un adevărat patriot!

Deodată, preşedintele Dacu se însenină şi, dacă n-ar fi avut conştiinţa grelei sale răspunderi în stat, şi-ar fi permis, poate, chiar să zâmbească. Grăbit, îşi scoase, din cutiuţa pe care o ţinea în buzunarul de la jiletcă, un pămătuf şi-şi pudră nasul care, de plăcere, începuse să-i transpire, apoi se înclină:

— Alteţă, niciodată nu voi fi în stare să iubesc patria mai mult decât o puteţi iubi dumneavoastră. Patria…

Carol îşi făcu aspre mustrări că i-a pomenit lui Dacu despre patrie, pentru că ştia că preşedintele se va lansa într-o lungă şi foarte duioasă evocare a virtuţilor patriei şi mai cu seamă a virtuţilor mamei lui de la Bădăcin. Prinţului, însă, numai de patrie şi de mama lui Dacu nu-i ardea acum. N-avea timp de pierdut cu toate prostiile. Trebuia lucrat repede. Cea mai mică întârziere ar putea compromite momentul acesta istoric. Carol, deci, se repezi să-l reţină pe Dacu să nu cadă în prăpastie:

— Patria, domnule Dacu, doar pentru asta-i făcută: să fie iubită. De aceea şi cred că nu trebuie s-o lăsăm să aştepte prea mult. Ce facem?

Dacu îşi mai dădu o dată cu pămătuful pe nas şi răspunse:

— Alteţă, rămâne aşa cum ne-am înţeles la Neuilly: Alteţa sa prinţul Nicolae se retrage din regenţă. Locul e liber. Dacă vreţi, guvernul este gata să vă proclame imediat regent.

Cu obrajii acoperiţi de o roşeaţă vie, Carol îl întrebă pe Dacu:

— Domnule preşedinte, dumneata de ce crezi că m-am

deranjat până aici?
Prinţul nu mai zâmbea şi nici glasul lui nu mai avea rezonanţa clară, tinerească, de mai înainte, ci era aspru, îngroşat, aproape răguşit – şi tăios, ca o somaţie.
Senin, Dacu răspunse:
— V-aţi deranjat, alteţă, ca să fiţi aici printre noi… Şi să se termine o dată cu chestia închisă. Patria…
— Lasă patria în pace, domnule Dacu! se răsti Carol la primul ministru al ţării. Eu vreau să ştiu: ce caut aici?
Dacu uită de pămătuf, deşi ar fi avut nevoie de el mai mult ca oricând. Prinţul îl strângea cu uşa, dar demnitatea lui de preşedinte al consiliului şi de şef al partidului naţional-ţărănist nu-i permitea să cedeze cu una cu două.
— Alteţă!… încercă el să se explice.
— Nicio alteţă, domnule Dacu! Eu nu vreau să ştiu decât atât: ce caut aici?
— Doar ne-am înţeles o dată, alteţă!
— Ce ne-am înţeles, domnule Dacu? Ne-am înţeles să vin în ţară, ca să ocup locul ce mi se cuvine. Şi eu îmi cer locul. Sunt fiul regelui Ferdinand şi moştenitorul de drept al tronului… Şi dumneata vii să-mi spui că ne-am înţeles. Ce ne-am înţeles, domnule Dacu? Ce ne-am înţeles?
Preşedintele consiliului de miniştri, cu pleoapele pe jumătate închise, îşi scrută sufletul, curios şi el să ştie cam ce sentiment îl stăpâneşte, acum când prinţul răcneşte la el ca la o slugă. Indignare? Amărăciune? Dezgust? Regretul că s-a băgat de bunăvoie în această aventură? Şi ce aventură! Şi mai ales cu cine!… Cu cel mai prost crescut prinţ din câţi a dat cândva instituţia monarhică, în tot cursul istoriei. Dacă, acum, când nu-i decât un Caraiman oarecare, strecurat în ţară clandestin, cu paşaport fals, îndrăzneşte nu numai să-l mintă cu atâta neruşinare, dar să şi urle la el, la primul ministru al ţării, ce-ar mai fi în stare acest prinţişor să facă atunci când va fi rege?… Vedea lucrurile clar domnul Dacu, pentru că domnul Dacu avea un puternic simţ al realităţilor. Dar tocmai pentru că era un realist, cu capul bine înfipt între umeri, domnul Dacu vedea la fel de bine şi cealaltă faţă a problemei: că acuma toate sunt de prisos. Să pertracteze cu Carol? N-ai cu cine. Cu un Carol nu poţi pertracta. Carol nu te lasă nici să vorbeşti. Prin urmare – ce? Să-l alunge? Ar fi prea târziu! Toată ofiţerimea este cu el. De voie, de

nevoie, deci, prinţul trebuie lăsat în pace. Dar dacă este lăsat în pace, să fie cel puţin folosit. Pentru că prinţul, în pofida sau tocmai datorită imenselor sale cusururi, poate fi de mare folos partidului naţional-ţărănist. Dacă partidul naţional-ţărănist va trebui să ţină seama la tot pasul de Carol – va fi şi Carol silit să ţină seama la tot pasul de naţional-ţărănişti. Şi Carol şi naţional-ţărăniştii au în Franţa şi în Anglia aceiaşi prieteni comuni, care văd în Carol şi în Dacu nişte reprezentanţi devotaţi ai intereselor lor în România. Şi Carol şi naţional-ţărăniştii au în ţară acelaşi duşman comun: liberalii. Ura înverşunată a lui Carol împotriva liberalilor, care i-au făcut atâta rău în trecut, îl vor obliga pe Carol să se sprijine pe Dacu – cel puţin tot atât cât adversitatea firească faţă de liberali îi va împinge pe naţional-ţărănişti să se sprijine pe Carol. Din această interdependenţă dintre Carol şi Dacu ce poate rezulta? Ce alta ar putea să rezulte decât o guvernare permanentă, neîntreruptă şi nelimitată a naţional-ţărăniştilor, sub oblăduirea regelui lor Carol! Aşadar, e bine! Atunci, de ce să regrete şeful naţional-ţărăniştilor că l-a adus pe Carol aici? Ba nu regretă de loc. Că prinţul e un bădăran? Aşa este el! Dar un bădăran care prezintă mai multe avantaje decât neajunsuri!... Un bădăran necesar. Ceva mai mult: indispensabil. Şi să te indigneze mojiciile unui bădăran indispensabil? Să te amărască? Să te dezguste? De loc! Să fim realişti. Noi suntem oameni politici, nu nişte fetiţe sentimentale de pension. Patria nu ne permite să fim sentimentali. Patria...

Şi vesel că înaltul său simţ politic a ieşit din nou învingător şi că nu l-a lăsat să cadă, prosteşte, pradă indignării, amărăciunii, dezgustului, ori mustrărilor de cuget, Dacu, la zbieretele lui Carol, răspunse – zâmbind pentru întâia oară de la începutul întrevederii:

— Alteţă, sunt şi eu de acord că, din clipă în clipă, condiţiile politice, prin forţa împrejurărilor, se schimbă... Şi aş putea afirma că ne îndepărtează, tot mai mult, precum, desigur, crede şi alteţa voastră, de condiţiile în care am făcut înţelegerea. Evident că, în împrejurările de azi, nu mai poate fi vorba de un loc în regenţă. Despre regenţă am tratat în perioada vorbelor. Acuma, însă, nu mai suntem în perioada vorbelor, ci a faptelor. Fiul marelui rege Ferdinand cel loial nu poate fi decât rege... Şi nu simplu regent. Aşa că la întrebarea alteţei voastre de ce aţi venit în ţară, vă răspund: aţi venit spre a fi rege!

Patetismul candid cu care Dacu vorbise, îl făcu pe Carol să izbucnească într-un prelung hohot de râs:

— Ba bine că nu, domnule Dacu! Sunt aici ca să fiu rege! Şi atunci, ce mă mai întrebi dacă vreau să fiu regent?

— Constituţia, alteţă! răspunse Dacu, imperturbabil. Numai considerente constituţionale. Alteţa voastră este un cetăţean al României Mari. Şi în România Mare oricare cetăţean se bucură, după constituţie, de libertate deplină în toate – deci şi de libertatea de a alege ce vrea să fie: rege sau numai regent. Aşa că numai în numele acestei libertăţi constituţionale mi-am permis să întreb pe alteţa voastră ce vrea să fie: regent sau rege?

Carol se uită cu admiraţie la Dacu şi, plin de entuziasm, izbucni:

— Domnule Dacu, am fost din totdeauna de părere că singurul om care merită stimă în ţara românească, eşti dumneata. Constituţia!… Dar evident, domnule Dacu!… Constituţia!… Pe baza constituţiei am venit eu aici!… Şi tot pe baza constituţiei vreau să domnesc! În această privinţă, domnule Dacu, voi fi intransigent.

Şi cu grija de a fi înţeles, sublinie:

— In-tran-si-gent! Ca şi dumneata, domnule Dacu!

Dacu primi asigurările prinţului cu satisfacţie.

— În acest caz, alteţă, veţi găsi în mine sluga dumneavoastră cea mai devotată!… Constituţia!… Precum zicea mama mea: fără constituţie, patria…

Pe rege îl cuprinse panica: Dacu începe iar cu mama şi cu patria.

— Da, domnule Dacu! interveni el, precipitat. Este şi părerea mea. Aşadar, ne-am înţeles.

— Ne-am înţeles, alteţă! Între calitatea de rege şi cea de regent, alteţa voastră optează, în mod liber fi nesilit de nimeni, ci numai în virtutea drepturilor pe care i le conferă constituţia, pentru cea de rege. Voinţa alteţei voastre va fi împlinită!

— Când?

— Mâine după amiază! Consiliul de miniştri mă aşteaptă acum la prezidenţie, ca să aduc răspunsul alteţei voastre, spre a putea lua toate măsurile…

— …constituţionale! îl completă Carol.

— Numai constituţionale, alteţă. Alteţa voastră să n-aibă nicio

grijă. Numai constituţionale. Vor fi, desigur, şi divergenţe.

Prinţul se încruntă:

— Divergenţe? Pe ce chestie?

— Pe chestie constituţională. Pur constituţională. Guvernul nu va fi unanim de acord să treacă tronul în mâinile alteţei voastre…

Lui Carol i se urcă sângele în obraz.

— Nu va fi de acord! ţipă el. De ce?

— V-am spus: tot din motive constituţionale. Fiecare dintre miniştri este liber să-şi manifeste părerea, după cum i-o dictează conştiinţa. Este, aşadar, de prevăzut, că nu toţi vor adopta una şi aceeaşi soluţie… Mai ales că… Şi asta rog pe alteţa voastră să reţină… Oriunde este libertate constituţională, se presupune că sunt divergenţe… Ba, e şi de dorit să fie asemenea divergenţe…

Carol nici nu mai auzea ce-i spune Dacu. Ştia numai că gulerul ăsta înalt şi tare îi vorbeşte de divergenţe – şi asta îl făcea să vadă numai roşu înaintea ochilor.

— De dorit? Cum aşa, domnule Dacu? De dorit să nu fie de acord?… Şi apoi, domnule Dacu, aş vrea să ştiu: cine va fi acela care va îndrăzni să voteze împotrivă?

Preşedintele de consiliu, cu ochii drept în ochii prinţului, răspunse:

— În primul rând… eu!

Carol simţi că se sufocă.

— Dumneataaaa? făcu el, stupefiat.

— Da, alteţă!… Eu!… Şi probabil că şi Bagradian… şi Crai-Voievod.

Acum Carol îşi recăpătă glasul ca să-şi poată striga indignarea:

— Dar atunci, domnule Dacu, pentru ce-mi spuneai că dorinţa mea va fi satisfăcută?

— Pentru că avem nevoie de un rege, alteţă. Pentru că din pricina nestabilităţii monarhice, suferă creditul nostru din străinătate. Pentru că…

Carol se apucă de cap:

— Dar nu mai pricep nimic, domnule Dacu! Care rege, ce rege… Când ba spui una, ba spui alta. Înainte mă asigurai că mâine voi fi proclamat rege şi după un minut mă previi că vei vota împotrivă. Şi dacă te întreb de ce vei vota împotriva proclamării mele ca rege, îmi răspunzi că o faci pentru că ţara

are nevoie de un rege… Ce-i asta, domnule Dacu?… Este un fel al dumitale de a glumi… sau ce?

— Nu-i nicio glumă, alteţă! răspunse Dacu, nevinovat. Eu *trebuie* să votez împotrivă, tocmai spre a da tărie principiului democratic de libertate constituţională. Eu şi Bagradian şi Crai-Voievod vom fi împotrivă. Dar ceilalţi, toţi, se vor declara *pentru*. În urma acestui vot, eu îmi voi da demisia pe loc, pentru că este cinstit, alteţă, este constituţional, ca un guvern să demisioneze atunci când nu obţine un acord pe o chestie constituţională…

— Dar de ce să demisionezi, domnule Dacu?

— Nu v-am spus, alteţă?… Pentru că aşa cere constituţia! Dar, în afară de considerentul constituţional care-mi dictează să demisionez, mai este şi unul moral la fel de important. Eu, care sunt primul ministru al maiestăţii sale regelui Mihai I, nu pot prezida, tot eu, detronarea maiestăţii sale regelui Mihai I, şi înlocuirea lui cu maiestatea sa regele Carol al II-lea. Ar fi indecent, alteţă!… Nu face! Această formalitate trebuie s-o împlinească un altul…

— Cine? făcu prinţul. Vreun liberal?

— Nu alteţă! Tot noi naţional-ţărăniştii.

— A, bun! zise Carol, care-l privi cu un surâs tot mai larg pe acest neasemuit produs al facultăţii de drept din Budapesta şi al societăţii canonice din Blaj. Vrasăzică numai dumneata demisionezi, nu şi partidul!

— Da, alteţă!

Primul ministru răspunsese cu atâta convingere, încât Carol îşi spuse că de la omul acesta ar avea de învăţat multe asupra bogăţiei de subtilităţi pe care o oferă morala. Conducătorul naţional-ţărăniştilor, dornic să se prezinte, când îi va suna ceasul, în faţa celui-de-sus, cu sufletul cât mai curat, se străduia, el, fiinţă fizică supusă păcatelor, să se pună cât mai în curent cu morala. Cu partidul său, însă, lucrurile se schimbă. Partidul său ce este? O abstracţie, imponderabilă şi insezisabilă, care se găseşte dincolo de tot ce poate fi moral sau imoral – şi care, de aceea, n-are cum să păcătuiască, deci n-are nici cum să se teamă de judecata lui Dumnezeu.

Totuşi, Carol mai era nedumerit:

— Şi cum, domnule Dacu?… Dumneata mă părăseşti?

— Ba nu! Imediat ce formalitatea de mâine va fi săvârşită, stau la dispoziţia alteţei voastre şi a tronului… Imediat!… Chiar

de a doua zi.

— Aşa da! răspunse Carol, încântat de felul cum ştie Dacu să împace morala cu politica lui constituţională. Este foarte bine!… Trebuie să dăm de la început un exemplu: statul este dator să se sprijine pe moralitate şi constituţie… Şi pe cine propui ca şef al guvernului, în locul dumitale?

— Cred că cel mai potrivit ar fi Marinescu.

— Marinescu? E bun! Sunt de acord! Ce face nepoată-sa? A mai crescut!

— A crescut, alteţă, a crescut! Acuma e domnişoară în toată regula!

— Tot frumoasă?

— Mai frumoasă ca oricând, alteţă!

— O! exclamă Carol, cu un gest de nelinişte. Cum o cheamă?

— Margareta!

— Margareta! Aş dori s-o văd.

Interesul pe care prinţul i-l arăta, spontan, Margaretei, înveselea orizonturile primului ministru. Margareta nu este Lupeasca… Lupeasca era acum departe şi va trebui să rămână departe. Aşa s-a angajat Carol faţă de naţional-ţărănişti: că se va întoarce în ţară fără «Roşcata». Aşa s-a angajat şi însăşi Roşcata faţă de colonelul Sârbescu, omul lui Dacu de la ambasada română din Paris.

— Domnule colonel, a spus Lupeasca lui Sârbescu, ştiu de ce nu lucrează domnul Dacu pentru întoarcerea prinţului. Se teme că voi veni şi eu după el. Dar te rog să-i spui domnului Dacu din parte-mi, că, atunci când prinţul se va duce în ţară, eu nu-l voi însoţi.

Prinţul, care era martor la scena aceasta, îşi dădu confirmarea:

— Poţi să-l asiguri pe domnul Dacu că cele spuse de doamna sunt perfect adevărate.

Şi iată că prinţul s-a ţinut de cuvânt, reflectă Dacu. A înţeles, în sfârşit, că încăpăţânarea nu poate decât să-i strice. Cu Roşcata ar fi continuat să rămână un vagabond, printre străini. Fără ea, poate fi rege. Numai fără ea. Femei sunt destule şi aici. Liber să aibă oricâte ar vrea. Ba, cu cât vor fi mai multe, cu atât mai bine pentru prinţ şi pentru ţară – şi pentru naţional-ţărănişti. Poate fi şi Margareta şi Lili şi Mimi şi Fifi… Dacă nu va avea destule la îndemână, îşi ia răspunderea el, Dacu – şi o dată cu el

întreg partidul naţional-ţărănist – să i le procure. Zece, douăzeci, o mie, zece mii… Numai să nu fie *una*. Primejdia mare este să fie doar *una*… una singură… Şi mai ales când *una* aceasta este tocmai Roşcata. Şi Dacu numai de Roşcata să n-audă. Roşcata trebuie smulsă definitiv până şi din amintirea prinţului Carol. Nu pentru că ea ar fi stricat casa prinţului şi ar fi înveninat viaţa prinţesei Elena. Dacă n-ar fi existat Roşcata, s-ar fi ivit o alta – şi mama lui Mihai tot nefericită ar fi fost. Nu o femeie sau alta e vinovată că prinţul s-a despărţit de soţia lui – ci pentru că nimic nu-l lega de ea. De când s-au cunoscut, prinţul n-a avut pentru mama fiului său nici cel mai slab sentiment de dragoste, de stimă, de milă… nimic!… Şi Carol nu făcea niciun secret din antipatia ce i-o inspira prinţesa Elena. Bineînţeles, prinţul nu arăta oricui şi originea acestei antipatii. Iniţiaţii – şi erau destui – susţineau că prinţul n-o poate suferi pe prinţesa Elena, pentru că ea refuză să se supună capriciilor lui erotice. Deci, nu considerente de natură conjugală îi dictau lui Dacu să fie împotriva Roşcatei – ci considerente strict morale. Revenirea în ţară a acestei femei, îşi spunea Dacu, ar fi profund imorală, mai întâi pentru că e jidoafcă – şi apoi, pentru că prea are obiceiul să se amestece în toate. Dacă ar fi liberă să vină înapoi, s-ar amesteca din prima zi şi în conducerea ţării. O femeie la conducerea ţării! Dacu – Dacu, fostul jurisconsult al Mitropoliei Unite – să guverneze ţara cu o femeie!

Aşa că, la dorinţa ce şi-o exprima Carol de a o vedea pe Margareta, Dacu, transfigurat de speranţa că regele e, în sfârşit, pe drumul cel drept, răspunse cu nemărginită solicitudine:

— Oricând, alteţă, oricând! Îi va face multă plăcere!

— Sper! făcu, scurt, Carol, ducându-şi involuntar mâna la mustaţă. Dar, deocamdată, domnule Dacu, e vorba de unchi, nu de nepoată. Cine va alcătui guvernul lui Marinescu?

— Poftim, lista, alteţă! Mai toţi fac parte din guvernul actual.

Carol cercetă hârtia cu atenţie.

— Nu, nu! zise el, deodată, nemulţumit. La armată să nu mi-l pui pe Pisoski. Îl vreau pe Panaitescu!

— Am înţeles, alteţă!

— Şi la interne… Băleanu? Nu!… Nu merge! Trebuie să rămână Crai-Voievod!

Aici deveni mai vesel:

— Cu toate că a vrut să mă aresteze!

— Îl veţi avea, alteţă! Va reveni în guvern, o dată cu mine! Bineînţeles, dacă alteţa voastră va avea nevoie de noi!

— Desigur, desigur!… Şi de dumneata… Şi de parlament!… E un parlament sigur?

— Garantez pentru el! Nu uitaţi, alteţă, că este un parlament naţional-ţărănist, nu unul liberal.

— Nu uit… şi tocmai de aceea vreau să rămână. Avem nevoie de un parlament serios, care să poată face faţă unor probleme gingaşe, de mare răspundere… Mai întâi şi-întâi, înzestrarea armatei, domnule Dacu. Armata e baza!… Cu Skoda cum merge?

Privirile prinţului şi ale lui Dacu se încrucişară — şi amândoi întoarseră în acelaşi timp capul spre o direcţie opusă. Îşi citiseră reciproc gândurile. Fiecare ştia câte ceva despre celălalt. Carol cunoştea relaţiile primului ministru cu firma Skoda din Cehoslovacia şi Dacu cunoştea rolul jucat de Skoda în întoarcerea prinţului. Unul şi acelaşi personaj făcea legătura amândurora cu Skoda: Fialkowski, reprezentantul uzinelor de armament cehoslovace în România, care a avut o parte activă în complot. La întrebarea prinţului, deci, preşedintele consiliului de miniştri putu să răspundă cu mâna pe conştiinţă:

— Bine, alteţă!

— Dificultăţi?

— Niciuna!

— Te felicit, domnule Dacu!… Şi telefoanele?

— Alteţă! Totu-i în ordine! încă de ieri, când alteţa voastră se mai găsea la München, am adus chestiunea în consiliul de miniştri. Am acceptat oferta grupului Morgan. Experţii mei au declarat-o ca fiind cea mai avantajoasă. Expunerea de motive a proiectului de lege a şi fost redactată şi va fi supusă parlamentului, imediat…

— Imediat… Când?

— Mâine dimineaţă! Am revizuit şi contractul de concesiune care urmează să fie semnat de reprezentanţii americani.

— Când?

— Tot mâine dimineaţă!

— Dificultăţi?

— Niciuna!

Carol tresări de bucurie. Mâine dimineaţă, înainte de a fi proclamat rege, va fi semnat contractul cu Morgan. Vor vedea americanii – care, la început, nu arătau prea mare încredere în el

– că prinţul Carol este un om de cuvânt. Fericit, prinţul strânse cu multă căldură mâna lui Dacu:

— Domnule Dacu, noi doi suntem destinaţi să facem lucruri mari pentru ţara aceasta!

— Sunt convins, alteţă!

Uşa se deschise şi în cameră năvăli prinţesa Ileana, cea mai mică dintre surorile prinţului:

— Când ai venit, dragă?

Şi se repezi în braţele lui Carol. Era drăguţă Ileana. Atât de drăguţă, încât în primele clipe Carol uită pe ce lume se află şi o sărută mai mult decât s-ar fi cuvenit să-şi sărute o soră. Dar gândul la ziua de mâine îl ajută să-şi revină repede în fire. Vesel, o îndepărtă niţeluş pe prinţesă, ca s-o admire în perspectivă:

— Fă! îi zise el, cu încântare. Eşti dată-n paştile mă-tii!

Ileana roşi de plăcere şi-i făcu lui Carol cu ochiul înspre primul ministru, care, ruşinat, îşi întoarse capul şi se prefăcu că n-aude. Dar lui Carol puţin îi păsa. Ţinând-o de mână, cu braţul întins, o îmboldi pe Ileana să facă o piruetă. Dar, pe neaşteptate, îşi retrase mâna cu atâta brutalitate, încât tânăra prinţesă mai-mai să cadă.

— Ai înnebunit? strigă ea, râzând, convinsă că fratele ei glumeşte.

Totuşi, după căutătura piezişă şi crâncenă pe care prinţul i-o aruncă, Ileana îşi dădu seama îndată că n-a fost o glumă.

— Ce-i cu tine? făcu ea, îngrijorată.

Dar Carol tăcea. Cu pumnii strânşi şi gura încleştată, continua să arunce priviri duşmănoase Ilenei.

Acum, sub lumina directă a lampadarului cu zeci de braţe, îi vedea bine chipul: soră-sa, Ileana, fata asta frumoasă, Ileana, semăna leit lui Ciubuc-Bey. Prin urmare, tot ce s-a spus era adevărat… Duşmanul lui de moarte Ciubuc-Bey… Era…

Carol simţea că dacă Ileana îi mai spune un singur cuvânt, se va repezi la ea şi o va lua la bătaie. În acea clipă, primul ministru tuşi scurt. Prinţul tresări. Uitase! Dacu e aici…

Şi încă o dată, gândul la ziua de mâine îl ajută să-şi recapete calmul.

— Eşti frumoasă! zise el fetei. Păcat numai că te-ai îngrăşat.

Se răzbunase!

Pe Ileana o podidiră lacrimile.

— Tot grăjdar ai rămas! îi strigă ea – şi roşie ca focul, fugi din

odaie.

Prinţul îşi petrecu noaptea bând cu fratele său Nicolae şi primind în audienţă pe câţiva dintre cei mai importanţi factori de răspundere ai ţării. Cel dintâi care se prezentă fu generalul Prezan. Acest stâlp străvechi al coroanei şi al partidului naţional-liberal îl îmbrăţişă pe Carol, tremurând de emoţie şi bătrâneţe.

— Acuma pot să mor liniştit, alteţă! Ştiu că ţara a încăput pe mâini bune.

Carol protestă:

— Domnule general, nu vorbi de moarte. Ţara mai are nevoie de dumneata!

Prezan începu să plângă:

— De mine?

— De dumneata! Ne aşteaptă zile mari! Trebuie să ne răfuim cu bolşevicii! Şi fără generalul Prezan îţi dai seama că…

— Îl ai pe Neaţă, alteţă!

Carol râse:

— Tot nu vă înţelegeţi?

— E un mizerabil şi un bandit, altetă! Nu-l cunoşti. Dacă ai şti cât a lucrat împotriva alteţei tale!

— Ştiu, domnule general! Dar am venit să împac şi să liniştesc spiritele. Nu am niciun gând de ură sau răzbunare. Dimpotrivă! Doresc să înlesnesc unirea şi împăcarea tuturor, în interesul superior al ţării. Eu nu sunt contra nimănui şi vreau să lucrez cu toată lumea.

— Cu toată lumea, alteţă, cu toată lumea. Numai cu Neaţă, nu!

După Prezan, sosi generalul Neaţă.

— Alteţă, m-ai chemat şi am venit. La ordinele alteţei tale!

— Bine te-am găsit, domnule general. Ce părere ai?

— Nu pot decât să te felicit, alteţă!… Ai venit tocmai la momentul oportun. Cu guvernarea acestui Dacu prost şi îngâmfat, a dispărut orice urmă de democraţie.

Prinţul era informat asupra noii orientări a eroului de la Mărăşti. De şase luni, de când Safta, menajera lui, a murit, Neaţă renunţase să mai facă revoluţie în sufragerie pentru un regim de dictatură mussoliniană, deoarece nu avea cine să-i mai schimbe faţa de masă – şi se aruncase cu totul în braţele democraţiei. Ca

primă acţiune pozitivă pe tărâmul democraţiei, generalul Neaţă a dat de ştire ţării că va înfiinţa în curând o mare instituţie financiară, cu un capital de mai multe miliarde şi că banii aceştia vor fi împrumutaţi aproape fără dobândă tuturor ţăranilor care vor participa la apropiatul congres al partidului poporului. Ca tânăr democrat, generalul Neaţă, plin de elan şi de ambiţii, îşi punea toate speranţele în prinţ: prinţul va lua puterea din mâinile reacţiunii naţional-ţărăniste şi o va preda, necondiţionat, partidului poporului, deci democraţiei, de care ţara a fost pe nedrept şi în chip prematur lipsită acum patru ani. Cel puţin aşa s-a înţeles cu prinţul în urmă cu şase săptămâni, când s-a dus să-l vadă la Bellinzona.

— Ţara, i-a spus el prinţului, nu-i mulţumită de felul cum o guvernează regenţa aceasta. Mi-a mărturisit-o chiar patriarhul: «Ţara nu merge pentru că nu are cap: prinţul Nicolae îşi fumează ţigările, Sărăţeanu cercetează cărţile, eu, un preot, nu pot decât să încerc o împăcare!»… Cineva trebuie schimbat în regenţă, alteţă, şi să vină altul în loc. Toate gândurile ţării sunt îndreptate spre tine, alteţă!… Vino înapoi! Eu îţi pun la dispoziţie toate puterile mele şi ale partidului, în mod nelimitat şi necondiţionat… Necondiţionat, alteţă!… Cu alteţa ta în regenţă şi cu mine în fruntea guvernului, ţara îşi va regăsi echilibrul!

Prinţul a ascultat cuminte, apoi i-a răspuns:

— Iau act cu recunoştinţă de declaraţiile dumitale, care nu pot porni decât dintr-o inimă cu adevărat patriotică. Din primul ceas în care voi călca pe pământul scumpei mele Românii, te voi chema!

Şi l-a chemat. Neaţă era neclintit: tronul şi democraţia. Carol căută un accent cât mai inimos, ca să-l liniştească pe Neaţă:

— Doar pentru asta am şi venit în ţară, domnule general: să restabilesc democraţia în drepturile ei.

— Şi să-i pedepseşti pe liberali, alteţă… şi în primul rând pe generalul acela de paie, Prezan!… Dacă ai şti, alteţă…

— Ştiu! Dar n-am venit să pedepsesc, ci să împac şi să liniştesc spiritele. Nu am niciun gând de răzbunare! Dimpotrivă! Doresc să înlesnesc unirea şi împăcarea tuturor, în interesul superior al ţării.

Neaţă părea nemulţumit, dar se înclină:

— Alteţă, am toată încrederea în înţelepciunea ta. Prin venirea alteţei tale în ţară, am credinţa că jaful şi bunul plac vor lua

sfârşit. Aşa că voi fi cel dintâi să aclam alegerea alteţei tale în regenţă…

Carol schimbă o privire cu Nicolae, care-şi înfundă repede nasul în pahar, şi-i răspunse lui Neaţă:

— Eram sigur, domnule general, şi-ţi mulţumesc.

Dar Neaţă nu voia să plece.

— Încă o chestiune, alteţă! zise el, fără să se mişte de pe scaun. La Bellinzona, alteţa ta îşi aminteşte că…

Nu mai era nevoie să continue. Prinţul îşi aducea bine aminte.

— Fireşte! facu el. Te asigur, că foarte curând. Mai curând decât te aştepţi, eu şi ţara vom apela la serviciile dumitale.

Pe la trei dimineaţa se prezentă şi doctorul Bratu, preşedintele partidului ţărănesc rupt din marele partid naţional-ţărănist. Bratu, om cu veche experienţă politică, venea să depună la picioarele prinţului nu numai partidul, dar şi ultimul său program democratic:

— Alteţă, cred că trei măsuri capitale ar putea reda ţării liniştea şi prosperitatea de care are nevoie: suprimarea partidului naţional-ţărănist, întărirea armatei şi răspândirea Bibliei în milioane de exemplare.

— Doctore, replică prinţul, în principiu, este un program demn de a fi luat în consideraţie şi cred că dumneata ai fi cel mai indicat să-l pui în aplicare. Nu sunt, însă, în totul de acord cu privire la suprimarea naţional-ţărăniştilor…

— Să mă iertaţi, alteţă! N-am înţeles suprimarea fizică a naţional-ţărăniştilor, ci numai suprimarea partidului naţional-ţărănist, care ne-a ruinat ţara.

— A! Asta-i altceva! Pentru că eu n-am venit să pedepsesc, ci să împac şi să liniştesc spiritele. Nu am niciun gând de răzbunare. Dimpotrivă! Doresc să înlesnesc unirea şi împăcarea tuturor, în interesul superior al ţării.

*

În zori, Carol putu să rămână, în sfârşit, singur cu fratele său Niky. Aşezaţi la o măsuţă scundă, garnisită cu o serioasă colecţie de sticle, cei doi prinţi îşi împărtăşiră în linişte părerile, impresiile şi sentimentele stârnite de această noapte istorică. Primul gând al prinţului Carol fu pentru mama lui, văduva Maria.

— Şi mă-ta unde-i acum? îl întrebă el pe Nicolae.

Nicolae dădu din umeri, plictisit:

— A plecat!
— Aha! mormăi Carol. S-a supărat… Nu-i place că vin înapoi! I se spulberă ultimele visuri.
— Probabil! făcu Nicolae, impasibil.
— Şi încotro a luat-o dumneaei? Prin străinătăţi? Să facă film?
— Ei, şi tu!… Film!… Când nu mai are un dinte în gură!
— Prin urmare, nu după film a şters-o în străinătate. Atunci, pentru ce? Te pomeneşti că, de necaz, o fi alergat să se refugieze în braţele vreunui prieten… Ca în 1926!… Ce spui?
Multe ar fi tolerat Carol mamei lui, dar numai asta nu i-o ierta: că în 1926, îndată după actul istoric de la 4 ianuarie, ea s-a apucat să-l facă de râs în ochii străinătăţii. În faţa oricui avea urechi să audă – om politic, diplomat, gazetar străin – ea-şi declama aceleaşi cuvinte dramatice:
— Carol, copilul meu, pe care-l dăruisem ţării acum treizeci şi doi de ani, acela care a fost mândria şi speranţa României, să ajungă un fiu rătăcitor! Ne-a părăsit pe noi, şi-a părăsit casa, copilul, părinţii, datoria, onoarea, pentru a trăi după capul lui. În mintea mea, îl văd rătăcind în pustiu, un paria, departe de tot ce a fost al lui. În inima mea de mamă este o dragoste care nu poate, nu trebuie şi nu va muri. Când, la un moment dat, durerea îmi devine insuportabilă, caut alinarea în lacrimi şi în braţele unui prieten, unde poţi să-ţi ascunzi capul şi să plângi!
Lui Carol, cuvintele acestea îi erau adânc săpate în minte şi oricât ar fi vrut, n-ar fi putut să le uite.
— În braţele unui prieten! strigă Carol, care începea să se simtă prost în uniforma de general. Neruşinata!… Şi tata mai trăia!… În braţele unui prieten… Şi-şi mai făcea şi reclamă prin presă, ca să se uite lumea la mine ca la un caraghios!… Fiu rătăcitor, hai?… Ce spui, Niky?… Fiu rătăcitor!… Ca şi cum nu dumneaei a fost aceea care m-a alungat, ca să rămână singură stăpână pe ţară, după ce-o muri tata… Şi à propos! Toţi ăia care au venit la mine la Paris mi-au povestit că, după constituirea regenţei, ea zbiera peste tot: «Mie mi se cuvenea o regenţă şi ţara ar fi trebuit să mi-o dea… Asta e şi părerea fiului meu!»… Ia spune-mi, Niky!… Adevărat? Asta a fost şi părerea ta, că ei i se cuvenea o regenţă?
Niky îşi umplu paharul şi răspunse, placid:
— Minte!
— Mi-am închipuit! Şi acuma, nici nu vrea să mă vadă. Cum

m-a simţit că vin, a şters-o!… Opt cu-a brânzei…

Totuşi, indiferenţa lui nu era decât de împrumut. Lipsa Mariei îl preocupa. Cine ştie ce intrigi pune la cale împotriva lui, acolo, pe unde se află! Dar unde se află?

— Vrei să ştii cu tot dinadinsul? făcu Nicolae care-i citea curiozitatea în ochi. E în drum spre München…

— Dar ce caută la München? Pe cine caută la München?

Nicolae chicoti.

— Se duce la Oberamergau, în Bavaria, la spectacolele teatrale religioase care încep acolo peste două zile.

— Alta acu! Au lovit-o spectacolele religioase!… Aiurea!… Astea sunt poveşti de-ale ei! S-a dus să înşire iar vrute şi nevrute pe socoteala mea!

— Ei şi? Poţi să-i interzici?

Carol, care băuse peste măsură, sări în sus şi începu să zbiere la Nicolae:

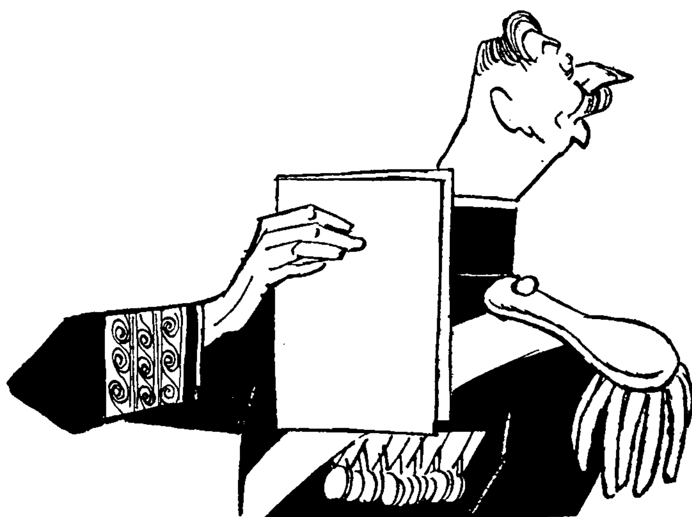
— Fireşte că pot! Eu sunt acuma şeful vostru! Eu sunt stăpânul vostru! Eu sunt regele vostru! Un rege şi-o lege!… Şi aş vrea să vă văd că faceţi cea mai mică mişcare fără învoirea mea!

Nicolae rămase ca împietrit, cu paharul în mână. Are dreptate, fratele Carol! Aşa trebuie să-i vorbească fratele Carol. Nici n-avea voie să se aştepte să-i vorbească altfel fratele Carol, pentru a cărui înscăunare ca rege se zbate de ani! Fratele Carol pentru care a luptat cu colegii săi din regenţă, a complotat cu Dacu, s-a deplasat de nenumărate ori în provincie ca să stea de vorbă cu ofiţerii, sub pretextul stabilirii unor relaţii mai strânse între coroană şi armată! Fratele Carol de care a avut grijă până şi acum câteva ore, când a aflat că a sosit, ca să-l pună în siguranţă! Dar bine! Cum a putut el să uite cine e fratele Carol? Cum a putut fi el atât de prost încât să-şi închipuie că pe fratele Carol anii de pribegie şi vârsta l-ar putea schimba cu ceva?

Încetişor, Nicolae se ridică şi cu glas moale, aproape blând, dar plin de dezgust, îi spuse fratelui Carol, peste umăr:

— Hai sictir!

Apoi, cu paharul în mână, se îndreptă încet înspre uşă.

II

Incinta era goală. Este adevărat că şedinţa Camerelor reunite fusese convocată pentru orele zece, dar ar fi fost de dorit ca domnii deputaţi şi senatori să se arate ceva mai grăbiţi – cel puţin astăzi, când corpurile legislative aveau să ia o hotărâre de care atârnă destinele ţării. E nouă şi jumătate – şi încă n-a venit nimeni. Arghir tremura de revoltă. Mintea îi era plină de gânduri, inima plină de sentimente, gura plină de vorbe – dar gândurile erau amare, sentimentele amare, vorbele amare, cu atât mai amare cu cât vedea că n-are pentru cine gândi, nici pentru cine simţi şi nici cu cine vorbi. Era singur şi mai supărat ca oricând. Azi dimineaţă la cinci, maiorul Partenie, aghiotantul lui Nicolae, a venit să-i bată în geam:

— Domnule profesor, domnule profesor!

Arghir care era trezit de mult şi lucra, ca de obicei, la istoria românilor, sări îndată la fereastră:

— Ei, ce s-a întâmplat, dragă?

— Veste mare, domnule profesor. A sosit prinţul Carol, cu avionul...

— Cineeee?
— Prinţul Carol!
— Când?
— Aseară!
— Şi a trimis după mine?
— Nu!

Arghir îngălbeni. Cu multă demnitate, dar foarte înţepat, îl admonestă pe Partenie:

— Cum vii, domnule, să mă deranjezi cu noaptea-n cap, de la treburile mele?

— Am venit… ca să ştiţi! răspunse ofiţerul, care se urcă în maşină şi o porni mai departe, în viteză.

Arghir se aşeză iar la birou, dar furia şi dezolarea îl împiedicau să lucreze. A venit şi nu l-a chemat!… Ce soartă, ce soartă!… Cu două luni înainte, când se înapoia din călătoria făcută în Statele Unite, Arghir avusese, în mijlocul oceanului, un vis ciudat: prinţul, în uniformă şi cu toate decoraţiile, venea către el. Ca om de ştiinţă, ilustrul profesor dădu visului o interpretare strict ştiinţifică: era un caz uimitor de telepatie sau, cum spunea el, de «transmisiune de la distanţă a unei voinţi omeneşti peste măsură de încordate». A cui era voinţa aceasta peste măsură de încordată? A lui? A prinţului? Sau poate a amândurora?

În mod practic, Arghir nu avea cum să-şi dea un răspuns la chestiunea aceasta, cât timp se mai afla pe vapor. Dar de îndată ce sosi la Paris, trimise vorbă lui Puiu Florescu, secretarul prinţului, că se află acolo. N-avea nicio pretenţie, dar se simţea singur-singurel în această gălăgioasă capitală a Franţei – şi se gândea că e bine să ştie şi altul că este singur şi trist. Poate… poate… cine ştie!

Totuşi, mari speranţe n-avea. Aflase că o seamă de ticăloşi l-au descris în ochii lui Carol ca pe un prieten făţarnic, în care nu trebuie să aibă încredere. Dar, spre marea lui bucurie, Puiu, un tânăr cuviincios şi inteligent, i-a adus peste câteva ore o scrisoare din partea prinţului Carol, care-l poftea la el în termeni neaşteptat de stăruitori. Ei! Acuma, când ştie că prinţul vrea să-l vadă şi să reia legăturile cu el, lucrurile se schimbă! Se schimbă radical. De aceea, îi spuse lui Puiu:

— Dragul meu, comunică prinţului Carol că nu e bine, nici pentru mine, nici pentru el, să ne vedem acum. Dar îl sfătuiesc să se întoarcă în ţară şi să aştepte voinţa legală a poporului de a-

i reda tronul. Dacă la hotar i se interzice intrarea, atunci se va deschide în faţa lumii întregi un mare proces, pe care, poţi să-l asiguri pe prinţ, că-l va câştiga el – şi nu altul.

De atunci, n-a mai auzit nimic de intenţiile lui Carol, până a venit acest ofiţer obraznic să tulbure viaţa lui tristă. Iar când i s-a telefonat că Parlamentul trebuie să se adune la zece ca să decidă asupra situaţiei prinţului, s-a grăbit, de teamă să nu i-o ia altul înainte. Vroia să fie primul. Dar primul nu înseamnă să stai de un ceas singur, absolut singur, fără să se ivească după tine unul, măcar unul din politicienii aceştia nemernici care conduc ţara cu toate că până la deschiderea şedinţei nu mai e decât o jumătate de oră. Cât ţin la dinastie şi tron fripturiştii aceştia… Nouă şi jumătate… şi…

— Domnule profesor!

Arghir întoarse capul şi se lumină la faţă. Era doctorul Bratu! Un om de inimă acest Bratu!… Un patriot!

— Bratule, dragă, îmi pare bine că te văd! Uită-te, dragă! încă n-a venit nimeni. Să-ţi iei lumea-n cap! Ăştia-s oameni?… Nişte…

— Nu te necăji, domnule profesor!… Vin ei îndată!… Ce spui de prinţ?…

— Ce să-ţi spun, doctore? Sunt supărat. Sunt zdruncinat până în adâncul inimii mele. Am un trecut de care s-a uitat şi o experienţă de care nimeni n-are nevoie. Mă uit la greşelile pe care le face ţara.

— Care greşeli, domnule profesor?

— Cum, care? Parcă n-ai şti care? Mai întâi nimeni nu m-a întrebat, nimeni nu mi-a cerut sfatul. Aşa că eu nu-mi pot da adeziunea la un fapt împlinit. Problema trebuie cercetată. Prinţul a uzat de dreptul oricărui român de a fi acasă la el, lângă ai lui. Şi va găsi, desigur, pe lângă aclamaţiile amatorilor de lucruri noi, devotamentul fals al celor care i-au făcut mai mult rău, dar şi sfatul bun, uneori neplăcut al cui l-a apărat când toţi erau împotriva lui. Se pare, însă, că prinţul n-are nevoie de sfaturi, pentru că, până la ora aceasta, nu m-a chemat… Şi nechemat, nu mă duc. Eu aştept să fiu chemat… Până nu mă cheamă cineva de trei ori, nu sunt sigur că m-a chemat într-adevăr. S-au întâmplat şi unele cazuri când regele Ferdinand, de pildă, m-a chemat de trei ori, sau m-a chemat numai de două ori şi a regretat că nu m-a chemat a treia oară… Dar acu, prinţul nu m-a chemat nici o singură dată…

Bratu îşi strecură printre gene un zâmbet care-l ustură pe Arghir mai tare decât cuvintele care aveau să urmeze:

— Pe dumneata nu te-a chemat, domnule profesor? Curios! Pe mine m-a chemat!

— Când? strigă Arghir, ca înjunghiat.

— Ast-noapte la trei!

Arghir simţi că se scufundă pământul sub el. Pe Bratu nu-l mai vedea. Nu mai vedea nici fotoliile, nici deputaţii şi senatorii, care începuseră să intre în sală... Un singur lucru vedea: trădarea! Trădare de sus până jos!... Răsuflă din greu ca să poată vorbi, şi îi spuse lui Bratu, cu violenţă:

— Nu, doctore! Văd posibilitatea ca prinţul să fie regent. Rege, însă, nu!

— Păcat! reflectă Bratu, cu acelaşi zâmbet subţire.

— De ce?

— Pentru că greşeşti! Prinţul are numai cuvinte bune despre dumneata... şi nu te uită de loc!

Obrajii lui Arghir se încinseră de o flacără vie.

— De unde ştii? îl întrebă el pe doctorul Bratu, cu glasul întretăiat de emoţie.

— Mi-a spus-o chiar el.

Arghir îl apucă pe doctor de braţ:

— Ce ţi-a spus?

— «Hehei! mi-a spus el. De-am avea câţiva Arghiri, altfel ar merge treburile ţării!»

— Pe onoarea dumitale?

— Pe onoarea mea!

Lui Arghir i se umeziră ochii de bucurie. A spus-o chiar prinţul. Prin urmare, prinţul îl pune în fruntea tuturor.

— Un adevărat rege! facu el. Numai cine e născut pentru a fi rege, poate fi atât de bun cu nişte bieţi oameni modeşti ca mine, care sunt mulţumiţi să fie lăsaţi în pace la treburile lor. Un adevărat rege! Ce spui, Bratule dragă?

Dar Bratu nu-l mai auzea. Toată atenţia lui era îndreptată înspre mulţimea de parlamentari care dădea năvală în incintă. Cât ai bate din palme Camera, până mai adineauri goală, se umplu de deputaţi şi senatori, care, în ţinută de zile mari, discutau cu aprindere evenimentele. Fără să vrea, Arghir şi Bratu se găsiră în mijlocul unui grup, în faţa căruia Crai-Voievod îşi expunea punctul său de vedere:

— Păi, să vedeţi, dragilor, că eu, ca ministru de interne, pus să păzească ordinea constituţională, adică să am grijă ca chestia închisă să nu se deschidă, eram tare nemulţumit de felul cum se făcea propaganda carlistă. Mai ales broşurile alea care proslăveau pe Carol, ce să vă spun? Le cunoaşteţi şi dumneavoastră!… O nenorocire… Parcă ar fi fost scrise cu picioarele, nu de nişte oameni de meserie… Şi i-am spus-o lui Dacu: «Stai să-ţi arăt cum se face o broşură care să ne ajute să deschidem chestia închisă»… Şi chiar în seara aceea, am ticluit-o şi am imprimat-o la o tipografie de la marginea oraşului, să nu afle nimeni, şi am pus nişte băieţi de încredere s-o împrăştie prin căzărmi şi prin mahalale. A doua zi, şeful siguranţei îmi telefonează că oamenii lui au confiscat o broşură. «S-o văd!» i-am spus. Mi-a adus-o. Era aia scrisă de mine. «Bine, frate! zic. Cum este posibil să circule asemenea lucruri?» «Se întâmplă! îmi zice şeful. Dar cred că ştiu cine sunt autorii!», «Cine?» «Comuniştii! Am şi lista lor!» Şi-mi întinde o hârtie cu vreo patru nume necunoscute. Am strâmbat din nas: «Să mă ierţi! Dar nu sunt de loc mulţumit de felul cum îţi faci dumneata datoria!» Şi m-am dus direct la regenţă. «Ce-i nou, domnule ministru?» Arăt regenţilor broşura: «Iar propagandă carlistă!» —zic. «Păi cum aşa?» «Iacă aşa! N-am un şef de siguranţă ca lumea!» «Ai dumneata pe un altul?» «Am!» «Pe cine?»… «Pe Belciug!» Când a auzit de Belciug, Sărăţeanu a făcut nişte ochi!… «Belciug? Dar Belciug e carlist!» Am protestat: «Carlist? De ce? Fiindcă l-a văzut pe prinţ la Paris? Era o datorie elementară de curtoazie s-o facă. O obligaţie morală şi cetăţenească. Nu cred înălţimile voastre că un asemenea procedeu ar trebui să fie urmat de oricine?»… Patriarhul era de partea mea: «Fireşte! Aşa e! E de datoria oricui!» De prinţul Nicolae ce să mai spun? «Aş vrea să văd, zice el, să fiu la Paris şi să mi se facă reproşuri că-l vizitez pe fratele meu!» Mie, mai mult nu mi-a trebuit: «Aţi văzut? Sunteţi cu toţii de acord! Şi dacă sunteţi de acord, sunteţi cu toţii carlişti! Aşa că daţi-mi voie şi mie să fiu al patrulea carlist!» Şi l-am numit pe Belciug şeful siguranţei, pus să păzească chestia închisă… şi să deschidă drumul lui Carol.

Toţi cei dimprejur, într-o dispoziţie de sărbătoare, râdeau cu poftă de cele ce povestea ministrul de interne. Dar veselia lor fu întreruptă de Bratu, care-i spuse lui Crai-Voievod:

— Dar după câte ştiu, parcă umblai aseară să-l arestezi pe

prinţ la Cotroceni!

Crai-Voievod pufăi din lulea şi, printre norii de fum, replică:

— M-aş fi mirat să nu ai dumneata ceva de spus în afacerea asta!…

— Te-ai fi mirat, nu, domnule Crai-Voievod? Numai că te-aş ruga să te miri mai puţin şi să-mi spui ce-ai vorbit acuma zece zile la prânzul de la legaţia franceză!

— Ei, ce-am vorbit?

— Nu ştii? Las' că-ţi spun. De faţă cu toată lumea ai declarat… ţi-o redau cuvânt cu cuvânt: «0 restauraţie nu este posibilă nu numai pentru că nu o vrem, dar mai ales fiindcă nu se poate concepe o monarhie cu un rege fără relaţii cu celelalte dinastii din Europa. Or, prinţul Carol, din nenorocire pentru el, prin imoralitatea purtării sale, este astăzi la index şi repudiat de toate casele domnitoare.»

Crai-Voievod nu părea de loc tulburat.

— Nu contest! zise el. Aşa am vorbit. Dar am făcut-o cu un scop… Trebuia să abat atenţia lumii…

— Atenţia? Ca să abaţi atenţia puteai face orice, dar n-aveai dreptul să-l insulţi pe prinţ.

— Asta o va aprecia prinţul, nu dumneata!

Scos din fire de calmul lui Crai-Voievod, doctorul Bratu ţipă:

— O va aprecia, n-avea grijă, o va aprecia!

Dar nu mai putu continua, din pricina aplauzelor zgomotoase la care participa toată adunarea în picioare.

— Ce s-a întâmplat? întrebă doctorul Mihăescu, independentul, care stătea lângă Crai-Voievod.

— A sosit Mihai Teianu! îl informă Bratu.

— Aha! Omul zilei! făcu profesorul Arghir cu năduf.

— Un adevărat om al zilei! zise Bagradian, aruncând fulgere de mânie prin ochelari. Canalia asta şi-a găsit timp azi dimineaţă să alerge la prinţ să-i spună că am pus la cale asasinarea lui, dacă vine în ţară!… Licheaua!

— Să mă ierţi, domnule Bagradian! interveni Neaţă. Dar a avut şi Teianu rolul lui în reîntoarcerea prinţului!

— Vrei să spui a regelui! îl rectifică Bratu.

— Ce ai spus? îşi apleca urechea Neaţă, care crezu că n-a auzit bine. A regelui? Care rege?

— A regelui Carol II!

Erau atât de categorice cuvintele doctorului Bratu, încât Neaţă

pricepu. Carol l-a înşelat. De necaz şi ruşine, bătrânul abia mai putu să vorbească.

— Şi mie… prinţul… ast-noapte nu mi-a spus un cuvânt. Credeam că se va mulţumi cu un loc în regenţă. Aşa ne-am înţeles… Este dreptul lui…

Aici, generalul începu să se însufleţească.

— Dreptul lui! repetă el. În 1927, când regele Ferdinand se afla între viaţă şi moarte, Ionel Viziru m-a întrebat: «Ce ai face dumneata dacă regele ar vrea să vadă pe Carol înainte de moarte?» I-am răspuns: «Domnule Viziru, mi s-ar părea odios… odios, domnule Viziru… să opresc pe fiu să vină la patul de moarte al tatălui său, mai ales dacă însuşi regele Ferdinand îşi exprimă această dorinţă!» Dar am mai spus ceva lui Viziru: «Aş admite lui Carol să vină, însă i-aş cere ca el să nu agite ţara, şi să dea voie ţării să se pronunţe ea singură»… De altfel, când eu eram încă la guvern, în sufletul lui Ferdinand se produsese o schimbare… Mi-a destăinut-o… Ţinea să se împace cu prinţul şi să-i redea titlurile de moştenitor!

— Când zici că ţi-a destăinuit-o? îl interpelă Bratu care era pornit pe ceartă.

— În 1926.

— Şi cu Viziru când zici c-ai vorbit?

— În 1927!

— Aşa! Prin urmare în urmă cu trei-patru ani. Atunci de ce ai tăcut până azi, domnule general?

Dispreţuitor, Neaţă răspunse:

— Există, domnule doctor, până şi-n politică o anumită decenţă pe care dumneata n-o cunoşti.

— Decenţă? strigă Bratu.

Şi către ceilalţi:

— Domnul general Neaţă vorbeşte de decenţă. Cât a trăit Ferdinand, dumnealui n-a spus nimic… Cât a trăit Ionel, tot n-a spus nimic… A aşteptat mai întâi să moară amândoi, ca să ne spună că de ani de zile a luptat pentru întoarcerea prinţului… Şi asta se cheamă la domnul Neaţă decenţă. Decenţă se cheamă la dumnealui ca noi să fim proşti cu toţii şi să credem în toate bazaconiile astea… Dacă e vorba de decenţă, domnule general, dumneata care zici că ai fost pentru întoarcerea prinţului încă din 1926, de ce ai tratat acum o lună un pact cu liberalii, prin care te angajai să te opui la întoarcerea prinţului, dacă regenţa

te cheamă pe dumneata la putere?

— Nu-i adevărat! sări Traian Săpunaru, care se apropiase la ultimele cuvinte de grup. Ai luat-o cu şpriţul de dimineaţă, domnule Bratu!… Nu te laşi de nărav nici măcar într-o zi ca asta!

— Dumneata? răcni Bratu către Traian Săpunaru. Dumneata ai neruşinarea să-l aperi pe general? Dar cine altul, dacă nu dumneata, a cerut liberalilor să prevadă în pactul cu partidul poporului, că dumneata, Traian Săpunaru, vei fi numit ministru de interne, pentru ca măsurile împotriva prinţului Carol să fie mai eficace?

Traian Săpunaru păli, dar nu-şi pierdu cumpătul.

— Beţivule! îi strigă el cu scârbă, lui Bratu.

— Pungaşule! îi răspunse pe acelaşi ton Bratu. Te-ai umplut de parale cât ai fost la putere… şi acum…

Mihăescu, independentul, interveni.

— Domnilor, domnilor, mai mare ruşinea!… Nu uitaţi că astăzi…

Cu un gest blând dar hotărât, Neaţă îl dădu la o parte pe Mihăescu:

— Lasă, domnule Mihăescu!… Nu vezi că doctorul Bratu este pornit împotriva tuturor?… Dar eu îl înţeleg, fiindcă sunt şi eu om politic. Un om politic, fără să vrea, este nedrept sau subiectiv… Din cauza aceasta, partidul nostru a avut atâtea de răbdat din partea oamenilor politici, care i-au adus tot felul de acuzaţii. Dar adevărul e că în timpul celor două guvernări pe care le-am prezidat, partidul meu a rămas sărac şi ziarul meu a făcut datorii.

— Partidul, da! aprobă Arghir. Dar nu şi conducătorii partidului!

— Inexact, domnule profesor! În afară de excepţii posibile, pe care eu nu le cunosc, noi n-am participat la acest permanent ospăţ de sub regimul plutocratic liberal şi cel demagogic naţional-ţărănist. Ceea ce doresc din toată inima este să-i pun capăt!

Cunoscutul critic literar şi fost, până la recenta remaniere a guvernului naţional-ţărănist, director general al teatrelor, Leahu, care asistase de la început la disputa dintre aceşti şefi politici, se adresă lui Neaţă:

— Fii pe pace, domnule general! Acum are cine să-i pună capăt.

— Cine? întrebă Neaţă cu simplitate de copil.

— Maiestatea sa regele Carol II!

Era mereu acelaşi Leahu, tânăr şi entuziast, lacom să creadă, numai să aibă în ce şi în cine. Sufletul lui, simţitor la tot ce este bun şi curat, era un nesecat izvor de credinţă care se cerea învestită. În urmă cu ani, Leahu crezuse în Neaţă. Sub regimul lui Neaţă – spunea el – va fi o adevărată revărsare a Nilului peste acest nefericit pământ românesc… Sub regimul lui Neaţă va fi muncă, cinste, dreptate, belşug. Sub regimul lui Neaţă, masele, sătule, îşi vor întoarce ochii cu scârbă de la bolnăvicioasele ispite bolşevice. Sub regimul lui Neată, se va reface creditul ţării. Sub regimul lui Neaţă, în sfârşit, se va realiza acea solidaritate cinstită şi trainică între toate clasele sociale – acel vis frumos de armonie socială, la care aspiră toţi cei cu dragoste adevărată de neam şi de ţară. Aşa l-a cântat el pe Neaţă până a venit Neaţă la putere: ca pe un idol, care întrunea în el toate virtuţile unui mântuitor. Neaţă era înţelept, cinstit şi dinamic. Dar după o lună, a venit dezamăgirea: Neaţă nu era nici înţelept, nici cinstit, nici dinamic, ci o simplă lichea. Şi idolul se prăbuşi la pământ în bucăţi. Totuşi postamentul lui de cristal rămăsese intact. Leahu, în focul credinţei, ardea de dorinţa să aşeze pe el un alt idol.

Dorinţa-i fu repede împlinită. Noul mântuitor era pe aproape. Jugănaru! Omul nou! Omul ogorului!… Înţelept, cinstit şi dinamic! Cum de nu l-a recunoscut pe Jugănaru până acum!… Jugănaru!… Dar ştie ţara ce-ar fi un regim Jugănaru? Sub regimul lui Jugănaru va fi o adevărată revărsare a Nilului peste acest nefericit pământ românesc! Sub regimul lui Jugănaru va fi muncă, cinste, dreptate, belşug. Sub regimul lui Jugănaru, masele, sătule, îşi vor întoarce ochii cu scârbă de la bolnăvicioasele ispite bolşevice. Sub regimul lui Jugănaru se va reface creditul ţării. Sub regimul lui Jugănaru, în sfârşit, se va realiza acea solidaritate cinstită şi trainică între toate clasele sociale – acel vis frumos de armonie socială, la care aspiră toţi cei cu dragoste adevărată de neam şi de tară.

Aşa l-a cântat Leahu pe Jugănaru până acum câteva luni, când aceiaşi naţional-ţărănişti care l-au numit director general al teatrelor, l-au înlăturat, ca să numească în locul lui pe stârpitura aceea de Ionescu-Ciurcheni. Spre marea lui durere, Leahu trebui să constate că Jugănaru nu-i mai bun decât Neaţă: tot o lichea. Şi al doilea mântuitor se prăbuşi la pământ în fărâme. Totuşi,

acel postament de cristal stătea neclintit în picioare şi aştepta un alt idol. De astă dată, Leahu nici nu trebui să-l caute. Bătea la poarta inimii lui mai de mult: prinţul Carol. De luni şi luni, întreaga fiinţă a lui Leahu se scălda în imaginea prinţului. Dacă ar veni prinţul înapoi!… Dacă prinţul ar fi proclamat rege!… Dacă prinţul ar lua frânele ţării în mână!… Dacă acest prinţ Carol, înţelept, cinstit şi dinamic cum este, ar pune mâna în gâtul acestor lichele!

Cu atât mai mare frenezie, deci, începu să facă elogiul lui Carol, acuma când avea în faţa lui pe idolii lui dărâmaţi:

— Da! Maiestatea sa regele Carol II!… Sub regimul lui Carol II va fi o adevărată revărsare a Nilului peste acest nefericit pământ românesc. Sub regimul lui Carol II va fi muncă, cinste, dreptate, belşug. Sub regimul lui Carol II, masele, sătule, îşi vor întoarce ochii cu scârbă de la bolnăvicioasele ispite bolşevice. Sub regimul lui Carol II se va reface creditul ţării. Sub regimul lui Carol II, în sfârşit, se va realiza acea solidaritate cinstită şi trainică între toate clasele sociale, acel vis de armonie socială, la care aspiră toţi cei cu dragoste adevărată de neam şi de ţară!

Punea atâta căldură în tot ce spunea, încât niciunul dintre cei de faţă nu îndrăzni să-l întrerupă. Dar, din nefericire, tocmai atunci se ivi Gogu Elefterie, care se mulţumi să prindă doar ultimele cuvinte ale lui Leahu, ca să intervină:

— Toţi, în afară de liberali!

— Adevărat! zise şi Mihăescu. Ia uitaţi-vă în sală! Niciun liberal!

Îl zări pe Serafim Mărunţelu şi-i strigă:

— Mărunţelule, ce-i cu liberalii dumitale?

— Ba, or fi ai dumitale! îi răspunse directorul ziarului *Drumul nostru*, care se apropie râzând şi strânse mâna tuturor.

— Dumneata trebuie să ştii! făcu Arghir. Unde mi s-au ascuns liberalii?

— E lată rău, domnule profesor! răspunse Mărunţelu. Sunt în plină rebeliune!

Neaţă se arătă interesat la culme:

— Ia spune-ne şi nouă ce ştii!

Serafim Mărunţelu îşi ajustă cravata care nu vroia să stea locului peste plastronul lui alb şi povesti cele ce s-au întâmplat la liberali. Aseară, comitetul executiv al partidului naţional-liberal se întrunise pentru a discuta asupra unei decizii a Curţii de

conturi cu privire la neconstituţionalitatea legii Creditului agricol, când Macrodi, directorul oficiosului liberal *Viitorul*, telefonă că prinţul Carol este în capitală. Ştirea căzu ca un trăsnet peste şefii liberali. Dacă prinţul e în ţară, ei sunt pierduţi.

— Zvonuri! zise doctorul Gherlescu spre a linişti pe ceilalţi şi o dată cu ceilalţi, pe sine.

Se părea că Gherlescu, fără să vrea, are dreptate. Erau zvonuri. Zvonuri care curgeau cu duiumul şi se băteau cap în cap: ba că prinţul a sosit, ba că n-a sosit, ba că a sosit şi a fugit, ba că a fost arestat. Până veni Pricoleanu, prefectul capitalei:

— Prinţul e aici şi armata e cu el!

Urmară scene de panică pe care bătrânii nu le-au mai trăit decât în toamna anului 1916, când armata germană a lui Wilhelm II era la porţile Bucureştilor. De spaimă şi furie, fiecare arunca asupra celuilalt vina că s-a ajuns în situaţia aceasta. Cine a cerut alungarea prinţului Carol? Eu? Nu! Tu!… Cine a făcut apoi o propagandă insultătoare împotriva piinţului Carol? Eu? Nu! Tu! … Cine a ameninţat că dacă prinţul Carol se întoarce, va fi revoluţie? Eu? Nu! Tu!… Şi acuma ce-i de făcut? Să se închine lui Carol? Să se ascundă? Să fugă? Era jalnic. În cele din urmă, însă, oamenii, obosiţi de atâtea încriminări şi insulte, stătură cuminţi când Vintilă Viziru dădu cuvântul lui Muică să precizeze atitudinea partidului liberal faţă de Carol. Muică se arătă bătăios şi tranşant.

— Am fost prea strâns legat de opera regelui Ferdinand şi a lui Ion Ion Viziru, ca să nu ţin seama de actul de renunţare la tron semnat de prinţ acum 4 ani şi cunoscut sub Actul de la 4 ianuarie. Aş considera că mă înjosesc dacă aş proceda altfel. Nu vreau să-mi închei cariera cu un act dezonorant. Reîntorcerea prinţului este cea mai primejdioasă aventură din câte cunosc şi este tot ce poate aduce mai mult rău consolidării naţionale şi situaţiei ţării în toate privinţele. La o asemenea aventură nu pot să iau parte. Prefer să mi se taie mâna decât să-l servesc pe prinţul Carol. Refuz să mă duc la prinţ chiar dacă viaţa mea politică ar lua astăzi sfârşit…

Un glas ascuţit de mânie întrerupse povestirea lui Mărunţelu:

— Sunt nebuni! Nebuni de legat!

Era Naie Naie, numit Filozofu, pentru că era profesor de logică la Facultatea de filosofie şi pentru că atât în viaţa particulară cât şi în cea publică făcea mare risipă de filosofie spre a asigura

gazetei *Vorba romînului* – şi, pe lângă gazetă, lui însuşi – o existenţă demnă de un om care cugetă.

Arghir, care de ani de zile nu mai vorbea cu Naie Naie, atâta scârbă îi inspira colegul său universitar, ţinu seama de împrejurările excepţionale de astăzi şi-l aprobă din tot sufletul:

— Absolut! Nebuni de legat!

— Şi încă nu v-am spus tot! făcu Mărunţelu. Aseară, George Viziru, care se afla la Iaşi, a fost poftit să se prezinte urgent la Palat. George a sosit azi dimineaţă

— Şi s-a repezit la unchiu-său, Vintilă, să-i spună că se duce să-l vadă pe Carol. Vintilă parcă şi-a ieşit din minţi. «Să nu te mai văd! Nici tu nu-mi mai eşti nepot, nici eu nu-ţi mai sunt unchi!... Şi o să te mai dau afară şi din partid!»

— Adevărat nebuni! zise Leahu.

— Nu-i aşa? ţipă Naie. Dar mie nu mi-e atât de Vintilă... cât mi-e de Muică!... Un grecotei murdar ca Muică, un fanariot aciuiat pe lângă stăpânii lui fanarioţi de la Brătieni, să-l terfelească pe Carol!... Pe stăpânul nostru Carol II!

— Este o obrăznicie de slugă faţă de un stăpân generos, care totuşi nu le vrea răul! comentă Arghir.

Între timp, grupul crescu cu Grigore Arţag, care-şi manifestă şi el revolta pe acelaşi ton ridicat:

— Dar şi răbdarea stăpânului are o margine!

Doctorul Bratu care-l zări abia acum pe Grigore Arţag, îl salută zgomotos:

— O, Gligore! Ce faci, Gligore? Te vedem sau nu ministru în viitorul guvern?

— Prefer să fiu prefect!

— De ce?

— Sunt destui, poate chiar prea mulţi oameni politici, buni să fie miniştri, dar foarte puţin buni să fie prefecţi.

— Înţelept cuvânt! strigă Curelea de la *Democratul român*. Merită să fie notat...

Şi dispăru tot atât de subit pe cât apăruse.

— Mha! exclamă Mărunţelu. Uite un liberal... Ce faci, domnule colonel?... Poftim mai aproape!

Colonelul în rezervă Costache Raiciu, ales al Camerei de comerţ, se apropie.

— Dumneata aici? îl întrebă doctorul Bratu. Parcă ai ordin de la Viziru şi Muică să stai acasă!

Dar colonelul Raiciu era un om mândru:

— Conştiinţei mele nu i se poate dicta, domnule doctor. Suntem chemaţi aici nu pentru o chestie de partid, ci pentru un mare act naţional. Mai întâi naţiunea şi dupa aceea partidul… Şi pentru mine, prinţul Carol şi naţiunea sunt una. Am iubit totdeauna naţiunea, deci l-am iubit totdeauna pe Carol. Sunt carlist, ca să zic aşa, de la naştere. Am supt carlismul odată cu laptele mamei. De altfel, nu sunt singurul liberal aici. Uitaţi-va. A venit şi generalul Prezan!

Strâns în uniforma lui de paradă, pe care străluceau zeci de decoraţii, Prezan, radios, dădu mâna cu toţi. Întinse mâna şi lui Neaţă, dar Neaţă, printr-o abilă mişcare strategică se retrase la timp şi se pierdu în mulţime. Prezan nu dădu faptului nicio importanţa şi zise vesel:

— În sfârşit, ne-a ajutat Dumnezeu şi am apucat ceasul cel mare!

— Se cunoaşte că eşti un erou al războiului de întregire! îl luă Bagradian peste picior. Ai mult curaj.

De ce?

— Doar eşti liberal… şi totuşi, ai călcat consemnul partidului!

— Domnule! răspunse el, grav. Eu nu fac politică. Pe mine nu mă interesează decât chestiunile naţionale.

Bratu îi şopti lui Arghir:

— Îţi place? Ca şi Raiciu! Parcă s-ar fi înţeles.

— O fi vreun contraconsemn! răspunse Arghir, răutăcios.

Un nou ropot de aplauze făcu pe toţi să-şi întoarcă ochii spre intrare. Apăruse Dacu.

— Uite-l! zise Arghir către Bratu, în timp ce Crai-Voivod şi Bagradian se desprinseră de grup spre a-l întâmpina pe şeful partidului naţional-ţărănist. Marele om!… Da, da! Aşa se scrie istoria! Acum o să mai iasă că el a fost singurul carlist consecvent de la început până la sfârşit.

— Consecvent? protestă Bratu cu aprindere. Dar în toamna trecută, când şi-a ales regentul pe care l-a vrut, cine a dat din atâtea sute şi sute de voturi, numai optsprezece voturi prinţului Carol? Nu majorităţile lui naţional-ţărăniste? Şi cine a confiscat jurnalele care vorbeau de chestia închisă? Nu domnul Dacu?

Pe doctorul Mihăescu îl supăra vehemenţa cu care Bratu vorbea despre Dacu.

— Păi dacă ar fi să trecem aşa prin filtru conştiinţa fiecăruia,

zise el, unde o să ajungem, domnule Bratu? După modesta mea părere, azi e zi de sărbătoare pentru toată ţara, pentru că toţi românii sunt carlişti. Eu, cel puţin, am fost carlist de când mă cunosc!

— Dumneata carlist? râse Mărunţelu. Eu cred că nici nu ştii cu ce se mănâncă.

— Ba tocmai că ştie el cu ce se mănâncă! zise Arghir. De aia şi este carlist!

Şedinţa Camerelor reunite, convocată pentru ora zece, începu la unsprezece. La acea oră, Dacu mai era prim ministru. După tunetele de aplauze care salutară apariţia lui la tribună, Dacu luă cuvântul:

— Domnilor senatori, domnilor deputaţi! Cer iertare că am întârziat. Guvernul a avut înaintea lui o problemă dificilă: trebuia să stabilească sub ce formă să fie repus prinţul Carol în drepturile sale legitime. Se puneau în discuţie două modalităţi: aceea de a intra în regenţă şi aceea de a ocupa imediat tronul care de fapt i se cuvine. Prinţul Carol mi-a spus încă de aseară care este opinia şi dorinţa sa – şi m-a întrebat care este dorinţa guvernului. Dar, în acelaşi timp, prinţul Carol, mânat de sentimentul său adânc constituţional şi parlamentar şi de respectul său nemărginit faţă de voinţa naţională, mi-a declarat că oricare ar fi voinţa reprezentanţei naţionale şi a guvernului parlamentar, i se va supune şi va renunţa la părerea şi dorinţa sa proprie.

Aclamaţiile entuziaste ale adunării îl siliră pe Dacu să-şi întrerupă expunerea pentru câteva minute. Când reprezentanţii poporului se potoliră, primul ministru continuă:

— Guvernul, în conformitate cu dorinţa alteţei sale, hotărăşte ca, observându-se formele strict legale de drept constituţional pretinse de aşezămintele noastre, prinţul Carol să fie proclamat rege pe baza drepturilor sale constituţionale. Nu trebuie decât să ne înclinăm cu recunoştinţă în faţa adâncului simţ constituţional şi parlamentar al prinţului, care ne dă cele mai frumoase speranţe în ce priveşte principiile pe baza cărora este hotărât să domnească.

În tribuna ziariştilor, Mărunţelu se folosi de zarva aplauzplor ca să-i spună lui Macrodi:

— Dacă ai şti cât au lucrat juriştii naţional-ţărănişti nu ca să adapteze situaţia la constituţie, ci constituţia la situaţie! Toată noaptea au stat cu nasul în colecţiile *Monitorului oficial*, pentru a găsi o formă juridică potrivită pentru redactarea decretului. Înţelegi că nu-i glumă să găseşti o soluţie constituţională pentru o problemă nouă, necunoscută şi neprevăzută în constituţie.

— Este adevărat! confirmă Aristotel de la *Democratul român*. Toţi, cu ministrul de justiţie în frunte, au studiat pe brânci toate codurile româneşti. Şi franceze. Până şi cel de drept civil.

— Sunt convins, făcu Nectarie, că ar fi găsit formula mult mai uşor, dacă ar fi studiat, pur şi simplu, codul penal!

Jos, în rândurile din faţă, doctorul Bratu îi şopti lui Arghir:

— Auzi ce-mi spune generalul Malacu! Cică Teianu a depus un proiect din iniţiativă parlamentară după care regele Mihai ar urma să poarte de aci înainte titlul de «Voievod şi principe de Alba Iulia» şi să i se spună «măria ta!»

Arghir simţi cum insulta i se înfige în inimă ca un cuţit. Cum îl rabdă pământul pe acest ignorant de Teianu să se ocupe de titluri domneşti, fără să-l întrebe pe el, pe profesorul de istorie Arghir! Unde trăim? În ce ţară ne aflăm! Ce este această nouă necuviinţă? Până când o să-şi facă fiecare de cap în ţara aceasta?

— Nu, dragă! şuieră el printre dinţi către Bratu. Ţi-am spus-o şi ţi-o repet: văd posibilitatea ca prinţul să fie regent, dar nu rege!

Şedinţa fu reluată imediat şi formele preliminare expediate rapid. În locul lui Dacu, luă cuvântul Marinescu, care citi unul după altul decretul de demisie a guvernului Dacu, decretul de numire a guvernului Marinescu, decretul pentru abrogarea art. 6 şi 7 prin care se anulează renunţarea prinţului Carol la tron – şi decretul prin care regele Mihai I nu mai este rege, ci Voievod de Alba Iulia. Toată adunarea se pregăti să voteze, dar Arghir, în culmea supărării, sări să ceară cuvântul:

— Cred că guvernul ar fi fost dator, ca, înainte de a depune un asemenea proiect, să ne fi consultat şi pe noi! Aţi găsit un titlu nepotrivit şi ridicol: Mare Voievod de Alba Iulia. Ce legătură are titlul de Mare Voievod cu Alba Iulia? Dacă m-aţi fi consultat, v-aş fi oprit să comiteţi o asemenea eroare, care transformă viaţa

noastră de stat într-o operetă vieneză. «Domn» ar fi fost un titlu acceptabil cu care m-aş fi mulţumit. Nu Mare Voievod! Destul jucăm la Teatrul Naţional piese bulgăreşti, ca să mai acceptăm şi procedee bulgăreşti. Trebuie să judecăm lucrurile cu seriozitate şi vă rog să nu nesocotiţi umila mea competenţă, rezultată dintr-un lung contact cu istoria lumii.

De pe banca ministerială se ridică Jugănaru să-i răspundă:

— Între domnul Arghir şi domnul Teianu, care este autorul poiectului de lege, evident că noi nu putem trage învăţăminte decât din ceea ce spune marele nostru istoric. Rugăm, însă, pe domnul Arghir să ţină seama că este o chestiune de oportunitate. Hotărârea este luată şi împlinirea ei trebuie realizată urgent.

— Domnul Jugănaru, replică Arghir, reprezintă în istoria politică românească bunul simţ al poporului nostru. De aceea soluţiile dumisale sunt totdeauna demne de a fi luate în seamă, în special când domnia sa guvernează. Eu n-am guvernat. Asta, însă, nu înseamnă că nu pot să dau şi eu o soluţie justă.

— Dacă n-ai guvernat până acum, vei guverna! îl asigură Stănescu, ministrul justiţiei. De aceea se află maiestatea sa regele Carol II printre noi: spre a repara nedreptăţile. Vei guverna, domnule Arghir, vei guverna.

— În niciun caz în guvernul domnului Neaţă! strigă Arghir, – tulburat de cuvintele lui Stănescu, care probabil era informat asupra intenţiilor lui Carol.

— Nici noi! făcu Jugănaru.

Mişcat până la lacrimi, Arghir capitulă:

— Bine! Sunt de acord cu proiectul. Dar cer să mi se dea o satisfacţie: să se treacă în procesul verbal propunerea mea, care să fie tradusă în fapt imediat ce lucrurile îşi vor relua cursul normal. Până atunci, strig: Trăiască Mihai, Marele Voievod de Alba Iulia.

Entuziasmul adunării se transformă în delir. Adunarea se repezi la urnă şi votă proiectul în unanimitate, cu un singur vot împotrivă. Era votul lui Dacu.

Apoi se citi proiectul pentru proclamarea lui Carol ca rege. Dar şi aici, Arghir ţinu să-şi spună cuvântul.

— Dumneavoastră recunoaşteţi că actul de la 4 ianuarie nu a avut niciodată o putere legală. Mulţi o spun, dar nu ştiu de ce. Să le spun eu de ce, pentru că argumentul mi l-a dat, chiar a doua

zi după 4 ianuarie, ministrul nostru în Italia. Renunţarea – spunea el – a fost semnată la Veneţia, pe teritoriul italian. Dar semnătura, spre a fi valabilă, trebuia să fie aplicată în prezenţa ministrului României în Italia – sau cel puţin a unui notar italian. Şi n-a fost! Deci, valoarea actului de renunţare este nulă… Şi încă ceva, domnilor, aş vrea să vă spun: în dimineaţa zilei de 4 ianuarie, regele Ferdinand mi-a vorbit un ceas, scăldându-mi mâna cu lacrimile lui. Niciodată un suflet de părinte nu s-a frânt aşa cum s-a frânt sufletul regelui Ferdinand. Am uitat un moment că eu nu sunt decât un simplu, un modest profesor şi că el este suveranul României şi i-am sărutat lacrimile. Dar i-aş fi sărutat încă o dată aceste lacrimi, dacă ar fi rămas la hotărârea luată atunci, dimineaţa, de a nu accepta renunţarea prinţului. Dar sub două influenţe mizerabile – regele a venit în consiliu cu hotărârea de a accepta. I-am spus: «Sire, nu va ieşi bine!» La asta, regele mi-a răspuns: «Mi-a spus şi Petre Carp, în 1916, când am declarat război Germaniei, că nu va ieşi bine – şi totuşi, a ieşit bine!» «Da! i-am replicat eu regelui Ferdinand. Dar să nu uite maiestatea voastră că Petre Carp n-a iubit în viaţa lui pe nimeni, pe când eu pe fiul maiestăţii voastre îl iubesc!»… Asta am vrut să vă spun, domnilor!… Şi ca încheiere vreau să ştiţi că ceea ce se hotărăşte astăzi nu este decât un act de dreptate ce se face unui om care a suferit ani de zile, departe de ţară. Prinţul Carol este, din voinţa lui Dumnezeu şi a naţiei, regele nostru. Trăiască regele Carol II!

Zise şi păşi cel dintâi, sub ochii adunării dezlănţuite, să-şi pună bila în urnă.

În după amiaza acelei zile de 8 iunie, preşedintele Camerei luă cuvântul în faţa Corpurilor legiuitoare:

— Domnilor deputaţi, domnilor senatori! Sunteţi întruniţi în adunare naţională pentru a primi jurământul maiestăţii sale regelui Carol al II-lea!

În acest moment, Carol apăru pe uşa din dreapta a estradei prezidenţiale, însoţit de principele Nicolae. Sala întreagă începu să-l ovaţioneze prelung:

— Trăiască regele nostru! Trăiască regele Carol II!

Carol se înclină adânc în faţa adunării, apoi, drept, bărbăteşte, sclipind în uniforma strânsă pe trupul lui zvelt, începu, cu

siguranţa liniştită a omului care nu ia în primire decât un drept câştigat, să-şi plimbe privirea printre băncile de parlamentari, apoi ceva mai atent, prin tribunele înţesate de lume. Câte femei tinere, frumoase, elegante, se găsesc în ţara românească!… Şi el, care a fost silit să-şi piardă patru din cei mai frumoşi ani ai săi, departe de patria în care s-a născut şi a crescut. Ce bine e să te întorci acasă… şi să te simţi iar printre ai tăi!… De pildă, cine o fi fetişcana aceea…

Dar glasul preşedintelui Camerei îi aminti că se află aici, nu pentru a da curs liber simţămintelor lui patriotice – ci pentru a împlini o formalitate, plicticoasă, birocratică, absurdă, totuşi obligatorie.

— Corpurile legiuitoare, spuse preşedintele Camerei, întrunite în reprezentanţă naţională, au hotărât că drepturile la tronul României vi se cuvin vouă, maiestate! Vă rog să binevoiţi a depune jurământul!

Şi-i întinse textul jurământului. Carol rosti formula sacramentală, sărută crucea pe care i-o întinse patriarhul – şi începu să citească un discurs, ridicându-şi tot mai des ochii spre tribune.

— Domnilor senatori, domnilor deputaţi, primirea atât de emoţionantă ce mi-o faceţi (A!… uite-o pe Valentina!… Tot nostimă!… Trebuie s-o văd neapărat!) mă emoţionează cu atât mai adânc… cu cât sunt fericit de a putea resimţi prin glasul domniilor voastre… (Dar asta cine e?… Ei, fire-ar!… Stai!… E Margot!.. Să n-o recunosc!… E grozavă!… Parcă-i mai frumoasă ca înainte!… Trebuie s-o văd neapărat!) sentimentele acelora care v-au trimis aici şi de a constata încă o dată legătura sufletească şi naţională care m-a unit şi mă va uni cu… (Virginica!… Să fiu al dracului dacă nu-i Virginica!… Ea e!… Superbă!… Şi ce bine-i şade pălăriuţa asta! O adevărată pariziancă!… Trebuie s-o văd neapărat!)… cu… (Dar, baba aia de colo, care se uită aşa fix la mine? A! E Miţa!… Miţa biciclista!… Aoleo! Ce s-a ales de ea!… Mai mult oase! Dar şi prin câte a trecut!… Şi mai luptă, nenorocita, să fie frumoasă!… Numai ochii i-au mai rămas!… Dar ce faci cu ochii!… Păcat!… O amintire frumoasă, de la tata…) cu… cu… poporul meu!… Jurământul ce l-am depus astăzi în faţa reprezentanţilor naţiunii depăşeşte zidurile acestui lăcaş istoric şi pentru sufletul meu devine un legământ strâns între mine, regele vostru… şi…

Aici, Carol îşi plecă ochii asupra hârtiei, hotărât să-şi citească în linişte discursul până la capăt, dar imbolduri mai tari decât el îl făcură să-şi ridice iar privirea înspre tribune şi să rămână, o clipă, ca fascinat: sus, acolo, în primele rânduri, un chip alb, alb, un păr blond, blond şi nişte ochi… Să juri că-i Priscilla, fata lui Hanemecker, reprezentantul grupului Morgan, cu care a fixat la Paris punctele principale ale acestui discurs… Cine o fi? Cum o cheamă?… Şi cum să-i comunice că o iubeşte? Simţea regele o nevoie urgentă, indispensabilă, chinuitoare, s-o vadă pe această necunoscută. Trebuie s-o vadă!… Trebuie!… Cuprins de ameţeală, regele făcu un efort dureros şi-şi termină fraza:

— …şi poporul meu!…

Îngrijorat, Bratu îi şopti lui Arghir:

— Uită-te ce congestionat el Ce i s-o fi întâmplat?

Arghir, însă, nu era îngrijorat, ci indignat:

— Nu ştiu! mormăi el. Dumneata eşti doctor. Trebuie să ştii mai bine Pe mine mă supără discursul!… Ce stil!… Ce compoziţie!… O ruşine!… De ce nu m-a chemat să i-l redactez eu?

— A vrut să-l scrie el singur! îi explică Bratu.

Dar regele, cu glasul deodată îngroşat, nu se uita în acest moment la stil, ci tot la tribune.

— Urmând, continuă el, pilda din Sfânta Scriptură (Extraordinar!… E şi Marcelica aici… Pasiunea mea de trei zile şi trei nopţi, oacheşa şi îndrăcită de Marcelica, pe care mi-a suflat-o răposatul meu tată, Ferdinand cel loial!… Trebuie s-o văd neapărat!… Neapărat!) zic: Nu vreau moartea celor ce au greşit, ci întoarcerea lor la matca din care nimeni n-ar fi trebuit să iasă! Eu nu am venit să mă răzbun pe nimeni, ci, cu inima caldă şi iubitoare…

Tăcu brusc şi uitând că toţi ochii ţării sunt acum îndreptaţi spre el, rămase ca vrăjit, cu gura puţin întredeschisă şi cu privirea înfiptă într-un punct din stânga tribunelor. Un obraz oriental, încadrat cu graţie de un păr negru, ondulat, care cădea peste nişte umeri tineri, albi, rotunzi… rotunzi… şi rugători!… Rugători! În aceşti umeri Carol vedea însăşi chemarea Patriei… Erau umeri noi, umeri fragezi, care au înflorit în lipsa lui şi care parcă şi-ar cânta bucuria că el s-a întors tocmai la timp să-i culeagă!… Trebuie s-o vadă îndată! Chiar astăzi!… Neapărat astăzi!… Trebuie!…

Toată sala aştepta, mută, respectuoasă, dar la început stupefiată. Nimeni nu pricepea ce se petrece. Încet-încet însă deputaţii şi senatorii, călăuziţi de traiectoria privirii regelui, se dumeriră şi începură, cu multă delicateţe, să-şi dea coate. Se pare, însă, că tăcerea adâncă dimprejur îl trezi pe Carol. Scuturându-şi capul cu energie, noul rege îşi reluă cuvântarea:

— …cu inima caldă şi iubitoare, să strâng într-un mănunchi pe toţi cei care au voinţa şi puterea de a colabora la propăşirea patriei… Fără unirea tuturor nu vom putea apare în faţa celor ce ne pizmuiesc, ca o forţă indisolubilă, care, sprijinită de o armată după ultimele cerinţi şi care se va putea bucura totdeauna de întreaga mea grijă şi dragoste, spre a păşi definitiv la o muncă paşnică şi harnică, cu colaborarea fără preget a tuturor forţelor vii ale naţiunii…

— Ai văzut? şopti Bratu cu satisfacţie lui Arghir. Acuma citeşte fără nicio întrerupere!

— Da! mormăi Arghir. Dar tot în stilul ăsta şcolăresc. Şi-apoi de ce este aşa de grăbit?

Regele, într-adevăr, era foarte grăbit. Violentându-şi ispita chinuitoare de a-şi ridica ochii spre tribune, regele citi textul în ritm de marş forţat, înfulecând vorbele, cu glas alb, scăzut, fără nicio intonaţie, aproape imperceptibil:

— …Mai am o bucurie pe care ţin să v-o împărtăşesc, bucuria cea mare care în clipele acestea de reîntoarcere îmi umple sufletul. Este terminarea celui mai mare chin ce l-am avut de îndurat în anii mei de pribegie… În sfârşit, mi-am regăsit fiul, scumpul meu fiu pe care voi putea, cu toată iubirea, să-l cresc în sentimentele care au ilustrat pe strămoşii săi: dragostea nesfârşită de ţară.

Bratu se aplecă spre Arghir:

— De alaltăseară de când a venit, nu şi-a făcut încă timp să-l vadă pe fiu-său!

Arghir se uită la el trist, fără să-i spună un cuvânt, şi ascultă mai departe pe rege, care ajunsese la încheiere.

— Sfârşind cuvântul meu, citi regele, încă o dată fac cel mai călduros apel ca toţi să lucrăm împreună pentru bunul cel mai scump al nostru: Patria! Români din cele patru unghiuri, uniţi-vă în gânduri, uniţi-vă în simţiri, înainte, spre muncă!

— Trăiască regele Carol II! Ura! Uraaa! Uraaaa! îi răspunseră miniştrii, deputaţii, senatorii, femeile, care începură să intoneze

imnul regal.

Patriarhul se apropie de rege şi-i spuse:

— Să trăieşti, maiestate!

Apoi, îi luă capul între mâini să-l sărute. Dar, cum avea ochi buni, se cutremură: pe fruntea tânărului rege se desena un pronunţat ruj de buze. Carol văzu că patriarhul şovăie şi păli de necaz: asta e Norica. În grabă, înainte de a-şi pune uniforma, uitase să se mai uite o dată în oglindă. Vru să facă un pas înapoi, spre a scuti înalta faţă bisericească de îmbrăţişare. Dar patriarhul, mişcat, îl strânse la piept, ridică ochii la cer, apoi îi închise şi-i sărută de câteva ori fruntea exact pe semnul infamant, spre a-i şterge păcatul. Carol, supus, se întrebă: dar de ce mă sărută atâta?

După patriarh, se apropie de Carol iubitul său frate, prinţul Nicolae, care-i spuse vesel:

— Acuma zic şi eu că am scăpat de Comisia interimară.

Şi-l îmbrăţişă pe Carol. Regele se folosi de prilej, ca să-i sufle la ureche:

— Ia spune-mi, Niky dragă, cine-i turcoaica aia din tribună… Acolo în stânga… Aia cu umerii goi!…

Discret, Niky se uită peste umărul lui Carol şi o găsi pe «turcoaica» îndată.

— A, îi şopti el lui Carol, asta nu-i turcoaică! Asta-i miss România!

— O cunoşti?

— Nu!

— Pe onoarea ta?

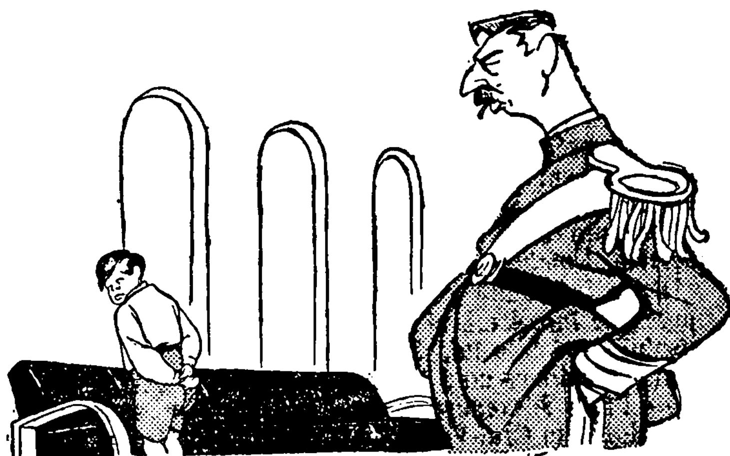
— Pe onoarea mea!

Publicul din sală stătea în picioare şi cu lacrimi în ochi aplauda această prelungă îmbrăţişare fraternă, care demonstra dragostea mare dintre membrii dinastiei române de Hohenzollern. Când se smulseră unul din braţele celuilalt, Carol declară miniştrilor care-l felicitau:

— Nicolae este pentru mine mai mult decât un frate!

Cum ajunse la palat, regele nici nu avu răbdare să-şi schimbe uniforma – şi-l chemă la el pe aghiotantul său, generalul Mateescu:

— Generale, îi porunci Carol, să mi-o aduci îndată pe miss România!

III

A doua zi dimineaţa, Crai-Voievod veni la Dacu cu ochii atât de înroşiţi, dar cu o faţă atât de radioasă, încât fratele Iulian îl mustră prieteneşte:

— Ei, bravo! Iar ţi-ai pierdut noaptea cu revistele alea pornografice!

Crai-Voievod râse:

— În principiu, aproape că ai ghicit… Dar numai în principiu… Altfel nu m-ai fi văzut la ora asta aici…

— Tocmai! Mă mir! Ce s-a întâmplat?

— Ceva mare, mare de tot… Cred că e cazul să ne felicităm! Miss România a fost primită aseară în audienţă de rege…

— Şi? făcu Dacu, în sufletul căruia începu să mijească o bucurie, pe care încă nu îndrăznea să şi-o arate.

— Şi audienţa s-a prelungit până dimineaţa la şapte…

— Şi?… strigă Dacu, nerăbdător să afle amănunte.

— Ce «şi»? îi răspunse Crai-Voievod, care se îneca de râs. Atâta ştiu!… Că doar n-am fost de faţă. Dar Belciug a trecut acu o jumătate de oră pe la mine să-mi spună că regele Carol, în loc să se odihnească după atâtea emoţii, a fost auzit de valeţii care

trăgeau cu urechea, cum spunea într-una: Scumpa mea Românie!… Dulcea mea Românie!… Frumoasa mea Românie!… Nepreţuita mea Românie!… O să te iubesc până la moarte, România mea dragă!… şi aşa mai departe…

Dacu îl ascultă pe Crai-Voievod – ai cărui ochi parcă se înroşiseră şi mai tare, probabil din pricina râsului – şi faţa lui, de obicei severă şi îngheţată, se topi sub căldura unui inefabil sentiment de mulţumire.

— Frate Alexandre, frate Alexandre! se surprinse el strigând la Crai-Voievod cu vibraţii euforice pe care Crai-Voievod nu i le-a cunoscut nici pe vremea când erau amândoi tineri studenţi la Universitatea din Budapesta. Ai dreptate, frate Alexandre! Trebuie să ne felicităm! Nu mai e o femeie, ci un simbol, miss România… Regele şi miss România… Regele şi România!… Numai Dumnezeu, în înalta lui înţelepciune, a putut să-i apropie de la început. Să ştii că am călcat cu dreptul, frate Alexandre! Poate aşa o da cel de sus s-o uite regele cu totul pe Roşcata lui de la Paris.

La ora în care Dacu începea să spere că regele o va uita cu totul pe Roşcata – regele o şi uitase cu totul pe miss România. Pe Roşcata, nu numai că n-o uitase un singur moment, dar o dorea mai mult ca oricând. Şi, parcă n-ar fi fost destul că sufletul lui o chema oricum, din toate puterile, dar a mai intervenit un fapt – un fapt oarecare… o nimica… o prostie – care a turnat ulei peste foc. După ce s-a despărţit de miss România, regele socoti că în prima sa zi de domnie, nu este frumos să se ducă la culcare, ci ar fi mult mai bine să stea de veghe la interesele neamului. Intră, deci, în camera de lucru, dar, înainte de a se atinge de mormanul de dosare care-l aştepta pe birou, se adânci în lectura ziarelor de dimineaţă, abia ieşite de sub teasc. Toate – şi *Globul* şi *Năzuinţa* şi *Vorba romînului* şi *Drumul nostru* şi *Democratul român* – descriau în pagini lungi şi entuziaste condiţiile şi atmosfera în care prinţul Carol a fost repus în drepturile lui şi toate erau de acord că, prin urcarea lui Carol II pe tronul lui Carol I cel înţelept şi al lui Ferdinand I cel loial, a fost înscrisă cea mai măreaţă pagină din istoria ţării. Deşi reportajele se repetau până la monotonie, regele citi fiecare rând cu nesaţ – şi numai după ce epuiză tot ce s-a scris asupra evenimentelor de ieri, începu să se

uite şi prin celelalte pagini. Acuma, răsfoia *Democratul român*… Ca şi toate concurentele lui de mare tiraj, *Democratul român* era plin de asasinate, jafuri, violuri, accidente, sinucideri, incendii, bătăi, procese… Pasionat cititor de romane poliţiste, regele studia cu interes, în gazetă, amănuntele unei drame pasionale încheiate cu vitriol, când, deodată, îngălbeni şi rândurile începură să-i joace sub ochi.

De patru zile se afla în ţară, de o zi este rege… şi ea… ea stă acolo, la Paris, singură şi înlăcrămată şi aşteaptă… Ea… să aştepte! Ea! Furios, Carol zvârli cât colo ziarul, sări în picioare şi începu să străbată camera în lung şi în lat, cu paşi iuţi, aproape gemând. Ce-i de făcut, ce-i de făcut?… Să-i pună Dacu asemenea condiţii… Cui? Lui, regelui Carol al II-lea al României! Condiţii!… Unui rege, condiţii… A, nu! Asta poate s-o creadă numai un ascet ridicol şi respingător ca Dacu, care în viaţa lui n-a cunoscut femeie!… Condiţii!…

— Condiţii! repetă Carol în gura mare.

Cuvântul îi sună atât de caraghios la ureche, încât îl făcu să râdă. Condiţii! Îi va arăta el lui Dacu condiţii!…

Hotărârea îl linişti dintr-o dată. Înviorat, reveni la birou şi trase spre el dosarele pe care i le pregătise, cu grijă, secretarul său Puiu. Erau diverse referate poliţieneşti asupra stării de spirit din ţară în ultimele 48 de ore. Fiecare raport arăta că peste tot domneşte liniştea cea mai perfectă. Dar de fiecare raport era ataşat câte un manifest, care-l făcu pe Carol să-şi piardă din nou calmul.

— Comuniştii! îşi zise el, cu fălcile încleştate. Nu se putea!… Fără ei nu se poate!… «. *Aventurierul Carol s-a întors în România. Domnia fascistă a lui Maniu şi a partidului naţional-ţărănesc a pregătit, sub conducerea directă a imperialiştilor asasini, a marilor puteri, întoarcerea lui Carol…*». Desigur!… Trebuia să-i întrebe mai întâi pe comunişti dacă vor! *«Chiar a treia zi după sosire el a fost proclamat rege. Ce înseamnă aceasta pentru masele largi de trudiţi? În România va începe o dictatură fascistă deschisă…».* Ba nu! Domnia bolşevică! Asta va începe!… *«Ce va aduce această dictatură? 0 şi mai sângeroasă exploatare, întărirea şi mai grozavă a teroarei îndreptate împotriva organizaţiilor revoluţionare de sub conducerea Partidului Comunist, înăbuşirea în sânge a luptelor pentru revendicările politice şi economice ale maselor muncitoreşti şi*

ţărăneşti»… Prin urmare, ei îmi cunosc programul! Cu atât mai bine! *«Dar principalul în proclamarea dictaturii fasciste deschise este ascuţirea primejdiei de război. Asasinii poporului muncitor sunt din nou setoşi de sânge muncitoresc şi ţărănesc, au nevoie de noi victime omeneşti… Dictatura fascistă deschisă, în frunte cu Carol, este un inel din lanţul de pregătire al războiului antisovietic…»*

Carol închise, scurt, dosarul – şi rămase pe gânduri… Război antisovietic!… Războiul este hotărât pentru acest an… sau cel mult pentru anul următor! Este un război necesar!… Cel puţin pentru el, războiul antisovietic este o chestie de viaţă şi moarte!… Altfel ce şi pe cine ar căuta el aici în lumea aceasta străină? Poporul? Care popor? Partidul comunist şi bolşevicii lui care scriu manifeste obraznice? Ţăranii aceia în izmene şi în opinci, la care, numai cât te gândeşti – trebuie să-ţi duci mâna la nas? Bandele de politicieni care ieri l-au bârfit şi azi îl ridică în slăvi, pentru ca mâine, dacă nu le va face pe plac, să-l trădeze?… Dar ce are el cu toată omenirea aceasta care, în fond, îl urăşte, fiecare din alte motive – şi pe care el îi ignorează, pe toţi laolaltă, dintr-un singur motiv: pentru că-i sunt indiferenţi. Toţi! Indiferenţi cum ţi-e indiferent praful din mijlocul drumului, sau frunza din copac, sau cotcodăcitul unei găini! In-di-fe-renţi!… Nu-i iubeşte, nu-i urăşte, nu-i aude, nu-i vede, nu-i simte! Indiferenţi!… Atunci, ce l-a împins să-şi părăsească viaţa lui tihnită, liniştea lui, dreptul lui de a trăi cum şi cu cine vrea el, fără nicio obligaţie de a da cuiva cont şi să vină aici? Ce? Îşi aminti că, o săptămână după moartea tatălui său, a venit la el în vizită, la vila lui de lângă Paris, Mihail Teianu, care, după ce i-a povestit ce se petrece în ţară, îi spuse, a propos de moştenire:

— O întâmplare nostimă, alteţă! Nu de mult a murit la noi un funcţionar, un om perfect cumsecade. Nu s-a plâns nimeni de el. N-a înjurat, n-a ameninţat, n-a bătut, n-a furat… Un om cinstit – tot ce poate fi mai cinstit cu putinţă. La locul lui, discret, modest, binevoitor…

Carol nu înţelegea unde vrea să ajungă Teianu cu istoria asta despre un om nesărat şi nepiperat.

— Foarte frumos! zise el, cu politeţă.

— Aşa s-a spus şi la noi, alteţă! Foarte frumos! A trăit şi a murit cum a trăit: modest şi corect… şi când i s-a deschis testamentul… fiindcă avea şi testament… s-a aflat că lasă

moştenire o avere de şasezeci de milioane.

Carol deveni, deodată, atent:

— Şasezeci de milioane? Şi în câţi ani a adunat banii aceştia?

— În trei ani!

— În trei ani? se minună Carol. Dar, pentru Dumnezeu, ce slujbă avea? Era ministru de interne?…

Ministru de fi…

Îşi muşcă limba. Era să spună: «finanţe» când în faţa lui stătea Mihail Teianu. Zâmbi, jenat – dar Mihail Teianu părea mult mai puţin jenat decât el:

— Nu era nici ministru de interne, nici ministru de finanţe (rosti cuvântul, parcă mai apăsat ca oricare altul), ci un biet comisar de siguranţă, ataşat la serviciul emigrărilor!

— Comisar de siguranţă?… În trei ani!… Şi mai era şi corect!

— Tot ce poate fi mai corect, alteţă!… O lume întreagă îl regretă!…

Teianu relatase acest caz lui Carol cu un scop bine definit – şi izbuti: îl întristă pe prinţ peste măsură. Parabola omului corect punea într-o lumină cum nu se poate mai tragică sacrificiul pe care-l face prinţul de a sta departe de ţară, tocmai în anii aceştia cât mai este capabil să arate ce poate face în ţara lui un om tânăr, când este energic şi ştie ce vrea. În trei ani…

Şasezeci de milioane un simplu comisar oarecare…

Şi lumea îl regretă, pentru că, pe lângă toate, mai era şi corect!… În trei ani… şasezeci de… Era atât de chinuit de cifrele astea, încât seara, Elena îl întrebă îngrijorată:

— Ce-i cu tine, dragul meu?… Anecdota?

— Da! îi răspunse el, sincer, deoarece cu ea era sincer. Anecdota! Tu-ţi dai seama ce-i asta? Un modest comisar… fără bătaie, fără înjurături, şi numai în trei ani… E fantastic!…

— Da! zise Lupeasca. E impresionant!

— Impresionant? Numai atât? Adică, tu ce spui? Nouă, ca să fim pe deplin fericiţi, ce ne trebuie?

— Bani! făcu ea, simplu.

— Asta e! răspunse Carol, fericit că ea îl înţelege totdeauna. Bani, bani mulţi!… Cu cât vom avea bani mai mulţi, cu atât vom fi mai fericiţi! Deci, bani mulţi! Trebuie să fim bogaţi, Eleno!… Foarte bogaţi! Dacă nu cei mai bogaţi, măcar printre cei mai bogaţi oameni din lume…

Carol nu era străin de problemă. Cunoştea pe de rost pe toţi

stăpânii financiari ai omenirii: pe nizamul indian din Haiderabad, care, în fruntea unui modest şi aproape necunoscut principat de numai treisprezece milioane de locuitori, era socotit drept cel mai bogat om din lume; pe Rockefellerii, Ford-zii şi Ellmanii americani; pe Citroenii, Renault-zii, Cotty-ii francezi; pe Kreugerii suedezi; pe Thyssenii şi Huggembergii germani; pe Volpii italieni; pe Pototzkii şi Radziwilii polonezi; pe Estherhazyii unguri, pe Lichtenşteinii austrieci — şi n-avea decât această ambiţie: să fie primit în rândurile lor.

— Ar fi bine! zise ea, cu tandreţă. Numai să te văd fericit.

— Şi eu pe tine, draga mea! Dar de unde să luăm atâţia bani? Din veniturile din ţară? Cu sau fără veniturile astea…

Nici nu mai continuă. Ştia şi ea, ca şi el, că veniturile din ţară le ajung atâta cât să nu moară de foame.

Era, deci, timpul să se grăbească. Tata a murit şi ţara are nevoie de un rege. Carol era cu atât mai convins că ţara are nevoie de un rege, cu cât ştia că şi bancherii francezi, americani şi englezi care-i dădeau târcoale mai de mult, au şi ei nevoie de un rege în România. Bancherii străini nu puteau admite, nici pentru capitalurile lor deja învestite în ţară, nici pentru proiectele lor politice şi economice de viitor, şubredul provizorat al unei regenţe. Lor le trebuie în România un rege matur, lucid şi de multă, multă încredere. Un rege al României, care să fie al lor… Era ceea ce urmăreau şi naţional-ţărăniştii, care aveau nevoie şi ei de un rege al lor, un rege naţional-ţărănist exclusiv. Interesele lor comune, care, până în 1927, cât trăise regele Ferdinand, nu făceau pe viitorii parteneri decât să se adulmece, începură, după moartea lui, să-i apropie tot mai mult, spre a da o formă concretă aşa-zisei lor conspiraţii. Prinţul Carol conlucră cu febrilitate şi subscrise la toate condiţiile… în trei ani… şasezeci de milioane… Şi să fii regretat de toată omenirea… face să accepţi orice, cu ochii închişi, mai cu seamă că nu ţi se dă o slujbă de comisar oarecare, ci una de rege. Şi ce să accepţi? Să-i laşi pe bancheri să-şi aducă banii lor în ţară şi să-şi facă în toată libertatea afacerile. În schimb, tu, tu să nu le dai nimic, decât cel mult soldaţi! Dar soldaţi sunt destui şi ţara nu are ce face cu ei, aşa că poţi da oricâţi, că tot nu pierde nimeni nimic!… Şi între timp tu, ca rege, să te scalzi în zahăr, în grâne, în petrol, în textile, în toate!… Să nu iasă şi să nu intre nimic în şi din buzunarul cuiva, fără să-ţi iei partea ta!… Rege!… A fi rege!…

Este cea mai ispititoare afacere pe care ar putea-o visa cineva. A fi rege!… Regele-vameş!… Carol II, regele-vameş!… În trei ani… şasezeci de milioane… un biet comisar… regretat pentru corectitudinea lui!… Ce ţară sublimă!

Imaginea acestui biet comisar dădu meditaţiilor regelui un curs optimist. Vesel, Carol puse din nou mâna pe *Democratul român* spre a se convinge că într-adevăr el, el, fostul prinţ în bejenie acum patru zile, este astăzi regele unei ţări de optsprezece milioane de suflete – şi fu atât de uimit de cele ce văzu, încât rămase cu mâna înţepenită în aer: pentru întâia oară observă, că alături de fotografia lui, se mai găseşte o fotografie. Curios! Cum de nu şi-a dat seama până acum!… Intrigat, cercetă şi *Vorba romînului*: aceeaşi fotografie stătea lângă a lui… Şi ciudăţenia se repetă… şi în *Globul*… şi în *Drumul nostru*… şi în *Trăiască Romînia Mare*… Nemaipomenit! Şi în toate, aceeaşi explicaţie sub poză: *Măria Sa Marele Voievod Mihai de Alba Iulia!*

Carol dădu ziarele de o parte, se sprijini de spatele fotoliului – şi închise ochii. Va să zică, are un fiu: Mihai. Aşa spun ziarele: că maiestatea sa regele Carol II are un fiu. Deci, fiul acesta, despre care el a vorbit în discursul rostit ieri la Cameră, nu este o simplă legendă, născocită spre a mişca inima poporului, ci o realitate pe care fotografia o atestă: un băiat cu mâini, cu picioare, cu ochi, cu nas, cu urechi. Şi băiatul acesta a ocupat tronul României până ieri după amiază… Mda!… Chestia e neplăcută… Trebuie să se ducă să-l vadă!… E absurd, dar aşa-i obiceiul: un tată trebuie să-şi vadă copiii!… Va trebui să-şi facă, neapărat, timp să-l vadă. Până acum, n-a fost cu putinţă. E drept că azi se împlinesc patru zile de când se află în ţară, dar în astea patru zile câte n-a avut el pe cap!… A trebuit să fie constituţional, să schimbe guvernul, să înlăture regenţa, să-l detroneze pe regele minor, să se proclame pe sine însuşi rege… tot numai treburi care privesc viaţa şi viitorul ţării, şi care nu i-au dat răgaz un singur moment să-şi aducă aminte că are un copil!… Acuma, însă, da!… Acuma poate şi trebuie să-l vadă!… Regele îşi vede copilul!… După cât stăruie presa asupra bucuriei regelui că şi-a recăpătat fiul, se pare că şi asta place mult poporului: să audă bătăile paterne ale inimii regelui… Va trebui, prin urmare, să-i bată inima de tată, în public. Foarte bine! Dacă asta-i place poporului, să-i facem poporului pe plac. Dragostea dintre regele-tată şi prinţul moştenitor-fiu nu este de dispreţuit. Poate aduce profituri

imense… Poporul este un copil!… Să-i dăm jucării să se joace!

Cu cât gândea mai mult la foloasele ce i le-ar putea aduce Mihai, cu atât se trezeau în rege sentimentele lui de tată. Cum a putut el să-şi uite copilul?… Din pricina ţării?… Asta nu este o scuză!… Ţara l-ar fi iertat dacă şi-ar fi rupt o jumătate de oră, ca să alerge să-l îmbrăţişeze pe scumpul său Mihăiţă. Îi şi zicea: «Mihăiţă» în gând!… Mihăiţă al său! Nu se mai poate! Pe Mihăiţă al său trebuie să-l vadă chiar azi… Nu-l mai rabdă inima să nu-l vadă pe Mihăiţă… Pe Mihăiţă al său!

Mihăiţă stătea în faţa lui Carol şi nu îndrăznea să scoată o vorbă! I s-a spus că omul acesta i-ar fi tată, dar cuvântul tată n-avea niciun răsunet în inima lui. La câţiva paşi de el stătea un ofiţer blond, cu ochi albaştri, în uniformă albă – dar tata? Unde-i tata? Tata nu era nicăieri. Până la vârsta de patru ani îl văzuse pe tata foarte rar – iar în ultimii cinci ani nu l-a mai văzut de loc. I s-a mai spus lui Mihai că de ieri, nu mai este el regele ţării, ci tata. Dar pe Mihai asta nu-l tulbură. La vârsta de nouă ani, prea mare lucru nu poţi să înţelegi ce importanţă are dacă ieri ai fost tu rege şi dacă azi este altul rege în locul tău – şi nici ce înseamnă dacă cel care te-a dat jos de pe scaun este un străin oarecare, sau chiar propriul tău tată. De atâţia ani n-a mai dat ochi cu tata – aşa că, oricum, nu-i mai ducea dorul. Ba, în aceşti cinci ani a văzut-o pe maică-sa, prinţesa Elena, plângând de atâtea ori din pricina tatei, încât privea pe omul acesta nu numai ca pe un străin, ci ca pe un străin rău.

Carol, plictisit, se uita la băieţaşul acesta în uniformă de cercetaş şi nu ştia ce să-i spună. În drumul de la Cotroceni până aici, în palatul de la şosea, unde locuia Mihăiţă cu mamă-sa Elena, regele îşi propusese ca de îndată ce-l va vedea pe feciorusău, să-l strângă în braţe. Dar când văzu că lucrurile fuseseră aranjate, cu delicateţă, de frate-său Nicolae, ca să nu fie nimeni de faţă, Carol socoti de prisos să se cheltuiască în asemenea efuziuni sentimentale. Cum intră, închise uşa după el, făcu un pas în cameră, rămase pe loc, la doi metri de Mihai şi se uită la el câteva momente lungi, fără să deschidă gura. Prin urmare acesta e Mihăiţă al meu! îşi zise el. Scumpul meu Mihăiţă! Sânge din sângele meu! Fiul meu Mihăiţă! Hm! Scumpul meu Mihăiţă!… Şi inima, să zici că-mi bate măcar un pic mai iute!

Se mira însuşi Carol cum, după o lipsă de cinci ani, îşi revede fiul – şi cu toate astea, în loc să se repeadă la el şi să-l strângă în braţe, stă liniştit cu mâinile în buzunar şi-l examinează cu răceala cu care ar examina un căţeluş de porţelan. Revoltat de propria lui indiferenţă, Carol vru să zică ceva care l-ar încălzi şi pe el şi pe Mihai.

— Nu vii să mă îmbrăţişezi? îşi întrebă el copilul.

Cu ochii în jos, Mihai răspunse:

— Nu!

Regele primi răspunsul cu recunoştinţă. Ar fi fost o scenă la fel de penibilă pentru el, ca şi pentru Mihai. Drept răsplată, Carol făcu iar o pauză, până găsi o altă întrebare, tot atât de tandră ca şi cea dintâi:

— Ce mai faci, Mihăiţă?

După puţină gândire, copilul regal răspunse, tot cu ochii-n jos:

— Bine!

Era tot ce-şi puteau spune. Regele se uită la ceasornic: îşi pierduse aici zece minute întregi. Pentru o primă întâlnire ajunge. Se apropie grăbit de Mihai şi-l luă de mână:

— Hai!

Fără nicio rezistenţă, Mihai îl urmă.

Când coborî scările, Carol văzu că jos este aşteptat. Se opri pentru câteva secunde, apoi se îndreptă spre maşină, ţinându-l de mână pe Mihăiţă al său şi cu nişte ochi înroşiţi, din care curgeau şiroaie de lacrimi. Valeţii şi gazetarii se dădură respectuoşi la o parte, şi, mişcaţi, începură să plângă şi ei.

În timp ce gonea spre Cotroceni, Carol nici nu se uită la Mihai care şedea alături de el. Era prea mulţumit de succesul cu care a plâns. Era primul examen dat în ţară – şi încă primul examen dat ca rege. Plângea mai mult decât mulţumitor: plângea excelent. Dar cât de mult a trebuit să muncească spre a ajunge la această desăvârşire. Se pregătea pentru tron încă din primele zile ale anului 1926, când a semnat actul de renunţare la tron. Era convins că, mai curând sau mai târziu, tot va fi rege şi ştia că un rege nu poate fi mare, decât numai dacă ştie să plângă. Dar să nu plângă oricând. Se pricepea şi tata să plângă… şi totuşi, n-a fost mare: plângea în mod prea anarhic. Se potrivea, nu se potrivea – el plângea. Un adevărat rege, însă, trebuie să plângă

numai la momentul oportun. Mânat de principiul acesta, Carol a studiat la Paris, cu marele artist Pierre Dubois de la Comedia Franceză, arta de a se emoţiona, de a-şi înroşi nasul, de a-şi tremura buzele, de a-şi deschide robinetul glandelor lacrimogene şi de a-şi umple ochii cu lacrimi, oricând credea că ar fi necesar.

Dar pe lângă arta aceasta de a plânge, pe care şi-o însuşise prin studii, prinţul mai era înzestrat şi cu daruri fireşti, care, la nevoie, puteau suplini tot ce a învăţat de la Pierre Dubois: în afară de tron, prinţul moştenise de la tata şi nişte hemoroizi. Erau interni, nu externi, aşa că nu se vedeau. Dar dacă nu se vedeau, asta nu-i împiedica să-l mănânce. Şi cum să-l mănânce! Avea prinţul Carol nişte mâncărimi, de-i venea să urle! Numai marea lui stăpânire de sine şi demnitatea lui de prinţ regal îl împiedicau să se scarpine în public şi să înjure cum înjură omul de rând la durere. Dar, suferinţa era suferinţă, aşa că atunci când îl apuca mâncărimea, dacă păstra o ţinută discretă, i se umpleau ochii de lacrimi.

La început, Carol s-a speriat: ştia că tata, care a murit de cancer rectal, suferise şi el ani de zile, înainte de a muri, de acest beteşug. A consultat, deci, Carol toate somităţile medicale franceze şi a căpătat un singur răspuns:

— Este o rectită! Dacă vreţi să scăpaţi de ea, suprimaţi băuturile alcoolice şi suprimaţi condimentele: muştarul, piperul, ardeii iuţi şi aşa mai departe!

Dar cum se întâmplă şi muritorilor de rând, lui Carol, exact ce-i interziceau doctorii, asta-i plăcea lui mai mult: ardeii iuţi, piperul, muştarul. De renunţat să mănânce nici nu putea fi vorba. Dar nici «ăia» nu renunţau să-l mănânce. Cu cât bea şi mânca el mai mult, cu atât îl mâncau şi ei mai mult.

Carol, care-şi urmărea destinul cu atenţie şi-i dădea tot concursul, aprofundă chestiunea şi ajunse la concluzia că şi această mâncărime – fatală, inevitabilă şi inexorabilă – ar putea fi de mare folos coroanei şi Tronului. Trebuia numai condusă şi disciplinată. Şi prinţul izbuti şi de data aceasta. Cu răbdare, Carol ajunse în scurtă vreme să aibă mâncărimi nu numai când mânca şi bea ce nu trebuie, ci şi prin simplă sugestie: ajungea să-şi concentreze gândurile înspre locul sensibil şi să-şi spună că-l mănâncă, pentru ca de îndată să-l mănânce aşa de rău încât să-l podidească plânsul.

Aşadar, rectita îl servea pe Carol tot atât de bine ca şi cele

învăţate de la Pierre Dubois. Din întâmplare, însă, lacrimile vărsate acum cinci minute de regele Carol II, nu se datorau nici cursurilor de artă dramatică, nici forţei de sugestie a lui Carol asupra rectitei – ci unei fericite coincidenţe: înainte de a fi venit să-şi vadă fiul băuse atâta coniac şi mâncase atâtea feluri picante, încât mâncărimile l-au apucat exact când avea mai mare nevoie de ele. Şi a fost destul să nu se scarpine, ca să obţină efectul dorit. Carol, care ţinea mult la Cel-de-sus, vedea aici un semn îmbucurător. Dumnezeu îl ajută! De aici şi satisfacţia neţărmurită care i se citea pe obraz. Până acum, toate au mers bine. Mai rămânea de rezolvat o problemă: fosta lui soţie, prinţesa Elena. Nicolae stăruia pentru împăcare:

— Ascultă-mă pe mine! i-a spus el azi dimineaţă. Anulează divorţul. E bine şi pentru tine şi pentru ea şi pentru Mihai!… Ţara o să se bucure!… Nimeni n-o să se mai bage după aceea în treburile tale particulare!

Ca să evite o discuţie, Carol îi replică:

— Bine! Să mă mai gândesc!

Dar cum plecă Nicolae, îl chemă pe secretarul său Puiu. Carol ţinea mult la Puiu. Era deştept, vorbea porcării, îi făcea rost de femei – şi se bucura de protecţia Roşcatei, ceea ce era în ochii lui Carol un titlu.

— Auzi, Puiule, ce-mi spune Nicolae: să mă împac cuuu…

Era inutil să continuie. Puiu ştia despre ce este vorba: despre o împăcare ale cărei urmări ar fi pentru el catastrofale. Dacă regele redevine iar soţul legal al prinţesei Elena – nici n-ar mai putea fi vorba vreodată de reîntoarcerea Elenei Lupescu în ţară. Şi dacă Elena Lupescu nu mai revine în ţară, autoritatea lui Puiu pe lângă rege ar fi definitiv compromisă. Pentru Puiu, aşadar, chestiunea împăcării nu era o problemă care privea numai pe Carol şi pe prinţesa Elena, ci pe el cel dintâi.

— Sire, răspunse Puiu, cu zâmbetul lui de băiat cumsecade, care-i plăcea atâta lui Carol. Ar fi bine dacă maiestatea voastră ar putea redeveni iar soţul… (aici suspendă fraza pe care o reluă numai după câteva secunde) alteţei sale principesa Elena!… Ţara ar fi fericită…

Puiu ştia pe ce trebuie să apese, ca să-i fie lui Carol pe plac.

— Soţul ei? făcu regele. Încă n-am ajuns aşa de rău…

Ideea unei împăcări îl scandaliza şi-l îngrozea. Nicolae nu ştie ce spune. Să se împace cu Elena! Cu o femeie, care… Dar nici nu

poate fi vorba! Ar fi cea mai mare prostie. Problema împăcării nu este o problemă, pentru că nici nu există. Problema e alta: care va fi de aici înainte situaţia legală a prinţesei Elena. Până în prezent ea avea titlul de prinţesă şi i se spunea alteţă. Acuma, Carol era rege – şi ea?...... Ce era ea? Era mama fiului său! Poate fi mama fiului său prinţesă, când tatăl e rege? Poate, de vreme ce sunt despărţiţi. Dar Nicolae este de altă părere. Şi Dacu. Amândoi îi scot ochii cu acelaşi argument: Ţara!... Mda, da!... Ţara!... Cel puţin dacă ar fi numai ţara! Dar mai e şi mama la mijloc!... Scumpa lui mamă! Maria... Şi mama nu-i comodă de loc!... Acuma se plimbă prin străinătăţi şi se ţine de intrigi, ca să vadă prietenii lui că aici, în ţară, cu toată Restauraţia – nu există nicio stabilitate dinastică. Tocmai acum!... Asta-i mama!.. O nenorocire!... Şi nu poţi să scapi de ea, decât dacă-i astupi gura! ... Cum? Mai întâi trebuie s-o aduci înapoi. Şi după aceea?... După aceea, cu ce o împaci?... Fiindcă nici ea nu va accepta o stare civilă oarecare. Mama! Mama vrea titluri, onoruri...

— Am ajuns! zise Carol, către Mihai, intrând cu maşina pe poarta palatului de la Cotroceni. Dă-te jos!

Supus, Mihai coborî din maşină. Carol, cu ochii plini de lacrimi, îl luă pe Mihai de mână şi trecu pe lângă soldaţii, ofiţerii şi demnitarii palatului, care-i ieşiseră în întâmpinare.

Rămas singur cu fiul său, Carol îi spuse:

— De mâine o să stai aici. Vrei?

— Nu! răspunse Mihai cu ochii pe fereastră.

Carol parcă nici nu-l auzi.

— Bine! făcu el. Aşa dar, de mâine, stai aici... Şi acuma, haide înapoi!

Îl urcă pe Mihai din nou în maşină şi-l conduse până la palatul mamei lui. Despărţirea fu simplă, dar zguduitoare:

— Bună seara, Mihăiţă!

— Bună seara!

Singur în maşină, Carol răsuflă uşurat. O făcuse şi pe asta! Şi nu-i părea rău – fiindcă abia acum s-a convins că acest Mihăiţă îi va fi de mare folos. Mâine, gazetele vor povesti ţării câte lacrimi de fericire a vărsat tatăl când şi-a revăzut fiul – şi ţara va plânge şi ea. Ţara e sentimentală şi se emoţionează uşor. E bine! Sentimentalismul acesta al ţării îi va fi de mare folos... Va trebui, deci, să aibă grijă să-i servească scene emoţionante!... Acuma, ce urmează?... Să plece la Curtea de Argeş!... Acolo e mormântul

tatii!… Minunat!… Îi va fi şi mormântul tatii de mare folos!… Fiul se duce din prima zi de domnie la mormântul tatălui său… iubitului său tată Ferdinand, de care a fost despărţit în mod atât de crud… Straşnic! Ţara va avea iar de ce lăcrima… Va pleca chiar astă-seară la Curtea de Argeş!… Şi va pleca singur. Să ştie ţara că vrea să fie singur!… Singur el şi tata… Fără martori!… E mai de efect!… Aşa să scrie presa: că regele nu vrea să facă paradă cu pelerinajul lui la Curtea de Argeş, ci, singur, departe de ochii lumii, vrea să îngenunche la mormântul tatălui său şi să-şi plângă durerea, discret… Singur!

— Puiu! îi spuse el secretarului său cum ajunse la Cotroceni. Să mi se pregătească trenul! Plec peste o oră la Curtea de Argeş! … Trimite-mi-l pe Mateescu.

Generalul Mateescu se prezentă îndată:

— Generale, plec la Curtea de Argeş, la mormântul tatii… Să nu mă însoţească nimeni… Vreau să fiu singur!… Înţelegi?… Singur?… Convoacă-mi-o urgent pe Valentina!… S-o găsesc în tren!… Neapărat!… Vreau să fiu singur!

În tren, după o noapte de pioasă reculegere în staţia Curtea de Argeş, alături de pioasa Valentina, a cărei inimă era plină de recunoştinţă pentru marele Ferdinand, care, cu şapte ani în urmă, i-a fost un ocrotitor şi deschizător de drumuri spre Ministerul de război, Carol era atât de obosit, încât dimineaţa când îşi puse pantofii, începu să se întrebe dacă mai e necesar să se ducă până la mormântul tatii, sau dacă n-ar fi mai bine să se întoarcă îndată la Bucureşti. Dar când scoase capul pe fereastră şi văzu ofiţerii, soldaţii şi agenţii pe care Mateescu îi trimisese odată cu trenul regal spre a veghea ca regele să fie singur, înţelese că nu mai are încotro.

Singur, deci, aşa cum a cerut, o porni încet, cu capul în jos înspre lăcaşul de veci al marelui său părinte, urmat de la distanţă de câteva plutoane de soldaţi şi agenţi. Ajuns la mormânt, Carol îngenunchie şi gânduri care de care mai triste îl năpădiră: el este aici singur… şi ea e singură acolo! Ea nu ştie ce face el aici, el nu ştie ce face ea acolo!… Apoi, banii!… Perspectivele sunt mari, dar până una alta, e de cinci zile aici – şi încă n-a făcut nicio ispravă… Şi mama… Şi prinţesa Elena.. Şi Mihai… şi partidele politice! Dar câte chestiuni încurcate nu-i

stau pe cap!

Carol oftă! Greu să fi rege!... Dacă i-ar fi spus cineva acest lucru cu o săptămână înainte, n-ar fi crezut. Acu, însă, crede! E greu!

Cu fruntea lipită de piatră, Carol simţi în mod vag că nenumăraţi ochi sunt fixaţi asupra lui. Aruncă pe furiş o privire razantă împrejur şi zări cizme, pantofi şi opinci. Mai rămase nemişcat câteva clipe, după care se ridică şi cu obrazul roşu şi ud de lacrimi îmbelşugate, se îndreptă spre uşă, fără să se uite nici în dreapta, nici în stânga. Durerea îi dicta să nu vadă pe cei care, în ciuda dispoziţiilor regale, veniseră să plângă alături de el, pe mult regretatul său tată.

*

După vizita la Curtea de Argeş, unde comunicase atât de intim cu spiritul părintelui său, regele se înapoie la Bucureşti cu nenumărate idei şi cu multă dorinţă de muncă. După o oră, comandantul regimentului 9 Vânători era la el.

— Spirule! îi vorbi regele. Vreau să-ţi comunic mai întâi că l-am numit pe Belciug secretar general la interne... şi că va avea în subordine Siguranţa generală a statului. Cum ţi se pare?

— E o măsură excelentă! Belciug e un baiat de ispravă. Îl cunosc!

— Bun! făcu regele, vesel. Şi acum, o chestie care te priveşte pe tine. Tu aparţii de Ministerul de război, nu?

— Da!

— De azi treci la jandarmerie!... Eşti inspector al jandarmeriei. Aşa că, de azi aparţii de Ministerul de interne.

— Dar parcă Pricoleanu este inspector la jandarmerie!

— Bine, bine! N-avea tu grija lui Pricoleanu! De azi el nu va mai fi inspector. Îl trec la Ministerul de război.

— Atunci n-o să mai poată funcţiona ca prefect de poliţie al Capitalei.

— Tocmai de aia! Ca să nu mai funcţioneze, l-am şi scos de azi de la prefectură.

— Şi în locul lui cine vine?

— Tu!

— Eu?

— Adică, ce? Te temi cumva că n-o să poţi fi un prefect cel puţin tot atât de deştept ca Pricoleanu?

Spiru Maramă îşi trecu mâna prin mustaţă, cu aerul că s-ar codi să răspundă... Auzi întrebare? Deştept ca Pricoleanu!... Parcă cine nu cunoaşte deşteptăciunea lui Pricoleanu! Nu era crimă, nu era accident, nu era incendiu sau manifestaţie – să nu afli a doua zi că peste cinci minute cel dintâi la faţa locului a fost domnul prefect Pricoleanu. Să se fi petrecut în aceeaşi clipă o sută de nenorociri – şi la toate dintr-o dată se afla la faţa locului, peste cinci minute, domnul prefect Pricoleanu! Se minuna o lume întreagă cum se aranja Pricoleanu să fie în acelaşi timp pretutindeni peste cinci minute, dar adevărul nu-l cunoşteau decât foarte puţini: domnul prefect Pricoleanu putea fi simultan în o mie de locuri, pentru că nu era prezent nicăieri. Nici nu se mişca de pe scaun. Avea grijă presa de el. În cei zece ani de prefectorat i-a educat în aşa fel pe gazetari, încât aceştia adăugau, în mod automat, la toate reportajele lor, că cel dintâi la faţa locului a sosit domnul prefect Pricoleanu... Deşteptăciunea lui Pricoleanu!

— De, ştiu eu? răspunse, în sfârşit, cu un zâmbet modest colonelul Maramă. M-oi strădui să fiu şi eu la faţa locului peste cinci minute...

Dar Carol n-avea azi chef de glume.

— Lasă prostiile, Spirule! Poţi să fii, să nu fii, treaba ta!... Eu alta te-ntreb: ştii tu ce făcea Pricoleanu pentru bucăţica de pâine a tatii?

Maramă îşi privi vârful pantofilor şi nu îndrăzni să răspundă. Mai bine l-ar fi întrebat Carol ce nu făcea Pricoleanu pentru bucăţica de pâine a tatii... Fiindcă, de făcut, făcea multe... Tripouri, bordeluri, case de rendez-vous, toate fuseseră declarate de el moşie regală – şi pe toate le administra el personal, ajutat de o seamă de comisari vrednici şi de încredere. Nu era client să intre în casele acestea cu ferestrele închise, fără a lăsa, indirect, un impozit pentru casa regală. Răfuiala dintre Pricoleanu, vechilul coroanei şi matroanele ori patronii acestor stabilimente, care nu erau consideraţi decât nişte concesionari ai comerţului regal de plăceri interzise, se făcea, de obicei, într-o atmosferă cordială, ca între nişte oameni oneşti şi cuminţi care-şi cunosc interesele. A făcut, deci, tot ce putea Pricoleanu pentru bucăţica de pâine a regelui Ferdinand. Şi colonelul Maramă ştia că, din acest punct de vedere, Carol nu-i poate şi nici nu-i reproşează lui Pricoleanu că l-ar fi servit prost pe tata. Dimpotrivă! Îi

reproşează că l-ar fi servit *bine!* Încă prea bine! Pricoleanu a fost sluga iubitului său tată Ferdinand, care l-a alungat acum cinci ani din ţară şi, implicit, a fost şi a mai rămas sluga familiei Viziru. Şi asta nu i-o poate ierta Carol lui Pricoleanu!

— Ei, Spirule, ce? strigă regele, pe care discreţia şi jena lui Maramă îl scoteau din sărite. Ţi-ai înghiţit limba? Zi-i? Ştii sau nu ştii?... Hai, lasă mofturile că doar suntem între noi... Vechi prieteni!

Maramă îşi ridică ochii, întâlni privirea supărată a regelui – şi începu să râdă.

— Păi, ştiu! Cum să nu ştiu!

— Aşa te vreau, Spirule! Să ştii!... Să ştii că am nevoie de bani. Bani mulţi! Ţara are nevoie de bani. Am nevoie de bani chiar pentru tine... zece la sută e al tău!... Bani mulţi, Spirule, bani... Mă înţelegi? Bani!... Bani!... Bani!...

Şi, ca-n friguri, continuă să bolborosească: Bani... bani... bani... bani!...

Noul prefect de poliţie al capitalei îl lăsă pe rege să se mai potolească niţel şi, lipindu-şi călcâiele, răspunse milităreşte:

— Sire, ordinul se va executa. Vor fi bani!

— Mulţi? se agăţă Carol, ca un copil, de mâneca lui Spiru Maramă.

— Mulţi! Mulţi de tot, sire!

Misiunea guvernului Marinescu era împlinită. Consultările pentru noul minister începură imediat la palatul de pe Calea Victoriei. Cel dintâi fu primit în audienţă profesorul Arghir, care, cum intră, spuse regelui grav:

— Sire, de alaltăieri am început să scriu istoria domniei tale... Dă-mi voie să te numesc Carol cel curajos!

Regele se supuse:

— Domnule profesor, nu uita că eu nu sunt decât elevul dumitale, şi că de la dumneata nu pot decât să învăţ!

— Mulţumesc, sire!

— Şi eu, domnule profesor. De altfel, se pare că însuşi Cel-de-sus vrea ca dumneata, profesorul meu, să fii cel dintâi pe care-l primesc în casa mea.

Arghir oftă.

— Casă, da, sire!... Nu palat!... O biată casă, părăsită,

neîngrijită, cu covoare rupte! Se cunoaşte că n-a fost stăpân pe aici! Nu, sire, ţara n-ar fi demnă de regele ei, dacă regele n-ar avea un palat demn de ţară…

Cele ce spunea Arghir îi plăcură mult lui Carol, pentru că traduceau propriile lui gânduri. Trebuie un alt palat, alte covoare, altă capitală…

— Domnule profesor, zise el, într-o zi vom examina mai pe îndelete această problemă care-mi stă şi mie la inimă… Azi, te-aş ruga să-mi spui ce părere ai despre un nou guvern?

— Dacă mi-aş permite să dau sfaturi regelui meu, i-aş spune că trebuie neapărat un nou guvern. S-a petrecut o revoluţie pentru care sunt absolut necesare forţe noi. Un guvern de oameni cinstiţi. Cu condiţia ca regele meu să nu-i roage… Cine e cinstit va veni singur…

— Sunt convins! zise Carol. Ai dreptate. Trebuie un guvern de oameni cinstiţi. Aş vrea un minister care să nu aibă în frunte un şef de partid!

— Negreşit, sire! Nu este bine ca ţara să aibă un guvern de clasă ori de partid.

— Tocmai! Şi de aceea m-am gândit la Jugănaru. Ce zici de un guvern Jugănaru?

— Sire, omul acesta a fost ridicat peste puterile lui. Mai mult nu merge. Şi apoi, Jugănaru nu mai reprezintă azi un simbol al ţărănimii. Prestigiul lui a fost ros de Dacu pe trei sferturi, pe dinăuntru. Un guvern Jugănaru ar însemna să avem mai mult ţărănism, aşa cum un guvern Dacu ar însemna să avem mai mult naţionalism. Acuma, însă, a sosit vremea unor formule noi, nu a formulelor vechi pentru care a fost de ajuns şi regenţa.

— Dar un guvern Titulescu?

— Nu se poate, sire! replică Arghir cu o promptitudine în care se citea enervarea. Aduce multe servicii în străinătate. Să rămână acolo. Aici n-are ce căuta.

— De ce?

— Vorbeşte prea mult!

Regele, amuzat de argumentul lui Arghir, zâmbi:

— Da, da! Ai dreptate!… Prin urmare ar trebui să mă gândesc la un guvern Neaţă!

— Imposibil, maiestate! Uiţi, probabil, care a fost atitudinea lui Neaţă la 4 ianuarie. Că acuma încearcă să dea explicaţii… Şi în niciun caz un guvern Neaţă cu Traian Săpunaru!

— Dar ce ai cu Traian Săpunaru?

— Sire, află că Traian Săpunaru zbiera că te împuşcă dacă îndrăzneşti să vii înapoi.

— Şi pe cine recomanzi dumneata?

— Pe Prezan! Numai pe generalul Prezan. Un mare general şi un mare patriot. Lui Prezan sunt gata să-i dau sprijinul meu nelimitat şi necondiţionat. Prezan, da!… Este un om cinstit!… Lui nu-i fac opoziţie… aşa cum nu fac nimănui… Mie, după recunoaşterea meritelor mele, în străinătate, ţara nu mai are ce-mi da. De dat, îi pot da eu.

Carol, mişcat, luă de pe birou o cutie şi i-o întinse:

— Domnule profesor! Pentru meritele dumitale culturale, ţi-am acordat cordonul Carol I… Iar pentru sfaturile dumitale, îţi mulţumesc din toată inima. Te asigur că voi ţine seama de ele.

Arghir se înclină.

— Mulţumesc pentru cordon, sire!… Dar sunt sigur că tot pe Dacu îl vei numi prim ministru.

Surprins o clipă, regele pufni de râs:

— Te ştiam apostol, domnule profesor, dar nicidecum profet. Va trebui să-l pun pe Dacu. N-am încotro. Sunt obligat. Nu ştii? În politică porneşti de la o ideie şi eşti silit să ajungi la alta. Dar să ştii că mă gândesc şi la Prezan… Dacă ar fi să-l numesc pe Prezan, ai accepta vice-preşedinţia?

Arghir roşi de umilinţă. Prezan preşedinte, şi el numai vicepreşedinte! Nu! Decât o asemenea situaţie ruşinoasă, mai bine numai ministru.

— Nu, sire! Nici să nu pomeneşti despre aşa ceva. S-ar speria ceilalţi. Mă mulţumesc cu un simplu ministeriu.

— Care?

— Acela pe care nu-l va primi nimeni. Pentru că eu, sire, sunt un biet profesor care-şi vede de treaba lui. Un biet occidental, rătăcit în această ţară orientală. Când universităţile americane văd în mine pe cel mai proeminent reprezentant al culturii contemporane – în ţara mea nu mi se dă nici măcar atâta atenţie cât se acordă cutărei doamne care se agită în saloanele pariziene.

Cel din urmă dintre şefii de partide consultaţi de rege fu Dacu.

— Domnule Dacu, începu regele, mi-ai spus că-mi stai oricând la dispoziţie. A sosit momentul.

— Regret, sire, că nu pot să accept!

— De ce, domnule Dacu? Parcă ne-am înţeles!

— Sunt bolnav. De câteva săptămâni duc pe picioare o gripă cu temperatură de 38 de grade.

Regele ar fi vrut să găsească pe faţa lui Dacu urmele gripei, dar se osteni în zadar. Dacu părea perfect sănătos.

— Sper, domnule Dacu, că acuma nu mai ai temperatură.

— Acuma n-am! Dar s-ar putea să am diseară… sau mâine…

Era atât de neaşteptat răspunsul lui Dacu, încât regele, instinctiv, făcu un pas înapoi:

— Doamne fereşte!

— Desigur! zise Dacu, pe care zâmbetul ironic al regelui nu-l stingherea. Şi apoi, temperatura pe care am avut-o şi n-am îngrijit-o, m-a slăbit teribil… Simt că am urgentă nevoie de odihnă…

— Te vei odihni, domnule Dacu, te vei odihni! insistă regele. De fapt, putem suspenda lucrările Parlamentului, ca să-ţi poţi lua un concediu.

— Va fi greu, sire… Nu se poate!… Ca prim ministru, mai ales în primele zile de domnie a maiestăţii voastre, nu mi-aş putea permite un concediu. Numiţi pe un altul…

Regele îl asculta şi citea în vorbele lui îngâmfarea omului care, fiindcă se simte tare, este decis să nu cedeze decât dacă este implorat.

— Am înţeles! zise regele, cu o politeţă rece. Gripa te împiedică să iei o hotărâre. Dar eu înţeleg să mă conduc în domnia mea numai după normele constituţionale. Şi normele acestea constituţionale cer ca dumneata să formezi guvernul, pentru că dumneata deţii majoritatea în Parlament. De aceea, domnule Dacu, te rog… şi insist… să primeşti însărcinarea de a face guvernul.

Preşedintele naţional-ţărăniştilor îşi epuizase toate obiecţiile posibile spre a putea să apară în ochii regelui drept un om care nu se îndeasă la putere aşa că acuma putea să accepte. Frângându-şi trupul ţeapăn în două, răspunse:

— În faţa voinţei maiestăţii voastre, mă închin!

— Mulţumesc! zise regele.

Şi adăugă, pe un ton glumeţ:

— Ştiam că patriotismul dumitale va învinge gripa… Şi acuma, domnule preşedinte, ca să nu ne pierdem vremea, ce părere ai despre situaţia juridică a mamei mele şi a mamei copilului meu?

… Este o problemă care mă supără. Ţara vrea să fie lămurită…

— Sire, soluţia e pregătită! Mama maiestaţii voastre se va numi regină – regina Maria – fără a i se spune maiestatea sa… Iar mama marelui voievod Mihai se va numi maiestatea sa Elena, fără a i se da titlul de regină!

Formula i se păru lui Carol atât de ingenioasă, încât scutură mâna lui Dacu de câteva ori:

— Te felicit! Sper că până şi mama va fi satisfăcută.

Soarele amiezii de iunie se prelingea ca o pastă de plumb topit peste capetele şi feţele jandarmilor şi agenţilor adunaţi în piaţa Gării de Nord s-o întâmpine pe regina Maria. Era încă un moment emoţionant în istoria restauraţiei: regina Maria îşi întrerupea brusc voiajul în străinătate, unde avea treabă şi se întorcea grăbită în ţară, spre a-l îmbrăţişa pe iubitul ei fiu. De aceea, toţi aşteptau, asudaţi şi nerăbdători, trenul.

— Mă, când vine odată trenul ăla, că ne topim de sete!… Uraaaa!…

Sosise în capul pieţii patriarhul care se dădu jos din maşină şi urcă scările dinspre peron. Peste cinci minute sosi şi fostul regent Sărăţeanu, salutat de mulţimea fiartă şi dornică de o limonadă, cu un «uraaa!» prelung… Peste alte cinci minute apăru şi regina Elisabeta a Greciei… Şi, aşa, din cinci în cinci minute, apărură, unul după altul şi Dacu şi Crai-Voievod şi Jugănaru şi Spiru Maramă… până sosi însuşi regele Carol II, împreună cu voievodul Mihai şi prinţul Nicolae. De aici înainte, jandarmii lui Maramă şi agenţii lui Belciug îşi deplasară uralele spre peronul de sosire, unde membrii familiei regale, miniştrii, autorităţile, stăteau cu gâtul întins şi se uitau cum se apropie trenul mult aşteptat… Maiestuos, sclipitor, pufăind cu importanţă, trenul regal intră, cu viteză din ce în ce mai scăzută în gară, şi lunecă liniştit de-a lungul peronului.

Din uşa vagonului, regina Maria, radioasă în toaleta ei gris asortată la pălăriuţa ei de aceeaşi culoare, salută de departe mulţimea. Apoi, nerăbdătoare să-l strângă la piept pe Carol al ei, nu aşteptă ca trenul să se oprească, ci sări jos din mers, şi, îmbujorată de fericire, alergă spre rege, cu braţele deschise:

— Carol! Dragul meu!

Şi sărutându-l cu patimă pe amândoi obrajii, de câteva ori, îi

şopti:

— Secătură!

Carol, cu ochii atât de inundaţi de lacrimi încât nu putu distinge exact pe cine are în braţe, strigă sfâşietor:

— Mamă!…

Şi, în plină îmbrăţişare, îi strecură, cu năduf, în ureche:

— Iar ai început cu mahalagismele dumitale?

IV

Deşi pe birou cu două ventilatoare: unul în dreapta şi celălalt în stânga, lui Stănică Popescu tot îi era cald. Cald de nu mai putea. Aşteptarea aceasta îl înnebunea. De azi dimineaţă scrisese regelui Carol: «Maiestate, Am Servit pe Gloriosul Marele Vostru Unchi Carol I, învingătorul Oastei Lui Osman Paşa La Plevna, L-am Servit Pe Marele Vostru Tată Glorios, Regele Ferdinand I Cel Loial, învingătorul Nemţilor La Mărăşeşti, Vreau Din Tot sufletul meu De Român Să Servesc Pe Maiestatea Voastră Cu Toată dragostea mea. Pentru Aceasta Nu Solicit Maiestăţii Voastre Decât o audienţă.»

Scrisoarea aceasta i-a scos peri albi lui Stănică Popescu. O viaţă întreagă a ştiut că dacă te adresezi regelui, scrii cu iniţiale mari numai anumite cuvinte. Cum ar fi «Maiestate» sau «Tron», sau «Dinastie», sau alte substantive sfinte de felul acesta. Dar de trei zile, de când i-a adresat lui Carol II o cerere de audienţă şi n-a primit niciun răspuns, Stănică nu mai ştia ce să creadă. Şi când aseară l-a mai informat şi un binevoitor de la palat că regele e foc supărat pe el, Stănică Popescu şi-a pierdut capul cu totul. Supărat – de ce? De ce? De ce să fie supărat regele pe un cetăţean devotat şi cinstit ca Stănică Popescu, proprietarul celui mai mare ziar românesc: *Globul*?

Şi-a stors creierii Stănică Popescu… poate o fi asta, poate o fi

ailaltă… degeaba!… Prostii! Nu asta l-a supărat pe maiestatea sa regele Carol II. O fi altceva. Ce?… Şi s-a oprit la scrisoare!… Să ştii că regele s-a supărat că în scrisoare i-a pus şi cuvinte cu iniţiale mici!… Asta e!… Toate trebuiau să înceapă cu litere mari!… Toate! Şi «sufletul meu»… Şi «dragostea mea»… şi «audienţă»… toate!…

Mulţumit că a dat de fir, Stănică Popescu a aşternut pe hârtie o nouă cerere de audienţă şi l-a trimis cu ea la palat, personal, pe consilierul său intim Mihail Ghiora, zis Segălică. Şi acuma, năduşea aşteptând. Era chestie de onoare! El şi tronul!… Tronul şi dinastia!… Tot programul gazetei!… Tronul şi dinastia!… Fără asta, vorba aia…

Era să şi spună şi vorba aia, dacă în clipa aceea n-ar fi intrat Segălică.

— Ei? sări Stănică din fotoliu. Ce-ai făcut?

— Nimic! zise Ghiora, trist.

Cu un leşin la inimă, Stănică abia mai putu bâlbâi:

— Ce-i aia nimic, Segălică? Spune!

— Nimic!… A rupt scrisoarea matale în bucăţi-bucăţele… uite-aşa!

— Cine?

— Regele!

— Chiar regele?

— Chiar el! Cu mâinile lui…

— De unde ştii?

— Mi-a spus-o generalul Mateescu. Zicea că era aşa de furios regele, că s-a făcut galben ca ceara şi că i-au ieşit ochii din orbite… uite aşa!

— Păi de ce? întrebă Stănică, mai mult mort decât viu. N-a spus nimic?

— Ba de spus a spus el ceva!

— Ce?

— Ei, ce!

Aici, Stănică redeveni Stănică. Cu un muget de mânie, sări la Ghiora, îi puse mâna în piept şi începu să-l scuture:

— Mă, spune mă, că acuş uit cine eşti!… Spune, mă, că te ucid!

Ghiora îndepărtă încetişor mâna lui Stănică şi răspunse:

— Păi, să-ţi spun! Dacă ţii atâta… îţi spun! A zis o singură vorbă: peştele!

Din tot obrazul lui Stănică nu se mai vedea decât albul ochilor, căscaţi de groază şi disperare.

— Peştele! bolborosi directorul *Globului*. Maiestatea sa regele Carol II să mă facă peşte!… Maiestatea sa regele Carol II!

— Da, da! îl asigură Ghiora căruia-i sângera inima de mila patronului său. Maiestatea sa regele Carol II…

Un urlet jalnic ţâşni din gura lui Stănică Popescu:

— De ce, mă? De ce? Zi tu: de ce? Ce i-am făcut?

După ce-şi aprinse o ţigară, Ghiora îi răspunse:

— Ei, de ce!… Numai de mamă nu l-ai înjurat!

Lui Stănică îi veniră lacrimi în ochi de nedreptatea care i se face.

— Să-l înjur de mamă?… Eu să înjur de mamă pe maiestatea sa regele Carol II!… Adică cum?… Asta ar însemna s-o înjur pe maiestatea sa regina Maria… Se poate să zici tu una ca asta? Tu, să zici una ca asta?

— Dar cine zice, coane Stănică?… Tocmai că Mateescu zicea că pe maiestatea sa regele Carol II numai de mamă nu l-ai înjurat. Da-ncolo, cine a susţinut, în toţi anii din urmă, campania anticarlistă dusă de liberali, dacă nu dumneata?

Spre uimirea lui Ghiora, chipul lui Stănică, în loc să se întunece şi mai mult, se lumină dintr-o dată.

— Ce-ai spus, mă Segălică? strigă directorul *Globului*, vesel. De aia e supărat?… Păi du-te-ndată la Mateescu şi spune-i că aia a fost politică, mă… Politică, mă!… Politică!… Mă auzi, mă, sau nu?… Politică!… Şi în politică nu se mai supără nimeni!… Şi să se supere tocmai o minte luminată ca maiestatea sa regele Carol II?… Politică!… L-am înjurat pentru că aşa cereau atunci interesele ţării… Dar acum, s-a isprăvit… Maiestatea sa regele Carol II e regele nostru!… Stăpânul nostru!… Să îndrăznească cineva să se atingă de el, că-l tai!… Aşa să-i spui lui Mateescu: că aia a fost politică, mă, nu ceva serios!… Politică!… Du-te, mă, la Mateescu şi spune-i că pun gazeta la dispoziţia maiestăţii sale regelui Carol II… Ce-o vrea, aia să facă din ea… N-o să ies din cuvântul lui nici măcar c-o iotă… Hai, du-te!

Dar Ghiora nici nu se mişca.

— Degeaba, coane Stănică! făcu el. I-am spus-o şi asta lui Mateescu: «Domnule general, te rog comunică maiestăţii sale regelui Carol II că domnul Stănică Popescu îi stă cu trup şi suflet la dispoziţie şi că nu va ieşi din cuvântul lui niciodată! Niciodată!

Numai să-l primească!» Mateescu m-a ascultat, a intrat la rege şi când a ieşit, ce crezi că mi-a spus?

— Hai, spune odată! zise Stănică Popescu, care mai mult horcăia decât vorbea.

— «Spune-i peştelui – aşa a zis maiestatea sa regele Carol II – spune-i peştelui că oricum, fie că-l primesc, fie că nu-l primesc în audienţă, tot n-o să-l las să iasă din cuvântul meu»…

De data aceasta, directorul *Globului* a înţeles. Fără putere, se târî până la birou şi se lăţi ca un aluat moale în scaunul lui de director. Acuma nu-i mai era cald, ci rece. Îngheţaseră în el şi sângele şi inima şi creierii. Gheaţă!… De jur împrejur numai gheaţă!… Maiestatea sa regele nu vrea să-l primească… Şi-l mai şi ameninţă… Maiestatea sa regele!… Şi mintea, mintea refuză să-i vină într-ajutor. Regele Carol II trebuie îndulcit… dar cum… când nici nu-ţi dă voie să te apropii de el?

— Mă, Segălică! zise directorul Globului, cu jumătate de gură. Ce-ar fi să-i tragem un articol de omagii la adresa maiestăţii sale regelui pe chestia declaraţiilor lui Dacu?

Vorbea, dar fără convingere, cu totul lipsit de speranţă:

Ghiora se strâmbă, plictisit:

— Lasă fleacurile astea, coane Stănică!

Pe Stănică îl apucă un nou acces de revoltă.

— Ei cum, mă? strigă el bătând cu pumnul în masă. Păi aşa merge treaba? Eu să zac aici, în timp ce mii de lichele să se poată îndesa la pomana regală? Toţi derbedeii să poată ajunge la el şi eu, eu, Stănică Popescu… eu, care sunt cineva în ţara românească, să fiu aruncat ca o otreapă?

Dar în sufletul lui simţea că urlă în deşert. Tăcu, deci, şi rămase iar nemişcat, cu privirea goală şi cu obrajii căzuţi, ca un om care nu vede înaintea lui decât ştreangul sau falimentul!… Falimentul!… Cuvântul îi apăru în minte cu litere de foc şi-l galvaniză! Stănică Popescu falit? Nu! Nu! Nu!… Nu se poate! Stănică Popescu e firmă solidă! Stănică Popescu mai ştie să lupte! A trecut el, Stănică Popescu, şi prin altele, mai grele!… Nu!… Încă n-a murit Stănică Popescu!… Stănică Popescu mai are idei!… Idei!…

— Segălică! strigă el voios. Am găsit!… Ceva digranda!… 0 idee primantâi… Să i-o recomanzi lui Mateescu pe Nineta pentru maiestatea sa regele Carol II…

Lui Segălică începură să-i joace ochii în orbite:

— Pe Nineta?… Fina dumitale?

— Ea!… Gândeşte-te, Segălică!… Şaptesprezece anişori mă!… Trufanda!… Prospătură!… O bomboană!… Să ştie maiestatea sa regele Carol II ce-i în stare să facă Stănică Popescu pentru ţară… Şaptesprezece anişori… Să răscoleşti tot Bucureştiul şi nu găseşti două ca Nineta mea!… Hai, du-te fuga!… Nu sta, că nu-i timp de pierdut!

Ghiora, căruia ideea îi dădea şi lui mari speranţe, era acum dincolo de uşă, când Stănică alergă după el:

— Mă… şi să ştie maiestatea sa că-i de la mâna mea… Auzi?… C-alminteri n-am făcut nicio brânză!

Supărat, Segălică îi răspunse:

— Ia nu mă mai muştrului atâta, coane, că doar nu-s copil!… Ştiu eu ce-i aia!… Chestie mare, coane! Ce?… E pentru întâia oară?

Stănică nu mai spuse o vorbă. Avea toată încrederea.

Gras şi greoi, Aureanu, condus de prinţul Nicolae, urca scările din dos ale palatului, gâfâind şi gemând de oboseală, cu exageraţie ostentativă, ca să-şi arate nedumerirea: de ce pe scările din dos? Nu înţelegea rostul acestei măsuri conspirative. Pentru întâia oară în lunga lui viaţă politică i se întâmpla să fie primit în audienţă de rege pe altă uşă decât cea din faţă. Intrigat de ciudăţenia faptului, îl întrebase pe prinţul Nicolae:

— De ce pe aici, alteţă?

Dar Nicolae îi răspunsese evaziv:

— Este voinţa fratelui meu!

Aureanu îşi dădu seama că mai mult nu va putea scoate de la prinţ şi, resemnat, începu să urce treaptă cu treaptă, tamponându-şi mereu cu batista fruntea şi gâtul.

Regele îi făcu o primire mai mult decât prietenească:

— Domnule Aureanu… domnule Aureanu… te văd în sfârşit!… Pe unde ai fost?…

— M-au prins evenimentele, sire, tocmai prin Bosnia şi Herţegovina… Dar cum am aflat, am lăsat totul baltă…

— Bine ai făcut! Avem treabă multă, domnule Aureanu!… Trebuie să curăţim grajdurile, domnule Aureanu… Şi în primul rând, cele liberale!

Aureanu ascultă şi înregistră cuvintele regale cu o ureche

complezentă. Ştie că regele urăşte tot atât de mult pe Viziri, cât îl urăsc şi Vizirii pe el, încă din 1919, de la prima lui renunţare la tron – şi că cea mai obsedantă preocupare a lui Carol este să le dezmembreze partidul. Deşi de trei ani fruntaş liberal, Aureanu nu avea nici el nimic împotriva dislocării partidului naţional-liberal, în care imigrase doar provizoriu. Toată viaţa lui, Aureanu a aderat sau a întemeiat câte un partid politic, sub rezerva provizoratului. Aureanu îşi făcuse din acest provizorat o virtute, pentru că nu şi-a pus niciodată experienţa politică la dispoziţia unui partid, ci numai la dispoziţia regelui. Iar dacă din 1927, Aureanu părea că se stabilizează în partidul liberal, în care a mai fost membru fruntaş cu mulţi ani în urmă, aceasta s-a putut întâmpla numai pentru că, de când a murit regele Ferdinand, nu se mai găsea la palat un alt suveran pe care să-l poată servi şi care să-şi dea seama că el îl serveşte. Acuma, însă, palatul era din nou locuit – şi Aureanu avea cu cine vorbi.

— A propos de liberali, sire! zise el. Cunoaşte maiestatea voastră declaraţiile făcute aseară de Sorcoveanu?

De când s-a înapoiat în ţară, Carol nu prea auzise multe despre Sorcoveanu. Tot ce ştia era că Dacu, pentru a se debarasa de bunul său prieten Sorcoveanu, care-şi permitea oarecare independenţă în partid, i-a aranjat o farsă: într-o seară, când ştia că Sorcoveanu se duce la Operă, Dacu a trimis acolo câţiva generali naţional-ţărănişti, care, cum îl vor vedea pe Sorcoveanu, să se ridice cu toţii şi să părăsească sala, demonstrativ, în văzul lumii întregi. A doua zi, generalii – tot după indicaţiile lui Dacu – au explicat prin presă că manifestaţia lor ostilă de aseară se datoreşte indignării ce-a stârnit-o în sufletul lor de români, prezenţa într-o sală de operă românească a unui filogerman, care a pactizat cu nemţii în timpul războiului de întregire. Incidentul a avut consecinţele urmărite de şeful naţional-ţărăniştilor: Sorcoveanu, dezgustat nu atât de gestul generalilor care nu erau decât nişte unelte, cât de făţărnicia lui Dacu, demisionă în aceeaşi zi din partid. Asta era tot ce ştia regele despre Sorcoveanu.

— N-am auzit nimic! zise Carol.

— E pur şi simplu senzaţional! râse Aureanu. Închipuiţi-vă, sire, că Sorcoveanu a devenit scutierul Vizirilor!

— Sorcoveanu? făcu regele, sincer uimit. Tocmai el? Doar Vizirii s-au purtat cu el şi mai rău decât Dacu!…

— Ce-are a face! replică Aureanu. Ca să se răzbune pe Dacu! …

— Da? Şi ce spune în declaraţiile lui?

— Justifică atitudinea de rezistenţă a liberalilor faţă de restauraţie…

— Serios? zise regele pe care buna dispoziţie îl părăsi brusc.

— Da! Şi dă argumente destul de picante!

Şi Aureanu arătă regelui cum Sorcoveanu este uimit că se găsesc *unii* care dezavuează pe liberali, când liberalii ar trebui de fapt felicitaţi. Să presupunem – zice Sorcoveanu – că reîntoarcerea lui Carol şi lovitura de stat din 6 iunie n-ar fi întâmpinat nicio rezistenţă. Dar cine garantează că peste o săptămână nu s-ar da o nouă lovitură de stat, pentru răsturnarea lui Carol? Şi cum ar trebui să fie întâmpinată acea contra-lovitură? Tot fără rezistenţă? Din această lipsă de rezistenţă, ce s-ar deduce? Că în ţara românească nu există o opinie publică şi că poporul român este lipsit de orice simţ democratic care să-l ajute să cântărească o schimbare, înainte de a o accepta sau respinge. Aşa că, partidul liberal, opunându-se în primele momente loviturii de stat, nu numai că şi-a salvat onoarea sa de partid democratic, dar a salvat însăşi ideea democraţiei – şi prin aceasta a servit ţara şi tronul. Ceea ce dă valabilitate restauraţiei, aşadar, este însăşi opoziţia partidului naţional-liberal, care, dacă iese înfrânt de majoritatea ţării favorabilă revenirii lui Carol în ţară, iese mărit prin curajul său de a ţine sus, cu orice preţ, drapelul democraţiei!

— Dar ştii că e abil Sorcoveanu! râse regele. Cum s-ar zice, Vizirii cad iar pe patru labe…

— Ca-ntotdeauna, sire! Din dorinţa de a da proclamării maiestăţii voastre ca rege un caracter desăvârşit de legalitate, v-au făcut această opoziţie. Prin aderarea majorităţii celorlalte partide şi prin rezistenţa naţional-liberalilor, a fost realizată adevărata expresie a voinţii poporului!

— Bun! Şi acuma?

— Şi acuma, sire… acuma…

Regele se aplecă, interesat de cele ce ascunde zâmbetul şiret al lui Aureanu.

— Acuma, sire, continuă fruntaşul liberal, partidul liberal bate în retragere.

Dar Carol, în loc să se bucure, cum s-ar fi aşteptat Aureanu, se

arătă foarte îngrijorat:
— Cum asta… bat în retragere?
— Da! Ei zic acuma că partidul liberal este prea conştient de îndatoririle sale către patrie şi este prea mult un partid de ordine, ca să împingă ţara la dezordine şi la război civil.
— Auzi, auzi! Acuma găsesc că restauraţia este o stare de ordine… Şi…
— De aia, zic ei, partidul naţional-liberal rămâne în expectativă binevoitoare şi patriotică.
Carol se cruci:
— Fereşte-mă, doamne, de bunăvoinţa Vizirilor!… Asta-i tot?
— Ba mai este ceva!… Partidul liberal, zic liberalii, nu este un partid revoluţionar, ci unul monarhic. Partidul liberal socoteşte că ceea ce s-a petrecut este o revoluţie… Dar recunoaşte situaţia de fapt.
— Ce? Cum? Recunosc situaţia de fapt? Dar câte zile sunt de când răcneau liberalii că nu recunosc situaţia de fapt?
— Cinci zile!
— Şi câte zile sunt de când l-au exclus din partid pe George Viziru pentru vina de a fi recunoscut situaţia de fapt?
— Patru!
— Şi în patru-cinci zile s-au şi răzgândit fanarioţii ăştia?
— Categoric, sire!… Au remuşcări!… Înainte de a veni aici am stat de vorbă şi cu Muică şi cu Vintilă. Muică e distrus.
— O! făcu regele, scurt.
Aureanu, care vedea cum creşte curiozitatea lui Carol, îi relată, cu lux de amănunte, tot ce a vorbit cu Muică.
— Dar ce ţi-a venit, l-a întrebat el pe Muică, să spui că mai bine-ţi tai mâna decât să i-o întinzi regelui?
— Nu mă mai întreba! Sunt destul de nenorocit de ceea ce am făcut. Nu ştiu nici eu ce m-a apucat. M-a luat gura pe dinainte. Şi apoi, n-am vrut să se creadă că mă desolidarizez de Vintilă şi că vreau să-i iau locul.
— Dar de ce ai votat pentru excluderea lui George?
— Eu am fost contra. Dar aşa au vrut Vintilă şi Dinu. Mai ales Dinu!
— De ce? Pentru că s-a dus George la rege? Ei, bine, dragă Muică, află că eu mă duc chiar azi la rege… Să văd! O să mă daţi şi pe mine afară din partid?
— Ba nu, ba nu! i-a răspuns Muică. Du-te!… E chiar foarte bine

că te duci… De aia am şi venit să-ţi vorbesc! Te rog, vezi dacă regele ar fi dispus să mă primească. Eu aş vrea să-i cer o audienţă şi să mă explic!

Aureanu se opri, ca să vadă ce spune regele. Dar regele parcă nici n-auzise.

— Şi Vintilă? îl îndemnă el pe Aureanu.

— Vintilă a fost şi mai limpede. «Spune regelui că-i dau tot concursul dacă este de părere că acest concurs ar fi util pentru binele ţării! Dacă regele vrea să mă vadă, sunt gata să merg la el. Dar nu voi cere audienţă, decât dacă regele-şi exprimă dorinţa să mă vadă!»

Spontan, regele, fără să se întrebe dacă Aureanu mai are sau nu ceva de adăugat, consimţi:

— Spune-i lui Vintilă că doresc să-l văd. Poate să-mi ceară o audienţă.

— Şi Muică?

— Muică e o lichea! Să mai aştepte! Am să-l primesc mai târziu. Vintilă e altceva. Pe Vintilă poţi să-l urăşti, poţi să-l iubeşti… dar este un domn!

Aureanu se întreba ce se petrece în capul regelui, care abia cu câteva minute înainte schimba feţe-feţe de furie când i se vorbea de bătrânii Viziri – Vintilă şi Dinu – şi acuma vrea să se împace cu ei. Şi cu George? Cum rămâne cu tânărul George despre care toată lumea politică ştie că a fost instigat de rege să provoace spărtura în partidul bunicului, tatălui şi unchilor săi – spre a-şi face, din fărâmături, un partid propriu! Ce gânduri are Carol faţă de George?

— A fost şi George Viziru la mine! insinuă Aureanu.

— George! zise Carol, cu un aer decepţionat. După câte îmi spunea, am crezut că dacă el pleacă, sare partidul în aer. Şi când colo ştii câte din cele şaptezeci şi una de organizaţii liberale îl urmează?

— Ştiu! Una!

— Poftim!… Una. Şi cu una o să facă un partid?

Aureanu, milos, interveni pentru George:

— Sunt numai patru zile, sire!… Mai are timp!…

— Să fie sănătos! zise regele. Dacă are el timp, am şi eu… Deocamdată, domnule Aureanu, avem treburi mult mai urgente. Cum vezi dumneata situaţia?

— Ce să vă spun, sire? Este situaţia care a făcut imperioasă

revenirea maiestăţii voastre în ţară!... Aţi venit, sire, în ceasul al doisprezecelea, sau cum spune poporul, tocmai la ţanc... încă o clipă de întârziere, şi ţara s-ar fi prăbuşit! Lipseşte, sire, o mână tare, care să facă puţină ordine aici. Ordine înainte de toate! Ordine peste partide şi în contra partidelor! Fără milă şi fără cruţare!... Repet: peste partide şi împotriva partidelor! Partidele sunt un balast! De parlament, să nu mai vorbim! Parlamentul este o instituţie care nici nu se poate adapta la spiritul adevărat românesc. Se flecăreşte mult şi nu se face nimic. Iar parlamentarii sunt nişte pungaşi. Toţi!... Maiestatea voastră are dreptate când spune că trebuie să se înceapă o acţiune de curăţenie în ţară. Curăţenie mare, sire!... Fără milă şi fără cruţare... împotriva partidelor şi contra partidelor... Pentru o asemenea operă, sire, eu stau cu trup şi suflet la dispoziţia voastră!

Regelui îi creştea inima de bucurie când auzea cum îi vorbeşte, în sfârşit, un om care nici nu-ţi pomeneşte despre democraţie, ci-ţi spune cinstit, fără ocol, tot ce gândeşte. Duşman al partidelor, duşman al parlamentului, duşman al parlamentarilor – şi pentru curăţenie, fără milă şi fără cruţare... Este ceea ce şi-a spus şi regele cu un ceas înainte, când Belciug i-a făcut un raport asupra situaţiei din ţară. Toată lumea – zicea Belciug – e fericită că are un nou rege, în afară de muncitorime. Tocmai în zilele acestea de sărbătoare pentru ţară, ei şi-au găsit să se ţină de greve. Grevă la Buhuşi, grevă la Reşiţa, grevă la Câmpina... Agitaţii pentru grevă la Oraviţa, la Cluj, la Timişoara, printre muncitorii de la căile ferate. Vor ziua de 8 ore, respectarea repausului duminical, acordarea concediilor în afară de calea pensionării – şi înlăturarea şomajului. La o întrebare a regelui, Belciug i-a precizat: Şomeri sunt! Câţi? Nu se ştie! Dar muncitorii zic: De ce să fie, de pildă, la Ploeşti aproape două mii de muncitori şomeri, în timp ce la toate rafinăriile, muncitorii folosiţi fac câte două-trei ore pe zi suplimentar? Sau în capitală! Zece mii de muncitori se plimbă în capitală şi se uită cum fabricile, toate, lucrează câte zece-douăsprezece ore zilnic. De aceea, pentru ca să poată fi folosiţi şi şomerii, muncitorii cer interzicerea orelor suplimentare, interzicerea de a se comanda în străinătate ceea ce se face în ţară, interzicerea concedierilor, interzicerea...

— Ce ne mai interzic dumnealor? se răsti Carol, a cărui

răbdare ajunsese la limită. Să ne spălăm? Să fumăm? Să mâncăm?… Poate că nici să strănutăm nu ne dau voie?… Acum îmi dau seama cât de bine au mers treburile pe aici, dacă nişte neţesălaţi au ajuns să-şi permită să ne înveţe pe noi ce este permis şi ce este interzis! Şi dumneavoastră… dumneavoastră ce faceţi? Dormiţi?…

— Nu dormim, sire! s-a apărat Belciug. Facem tot ce putem! Îi arestăm, îi închidem, îi mai tragem niţeluş de urechi, să se înveţe minte… Dar nu-i vina noastră, dacă lor nu le intră în cap şi zbiară că asta-i dictatură… Şi se mai bagă şi comuniştii la mijloc…

— Dar cine-ai vrea să se bage, dacă nu comuniştii? strigă Carol. Asta-i o scuză?

— Nu-i nicio scuză, dar…

— Dar, ce?… Să nu mai aud altă dată prostiile astea, Belciug… Te rog!… Ţi-o spun pentru întâia şi ultima oară! Să curmi toate porcăriile astea cât mai degrabă!… Fără milă şi fără cruţare!

Erau exact vorbele lui Aureanu: fără milă şi fără cruţare! Pentru acest program de guvernare, Aureanu părea ca turnat. N-a reprimat el greva generală din 1920 – şi n-a arestat el întreg congresul socialist din 1921?

— Domnule Aureanu, îi răspunse el, voi ţine seama de oferta dumitale, mai curând decât crezi.

Şi la uşă, adăugă:

— Noi doi, domnule Aureanu, suntem destinaţi să facem lucruri mari pentru ţara aceasta.

Afară, aştepta Mateescu, să-l conducă pe Aureanu tot pe scara din dos. Aureanu nu se mai putu stăpâni să-i spună:

— Toate bune, Mateescule dragă! Dar de ce pe scara din dos?…

Generalul Mateescu, prieten intim al lui Aureanu, râse blând:

— Aşa a cerut regele care ţine la tine: ca tu să fii primit în secret. În secret… ştii!… e mai senzaţional şi află lumea mai repede!

Discuţia de dimineaţă, mai întâi cu Belciug, apoi cu Aureanu, îl conduse pe Carol să dezbată mai pe larg, cu Dacu, în după amiaza aceleiaşi zile, problemele economice.

— Domnule Dacu, ţara e străbătută de şomaj şi de criză.

Poporul român o duce prost. De ce? Ştiu mai de mult de la profesorul Arghir că poporul român o duce prost, pentru că nu ştie să fie econom. Ceea ce este foarte rău, pentru că tot de la profesorul Arghir am învăţat că economia este baza economiei – sau, dacă vrei, viceversa: economia este baza economiei… Şi aşa este! Numai cine ştie să facă economii, îşi poate rezolva problemele economice. Poporul român nu ştie să-şi rezolve problemele economice. Va trebui să-l învăţ eu. Cum? Deocamdată, prin exemplul meu personal… Aşa că, domnule Dacu, ţin să te informez că vreau să încep prin a face economii în bugetul casei regale. Şi asta… imediat!

Dacu tăcea şi asculta.

— După calculele mele sumare, domnule Dacu, pot realiza o economie de cel puţin douăzeci şi patru de milioane pe an. Este o sumă, nu?

Dacu deschise gura.

— Douăzeci şi patru de milioane, desigur, este o sumă! Dar de unde economia aceasta?

— Din personal, domnule Dacu! Curtea regală are un personal prea numeros. Vreau să-l reduc. Uită-te şi dumneata! Membrii casei mele civile şi militare… nu vorbesc de valeţi, de cameriste, de şoferi, de pădurari şi aşa mai departe… ci numai înalţii demnitari ai curţii se ridică la şaptesprezece, este enorm! Şaptesprezece! Ce-mi trebuie mie atâţia?… De pildă, ce-mi trebuie mie un ministru, sau un mare şambelan al casei regale! Este absurd.

Dacu dădu sceptic din cap:

— Nu-i chiar aşa, sire! Un ministru al palatului reprezintă… mă rog…

Carol, care nu vroia să risipească timpul ţării în pertractări sterpe cu primul ministru, nici nu-i mai îngădui să termine.

— Bine, am înţeles, zise el. Îl păstrez. Un ministru, înţeleg! E necesar! Dar un consilier regal? Ce-mi trebuie un consilier regal?

— Nu uitaţi, sire, obiectă Dacu, că un consilier regal nu este simplu consilier regal, ci mai este şi mare maestru al curţii şi administrator al domeniilor regale. Funcţie grea, răspundere mare!… Cine să se ocupe de toate treburile acestea?

— Bun! căzu regele de acord. Las’să rămână. În definitiv, îşi scoate leafa! Dar ce-mi trebuie un mare maestru de ceremonii?

— Maiestatea voastră doar n-o fi vrând ca funcţiile marelui

maestru de ceremonii să fie împlinite de ministrul palatului, sau de consilierul regal. Sunt funcţii şi funcţii. Una nu poate fi confundată cu cealaltă.

— Admit! Dar un mare maestru de vânătoare?

— Este acelaşi lucru, sire! Un mare maestru de vânătoare îşi are sarcinile lui perfect definite. Vânătoarea face bine maiestăţii voastre!

— Nici vorbă! Ai dreptate!… Dar spune dumneata ce rost are să menţin un mareşal al curţii regale?…

— …care e şi ministru plenipotenţiar, sire! îi atrase Dacu atenţia.

— Ei şi? N-am un ministru al palatului? Ce-mi mai trebuie un ministru plenipotenţiar?

— Sire, mă mir! Este o constituţie a curţii! Este o tradiţie de secole. Niciunul din marii voştri strămoşi n-a găsit că dacă există un ministru al casei regale, ar trebui suprimat ministrul plenipotenţiar. Sub Ludovic al XIV-lea…

— Bun, bun! Fie!… Dar ai să admiţi că funcţia de secretar al palatului e, într-adevăr, de prisos!

— N-admit de loc! replică energic primul ministru. Secretarul palatului e şi prefectul palatului. A admite un palat fără prefect, ar însemna să admit un palat fără ordine. Nu se poate!

— Just! zise regele cu resemnare. Va trebui să-l păstrez… Şi acuma, adjutanţii! Am trei. Nu e prea mult?

— Dimpotrivă! Găsesc că e prea puţin. Trebuie patru! O cere prestigiul coroanei. Ţara poate suporta un aghiotant în plus pentru regele ei. N-ar fi un sacrificiu prea mare.

— Atunci ce fac cu ofiţerii de ordonanţă, domnule Dacu? Am patru!

— Vor fi cinci, sire! Cinci! Este ridicol ca maiestatea voastră să aibă patru adjutanţi şi tot patru ofiţeri de ordonanţă. Sunt necesari cinci!… Cel puţin cinci!

Regele vedea că Dacu are dreptate. Cinci ofiţeri de ordonanţă sunt indispensabili. Prin urmare, economia trebuia făcută aiurea. Carol mai parcurse o dată tabloul membrilor casei lui civile şi militare – şi constată că un singur post a mai rămas în discuţie: cel de bibliotecar. Extraordinar! Tocmai pe bibliotecar îl uitase, când trebuia să înceapă cu el. Auzi! Un bibliotecar! Când ţara moare de foame, el să-şi ţină un bibliotecar!… E revoltător! Nu-i vreme azi de bibliotecari!… Afară cu bibliotecarul!… Desigur că

Dacu o să aibă ceva de zis şi cu bibliotecarul. Dar să şi-o scoată Dacu din cap. Poate să dea domnul Dacu toate argumentele din lume ca să-şi păstreze bibliotecarul, va fi în zadar. Aici nu cedează!

— Domnule Dacu! făcu el, hotărât să se certe cu primul său ministru. Am găsit!… Bibliotecarul! Îl concediez pe bibliotecar. Mă pot lipsi de el. Ce părere ai?

Şi se pregăti de luptă. Dar, spre marea sa satisfacţie, Dacu se supuse imediat.

— Excelent, sire! Este o măsură care va face o foarte bună impresie asupra ţării. O s-o adopt şi eu pentru bibliotecile publice. Bibliotecarii sunt un lux prea mare pentru criza de azi.

Dacu vorbea cu atâta entuziasm, încât regele avu impresia că-n acea clipă îl iubeşte.

— Mă bucur! zise el. Şi acuma, să trecem la lista civilă.

— Da! zise primul ministru şi desprinse din dosarul pe care-l scoase din mapă, o hârtie. Până la 8 iunie, lista civilă a casei maiestăţii sale regelui Mihai şi a regenţei s-a ridicat la cifra de douăzeci şi două de milioane lei pe an. De la restauraţie această listă civilă a căzut şi a fost înlocuită cu una nouă!

— Cât? făcu nerăbdător regele care nu putea suporta introduceri prea lungi.

— Ne-am gândit la treizeci de milioane…

De indignare, Carol se întoarse scurt în călcâie, cu spatele la Dacu.

— Nu! strigă el către fereastră. Vreau cincizeci de milioane.

Se pare că supărarea lui Carol era pentru Dacu un incident prevăzut, deoarece îi răspunse regelui calm, dar fără niciun fel de ezitare:

— Aşa am şi hotărât, sire, în consiliul de miniştri: patruzeci de milioane!

Cifra îl împăcă pe rege cu soarta. De fapt, nici nu s-a gândit că ar putea obţine mai mult de patruzeci de milioane. Asta l-a şi făcut să ceară cincizeci. Înseninat, se întoarse cu faţa spre Dacu.

— Să nu ne mai tocmim, domnule Dacu! Dacă zici dumneata patruzeci, fie patruzeci. Dar fără nicio sarcină!

— Evident, sire! E lege! Maiestatea sa regele nu plăteşte impozite.

— Nu asta mă interesează, domnule Dacu! Atâta lucru mai ştiu şi eu… că regele nu plăteşte impozite. Dar nu vreau să mi se

dea pe cap, în lista asta civilă, pe nimeni… *Pe nimeni*… Am destule nevoi şi aşa!

Dacu desprinse din dosar încă o hârtie.

— Nici nu încape discuţie, sire! Ştiu că maiestatea voastră are greutăţi. Aşa că va avea ţara grijă de fiul maiestăţii voastre ca şi de soţie…

— …şi de mama! îl completă, repezit, Carol.

— Şi de mama, sire! îl linişti primul ministru care desprinse din dosar încă o hârtie. Este o datorie a ţării de a o onora pe regina Maria, care, prin munca ei fără preget la toate operele mari şi generoase, este legată pentru totdeauna de suferinţele acestui popor. Guvernul, luând în consideraţie acest lucru, a hotărât să-i acorde o listă civilă de douăzeci de milioane lei anual.

Numai de ruşinea lui Dacu, regele se reţinu să nu tragă o înjurătură zdravănă la adresa iubitei lui mame: el, regele ţării, numai patruzeci de milioane şi mama lui, această femeie… în sfârşit, această femeie imposibilă… douăzeci de milioane…

— Douăzeci de milioane? strigă, totuşi, Carol, care nu-şi putea masca indignarea. Ce-i trebuie mamei atâţia bani?

— Pentru obligamente de reprezentare! răspunse Dacu, solemn.

Carol râse de necaz:

— Asta ce-o mai fi? «Obligamente de reprezentare!»

— Regina Maria, sire, are de executat dispoziţiuni costisitoare din testamentul regelui Ferdinand.

— Costisitoare, înţeleg, dar atât de costisitoare, asta mi-e mai greu să înţeleg!… Dacă ar fi vorba de o sumă de douăzeci de milioane, o dată pentru totdeauna, da!… Ar mai merge! Dar să i se asigure pe tot restul vieţii câte douăzeci de milioane pe an! Şi dacă mama mai trăieşte douăzeci-treizeci de ani, înseamnă că timp de douăzeci-treizeci de ani, adică până la adânci bătrâneţe, să-i tot dai câte douăzeci de milioane lei anual, pentru… cum îi zice?… da!… pentru obligamente de reprezentare în legătură cu testamentul tatălui meu. E de-a dreptul ridicol, domnule Dacu! Pur şi simplu ridicol!

Opoziţia lui Carol îl amărî pe Dacu:

— Sire! Mai puţin nu-i putem da. Ţara ar fi revoltată dacă ar afla că am lăsat-o pe regina Maria pe drumuri!

Carol, în mintea căruia începu să şi încolţească o idee ispititoare, nici nu mai ascultă răspunsul lui Dacu.

— Şi pentru mama copilului meu ce-aţi botărât? îl întrebă el pe primul ministru.

Dacu desprinse o nouă hârtie din dosar:

— Pentru a-i răsplăti marele devotament cu care l-a crescut şi îngrijit pe voievodul Mibai şi pentru a-i înlesni să-şi continue operele de binefacere, ţara a hotărât să acorde maiestăţii sale Elena, şapte milioane pe an.

— Şi fiului meu?...

— Tot şapte milioane! zise Dacu.

Şi adunându-şi hârtiile în mapă:

— Nu mă îndoiesc că poporul va primi cu însufleţire propunerea noastră, pentru că sunt convins că aceste sume corespund cu sentimentul unanim al ţării...

Între timp, «ideea» se şi copsese în mintea lui Carol, care deveni din nou agresiv:

— Ba eu nu sunt aşa de convins! Decizia guvernului de a fixa el listele civile, mă jigneşte. Rolul acesta mi-ar reveni mie de drept, ca şef al casei regale. Guvernul, însă, priveşte lucrurile altfel. Nu-mi rămâne, deci, decât să trag concluzia că guvernul n-are încredere în simţul meu de echitate. Consider aceasta ca o insultă... O gravă insultă, domnule Dacu!

— Şi ce ar dori maiestatea voastră? întrebă primul ministru, uluit de interpretarea neaşteptată pe care o dădea Carol hotărârilor guvernului.

— Să mi se încredinţeze mie sumele acestea şi să le împart eu, după cum îmi dictează conştiinţa mea şi interesele ţării.

*

În aşteptarea lui Carol, care mai avea în audienţă pe Dacu, corespondenţii presei străine stăteau de vorbă cu prinţul Nicolae. Fostul regent, bine dispus, n-avea astâmpăr. Mereu se ridica, trecea din fotoliu în fotoliu, îşi strivea în scrumieră ţigară după ţigară şi făcea confidenţe:

— Am de gând să întreprind un voiaj în Anglia. N-am mai ieşit din ţară de doi ani şi jumătate şi mă simt obosit.

— Aţi muncit mult ca regent? întrebă unul din corespondenţi.

— Ei aş! Sunt obosit de plictiseală. Regenţa a funcţionat cât se poate de prost. Cum nu se poate mai prost.

Şi înveselit de uimirea cu care gazetarii îl ascultau, îşi întări declaraţia:

— Cred că în viaţa mea n-am fumat atâtea ţigări ca în timpul regenţei.

— De ce aţi acceptat?

— Am fost silit! Sunt membru al casei regale şi am obligaţii. Trăiam fericit o viaţă de ofiţer pe bordul unui vas de război englez, când am fost chemat, pe neaşteptate, acasă. M-au despărţit de prietenii mei englezi şi m-au silit să ocup o funcţie înaltă aici, în ţara aceasta, unde nu am prieteni, nu am pe nimeni. Sunt singur. Şi mi-a fost greu. M-am simţit izolat. Ce mă privesc pe mine toate, astea!

Şi râse discret:

— Aici sunt un englez în orient. Când o să mă văd iar în Anglia, o să mă simt ca nou născut.

Nu mai continuă, pentru că apăru Carol care, vioi şi amical, se adresă corespondenţilor:

— La dispoziţia dumneavoastră, domnilor!

Jurnaliştii profitară cu lăcomie de invitaţie:

— Am vrea să ştim, întrebă unul din ei, dacă maiestatea voastră va lua parte activă la guvernare, sau dacă este pentru o guvernare strict parlamentară.

Regele medită un moment, apoi răspunse:

— Personal, sunt convins că un suveran trebuie să rămână în limitele constituţiei. Din parte-mi, voi face toate eforturile pentru o colaborare sinceră cu guvernul şi cu parlamentul. Datoria unui rege este să se înţeleagă cu oamenii politici din ţara lui, pentru a face faţă dificultăţilor şi în primul rând, pentru a înlătura birocratismul. Personal sunt împotriva birocratismului… Şi pentru muncă. De când m-am înapoiat… şi nu-i nicio săptămână… lucrez regulat câte optsprezece ore pe zi la această masă.

Regele se opri un moment spre a-şi arăta masa încărcată cu dosare, apoi reluă:

— Câte optsprezece ore pe zi!… Sunt un om energic şi muncitor!… Nu-mi pierd niciodată răbdarea şi curajul!… Caut mijloacele cele mai bune pentru întrebuinţarea cât mai folositoare a banului public şi a forţelor noastre de lucru. Este metoda oamenilor de afaceri americani şi intenţia mea este să conduc România după principiile unui om de afaceri american.

— Dar presa? întrebă un corespondent. Este adevărat că libertatea presei va fi redusă?

— Cum? făcu regele, scandalizat. Eu să reduc libertatea

presei? Eu care am suferit de pe urma cenzurii şi a stării de asediu? Niciodată! Nu voi admite nicio cenzură şi nicio confiscare. Toată lumea poate să scrie ce vrea. Toată lumea e liberă să manifesteze pentru sau împotriva cui îi place. Armata nu va fi scoasă în stradă. Nici jandarmii. Chiar dacă s-ar manifesta la palat. Da! Să vie şi la palat. Să poftească şi în curtea palatului. Dar cu o condiţie: nimeni să nu provoace scandal. Nici măcar un geam să nu spargă… Dacă…

Trebui să se întrerupă, pentru că secretarul lui particular, Puiu, intră fără să bată în uşă şi cu un aer foarte aferat se apropie din doi paşi de Carol şi-i şopti la ureche:

— Un moment, sire!

Carol, care ştia că Puiu nu-l deranjează decât numai din înalte raţiuni de stat, se ridică, îl luă de braţ şi se retrase cu el într-un colţ:

— Ce s-a întâmplat?

— Ceva colosal, sire!… O fetiţă… un bibelou… şaptesprezece ani… îi zice Nineta!… Liceancă, sire!… Divină!… Blondă… cu…

Lui Carol începură să-i clănţănească măselele.

— De unde ai luat-o?

— Mi-a predat-o Mateescu…

— Dar el de unde o are?

— Să nu vă supăraţi, sire! zise Puiu şovăitor. E fina lui… Stănică Popescu!

Dar regele, nici n-avea de gând să se supere:

— Fina lui Stănică Popescu? Cu atât mai bine! De ce să mă supăr? Una e Stănică, şi alta e fina… Să mă aştepte fina… Viu imediat!

În timp ce Puiu zbura pe uşă, regele se apropie de corespondenţi, şi-şi ceru scuze:

— Mă veţi ierta, domnilor! Mai înainte de toate sunt rege şi am datorii urgente faţă de ţară!… În altă zi, oricând, cu plăcere.

Şi o luă cu paşi iuţi, după secretarul său Puiu.

V

După ce domnul ministru de interne Crai-Voievod îi repetă, cu un mic comentariu, cuvintele regelui precum că «ceva trebuie făcut», Aureliu Cziucziewicz, fără să întrebe, fără să se tocmească, fără să stea pe gânduri un singur moment, răspunse:

— Bine, domnule ministru! Să facem!

— Unde?

— Tot în Ardeal!

Crai-Voievod urmări câteva secunde rotocoalele de fum care-i ţâşneau din lulea, apoi mormăi, cu o manifestă lipsă de entuziasm:

— Ardealul… Ardealul!… Hm!… Ardealul…

În cele din urmă se hotărî:

— În ordine!… Fie şi Ardealul!… Dar numai în judeţul Arad, nu! Te rog să laşi în pace judeţul Arad.

Domnul ministru de interne vroia pace în judeţul Arad. A avut destule necazuri prin regiunea Ardealului! Şi ce necazuri!… Şi cât au ţinut necazurile astea!… Nu o zi, nici două, ci trei ani la rând. Tot cu chestia aia nenorocită a Olreţului! Olreţul era al lui. Moşia Olreţ! Pentru că orice ai spune, tot moşie se cheamă că este. Că moşia este ea plină de râpi şi ponoare, că e mai mult nisip şi piatră şi că nu prea ai ce face cu pământul de acolo, nu-i vina lui

Crai-Voievod. Nu el a făcut pământul. L-a făcut Dumnezeu. Poţi să te iei de gât cu Dumnezeu? De asta şi Crai-Voievod, suflet pios, nici n-a îndrăznit să aibă pretenţii la Dumnezeu – şi s-a gândit, ca omul, să-şi aranjeze lucrurile singur, cum s-o putea. Întâmplarea făcea ca în judeţul Arad să se afle nişte proprietăţi de-ale arhiducelui Iosef. Nu mare lucru: şase sute şaptezeci şi patru de jugăre teren arabil, la Dohingia, cincisprezece clădiri în târguşorul Chişinău, o moară cu turbine şi motor la Nădab, o grădină de pomi fructiferi la Haida… Toate în judeţul Arad. Dacă arhiducele Iosef ar fi fost român, n-ar fi avut Crai-Voievod atâta necaz pe el. Dar arhiducele Iosef era austriac, din apriga familie imperială de Habsburg, care timp de sute de ani a ţinut pe fraţii români din Ardeal sub robie. Şi asta n-a mai putut răbda Crai-Voievod, care nu era un ardelean oarecare, ci unul din cei care au pus umărul la dezrobirea Ardealului. Nu unul din miile de luptători ardeleni, ci unul din cei doi-trei care au stat în frunte. Era fruntea frunţilor. Şi pentru tot ce a făcut, atâta cerea de la ţară: să i se dea lui averea arhiducelui Iosef, care tot de la români a fost jefuită. Ba, ceva şi mai frumos: nu cerea nimic de pomană. În schimbul averii habsburgului, el oferea statului moşia Olreţ. Şi au început alergăturile, până ce, acu trei ani, comitetul agrar s-a îndurat şi l-a satisfăcut. Dar când să treacă la fapte… asta s-a întâmplat în 1927… se nimereşte să vină la putere liberalii care, ca să nu-i facă lui, adversar politic, pe plac, au suspendat executarea.

— Cu ce drept, domnilor? a răcnit Crai-Voievod.

— Cu dreptul cinstei, i-au răspuns liberalii. Dacă Olreţul dumitale face, să zicem, o sută de lei, averea arhiducelui Iosef face, pe puţin, o mie de lei. Aşa că mai pune-ţi pofta-n cui, domnule luptător al Ardealului!

Şi s-a înfuriat Crai-Voievod! Ce s-a mai înfuriat Crai-Voievod! Numai scântei ieşeau din el. Şi pe drept cuvânt! Ce naiba! Suntem farmacişti să cântărim toate cu miligramul, sau români? … Români! Că o fi având averea arhiducelui o valoare mai mare, se poate. Doar nu degeaba e arhiduce!… Dar, treabă românească este să preţălueşti cu aceeaşi măsură averea unui austriac asupritor, şi sărăcia unui biet român asuprit ca el, care şi-a irosit, sub călcâiul habsburgilor, cei mai frumoşi ani din tinereţe? Au înnebunit liberalii – sau ce? Să nu-i recunoască lui, român, în ţara românească, dreptul de a trăi ceva mai bine decât

sub regimul lui Franz Iosef?

Dar el ţipa şi liberalii mugeau. Şi, între timp, şi-au găsit şi ţăranii să-i pună beţe-n roate. Cică pământul, moara, grădina, li s-ar cuveni lor. Că ei aşteaptă de ani de zile să fie împroprietăriţi şi nu capătă nimic – şi cum vine domnu Crai-Voievod, gata! I se dă tot ce cere… Şi au venit grămadă la primărie, cu furci şi ciomege, să ameninţe că dacă boierul le suflă proprietatea arhiducelui Iosef, fac moarte de om. Rănit în mândria lui de fruntaş ardelean, Crai-Voievod a lăsat-o încurcată până acum două săptămâni, când a crezut că a sosit momentul să i se facă dreptate. În calitatea lui de ministru de interne a cerut ministerului agriculturii şi domeniilor să numească un nou expert – şi tot el a indicat şi expertul. Un om de încredere. Un neam de-al lui, din Cluj. Un inginer Niculescu. Niculescu şi-a făcut expertiza şi a venit îndată la Bucureşti.

— În regulă, nene Alexandre! i-a comunicat el voios lui Crai-Voievod. După câte am văzut, toate alea ale arhiducelui nu fac nici două parale faţă de Olreţ. Olreţul e moşie în lege, cu pământ gras, cu păduri, cu păşune, cu iaz plin de peşte… pe când nenorocita ceea de proprietate a neamţului…

Crai-Voievod asculta şi aproape că uitase despre ce este vorba, aşa de tare se minuna. Auzi, auzi!… Olreţul lui… Şi el nici nu ştie…

— Le-ai scris tu toate astea pe bârtie? îl întrebă el, timid, pe Niculescu.

— Am scris! De ce să nu scriu?

Dar Crai-Voievod încă nu îndrăznea să se bucure.

— Şi ţăranii? întrebă el cu îngrijorare.

— Păi, nene Alexandre, mă mir de dumneata că nu te-ai gândit singur. Chestia-i doar simplă ca bunăziua. După legea agrară, statul poate declara ori ce pământ fermă de stat. Tot după lege, ţăranii au drept să reclame pământ, dar n-au drept să se atingă de o fermă a statului… E clar? Cere la domenii să se dea un decret că toată averea arhiducelui este fermă a statului… şi cu asta ai astupat gura ţăranilor.

Decretul a apărut a doua zi şi peste alte trei zile, Crai-Voievod era moştenitorul arhiducelui Iosef, în judeţul Arad. De aceea, ministrul de interne Crai-Voievod vroia pace în judeţul Arad. Ţăranii arădeni, care au cam priceput ce se ascunde îndărătul decretului, sunt prea îndârjiţi contra lui, ca să-l mai pună pe

Aureliu să facă printre ei agitaţie contra jidanilor. Pentru sau contra, agitaţia este agitaţie şi ţăranii *lui* nu-i bine să fie, în niciun fel, agitaţi în momentul acesta, fiindcă ţăranul rămâne ţăran: de început cu el ştii cum începi, dar nu ştii niciodată cum isprăveşti. Să facă, deci, Aureliu Cziuczewicz instigaţie antisemită oriunde o fi, în afară de judeţul Arad. Va avea tot sprijinul lui, mai ales că este şi voinţa expresă a regelui. Azi dimineaţă, regele, foarte nervos, l-a întrebat pe neaşteptate:

— Spune-mi, te rog, domnule Crai-Voievod: ai dumneata impresia că aş fi jidovit?

Ministrul de interne nu vedea rostul întrebării. Carol nu-i rege decât de două săptămâni şi Crai-Voievod, ca şef suprem al ordinei şi siguranţei statului, n-a aflat că s-ar găsi în ţară cineva care să-i aducă regelui o asemenea acuzaţie. Nici n-a fost când – şi nici n-a fost de ce. Atunci, ce i-a venit regelui să fie aşa de supărat?

— Maiestatea sa regele Carol II jidovit? făcu el mirat. Cine îndrăzneşte?

— Asta nu-i treaba mea, domnule ministru de interne! replică regele, a cărui nervozitate creştea. Eu văd că îndrăzneşte! *Cine* îndrăzneşte, este de datoria dumitale să afli!

Pentru Crai-Voievod nu mai încăpea nicio îndoială: regele nu ştie nimic, n-a auzit nimic şi toată nemulţumirea lui se întemeiază pe nimic. Dar cu atât mai mare era acum confuzia ministrului de interne.

— Sire! făcu el, fără convingere. Voi cerceta.

— Mersi! replică regele care, în culmea supărării, părea că nici nu-şi mai dă seama că are în faţa sa pe însuşi ministrul de interne. Cercetări! Ce să cercetezi, domnule Crai-Voievod? Ca să aflu peste o lună sau peste un an că l-ai arestat pe Stan Păpuşă pentru lèse-majestate? Şi între timp, să se înmulţească şoaptele că sunt jidovit?… Te rog, domnule Crai-Voievod!… Orice, numai de cercetări să n-aud! Vreau fapte, nu cercetări! Fapte! Să vadă ţara că eu sunt român adevărat, nu român de sâmbătă!

Ministrul de interne, familiarizat cu limbajul cifrat al suveranilor, plecă de la rege de-a dreptul la Dacu:

— Frate Iuliane, regele îmi cere să organizez un pogrom!

Şi-i povesti de-a fir-a-păr cum a decurs discuţia cu Carol. Când Crai-Voievod sfârşi, Dacu era lămurit:

— Frate Alexandre, vrei să ştii ceva? Tare mă tem că regele şi-

a pus de gând să ne tragă pe sfoară şi să ne-o aducă pe Roşcata înapoi!

Izbit de cuvintele fratelui Iulian, fratele Alexandru, ca să-şi ascundă necazul, plecă ochii în jos. Prin urmare, Dacu e mai deştept decât el. Dacu a înţeles – şi el nu! Un prost să înţeleagă – şi el, să se întrebe: de ce? Dar mai e loc de întrebare, când până şi un Dacu poate să vadă că regele umblă cu şoalda?... Toată furia regelui n-a fost decât teatru. Nu i-a spus nimeni că ar fi jidovit. E născocire curată. Carol are nevoie de un pogrom împotriva jidovilor ca s-o poată aduce înapoi pe jidoavca. El vrea să arate ţării că Roşcata e Roşcata, dar pe jidani nu-i poate înghiţi.

— Ai dreptate, frate Iuliane! recunoscu Crai-Voievod. Şi ce crezi că ar fi de făcut?

Consecvent cu înclinaţiile lui spre pertractare, Dacu răspunse:

— Deocamdată, să nu faci nimic!

Sentinţa lui Dacu îl nemulţumi adânc pe Crai- Voievod.

— Asta nu-i o soluţie, să nu fac nimic, zise el plictisit. Chiar dacă aş vrea, nu s-ar putea, pentru că e ordinul regelui. Şi-apoi, gândeşte-te bine! Revenirea Roşcatei nu-i decât o simplă prezumţie. Poate vine, poate nu vine. Pe când pogromul depinde de interesele noastre, spre a fi o realitate. Şi interese avem, slavă Domnului, destule!... Grevele, ţăranii... ce să-ţi mai spun!... Şi tu vii să-mi ceri să calc interesele noastre în picioare, numai de teama Roşcatei!... Aşa vrei tu: să-i pupăm pe toţi jidanii din ţară, numai să nu-l laşi pe rege să-şi pupe ovreica. Şi stai, că nici nu e sigur dacă se gândeşte măcar la Roşcata. Poate i-a ajuns, într-adevăr, la ureche că-l ia lumea drept jidovit!... Dar tu, cu încăpăţânarea ta, nu vrei să ştii de nimic! Pe o simplă bănuială, musai să-l indispunem pe rege... Nu ţi se pare că exagerezi? Dacă n-ar fi vorba decât numai de tine şi de mine, mă rog! Dar aici e în joc însuşi partidul, frate Iuliane! Partidul!... Înţelegi tu ce-i asta? Partidul!... Să părăsească partidul puterea tocmai acum, când suntem singura forţă politică pe care se sprijină regele, n-ar fi cam paradoxal şi ridicol?

În sinea lui, Dacu trebui să admită că fratele Alexandru are perfectă dreptate: dacă s-ar împotrivi astăzi regelui – şi încă fără nicio motivare concretă – riscă să nenorocească partidul. Totuşi, ca să nu cedeze dintr-o dată, Dacu mai încercă o mică rezistenţă:

— Şi ce ne facem dacă o aduce înapoi?

Crai-Voievod satisfăcut că Dacu îi dă, în sfârşit, mână liberă să demonstreze ţării că regele nu-i jidovit, îi răspunse:

— Om trăi şi-om vedea, frate Iuliane! Ce să ne facem griji de pe acum?

Blând şi resemnat, Dacu se mulţumi doar să dea din umeri, cu conştiinţa împăcată că dacă o fi să se întâmple ceva, nu va fi din vina lui. A oricui, numai nu a lui. El n-a vrut!

Peste două ore, Aureliu, convocat urgent de Michiduţă la ministerul de interne, se afla în faţa lui Crai-Voievod, care-i vorbi categoric. Oriunde, în afară de judeţul Arad.

— Bine, domnule ministru! îi răspunse Aureliu. Nu vom face nimic în Arad!… Ce-ar fi să încercăm în Maramureş?

Maramureşul îi plăcea şi ministrului de interne.

— Perfect! Să fie într-un ceas bun. Maramureş!… Şi manifestul?… Mi-ai adus manifestul?

— L-am adus!

Crai-Voievod îşi şterse bine ochelarii, luă un creion şi începu să citească:

— «În cazul când venim la putere… în câteva zile încărcăm toate liftele străine în vagoane de vite şi le transportăm în ţări străine… iar averile lor le împărţim între voi şi stat»…

Se opri, mai citi o dată fraza şi se declară mulţumit:

— Bun! Până aci merge!… Mai departe!… Aşaaa!… «Odată cu plecarea liftelor se vor desfiinţa cârciumile şi fiecare român va putea să-şi fabrice singur rachiu»…

Aici, Crai-Voievod se opri iar, îşi scoase ochelarii şi, meditativ, începu să se bată cu ei, încetişor, peste bărbie:

— Să-şi fabrice singur rachiu!… Hm!… Adică cum vine asta… să-şi fabrice singuri rachiu?

Dar fiindcă nu-i dădea de capăt, îşi puse la loc ochelarii şi continuă:

— «Niciun ţăran nu va mai plăti impozite, căci statul va avea bani suficienţi din averile confiscate de la străini… De aceea, e bine ca ţăranii să nu mai plătească de pe acuma impozite»… Bun!… «Să nu mai plătească de pe acuma impozite!… Fiecare ţăran care se înscrie în ligă va primi îndată ce garda de fier va veni la putere, câte o leafă lunară de trei mii de lei»…

Nemulţumit, Crai-Voievod se uită la Aureliu şi-i spuse tranşant:

— Puţin!… Trei mii de lei e o bătaie de joc!… Cu trei mii de lei

pe lună românul nu face nimic!… În ţara românească, românul trebuie să aibe cel puţin şapte mii!… Uite aşa!… Şapte mii!

Corijă el însuşi cifra cu grijă şi citi mai departe:

— «Pentru aceasta, toţi ţăranii care se înscriu în ligă, pentru a putea fi deosebiţi de ceilalţi, vor trebui să poarte la căciuli pene de curcan!»

Penele de curcan îl înveseliră pe ministrul de interne.

— Asta-mi place! Dar de unde luaţi voi atâtea pene de curcan?

Michiduţă, care stătea lângă el, îi explică cu gravitate:

— Am făcut o combinaţie cu fabrica de puf şi fulgi «Leibovici & Bercovici» de pe Văcăreşti!

Ca să poată râde în voie, Crai-Voievod trebui să pună creionul pe masă şi să-şi scoată ochelarii.

— Mă, Michiduţă, uite mă, să n-am parte de tine dacă nu te-a făcut mă-ta cu dracu!

După ce se potoli, reluă lectura:

— «Cine face slujba în armata lui Aurică»…

Ridică ochii la Aureliu:

— Ăsta eşti tu?… Aurică, hai?… Te alintă poporul! Bravo! Îmi place! Care va să zică… «în armata lui Aurică nu face decât doi ani serviciu militar»… În regulă!… Bun!… Se aprobă!…

Împături manifestul şi i-l restitui lui Aureliu:

— Dă-i drumul! Urgent!… Şi vezi să iasă ceva frumos, că se uită vodă la noi, Aurică!

Şi abia se porni pe râs:

— Aurică!… Bună idee! Aurică! Auzi, domnule! Aurică!… Straşnic… Aurică!… Phiii!…

Nu mai putea de invidie!

Trăsnetul căzu din senin asupra caselor cu perdele trase. Asemenea glume şi-a mai permis câteodată şi fostul prefect Pricoleanu. Dar ştiai că-i glumă, pentru că bietul Pricoleanu era om de omenie. Îşi răsucea el, nervos, mustăţile lui lungi de un cot, şi holba el deasupra mustăţilor, nişte ochi fioroşi de să te bage în boală, dar nu ţinea mult. Peste o clipă îi trecea şi tot el izbucnea într-un hohot de râs:

— Te-ai speriat, nu, madam? Păi, ia vezi!… Râd, râd, dar şi când n-oi mai râde!

Şi dintr-o vorbă-două, erau ca frate cu soră. Totdeauna! A stat

nea Pricoleanu zece ani la prefectură şi nu s-a întâmplat nimic. Legea sanitară? Care lege sanitară, dacă era nea Pricoleanu la mijloc? Controlul autorizaţiilor? Care control, dacă era nea Pricoleanu la mijloc? Măsuri contra exploatării minorelor? Care măsuri, dacă era Pricoleanu la mijloc? Cât a stat Pricoleanu, toate au mers ca pe roate. Serviciul sanitar îşi avea partea lui şi tăcea. Serviciul controalelor îşi avea partea lui şi tăcea. Poliţia de moravuri uşoare îşi avea partea ei şi tăcea. Cât despre nea Pricoleanu… să fim noi sănătoşi! Tăcea cel mai mult. Aşa că, oricine vroia, putea să facă traficul ăsta oricât poftea, cu control sanitar, fără control sanitar, cu autorizaţie, fără autorizaţie, cu minore, fără minore… că ajunsese oraşul să fie plin de asemenea case… şi mai ales centrul… Brezoianu, Imprimeriei, Belvedere… Cât era nea Pricoleanu, puteai să dormi pe o ureche. Şi deodată, s-a răsturnat lumea pe dos. A venit vodă ăsta nou, Carol! O adevărată nenorocire!

— Auzi, maică! Cică o să ne închidă pe toate şi o să ne trimită la sare.

— Am auzit, arză-l-ar focu de nepricopsit! Da’ ce are cu noi?

— Păi are! intră în vorbă Pirpirica, fată cultă, care citea zilnic *Globul*.

— De ce?

— Pentru că-i «dictator».

— Dictator? Ce-i aia, soro, «dictator»?

— Ia, unul care se leagă de noi, că altă treabă nu are, trăsni-l-ar… decât să facă dictatură!

— D-aia a venit de la Paris?

— Vezi bine că d-aia! Să facă curăţenie mare!… Aşa zice!…

— Şi începe cu noi?

— Cu noi, soro! Cu noi! Zice că de la noi vine tot răul!

— Sta-i-ar răul în gât, de sifilitic, să-i stea, Dumnezeule maică! … Să se lege de nişte biete femei care-şi văd de treabă, cinstit!

În urmă cu câteva zile aflaseră ele că boierii ar fi venit cu o nouă lege sanitară care zice că oricine va mai îndrăzni de aci înainte să ţină vreo casă de toleranţă, va înfunda puşcăria – dar ele, nici măcar să râdă nu şi-au dat osteneala. O nouă lege… puşcărie… apă de ploaie!… Să se afle ăia în treabă!… Câte legi de astea au făcut!…

Dar spaima a intrat în ele numai acu o jumătate de ceas când au auzit că o evacuează pe Siţa Vârtelniţă.

— Auzi, Froso dragă! Au scos-o pe Siţa din Belvedere!

Coana Frosa, fără să mai asculte ce i se spune, şi-a pus pălăria, şi-a luat poşeta de pe masă din zbor şi a alergat într-un suflet la faţa locului. Aici, prăpăd mare! Poliţia, lume şi tot calabalâcul coanei Siţa în stradă: lucruri, fete, pisici, colivii, claie peste grămadă. Siţa zbiera, fetele plângeau, pisicile mieunau, curioşii adunaţi împrejur glumeau şi râdeau… Numai poliţia se ţinea serioasă:

— Daţi-vă la o parte! Daţi-vă la o parte!

Coana Frosa îşi croi drum până la Siţa:

— Ce-i, Siţo dragă!… Ce-ai păţit?

Coana Siţa, când o văzu pe buna ei prietenă Frosa, izbucni în lacrimi şi-i căzu în braţe.

— Vai, soro, m-au nenorocit! Mi-au luat contractul de închiriere şi m-au scos din casă!

La durerea Siţei, coana Frosa răspunse cu şi mai mare durere:

— Da’ ce au cu noi, Dumnezeule sfinte? Ce le-am făcut? Să ne scoată din case, aşa ca sub turci?… Da’ unde suntem?

În mulţime, un oltean îşi săltă cobiliţele goale şi-i răspunse:

— Păi, coană mare… Cred că ţi-a venit vremea să te măriţi!

Întreruptă în jalea ei nemărginită, coana Frosa îşi puse mâinile în şolduri şi plină de demnitate îi strigă:

— Ia-n ascultă, mă golane! Nu ţi-e ruşine?…

Era cât p-aci să-i mai zică ceva, dar îl zări de departe prin mulţime pe subcomisarul Berlescu, şi-l strigă disperată:

— Ţumburuş!… Allo! Ţumbule!… Vino-ncoa!

La apelul Frosei, Ţumburuş se repezi îndată la ea şi o luă de braţ:

— Ce-i, coană Froso? Ce te-a apucat plânsul?

Frosa îl trase pe subcomisar ceva mai la o parte:

— Dumnezeu mi te-a trimis, Ţumburuş dragă! Ce-i cu ăştia? Dictatură? Ce-i beleaua asta care a dat peste noi: dictatură!… Şi dacă-i dictatură trebuie să ne zvârle pe drumuri?…

Ţumburuş râse cu indiferenţă:

— Dă-i dracului, coană Froso!

— Păi cum să-i dau? Nu vezi?

— Dacă-ţi spun eu să-i dai, să-i dai! Nu te lua după ei.

— Să nu mă iau după ei, când ne aruncă în stradă?

— Pe dracu! Pe cine ai văzut dumneata că aruncă în stradă?

Frosa se uită bănuitoare la subcomisar:

— Îţi baţi joc de mine, Ţumburuş dragă?… Da’ Siţa?

— Siţa? se miră subcomisarul. Spune drept, ai văzut dumneata, de când eşti, vreo cutră mai mare ca Siţa?

Frosa-şi zise că haimanaua asta de subcomisar a nimerit-o: cutră ca Siţa, mai rar! Însufleţită de cuvintele subcomisarului, Frosa vroia să cunoască adevărul.

— Atunci ce-i toată panorama asta?

— Uite ce! îi vorbi subcomisarul. Pe Miţa Găzaru o ştii?

— Ei, asta-i bună… dacă o ştiu!

— Bine! Miţa s-a înţeles cu Siţa să-i dea o sumă, ştii, colea din gros, ca să renunţe la contractul de închiriere, fiindcă vrea ea să cumpere casa.

— S-o cumpere? Şi ce să facă cu ea?

— Ce a făcut şi până acum. Numai că o renovează. Vrea să facă ceva lux… Nemaivăzut şi nemaipomenit!… Cu portar la uşă… cu saloane, cu alte fete…

— Ce vorbeşti?

— Ce auzi! Azi Miţa a şi cumpărat casa. A fost la tribunal şi a vărsat proprietarului toţi banii.

— Şi Siţei?

— Şi Siţei!

— Dar atunci de ce plânge Siţa?

Ţumburuş se aplecă să-i vorbească la ureche:

— Froso, îţi vorbesc matale ca la o soră. Nu scoţi o vorbă!

— Eu? Atunci nu mă cunoşti!

— Ei bine, Siţa se vaietă, ca să scape de fete, să n-aibă pretenţii la ea… şi apoi, pentru că a pus-o prefectul ăsta nou al nostru să facă scandal ca să se adune lumea împrejur şi să afle că el, colonelul Spiru Maramă, desfiinţează casele de prostituţie.

— De unde ştii?

— Mi-a spus-o chiar ea!

În inima coanei Frosa nu mai încăpeau atâtea sentimente câte o năpădeau tumultos: mirare, invidie, năduf, curiozitate – toate o presau fără milă şi cereau un răspuns. Şi ea, săraca, nu ştia ce să facă mai întâi: să se bată cu palma peste gură, să îngălbenească de ciudă, s-o acopere de sudălmi pe Siţa, ori să-l pună pe Ţumburuş să deşerte tot sacul. Dar cum era de aşteptat, din lupta sângeroasă ce se dădea în sufletul acestei biete femei, ieşi învingătoare curiozitatea:

— Şi cum, nene? îl întrebă ea pe subcomisar. Siţa se lasă de

afacere?
— Aş! căută s-o liniştească subcomisarul. Cu banii pe care-i ia, îşi face una nouă… Nou-nouţă!… În alt cartier… cu alte fete… A şi intrat în vorbă pentru o casă prin Batiştei!
Curiozitatea satisfăcută, se dădu la o parte ca să facă loc larg năduful ui. Cu o mână în şolduri şi cu alta repezită cam înspre direcţia prefecturii, coana Frosa şuieră printre dinţi:
— Zi-i aşa: curăţenie mare… hai? Curăţi-l-ar maica domnului… «Dictatură»… hai… Curg miile, hai?
Desperarea Frosei înduioşă pe subcomisar:
— Cât îmi dai, tanti dragă, îi şopti el la ureche, să-ţi grăbesc şi ţie o «curăţenie» ca asta?
Numai sentimentul de pudoare o împiedică pe coana Frosa să-i sară de gât subcomisarului şi să-l îmbrăţişeze în public.
— Să-ţi dea Dumnezeu sănătate, Ţumburuş dragă! îi şopti ea congestionată de recunoştinţă – alt sentiment care-i ieşea învingător în competiţia vijelioasă din inima ei. Aşa, da!… Grăbeşte-mi-o, maică, grăbeşte-mi-o… că tare sunt grăbită să gust şi eu din «dictatura» asta a voastră!

În timp ce toată strada Belvedere era agitată de drama Siţei şi a Frosei, într-un alt punct, nu prea îndepărtat al capitalei, în halele centrale din Piaţa Mare, nimic nu prevestea ce avea să se întâmple peste câteva minute. Soarele acelei după-amieze de iunie îşi vărsa flăcările, cu sălbăticie, peste barăci, peste mărfuri şi peste câinii din jurul măcelăriilor. Nimic nu mişca în acest incendiu solar în afară de muşte şi albine, care lucrau de zor, fără să le supere nimeni.
Deodată – cam pe la orele patru – răsăriră ca din pământ şi începură să se îndrepte din toate direcţiile înspre hale, grupuri-grupuri de femei şi bărbaţi, unii desculţi, alţii în pantofi rupţi, dar toţi, femei şi bărbaţi, murdari, puşi în zdrenţe şi neţesălaţi. Negustorii, care moţăiau în umbra barăcilor, săriră în sus, speriaţi. De unde atâţia muşterii – şi toţi dintr-o dată – pe o asemenea arşiţă?
Dar mult timp n-avură să se întrebe, pentru că numaidecât se auzi un glas de femeie:
— Regele!
Strigătul trecu repede din gură în gură:

— Regele! Regele pe jos!…

Negustorii îşi pierdură capul: regele pe jos!… Şi unde? Tocmai la ei! Zăpăciţi, uitară şi de muşterii şi de mărfuri şi începură şi ei să strige laolaltă cu sutele de desculţi dimprejur:

— Ura! Trăiască regele! Uraaa!…

Regele trecu prin mulţimea care, foarte disciplinată, se despicase, respectuos, în două şi, împărţind saluturi şi zâmbete prieteneşti în dreapta şi-n stânga, urcă scările înspre hala de peşte, însoţit de un domn care-i dădea explicaţii.

— Domn’ primar Gănescu! îşi ziseră entuziasmaţi negustorii. Ce om cumsecade domn’ primar! Să ni-l aducă pe rege aici!…

După cinci minute, regele şi primarul ieşiră din hala de peşte şi coborâră scările, pentru a se îndrepta spre barăci. Uralele reîncepură:

— Uraaa! Trăiască regele!

În uniforma lui albă, care sclipea, regele se plimba ca o luminiţă vie prin acest amestec cenuşiu de zdrenţe, barăci şi câini speriaţi. Primarul îi vorbea într-una – şi suveranul clătina din cap, zâmbea şi-şi ducea necontenit mâna la chipiu. Ce-i spunea primarul, chiar dacă i-ar fi vorbit mai tare, nu s-ar fi putut auzi. Prea erau multe, entuziaste şi neîntrerupte uralele. Încet-încet, regele trecu în revistă brânzeturile, fructele şi zarzavaturile, şi când ajunse la capătul pieţei, făcu un salut larg către mulţime, se urcă în limuzină şi în câteva clipe dispăru după colţ.

Îndată, dispăru şi poporul, spre nedumerirea negustorilor care se întrebară unul pe altul:

— Da’ vânzare ai făcut?

— Vânzare? Da!… Mi-au şterpelit în înghesuială câteva boţuri de brânză!

Maşina regală goni spre Piaţa Victoriei, traversă ca un fulger şoseaua şi nu se opri decât la Băneasa. Aici regele sări sprinten din maşină şi, fără să mai aştepte să coboare şi primarul, o luă nerăbdător înainte. Când părintele capitalei îl ajunse din urmă, Carol văzuse tot ce era de văzut.

— Da, domnule primar! Ai dreptate! Aici sunt de făcut multe! Şi pe şosea… şi peste tot, de jur împrejur!… Să-mi aduci cât mai degrabă proiectele. Nu-i timp de pierdut!…

Era încă un cuvânt istoric pe care-l crease de câteva zile: Nu-i timp de pierdut! Tânăr, energic şi înfrigurat, nu îngăduia ca vremea să fie risipită în zadar. Vroia o capitală mare, nouă, cu blocuri, cu lacuri, cu monumente. Vedea numai exproprieri, dărâmări, amenajări, alinieri, construcţii, devize, concesii, fonduri, bugete. Nimic din ce-ar putea fi de folos ţării şi suveranului ei, nu-i scăpa din vedere. Cerceta, nota, calcula… şi cerea tuturor muncă, energie, urgenţă!

— Urgenţa, domnule primar, zise el, sentenţios, este prima condiţie a succesului. Aşa lucrează şi americanii: urgent. Aşa să lucrezi şi dumneata: urgent! Când crezi că am putea începe lucrările?

— Sire, la toamnă!

Răspunsul îl decepţionă pe Carol:

— La toamnă? Dar este enorm!

— Sire, până la toamnă nu mai avem decât două luni!

Primarul avea dreptate. Numai două luni. Totuşi, să aştepţi două luni!

— Nu s-ar putea mai devreme?

— Ne vom strădui, sire! Poate în august!

Cum urcară în maşină, regele se interesă de criza din industria zahărului.

— Ce e cu zahărul, domnule primar?

— Va trebui să-i urcăm preţul!

Cu un zâmbet mic de tot în colţul gurii, aşa de mic încât primarul nu i l-ar fi putut surprinde, Carol îl întrebă pe Gănescu:

— Cu cât?

— Cu 5 lei la kilogram…

— Adică?

— Zahărul tos de la 33 lei kilo, la 38… şi zahărul cubic de la 36, la 41…

Regele nu răspunse îndată, pentru că trebui să ocolească o căruţă. Dar după câteva sute de metri, îi zise lui Gănescu:

— Nu-i bine! Zahărul trebuie urcat cu 7 lei. Statul are nevoie de bani. Ai văzut ce ne aşteaptă! Aşa că, te rog să faci un raport către prezidenţie… 7 lei… Niciun ban mai puţin. N-avem de unde!

*

La palat, regele găsi gazetele de seară, care aduceau ţării la

cunoştinţă că azi după masă regele a venit singur în halele centrale, în mijlocul poporului, fără a fi păzit nici de armată, nici de jandarmi, nici de poliţie. Faptul era subliniat cu mare satisfacţie, în special în presa democratică. Prin vizita lui în Piaţa Mare – zicea ea – regele Carol a dat din nou dovadă că a fost şi rămâne ataşat ideei democratice şi că înţelege să domnească într-un spirit absolut democratic. Încă o dată, aşadar, regele, prin actele lui publice, dezminte zvonurile lansate de duşmanii democraţiei că ar urmări să instituie un regim de dictatură fascistă.

Vesel, regele îl chemă la telefon pe Spiru Maramă, prefectul poliţiei:

— Spirule, îţi mulţumesc! Toate au mers bine!… Şi-n piaţă… şi-n presă… Numai peştele ăla miroase al naibii! Îmi venea să leşin!

Prefectul râse:

— Îmi pare rău, sire!… A doua oară o să luăm măsuri împotriva lui!

După ce isprăvi cu Maramă, regele îşi scoase uniforma, îşi puse un costum civil şi intră în bibliotecă, unde trebuia să primească în audienţă pe Vintilă Viziru. Se uită pe fereastră şi-i veni să râdă. Piaţa era neagră de lume. Probabil, oameni de-ai lui Vintilă care se bucurau că-l văd pe şeful lor călcând iar pragul palatului. Va călca, dar cum? În patru labe! Aşa va veni şeful marelui partid al Vizirilor: de-a buşilea!… Cu fruntea-n ţărână! Şi totuşi, nu sunt decât trei săptămâni de când Muică zicea că preferă să-şi taie mâna decât să i-o întindă noului rege… şi de când Vintilă ţipa că va fi revoluţie, dacă prinţul se înscăunează rege. Credeau că-l sperie. Şi uite că nu el s-a speriat. S-au speriat ei şi au capitulat ei. Vintilă numai că n-a plâns să fie primit în audienţă şi a uitat să-i mai pună condiţia că nu va încerca să instituie dictatura. «Asta aş mai fi vrut să văd! îşi zise regele. Să-mi ceară el mie garanţii!» Dar Vintilă n-a mai cerut nimic. Vintilă e mulţumit să poată veni la palat, şi fără garanţii – numai să fie primit. Poftim! Să vină! Regele-l primeşte, pentru că nici nu trebuie întinsă coarda prea mult. Încă nu-i momentul să dai cu piciorul într-un partid atât de puternic ca cel liberal. Cu George, nepotul Vizirilor, nu e nimic de făcut. Până acum, cel puţin, George n-a izbutit să facă nici cel mai mic rău partidului unchilor săi. Puţinii care s-au luat după el sunt nişte profesoraşi

şi avocăţei, pe cât de lipsiţi de orice valoare electorală, pe atât de grăbiţi să ajungă. Dar vechiul partid liberal rămâne la fel de solid pe temeliile lui bancaro-industriale, deocamdată intacte. Iar dacă Vintilă, şeful acestui partid este el cel care-i cere iertare…

Carol întoarse capul spre uşă. Intrase Puiu care-i aducea un plic voluminos.

— Ce ai aici? îl întrebă regele.

— De la domnul Crai-Voievod!

Carol desfăcu plicul. Erau telegrame transmise de prefectul judeţului Maramureş. Târguşorul evreiesc Borşa a luat foc şi a fost prefăcut în scrum, laolaltă cu lucrurile, vitele, păsările şi câţiva locuitori surprinşi de flăcări în somn. Numai cinci case au scăpat. A ars până şi roata morii, pe jumătate în apă. Prefectul comunica ministrului de interne că a cerut ajutor pentru menţinerea ordinei şi că i s-au trimis de la Sighet, imediat, trei camioane cu soldaţi, sub comanda locotenentului Horia Cziucziewicz.

— Pe cine? se miră Carol. Pe Horia Cziucziewicz? Nu-i fratele lui Aureliu?

— Da, sire! Exact!

Pe Carol îl pufni râsul:

— Şi pe el l-a trimis să menţină ordinea la Borşa? Teribil mai e şi domnul Crai-Voievod ăsta! Numai de glume se ţine.

Se uită la ceasornic.

— O! E şapte fără două minute. Şi domnul Vintilă încă n-a sosit!

Puiu făcu un gest scurt cu capul înspre uşă:

— Ba a sosit! Şi aşteaptă!

— Aşa? Aşteaptă!… Atunci să mai aştepte cinci minute, că nu-i strică! Să ştie şi el ce înseamnă să aştepţi…

La şapte şi trei minute Vintilă Viziru păşi pragul bibliotecii spre a închina steagul naţional-liberal în faţa noului rege. Pentru acest eveniment unic în istoria Vizirilor, Vintilă îşi pusese o vestă albă cu câteva pete galbene destul de vizibile, pe care spălătoreasa nu izbutise să i le scoată, o haină gri, puţin verzuie pe la subsuori, nişte pantaloni vărgaţi în care piciorul părea mai mult înfăşurat şi despre care se spunea la Corso şi la Capsa că fratele său, Ionel, i-ar fi purtat în timpul campaniei electorale din 1919 şi

nişte ghete de stofă maron pe care şeful partidului naţional-liberal era hotărât să le schimbe la prima ocazie. Ţinuta lui de audienţă era completată de vestita lui servietă căreia îi lipseau curelele, dar cu o încuietoare care funcţiona ca în primele timpuri.

Regele se apropie, zâmbitor, de Vintilă, îi scutură mâna de câteva ori şi-l întrebă vesel:

— Sănătos, voinic, domnule Viziru?

Vintilă îngălbeni. Acest ton de familiaritate excesivă, în care străbătea dispreţul regal, îl umilea. «Sănătos, voinic!»… Acest băietan neisprăvit şi stricat, să-i vorbească lui, unui Vintilă Viziru, şeful partidului naţional-liberal, parcă ar vorbi vreunuia din colegii lui de beţie şi poker! Dar, pentru că Vintilă Viziru, ca toţi Vizirii, a ştiut din totdeauna că nu e bine să confunzi monarhul cu monarhia, răspunse respectuos:

— Vă mulţumesc, sire! În primul rând trebuie să avem noi grijă de sănătatea maiestăţii voastre!

— Asta nu poate decât să mă bucure! răspunse regele, cu un zâmbet amabil.

Şi arătând spre servietă:

— Ce lucruri bune ai în valiză?

Această nouă necuviinţă răsună în inima lui Vintilă ca un pocnet de puşcă. Dar încă o dată interesele ţării îi interziceau lui Vintilă să se arate jignit. Înghiţi, deci, în sec şi scoase din servietă nişte hârtii:

— Sire, am aici un memoriu asupra felului în care partidul meu vede situaţia politică şi economică a ţării.

— O, o! exclamă regele. Trebuie să fie foarte interesant. Mie îmi place să cunosc părerea oricui. Te rog, citeşte!… Te ascult!

Şi se trânti în fotoliu cu aerul că se pregăteşte să asculte.

Din galben ce era, Vintilă se făcu roşu ca sfecla. Inima începu să-i bată iute-iute. Ar fi fost fericit să poată fugi, ca să nu-l mai vadă pe Carol cum se hlizeşte la el cu atâta satisfacţie drăcească. Dar o dată pornit pe drumul Canossei, nu mai era chip să se oprească. Trecu, fără răspuns, peste această nouă impertinenţă a regelui şi puse hârtiile pe masă.

— Memoriul acesta, sire, rămâne la maiestatea voastră spre cercetare. Eu vă rezum numai în câteva cuvinte cuprinsul.

— Perfect! Spune!

— Sire, ţara ameţită de făgăduielile din opoziţie ale partidului

naţional-ţărănesc, vede că a fost înşelată. Opera de consolidare a României întregite este întreruptă şi ameninţată.

Buna dispoziţie a lui Carol pieri dintr-o dată.

— Întreruptă? întrebă regele, nervos. Ce-i aia «întreruptă»? A început vreodată? Când? Sub dumneavoastră? Sub liberali?

Vintilă îngheţase. Regele, târât de mânie, continuă pe un ton din ce în ce mai răstit:

— Sub liberali?… Un moment, domnule Viziru!… Ţin minte un amănunt. Era încă în 1923. Dumneata ţi-ai luat angajamentul să salvezi leul. Te-am întrebat: «Ce se aude cu leul, domnule Vintilă?»… Şi dumneata, în loc să-mi răspunzi, ai roşit!… Sunt şapte ani de atunci. Ce-aţi făcut între timp, domnule Viziru, ca să consolidaţi România întregită? M-aţi alungat din ţară! Şi altceva? L-aţi ajutat pe Ciubuc-Bey să se umple de bani! Şi altceva? L-aţi băgat în puşcărie pe Mihail Teianu, pentru că cerea să mi se dea tronul care mi se cuvenea de drept! Şi altceva? L-aţi…

Se întrerupse pentru că i se făcuse milă de Vintilă Viziru. Gâfâind, cu capul în jos, cu fruntea asudată, cu obrazul livid, Vintilă părea, pur şi simplu, în agonie. Regele se ridică şi se apropie de el.

— Ce-i cu dumneata, domnule Viziru? Ţi-e rău? Vrei un pahar cu apă?

Vintilă îşi ridică ochii:

— Mulţumesc!… N-am fost înţeles! Spuneam că refacerea este ameninţată!

— Ameninţată? zise regele pe un ton conciliant. Ameninţată… este altceva! Deşi nu văd de ce!

— Ţara e în prada anarhiei, sire.

— Hm, hm! făcu regele, sceptic.

— Da, sire! insistă Vintilă. Aţi aflat, de pildă, ce s-a petrecut astă-noapte la Borşa?

Regele părea foarte surprins:

— La Borşa? Habar n-am! Ce-i cu Borşa?

— A ars!

— Ei şi? A ars! Nenorociri de astea se întâmplă peste tot.

— Nu e vorba de o nenorocire, ci de un incendiu aranjat de guvern cu ajutorul legionarilor.

— De unde ştii?

— Sire, vă asigur! Memoriul este întemeiat pe fapte controlate.

— Nu contest! Dar de la unele incidente, desigur regretabile, până la anarhie, mai este!

Şi cu ochii ţintiţi în ochii lui Vintilă:

— Spune-mi drept, domnule Viziru! Sub guvernarea dumneavoastră nu s-au întâmplat niciodată asemenea *incidente*?... Vezi că taci? S-au întâmplat! Şi încă foarte des. Şi cu toate astea, nimeni n-a susţinut că guvernele naţional-liberale ar fi guverne de anarhie.

Stingherit, Vintilă trebui să facă o pauză înainte de a putea să răspundă.

— Sire, zise el, după câteva clipe. Mă preocupă mai mult risipa şi jaful. Oamenii regimului fură!

— Oamenii regimului fură? Dar când n-au furat oamenii indiferent cărui regim? Ai putea să-mi spui, domnule Viziru? Când?

Şi până să deschidă gura Vintilă, regele avu tot timpul să revină la birou şi să se aşeze în fotoliu.

— Între a fura şi a jefui, sire, este o mare diferenţă, răspunse Vintilă în cele din urmă. A fura este o întâmplare, pe când a jefui este un sistem.

Definiţia lui Vintilă avu darul să redea regelui întreaga lui bună dispoziţie:

— Dar dacă am spune tocmai pe dos, ce s-ar întâmplă, domnule Viziru?

Vintilă înghiţi, cuviincios, încă un nod şi continuă:

— Din pricina nepriceperii, sire, agricultura se ruinează. La fel şi comerţul. Industria e la pământ. Şomajul e în creştere. Creditul în afară...

Plictisit, Carol îl întrerupse:

— Creditul în afară? Ai răbdare, domnule Viziru. Răbdare. În ţara aceasta mai sunt şi eu!... Nu trebuie să uiţi asta, domnule Viziru!

Şeful liberalilor se cutremură. Carol nu era Dacu. Carol era finanţa anglo-franco-americană care l-a trimis aici cu o misiune precisă şi creditul de care va avea nevoie, pentru a-şi împlini misiunea aceasta, i se va da. Fără misiţi, fără sprijinul vreunui partid politic şi fără luminile cuprinse într-un memoriu oarecare. Memoriile au aici, la palatul regal, un sunet sec, sinistru, de coşciug peste care cad bulgări grei de pământ... înţelegea bine Vintilă ce-i spunea Carol. Dar orgoliul Vizirilor îl silea să continue:

— Sire, cu toate că dezvoltarea culturii se impune tot mai mult ca un suprem interes naţional…

— Pentru ce? îl întrerupse, nemilos, Carol.

Vintilă, care nu se aştepta la această întrebare, amuţi.

— Pentru ce? repetă regele. Sau, dacă vrei, pentru ce azi mai mult ca altădată? Pentru că este Dacu la putere şi ca să aibă opoziţia ce-i reproşa?

— Sire, noi, naţional-liberalii, nu vrem să facem lui Dacu nicio dificultate! răspunse Vintilă, cu glasul stins. Dar, este un fapt: numărul şcolilor sub naţional-ţărănişti este mai mic decât în trecut. Am cifre!

Regele glumi:

— Mă întreb, domnule Vintilă, ce-ai face dumneata dacă Dumnezeu n-ar fi inventat cifrele!

Pentru şeful liberalilor lucrurile erau acum definitiv clare. Poate să-şi arunce memoriul la coş. Dar, pentru ca hârtiile acestea să aibă un sfârşit eroic, Vintilă se mai agăţă de un ultim argument:

— Sire, ordinea publică este ameninţată de organizaţiile militare de partid, de mişcările subversive şi de curentele care nu fac decât să ajute uneltirile comuniste.

— Vechiul cântec al dumneavoastră, al liberalilor, replică regele. Comuniştii! Ce comunişti, când până şi presa democratică susţine că nu există comunism în ţară.

— Există nemulţumiri, sire, şi nemulţumirile duc la comunism.

— Ei aş! Nemulţumirile duc la puşcărie, domnule Vintilă. Asta am învăţat-o chiar de la dumneavoastră, liberalii…

— Sire! făcu Vintilă, deznădăjduit. Se bate în armată. Fraţii şi fiii noştri sunt bătuţi în armată, sire!

— Cum, cum? Ce-ai spus? strigă regele care nu-şi mai putu stăpâni râsul. Fraţii şi fiii dumitale?… Sunt dezolat, domnule Viziru, că fratele dumitale Dinu e bătut în armată. Cât despre copii, nu ştiam că ai. Sau poate în lipsa mea…

Vintilă închise ochii ca să nu vadă rânjetul sadic al regelui şi continuă, sleit de puteri şi de orice convingere:

— În concluzie, sire, se simte nevoia grabnică a unei redresări morale…

Regele era sigur că Vintilă va ajunge aici: la redresarea morală. Vechiul lor nărav: să vorbească despre redresarea morală. Le ajunge să stea la putere un an, sau o lună, sau o

săptămână, ca să simtă o nevoie urgentă să plece în Elveţia să se refacă, şi după ce-şi depun fructul muncii lor guvernamentale pe la băncile din Basel sau din Geneva, se simt perfect refăcuţi – în orice caz, destul de refăcuţi să se poată întoarce îndată în ţară spre a chema poporul să lupte pentru o redresare morală. Asta au făcut-o şi înainte de restauraţie şi asta o fac şi acum. De trei săptămâni de când s-a înapoiat el în ţară, toate partidele au început, deodată, să simtă nevoia de a lupta pentru o urgentă redresare morală – şi toate au gata, în acest scop şi câte un plan: şi Neaţă, şi Jugănaru, şi George. De doctorul Bratu nici vorbă. Doctorul Bratu este atât de înflăcărat de idee, încât pentru succesul ei e hotărât să recurgă până şi la dictatură. «Peste un an – striga el – sau voi fi dictatorul ţării româneşti, la dispoziţia regelui, sau călugăr la muntele Atos!» Bratu, se înţelege, e pentru redresare morală prin dictatură pur democratică. Dar mai există şi un alt pasionat al redresării morale: Grigore Arţag. Numai că acesta o vrea prin dictatură fascistă. Arţag a şi dat declaraţii presei engleze: vrea să creeze un partid fascist numit Vlad Ţepeş, în slujba regelui, care nu este numai un Carol II, ci şi un Vlad Ţepeş II. Carol, ajutat de o organizaţie administrativă disciplinată şi incoruptibilă, nu va trebui să tragă mulţi oameni în ţeapă. Îi ajung şi câţiva, ca exemplu, pentru ca lumea să vadă că noul rege al ţării este împotriva corupţiei şi pentru redresarea morală. Şi acuma, vine şi acest bătrânel, şeful unui partid faimos prin programul lui tradiţional de jaf şi corupţie, să-i vorbească despre o redresare morală. Despre o grabnică redresare morală.

— O fi «grabnică» nevoia aceasta, domnule Viziru, răspunse regele, dar cred că pentru atâta lucru nu merita să te deranjezi până aici. Probabil că ai venit să-mi spui ceva mult mai «grabnic»!

— Da, sire! făcu Vintilă, cu glasul înăbuşit.

Şi, disperat, cu graba de a scăpa de-o corvoadă, începu să recite pe nerăsuflate:

— Am venit să declar maiestăţii voastre că patriotismul luminat al partidului naţional-liberal îi impune să fie şi azi apărător neclintit al regimului fixat de constituţie, sub ale cărei principii dinastia s-a consolidat şi neamul s-a întregit. De aceea, partidul naţional-liberal va rămâne un slujitor leal al purtătorului coroanei, maiestatea sa regele Carol II, pe care îl va ajuta să poată apăra şi întări opera glorioasă începută sub cei doi mari

regi dezrobitori şi întregitori de ţară…

Regele se uită la ceasornic şi în timp ce Vintilă mai vorbea, se ridică:

— Aşa da, domnule Viziru! zise el, fără să se mai întrebe dacă Vintilă a isprăvit. Dacă o spuneai asta de la început, n-ar mai fi fost nevoie să ne risipim în vorbării inutile. Dumneata declari că o să mă ajuţi. Foarte bine! O să ţin seama de acest lucru. Nu uit, domnule Viziru, nu uit.

Dar privirea lui Vintilă era atât de lipsită de orice expresie, încât regele, îngrijorat că n-a fost auzit bine, ridică tonul ca să repete:

— Regele nu uită, domnule Viziru!

Vintilă ieşi din palat şi se urcă în maşină, fără să-şi dea seama ce se petrece cu el. Ameţit, tremurând din tot trupul, cu degetele crispate dureros, pe servietă, Vintilă o singură dorinţă lucidă avea: să se vadă acasă, cu toate că ştia că fruntaşii partidului îl aşteaptă cu nerăbdare, la club. Dar mulţimea de afară era nemiloasă. Amicii lui politici şi amicii amicilor lui, cum îl zăriră, începură să strige:,

— Ura! Trăiască regele! Trăiască domnul Viziru! Trăiască partidul naţional-liberal!

Gazetarii, mai nemiloşi încă, se şi aflau pe scara maşinii:

— Cum a fost, domnule Viziru?

Vintilă, care se înghemuise într-un colţ din fundul maşinii, răspunse îmbufnat:

— N-am obiceiul să spun ce-am vorbit cu regele.

— Totuşi, domnule Viziru, o declaraţie, oricât de mică……

— N-ar fi cuviincios nici pentru mine, nici pentru rege, să fac declaraţii.

Cum ajunse acasă, îl chemă pe Muică la el. Dupa un sfert de oră Muică sosi.

— Ei, cum a mers, domnule Viziru?

Întins pe sofa, Vintilă oftă:

— Credeam că dacă a părăsit atmosfera palatului şi a stat cinci ani la Paris, o să se mai şlefuiască puţin. M-am înşelat!… E şi mai prost crescut ca înainte… Degeaba!… Din păr de câine, greu să faci sită de mătase…

— Dar declaraţia, domnule Viziru? întrebă Muică pe care nu-l

interesa ce crede Vintilă despre rege. Declaraţia ai făcut-o?

— Am făcut-o! răspunse Viziru în silă.

— Atunci e bine! sări Muică, entuziast.

— Da, bine! mormăi Vintilă. Dumneata vezi numai bine… şi eu am ieşit de acolo pe jumătate leşinat!

Dar şi aceasta prezenta un interes secundar pentru Muică. Important este ca momentul să fie speculat cu folos de partid.

— Îmi pare nespus de rău, domnule Viziru că, personal, ai avut de suferit! Dar să nu uităm interesele ţării. Ţara vrea să ştie cum a decurs întrevederea.

Vintilă se uită chiorâş la Muică:

— Ţara? Bine! Atunci dă un comunicat că partidul liberal şi-a reluat…

Gemând, se întoarse cu faţa spre perete şi încheie:

— …şi-a reluat relaţiile normale cu tronul!

VI

Primul ministru Dacu nu-l mai văzuse din iulie pe contele Bethlen, care fusese plecat în străinătate. De aceea, conversaţia lor lunecă, de la primele fraze, spre evenimentul care tulbura Europa de câteva săptămâni: alegerile din Germania. Social-democraţii, care guvernau republica germană, căzuseră în alegerile din septembrie, de la 9.151.029 voturi, câte au întrunit în 1929, la 8.572.016. În schimb, naţional-socialiştii lui Hitler, care, în 1929 obţinuseră numai 603.904 voturi, acuma înregistraseră 6.461.210 voturi, adică aproape de unsprezece ori mai mult.

— Şi asta numai într-un an! comentă Bethlen, cu admiraţie.

Mai stăpânit, Dacu răspunse:

— Este colosal, desigur! Dar să nu ne scape din vedere că în acest an au crescut mult şi comuniştii!

Avea cifra sub ochi: de la 3.263.154 de voturi în 1929, comuniştii au crescut la 4.587.808.

— Da, da! reflectă Bethlen, posomorât. Şomajul are două tăişuri.

Dacu tăcu. Contele nu-i releva nimic nou. Şomajul are două

tăişuri la fel de ascuţite.

— Va fi luptă grea! continuă Bethlen, după o pauză.

Dacu-şi privi cu multă înţelegere partenerul. Pentru primul ministru al României, discuţia cu contele Bethlen era întotdeauna o adevărată reconfortare. Bethlen era om de lume, plin de tact, bine informat şi cu relaţii în cercurile politice engleze. Dacu găsea, prin urmare, nenumărate puncte comune între el şi şeful minorităţii maghiare. Dar ceea ce-i făcea o deosebită plăcere să constate şi să sublinieze ori de câte ori se întâlnea cu Bethlen, era asemănarea frapantă între compoziţia partidului naţional-ţărănist şi cea a partidului maghiar. Ca şi în partidul naţional-ţărănist, se găseau în partidul maghiar toate clasele sociale posibile: optzeci la sută ţărani, iar restul meseriaşi, funcţionari, negustoraşi, liber profesionişti. În cap stătea, fireşte, marea burghezie capitalistă: bancheri, industriaşi şi membri ai vechii aristocraţii feudale. Contele Bethlen, conţii Teleki, baronul Banffy, Abrudbanyay, Iakabfi etc. – în acelaşi partid, cot la cot cu ţăranii, cu potcovarii, cu zugravii ca şi cu negustorii, cu profesorii, cu medicii, cu avocaţii. Ceea ce-i aduna pe toţi aceştia sub acelaşi acoperiş nu erau nici convingerile lor politice, nici interesele lor sociale şi economice atât de opuse – ci originea lor maghiară. Bancherii şi conţii unguri susţineau că numai prin unire – adică numai prin gruparea lor într-un singur partid – maghiarii vor putea obţine drepturile culturale şi civile ce li se cuvin pe baza statutului minorităţilor, semnat la Versailles. Cât despre dreptul ce-l reclamau de a sta, exclusiv, în fruntea acestui partid, bancherii şi conţii unguri şi-l întemeiau pe argumentul că numai ei au experienţa politică de care este nevoie spre a putea sta de vorbă cu guvernanţii români. Ca urmare a acestei politici duse strict pe tărâmul naţional, candidaţii partidului maghiar nu se recrutau decât din rândurile nobilimii feudale sau financiare. Astfel că, în parlamentul român, veneau să vorbească în numele celor trei milioane de unguri din Ardeal, aceiaşi conţi şi baroni care vorbiseră în parlamentul de la Budapesta, sub regimul habsburgic, în numele întregului popor maghiar. Dacu, deci, avea de ce să-l privească pe Bethlen ca pe unul de-ai lui. Aveau scopuri comune, foloseau mijloace comune şi vorbeau o limbă comună, fără gesturi şi fără cuvinte. Între un Dacu şi un Bethlen ar fi existat o încredere oarbă chiar dacă nici nu s-ar fi cunoscut. Acordul între ei se încheia, prin fire nevăzute,

peste spaţii, limbă şi origine naţională. Iar în cazul lui Dacu, şeful partidului naţional-ţărănist şi al contelui Bethlen, şeful partidului maghiar, acordul avea şi o clauză precis definită: reprezentanţii aristocraţi ai maselor maghiare din România vor veni mereu în Parlament să ceară guvernului român aplicarea statutului minoritar, iar guvernul va răspunde cu promisiuni. Promisiuni şi nicidecum drepturi. Drepturile ar fi o primejdie. Dacă ungurii şi-ar primi drepturile lor naţionale, partidul maghiar şi-ar pierde orice raţiune de a fi. Satisfăcut din punctul de vedere naţional, fiecare membru al partidului maghiar ar trece automat în partidul politic spre care îl cheamă interesele lui sociale şi economice. Şi atunci, ce se va întâmplă cu sutele de mii de muncitori şi ţărani, săraci lipiţi pământului? Cine-i va putea opri să se apropie de comunişti? Chestiunea nu mai cerea un răspuns. Nici contele Bethlen, nici Dacu n-aveau vreun interes cât de mic să aplice statutul minorităţilor. Aplicarea statutului minoritar trebuie să continue a fi o preocupare vie, ascuţită şi nesatisfăcută pentru populaţia maghiară, care numai aşa va putea fi ţinută departe de preocupările ei politice şi sociale.

Reflecţia sumbră a contelui Bethlen nu-l putea, deci, lăsa indiferent pe primul ministru, care-i răspunse:

— Lupta va fi foarte grea, domnule Bethlen! Dar duşmanii omenirii vor fi, în cele din urmă, învinşi. O singură condiţie se cere: unirea!

Şi cum Bethlen părea grăbit, Dacu îl întrebă:

— Mai rămâneţi în Bucureşti, domnule conte?

— Da! Cred că o să mai stau până duminică!

— Îmi pare bine! în cazul acesta vă rog să nu lipsiţi de la şedinţa de mâine a Camerei. Se va citi o declaraţie prin care guvernul asigură populaţia maghiară de toată simpatia lui.

*

Prima temă pe care Dacu o abordă în şedinţa consiliului de miniştri, care se întruni peste o jumătate de oră, fu declaraţia făgăduită lui Bethlen.

— Aveţi vreo propunere în această chestiune? întrebă el.

Nimeni nu avea nicio propunere.

— Bine! conchise Dacu. Am s-o redijez eu.

Şi consiliul trecu la ordinea de zi. Lucrările fură lichidate rapid, fără obiecţii sau comentarii. Dacu aproba ori respingea decretele

şi propunerile subalternilor săi – iar alături de el, Crai-Voievod, absent la cele ce se petrec împrejur, pufăia din pipa lui ungurească şi cugeta. Avea la ce! Funcţia de ministru al internelor îl apăsa greu pe umeri. Sarcina de a menţine ordinea în stat e neînchipuit de gingaşă. Primul comandament al unui ministru de interne înţelept este să păstreze măsura. Să nu facă niciodată mai puţin decât trebuie, sau mai mult decât trebuie!… Şi Crai- Voievod se gândea, ruşinat, că era cât pe ce s-o păţească ast-vară cu Borşa. Probabil că din grija liberalilor, presa străină a început să vorbească prea mult despre tulburările din România. Chestia devenea incomodă. Guvernul trebuia să facă ceva pentru a dezminţi zvonurile că s-ar pregăti dictatura. Crai-Voievod invită deci la el pe corespondenţii presei străine şi declară:

— Domnilor, lumea mă crede pe mine antisemit. Dar se înşală. Antisemitismul e o politică a mea. Ştiindu-mă antisemit, studenţii mă ascultă şi în felul acesta îi pot stăpâni. Vedeţi, dar, că eu îi înşel pe antisemiţi, şi-i servesc pe evrei, pe care-i iubesc. Adevărat, Michiduţă?

Michiduţă, care se găsea totdeauna de faţă, dădu prompt stăpânului său, certificatul cerut:

— Adevărat, domnule ministru!

Dar Crai-Voievod vedea că numai cu atât nu poate să înăbuşe afacerea Borşa. Expeditiv, Crai-Voievod trase sertarul şi scoase de acolo o nouă afacere: macedonenii. După douăzeci şi patru de ore, câţiva studenţi macedoneni, în cap cu unul Riza, se prezentară la Dăscălescu, subsecretarul de la interne, şi traseră în el câteva gloanţe, dar cu multă băgare de seamă, ca să nu-l atingă mai rău decât le poruncise Belciug. Cât ai bate din palme, afacerea Borşa dispăru din atenţia publică şi făcu loc atentatului de la interne. De ce a tras Riza în Dăscălescu? De supărare că guvernul a venit cu o lege de organizare a Dobrogei noi, care punea în inferioritate elementul macedonean. Dar de ce l-a ales Riza pe Dăscălescu, care nu este decât subsecretar de stat şi n-a tras într-un ministru plin? Pentru că Dăscălescu – spunea presa – nu-i un adevărat Dăscălescu, ci un Dascaloff, un bulgăroi ticălos, care-i asupreşte pe macedoneni şi-i protejează pe bulgarii lui din Cadrilater.

Opoziţia, care stătea, neobosită, de veghe, denunţă guvernul că nu face arestări. Ca să se scuze, membrii guvernului începură

să se certe între ei. Ministerul de interne arunca vina pe ministerul de justiţie şi ministerul de justiţie arunca vina pe ministerul de interne. Ministerul de interne susţinea că parchetele dau drumul celor arestaţi, iar ministerul de justiţie răspundea că parchetele n-au cui da drumul, pentru că poliţia nici nu face arestări. În cele din urmă, totuşi, se făcură arestări. Nu multe, câteva. Printre cei arestaţi, se afla şi Aureliu Cziucziewicz, care devenise macedonean pentru cauză – şi care în zilele acelea cât a fost închis, nu mai pridideа de atâtea interviuri şi fotografii câte a fost silit să împartă în dreapta şi în stânga. Crai-Voievod declara presei, cu melancolie:

— Şi cui folosesc toate astea? Bolşevicilor. La capătul acestor agitaţii apare întotdeauna agentul anonim comunist. Nu ne trebuie multă filosofie ca să ne exprimăm această temere, când ştiut este că agenţii sovietelor nu aşteaptă decât asemenea ocazii pentru a arunca sămânţa revoltei.

Şi după fiecare declaraţie, Crai-Voievod cerea fonduri noi pentru ministerul de interne. Îi trebuiau bani pentru ordinea publică, adică bani pentru foile şi manifestele «studenţilor», bani pentru uniformele lor, bani pentru congresele lor, bani pentru călătoriile lor de-a lungul şi de-a latul ţării... Bani!... Şi acuma, după ce va achita la proces pe Cziucziewicz şi pe ceilalţi câţiva studenţi, va avea şi mai multă nevoie de bani. O achitare nu se face fără parale... Opinia publică îi cere îndată altceva în loc. Şi Crai-Voievod vrea să-i dea. Dar costă şi asta milioane... Chestie mare! Un complot bolşevic! Spionaj! Ceva de răsunet. Belciug munceşte pe brânci să nu se facă de râs.

— Cum doriţi complotul, domnule ministru? l-a întrebat Belciug. Cu ramificaţii, sau fără ramificaţii?

— Ce-i aia fără ramificaţii, imbecilule? — s-a răstit la el Crai-Voievod, care de obicei vorbea cu secretarul său general destul de frumos. Unde ai mai auzit complot fără ramificaţii?

Şi s-a aranjat o chestie cu «ramificaţii». Ceva demn de ceasurile pe care le trăia ţara. Era băgat şi un ofiţer rus alb, autentic. A fost prins mai de mult cu o spargere, şi era ţinut în rezervă. Acuma omul îşi va scoate pâinea cinstit. El va fi capul. Dar trebuie bani! Anul bugetar încă nu s-a împlinit şi s-au şi dus cele douăzeci de milioane înscrise în buget. În afară de aceasta, s-au mai cheltuit douăzeci şi ceva de milioane din capitolul credite extraordinare. E adevărat! Dar lui îi trebuie bani. Numai

asta vedea Crai-Voievod: bani. Bani pentru ordinea publică.

Chinuit de grija aceasta a banilor, ministrul de interne, cum îi veni rândul să ia cuvântul, nu-şi mai pierdu vremea în introduceri, ci spuse de-a dreptul:

— Domnilor, ţara e în primejdie!

Cumnatu-său, Băleanu, pe cât de iscusit ministru de finanţe, pe atât de bun patriot, ca să facă şi el economie cu timpul ţării, socoti că orice cuvânt în plus ar fi de prisos, şi-l întrerupse, energic:

— Cât?

— Cinci milioane!

Dacu rosti sentinţa, aproape fără să-şi mişte buzele, aşa cum vedea că fac englezii:

— Se aprobă!

După consiliu, Dacu, deşi era obosit, mai rămase la prezidenţie ca să primească în audienţă pe noul reprezentant al Vaticanului, să discute cu Bagradian unele chestiuni dificile în jurul bugetului, să semneze câteva decrete de numiri şi destituiri şi să aibă o lungă consfătuire cu Spiru Maramă şi cu Belciug. Când termină, primul ministru îşi adună hârtiile şi ieşi din birou cu graba unui elev care aude clopoţelul. Afară, se opri în capul scărilor şi se lăsă mângâiat de razele blânde, călduţe, ale acestui binecuvântat soare de octombrie, care nu ţinea seama că se află în toamnă. Toamnă?… Era primăvară! Cerul senin şi albastru, copacii încă verzi, femeile în rochiţe uşoare… Dacu vru să-şi mai spună ceva, dar tresări, ruşinat! S-a surprins în flagrant delict de lirism! Muşcându-şi buzele de necaz, Dacu coborî scările în fugă şi se aruncă în maşină.

— Acasă! porunci el şoferului.

Era furios. El, Dacu, preşedintele consiliului de miniştri şi şeful partidului naţional-ţărănist, să se rătăcească în sentimente şi gânduri care depăşesc interesele stricte ale tării.

Totuşi, până acasă, Dacu îşi găsi circumstanţe atenuante, care-i potoliră conştiinţa – şi-i dădură voie să onoreze cu întreaga lui poftă de mâncare bucăţica de peşte rasol servită de menajeră. Peştele era bun şi primul ministru n-avea niciun motiv să creadă că ar putea interveni ceva pe lumea asta care l-ar împiedica să-l înfulece până la capăt. Dar, deşi om politic, Dacu

nu ţinuse seama de elementul surpriză. Astfel, tocmai când sufletul lui pur închina imnuri de slavă Celui-de-sus care, în marea sa înţelepciune, a născocit, pentru delectarea şi a celor buni şi a celor mai puţin buni, peştele rasol, telefonul îl ridică de pe scaun cu apelul lui strident.

— Alo, da!… Cine?

Răspunsul pe care-l primi de la celălalt capăt al firului, îi coloră obrajii de o roşeaţă vie. Cu şervetul pe care-l ţinea în mâna stângă, Dacu îşi şterse bărbia şi răspunse:

— Bine! Plec imediat!

Puse jos receptorul şi-şi strigă menajera:

— Spune-i lui Nicu să tragă maşina.

— Da’ masa, conaşule?

— Nu mai mănânc!… Dă-mi pantofii ceilalţi!

Trebuia să plece îndată, fără să ştie în ce scop.

Urgent! Urgentisim! E vorba de «o chestiune de cea mai înaltă importanţă». Dar care era chestiunea – şi de ce atâta urgenţă, nu i s-a spus. Preocupat şi nedumerit, Dacu se încălţă, ieşi şi se urcă în maşină:

— La Sinaia!

În dimineaţa acelei zile de octombrie, Carol – care de-o săptămână se afla la Sinaia – fu mai activ ca de obicei. Mai întâi primi în audienţă nişte ţărani veniţi în delegaţie cu un memoriu în care vroiau să explice de ce în ţinuturile lor din nordul Moldovei au putut avea loc tulburările din vară. Se prezentaseră la palat, cinci. Dar pentru rege, cinci erau prea mulţi.

— Ajung şi doi!

Din cei cinci, Puiu alese doi îmbrăcaţi într-un port mai pitoresc şi mai bogat decât ceilalţi şi-i introduse la rege:

— Sire, sătenii Nicu Varlam şi Costache Grecu!

Regele sări vesel la ei, cu mâna întinsă.

— Ei, bine aţi venit sănătoşi! Ce nevoie vă aduce la mine?

Sătenii, de emoţie, nu-şi putură descleşta gura. Dar regele, plin de căldură, îi încurajă:

— Hai, oameni buni, haide! Că nu vă mănânc! Doar eu sunt vodă al vostru, al ţăranilor!

Îndemnul atât de prietenos şi de stăruitor al lui vodă, învioră pe ţărani. Cel mai tânăr dintre ei, Nicu Varlam, îndrăzni:

— Păi, să trăieşti, măria ta! Nevoi avem o grămadă.

Şi, ba unul, ba celălalt, ţăranii îşi deşertară sufletul plin de năduful în faţa lui vodă. Preţul pe grâne – ziceau ei – a ajuns o bătaie de joc. De pildă, pe un kil de orz, capătă un leu, dacă nu chiar şi optzeci de bani. Dar pe o cutie de chibrituri li se cere trei lei. Care vasăzică, pentru o cutie de chibrituri ei trebuie să dea trei-patru kile de orz.

— Era mai bine, măria ta, în urmă cu douăzeci de ani. Pe atunci primeam cincisprezece bani pe un kil de orz – şi dădeam pe o cutie de chibrituri numai cinci bani, sau trei sute treizeci de grame de orz, adică de zece ori mai puţin.

De asta – ziceau ţăranii – nimeni nu mai vrea să-şi lucreze pământul. Munca îl costă pe ţăran mai mult decât i se dă pe bucate. Pe alocuri, până şi transportul se urcă la mai mult decât face recolta. Şi apoi, birurile. Birurile îi seacă pe toţi... Şi datoriile!... Cu datoriile e o întreagă poveste. Nu-i ţăran să nu fie dator. Unii, cei împroprietăriţi, din pricina secetei din 1927 şi a anilor fără preţuri din 1928—1929, alţii, cei neîmproprietăriţi, împinşi de dorinţa de a-şi avea şi ei bucata lor de pământ, toţi au făcut împrumuturi sau la cooperativele de consum, sau la băncile de stat, sau la băncile locale, sau de multe ori, la toate împreună. Mai întâi, cum se fac împrumuturile. Dacă ceri cinci mii de lei, banca îţi opreşte de la început o mie de lei pentru dobânzi, o mie de lei pentru nişte acţiuni de ale băncii, care nu fac nici două parale, şi nu-ţi dă în mână decât trei mii. După aceea, încep să curgă dobânzile. Tu dai cât poţi, dar datoria rămâne întreagă – şi alături de ea cresc dobânzile la dobânzi, până ajung dobânzile astea să întreacă, numai ele, întreaga valoare a pământului. Şi între timp, te calcă mereu portăreii, să-ţi pună mâna în gât. Îţi intră în bordei, te silesc să le frigi singura găină pe care au zărit-o în ogradă, te pun să plăteşti maşina cu care au venit – şi nu pleacă, până nu-ţi iau şi ceaunul de mămăligă de pe vatră. Şi abia după aia te dă banca în judecată. Judecata e mai rea decât toate. Luni de zile te târâi pe la tribunal pentru ca la urmă să te vezi osândit să plăteşti băncii, pe lângă ceea ce zice ea că i-ai fi dator, şi nişte cheltuieli de judecată, care sunt mai mari decât toată datoria şi dobânzile ei la un loc.

Cât au vorbit ţăranii, regele se uită la ei cu drag, numai să-i mănânce din ochi. Iar când isprăviră tot ce-au avut de spus, regele îşi alese cu grijă cuvintele, ca să le răspundă ca un vodă

al lor:

— V-am ascultat, oameni buni, şi inima-mi sângerează când aflu câte aveţi de îndurat. Vă plângeţi de dobânzi… Ştiu! Răul nu-i de astăzi. E un rău străvechi, un rău de când lumea. Dar să ştiţi, oameni buni, că de aia am venit în ţară înapoi: ca să pun capăt răului. Un singur lucru vă cer: să aveţi răbdare. Puţină răbdare şi, cu ajutorul Celui-de-sus, o să scăpaţi de dobânzi. Vă plângeţi de biruri că ar fi mari. Cred! Dar eu de ce sunt aici? Să lupt din răsputeri să vă scap de biruri! Vă plângeţi că bucatele sunt ieftine. Dar, oameni buni, voi credeţi că numai aici sunt bucatele ieftine? Şi în Italia sunt ieftine! Ştiţi ce-i Italia: o ţară care tot din bucate-şi scoate o bucată de pâine. Şi-n Canada! De Canada aţi auzit?… Nu? Foarte rău! Dacă aţi fi auzit, aţi fi ştiut că nici în Canada nu merge treaba mai bine… Dar eu, de asta mă aflu iar printre voi: ca să urc preţul grânelor… Răbdare şi o să vedeţi ce ştie vodă al vostru… Un singur lucru nu-mi place: iertarea datoriilor. Asta-i mai greu. Datoriile trebuie plătite. Dacă datoriile rămân neplătite, se duce ţara de râpă. Sunt bani grei, de care ţara are nevoie. Să muncească toată lumea şi să cheltuiască mai puţin! Aşa o să aibă de unde plăti.

— Dar noi muncim, măria ta! făcu Costache Grecu. Cât despre cheltuială, să ne ierte Dumnezeu, am cheltui, dar nu prea avem ce!

— Voi, da! răspunse regele. Voi doi, cred că munciţi şi că faceţi economie, dar ceilalţi?… Ce fac ceilalţi… sute de mii şi milioane de ţărani? Nu! N-aveţi dreptate! Datoriile trebuie plătite. Cine-şi iubeşte ţara, îşi plăteşte datoriile. Cu muncă şi cu chibzuinţă o s-o scoatem cu toţii la capăt. Duceţi-vă şi spuneţi-o asta, în numele meu.

Cei doi săteni, tulburaţi de sfaturile părinteşti ale regelui, schimbară o privire între ei, după care, cel mai tânăr, Nicu Varlam, zise:

— Mulţumim, măria ta!… Dar am avea o rugăminte mare: să ne dai, măria ta, o dovadă că am vorbit cu adevărat cu vodă al nostru… Ca să ne creadă ăilalţi.

Regele zâmbi cu bunătate:

— Eu sunt regele vostru şi un rege nu poate da dovadă la mână. De crezut trebuie să vă creadă. Cum să nu vă creadă!… Să vorbiţi cu regele vostru şi ei să nu vă creadă? Nu se poate! S-ar chema că nu vor să-l creadă pe rege!… Aşa că plecaţi

sănătoşi şi nu uitaţi să spuneţi alor voştri că vodă îşi ţine cuvântul!

Şi le strânse inimos mâna, la amândoi dintr-o dată, dar cum se închise uşa după ei, regele sună furios:

— Phui! strigă el, când valetul apăru. Pute a ceapă şi a brânză!... Deschide toate ferestrele!

Când i se păru că biroul este destul de bine aerisit, regele porunci să fie introdus trimisul special al ziarului englez *Daily Herald.*

Corespondentul începu cu fraza pe care regele o ştia inevitabilă:

— Sire, zvonurile sunt la noi din ce în ce mai persistente. S-ar părea că maiestatea voastră are intenţia să proclame dictatura. Este adevărat?

De câte ori ziariştii francezi sau englezi îi puneau această întrebare, Carol îşi întorcea gândul la conversaţiile intime dintre el şi cei cu care a tratat la Quai d'Orsay şi în Downing Street, restauraţia. Toţi îi dădeau, în concluzie, aproape nealterat, aceleaşi instrucţiuni:

— Vei primi bani şi armament! Dar să ţii frânele în mâini! Este prima condiţie: să ţii bine frânele în mâini. Şi să nu-i laşi pe muncitori să răsufle! Fii cu ochii în patru şi procedează cu energie... Comunism, comunişti, partid comunist... astea n-au ce căuta sub domnia dumitale!

Probabil, pentru a-i reaminti această «primă condiţie», Quai d'Orsay şi Downing Street îi trimiteau aici pe aceşti gazetari, care se înapoiau în ţara lor cu aceeaşi declaraţie a lui Carol:

— Dictatură? Nu! Sunt democrat şi sunt pentru regimul parlamentar. În educaţia fiului meu Mihai, ţin seama că va trebui să fie un rege democrat. Numai la extrem dictatura poate fi barca de salvare. Ar fi mai bine să n-am nevoie de ea.

Amicii lui apuseni îi apreciau subtilitatea şi făceau loc larg în presă corespondenţilor lor, care scriau invariabil că regele are ochi albaştri, părul blond şi statura zveltă; că duce o viaţă sobră, de spartan; că munceşte optsprezece ore pe zi, studiind dosare şi rezolvând problemele cele mai urgente ale zilei; că niciodată nu pare obosit; că, datorită acestui înalt exemplu regal, poporul român s-a trezit din toropeala lui orientală şi că s-a pus şi el pe

muncă şi pe economii.

De data aceasta însă, regele, care mai era urmărit de mirosul de ceapă şi brânză lăsat de cei doi musafiri rurali, dădu conversaţiei sale o alură şi mai accentuat democratică.

— Zvonurile despre dictatură, răspunse el ziaristului, cu cât sunt mai stăruitoare, cu atât sunt mai mincinoase. Eu am alte griji. Situaţia populaţiei noastre săteşti este gravă. Ţăranii români au fost aduşi la desperare din cauza preţurilor coborâte ale grâului şi din cauză că, în pofida acestor preţuri, ei nu pot vinde nici pe jumătate din cât au vândut până acum doi ani. Vinovat este guvernul sovietic care stă la pândă. Prin cantităţile de grâne, petrol şi lemne pe care le aruncă pe pieţele mondiale, pe preţuri mult mai joase decât cele obişnuite, guvernul sovietic agravează mizeria noastră şi a Europei întregi. Dacă Occidentul nu va face repede ceva pentru a ne uşura situaţia, va fi greu să scăpăm masele noastre rurale de efectele propagandei bolşevice. Înţelegi dumneata cum stau lucrurile? Dacă România, în căutarea unei soluţii, s-ar arunca în braţele sovietelor, cred că Anglia, Franţa şi Statele Unite ar pierde enorm.

Gazetarul, care înţelegea foarte bine cele ce-i spunea Carol, notă iute pe marginea hârtiei ideea principală a reportajului său: trebuie să ajutăm pe Carol, dar să-i cerem să nu-şi comande materialul de război în altă parte decât în Anglia.

— Sire, zise el apoi regelui, dezminţirea ce o daţi zvonurilor de dictatură va face o excelentă impresie în Anglia, care este îngrijorată de soarta democraţiei în această parte a continentului.

— Anglia să fie liniştită. Eu vreau să fiu… şi sunt… campionul hotărât al democraţiei în orientul Europei, potrivit cu problemele particulare ale ţării. Eu mă consider şeful unei gigantice întreprinderi cooperative şi socotesc că rolul meu este să încurajez poporul să depună maximum de energie spre a obţine rezultate cât mai bune cu putinţă. Idealul meu este ca toţi să-şi îndeplinească lucrul cu plăcere…

— Sire, dar acesta este un ideal comunist!

— Nu! răspunse Carol cu gravitate. A-ţi iubi munca nu este un ideal comunist, ci unul curat democratic. Iată, eu, deşi muncesc optsprezece ore pe zi, îmi iubesc meseria de rege.

La masă, regele îl avea pe Arghir. Cu o zi mai înainte, Puiu i-a comunicat regelui:

— Domnul profesor Arghir mi-a telefonat că doreşte să fie primit în audienţă.

— Să vină mâine la prânz, la Sinaia!

Şi a venit. Cu aerul lui de o solemnitate gravă, oarecum tristă, îi spuse lui Carol:

— Sire, eu nu am cerut audienţă. Ci am vrut să vă văd. Eu nu cer audienţe, pentru că nu vreau să se creadă că urmăresc vreun avantaj. Eu nu mă umilesc nici în faţa lui Dumnezeu şi nu cer nimănui nimic. Dacă vreodată aş avea să servesc pe maiestatea voastră, să nu mi se poată spune că eu, cerând, trebuie să execut ce mi se spune, ci vreau să fiu chemat pentru ideile mele, liber a le realiza.

— Ştiu, domnule profesor, şi pentru ideile dumitale am tot respectul.

— Asta am spus-o şi amicilor mei, cu care am avut aseară o lungă consfătuire, înainte de a veni aci.

— Da? Şi despre ce aţi vorbit?

— Despre marile probleme ale zilei, sire! Problemele economiei în primul rând... şi în special problema agricultorilor.

— Şi cum vezi dumneata, domnule profesor, această problemă a agricultorilor?

— Este rezultatul unei politici absurde şi demagogice, sire!... Acum zece ani s-a făcut o anumită împroprietărire, pentru care ţăranii trebuiau să plătească şase miliarde. Dar au putut plăti până acum numai două miliarde şi jumătate. Ar fi însemnat că ar mai avea de plătit trei miliarde şi jumătate. În realitate, datoria lor s-a urcat la şaptezeci-optzeci de miliarde.

— De ce? întrebă regele cu aerul că aude toate acestea pentru întâia oară.

— Pentru că nu şi-au plătit datoriile la vreme.

— Aşa? Şi de ce, mă rog, nu şi-au plătit datoriile la vreme?

— Pentru că li s-a dat pământ, sire, dar nu li s-a dat nici instrucţie agricolă, nici bani, nici unelte, ca să poată produce pe o scară întinsă.

— Şi dumneata îi crezi?

Arghir, surprins de întrebare, ridică ochii spre rege şi simţi că i se scurge tot sângele din vine: regele era supărat. Îngrozit, Arghir îşi înclină şi mai mult capul pe umeri şi răspunse aproape

în şoaptă:

— Nu!

Se simţea vinovat. Rolurile erau radical schimbate acum: elevul era el – iar profesorul, regele Carol. Un profesor sever, dar iertător, pentru că îndată surâsul lui bun îi flutură iar pe buze.

— Ei vezi! Şi atunci?…

Inima lui Arghir se înveseli. Regele tot de la el aşteaptă o îndrumare.

— Sire! începu el cu oarecare sfială. Am o idee.

Regele nu se miră.

— Mă aşteptam, domnule profesor! răspunse el simplu. Te ascult!

— După opinia mea, sire, problema agricultorilor ar putea fi rezolvată în mod echitabil numai de comisiuni!

Ştia regele – şi a avut el însuşi nenumărate dovezi în trecut – că Arghir posedă o fantezie foarte fecundă şi originală. De aceea s-ar fi aşteptat mai degrabă ca Arghir să-i propună, pentru rezolvarea echitabilă a problemei agricultorilor, ca toţi ţăranii să fie obligaţi, împreună cu copiii şi nevestele lor, să înveţe jiu-jitsu, ori să urmeze cura lui Kneipp, ori să fie obligaţi să frecventeze cursurile de la Vălenii de Munte. Dar comisiuni… Era ceva atât de nou, încât de uimire, Carol rămase nemişcat cu furculiţa înfiptă în ultima bucăţică de muşchi.

— Comisiuni? făcu el când se simţi în stare din nou să vorbească… Interesant! Şi care ar fi rolul acestor comisiuni, domnule profesor?

— Să facă constatări la faţa locului şi să rezolve lucrurile de la caz la caz. Fiindcă sunt două categorii de ţărani, sire: ţărani de bună-credinţă şi ţărani de rea-credinţă. Cei de bună-credinţă, când zic că n-au, n-au… pe când cei de rea-credinţă, când zic că n-au, au.

— Extraordinar! zise regele, care părea din ce în ce mai interesat de judicioasele observaţii ale fostului său profesor. Este exact ceea ce gândesc şi eu, dar nu ştiu să exprim atât de limpede ca dumneata! Comisiunile, aşadar?…

Arghir îl lămuri:

— Comisiunile vor face câte două tablouri asupra situaţiei fiecărui ţăran. Într-un tablou comisiunile vor înscrie declaraţiile săteanului: cât pământ are, câte unelte, câte vite, câte păsări, câţi copii, cât a muncit, cât a produs, ce datorii are şi aşa mai

departe. Iar în celălalt tablou comisiunile vor înscrie propriile lor constatări, după ce ele înseşi vor cerceta la faţa locului, cu de-amănuntul, dacă omul a spus sau n-a spus adevărul.

Pe măsura în care Arghir vorbea, creştea şi entuziasmul lui Carol.

— Bun! strigă el. Bun! Bun de tot!… Ai un creion şi o hârtie?… Mulţumesc!… Acu să vedem. Câte familii de ţărani sunt? Să zicem trei milioane!… Aşa!… Prin urmare, trei milioane de ţărani ar trebui vizitaţi! Câte cazuri zici dumneata că ar putea fi anchetate pe zi, de o comisie?

— Zece! răspunse Arghir.

— Nu-i cam mult? întrebă regele. Gândeşte-te, domnule profesor!… Declaraţiile săteanului pot fi înregistrate mai mult sau mai puţin iute!… Dar verificarea lor cu de-amănuntul cere timp… Sunt ţărani care-şi ascund vitele, îşi ascund grânele. Nu merge aşa!

— Atunci trei! făcu spontan profesorul Arghir.

— Prea puţin trei! replică regele. Nici zece, nici trei. Zic cinci! … în cât timp crezi că ar trebui rezolvată chestiunea?

— În cel mult două luni, sire! E o problemă urgentă.

— De acord! Ţărănimea e în fierbere! Trebuie să ne grăbim!… În două luni! Adică în şaizeci de zile! în şaizeci de zile, deci, o comisie, dacă ar lucra şi duminica… şi nu prea văd asta… ar putea rezolva trei sute de cazuri. Câte comisii ne-ar trebui?

Socoti şi puse frumos creionul pe masă:

— Domnule profesor, ştii câte comisii ne-ar trebui ca să ducem lucrurile la capăt?… Zece mii!… Este enorm!

Arghir recunoscu.

— Sire, într-adevăr este enorm! Înţelepciunea maiestăţii tale a trebuit să mă lumineze. Tehniceşte este mai mult decât enorm: este imposibil!… Şi atunci, într-adevăr, nu văd cum s-ar putea soluţiona problema!

— Ba eu văd! zise Carol. Ţăranul cheltuieşte prea mult! Şi mult şi prosteşte. Degeaba se plâng de biruri. Birurile apasă pe orăşan. Cea care trebuie ajutată este marea proprietate. S-a făcut o crimă că s-a dat ţăranului pământul de pomană. Sunt pierderi de miliarde. Ţăranul să le plătească. E datornic bun. Să se înhame la lucru şi să vezi cum are de unde plăti.

— Sire, mă închin! Eu nu m-am gândit. Orice s-ar întâmpla, sire, partidul meu stă la dispoziţia maiestăţii tale, dacă voi primi

cândva sarcina de a servi tronul, dinastia şi ţara. Sire, eu nu cer nimic şi nu vreau nimic! Ceea ce mi se va da, voi primi, dar să se ştie că n-a fost cerut de mine. Sunt om sărac şi-mi iubesc regele şi patria.

— Domnule profesor, îţi mulţumesc. Noi doi, dumneata şi cu mine, suntem destinaţi să facem lucruri mari pentru ţara aceasta.

La orele şase după amiază, Dacu se afla în faţa suveranului său, care era în cea mai bună dispoziţie.

— Cum a fost drumul, domnule Dacu?

— Bun, sire! Eram numai îngrijorat să nu întârzii.

— Ai fost punctual, cum numai dumneata ştii să fii, domnule Dacu! zise regele, cu amabilitate excesivă. Bei ceva?

— O citronadă, sire! răspunse primul ministru, care-şi scoase pudriera şi-şi aranjă nasul.

Regele, care părea că nu-şi găseşte locul, îi vorbi:

— Azi dimineaţă am avut o vizită foarte instructivă. Nişte ţărani. Cereau să li se ierte datoriile. Le-am spus ce părere am. O cunoşti!

— O cunosc, sire, şi o împărtăşesc. Nu numai că nu le putem ierta datoriile, dar nu văd posibilă nici măcar o conversiune.

Şi vorbiră despre conversiune, spre a constata amândoi că, într-adevăr, se aflã în faţa unei probleme aproape insolubile. Fiindcă ce este o conversiune a datoriilor? Înseamnă a-ţi plăti datoriile, dar cu o dobândă mai mică decât cea convenită în momentul împrumutului. Vor accepta, oare băncile, de bună voie, o reducere a dobânzilor? Nu! Guvernul, deci, ar trebui să recurgă la o conversiune forţată. Şi unde ar duce conversiunea forţată? La falimentul tuturor băncilor creditoare. Are statul român interes ca băncile să dea faliment? Nu poate avea, deoarece un faliment general ar zdruncina creditul în străinătate. Atunci ce ar trebui statul să facă? Să împace ambele părţi: pe de o parte să accepte conversiunea agricolă, iar pe de alta să apere băncile de prăbuşire. Cum poate realiza statul această formulă? Suportând el însuşi diferenţa de dobândă pe care ţăranii nu vor s-o plătească şi la care băncile nu vor să renunţe. Are statul de unde plăti miliardele acestea? N-are!…

Prin urmare, conversiunea forţată este exclusă. Ce altă

conversiune s-ar putea încerca? Una facultativă. Dacă agricultorul datornic nu vrea să-şi achite datoria pe dobânda ridicată de astăzi, creditorul trebuie să aleagă una din două: ori scade dobânda, ori cere debitorului înapoi banii împrumutaţi. Dar de unde să ia debitorul banii aceştia? Dacă el s-ar putea împrumuta pe piaţă cu 10%, s-ar scutura repede de creditorul lui de azi, care-i cere 30% – şi ar rămâne cu o datorie pe o dobândă de trei ori mai mică, ceea ce ar fi pentru el o mare uşurare. Numai că, vechiul lui creditor, speriat că debitorul lui se poate împrumuta aiurea pe o dobândă mult mai scăzută, ca să nu-şi piardă clienţii, ar trebui, după însăşi logica afacerilor, să-şi scadă îndată şi el dobânzile la 10%. Ce ar urma de aici? Ca în câteva zile să se producă pe piaţă o reducere masivă şi generală a dobânzilor. Dar unde să găseşti bancheri atât de nebuni să accepte această catastrofală cascadă a dobânzilor! în concluzie?

— În concluzie, sire, statul vrea să-i ajute pe agricultori, dar nu poate!

— Nici nu mai e ce discuta! zise regele, care ba se aşeza, ba se ridica de pe scaun. Ţăranul, aşa cum a ştiut să ia, n-are decât să ştie să şi dea înapoi!

Ieşi dindărătul biroului şi începu să se plimbe agitat prin faţa primului ministru, care se văzu silit să-şi învârte capul încolo şi încoace, într-o mişcare neîngăduită de gulerul lui scrobit şi înalt. Tăcerea aceasta survenită brusc, fără nicio justificare aparentă, nu putea decât să-l apese pe Dacu. Mai întâi, de ce l-a chemat? Asta să fie «chestiunea de primă importanţă» pentru care a fost adus până aici? Chestiunea nu-i de primă importanţă, şi nu merită deranjul. Atunci, ce s-a întâmplat? Ce l-a făcut pe Carol, care părea atât de însufleţit şi de bine dispus, să devină deodată nervos şi încruntat?

Era chinuit Dacu de întrebări şi nu ştia ce să-şi răspundă. Dar frământarea lui fu repede curmată de rege, care-şi ântrerupse plimbarea şi-l întrebă cu multă solicitudine:

— Bei ceva, domnule Dacu?

Deşi nu-i era sete, Dacu se arătă sensibil la invitatie:

— O citronadă, sire!

Când să-şi ducă pabarul la gură, Dacu îl auzi pe rege că-i spune:

— Ce părere ai, domnule Dacu, despre un guvern de concentrare?

Chipul lui Dacu se acoperi de pete mari, roşii şi vinete. Iar începe regele cu guvernul de concentrare? Pentru asta l-a chemat «urgentisim» aici? Doar au mai vorbit şi astă-vară despre un asemenea guvern – şi regele îi cunoaşte părerea. În ce scop, aşadar, îl sâcâie iar? Numai aşa, să-l indispună?

Cu ochii în jos, spre a-şi ascunde supărarea, Dacu zise:

— Nu cred, sire, că un guvern de concentrare ar fi necesar.

— Mă mir, domnule Dacu, să aud asemenea cuvinte din partea unui om care are un atât de mare simţ de răspundere cum ai dumneata! Noi n-avem de rezolvat numai chestiunea datoriilor agricole. Problemele care se pun guvernului dumitale sunt multe şi mari. De ce nu i-am uşura sarcina, apelând şi la celelalte forţe naţionale?

— Sire, aş fi cel dintâi fericit dacă aş şti că se poate face ceva. Dar s-au făcut atâtea încercări nenorocite, încât am pierdut orice speranţă. Fiecare partid îşi are particularităţile lui, disciplina lui, concepţiile lui politice şi economice. Şi apoi, mai sunt şi oameni la mijloc, nu numai programe. Nu putem face abstracţie de ei. În condiţiile acestea, sire, un guvern de concentrare nu văd cum ar fi cu putinţă!

— Ba eu văd! răspunse regele.

Dar primul ministru nu mai avea înaintea sa pe regele amabil şi zâmbitor de adineauri, ci un rege tranşant, autoritar şi obraznic!… Obraznic!… Alt adjectiv mai potrivit pentru acest «buzat» îngâmfat şi agresiv nu putea găsi Dacu: obraznic! Chipul congestionat al lui Carol, cu buza de sus mai grea şi mai proeminentă decât de obicei, peste nişte dinţi gata să muşte, reflecta numai obrăznicie! Prin urmare, de aceea l-a atras în cursă aici: ca să-i spună o necuviinţă. Guvern de concentrare!… De ce? Pentru că i-a dat tronul înapoi şi pentru că i-a pus la picioare un partid puternic şi devotat! Aceasta se cheamă, probabil, recunoştinţă regală!… Să-i ceară să împartă puterea cu alţii! A, nu!… Sau tot, sau nimic. De împărţit, Dacu nu împarte puterea cu nimeni!

Rigid, parcă nici n-ar fi avut încheieturi, Dacu se ridică de pe scaun, îşi puse cutiuţa în buzunar şi-i răspunse regelui:

— Sire, am luat act de dorinţa maiestăţii voastre şi o voi comunica imediat colegilor mei! Daţi-mi voie să mă retrag!

— De ce? făcu regele, pe faţa căruia zâmbetul prietenos şi prevenitor, reapăruse. Nu-i nicio grabă!… Te rog să rămâi la

masă cu mine!

Şi Dacu, înainte de a şti cum să refuze invitaţia, se şi trezi în sufragerie, în faţa unei femei cu tenul alb ca laptele şi părul roşcat, în costum de amazoană şi cu o cravaşă în mână. Primul gând al lui Dacu fu să fugă, dar groaza îl ţintui pe loc. Ar fi vrut să-şi întoarcă privirea în altă parte, dar, ca vrăjit, se trezi că se uită ţintă în ochii ei… Inutil să se întrebe cine e!… Deşi n-a văzut-o niciodată, o cunoaşte!… Este ea! Roşcata! Femeia aceasta blestemată, care vine să tulbure liniştea ţării. Zvonurile au fost, deci, adevărate! A adus-o! Şi cine iese tras pe sfoară din afacerea asta? Dacu!… Încă o dată tras pe sfoară! Întâia oară, când acest om fără obraz l-a obligat să-l facă rege, deşi în exil jurase că se mulţumeşte să fie numai regent – şi a doua oară astăzi, când a adus-o pe Roşcata înapoi, după ce-i dăduse toate asigurările că a rupt orice legături cu ea. Şi mai are îndrăzneala să-l pună pe el, primul ministru al ţării, faţă în faţă cu o asemenea târfă! Acuma totu-i clar! Aceasta a fost «chestiunea de cea mai mare importanţă» pentru care a fost chemat urgent, urgentisim, aici: să stea la masă cu ea!… Două surprize plăcute: guvern de concentrare şi un chef cu o prostituată. Şi regele-şi închipuie că o să-i meargă! Se înşală amarnic. Vrea să-l umilească pe Dacu, pentru că Dacu este împotriva Roşcatei. Bine! Dacu se consideră în orice caz demisionat de pe acum, pentru că un guvern de concentrare depăşeşte limitele demnităţii lui de om politic. Dar pentru ţară, demisia lui Dacu va avea un alt cântec… Şi va vedea regele care din doi va trebui să roşească.

Regele, la început amuzat şi satisfăcut de lungul schimb de priviri dintre ea şi primul ministru, socoti că tăcerea durează prea mult şi făcu prezentările:

— Doamna Elena Lupescu… domnul Dacu, prim sfetnic al tronului!

Dacu îl corijă pe rege:

— Fost prim sfetnic al tronului!

Apoi se înclină şi ieşi.

*

Noaptea la douăsprezece, cum ajunse la Bucureşti, Dacu chemă la el pe Jugănaru şi pe Crai-Voievod.

— Şi-a bătut joc de mine! le povesti el. Mai întâi mi-a vorbit de

un guvern de concentrare. Apoi, m-a tras cu sila în sufragerie, ca să fac cunoştinţă cu aia…

— Cu care aia? întrebă Jugănaru.

— Cu Roşcata! răspunse Dacu.

Se aştepta ca, la vestea aceasta, Jugănaru şi Crai-Voievod să sară în aer. Săriră amândoi, dar nu de indignare, ci de curiozitate:

— Şi după aceea?

— Am demisionat şi am plecat!

Abia acum Jugănaru îşi manifestă indignarea:

— Dar, domnule Dacu, asta nu poate fi un motiv serios de demisie!

— Cum? strigă Dacu. Asta nu este motiv de demisie? Să ne lăsăm guvernaţi de o femeie de stradă?

Ministrul de interne, Crai-Voievod, interveni:

— …Lasă, deocamdată, frate Iuliane, femeea în pace!… Ia spune-mi mai bine ce e cu guvernul ăla de concentrare!

— Buzatu îl vrea cu tot dinadinsul!

— Şi o crezi serios?

— Cum să n-o cred, dacă mi-a spus-o!

La rândul său indignat, Crai-Voievod se ridică de pe scaun şi se apropie de Dacu:

— Bine, mă frate Iuliane! Cum poate fi cineva atât de… atât de… cum să-ţi spun… atât de nevinovat încât să nu înţeleagă ce a vrut Carol! Pe de-o parte te ştie duşmanul ei, iar pe de alta, el fără ea nu poate trăi şi a adus-o. Şi acum, ce vrei să facă omul cu ea? S-o ţină ascunsă? Asta merge o zi, două, o lună… dar după aceea, tot va trebui s-o scoată în lume. De aia a venit cu guvernul de concentrare: ca să primeşti să dai mâna cu ea. Te împaci cu ea, bine! Rămâi la putere. Nu te împaci cu ea, fă bine şi respinge un guvern de concentrare, adică fă-ţi bagajele şi ia-ţi tălpăşiţa… Şi tu te-ai grăbit să-ţi iei tălpăşiţa! Ai făcut o ispravă, pentru care meriţi toate felicitările.

Moale ca o cârpă, Dacu şedea turtit în fotoliu şi nici nu îndrăznea să ridice ochii la Crai-Voievod. Are dreptate fratele Alexandru!… A fost un nerod. Dacă regele ar fi vrut cu orice preţ să-l concedieze, demisia lui şi-ar fi avut rostul. Dar regele n-a făcut decât să încerce un şantaj. Şi asta-i cu totul altceva. Demiterea este un act irevocabil, pe când şantajul îţi mai dă timp de gândire, de discuţii, de alegere.

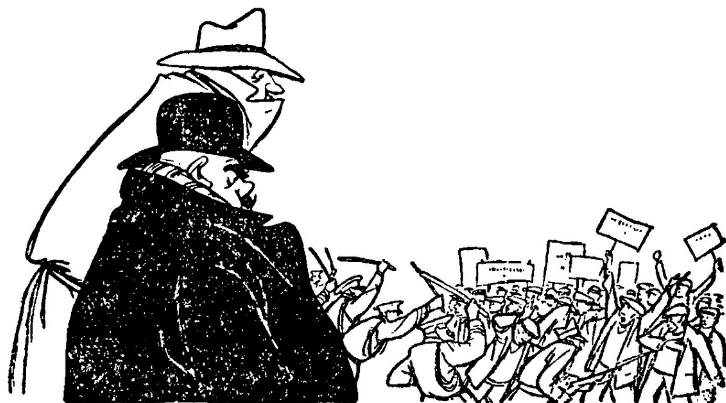
— Tot ce spui este adevărat, frate Alexandre! oftă el, tot cu ochii în jos. Dar e prea târziu să mai revin asupra demisiei. Trebuie să ne retragem.

— Ba eu sunt de părere să nu ne jucăm de-a demisiile! strigă furios Jugănaru. Noi trebuie să ne păzim poziţiile cât putem şi prin orice mijloace. Dacă plecăm, deschidem drumul liberalilor. Şi ei vor şti să fie mai deştepţi decât noi. Dumneata, domnule preşedinte, te-ai grăbit să demisionezi. Foarte rău!… Va trebui să invoci un motiv personal care te-a dus la demisie: că eşti obosit, că eşti bolnav, că eşti obligat să pleci în străinătate pentru un timp oarecare… Dar noi, noi partidul, rămânem pe loc… Eu cred că fac un bine partidului şi ţării, dacă nu mă consider demisionat!

— Şi cu Roşcata ce faci? făcu Dacu, istovit de toate câte a avut de îndurat în ziua aceea. Vrei să stai, dumneata, român, alături de o?…

Jugănaru respinse argumentul cu un gest de dispreţ:

— Mha!… Dacă-i dă regelui mâna să stea alături de ea, n-o să mă apuc să fiu eu mai cu moţ decât el.

VII

De cincisprezece ore, Spiru Maramă, prefectul poliţiei, stătea în picioare, fără să fi avut timp nici să se ducă la masă.

Venise acasă azi dimineaţă cam pe la patru, după ce se războise prin *Crucea de piatră*, în fruntea unei echipe din poliţia de moravuri uşoare, cu toate madamele alea – dar n-apucase bine să aţipească şi l-a chemat prefectura la telefon:

— Bolşevicii, domnule prefect!

— Bolşevicii? răcni el, buimăcit de somn.

— Da, domnule prefect! S-au supărat pe curba de sacrificiu.

— Şi ce?

— Fac tărăboi pe Calea Griviţei.

Dintr-un salt, colonelul Maramă fu jos din pat şi înjurând şi trântind tot ce-i cădea sub mână, începu să se îmbrace în grabă. Bolşevicii ăştia o să-l îngroape de viu, că nici de dormit nu-l lasă în pace să doarmă... Să nu doarmă el, pentru că s-au supărat dumnealor!... Numai asta ştiu: să se supere! În loc să muncească, se supără. Îi supără că avem un rege! Îi supără că vin la noi în vizită ofiţeri francezi şi englezi! Îi supără mitingurile militare de aviaţie! Îi supără că facem manevre regale, că ni se trimit avioane din străinătate, că am instalat o fabrică de măşti contra gazelor! Dar ce nu-i supără pe dumnealor!... Dacă

undeva, prin Finlanda guvernul închide sediul comunist, sau dacă în Polonia, Pilsudski instituie un regim de dictatură militară – se supără ăştia la noi. În toate alea se bagă şi toate alea îi supără. Atunci ce să te mai miri că se supără pe curba de sacrificiu!

Într-o jumătate de oră, colonelul Maramă străbătea în goană Calea Griviţei, dar la câteva sute de metri de sala Locomotiva trebui să se dea jos din maşină, din pricina mulţimii care împiedica circulaţia. Înaintea prefectului se întindea o mare de capete, peste care fluturau zeci de placarde: «Jos curba de sacrificiu!» «Vrem pâine!» «Vrem muncă!»

— Ce facem, domnule colonel? se auzi el, interpelat.

Întoarse capul şi-l zări pe Belciug, care sosise cu câteva minute înainte.

— A, dumneata eşti? răspunse Maramă. Deocamdată să vedem ce se întâmplă pe acolo.

Şi făcu semn cu capul spre localul sindicatelor. Belciug înţelese şi amândoi începură să-şi facă loc prin mulţime, cu ochii mereu spre balcon, unde vedeau pe cineva cu figura nedesluşită şi de unde nu le ajungeau la ureche decât frânturi din cele ce spunea el mulţimii:

— …Toate industriile, în afară de industria de război, îşi reduc activitatea şi aruncă alte zeci de mii de muncitori în braţele şomajului… Industria lemnului în Valea Mureşului şi-a încetat cu totul activitatea… Zeci de mii de muncitori petrolişti au fost concediaţi… Mii de ţărani iau drumul oraşului în căutarea unui codru de pâine şi îngroaşă rândurile şomerilor.

Încet-încet, Belciug şi Maramă răzbiră destul de aproape de sală, ca să-l poată auzi pe cel care vorbea:

— …Regimul capitalist se îneacă în belşugul creat de muncitorimea muritoare de foame. Miile de muncitori, şomeri şi exploataţi, împreună cu ţărănimea flămândă, nu are altă scăpare decât lupta contra acelora care le sug sângele. Orice iluzie în promisiunile partidului naţional-ţărănist s-a spulberat. Au făgăduit controlul averilor, reducerea impozitelor, libertatea cuvântului, dreptul de organizare a muncitorimii, înlăturarea şomajului, ridicarea clasei ţărăneşti, dar când au pus mâna pe putere ce au făcut? Au mărit birurile şi le-au aruncat în spinarea milioanelor de nevoiaşi, au mărit concedierile, au mărit şomajul, au mărit jaful, desfrâul, risipa, au mărit teroarea, au mărit

sărăcia şi acuma vor să ne-o mărească şi mai mult, pentru că au nevoie de bani pentru război…

Belciug îi şopti lui Maramă:

— Ştii cine-i ăsta?

Prefectul se uită atent la orator şi nu-şi amintea să fi întâlnit vreodată pe omuleţul acesta mic de stat, sfrijit, dar cu nişte ochi negri, adânci, neverosimil de negri şi adânci.

— Nu-l cunosc!

— E Crişan!

— Crişan?

Acuma-l cunoştea. Auzise prea multe despre el, ca să poată spune că nu l-ar cunoaşte.

— Îl arestez! zise el lui Belciug.

Şi ca să-şi facă loc, îmbrânci, furios, pe cei care-i stăteau înainte. Dar muncitorii, muţi, întoarseră capul şi-i aruncară o privire atât de întunecată, încât prefectul începu să strige la ei:

— Ce vreţi, bă!

Din toate părţile se ridică un singur răspuns:

— Vrem pâine!

— Pâine! V-arăt eu acuşi pâine, să nu puteţi duce. Să vă împrăştiaţi numaidecât, că umplu spitalul cu voi, nenorociţilor!

Nu mişcă nimeni. Prefectul, urmat de Belciug, le întoarse spatele şi după ce luptă cu coatele ca să poată ieşi din mulţime, se repezi la ofiţer:

— Intraţi în ei!

Atâta plăcere a avut Spiru Maramă în toată dimineaţa aceea: să-i vadă pe ofiţeri, pe comisari, pe soldaţi, pe jandarmi, pe gardieni, cum dau iama în bolşevici şi cum îi bat de-i smintesc, cu tot ce au la îndemână: cu vâna de bou, cu patul puştii, până şi cu şipcile placardelor pe care izbuteau să le smulgă din mâna muncitorilor!… Auzi, domnule, dacă ei vor pâine, să nu-i dea lui voie să doarmă!… Să scoli pe oameni ziua în amiaza mare din somn, parc-am fi în pădure! Bucuria lui Maramă, însă, atinse culmea numai când auzi şi câteva focuri de armă. Aha! Să poftească măgarii să mai fie bolşevici şi altă dată!… S-au supărat pe curba de sacrificiu? Acum le-am dat ce-au vrut! Cel puţin să nu se fi supărat de pomană!… Dar după ce mulţimea se împrăştie, prefectul avu o mică decepţie: nu au fost ridicaţi de pe jos decât doi muncitori grav răniţi. Maramă strâmbă din nas:

— Vrei să-ţi spun drept, domnule Belciug? zise el, în maşină,

către secretarul general de la interne. Nu ştiu dacă pentru atâta lucru făcea tot deranjul.

Belciug avea, însă, concepţii mult mai largi asupra ordinei publice:

— Domnule prefect, răspunse el cu o discretă nuanţă filosofică, altfel nu se poate! O dată mai mult, o dată mai puţin!

Nemulţumit, Maramă respinse categoric explicaţiile lui Belciug.

— Cum s-ar zice, ca la loterie!… Ei, nu! Te rog să mă ierţi! Părerea mea, dragă domnule Belciug, este că siguranţa statului nu-i joc de loterie.

La prefectură, Maramă află că domnul ministru de interne, Jugănaru, telefonase după el. Chemă îndată ministerul şi-l găsi pe Jugănaru.

— Eu sunt, domnule ministru!

— A, domnul Maramă!… Te-aş ruga să vii îndată la mine… dacă se poate!

Mare lichea Jugănaru ăsta! îşi zise Maramă, în drum spre interne. Cât de frumos îmi vorbeşte! Cu «te-aş ruga» şi cu «dacă se poate»! Ştie mârlanul că în ţara asta sunt alţii mai mari decât el şi se pricepe al naibii să înghită lumânări cu duzina. Şi lumânare mai mare ca astă-toamnă, când a crezut că moşteneşte fotoliul lui Dacu… Numai asta-i mai lipsea regelui: Să-l aibă pe Jugănaru prim sfetnic!… Jugănaru, mai mare peste miniştri!… Mocofanul tot mocofan! Necioplit şi obraznic! Adică ce şi-a închipuit el? Că regele o să-şi ia un ţăran nespălat, ca şef de guvern?

Maramă parcă-l vedea şi acum pe rege cum îi spune, în ziua crizei, lui Naie de la filosofie:

— Pe ţărănoiul ăsta în iţari, Naie dragă, nu-l pot înghiţi să mă tai. Când mă gândesc că aş fi vreodată silit să-l fac prim ministru şi să iau mereu masa cu el, îmi vine, să mă ierţi, să vărs de pe acum!

Dar Naie l-a liniştit.

— Sire, nici în ruptul capului Jugănaru. Nu numai pentru că e ţăran, dar pentru că mai e şi şmecher pe deasupra. Maiestăţii voastre îi trebuie în fruntea guvernului naţional-ţărănist tot un boier, dar un prost. Cel mai potrivit e Marinescu. Şi boier şi nerod. Cel mai nerod dintre ei. Cu Marinescu, maiestatea voastră nu va avea dificultăţi. Îl va putea concedia oricând fără nicio

explicaţie. Sire, luaţi-l pe Marinescu! În scurtă vreme, un guvern Marinescu va da faliment, aşa că maiestatea voastră va putea dovedi lumii că naţional-ţărăniştii, fie că-l au, fie că nu-l au pe Dacu în fruntea guvernului, tot nu fac nici două parale. Un partid, oricare ar fi el, tot partid e. Şi maiestatea sa regele n-are nevoie de niciun partid.

Regele l-a numit îndată pe Marinescu în locul lui Dacu. S-au minunat toţi. Singurul care nu şi-a permis nici măcar să se mire, a fost Jugănaru. A tăcut, a înghiţit şi s-a mulţumit cu internele. Sunt şapte luni de atunci

— Şi în şapte luni a realizat, ca ministru de interne, două opere mari: a suprimat trei automobile care încărcau prea mult bugetul statului şi a mărit numărul şefilor săi de cabinet, de la doi, la şapte. Cu şapte şefi de cabinet – care primeau leafa a patru miniştri – Jugănaru se simţea mai mare.

În cabinetul lui Jugănaru, colonelul găsi pe Robert Cernescu, noul subsecretar la interne, în plină dispută cu Atanasovici, fost ministru de interne sub guvernul liberal, care venise, în numele partidului naţional-liberal, să ceară socoteală guvernului pentru întâmplările de azi dimineaţă.

— Cum de v-aţi putut permite, striga Atanasovici, dumneavoastră care vă pretindeţi că sunteţi un guvern democratic, să trageţi în muncitori?

— Dar nu înţelegi o dată, domnule Atanasovici, răspunse Cernescu, că vinovaţi în toată afacerea asta sunt comuniştii?

De origine liberal argeşan după tată, Robert Cernescu era o speranţă a naţional-ţărăniştilor, care aveau nevoie de tineri cu carte, eleganţi şi energici. Cu carte Robert Cernescu era, precum atesta şi diploma lui de absolvent al facultăţii de drept de la Paris. Despre eleganţa lui nu exista nici în cercurile cele mai pretenţioase ale saloanelor bucureştene vreo rezervă oarecare. Robert Cernescu, spre a-şi acoperi trupul scund şi îndesat şi spre a-şi face cât mai agreabile trăsăturile chipului său care erau departe de a-l aminti pe Adonis, făcea o mare risipă de bani şi de timp pe la cei mai buni croitori din Capitală. Cât despre energia lui, ea era pe deplin demonstrată de rapiditatea cu care, în ciuda marii concurenţe de talente tinere în lumea politică a ţării, şi-a creat o situaţie demnă de invidiat, atât în partid, cât şi la curtea lui Carol. Înverşunat apărător al ideilor democratice care stăteau la baza partidului naţional-ţărănist şi a restauraţiei, Robert

Cernescu nu putea vedea în tulburările de pe Griviţa decât mâna comuniştilor, ceea ce-l revolta pe Atanasovici, apărător la fel de înverşunat al ideilor democratice care stăteau la baza partidului naţional-liberal.

— Ia mai slăbeşte-mă cu basmele astea! îi replică el lui Cernescu. Care comunişti? Bieţii muncitori au venit să protesteze împotriva reducerii salariilor. Şi dumneavoastră i-aţi împuşcat!

Lui Maramă nu-i plăceau exagerările:

— Ei, na! interveni el. I-am împuşcat. Au fost numai răniţi vreo doi dintre ei şi dumneata zici că i-am împuşcat pe toţi!

Dar Atanasovici nu era omul să dezarmeze atât de uşor.

— Mai întâi, nu i-aţi rănit, ci i-aţi ucis!

— Nu-i adevărat! îl dezminţi Maramă. Vin de acolo! Sunt doar răniţi!

Ministrul de interne, care asista la această scenă ca un arbitru, făcu, împăciuitor, către Maramă:

— Răniţi!… Dar până la spital au murit!

— Bine! răspunse Maramă. Să zicem că au murit! Răniţi, morţi, mi-e indiferent! Vorba e: câţi sunt? O mie? O sută de mii? Nu! Numai doi, mari şi laţi!… Asta-i una! Şi apoi, cine i-a ucis? Noi? Asta-i nemaipomenit, domnule Atanasovici, când adevărul e că dacă are cineva să se plângă suntem noi! Dumneata ştii că muncitorii au atacat cu ciomege şi bolovani pe gardieni şi că pe mulţi dintre ei i-au ucis? Atunci de unde şi până unde să-i fi omorât noi pe muncitori, când eu am dat ordin… eu, eu personal am dat ordin gardienilor mei să nu tragă! Şi n-au tras. Gloanţele găsite pe jos sunt de calibrul 6,35, pe când armătura gardienilor publici are calibrul 9… Cum, dar, să fi tras gardienii? Du-te şi dumneata de cercetează! Nu lipseşte niciun glonte din revolverele oamenilor mei!

— Aşa susţine şi Belciug! făcu Jugănaru către Atanasovici. Uite, am raportul lui sub ochi. Zice că s-au găsit revolvere de-ale muncitorilor.

Indignarea lui Atanasovici nu mai cunoscu margini.

— Prea mă crezi copil, domnule Jugănaru! Dumneata uiţi, probabil, că eu am fost timp de şase ani subsecretar şi după aceea ministru de interne, aşa că eu ştiu cum se face un raport şi cunosc mentalitatea ofiţerilor noştri de poliţie. Eu încă n-am întâlnit un ofiţer de poliţie care să aibă curajul să declare că a văzut pe unul din oamenii lui trăgând… Chestia cu revolverele

este o ruşine… Domnul Cernescu ştie tot atât de bine ca şi mine, cum nişte revolvere pot ajunge în faţa unui sindicat. Aşa că nu dau niciun ban pe afirmaţia lui Belciug al dumitale că revolverele găsite ar fi ale muncitorilor.

Vehemenţa cu care Atanasovici îi apăra pe muncitori, îl supăra pe Cernescu mai mult decât acuzaţia că s-ar fi dat ordin poliţiei să tragă.

— În definitiv, se răsti el la Atanasovici, ce ne reproşezi dumneata? Că am ucis doi bolşevici? Dar îţi aminteşti câţi ţărani şi muncitori aţi ucis sub guvernările voastre liberale?

— Asta-i culmea! strigă Atanasovici, uluit de cinismul acestui Cernescu. Dumneata găseşti, aşadar, că dacă noi, liberalii, n-am procedat bine, trebuie să faceţi şi voi la fel ca şi noi?

— Nu! răspunse Cernescu, pe un ton categoric. Şi avem dovada că vina nu este a noastră. Muncitorii s-au apucat să demonstreze împotriva reducerii salariilor, când noi am dat încă în urmă cu zece zile dispoziţii ca doleanţele lor să fie satisfăcute.

Oricât ar fi vrut, Atanasovici nu putea să priceapă ce-i spune Cernescu:

— Atunci de ce au manifestat azi dimineaţă?

Însuşi ministrul de interne îi explică:

— Pentru că muncitorii nu erau informaţi că guvernul a hotărât să nu mai aplice curba de sacrificiu la primele speciale ale mecanicilor, la cotele de acord ale lucrătorilor din ateliere şi la chirie. Şi-ţi repet: măsurile acestea le-am luat încă acum zece zile…

— Dar cum se face că n-au fost informaţi?

— Comuniştii! răspunse Jugănaru. Comuniştii n-au lăsat pe muncitori să se intereseze ce s-a făcut cu memoriile lor. Lor nu le convine ca muncitorii să afle că nu mai au niciun motiv să se plângă. Incidentele nenorocite de azi dimineaţă n-au fost decât o provocare a comuniştilor, care-şi trimit peste tot agenţii lor, ca să sape temeliile statului.

Atanasovici se pregătea să răspundă lui Jugănaru, dar Spiru Maramă, care se uită la ceasornic strigă îngrozit:

— Aoleo, aoleo! S-a făcut opt! Am plecat!

— Cât? strigă Atanasovici la fel de îngrozit. Opt?… Plec şi eu.

Dar şi Cernescu se uitase la ceasornic şi părea şi el neliniştit:

— Opt? zise el. E vremea să plec!

Se uitară unul la altul şi-şi zâmbiră cu sentiment.

— Păi mergem împreună! decise Maramă.

Grăbiţi, Cernescu, Maramă şi Atanasovici ieşiră din minister şi se urcară în maşina prefectului:

— Pe aleea Vulpache!

Dimineaţa, cum se trezi, regele îl chemă pe Puiu:

— A plecat avionul?

— Da, sire!

— A fost totul în ordine?

— Absolut totul! Sir Detterding v-a transmis de la aeroport, încă o dată, caldele lui mulţumiri pentru felul cum a fost primit de maiestatea voastră!

Mulţumirile acestea nu erau indiferente regelui. Este exact ceea ce spun comuniştii în manifestele lor, că Henry Detterding, preşedintele consiliului de administraţie al marelui trust petrolifer Royal Dutch, n-a venit în ţară pentru o simplă vizită, ci ca să vadă ce a făcut Carol în acest an de când este rege. Detterding – şi alţii ca el – i-au dat bani spre a pune în picioare un regim de dictatură fascistă şi spre a pregăti războiul împotriva Uniunii Sovietice. Cu banii aceştia Carol a trebuit să construiască şosele strategice, să facă un pod peste Dunăre şi şase poduri peste Prut, să înzestreze armata, să întărească poliţia, să mărească închisorile. Sunt bani cu care trebuie să nimicească Partidul Comunist şi mişcarea muncitorească şi să facă loc cât mai larg propagandei fasciste! S-a ţinut Carol de cuvânt sau nu s-a ţinut?… Da! Este exact că Detterding n-a venit doar să întrebe – ci să-i ceară socoteală. Şi i-a cerut! Şi cum i-a cerut! Pe tonul cu care un patron cere socoteală tejghetarului său! Dar răfuiala a fost scurtă. Registrele de intrare şi ieşire se echilibrau – şi Carol a ieşit cu faţa curată. Încă n-a construit podurile, pentru că banii s-au dus nu ştiu unde. În schimb, a făcut multe arestări printre comunişti. Încă n-a putut face nimic pentru armată. În schimb, când poate, trage în muncitori. Încă n-a instituit oficial dictatura. În schimb, toţi oamenii politici i se uită în ochi şi se bat între ei ca să-i pupe mâna. Detterding s-a declarat mulţumit şi a făcut cu el o afacere: i-a cumpărat cu şaisprezece miliarde lei cota de redevenţă a statului la produsele petrolifere. La preţ, s-au înţeles repede.

— Sire, i-a spus Detterding, vei scumpi petrolul în ţară, ca eu

să-l pot vinde mai ieftin în străinătate.
Carol nu putea fi decât de acord cu Detterding. Petrolul românesc trebuie să fie plătit cât mai scump de populaţia românească, spre a putea fi vândut cât mai ieftin pe pieţele străine, de unde trebuie alungat petrolul sovietic. Ca să scape de concurenţa petrolului sovietic, Detterding ar fi fost dispus să cumpere chiar şi de la sovietici întreaga lor cotă de export – dacă guvernul sovietic ar fi acceptat.
Carol îşi făcu iute socoteala pe un colţ de hârtie, ca să vadă ce-i poate ieşi din combinaţia aceasta şi rezultatul i se păru atât de onorabil, încât foarte agitat, îl întrebă pe prinţul Nicolae:
— Cum crezi, Niky, că i-aş putea mulţumi lui Detterding pentru tot binele pe care-l face ţării?
— Decorează-l!
— Lasă copilăriile!... Ce-i trebuie lui decoraţii? Înţeleg să-i arăt o atenţie care să aibă o anumită semnificaţie. Numai asta l-ar putea satisface!
— Nu văd ce! răspunse Niky.
Dar Carol găsise între timp:
— Ce-ar fi să-l invit la jurământul recruţilor!
— O asemenea bazaconie, numai ţie poate să-ţi treacă prin minte! răspunse Niky, plictisit. Cum să chemi un negustor... mic sau mare, dar tot simplu negustor... şi încă străin pe deasupra, la jurământul recruţilor!
— Negustor, dar e Detterding!
— Ce folos că e Detterding, dacă n-a venit aici nici măcar în calitate oficială!
— Dar e Detterding, frate!
— Iar Detterding! Uiţi că faţă de armată, Detterding nu-i decât un civil oarecare. Cum să-l aduci la jurământul recruţilor?
— Dacă-i Detterding!
Şi a făcut ce a vrut. L-a poftit pe Detterding la jurământul recruţilor, apoi i-a dat un banchet şi i-a repetat declaraţiile lui de devotament pentru cauza comună. Cum, dar, să nu-i mulţumească Detterding pentru primire!
— Şi alte noutăţi? îl întrebă Carol pe Puiu.
— Belciug şi Maramă au fost de vreo câteva ori pe aici să vă facă un raport!
— De câteva ori? Dar ce s-a întâmplat?
— Iar s-au obrăznicit bolşevicii, sire! Azi dimineaţă au atacat

pe Calea Griviţei poliţia şi armata!
— Şi ai noştri au tăcut?
— Ba nu! Au tras în ei! Sunt morţi şi răniţi!

Regele trânti, furios, papucul pe care-l ţinea în mână:
— Fire-ar al dracului să fie de ghinion!… Şi tocmai acum s-a nimerit ca Detterding să plece! Să fi stat cel puţin încă o zi să vadă că nu-i furăm banii! Dă-mi-l pe Marinescu la telefon!
Conversaţia cu primul ministru Marinescu, fu scurtă:
— Marinescule, te aştept la cinci… Şi ce e cu rectificarea aia a bugetului?… Da?… Bine!… Şi să vină şi Teianu cu dumneata!
Când regele puse jos receptorul, Puiu îl întrebă:
— Tot nu e gata cu rectificarea?
— Nu! Îţi place? De şapte zile tot rectifică şi rectifică şi nu mai isprăveşte cu rectificatul!… Şi doar i-am spus de atâtea ori: Marinescule, armata e baza! Baza e armata, Marinescule!… Degeaba! Dacă nu-i tragere de inimă!… În sfârşit, poate isprăvim azi!… Mai ai ceva?
Puiu zâmbi:
— Mi-a telefonat domnul profesor Arghir să vă invite la premiera noii lui piese: «Un om în cumpăna lui şi a altora»… şi mi-a strecurat că, peste patru zile, împlineşte şaizeci de ani!
— Aha! făcu regele. Şi ce vrea?
Dar îndată-i păru rău că a vorbit aşa de urât faţă de Puiu despre profesorul lui, şi-i spuse nervos:
— Bine! Mai vorbim!
După ce se îmbrăcă, regele se închise în camera de lucru şi cercetă mai întâi magazinele americane de cinema şi publicaţiile germane specializate în concursuri de nuduri. După aceea, trecu la munca de stat. Avea de făcut multe, dar ceea ce ar fi vrut să asigure în primul rând ţării erau uniformele. Problema nu-i dădea pace nici ziua, nici noaptea. Străinul care ar fi pătruns pentru întâia oară în palat se putea crede într-un vast atelier de ceaprazerie şi confecţiuni militare. În toate saloanele, pe mese, pe fotolii, pe cămine, pe canapele, pe covoare, erau îngrămădite, claie peste grămadă, schiţe sau modele realizate de şepci soldăţeşti, de chipie, de coifuri, de hamuri, de nasturi, de lampasuri, de trese, de centiroane, de cizme, de pinteni, de trompete – mai toate opera personală a regelui. Ştia că este de

datoria lui să ajute ţara să se ridice – de aceea vroia el singur să găsească uniforma cea mai adecvată unui popor fericit. Avusese astă-noapte pe la unu o scurtă întrevedere cu Lucica şi văzuse la ea un tip de nasture care-l entuziasmă. Fără s-o mai întrebe, i-l rupse cu atâta energie, încât îi rupse şi bluza:

— Nasturele ăsta de damă este colosal. O să-l adopt pentru regimentele mele de roşiori!

Harnic, deci, şi entuziast, Carol lucră la schiţă aproape două ore, cu nasturele sub ochi, ca model, până veni Puiu să-i aducă aminte că trebuie să-l primească în audienţă pe cunoscutul om politic Jean Tehaş, supranumit Şoimul Oborului, care, vrăjit de chemarea vremii, părăsise, trântind uşa, vechiul partid liberal al Vizirilor, spre a-şi face un partid propriu, pe care venea să-l pună la dispoziţia tronului. Carol cunoştea tăria noii organizaţii politice: n-avea nicio tărie. Gruparea celor cincisprezece-douăzeci de agenţi electorali de mâna a treia care s-au luat după Şoimul Oborului nu făcea decât să mărească numărul zecilor de grupuleţe similare, improvizate de nişte oameni grăbiţi să ciupească din biata bucăţică de pâine pe care şi-o puteau agonisi ca prim miniştri ai ţării. Dar asta-i şi plăcea regelui. Cu cât era partidul mai slab, cu atât îl iubea el mai tare. Regele iubea pe cei slabi. Îi iubea şi-i încuraja pe toţi, inclusiv pe Jean Tehaş, care, dacă prin dezertarea lui, după dezertarea lui George Viziru şi a lui Aureanu, n-a putut face cine ştie ce rău liberalilor, era, totuşi, un dezertor. Carol, deci, îi strânse mâna cu efuziune:

— Domnule Jean Tehaş, ai făcut un act patriotic pe care ţara nu-l va putea niciodată uita!

— Mă simt fericit, sire, că am părăsit la vreme un partid care poate duşmăni un rege divinizat de întregul popor. Prin plecarea mea, n-am vroit să stric în niciun fel partidului liberal, în care timp de optsprezece ani am trăit ceasuri de înaltă satisfacţie sufletească. Nedreptatea ce mi s-a făcut şi ingratitudinea faţă de mine eram gata să le iert. De altfel mă şi hotărâsem să plec într-un lung voiaj de consolare. Dar mii şi mii de prieteni au venit la mine şi mi-au zis: Nu! N-ai voie! Încă n-a sunat ceasul odihnei! Mai trebuie să lupţi! Tronul are nevoie de tine! Maiestatea sa regele aşteaptă sprijinul tău moral şi politic. Şi am ascultat îndemnul lor, sire!

— Bine ai făcut, domnule Tehaş! După câte înţeleg, ai părăsit, dar, partidul liberal… pentru ce?

— Pentru că e un partid reacţionar, sire! Conducerea liberală este ultrareacţionară. După Vintilă, e Dinu, care-i mai rău decât toţi! De ani de zile am avut de suferit de pe urma despotismului lor!

— Dar, în acest caz, de ce nu l-ai urmat pe George şi ţi-ai făcut un partid propriu?

— Sire, eu cu George suntem în cele mai bune relaţii. Amândoi urmărim acelaşi ţel: să schimbăm conducerea tiranică a Vizirilor. Dar George e George şi eu sunt eu. Eu sunt una, el e alta... Partidul meu se numeşte «Omul liber»... Sunt om liber... Fac ce vreau!... De aceea, am solicitat maiestăţii voastre această audienţă: ca să vă exprim, sire, nemărginitul meu devotament şi hotărârea mea fermă de a servi tronul, dinastia, drapelul şi armata!... Sire, luaţi-mă şi faceţi ce vreţi cu mine!

Regelui îi veniră lacrimi în ochi. Se scărpină niţeluş cu acea elegantă discreţie cunoscută numai capetelor încoronate, şi răspunse:

— De acord! Dar programul meu îl cunoşti?... Nu?... Iată-l în două cuvinte: Morală în viaţa publică... cinste în administraţie... şi înzestrarea armatei!

— Sire! făcu Şoimul Oborului, transfigurat de fericire. Este exact programul meu!

— Minunat! zise regele. Văd că eşti un om de inimă. Sunt convins că noi doi, dumneata şi cu mine, suntem destinaţi să facem lucruri mari pentru ţara aceasta.

După Jean Tehaş, se prezentă regelui deputatul Mihăescu, independentul. Cu Mihăescu, regele n-avu nicio dificultate. Independentul venea cu o ofertă simplă:

— Sire, sunt pe cale să înjgheb un partid!

— Bine faci! Şi ce-şi propune partidul acesta?

— Să fie independent!

— Admirabil! Sunt democrat şi-mi place independenţa!... Un partid independent este absolut necesar într-un stat democratic!

— Partidul meu va fi ultra-democratic, sire!

— O! exclamă regele. Atunci e şi mai bine!

— Sire, asta e şi speranţa mea: că va fi şi mai bine! Pentru că vreau să atrag atenţia maiestăţii voastre că partidul meu nu va fi, pur şi simplu, un partid independent oarecare, ci un partid al independenţilor! Un partid care va educa pe membrii săi în spiritul independenţei. Nu un partid, ci o crescătorie de

independenţi.

— O crescătorie de independenţi? făcu regele, plăcut impresionat. Dar ştii că e o idee!

— Da, sire! Dacă maiestatea voastră îmi acordă sprijinul, va avea întotdeauna la dispoziţie oricâţi independenţi va voi!

— Cum să nu, cum să nu! îl asigură Carol pe Mihăescu independentul. Te voi ajuta, pe cât pot, domnule Mihăescu, pentru că sunt convins că noi doi, dumneata şi cu mine, suntem destinaţi să facem lucruri mari pentru ţara aceasta!

Lui Mihăescu îi urmă un jurnalist parizian căruia regele îi dictă repede:

— Dintre toate sporturile, acela pe care-l iubesc mai mult este jocul de tenis. Joc tenis din frageda copilărie. Îmi face mare plăcere acest joc şi am ajuns la rezultate frumoase. Tot atât de mult iubesc automobilismul. Maşina mi-o conduc singur. Iubesc foarte mult cursele, când poţi să dai frâu liber capacităţii de viteză a motorului. Maşina mea favorită este Hispano. Fotbalul are azi cei mai mulţi aderenţi… Nu-i adevărat că vreau să instituі un regim de dictatură. Sunt un rege democrat. Îmi iubesc meseria de rege.

Grăbit să termine pentru că se făcuse ora două şi ştia că-l aşteaptă Aureanu, regele adăugă în fugă:

— Fiu-meu este crescut de mine spre a fi un rege democrat.

Apoi, îl concedie pe jurnalist.

*

Dacă în primăvara anului 1931 era cineva foarte ocupat în ţara românească, acela se numea Aureanu. Muncea mult Aureanu, pentru că deţinea în stat o funcţiune de prim ordin: aceea de om indispensabil. De la restauraţie încoace, ajunsese confidentul tuturor membrilor familiei regale. Dar poate niciodată nu şi-a dat seama cât de mare şi de grea este răspunderea care-i apasă pe umeri, cum a simţit astăzi.

A început cu prinţul Nicolae, care-l rugase încă de aseară să treacă pe la el în primele ore de dimineaţă. Când a sosit la palat, l-a găsit pe fratele regelui palid şi abătut.

— Alteţă, îi spuse Aureanu, sunt zile de primăvară! De ce atâta pesimism?

— Am de ce, Aurene, am de ce! răspunse prinţul cu amărăciune.

Şi se revărsă într-un potop de incriminări la adresa lui Carol.

— A înnebunit cu desăvârşire! Nu mai poţi sta de vorbă cu el. S-a înconjurat de toţi gheşeftarii, care nu dau voie să se apropie nimeni de el, ca să nu li se strice afacerile. A ajuns o jucărie în mâna lichelelor!... S-a bucurat ţara când l-a văzut. Dar acuma îi este silă de el. Se ţine numai de porcării!

Hm, porcării! se întreba Aureanu. La ce s-o fi gândit prinţul? La femeile regelui, sau la afacerile lui? Pentru că sunt multe şi dintr-un fel şi din celălalt. Şi nimeni nu era mai iniţiat ca omul indispensabil şi confidentul regal, Aureanu, în afacerile amoroase şi financiare ale regelui. Femeile ca femeile! Pe Aureanu, om serios, acest capitol îl lăsa de mult aproape indiferent. Dar afacerile! Afacerile nu-l lăsau indiferent, aşa că era în măsură să ştie mai multe decât oricare altul.

Şi în timp ce Nicolae îşi vărsă focul pe Puiu, pe Lupeasca, pe Teianu – care a adus-o pe Roşcata în ţară cu paşaportul nevestii-si – pe toată camarila de la palat, Aureanu tot la «porcării» se gândea. Termenul acesta îl sicâia. Desigur, prinţul, supărat cum e, şi tânăr cum e, nu poate fi decât nedrept cu fratele Carol. Prinţul nu ştie ce se petrece când el, omul indispensabil, se prezintă la rege, ca om indispensabil. Şi confidentul regelui nu vine la palat, la cine ştie ce ocazie rară. Membru în nenumărate consilii de administraţie bancare şi industriale, ocaziile sunt foarte dese şi s-ar putea zice obligator dese. Totuşi, ori de câte ori intră Aureanu în cabinetul regal, Carol, cu o bucurie de copil alintat, care-şi aşteaptă de mult bunicul sau unchiul, îi sare înainte, cu mâinile întinse:

— Ce mi-ai adus?

Şi Aureanu, care ar vrea să-l necăjească pe rege, dar care este prea mişcat de drăgălăşenia candidă şi tinerească a gestului, îi întinde întotdeauna un pacheţel. Fireşte, nu este un pacheţel de bomboane. Regele a depăşit vârsta când ar putea fi cucerit cu un pacheţel de bomboane. Acuma e mare, om însurat, cu copii... copii cât păr în cap, în ţară, în Japonia, în Grecia, în Franţa, în Statele Unite, în Italia, peste tot unde l-au purtat curiozitatea şi necazurile lui princiare. De aceea, pacheţelele cuprind surprize potrivite cu anii şi cu situaţia lui socială: acţiuni. Aşa cum alţii sunt pasionaţi colecţionari de fluturi şi gândaci, Carol este un pasionat colecţionar de acţiuni. Când pune mâna pe acţiuni, simte că fâlfâie deasupra capului său spiritul marilor

săi înaintaşi Carol I şi Ferdinand I. Şi Aureanu, care-i cunoaşte slăbiciunea pentru acţiuni, munceşte să i le procure de peste tot: de la „Banca de Credit Român”, de la „Banca de Scont” de la «Banca Românească», de la «Banca Naţională», de la fabrica de avioane «I.A.R.», de la «Banca de control a industriei şi comerţului», de la societatea cehoslovacă de încălţăminte «Bata», de la societatea suedeză «Ericsson», de la toate societăţile de petrol, zahăr, lemn, textile, vinaţuri, şi aşa mai departe. În afară de femei, singurul lucru în faţa căruia regele îşi pierde capul sunt acţiunile. Poţi să-i oferi – şi au încercat atâţia să-i facă această plăcere! – orice: palate, păduri, moşii, el rămâne rece ca gheaţa. Tot ce nu poate fi transferat în străinătate şi depus la bănci pe nenumăratele lui pseudonime, îl lasă indiferent. Numai acţiunile – şi în cel mai rău caz banii lichizi, de preferinţă în devize şi de preferinţă în dolari, lire şi franci elveţieni – îi pot trezi interesul. Şi ce interes!… Să vezi cum îi tremură mâna când atinge hârtiile acestea şi cum îi sclipesc ochii de bucurie!… Ca unui copil!… Şi să spui că asta e porcărie!… Trebuie să fie cineva prea rău şi prea josnic să afirme că bucuria unui copil ar putea fi o «porcărie». De aceea, Aureanu ar fi vrut să-i atragă prinţului Nicolae atenţia că exagerează, dar când îl văzu cu câtă sinceră durere vorbeşte despre cele ce se petrec la palat, i se făcu milă de el şi-l ascultă cu acelaşi respect mai departe.

— A stricat totul, Aurene! ţipa Nicolae. De când a adus-o pe târâtura aia înapoi, ofiţerii nu mai vor să ştie de el.

Prostii! gândi Aureanu. Ofiţerii se laudă! Ziceau că dacă vine Lupeasca înapoi, o împuşcă. Dar n-a mai împuşcat-o nimeni! Dimpotrivă! Au găsit un nou mijloc de avansare: să-i facă plecăciuni damei. Dar dacă prinţului îi place să creadă că regele nu mai e iubit de ofiţeri, fie şi aşa!

— Alteţă, nu ştiu nimic precis!

— Ba e ceva foarte precis: Carol şi-a pierdut toată popularitatea în armată. Dar s-o ştii de la mine, eu nu mi-o voi pierde! *Eu* nu!

Bravo, bravo! reflectă Aureanu. Stăm bine cu fraţii!… Prinţul are gânduri mari. Vrea să-l alunge pe Carol şi să-i ia locul. I s-a făcut de tron!

Dar Nicolae îşi dădu seama că mărturisirea lui este prea îndrăzneaţă şi căută să-i îndulcească efectul:

— Vina o purtaţi dumneavoastră, conducătorii politici!
— Cu ce, alteţă? întrebă Aureanu.
— Pentru că nu vă arătaţi destul de dârzi faţă de rege!
— Bine, alteţă! Voi încerca să văd chiar astăzi pe maiestatea sa!
Repezit, Nicolae îi răspunse:
— Nu ştiu dacă te va primi!... Sau, te va primi dacă vrea Puiu Florescu. Dă-i două mii de lei bacşiş lui Puiu şi regele te va primi!
Bietul băiat! reflectă Aureanu. Cât de mult trebuie să sufere, dacă e în stare să spună asemenea prostii. Să-i dea el, Aureanu, lui Puiu bacşiş!...
— Alteţă, zise el, voi încerca, fără să-i dau lui Puiu bacşiş.

*

De la prinţul Nicolae, Aureanu se duse de-a dreptul la rege, care-l chemase dis-de-dimineaţă la telefon, să-l poftească la masă, pentru că are neapărată nevoie de el să-i vorbească în «chestia greacă». Aşa numea regele cearta dintre el şi fosta lui soţie, Elena: chestia greacă. În ultimele luni lucrurile se agravaseră. Regele trimitea mereu fostei lui soţii ordine prin funcţionari şi ofiţeri cu privire la cele mai năstruşnice măsuri de administraţie a palatului ei, îi suprima servitori, pe neaşteptate, fără s-o fi întrebat, nu-i îngăduia să primească oaspeţi şi nici să se arate în public. În sfârşit, îi făcea tot ce putea ca s-o silească să-şi ia lumea în cap şi să plece din ţară. Elena ar fi fost de acord, dacă ar fi putut obţine de la el mijloacele de trai, demne de rangul ei – şi dreptul de a-şi vedea copilul o bună parte din an. Dar nu se puteau înţelege.
— De ce nu intervine regina Maria? l-a întrebat o dată Aureanu pe ex-regele Greciei, George, fratele Elenei şi soţul Elisabetei, sora lui Carol.
— Atâta ar mai lipsi! răspunse George, îngrozit. Regele n-o poate suferi. Ar fi destul ca ea să ceară ceva, pentru ca el să-i facă împotrivă!
În cele din urmă, a fost pus Aureanu să medieze. După lungi tratative, regele a acceptat ca Elena să stea patru luni pe an în ţară – când îşi va putea vedea zilnic copilul – şi opt luni în străinătate, unde copilul va veni la ea în vizită pe două luni. În plus regele îi acorda o listă civilă de 7.200.000 lei pe an. Elena s-a declarat în principiu de acord, dar nu prea avea încredere în

cuvântul regal.

— Cine garantează că această convenţie va fi pusă în practică? a întrebat ea.

— Semnătura regelui este cea mai bună garanţie! i-a răspuns Aureanu.

Elena nu părea convinsă:

— Nu! Vreau alta mai bună! De pildă, garanţia consiliului de miniştri.

— Cu neputinţă, maiestate! O asemenea garanţie trebuie să fie întemeiată pe un text de lege, care deocamdată este inexistent... şi care nu se încadrează în tradiţiile noastre naţionale!

— Atunci vreau garanţia lui Alexandru al Serbiei! se încăpăţână Elena.

Pus în curent de Aureanu, regele se arătă fericit: avea un pretext să se supere şi să nu-i mai acorde Elenei nimic.

Aşa stăteau lucrurile ieri. Şi Aureanu se întreba ce s-o mai fi întâmplat între timp, că regele este atât de grăbit să-l vadă.

La masă, Carol începu prin a-i vorbi despre criza politică. Lichidarea regimului naţional-ţărănist îi interesa pe amândoi în aceeaşi măsură. În special, pe rege, guvernul ăsta al lui Marinescu îl plictisea îngrozitor. Durase peste o jumătate de an. Era prea mult. Lăsaţi atâta timp la putere, naţional-ţărăniştii vor crede că fără de ei, regele nu poate domni – şi prin aceasta, ideea de partid, în loc să slăbească, ar mai putea ieşi întărită. Era intolerabil. Şi Carol nu s-a jenat să le-o spună. Mai întâi printr-o simplă aluzie: a schimbat, el, personal, fără să consulte guvernul, pe directorul general al căilor ferate şi pe directorul general al teatrelor şi a pus în locul lor oamenii lui de încredere. Toată lumea a crezut că guvernul, revoltat că regele calcă normele constituţionale şi se amestecă în chestiuni care sunt numai de resortul guvernului, va demisiona. Dar n-a mişcat nimeni. Dimpotrivă! A doua zi după ce regele a făcut demonstraţia aceasta că poate guverna şi singur, fără concursul partidelor, Jugănaru dădea presei declaraţii entuziaste.

— Niciodată n-am fost atât de tari ca acuma. Dacă ar fi să plecăm, am fi noi cei dintâi informaţi. Deocamdată, stăm bine şi avem de gând să stăm şi mai departe.

Desigur că resemnarea naţional-ţărăniştilor nu-l putea satisface pe rege. Naţional-ţărăniştii nu mai au ce căuta la

guvern. Ţara va avea explicaţii destule. Criza economică n-a fost rezolvată. Încasările merg prost: 30.000.000 pe lună în loc de 90.000.000. Parlamentarii sunt lipsiţi de orice simţ de răspundere. Ca să voteze bugetul, în ajun de Crăciun, au trebuit să fie aduşi de poliţie, în automobil. Armata n-are ce mânca. Soldaţii, flămânziţi, sunt trimişi acasă. Dar mai rău decât toate, grevele muncitoreşti continuă şi bolşevicii îşi fac de cap. Numai gura lor o auzi. Dacă nu-i Crişan, e Pavliceanu, dacă nu-i Pavliceanu, e Trifănescu, ori Cojocaru, ori Vardă, ori Körner, ori Pârvan… Rapoartele sunt pline de-alde ăştia care se agită mereu pentru altceva: pentru ajutorarea de către stat a şomerilor, pentru pâine şi muncă, pentru eliberarea celor închişi, pentru libertatea de funcţionare a sindicatelor unitare, pentru ziua de şapte ore în uzine, pentru deschiderea căminelor muncitoreşti, pentru apărarea Uniunii Sovietice… Şi între timp, fraudele continuă: ba la asociaţia patronală, ba la casa muncii, ba la percepţii, ba la serviciul maritim, ba la căile ferate. S-a isprăvit! … Guvernul trebuie schimbat! De aceea, regele îl chemase de două săptămâni de la Londra pe Titulescu: să facă sondaje pentru un guvern de coaliţie. O coaliţie a tuturor şefilor de partide, pentru un guvern de concentrare.

— Titulescu! Îmi trebuie un guvern deasupra partidelor! România are nevoie de ajutoare financiare în străinătate şi le poate obţine numai dacă partidele se hotărăsc să colaboreze frăţeşte la un guvern al salvării publice.

Titulescu primi, dar regele era perfect liniştit. Un guvern de concentrare nu se va face. Regele cerea ca în acest guvern să intre neapărat Aureanu. Dar ştia că Dacu nu va accepta pe Aureanu. Regele cerea ca în acest guvern să intre George Viziru. Dar ştia că Muică nu-l va accepta pe George. Regele cerea ca în acest guvern să intre Neaţă, dar ştia că Arghir nu-l va accepta pe Neaţă. Regele putea să aibă încredere în şefii partidelor: se mâncau între ei mai mult chiar decât ar fi trebuit spre a face imposibil un guvern de concentrare.

Totuşi, regele avu o surpriză cu doctorul Bratu. Doctorul Bratu luă în serios dorinţa regelui şi acceptă să intre într-un asemenea guvern. Dar nu ştia pentru care program şi în ce calitate.

— Sire, programul!

— Ai dreptate, doctore! Uitasem! Pentru program, du-te la Titulescu.

Dacă i-ar fi aruncat piper roşu în ochi, obrazul lui Bratu s-ar fi schimonosit mai puţin. El, şef de partid, în loc să discute cu regele, să se ducă la un subaltern să-i ceară programul?

Cu Dacu a fost şi mai nostim. În toamnă, Dacu, ca să nu se facă de ruşine că partidul nu-l urmează în opoziţie, a dat zvon în ţară că se retrage, provizoriu, de la conducere, ca să-şi vadă de sănătate – şi după ce a îndemnat pe parlamentarii naţional-ţărănişti să sprijine guvernul lui Marinescu, a plecat în Italia. S-a plimbat pe acolo, cât s-a plimbat, a dat la Roma un interviu în care-şi arăta admiraţia pentru toate realizările lui Mussolini, apoi s-a întors acasă şi a început să trateze colaborarea la un guvern de concentrare. Senin, bine dispus, fără nicio supărare pe rege. Capşa avea ce vorbi:

— L-aţi văzut pe Catone al nostru? A şi uitat de Roşcata. Ca şi cum nici n-ar fi existat cândva vreodată o Roşcată. Mare şiret, Catone al nostru! Şiret al naibii!

Dacu se credea, într-adevăr, mare şiret. Credea că dacă nu va mai pomeni de Roşcată, regele-i va ierta gestul de la Sinaia şi va renunţa la guvernul de concentrare. De aceea, punea lui Titulescu condiţii de colaborare, pe care le ştia moarte în faşă:

— Eu trebuie să am majoritatea în parlament. Altfel, dacă George ajunge la o înţelegere cu Muică, mă majorează.

— Dar Muică mi-a dat acelaşi argument! îi răspunse Titulescu. Dacă dumneata te împaci cu Bratu, îi majorezi pe liberali.

Şi tratativele au ajuns la un punct mort. Se discută… se tatonează… se încearcă formula unui guvern de tehnicieni, care tot cu aceiaşi oameni de partid ar trebui să se înjghebe… Degeaba… criza continuă… dar nu mai poate continua…

— Trebuie rezolvată urgent! zise regele, când masa fu pe sfârşite. Fără partide, deasupra partidelor, contra partidelor… şi cât se poate de repede.

Aureanu, care se ştia fără partid, deasupra partidelor şi contra partidelor, spera că regele-i va face, în sfârşit, surpriza să-l indice pe el ca succesor al naţional-ţărăniştilor şi se sili să-l tragă pe rege de limbă.

— Dar cum şi cu cine? întrebă el, cu multă nevinovăţie pe rege.

— Încă nu ştiu! răspunse regele. Totuşi, azi-mâine, va trebui să iau o hotărâre… Dar să lăsăm asta!

Şi trecu la «chestia greacă».

— M-am săturat, dragă Aurene! Vreau să se curme o dată cu afacerea asta!... *Ea* se bizuie pe informaţiile ce i se dau că ţara ar fi de partea ei şi că toată lumea doreşte să ne vadă împăcaţi, ca să-mi impuie dorinţele ei. Asta s-o creadă ea, cu idiotul ăla de frate al ei... Nu mă-mpac! S-a isprăvit! Nu mă împac!... Să nu-şi facă nimeni iluzii: nu mă-mpac!

— Totuşi, lumea crede că...

— Să nu creadă! De aia am vrut să-ţi vorbesc. Să găsim un mijloc ca lumea să amuţească!

— Sire, mijlocul cel mai bun ar fi o declaraţie clară din partea maiestăţii voastre!

Regele respinse propunerea cu un gest de spaimă:

— Nu, nu, nu! strigă el. Eu n-am voie să vorbesc, Aurene! Nu se potriveşte! Sunt rege! Dar dumneata...

Oricât se ştia om indispensabil, Aureanu nu putea să vadă ce-ar mai putea face util pentru dinastie şi tron.

— Eu, sire? Nu pricep cum!

— Uite cum! Vei da un interviu!

— Şi ce să spun, sire?

— Asta o vom stabili împreună!

Trecură în birou şi munciră câteva ore la interviu. Regele dicta şi Aureanu scria. Dar pentru că regele dicta încet, scria şi Aureanu încet. Ideile erau clare, dar frazele ieşeau în prima lor formă, foarte confuze, ceea ce-l punea pe Aureanu în situaţia neplăcută de a face obiecţii de ordin gramatical. Când interviul fu gata, regele îl citi în gura mare. Aureanu era mulţumit. Conversaţia dintre el şi ipoteticul gazetar care-i punea întrebări, decurgea într-un stil destul de decent. Începea cu o serie de considerente asupra situaţiei politice generale din ţară, ca să ajungă acolo unde vroia Carol: la statutul familiei regale. Divorţul era definitiv, pentru că au fost respectate toate formele legale. «Regele Carol al II-lea – spunea Aureanu în declaraţiile pregătite de rege – a găsit, la suirea sa pe tron, următoarea stare legală: divorţul între alteţa sa regală, azi maiestatea sa regele Carol II şi alteţa sa regală Elena, azi maiestatea sa Elena».

— E clar? făcu regele căruia i se părea că Aureanu stă prea mult cu ochii în hârtie. «Stare legală»!... O dată făcut, e bun făcut. Mortul de la groapă nu se mai întoarce! Scurt!... Ca să se termine odată cu «chestia greacă»!...

— Este inutil, sire, să mai pledaţi! răspunse Aureanu. Mă-ntreb

numai unde ar fi mai nimerit să-l public!

— Du-te la Cristofor Kerbaà! zise regele, cu un aer enigmatic.

*

Deşi se înnoptase de mult, Cristofor Kerbalà îşi mai făcea somnul de după masă, când indispensabilul Aureanu veni să-i sune la uşă. Delicatul bancher şi neînduplecatul om de litere Cristofor Kerbalà, când dormea, avea, ca toţi inocenţii, numai visuri frumoase: palate, grădini, succese, femei şi alte asemenea imagini reconfortante, care, după aceea, în trezie, îi alimentau curajul şi optimismul. De pildă, astăzi Cristofor Kerbalà se lăsa cu voluptate în prada unui vis în care sinteza luptei pentru viaţă se îmbina în chip ciudat cu sinteza luptei pentru glorie. Astfel, i se părea că e rege – rege cu coroană pe cap şi curteni de jur împrejur – şi că poporul, întreg poporul defila prin faţa lui şi că fiecare din aceste milioane de suflete îi depunea la picioare câte un sac cu galbeni. Aceasta era lupta pentru viaţă. Şi acum, urma partea a doua. După ce şi-a dat ultimul ban, pentru ca regele să nu moară de foame, poporul deodată a început să-l aclame: Trăiască regele nostru mare şi bun!… Prin urmare, tot el ia banii, tot el este aclamat şi tot el este bun şi mare! Aceasta era lupta pentru glorie. Şi tocmai când aclamaţiile atinseră o culme care-l făcea pe Cristofor Kerbalà să creadă că jugul vieţii este uneori destul de catifelat, şi-a găsit valetul să-l readucă la realitate.

— Conaşule, a venit conu Aureanu!

Deşi smuls din somnul cel mai adânc, Cristofor nici nu se supără, nici nu se miră: ştia de ce vine la ora aceasta Aureanu.

— Să mă scuze un moment! Vin îndată.

Şi trecu repede în sala de baie să-şi facă un duş. Nu vroia să-l lase pe conu Costică Aureanu să aştepte. Avea pentru el o stimă prea mare, de câteva luni, de când acest boier între boieri a ascultat sfatul regelui şi i-a părăsit pe liberali, pentru că – zicea el – ţara nu poate fi salvată decât prin adoptarea unui «ritm nou» în politică. Plecarea lui Aureanu a fost pentru liberali o lovitură teribilă. Ceea ce a bucurat şi pe Kerbalà şi pe rege. Amândoi erau fericiţi când li se întâmpla liberalilor câte o nenorocire. Şi liberalii erau în serie neagră. Puţin după spărtura provocată de Aureanu, a murit pe neaşteptate, la moşie, la Mihăieşti, Vintilă Viziru. Cum a aflat, regele a pus mâna pe telefon:

— Cristofor! Ai auzit? A crăpat Vintilă de apoplexie…

— …şi de inimă rea! l-a completat respectuos Kerbalà.

Şi au râs amândoi. Dar cu şi mai mare poftă au râs luna trecută, de păţania lui Muică. După moartea lui Vintilă, Muică a preluat şefia partidului naţional-liberal. Regele, însă, care iar vroia să-l vadă şef pe George Viziru, i-a trimis vorbă lui Muică să nu accepte şefia, ci să mai aştepte niţel. Muică n-a vrut să asculte de rege – şi regele a început să pândească momentul să se răzbune. Prilejul s-a ivit luna trecută, când liberalii au ţinut o mare întrunire în capitală. Muică a luat cuvântul şi după ce a descris în culorile cele mai sumbre halul în care a ajuns ţara de pe urma guvernării naţional-ţărăniste, a scos din piept un strigăt sfâşietor, menit să rămână în istorie.

— Destul, maiestate!… Scapă-ne!

A doua zi, regele l-a poftit pe Muică la masă – şi l-a îndopat cu speranţe.

— Am fost viu impresionat de apelul dumitale de ieri! i-a spus regele. Ai dreptate! Trebuie să facem ceva ca să scăpăm ţara din situaţia asta.

— Sire, i-a răspuns Muică, îmbujorat de plăcere, partidul liberal îşi pune întreg devotamentul său tradiţional la picioarele tronului.

— Atunci e în ordine! Pregătiţi-vă!

Clubul a aflat peste o oră cuvântul regal: liberalii să se pregătească. O zi şi o noapte, şi încă o zi, vestea a făcut turul ţării şi a stârnit zarvă mare: liberalii vin la putere. A treia zi, Muică a avut o surpriză: ziarele anunţau că a sosit în capitală Titulescu, ambasadorul României la Londra, care a fost chemat de rege spre a face sondaje în vederea unui guvern de concentrare. Muică a plâns de necaz şi ruşine. În schimb, au râs regele, Kerbalà şi Aureanu.

Cristofor îl găsi pe Aureanu moţăind în fotoliu şi, cu respectul datorat vârstei, îl trezi:

— Domnule Aureanu!

Aureanu tresări şi se frecă la ochi:

— A, Cristofor!… Ştii pentru ce am venit!

— Fireşte că ştiu! răspunse Cristofor. Ai interviul la dumneata?

— Îl am!

— Dă-mi-l!… Îl trimit îndată la *Globul*.

Aureanu se trezi de-a binelea:

— La Stănică Popescu?

— De-a dreptul la el!

— Ştii că e o idee! făcu Aureanu. Flămând cum e să stea de vorbă cu regele, să-i dăm speranţa că-i aranjăm o audienţă!

— Nu-i nevoie! Pentru atâta lucru, licheaua asta nu trebuie să spurce palatul… îl am la mână şi aşa! Am închiriat în imobilul lui din Brezoianu un etaj întreg pentru o sucursală de-a mea, cu un milion pe an… şi i-am dat chiria pe cinci ani înainte. Aşa că Stănică îmi stă la picioare. Ce-i cer, asta-mi face!… Stai să vezi!

Demonstraţia durã trei minute: un minut până îl obţinu Cristofor pe Stănică la telefon şi două minute conversaţia:

— Alo, domnu Popescu?

— Da! A! Conu Cristofor. Să trăieşti! Ce mai faci?

— Am o mică rugăminte la dumneata!

— Ascult, coane Cristofor!

— Să-mi publici mâine dimineaţă un interviu cu Aureanu. Îl am gata scris!

Stănică începu să se vaiete:

— Aoleo, coane Cristofor, păi la ora asta vii? Gazeta-i făcută!… Las-o pe poimâine!

— Nu! îi răspunse, tăios, Cristofor. Nu las nimic, îmi trebuie mâine. Dacă nu apare mâine, să ştii că mă supăr!

Glasul lui Stănică răsună alarmat în receptor:

— Văleu, coane Cristofor, că iute mai eşti la supărare!… Parcă ţi-aş fi zis cine ştie ce!… Trimite-mi istoria aia… să văd ce putem face!

După ce isprăvi, Cristofor râse triumfător către Aureanu!

— Ai văzut?

Aureanu văzuse şi-l mânca mâna. Tare ar fi vrut să-i tragă o pereche de palme acestui Cristofor Kerbalà! Auzi, îndrăzneală de paşaportar ticălos! Să aibă obrăznicia să-i demonstreze – şi cu câtă plăcere! – că Stănică Popescu nu-i decât o cârpă în mâna lui!

— Am văzut! răspunse el lui Cristofor. Ştiam că Stănică-i o lichea! Dar o lichea aşa de mare, n-aş fi crezut!

Se uită la ceasornic şi se ridică iute din fotoliu:

— Ei, bravo! Ne-am luat cu vorba şi s-a făcut opt! Plec!… Dumneata ce faci?

— Plec şi eu!

Coborâră braţ la braţ şi se urcară în maşină, amândoi bine dispuşi:

— Pe aleea Vulpache!

*

Între Nicu Beliotis şi Naie Naie nu existau nici gânduri ascunse, nici invidie, nici rezerve de vreun fel oarecare. Pe Nicu şi Naie îi lega din copilărie o prietenie străbătută de un reciproc spirit de sacrificiu, care atingea înălţimi mitologice. Lucrul era cu putinţă, numai pentru că destinul a vrut ca Nicu Beliotis şi Naie Naie să vină pe pământ cu două misiuni care, departe de a se respinge, se căutau spre a se completa: Nicu Beliotis să fie inginer şi Naie Naie să fie filosof. Nicu Beliotis să aibă parale şi Naie Naie să n-aibă. Nicu Beliotis să vrea să dea şi Naie Naie să vrea să ia. Fără dispute, fără introduceri, fără timidităţi inutile. Totul se întemeia pe averea lui Nicu şi pe silogismele lui Naie Naie. Fiindcă tăria lui Nicu stătea în imensa lui avere care era în continuă creştere, iar tăria lui Naie în bogatul lui izvor de silogisme care aveau un succes tot mai mare. În primul an al restauraţiei se găseau istoriografi originali care susţineau că toată forţa spirituală a lui Naie se găsea în sprâncenele lui diabolice. Dar au apărut alţii care au putut dovedi că Naie Naie cucereşte fetele care frecventau cursurile, cu silogisme – şi în special cu un silogism care, deşi răsuflat, căpăta, în gura profesorului de logică, accente de o originalitate irezistibilă:

— Domnişoară! zicea el tinerei studente cu visurile neisprăvite. Cine te iubeşte pe dumneata este un om deştept. Eu te iubesc pe dumneata. Deci sunt un om deştept!

La care, adăuga în surdină:

— Vino diseară la mine. Am dulceaţă de trandafiri şi stampe japoneze. Vom conversa.

Cu această gândire filosofică, Naie Naie dădea gata nu numai fetele, ci şi pe oamenii politici, pe tinerii pederaşti din aristocraţie şi în primul rând pe bancheri. Bancherii erau slăbiciunea lui, şi el – slăbiciunea lor. Cum făcea cunoştinţă cu un bancher, îi spunea:

— Bancherul este singura specie umană făcută cu adevărat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Dumneata eşti bancher. Deci, dumneata eşti imaginea lui Dumnezeu pe pământ.

Cu greu s-ar fi putut găsi un bancher să poată ţine piept acestei argumentaţii a filosofului Naie. Cel vizat se precipita la casa de bani – şi-i dădea lui Naie, nu după chipul şi asemănarea

lui Dumnezeu, ci cu un dram mai mult.

O singură dată Naie a suferit un eşec. Preopinentul era Cristofor Kerbalà cu care se afla de o bună bucată de vreme într-un foarte intens comerţ filosofic: Cristofor îl ajuta pe Naie cu de-ale gurii şi Naie îl servea pe Cristofor cu de-ale minţii. Din gratitudine, Cristofor l-a pus mai mare peste întreprinderea lui editorială *Cultura noastră*. Naie, care nu se putea dezbăra de viciul său filosofic nici măcar atunci când, din stimă pentru codul penal, i se cerea să se mulţumească numai cu filosofia, făuri chiar din primele zile un nou silogism:

— Cine nu ia cât poate, când nu-l vede stăpânul, este duşmanul nevestei şi al copiilor săi. Eu nu sunt duşmanul nevestei şi al copiilor mei. Deci, voi băga mâna până în cot în sacul cu bani al lui Cristofor.

Şi dat fiind că Naie Naie nu era numai un filosof, ci un filosof dinamic, de la vorbă la faptă nu trecură nici douăzeci şi patru de ore.

Dar n-a avut noroc. Cristofor Kerbalà a aflat şi, învăţăcel harnic al lui Naie Naie, l-a pedepsit cu propriile lui arme silogistice.

— Un om care fură, i-a zis, el, este un hoţ. Tu, Naie Naie, ai furat! Deci, eşti un hoţ!… Ieşi afară!

Şi au rămas supăraţi câţiva ani, până a venit restauraţia şi iar şi-au dat mâna. I-a împăcat regele!… Amicul lor… regele!

Naie se uita la Nicu Beliotis cum îşi numără banii, fără invidie, fără gânduri ascunse şi fără rezerve – şi filmul vieţii lui îi rulă prin minte ca fulgerul. S-a născut din tată comisar de poliţie. Om vrednic, tata! Ograda lui era plină de purcei şi de gâşte. Dar n-a ţinut mult. Într-o zi, tata a fost adus mort acasă. Îi picase o cărămidă în cap chiar la comisariat, unde se făceau reparaţii. Durerea lui Naie nu se poate descrie! Să ai un tată comisar de poliţie şi să-l pierzi indiferent la orice vârstă, dar mai cu seamă la frageda vârstă a studenţiei – nu-i greu de calculat deficitul. De durere, Naie şi-a luat lumea în cap şi a pornit-o prin străinătăţi, ca să fie, rând pe rând, simbolist, ateu, nihilist, francmason, anarhist, socialist, catolic, – dar totdeauna stipendiat nu se ştie cu cât şi de cine, spre a-şi şlefui arta în a lansa silogisme, unele clare, altele mai puţin, după necesitate. La un an-doi după ce s-a încheiat pacea, Naie s-a înapoiat în ţară, perfect înarmat spre a ajunge profesor de logică la facultatea de filosofie. Ca logician,

Naie a ciupit idei şi parale, în dreapta şi în stânga, de la bancheri, de la industriaşi, de la partide, de la ministerul de interne, de la instituţiile filantropice – şi pentru că, odată cu venirea lui Mussolini la putere, căzuse în misticism, a ciupit de la sinagogi, dar n-a uitat nici de biserici. Totuşi, Naie putu să măsoare forţa silogismelor lui numai când s-a hotărât să ciupească şi o văduvă întru Hristos, moştenitoarea gazetei *Vorba romînului*. Tirul silogismelor lui fu atât de rapid şi ameţitor, încât sfârşitul bătăliei fu cel aşteptat: văduva căzu, cu gazetă cu tot, în braţele profesorului de logică. Victoria aceasta jucă un rol important în pregătirea restauraţiei: cu gazeta *Vorba romînului*, Naie adună bani de la comunităţile evreieşti şi luptă pentru întoarcerea regelui-stăpân.

Restauraţia a dat legăturilor dintre Carol şi Naie o bază morală care se lărgea tot mai mult. Naie schimbă titlul gazetei din *Vorba romînului* în *Vorba rumânului*. A fost un moment crucial în renaşterea ţării. De când cu emanciparea prin tratatul de la Versailles, orice ovrei sau ţigan putea să-şi zică «român». Dar «rumân» nu! Atributul de «rumân» nu şi-l putea revendica decât un descendent direct şi neprecupeţit al getotracilor, care veneau tocmai de la maica Roma cea bătrână. «Rumân»! Parcă simţea omul cum calcă sănătos şi înfipt pe glia rumânească, curăţată de buruiana liftelor străine. Şi această gazetă rumânească deveni un oficios al palatului. Bineînţeles, Naie Naie cerea acuma cu altă autoritate spirituală subvenţii de la bancherii şi negustorii greci, armeni, sau ovrei: avea pe rege în spatele lui.

Tot pentru a servi tronul şi ţara, Naie Naie propuse regelui întemeierea grupării P.R. Adică a «Prietenilor Regelui». P.R.-iştii erau un corp de elită, foarte restrâns şi selecţionat cu mare băgare de seamă, printre cei care aveau merite deosebite în restauraţie. Fiecare membru al grupării avea dreptul să adauge în coada numelui său aceste două iniţiale: P.R. Tot după sugestia lui Naie Naie regele înfiinţă un ordin – ordinul «coroana de spini» – care, pentru a-şi asigura o pecete aristocratică, primi o titulatură franceză: «La couronne d'épinnes». Ordinul «coroana de spini» era destinat a fi conferit numai P.R.-iştilor care au suferit pentru Carol, cât a fost prinţ în bejenie. Deşi «coroana de spini» era o instituţie tânără, îşi avea o istorie bogată. Într-o zi, Nelu Pedicuristul, redactor al «*Drumului nostru*» şi carlist înfocat, veni la Capşa cu vestea:

— Regele a întemeiat un ordin fantastic: «La couronne d’épinnes»!

— Cum, cum? făcu Nectarie, în mijlocul obişnuiţilor lui comeseni, «La couronne des…»?

Şi făcu un joc de cuvinte în franceză atât de urât, încât roşi până şi Mimi Pantof care, oricât de străină îi era limba lui Corneille şi Racine, atâta franţuzească mai ştia şi ea.

Deputatul naţional-ţărănist Sotir, care nu prea se pricepea la de-alde-astea decât în limba lui curat românească, se aplecă spre doctorul Mihăescu, independentul, să se informeze – şi când află, îşi bău mai întâi păhărelul şi ştergându-şi zdravăn gura cu şerveţelul, făcu, plin de gravitate:

— Ei, aşa ordin zic şi eu!

Nectarie se uită la el cu dispreţ:

— Ce te bagi, nene? N-auzi? Ordinul ăsta se dă numai carolingienilor!

Din acea zi, aşa a rămas: cine spunea un cuvânt bun despre rege era poreclit carolingian. Şi pe Naie, asta-l jignea. De pildă, el! Era carolingian? Nu! El era un spirit liber! Liber să decidă pe cine să iubească şi pe cine nu! Şi el l-a ales, liber, nesilit de nimeni şi dezinteresat, pe Carol, ca pe un mântuitor al ţării româneşti!… Şi să i se spună lui, lui, carolingian! Prin urmare, dacă el este prieten cu acest Nicu, fără gânduri ascunse, nici invidie, nici rezerve de vreun fel oarecare, se cheamă că ar fi niculingian?

Inginerul Nicu Beliotis, care se pregătea să aşeze banii în casa de fier, parcă citi în privirea lui Naie amărăciunea, pentru că-l întrebă, cu dezinvoltură, arătând spre pachete:

— Îţi trebuie ceva?

Întotdeauna, dar întotdeauna, aceeaşi întrebare? «Îţi trebuie ceva?»… Este de nelecuit acest levantin cu apucăturile lui umilitoare de negustor. Adună în biata ţară rumânească averi peste averi cu potlogăriile lui de la căile ferate, dă şperţuri şi «cadouri» de milioane în dreapta şi în stânga, pe Duduia o umple de giuvaericale, lui Nicolae i-a plătit douăsprezece milioane pentru o casă pe care prinţul o luase cu câteva zile înainte numai cu patru milioane, lui Puiu i-a dăruit un teren de imobil, guvernantei engleze a copilului său i-a cumpărat o casă, până şi frizerului care-l rade i-a aranjat un salon de coafură în centru şi pe el, prietenul lui bun, gata să-l servească oricând dezinteresat,

sincer, fără gânduri ascunse, nici invidie, nici rezerve de vreun fel oarecare, să-l întrebe dacă-i trebuie ceva!… Ce caracter josnic! Ce murdărie! Grecoteiul, tot grecotei!…

Şi cu aceeaşi dezinvoltură cu care Beliotis l-a întrebat, Naie îi răspunse:

— Ştiu eu? Dă-mi vreo cinci sute de mii!

Beliotis desprinse, cu îndemânare, din grămadă pachetul şi i-l întinse lui Naie:

— Poftim!

Închise apoi casa de fier şi în timp ce-şi băga cheile în buzunar, zise, indiferent, aproape distrat:

— Da!… Vroiam să-ţi spun ceva şi am uitat… A! Da!… N-ar strica să-i strecori mâine regelui o vorbă în chestia contractelor alea cu calea ferată!

Naie Naie nu răspunse nimic. Aşa făcuse azi dimineaţă şi cu celălalt bun amic al său, Schnitt, care tot în branşa asta lucra: a căilor ferate. Fraţi de sânge să fi fost Schnitt şi Beliotis, fraţi gemeni să fi fost Schnitt şi Beliotis şi tot n-ar fi putut să semene unul altuia atât de bine în escrocheriile lor cu calea ferată. Şi tot vechiul sistem: să ia bani pentru reparaţii care nu trebuiau să se facă, să strice maşini ca să aibă ce repara, să primească materii prime pe preţ derizoriu, spre a le revinde apoi cu preţuri fantastice… Şi amândoi cu pretenţii la el: să strecoare lui Carol o vorbă!… De ce? De pomană?… Să abuzeze el, un P.R. între P.R., de graţia regelui pentru ca toţi jidovii şi grecoteii ăştia să se umple de bani? Asta nu! Asta s-o creadă dumnealor! Şi pe loc i-a răspuns Naie azi dimineaţă lui Schnitt, aşa cum îi răspunde în toate împrejurările acestea, după ce şi-a băgat pachetul în buzunar:

— Dar pentru Aureliu nu dai nimic?

Şi orice s-ar spune: Schnitt, Schnitt, circumcis, circumcis, dar bun patriot. A scos şi i-a dat încă un pachet de cinci sute de mii:

— Ţine şi pentru Aureliu!

Atunci de ce n-ar face şi Beliotis la fel? O vorbă bună pe lângă rege, găseşti, aşa, pe toate gunoaiele?

Era foarte limpede Naie Naie atunci când gândea. Artistic-întortochiatele lui silogisme dispăreau, pentru a îngădui spiritului său să meargă, neted şi fără ocoluri, la chestie. Astfel că, la discreta sugestie a lui Beliotis cu privire la contracte, el răspunse:

— Dar pentru Aureliu nu dai nimic?
— O! făcu ruşinat Beliotis. Uitasem!…
Deschise din nou casa de fier, scoase un pachet şi i-l întinse lui Naie:
— Ţine şi pentru Aureliu!
Se uită la ceasornic şi faţa lui măslinie se învineţi:
— Ce-i asta? Opt?… Şi noi mai stăm aici la taifas!
În două minute se găseau în maşină:
— Pe aleea Vulpache!

*

Primul ministru Marinescu veni la ora fixată în audienţă, însoţit de Mihail Teianu, ministrul industriei şi comerţului şi de Iorgu Potecă, ministrul muncii.
După un scurt raport asupra celor petrecute azi dimineaţă pe Calea Griviţei, Marinescu încheie:
— Acuma, sire, ordinea este pe deplin restabilită, încercarea comuniştilor de a provoca tulburări n-a izbutit. S-au luat toate măsurile ca vinovaţii să fie imediat arestaţi.
— Totuşi, ce e cu şomajul? întrebă regele.
— Propagandă comunistă, sire! interveni ministrul muncii. Fac agitaţie în jurul şomajului şi cer să-i ajutăm pe şomeri. I-am ajuta cu dragă inimă. Dar cum să-i ajutăm, dacă nici nu există! Să vrem să ajutăm pe şomeri şi n-avem pe cine! Să nu facem confuzie, sire, între săraci şi şomeri. Săraci sunt cei care n-au avut niciodată, aşa că este firesc să n-aibă nici acum… Pe noi nu ne priveşte. Pe când şomeri sunt cei care au fost în muncă şi au rămas fără ocupaţie. Dar câţi şomeri sunt? Daţi-mi voie, sire, să vă arăt rezultatul statisticii organizate de mine după normele cele mai sănătoase. În ianuarie 1929 am avut 77.761 şomeri. Era după guvernarea liberală. Un an mai târziu în ianuarie 1930, am avut numai 12.622 şomeri… pentru ca acuma, după mai puţin de un an de glorioasă domnie a maiestăţii voastre… să avem numai 1500… Una mie cinci sute de şomeri!… Asta-i tot!
Regele, care cunoştea adevărul asupra concedierilor masive în industria petrolului, în industria metalurgică, în industria textilă, în construcţii, îl întrebă cu multă bunăvoinţă pe Iorgu Potecă:
— De unde ai cifra aceasta?
— După numărul celor care frecventează cantinele. La cantină vin numai cei care n-au ce mânca. Cine nu vine la cantină

înseamnă că are ce să mănânce.

Răspunsul atrase asupra ministrului muncii o privire plină de stimă şi simpatie din partea regelui. Acest Iorgu Potecă îi plăcea. Avea o gândire demnă de un Naie Naie. Stimulat de efectul favorabil al explicaţiilor lui, ministrul muncii continuă:

— Dar încă ceva, sire! Admiţând că avem 1500 de şomeri… deşi mă îndoicsc, pentru că printre ei se strecoară la cantine şi mulţi săraci…

— Asta-i sigur! interveni Teianu.

— Cei mai mulţi sunt săraci, nu şomeri! făcu Marinescu.

— Şi chiar dacă unii dintre ei sunt şomeri, zise Teianu, sunt obraznici. Fac scandal! Agită publicul împotriva maiestăţii voastre şi împotriva guvernului!

Ministrul muncii se arătă mai tolerant:

— Totuşi, trebuie să fim şi noi mai înţelegători. Omul la necaz este totdeauna nervos, nemulţumit şi gata să protesteze. De aceea, am şi dat dispoziţii funcţionarilor care lucrează la biroul pentru ajutorul şomerilor să se poarte cât mai delicat cu ci… «Vă rog să vă purtaţi foarte delicat cu oamenii, le-am zis, şi cumpăna răbdării să treacă de la dumneavoastră».

Cu fiecare cuvânt rostit de ministrul muncii, creştea şi admiraţia regelui, care citise de curând un raport asupra celor ce se petrec în sectorul albastru. Acolo stăpâneşte o femeie, Măriuca Mălin, căreia i se zice «regina şomerilor», pentru felul cum are grijă de ei. Secundată de o droaie de agenţi electorali, «regina» ia la bătaie pe cei care vin la ea să se plângă, le reduce raţia de ajutor sau le retrage fişa de şomeri. Iar dacă şomerii protestează, ea îi ameninţă că-i dă pe mâna jandarmilor sau a studenţilor. Un şomer, de disperare, s-a dus în closetul primăriei şi s-a spânzurat. Cum i s-a adus vestea, regina, de frică, a dat fuga şi i-a strecurat mortului, în buzunar, fişa de ajutor. Astfel că tot ce-i spunea Iorgu Potecă, se întindea ca o alifie liniştitoare pe sufletul lui Carol II.

— Sunt de acord cu punctul de vedere al domnului ministru al muncii! spuse el. Trebuie să ne purtăm delicat… Continuă, te rog, dragă Potecă!…

Însufleţit de îndemnul regal, ministrul muncii vorbi mai departe:

— Dar, precum spuneam, să admitem că toţi cei 1500 care vin la cantine sunt şomeri autentici. Totuşi, sire, unde scrie că

ajutorarea şomerilor trebuie să cadă exclusiv în sarcina statului? Dar societatea? Societatea n-are nicio datorie? Societatea n-are niciun cuvânt de spus? S-a constatat şi în ţările apusene, cu bugete echilibrate, că societatea a luat şi ea o parte activă la ajutorarea şomerilor. De ce? Pentru că şomajul, fiind o plagă socială, trebuie combătut de toate forţele societăţii.

— Absolut! făcu regele. Şi te rog pe dumneata… şi rog tot guvernul… să-mi recomande şi mie o familie de şomeri pe care s-o ajut.

Teianu, electrizat de gestul lui Carol, sări în picioare şi uitând că în toată încăperea nu sunt decât ei patru, răcni, urmat îndată de Potecă şi Marinescu:

— Trăiască regele!

Carol zâmbi şi le făcu semn să şadă.

— Numai să aveţi grijă, zise el, să nu fie nişte şomeri comunişti!

Marinescu ridică mâinile la cer:

— Atâta ar mai lipsi! Regele nostru să ajute pe comunişti! Dacă regele nostru…

Dar regele nu-l mai asculta, pentru că interesul lui se şi deplasase înspre un alt obiectiv.

— Şi ce se aude cu rectificarea bugetului? îl întrebă el, brusc, pe Marinescu.

Deşi întrerupt în mijlocul frazei, Marinescu nu-şi pierdu cumpătul. Regele avea dreptate să fie nerăbdător. De câteva zile i-a cerut o mică rectificare a bugetului general, care fusese fixat încă în urmă cu câteva luni: să mărească fondurile pentru armată cu trei miliarde. Armata e baza! Primejdia unui atac din partea Uniunii Sovietice este iminentă. Armata are nevoie de bani, pentru a feri ţara de o invazie. Trebuie cel puţin trei miliarde. Imediat! Şi Marinescu s-a zbătut să rupă din bugetul celorlalte departamente, spre a trece disponibilul asupra armatei.

— Sire, răspunse el, cred că am rezolvat problema.

Ochii lui Carol erau numai jăratic:

— Cum, cum? întrebă el, precipitat.

— Sire, mai întâi am anulat suma prevăzută pentru ajutor de şomaj. Nu este şomaj, nu trebuie ajutor!

— Cât reprezintă?

— 5 milioane!

— Puţin! zise regele, nemulţumit.

— Sire, se scuză Marinescu, asta-i din vina şomajului. Nu este şomaj, n-avem buget pentru şomaj… În schimb, cu totul alta e situaţia la sănătate… La sănătate am tăiat 5 milioane de la capitolul «profilaxia tuberculozei», 23 milioane de la ajutorul acordat văduvelor, orfanilor şi invalizilor, 21 milioane din hrana bolnavilor internaţi în spitale, 7 milioane de la combaterea bolilor medico-sociale, 89 milioane din salariile medicilor…

Fruntea lui Carol se descreţea cu fiecare cifră: 5 milioane… 7 milioane… 9 milioane… 13… 12… 8… 3…

— În total, sire, la sănătate am scos 370 milioane.

Regele îşi exprimă zgomotos mulţumirea:

— Bravo! Foarte bine! Acu sunt curios să ştiu ce-ai făcut la instrucţia publică.

Şi-şi aminti de Arghir!… Ciudat! De dimineaţă, de când i-a vorbit Puiu, Arghir îi revine în minte mereu. Mâine va împlini şaizeci de ani!… Trebuie făcut ceva pentru el!

— La instrucţia publică, sire, arătă Marinescu, rezultatele au fost şi mai frumoase… La şcolile rurale…

— Nu! zise Carol, generos. Te cred!… Nu sunt aşa de meschin încât să mă intereseze detaliile acestea. Eu vreau să ştiu totalul!… Cât?

— 800 milioane, sire!

— Splendid!… 800 milioane!… Ţara va fi apărată şi nimeni nu se va plânge de lipsa de şcoli… Ştiaţi domnilor, ce mi-a spus aseară sir Detterding? Că şcoala este o mare binefacere, dar tocmai pentru că este o mare binefacere, ar fi nedrept să se dea tuturor indivizilor, pentru că nu toţi o merită. Sir Detterding zicea că la el în Anglia, învăţătura nici nu este prea mult preţuită. Ca dovadă, un profesor e plătit mult mai puţin decât un valet. Şi mi-a mai dat un exemplu: Italia. De mulţi ani, marii proprietari rurali din Italia au obţinut să nu se facă şcoli la ţară, pentru că ţăranii nu trebuie să ştie carte!… 800 de milioane!… Splendid!… Zi-i mai departe! Ascult!

Dispensat de rege să mai intre în amănunte, Marinescu se rezumă la totaluri, astfel că în cincisprezece minute putu supune suveranului său o situaţie clară: rectificarea bugetului aducea armatei nu numai plusul de 3 miliarde, dar şi un prisos de vreo 325 de milioane şi ceva.

— Domnilor, declară Carol căruia i se putea citi satisfacţia pe

obraz, aţi lucrat bine! Vă mulţumesc!

În curtea palatului, Teianu se uită la ceasornic:
— Opt? Nu se poate!
Ca să fie sigur, întrebă pe ofiţerul de serviciu care, întâmplător, se afla lângă el:
— Cât e ceasul, domnule locotenent?
— Opt fix, domnule ministru!
— Mulţumesc!
Şi se aruncă în maşină:
— Pe aleea Vulpache!

*

Era ora unu noaptea, când prin poarta din dosul palatului ţâşni un auto mic care o luă spre Brezoianu. Pe uliţele zgârcit luminate nu se zăreau, din loc în loc, decât siluete feminine care, cu pas grăbit, ca şi cum ar fi avut treabă, făceau parcursul între două felinare, dus şi întors. Deodată, maşina se opri în faţa uneia dintre femei:
— Pssst, pssst!
Femeia, nici nu întoarse capul şi goni mai departe.
Un cap cu o pălărie trasă peste ochi, se ivi prin portiera maşinii:
— Pssst! Pssst!
Femeia se opri şi strigă revoltată.
— Ce vrei, domnule?
Omul din maşină îi spuse:
— Urcă-te! Plătesc bine!
Indignarea femeii nu mai cunoscu margini:
— Ia vezi-ţi de treabă, domnule! Nu ţi-e ruşine? Eu sunt femeie cinstită!
Şi dădu să plece. Omul din maşină sări după ea şi o apucă de braţ. Femeia, speriată, început să zbiere:
— Gardist, ajutor, gardist!
Dar ia gardist de unde nu-i! Femeia râse încetişor:
— Să mai ţip, sire?
— Nu-i nevoie! răspunse omul cu pălărie. Mi-ajunge!
Şi o împinse în maşină, care luă drumul înapoi spre palat.
Peste o oră, femeia ieşea singură de acolo, dar la poartă o aştepta un comisar de poliţie care-i întinse un plic:

— Uite, aici!… Şi dacă scoţi o vorbă, te-a luat aghiuţă! Auzi, fă!… Numai atâtica să spui şi te rupe cu dinţii chiar domnul prefect în persoană!… Îţi ia şi condicuţa şi te bagă şi la ţuhaus!

Femeia abia avu timpul să ia cadoul din mână şi să se dea la o parte, pentru că aceeaşi maşină trecu pe dinaintea ei ca un fulger şi o luă spre aleea Vulpache.

*

În timp ce-şi alegea rochia de seară, ea căuta să-şi aducă aminte când şi unde a mai mâncat o asemenea bătaie. La Milano? La Florenţa? La Veneţia? La Bruxelles? La Berna? Bătăi mâncase ea multe, dar nu ca bătaia de ast-noapte… Stai! Şi-a amintit! În Normandia! La vila lor din Coësmes! Cu trei ani în urmă!… El nu se supărase atâta că l-a înşelat cu un şofer! Se întâmplă! Altceva l-a scos din minţi: de ce şi-a găsit să-l înşele tocmai cu şoferul ei personal?

— Nu admit! răcnise el, cu spume la gură. Cu propriul tău şofer e imoral! Imoral, scârnăvie!… Auzi sau n-auzi?

Urla şi o lovea fără milă. Fără milă, dar cu multă băgare de seamă, ca să nu lase urme. Nu-i plăcea ca din bătaie, ea să mai iasă cu vânătăi, cu urme, cu zgârieturi pe părţile vizibile. Aveau şi-n exil musafiri şi nu făcea ca străinii să afle că s-ar fi petrecut ceva între ei. Palmele lui, deci, după un lung exerciţiu, ştiau să se îndrepte instinctiv spre acea clasică şi discretă regiune anatomică, pe care cele mai vechi civilizaţii au consacrat-o drept bază a pedagogiei.

Totuşi, bătaia de ieri parcă a fost şi mai teribilă. Repeta aceleaşi cuvinte:

— E imoral, scârnăvie!

Dar o lovea mai cu sete. Ea, n-avea nimic împotrivă. Găsea şi ea că el are dreptate: este imoral. Nu se cuvenea să i-o facă! De aceea, când a luat-o la bătaie, ea n-a spus nici cârc. Numai când a început să dea cu piciorul în ea, a cuprins-o îngrijorarea:

— Ia seama, dragă! i-a strigat ea. Am diseară musafiri!

Dar spaima ei era de prisos. El ştia s-o bată, fără să-i lase urme, până şi cu piciorul. Aşa că a bătut-o aproape o jumătate de oră. Şi amândoi se simţeau fericiţi! Ştiau amândoi că fiecare lovitură de-a lui, era încă un inel care-i lega între ei. Se iubeau mult – şi se întrebau de multe ori, dacă nu cumva el o înşală pe ea şi ea pe el, ca să dea prilej încă unui scandal sau încă unei

bătăi, numai spre a-şi întări şi mai mult dragostea. La un moment dat, el, mai furios ca oricând, a avut un strigăt patetic, care a făcut-o pe ea să se cutremure de milă:

— Nu m-am învăţat minte să nu-ţi mai dau o maşină pe mână, ca să nu mai ai un şofer al tău personal! Am uitat că acuma ai intrat în familia mea!

Dar de îndată ce a trecut criza, el i-a căzut în genunchi:

— Iartă-mă!

Ea s-a înghesuit în el, şi, plângând în sughiţuri, i-a spus:

— Nebunule! Dragul meu!... Scumpul meu!... Cu furiile tale o să ajungi la balamuc.

Apoi, au vorbit despre afaceri. Ea l-a întrebat dacă Ivar Kreuger, regele chibriturilor, i-a făcut transferul de lire în Elveţia, şi el a întrebat-o cât i-a ieşit la pocher. Şi s-au îmbrăţişat pătimaş. Erau fericiţi. Şi-au realizat visul. El era rege – şi ea nu mai trebuia să se ascundă. În vila aceasta din aleea Vulpache se simţea, în sfârşit, acasă la ea. Primea musafiri – şi toţi erau la fel de încântaţi când ea le întindea mâna să i-o sărute. Oficial n-avea rang regal şi nici măcar princiar. Dar titlul ei particular făcea cât amândouă: i se spunea Duduia! De la valet şi până la primul ministru, toţi îi spuneau «Duduie»! Şi ea accepta cu plăcere să fie numită aşa! Era un omagiu adus atât puterii, cât şi tinereţii ei! Ce putea cere mai mult deocamdată?

Subreta intră s-o anunţe:

— Duduie! Au sosit doamna şi domnul ministru Teianu!

Ea se sperie:

— Au şi început să vină? Dar cât e ceasul?

— Opt şi jumătate!

Seara fu veselă şi însufleţită, ca toate serile din aleea Vulpache. De la masă, musafirii trecură la pocher şi, după ce ea câştigă tot, se trecu la obişnuita conversaţie în jurul operelor filantropice ale regelui. Mihail Teianu P. R. făcu începutul.

— Azi după masă, povesti el, maiestatea sa regele a cerut guvernului să-i recomande o familie de şomeri pe care s-o ajute.

— Dar staţi să vă povestesc eu una! zise Maramă P. R. Maiestatea sa regele a vizitat ieri pe neaşteptate cartierele sărace. La circumscripţia 17 poliţie s-a dat jos din maşină şi s-a interesat de starea materială a funcţionarilor. La circumscripţia 9 a vrut să ştie dacă contribuabilii sunt în curent cu plata impozitelor... La circumscripţia 29 a ţinut să cunoască preţul

alimentelor. Şi când s-a întors la palat, a întâlnit în drum un ţăran şi i-a dat bani să-şi cumpere un cal.

— A propos! zise Naie P. R. Un caz într-adevăr emoţionant şi pilduitor. Un elev de clasa I a Liceului Naţional din Iaşi a scris maiestăţii sale regelui că nu poate lua parte la defilarea de 10 mai a cercetaşilor, pentru că n-are uniformă. Şi maiestatea sa regele i-a trimis îndată banii care-i trebuie.

Beliotis P. R. se uită la Schnitt P. R., Schnitt P. R. se uită la Beliotis P. R., amândoi se uitară la Cristofor P. R. şi în cele din urmă, Cristofor P. R. luă iniţiativa:

— Duduie, vă rog să primiţi acest cec de cinci sute de mii de lei pentru operele filantropice ale maiestăţii sale.

— Şi din partea mea, Duduie! zise Beliotis P. R. întinzând Duduiei un cec.

— Şi din partea mea! făcu Schnitt P. R.

O sonerie scurtă ridică pe toţi în picioare. Era semnalul că trebuie să plece. Maiestatea sa regele sosise!

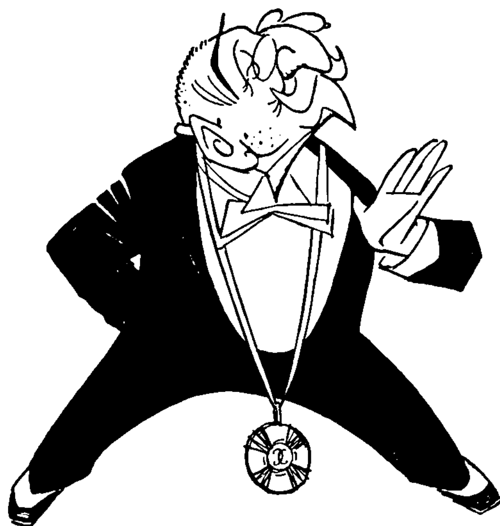
După ce ultimul musafir dispăru, Duduia alergă în camera ei unde o aştepta regele. Figura lui Carol radia atâta încântare, încât Duduia, impresionată, îl întrebă:

— Dar ce s-a întâmplat că eşti atât de bine dispus?

— Sunt fericit, dragă! răspunse Carol. Arghir împlineşte peste câteva zile şaizeci de ani!

Spaima cu care se uită Duduia la el, îl făcu pe rege să râdă.

— Te-ai speriat? Crezi că am înnebunit? Nu! Vorbesc serios. Cu această aniversare a lui Arghir, rezolv criza politică!... De pildă, ce-ai spune dacă, de ziua lui, i-aş face cadou un guvern?

VIII

De când s-a născut, Arghir nu s-a simţit atât de deprimat ca acum. Cel puţin el, nu-şi amintea. Gânduri negre ca iadul îi umpleau mintea şi presimţiri sumbre îi torturau sufletul. Numai neajunsuri şi umilinţe. De două săptămâni mai cu seamă, ghinionul se ţinea scai de el. Fusese la Roma şi ceruse lui Mussolini să-l primească în audienţă. Dar Ducele refuză să stea de vorbă cu el, pentru că, după informaţiile pe care le avea, Arghir ar fi fost în urmă cu două luni la Florenţa şi ar fi făcut propagandă antifascistă. Or, Ducele nu vrea să păţească şi cu Arghir ceea ce a păţit cu Rabindranath Tagore, care a fost primit în triumf de fascişti, dar care, îndată ce s-a înapoiat în India, i-a înjurat.

Afrontul ce i-l făcea Mussolini, îl buimăci pe Arghir. E ridicol! E absurd! E criminal! Aici este o manevră a cuiva. Canaliile din ţară nu-l lasă nici aici să respire, îl urmăresc peste tot. Ce vor cu el?

Supărat cum numai el ştia să fie, Arghir alergă la legaţia română din Roma:

— Niculescule dragă, dar, pentru Dumnezeu, ce s-a întâmplat? … Sunt nevinovat! Jur pe mama mea că sunt nevinovat! Cineva s-a înşelat asupra intenţiilor mele. Am fost la Florenţa două zile şi n-am văzut decât fascişti, n-am stat de vorbă decât cu fascişti, am primit un redactor fascist… şi fără să fiu dator, ca un străin, am adus laude mari lui Mussolini. Cum poate cineva crede c-aş fi putut vorbi împotriva regimului fascist, în ţară prietenă, eu, om politic şi şef de partid, care era să fiu şi şef de guvern? Eu n-am nicio pretenţie. Dacă sunt invitat, zic: mulţămesc!… Dacă nu mă invită, mă-nchin respectuos şi zic iar: mulţămesc! Dacă aşa este voinţa Ducelui, ce pot face eu? Doar atâta vreau: să mă primească Ducele ca să-i explic!

Nimeni pe lume nu-şi poate închipui cât a suferit ilustrul profesor în zilele acelea, până s-a îndurat Mussolini să-l primească în audienţă şi să-l decoreze.

A urmat după aceea alt necaz. Joia trecută, când se înapoia din Italia, s-a oprit în gara Timişoara, unde au venit să-l salute reprezentanţii tuturor autorităţilor, elevii tuturor şcolilor şi zeci de mii de cetăţeni care umpleau străzile dimprejur. N-a lipsit, bineînţeles, nici muzica militară. A fost o demonstraţie uriaşă. Dar cu atât mai mare a fost şi tristeţea nefericitului Arghir – care, cu faţa întunecată, a vorbit de la fereastră, mulţimii:

— Pe mine vă rog să nu mă confundaţi cu oamenii politici. Sunt cel mai izolat om din ţară. Naţia nu mă înţelege. Manifestaţia dumneavoastră nu este o consolare suficientă pentru un om nedreptăţit ca mine. Asta am vrut să ştiţi!

Apoi, s-a retras în vagon şi, cu toate aclamaţiile, nu s-a mai arătat lumii până ce nu s-a pus trenul în mişcare.

A doua zi, o nouă supărare, în Cameră. De astă dată, din partea lui Caţă. Când Caţă vorbeşte, simte Arghir că i se întorc maţele pe dos. Nu-l înghite şi nu-l înghite!... Un caraghios şi un obraznic!… Şi acuma la fel. Ce pretenţii! Cică atâta vreme cât se află un Caţă la tribună, nimeni n-are voie să mişte. De aia, nici Arghir n-are voie să stea de vorbă cu doctorul Bratu:

— Vă rog să nu faceţi conversaţii particulare!

Lui Arghir, cum se şi cuvenea, i-a sărit ţandăra:

— Domnule preşedinte, s-a adresat el preşedintelui, oratorul îşi permite de mult timp la adresa mea, un limbaj…

— Ce-i aia: îşi permite? îi răspunse Caţă cu aceeaşi sfântă indignare.

Lui Arghir atâta i-a trebuit! Tot năduful care-i mânca sufletul din pricina lipsei de recunoştinţă a ţării, şi-l vărsă pe capul sărmanului Caţă:

— Să nu fii obraznic, domnule! (Nici nu-i spunea pe nume!) Aici, dumneata, domnule, să nu dai lecţii de bună cuviinţă. Acasă la dumneata să vorbeşti aşa, nu cu noi! Să-nveţi la vârsta aceasta ceea ce n-ai învăţat de copil! Te tolerez de ani de zile şi n-ai înţeles mărinimia iertării mele!… Curariseşte-te dacă eşti bolnav! Aici nu-i loc de scandal, în care cine n-are treabă, vine cu urile şi intrigile lui. Aici nu-i bordelul dumitale de la hotelul Bejan! Te legi ca boala de om sănătos! Trăieşti în fereastră, înaintea copiilor care te aplaudă… Toţi, copii fără inteligenţă şi nedisciplinaţi, cu care ai făcut nenorocirea acestei ţări… Ţi-o spun pentru că eşti necuviincios…

Dar câte nu i-a spus el lui Caţă, care stătea înlemnit, cu gura căscată, fără să îndrăznească să scoată un cuvânt.

S-ar fi putut crede că asta i-a făcut bine ilustrului profesor. Dar nu! Tristeţea a rămas aceeaşi! Nouă guri de hrănit… şi să-i hrănească… mă rog, cu ce să-i hrănească!… De unde?… Fiindcă ce este el, om care împlineşte şaizeci de ani, în ţara aceasta românească? Un simplu profesor la Universitate! Şi altceva? Un profesor oarecare la şcoala de război! Şi după aceea? Un biet profesor la Academia de comerţ! Mare brânză! Şi mai ce? Ştiu eu ce? Director la şcoala misionară din Vălenii de Munte… Bine! Hai să zicem că-i aşa!… Ba, ceva mai mult! Hai să zicem că e director şi la şcoala română de la Fontenay-aux-Roses de lângă Paris… şi director la şcoala italo-română din Veneţia… şi preşedinte şi membru al Comitetului monumentelor istorice… şi preşedinte al comisiei de burse pentru ţară şi străinătate… şi membru al Academici Române… şi preşedinte al Comisiei istorice… şi preşedinte al Comisiei de publicaţii a Casei Şcoalelor… şi rector universitar… şi deputat… şi director al propriei sale biblioteci, decretată instituţie de stat!… Hai să zicem că ar fi şi aşa!… Şi hai să zicem că încasează câte o nenorocită de leafă de la fiecare din funcţiile astea!… Ei şi?… Dar încolo, ce este el, profesorul Arghir, care are nouă guri de hrănit, în ţara aceasta românească, în care numai escrocii şi obraznicii au drept la bogăţii şi onoruri?

Şi pentru că atâta, pesemne, n-ajungea să-i strice orice poftă de viaţă, a mai trebuit să intervină şi criza politică. Criza asta

politică îl face din om, neom. Regele mereu îl cheamă să-i ceară sfaturi, dar tot după alţii se ia. Acu, îşi pune toată nădejdea în Titulescu. Dar ce poate face un Titulescu aici? O fi bun acolo, la Londra. În ţară, însă…

Telefonul îl sili să-şi suspende tristeţea pentru câteva clipe. Era Puiu:

— Domnule profesor, maiestatea sa regele vă roagă să poftiţi azi la şase la palat, într-o audienţă colectivă a şefilor de partide!

Mă mir! îşi zise Arghir. Regele binevoieşte totuşi să mă recunoască şef de partid!

Şi tristeţea îşi înfipse şi mai adânc gheara în inima lui.

*

În sala tronului, regele, ascultat cu respect de şefii partidelor politice, vorbea:

— Sunt hotărât să întrunesc la un loc, după cum v-am spus, maximumul de elemente conştiente de datoria ce le incumbă. Şi România are nevoie astăzi, când greutăţile sunt dintre cele mai mari, de o grupare care să strângă cât mai multe forţe. Acei care, cu toată sinceritatea, vor răspunde la apelul meu, vor arăta că-şi
dau seama de rolul politic pe care trebuie să-l joace în ţara aceasta. Dacă, din păcate, această «Uniune Naţională» nu se va înfăptui, eu unul nu voi purta nicio răspundere. Aştept!

Arghir luă cel dintâi cuvântul:

— Sire, de vreme ce noul guvern va fi format de Titulescu, cu aureola pe care i-a dat-o activitatea de la Liga Naţiunilor, nu cred să mai fie nevoie de colaborarea celorlalte partide. În ce mă priveşte, eu, care nu-s nici cel mai bătrân, nici cel mai tare, trebuie să declar că ceea ce am refuzat viitorului preşedinte al Consiliului de miniştri, nu pot refuza regelui. Neaparţinând vechiului regim, n-am de discutat combinaţii electorale. De aceea, n-am nici pretenţii de ridicat şi nici condiţii de pus – şi mă retrag la Vălenii de Munte, să-mi văd mai departe de activitatea mea culturală.

— Şi eu, sire, făcu Dacu grav, mă retrag la Bădăcin, să-mi văd de bucăţica de pământ câtă mi-a rămas de la tata.

— Şi eu, sire, spuse George Viziru, mă retrag la Iaşi, să-mi văd de catedră!

Toţi se retrăgeau undeva, spre a-şi vedea de ceva. Regele îi

lăsă pe toţi să-şi spună cuvântul, apoi îi făcu semn lui Titulescu să-l urmeze în camera de alături. Şefii de partide, rămaşi singuri, nici nu avură timpul să-şi întoarcă spatele unul altuia – că Titulescu reveni şi-i şopti lui Arghir:

— Te aşteaptă!

Ilustrul profesor intră la rege nedumerit. Ce-ar mai avea regele să-i spună? Situaţia era definitiv limpezită: să-şi facă Titulescu guvernul lui de tehnicieni, cu cine o putea!

Dar regele, vesel, se apropie de el şi-i strânse mâna.

— Cu ocazia celor şaizeci de ani ai dumitale, dă-mi voie, domnule profesor, să te felicit şi să-ţi urez să mai trăieşti încă de vreo câteva ori şaizeci de ani, spre binele ţării.

Apoi îl sărută. Cu lacrimi în ochi, Arghir vru să-i mulţumească, dar regele nu-l lăsă.

— Un moment, domnule profesor! Încă n-am isprăvit! Cred că la un asemenea prilej ţi se cuvine din partea mea o mică atenţie. Poftim!

Şi-i înmână o hârtie. Arghir, cu darul lui de a îmbrăţişa cuprinsul unei pagini dintr-o singură privire, simţi că i se taie picioarele: era decretul regal prin care era numit prim ministru al ţării.

— Sire, bâlbâi el, vă mulţumesc!… Eu cred că aş putea guverna. Dar vreau să se ştie că eu n-am cerut-o şi nici n-o cer! Maiestatea ta ştie că a accepta să fiu prim ministru, este cel mai mare sacrificiu al vieţii mele. Mulţumesc, sire, mulţumesc!

Credea că se poate retrage, spre a alerga acasă la coana Tinca, să-i arate cadoul ce i l-a făcut Carol. Dar regele tot nu-i dădu voie să plece:

— Un moment, domnule prim ministru, un moment!… Mai este ceva!… Uite şi asta!

Arghir se uită şi nu-i venea să-şi creadă ochilor. Era încă un decret. Scris în întregime de însăşi mâna lui Carol. Regele îl copleşea cu surprizele. Îi dădea un guvern gata format. Era un dar care putea fi inspirat numai de inima generoasă a unui rege. Îi lua de pe cap o grijă înfricoşătoare. Pentru un guvern trebuie miniştri! Şi el, de unde să ia miniştri, dacă-i cel mai izolat om din ţară? Are un partid. Dar câţi membri sunt în partid? Doi! Amândoi devotaţi! Foarte devotaţi! Dar doi: Petrescu-Goleşti şi Deleanu-Adjud, pe care Arghir, de drag ce-i era, din «Rahat» nu-l scotea. Ei, poftim de fă un guvern numai cu un Petrescu şi cu un

Rahat! Şi când colo, regele îi dă întreaga listă a miniştrilor. În marea lui bunătate, maiestatea sa regele până şi la asta s-a gândit: să-l scutească de o bătaie de cap cu formarea guvernului. Un singur lucru nu-i plăcea lui Arghir: în fruntea listei se găsea Aureanu. Îndată se răscoliră în el toate amintirile urâte legate de acest individ. Un porc! Un porc cum nu sunt doi pe lume. Conu Alecu Porcu a fost un înger pe lângă el! Câte n-a trebuit să tragă el de pe urma acestui Aureanu!

— Sire, îndrăzni el să obiecteze, cum voi putea guverna cu Aureanu? Aureanu e un monstru!

Regele îi contraargumentă:

— O, un monstru!... Mai întâi nu uita că e boier!

Aşa el gândi Arghir! Regele are dreptate. Porc, porc, dar boier! Şi apoi, nu-i nenorocirea aşa de mare, fiindcă unde l-a pus regele pe Aureanu? La departamentul finanţelor! E perfect!... La finanţe poate veni cine-o vrea! Pe Arghir finanţele nu-l interesează de loc. Ce se poate pricepe un savant ca el la finanţe? În viaţa lui n-a fost nici zaraf, nici negustor. La de-alde astea se poate pricepe numai un pungaş ca Aureanu. Aşa că n-are decât să vină la finanţe şi să plece de acolo când i-o spune Arghir. Nu se supără Arghir pentru asta. Ba, trebuie să-i mai şi mulţumească regelui, că i-a luat încă o belea de pe cap.

Vibrând de recunoştinţă că până şi prin acest mic detaliu regele vroia să-i demonstreze cât de mult ţine să-i uşureze sarcina grea a guvernării, Arghir îi apucă mâna şi i-o sărută.

— Sire! Sunteţi nu numai Carol II cel curajos, ci şi Carol II cel milos!

*

Capitala era în sărbătoare. Azi avea să aibă loc parada de 10 mai – cea dintâi de sub domnia lui Carol II. Bulevardele erau împodobite cu covoare şi ghirlande de flori, magazinele arboraseră drapele care fâlfâiau, sub cerul senin şi albastru, cu unduiri maiestoase, iar gardienii, jandarmii, ofiţerii şi comisarii, se agitau, răcneau, înjurau, îmbrânceau lumea de pe trotuare, pentru că asta vroiau: să asigure ordinea şi liniştea.

Deodată, peste larma aceasta asurzitoare, se auziră signalele vardiştilor. Un freamăt de nerăbdare străbătu mulţumea:

— Vine!

Dar peste o clipă, mulţimea rămase nedumerită: dinspre palat

se auzeau tot mai clar, trâmbiţe, tobe, clarinete, piculine, intonând un cântec atât de vesel atât de vioi, încât fiecare se întreba: Ce-o fi asta? Vreun taraf de lăutari care se întoarce de la nuntă şi a greşit drumul? Frumos cântec! Te invită să ţopăi.

— Păi cred şi eu! ziseră câţiva mai pricepuţi din mulţime. E «Casă cu trei fete»!

Mulţimea începu să râdă:

— Măi, fire-ar să fie! Şi tocmai acum când trebuie să înceapă defilarea!

Nedumerirea fu şi mai mare când apărură câteva şiruri de inşi într-o învălmăşeală de roşu, de alb, de verde, galben, negru, albastru, sub un morman de fireturi şi trese, iar sus, în vârf, cu un fel de podoabă care nu era nici chipiu, nici căciulă, nici pălărie, nici coif, dar care putea fi de toate, prin bogăţia ei de metal, de blană şi stofă. Ce era sub această aglomeraţie de confecţiuni nu se putea şti. Vizibile la toate aceste ciudate făpturi erau numai buzele care suflau în instrumentele de vânt, mâinile care băteau în darabană şi picioarele care se mişcau iute. Peste o clipă însă, mulţimea văzu şi înţelese: era fanfara militară care consacra azi marşul de operetă «Casa cu trei fete» de Schubert, ca marş al armatei române.

Şi defilarea începu. Rânduri, rânduri, soldaţii şi ofiţerii, în noua lor uniformă multicoloră, treceau, în pas de dans, săltăreţi, asudaţi şi aplaudaţi de mulţimea uimită şi nespus de amuzată. Dar aplauzele cele mai multe le recoltă regele. Era şi irezistibil în noua lui uniformă de jandarmi călări. Cu coiful lui sclipitor, cu manşetele lui până-n cot, cu multiplele lui decoraţii, cu cizmele lui larg căscate de la genunchi – aşa cum stătea, mândru, pe calul lui alb, regele părea un gigant. Totuşi, nu un gigant fioros, ci un gigant mulţumit. Armata lui avea succes. Aplauzele erau confirmarea că ceea ce a făcut, a făcut bine – şi totodată un îndemn să stăruie şi mai departe pe calea aceasta, spre binele ţării, pentru că armata e baza.

Foarte mulţumit defilă şi primul ministru Arghir, care, în maşina lui prezidenţială, saluta mulţimea, cu jobenul în mână, în dreapta şi în stânga, şi-şi spunea că oricât de sceptic ai fi, trebuie să crezi în minuni. Cât e de când a venit la putere? Trei săptămâni! Numai trei săptămâni – şi uite ce schimbat e poporul acesta, care până acum nu făcea decât să se vaiete şi să aibă pretenţii. S-a isprăvit cu pretenţiile! De 1 Mai le-a arătat el

bolşevicilor, pretenţii!… Dacă vor demonstraţie, bine! Dar fără steag roşu şi aşa de strâns încadraţi de jandarmi şi poliţie, încât altădată să-i apuce groaza numai când li s-o pomeni de 1 Mai. Aşa că, azi, toate pretenţiile aparţin trecutului. Azi poporul e vesel şi fericit. Secretul? Tot secretul stă în principiul de stat al primului ministru Arghir: fără politică. Să muncim, nu să facem politică!

— Domnule profesor! l-au întrebat gazetarii, când au aflat că a fost numit prim ministru. Cu ce program politic veţi guverna?

— Ia mai lăsaţi-mă în pace cu politica! s-a răstit ilustrul profesor la ei. Ţara arde şi voi vreţi politică. Voi nu vedeţi ce se întâmplă pe lume? Atunci cum mai puteţi vorbi de politică? Eu am un program: fără politică şi fără partide politice! Şi de programul acesta vreau să mă ţin. Asta e politica mea: fără politică şi fără partide politice! Vin ca restaurator al constituţiei. Regele mi-a dat mătura cea mare, pentru a mătura pe toţi paraziţii politici. Am ac de cojocul fiecăruia. Am ac mare pentru cojocul oamenilor mari, am ac mic pentru cojocul oamenilor mici. Programul meu urmăreşte însufleţirea stărilor vechi şi cucerirea provinciilor noi… Acel care guvernează sunt eu şi numai eu şi am pumnul solid pe care-l necesită azi România. La vârsta mea, omul nu mai e dominat de nicio ambiţie deşartă, ci numai de dorinţa de a face niţeluş bine şi de a sfârşi frumos!… Nu guvernez în numele vreunui program politic, ci în numele regelui. Regele este ţara, ţara este regele. Regele nu face politică. Nici ţara nu face politică. De aceea ţara nu poate abandona pe rege şi nici regele nu poate capitula. I-am oferit regelui spatele meu destul de voinic, ca un sfânt Cristofor, ca să susţin ideea monarhică şi persoana regelui. I-am declarat regelui că accept de dragul lui chiar şi o sinucidere politică, numai să realizez politica mea fără politică şi fără partide politice.

Lumea a citit declaraţiile acestea şi n-a priceput nimic. Dar nu s-a grăbit să tragă de aci vreo concluzie, ci şi-a închipuit că Arghir vorbeşte aşa, numai din pricina şocului pe care i l-a produs numirea lui pe neaşteptate ca prim ministru al ţării. Dar lumea nu-l cunoştea bine pe Arghir. Este indiscutabil că la început bucuria i-a fost atât de mare, încât deşi îşi vedea visul realizat, nu ştia cu ce să înceapă. Dar de-a doua zi, a fost din nou acelaşi Arghir din totdeauna: clar, logic, consecvent şi hotărât. Cum s-a văzut cu Aureanu, a pus chestiunea:

— Coane Costică, rămâne stabilit: fără politică şi fără partide politice. Dar pe cine, oare, ne putem sprijini spre a realiza programul acesta?

— Ce mai vorbă! răspunse Aureanu, care nu se speria de nimic. Pe un partid.

Era pentru Arghir o revelaţie: un partid contra partidelor este tot ce poate fi mai eficace.

— Aprob, coane Costică! zise el. Dar cu cine facem partidul ăsta?

Aureanu i se uită în ochi şi-i zise maliţios:

— Cu cine? Cu fripturiştii!

Ofensat, Arghir replică:

— Pardon! Uiţi, pesemne, că autorul acestui cuvânt sunt eu!

— Tocmai că nu uit! râse Aureanu.

— Atunci te rog să ţii seama de un lucru: că numai eu ştiu ce am crezut când l-am creat. Fripturist se cheamă un politician care părăseşte un partid politic din opoziţie, spre a servi un alt partid politic venit la putere. Dar te întreb, dragă Costică: un om politic care părăseşte un partid politic spre a servi pe rege, mai poate fi numit fripturist?

Aureanu, care nu cerea altceva decât să fie convins, nu mai spuse nici câre. A înţeles: cei care vor veni în noul lor partid, nu vor fi, sub niciun cuvânt, fripturişti, ci oameni devotaţi regelui.

Discutară apoi problemele tehnice: partidul se va numi al «Uniunii Naţionale», fiindcă se va întemeia pe uniunea naţională dintre Aureanu, care vine singur în combinaţie, întrucât n-are partid şi partidul naţional-democrat al lui Arghir, care vine cu toţi cei doi membri ai săi: Popescu-Goleşti, numit ministru al agriculturii şi domeniilor şi Rahat, numit subsecretar la interne. Partidul se va declara contra dictaturii. În această privinţă, conducătorii noului partid erau de acord.

— La ce ne trebuie dictatură, domnule profesor? i-a spus Aureanu. Parcă nu ne putem descurca destul de bine şi aşa?

— Hotărât! i-a răspuns Arghir. Principalul este să-l servim pe rege. Dictatura nu ne poate folosi la nimic!

După care a dat declaraţii presei din străinătate:

— Nu sunt pentru dictatură, deoarece sunt convins că nu este nevoie de ea. Dac-ar fi nevoie, eu aş fi cel dintâi care aş spune-o!

Regele-i sări în ajutor.

— Numele domnului Arghir, a asigurat el pe aceiaşi corespondenţi, este o garanţie că suntem contra dictaturii şi că vrem să respectăm constituţia.

Certificatul regal îl linişti cu totul pe ilustrul Arghir, care ştia că de aci înainte poate dormi pe o ureche: el, profesorul Arghir, este o garanţie că regele nu vrea dictatură. A spus-o şi regele. Şi cuvântul regelui este o garanţie. Astfel că, procesul de identificare cu regele merse atât de rapid, încât a treia zi de la instalarea lui la prezidenţie, Arghir putu declara cu justificată mândrie:

— Eu nu sunt eu!

Era încă un cuvânt menit să intre în istorie, nu numai pentru forma lui lapidară, ci şi pentru miile de interpretări pe care i le-ar fi putut da viitorii exegeţi ai operei ştiinţifice şi politice a lui Arghir. Cu «Eu nu sunt eu», noul prim ministru al ţării porni la treabă plin de încredere în Dumnezeu şi în rege! Şi ţara, uite-o!… Îl aclamă cu recunoştinţă!… Totuşi, el nu-i decât la începutul guvernării. La începutul începuturilor!… Trei săptămâni!… Puţin!… Dar în aste trei săptămâni partea grea a fost împlinită: carul noii guvernări a pornit şi n-a fost om să nu vadă că un pumn de fier îl conduce.

Cum a pus mâna pe hăţuri, Arghir a dat ordin ca de aci înainte tot personalul femenin de la P.T.T. Să nu-şi mai dea cu ruj pe buze. A fost o zi de doliu pentru sărmanele fete. A nu se da cu ruj, însemna să li se răpească farmecul lor natural. Cu ce drept? Arghir zicea că pe baza constituţiei. Minte! În constituţie nu scrie nimic! Palide, plânse, amărâte, funcţionarele nu mai aveau niciun chef să primească mandate, scrisori, telegrame, ori să dea legături telefonice. Dacă femeile au căzut vreodată de acord în a urî de moarte pe unul şi acelaşi bărbat, a fost în ziua aceea – şi dacă vreun bărbat s-a putut plânge în ziua aceea că toate femeile din ţara românească îl urăsc de moarte, acela a fost Arghir. Nu numai nefericitele petetiste, ci toate femeile, pentru că toate femeile s-au speriat: cine ştie dacă Arghir nu va extinde această măsură dictatorială şi asupra lor! A fost un tărăboi imens. Femeile s-au sfătuit între ele şi au hotărât să trimită o delegaţie de-a dreptul la rege. Dar au găsit uşa închisă. Arghir le-o luase înainte şi a spus regelui:

— Sire, dacă primiţi femeile acestea, înseamnă că nu mai aveţi încredere în mine!

Şi ameninţă cu demisia. Regele, care nu vroia să aibă atât de curând o nouă criză de guvern, avu tăria de cuget să nu primească delegatele în audienţă – cu toate că Puiu-l informase că au fost alese fetele cele mai drăguţe şi cele mai bune, din toate branşele femenine posibile. Astfel, regele îşi câştigă încă un drept la titlul de Carol II cel curajos. Arghir triumfa, dar triumful lui ţinu câteva ore. Alarmat de dispoziţia neobişnuită a guvernului român, reprezentantul fabricii franceze de cosmeticuri şi parfumuri Dupont şi Dupont, care făcea dever mare pe aici cu produsele ei, se înfăţişă la Arghir şi-i comunică în numele Centralei:

— Domnule prim ministru, prin măsura dumneavoastră se confirmă zvonurile care circulă la noi, la Paris, că, odată cu venirea dumneavoastră la putere, România începe să se îndepărteze în politica ei externă de Franţa şi tinde spre o apropiere de Germania.

— Eu, de Germania? se îngrozi Arghir.

— Da!

— Aşa se spune la Paris?

— Aşa!

— Poate Franţa să creadă că eu aş putea s-o trădez?

— Domnule prim ministru, întrebaţi la Quai d'Orsay şi veţi afla.

Dezolat, Arghir îl apucă pe reprezentantul cosmeticurilor franceze de braţ şi-i vorbi pe un ton de implorare:

— Domnule Geoffroy, te rog comunică imediat prietenilor mei francezi că profesorul Arghir nu poate uita niciodată ce datorează el Franţei… Şi dacă măsura mea este interpretată ca fiind duşmănoasă Franţei, renunţ la ea imediat. Trimiteţi oricât ruj de buze doriţi. Vă dau şi scutire de vamă!

Un ceas după aceea, noul regim îşi recâştigă dragostea şi încrederea femeilor de la poştă şi telegraf, care începură să se prezinte la servici mai vioaie, mai tinere şi mai frumoase ca oricând. Dar o nouă lovitură le aştepta din partea lui Arghir, al cărui spirit reformator nu se putea lăsa intimidat de o mică înfrângere: de săptămâna viitoare funcţionarele nu vor mai avea voie să-şi facă serviciul în rochii de stradă, ci vor fi obligate să-şi pună un prozaic halat cenuşiu, încheiat până la gât. Petetistele se vedeau iar lovite în soarta lor şi iar se porniră pe vaiete:

— Ce vrea bărbosul ăsta cu noi? Dacă nu-i plac femeile, ducă-

se dracului, la mănăstire!
— Ba-i plac, fire-ar barba lui de râs să fie… îi plac! Dar zice că aşa face el fericirea neamului!
— Cică vrea moralitate! Prea e multă stricăciune în ţară… Rochiile sunt de vină! Cu halatele o s-o dreagă!
Panica se întinse iar peste tot, dar femeile nu mai avură timp să trimită la palat o nouă delegaţie. Le-o luaseră înainte fabricanţii de textile din ţară, care în aceeaşi dimineaţă îi explicară regelui:
— Sire, dacă măsura aceasta se aplică şi se extinde, interesele ţării şi tronului vor suferi. Am făcut un calcul serios şi amănunţit. Halatele vor împiedica atât uzajul rochiilor cât şi evoluţia modei care reclamă un consum mereu reînnoit de bumbac, lână şi mătase. Apoi, sire, pânza de halate revine la un preţ mult mai mic decât celelalte materiale. Diferenţa e colosală, sire!
Carol – zguduit până-n rărunchi de cuvântul «diferenţă» – nu mai ceru preciziuni negru pe alb. Mulţumi binevoitorilor săi din textile, apoi, după ce se despărţi de ei, îl chemă pe Arghir:
— Domnule Arghir, cred că ar fi bine să renunţăm la introducerea halatelor…
Capul lui Arghir nu se mai înclină, ci căzu moale pe umăr, sub tăişul sentinţei regale. Înduioşat, Carol încercă să-l consoleze:
— Domnule profesor, ce-ar fi să introduci în locul halatelor, nişte centuri de castitate? Ar fi o operă de pe urma căreia ar câştiga şi moralitatea şi industria naţională!
Îngrozit, Arghir se apără cu amândouă mâinile:
— Nu, sire, nu mă mai bag!
Regele îi răspunse constituţional:
— Mă rog!… Fă cum vrei!… Eşti liber… Dumneata eşti prim ministru, dumneata decizi! De altfel, mai bine aşa! Chiar pentru succesul acţiunii noastre de moralitate, pe care noi doi o ducem spre binele ţării, nu-i frumos ca tot noi doi să ne agăţăm de femei.
Şi vesel:
— Înţelegi? Nu-i frumos să te agăţi de femei!
Când Arghir văzu că regele râde, râse şi el!
— Adevărat, sire! Nu m-am gândit!… S-ar mai putea crede că sub barba asta a mea se ascunde un Titulescu!
Furat de gânduri, Arghir, deşi mişca din joben, nici nu-şi dădu

seama cum a ajuns cortegiul în dealul Mitropoliei, unde câteva sute de fruntaşi al noului său partid naţional îl primeau cu urale, dirijaţi de Rahat:

— Ura, trăiască marele nostru Arghir! Uraaa!…

Arghir se dădu jos din maşină, când îl zări pe duşmanul său de moarte, Caţă Coroiatu, care se uita fix la el. Arghir ar fi vrut să-l evite, dar Caţă se apropie cu paşi iuţi de el şi-i făcu ştrengăreşte din ochi, ca pe vremuri, când lucrau mână-n mână pentru fericirea poporului. Un duş cald de prietenie stropi inima primului ministru Arghir!… Supăraţi? De ce să fie supăraţi doi vechi şi buni prieteni ca ei? Mai ales acum, când partidul său contra partidelor cerea forţe noi.

Vijelios cum numai el putea fi, ilustrul profesor se aruncă asupra lui Caţă şi-l îmbrăţişă:

— Scumpul meu, dragul meu Caţă! Ce bine-mi pare că te văd!

— Te felicit, Culaie dragă! îi răspunse Caţă, emoţionat. A fost o paradă… să crape jidanii de ciudă!

Arghir roşi de plăcere. Regăsea pe vechiul, bunul, inimosul lui prieten Caţă, pe care-l luă de mână şi intră cu el împreună în sfântul lăcaş, spre uimirea însufleţită a celorlalţi. Dar nu făcură nici doi paşi şi Caţă se opri:

— Auzi, Culaie dragă! Zicea nu ştiu cine… în orice caz unul bine informat… că regele are de gând să scoată din noul parlament care va ieşi din alegerile pregătite de tine, un alt guvern!

Arghir crezu că pământul se despică în două sub el. Înaintea ochilor nu mai vedea zâmbetul şiret al lui Caţă, ci numai pete negre. Nimic decât pete. În aceste trei săptămâni de când guvernează, a mai avut Arghir conflicte cu regele. O dată, la masă, regele a strănutat. Arghir s-a ridicat şi i-a spus din toată inima:

— Noroc şi sănătate să-ţi dea Dumnezeu, sire!

Tocmai atunci, însă, regele îşi dusese batista la nas, aşa că Arghir nu l-a auzit când i-a răspuns:

— Mulţumesc!

Supărat, Arghir n-a zis nimic, dar când a părăsit palatul şi-a concediat şoferul şi şi-a înaintat demisia. Dar până să-i pară rău că a făcut-o, a şi venit Puiu cu sufletul la gură, să-i spună din partea regelui:

— Domnule prim ministru, nu se poate!… Maiestatea sa

regele vă iubeşte! Pe cuvântul meu de onoare!

Mişcat, Arghir s-a hotărât să reia conducerea ţării cu aceeaşi energie de mai înainte.

Altă dată, a constatat cu cronometrul în mână că audienţa lui de lucru a fost mai scurtă cu trei minute decât audienţa generalului Neaţă, proaspăt promovat mareşal odată cu rivalul său, generalul Prezan.

— Totuşi, eu nu sunt primul venit! i-a spus Arghir pe scară lui Puiu.

Şi iarăşi, şi-a concediat şoferul şi iarăşi a mers pe jos acasă, cu jobenul în mână, urmărit de privirile îngrijorate ale lumii de pe Calea Victoriei, care se întreba de ce şi-a dat din nou demisia profesorul Arghir. În cele din urmă, lucrurile s-au aranjat pentru că Puiu a venit la el mai mult mort decât viu:

— Domnule prim ministru, nu se poate! Maiestatea sa regele vă iubeşte! Pe cuvântul meu de onoare!

Apoi, s-a mai supărat o dată. Dar pentru o chestiune mult mai gravă. Murise prefectul de Covurlui şi era locul vacant. Şi ca prim ministru, Arghir venea la rege cu o rugăminte: să-i indice un alt prefect în locul răposatului. Avea sau n-avea drept, în calitatea lui de prim ministru al ţării, să-l roage atâta lucru pe rege? Regele, însă, care era grăbit să se ducă în aleea Vulpache, îi răspunse, dacă nu pe un ton, dar cu o semnificaţie autoritară:

— Domnule profesor, afacerea asta rezolv-o dumneata singur!

Era o palmă! Şi asta din partea regelui său, pentru care s-a sacrificat să fie prim ministru al ţării. S-o rezolve singur! Asta ce înseamnă? Că nu se mai bucură de încrederea regelui. Va trage, deci, consecinţele. Umilit până la sânge de nedreptatea ce i se face, Arghir îşi concedie încă o dată şoferul, se duse acasă pe jos, îşi trimise îndată demisia şi nu reveni asupra ei decât peste o oră, când Puiu veni la el, aşa de speriat, de ţi se rupea inima de mila lui:

— Domnule prim ministru, nu se poate! Maiestatea sa regele vă iubeşte. Pe cuvântul meu de onoare!

I s-a mai întâmplat, aşadar, lui Arghir, în aceste trei săptămâni, să se considere lezat în demnitatea lui de om şi de conducător al ţării, de către regele său. Dar niciodată nu s-a simţit atât de umilit ca acum. Regele, pentru care-şi sacrifică liniştea şi munca lui de savant, să-i rezerve un sfârşit atât de ruşinos şi rapid? Este îngrozitor! Îngrozitor!

Nepăsător la tot ce se petrece împrejur, Arghir se apleacă spre Caţă, singurul lui prieten din copilărie şi din totdeauna, şi-i spuse în gura mare:

— Caţă, te autoriz să-i spui cui ţi-a spus, că parlamentul meu nu va fi un galoş spart pe care să-l încalţe orice gheată!

Şi cât ai clipi, fu la uşă afară:

— Maşina! Unde-i maşina mea?

Ofiţeri, comisari, gardieni, începură, speriaţi, să dea lumea la o parte:

— Loc, loc, pentru domnul prim ministru!

Dar Arghir, când văzu că maşina se opreşte în faţa lui şi că un comisar îi deschide, respectuos, portiera, strigă şoferului:

— Chiriţă, poţi să te înapoiezi la prezidenţie. Eu mă duc acasă pe jos. Nu mai sunt prim ministru.

Puiu, care era pe aproape, sezisat de incident, interveni în ultima clipă:

— Ce s-a întâmplat, domnule prim ministru?

În sufletul chinuit al lui Arghir, mânia făcu îndată loc amărăciunii.

— Aud, răspunse el trist lui Puiu, că maiestatea sa regele pregăteşte cu parlamentul meu, un nou guvern!

— Dar nu se poate, domnule prim ministru! protestă din toată inima Puiu. Cine v-a spus, minte! Maiestatea sa regele vă iubeşte! Pe cuvântul meu de onoare!

— Aşa? făcu Arghir, cu o lacrimă în colţul ochilor.

Şi, cu energia complet refăcută, strigă şoferului:

— Chiriţă!… Nu te mişca!… Rămâi, că rămân!

Astfel, prima paradă de 10 mai a regelui Carol II se isprăvi cu bine.

*

Alegerile îi dădură mult de furcă primului ministru Arghir. Regele-i spusese:

— Domnule profesor, alegerile dumitale vor trebui să demonstreze ţării cât de inutile au devenit partidele politice.

Problema era, pe cât de ispititoare, pe atât de dificilă. Noroc, însă, că peste o jumătate de oră, Aureanu se prezentă la Arghir şi cu lacrimi în ochi îi vorbi:

— Uite ce-i, frate Niculae! Nu mă plâng că sunt la finanţe. N-am obiceiul să plâng! Vrei să fiu la finanţe, stau la finanţe!…

Oriunde m-ai pune, mă execut! Dar aud că vom face alegeri… şi mă gândesc că n-ar fi rău să fie la interne un om cumsecade. Zău, frate Niculaie! încearcă şi pune-mă acolo şi o să vezi că nu sunt «monstrul» care se crede!

Arghir îşi muşcă buzele. Regele îl trădase: i-a spus lui Aureanu că-l consideră un monstru! Situaţia era grea! Să confirme că-i monstru? Dar dacă Aureanu se supără? Om politic abil, Arghir alese cea mai potrivită soluţie:

— Bine, frate Costică! Te pun la interne! Numai să vrea regele.

Aureanu îşi şterse ochii şi-i răspunse înviorat:

— Păi regele vrea!

— De unde ştii?

— Dacă chiar el m-a trimis la tine?

După care, trecură îndată la pregătirea alegerilor. Principiul era stabilit: alegeri libere! În această privinţă, nu existau divergenţe în guvern. Alegerile trebuie să fie libere, pentru ca partidele politice să se facă de râs. Este ştiut, însă, de veacuri, că alegeri libere nu se pot face decât cu ajutorul unui bun comandant de jandarmi şi cu prefecţi potriviţi. Arghir şi Aureanu se prezentară la rege în consultaţie pur constituţională. Regele era şi el de părere că actualul comandant al jandarmilor, generalul Pricoleanu, este un incapabil.

— Un incapabil, sire, zise Aureanu, şi un ofiţer demodat.

— Hotărât, sire! adăugă şi Arghir. Pricoleanu nu mai corespunde noilor vremuri pe care le trăieşte ţara sub restauraţie.

— Dar pe cine propui în loc, domnule profesor? îl întrebă regele.

— Cred, sire, că cel mai potrivit comandant de jandarmi ar fi generalul Dănilă Popescu!

— Da! răspunse regele, fără a sta mult pe gânduri. Ai dreptate! Îl vom numi pe generalul Ion Florescu.

— Tatăl lui Puiu? întrebă Arghir, prins între privirea candidă a lui Carol şi zâmbetul necruţător al lui Aureanu.

— Chiar el!

— Sire, făcu Arghir satisfăcut, este o numire strălucită. Un comandant de jandarmi mai potrivit nu se poate…

Vorbiră apoi despre prefecţi.

— Aş vrea prefecţi militari! zise regele.

Arghir, însă, avea îndoieli:

— Sire, dacă punem prefecţi militari, s-ar putea crede că încurajăm pe cei care ne acuză că vrem dictatură!

— Domnul profesor are dreptate! îl susţinu Aureanu pe Arghir. Să nu se creadă că facem dictatură. De aceea, propun o tranzacţie, care ar putea să împace pe toţi: punem prefecţi care nu sunt nici militari, nici civili, ci ofiţeri în rezervă.

*

Problema cartelurilor electorale nu ceru guvernului uniunii naţionale prea multe eforturi. Primul pact fu încheiat cu partidul naţional-creştin al lui Caţă.

— Caţă e prietenul meu! zise Arghir, simplu.

Faptul era evident şi Aureanu nici nu se gândi să-l conteste.

Tratative mult mai palpitante fură duse în jurul unui cartel între guvern şi liga evreilor israeliţi. Doctorul Willy Pământeanu era în al nouălea cer.

— În sfârşit, avem un guvern al nostru! Aureanu este un iubitor de evrei. Îl cunosc personal!… Cât despre domnul profesor Arghir… ce să mai vorbim!… Aţi văzut ce a făcut în America.

Arghir făcuse, într-adevăr, multe în călătoria lui de anul trecut în Statele Unite. Evreii israeliţi originari din România l-au purtat pe Arghir în triumf, i-au primit cu entuziasm declaraţiile de dragoste, i-au umplut câteva zeci de valize cu suveniruri – şi la despărţire i-au mai făcut un dar: un stilou de aur. Arghir a primit stiloul şi de la tribună a spus:

— Jur că nu voi scrie cu acest stilou niciun cuvânt împotriva evreilor!

Şi acest om este astăzi primul ministru al ţării! Ce putea, deci, fi mai simplu şi mai firesc, decât un cartel între guvern şi evrei! Cel puţin Aureanu s-a purtat îngereşte:

— Domnule doctor Pământeanu, câte locuri vrei, atâtea îţi dau!

Mai frumos se putea? Nu se putea! Adică putea fi şi mai frumos, dacă lucrurile ar fi mers la fel şi mai departe. Dar soarta rea electorală îl urmări încă o dată pe doctorul Willy: Aureanu se răzgândi şi din tot cartelul nu rămase decât o tristă amintire, îngropată sub cenuşa unor speranţe uriaşe.

— De ce, domnule Aureanu? se lamentă Willy. Cu ce ţi-am greşit?

— Cu nimic! îi răspunse dulce, Aureanu. Nepotrivire de caractere!

Doctorul Willy se făcu roşu ca sfecla:

— Nu înţeleg, domnule ministru! De ce nepotrivire de caractere? Eu nu pot suporta niciun moment ca sentimentele mele patriotice să fie puse la îndoială. Trebuie să vă reamintesc, domnule Aureanu, că şi populaţia israelită şi eu personal am fost cinstiţi de către regele Ferdinand, înfăptuitorul României Mari, şi că marii bărbaţi de stat români, Ionel şi Vintilă Viziru, m-au ales să candidez pe aceeaşi listă cu ei. Şi cred că nimeni nu va admite că Ionel şi Vintilă Viziru erau oameni care să întindă mâna, necum să candideze alături de un om al cărui patriotism n-a fost pus la încercare… Nu uitaţi, de asemenea, domnule ministru, că atât populaţia israelită, cât şi eu personal am fost cinstiţi chiar de către domnul profesor Arghir! Atunci, de ce nepotrivire de caractere?… Nu văd!… Mai ales că dacă există vreo organizaţie care se încadrează întocmai în programul politic al guvernului, aceea este liga evreilor israeliţi. Guvernul nu vrea să facă politică – şi nici liga evreilor israeliţi nu vrea să facă politică. Atunci, de unde nepotrivire de caractere?… Nu, serios, domnule ministru, vă rog, spuneţi-mi adevărul: de ce nu vreţi să mai menţineţi cartelul cu noi?

— Dar ţi-am mai spus-o, domnule doctor: nepotrivire de caractere!… Ne-po-tri-vi-re-de-ca-rac-te-re!…

Conducătorul tuturor evreilor îşi dădea seama că desperarea lui nu poate duce la nimic bun.

— Bine, domnule ministru! zise el, resemnat. În acest caz sunt liber să închei un cartel electoral cu alt partid.

— Ba nu! făcu şi mai dulce Aureanu. Te vei abţine de la orice fel de cartel şi vei îndemna pe-ai dumitale să voteze pentru guvern.

Doctorul Willy, deşi avea o vastă experienţă politică, rămase stupefiat când auzi ce-i pretinde ministrul de interne: să nu încheie pacte electorale cu cine-i place. Era ceva nou!… Ceva… Nici în gând nu îndrăznea Willy să spună ce era acest ordin, fără precedent în tradiţia electorală a ţării. Încercă, totuşi, să îngăime un protest:

— Dar, domnule ministru…

— Niciun dar, domnule doctor… Este dorinţa regelui nostru!

*

După ce încheie un cartel fără istorie cu partidul Vlad Ţepeş al lui Arţag, guvernul trecu la desăvârşirea cartelului cu vechiul partid naţional-liberal. Arghir luptă pentru o înţelegere cu liberalii lui Muică, împotriva liberalilor lui George. Arghir avea motive puternice s-o facă. Este el istoriograf, dar este şi George istoriograf. Scoate el o publicaţie: *Revista istorică română* – dar scoate şi George o publicaţie: *Noua revistă istorică română*. Este el pentru desfiinţarea partidelor, dar este şi George pentru desfiinţarea partidelor. Aşa, nu mai e de trăit! Ori eu, ori el! Şi cine putea fi cel mai loial aliat în acţiunea aceasta de suprimare a partidului naţional-liberal al lui George? Partidul naţional-liberal al lui Muică. În cinci minute, pactul fu încheiat. Muică uită că nu-i niciun an de când Aureanu a trădat partidul Vizirilor cu «ritmul» lui «nou», Aureanu uită că nu-i niciun an de când partidul Vizirilor l-a dat afară din partid pentru acest «ritm» – şi semnară o înţelegere valabilă pe tot timpul alegerilor.

După ce tranzacţia fu încheiată, Aureanu raportă regelui:

— Muică merge cu noi, sire! Propun ca maiestatea voastră să-l decoreze cu ordinul Ferdinand, ca să vadă omul că chestia e serioasă.

— Îl decorez!

— Şi mai am o propunere, sire! Cât ţine campania electorală, să nu-i mai acordaţi lui George Viziru nicio audienţă. Dacă-l primiţi, va bate monedă din asta şi ne va stingheri mult.

— Aurene, din acest moment şi până la sfârşitul alegerilor, George Viziru va găsi porţile palatului închise!

*

După ce regele citi mesagiul de deschidere a noului parlament ieşit din alegerile libere făcute de Aureanu, Camera şi Senatul începură îndată operaţiile de validare a mandatelor. La Cameră, tradiţionala păruială se desfăşura sub preşedinţia lui Caţă Coroiatu. Fusese dorinţa lui Arghir.

— Aurene, te rog din tot-sufletul, pune-mi-l pe Caţă preşedinte!

Ministrul de interne se codi:

— S-ar putea ca străinătatea să fie prost impresionată!

— Dragă frate Costică! stărui, fierbinte, Arghir. Numai pentru

câteva zile. Cât vor ţine validările. Numai atât!

— Şi pe ce chestie îl proclamăm preşedinte?

— Pe chestie de vârstă!

— Ce vorbeşti, domnule Arghir? Cel mai în vârstă este generalul Racoviţă.

— Nu-i nimic! Noi doi ne facem că-l susţinem pe Racoviţă. Dar ai noştri să-l voteze toţi pe Caţă. Da?

Putea Aureanu să-l refuze pe primul ministru?

— Bine, dragă! Îl scoatem pe Caţă preşedinte. Numai că nu-i om serios! Una vorbeşti cu el şi alta face!

— Nu-i adevărat! replică Arghir, supărat. Caţă, dacă promite ceva, se ţine de cuvânt. E un gentleman!

Aureanu n-a mai zis nimic şi Caţă putu avea bucuria să nu mai fie un număr oarecare în rândul celor care se înjurau, se pălmuiau, ori îşi zvârleau în cap orice le pica sub mână, ci însuşi preşedintele lor. Cel mai înverşunat era Jugănaru, şeful opoziţiei naţional-ţărăniste, care-i striga primului ministru Arghir:

— Ai venit să salvezi neamul cu ritmul nou al colegului dumitale de crime Aureanu! Să-ţi fie ruşine! Asta se cheamă alegeri libere? A fost simplă teroare! Teroare pentru teroare!… Ruşine!

Cu chipul torturat, de martir răstignit, Arghir stătea în picioare, palid, mut, dar inima-i răcnea de revoltă pentru nedreptatea ce i se face. De ce tabără toţi pe el, ca nişte turbaţi, să-l rupă în bucăţi? Ce au cu el? Care-i vina lui? Cine a făcut alegerile? El? El este un biet profesor universitar. El nu se pricepe la de-al de astea! Alegerile le-a făcut Aureanu. Că n-au fost libere? Dar ale lor cum au fost? Libere? Nu!… Tot morţi, tot răniţi, tot schingiuiţi! Ei zic că ar fi fost mai mulţi morţi şi răniţi ca oricând! Poate că da, poate că nu! Alegerile sunt alegeri. Într-o campanie electorală din care vrei să scoţi un parlament cinstit şi constituţional nu trebuie să ţii contabilitate, ci ordine. Dar cum poţi să ţii ordine fără jandarmi, fără poliţie, fără armată, într-o ţară atât de sălbatică şi necuviincioasă cum este ţara aceasta? Unde s-au mai pomenit alegeri, în care opoziţia, duşmană a ţării şi tronului, să fie lăsată să-şi facă de cap? Dar una este ca opoziţia să nu fie lăsată să-şi facă de cap, şi alta este teroarea, în definitiv ce acuzaţii i se aduc lui Aureanu? Că a barat şoselele, că a interzis telegramele de protest, că a suprimat dreptul de întrunire, că a arestat candidaţi, delegaţi, asistenţi, că a lăsat

40% din alegători fără carte de vot, că a împiedicat cu ciomegele 70% din cei care au obţinut cartea de vot să voteze, că a furat urnele şi aşa mai departe? Minciuni! Şi dovadă că toate-s minciuni este rezultatul alegerilor: guvernul n-a obţinut nici 50% din voturi. Însăşi opoziţia urlă de bucurie: «Pentru întâia oară când un guvern ia mai puţin de 50% din voturi!»… Atunci unde-i teroarea? Mint! N-a fost nicio teroare!

Stăpânindu-se cu greu să se menţină în limitele impuse de demnitatea lui de prim ministru, Arghir îi răspunse lui Jugănaru:

— Eu sunt un biet profesor universitar, care nu am avut puterea, nu am voit-o, nu am cerut-o, care nu am format această cameră din oamenii mei şi n-am contribuit nici măcar timp de douăzeci şi patru de ore la crearea administraţiei. Dar aşa este ţara… O ţară păcătoasă, cum aţi făcut-o voi!… Aşa am găsit-o păcătoasă de pe vremea partidelor politice!

*

Cu totul alta fu atmosfera în Cameră a doua zi, când veni în discuţie validarea celor cinci locuri obţinute de blocul muncitoresc ţărănesc. Guvernamentali şi opoziţionişti, toţi erau pentru invalidarea mandatelor şi pentru alungarea comuniştilor din Parlament.

— Greşeala comisă de alegători este o pată pe unitatea naţională a acestei ţări! strigă un naţional-ţărănist.

— Să fie ştearsă ruşinea ce apasă pe Parlamentul român, care este silit să aibă măcar un ceas în mijlocul lui pe aceşti cinci reprezentanţi ai bolşevismului! strigă un liberal.

— Trebuie să scăpăm de ei, pentru că numai aşa o să scăpăm de primejdia comunistă! strigă un guvernamental.

Erau sincer de acord, pentru că erau sincer îngrijoraţi toţi de succesul blocului muncitoresc ţărănesc. Aceeaşi opoziţie care acuza guvernul că a exercitat teroarea în alegeri era dezolată că teroarea aceasta n-a fost destul de eficace încât să împiedice pe comunişti să fie aleşi. Tocmai Aureanu!… Tocmai Aureanu să păţească o asemenea ruşine!… Unde i-a fost capul? Ce a crezut el că este blocul muncitoresc ţărănesc? Vreo dizidenţă burgheză a unui partid istoric?… Cum de nu şi-a dat seama că blocul este un camuflaj comunist? Chiar dacă Aureanu n-ar fi fost vestitul Aureanu din 1920 şi 1921, ci un simplu diletant la interne, şi tot ar fi trebuit să fie mai atent la activitatea politică a blocului care,

în propaganda lui electorală, cerea tot ce poate trece prin minte unor duşmani ai poporului român. Cerea suprimarea curbei de sacrificiu, cerea ajutorarea şomerilor de către stat, cerea oprirea concedierilor, cerea concedii plătite, asistenţă medicală, exproprierea fără despăgubiri a coroanei şi a moşierilor în favoarea ţăranilor, cerea ştergerea tuturor datoriilor agrare către stat, bănci şi cămătari, cerea scutirea ţăranilor săraci de impozite, cerea respectarea statutului minorităţilor, amnistie generală, politică, militară şi agrară, libertatea de grevă şi de întrunire – şi în sfârşit, chema ţara, nici mai mult nici mai puţin, decât la lupta împotriva înarmărilor şi pentru instituirea unui guvern muncitoresc-ţărănesc. Peste tot, propagandiştii blocului arătau alegătorilor, pe şleau, cam ce cred ei despre guvern:

— Guvernul Arghir-Aureanu îşi face bine treaba: vinde pământul ţăranilor săraci şi mijlocaşi pentru impozite şi datorii, ca să ajute la stabilizarea marii agriculturi. Scumpeşte pâinea şi produsele petrolifere, pentru a plăti prime moşierilor, marilor bănci şi societăţi. Ocroteşte pe fabricanţii care aruncă pe străzi sute de mii de muncitori, ca să nu piardă nimic din beneficiile lor. Risipeşte miliarde pentru o armată cu care să ajute pe imperialişti la dezlănţuirea războiului… şi alte miliarde pentru poliţie şi siguranţă care să ne astupe gura. Foame, teroare, război!… Acesta e programul Arghir-Aureanu. Un guvern ca toate celelalte guverne burgheze!

Vorbeau aşa, aceşti bolşevici, şi totuşi, Aureanu a lăsat cinci din ei să fie aleşi! Prost, cât se poate de prost. Nu trebuie să intre nici măcar unul!… Nu că ar fi o primejdie! Cinci, tot nu vor avea cum să se mişte! Dar cinci azi, sunt un început pentru zece de mâine, şi alţi cincisprezece de poimâine şi aşa mai departe. În sfârşit! Au intrat, au intrat! Acum, trebuie să vedem cum îi dăm afară!

— Să modificăm rezultatul! propuse Arghir lui Aureanu într-o discuţie amicală în culise. Dacă nu vrem noi, nimeni nu poate cunoaşte adevărul. Câte voturi a obţinut blocul? 73.711 voturi… N-avem decât să anunţăm că a întrunit numai 60.000… şi iată că n-o să mai aibă cele 2% minimale care să-i dea dreptul să intre în Parlament.

Aureanu râse:

— Uiţi pesemne, frate Arghire, că am mai modificat o dată cifra asta… în realitate, Blocul a căpătat 250.000 de voturi, nu

73.000. Dar asta a fost cu putinţă la despuierea urnelor. Acuma ar fi mult mai greu: cifra a şi fost publicată în gazetă. Dar am o altă soluţie, ca să le scad numărul voturilor. O soluţie legală. Invalidăm lista comunistă din Timiş Torontal pentru că figurează pe ea unul condamnat la puşcărie, cu pierderea drepturilor politice…

— Un puşcăriaş? se bucură Arghir.

— Da! A făcut puşcărie pentru propagandă comunistă.

*

Lucrările de validare se terminaseră. Caţă declarase Camera definitiv constituită şi se pregătea să ridice şedinţa, când Arghir, care se afla tot timpul prezent pe banca ministerială, se apropie de el:

— Domnule Coroiatu şi nepreţuitul meu prieten Caţă! Maiestatea sa regele a binevoit să-ţi acorde Cordonul Coroanei României!

Şi cu stângăcie, din pricina emoţiei, Arghir îi atârnă lui Caţă cordonul de gât, apoi îl sărută pe ambii obraji. Câteva momente, Camera rămase stupefiată. Gestul n-avea precedent în istoria parlamentară. Dar îndată, reprezentanţii poporului îşi aduseră aminte că trăiesc vremuri noi şi, cu excepţia naţional-ţărăniştilor, izbucniră în ovaţii.

Caţă, mai puţin tulburat decât Arghir, se adresă întregii adunări:

— Domnilor miniştri, domnilor deputaţi, sunt profund mişcat de atenţia ce mi-o acordă maiestatea sa regele. Aceasta demonstrează că renaşterea a început cu adevărat şi sunt fericit că a început cu guvernul prietenului meu din copilărie Nicolae Arghir, mare patriot, care ştie de unde ni se trage nenorocirea: de la jidani! De asta, domnilor miniştri şi domnilor deputaţi, degeaba îşi închipuie perciunaţii că guvernul Arghir va pleca. Guvernul Arghir rămâne şi va rămâne în vecii vecilor. De aceea strig: Trăiască regele! Trăiască prietenul meu Arghir! Moarte jidanilor!

*

Seara, Arghir se afla la palat, spre a raporta regelui asupra lucrărilor de validare. Regele, după ce îl ascultă cu interes, îi

spuse:

— Bun! Acum ai, domnule profesor, un parlament legal, cu care să poţi guverna după toate normele constituţionale.

— Da, sire! Parlamentul acesta va fi cea mai bună dezminţire ce s-ar putea da zvonurilor că am vrea să întronăm aici un regim de dictatură.

— S-o dezminţi din toate puterile, domnule profesor! Regimul este constituţional şi parlamentar şi aşa va rămâne.

— Sunt fericit, sire!

— Şi eu îţi mulţumesc, domnule profesor, că mă ajuţi să dreg în ţara aceasta tot ce au stricat alţii.

— Sire, eu nu cer nimic altceva decât să fiu de folos ţării şi regelui meu!

— Perfect! Şi acuma, te rog să-l numeşti îndată pe Răşcanu, ministru de stat!… Până într-o oră să depună jurământul. Iată şi decretul gata iscălit.

Arghir luă decretul din mâna regelui:

— Mulţumesc, sire!

— Aşa, domnule profesor! Şi doresc ca de azi înainte să nu se mai ţină niciun consiliu de miniştri fără mine. Vreau să asist la toate şedinţele.

Cu mare greutate găsi profesorul Arghir cuvintele care ar putea exprima cel puţin în parte neţărmurita lui bucurie:

— Sire, este un gând minunat!… Şi o cinste!… Este un semn de înaltă preţuire şi încredere în umilul servitor al maiestăţii voastre, care sunt eu!

— Da! făcu regele. Şi o mare economie de timp!

*

Şi guvernarea lui Arghir continuă în acelaşi ritm nou, dinamic, cu care începuse. O măsură de la care aştepta mult bine pentru ţară luă Arghir cu privire la accesul publicului în ministere. De mult observase ilustrul profesor că din cauza libertăţii cu care lumea intră şi iese din ministere, aceste instituţii s-au transformat într-un fel de piaţă ori de bursă, în care oamenii vin să trateze şi să încheie afaceri. Dar nu numai atât. Zilnic, mii de cetăţeni vin pe la ministere cu petiţiile lor şi aleargă de colo până colo, din birou în birou, fără niciun rost altul decât să tulbure elanul de muncă al funcţionarilor. O asemenea dezordine nu mai poate fi tolerată. Intrarea publicului în ministere trebuie

interzisă. Cei care au să se plângă de ceva, ori să ceară ceva, să-şi depună cererile la registratură – şi în zece zile fiecare îşi va găsi răspunsul publicat în *Monitorul oficial*.

Uşile ministerelor, fură, deci, zăvorâte marelui public, dar după două zile Aureanu veni la Arghir:

— Frate Arghir, am pentru dumneata câteva cifre instructive. Ştii câte petiţii primeşte zilnic ministerul de război? 1.800. Şi ministerul de interne, 3.700, fără prefectură şi siguranţă. Şi domeniile, 500. Şi finanţele, 1.400… Şi aşa mai departe. După socoteala mea, autorităţile primesc atâtea petiţii pe zi, încât Monitorul oficial ar trebui să apară zilnic în două mii de pagini!

Pentru Arghir lucrurile luară un aspect grandios.

— Două mii de pagini? făcu el, extaziat.. Va fi cel mai mare *Monitor oficial* din lume!

— De acord, frate Arghir! îi răspunse Aureanu. Dar, te rog să preiei dumneata ministerul de finanţe

Arghir îngălbeni. Înţelese!

— Păcat! zise el, trist.

Dar, de-a doua zi, se avântă, cu energie îndoită, în domeniul cultural.

— De aci înainte, toţi învăţătorii şi toate învăţătoarele nu mai au voie să umble decât în costum naţional!

Speriaţi, învăţătorii începură să facă intervenţii la Bucureşti:

— De unde, păcatele noastre, costum naţional, dacă nici leafa nu ni se plăteşte!

— Nu vreau să ştiu nimic! strigă Arghir. Ţara este ţară românească şi cine refuză să umble în costum naţional nu-i român!… Aşa că să vă puneţi costum naţional, dacă vreţi să nu zburaţi de la catedră. Toată lumea în costum naţional! Şi voi şi elevii!

Carol, care simţea că Arghir repetă cu aceste costume naţionale istoria cu halatele petetistelor, îl convocă pe primul său sfetnic:

— Domnule profesor, noi doi suntem destinaţi să facem lucruri mari pentru ţara aceasta. Renunţă, te rog, la costumele naţionale!

Arghir renunţă, dar pe sub seară, ţara se trezi cu un nou decret: toţi elevii vor purta de aci înainte numai saboţi de lemn, în loc de opinci sau pantofi.

— De ce saboţi, domnule profesor? l-a întrebat regele.

— Pentru că se poartă şi în Olanda.
— Numai pentru atât?
— Ba nu! Pentru că sunt ieftini!
— Ieftini, ieftini, dar sunt şi buni?
— Buni, sire! O pereche de saboţi ţine cât douăzeci de perechi de pantofi de piele.
Pentru rege, era un argument decisiv: cu saboţii de lemn nu-i nicio afacere. Prea sunt durabili.
— Nu! zise el. Or fi saboţii ieftini şi buni dar au un cusur: fac prea mare zgomot şi mai mult tulbură liniştea clasei!... Renunţă, domnule profesor!... Noi doi suntem destinaţi să facem lucruri mari pentru ţara aceasta. Nu ne trebuie saboţi!
Arghir renunţă la saboţi, dar nu renunţă la ideea de a face niţeluş bine ţării. Aşa că, în plină vară, decretă ca de sfinţii Petru şi Pavel să se adune în congres la Bucureşti, premianţii tuturor şcolilor primare şi secundare din ţară. Din considerente de morală, primul ministru, care era şi ministru al educaţiei naţionale, dispuse ca premianţii de ambele sexe să vină la Bucureşti însoţiţi de către părinţi. Dar iar se interpuse Aureanu:
— Frate Arghire, îi spuse el, au venit azi la mine ăia de la căile ferate, cu o falcă-n cer şi una-n pământ, că-i nenorocim!... Dacă se ţine congresul, calea ferată e silită să suspende toate trenurile de pasageri şi de marfă pe o săptămână...
— De ce?
— Pentru că nu se poate altminteri. După rapoartele primite, numărul premianţilor şi părinţilor care ar veni la congres se ridică la şase sute de mii!
— Şase sute de mii?
— Vezi că te miri?... Şi apoi, de unde iei banii!
Căzu şi proiectul acesta, dar neobosita fantezie a ilustrului Arghir zbură, până se opri asupra unei idei menite să reînnoiască spiritul şcolii din temelii. Şcolile n-ar mai trebui să fie o sarcină pentru buget. Ele s-ar putea întreţine şi singure.
— Cum? întrebă Aureanu teribil de intrigat.
— Mai toate şcolile au terenuri libere pe care se cultivă grâu, porumb şi zarzavaturi. Am dat ordin ca de aci înainte şcolile să nu mai cultive decât plante medicinale pentru bolile de stomac, de plămâni, de rinichi, de gât, de piele... de toate. Din vânzarea buruienilor, şcolile vor câştiga atâta, încât să nici nu mai aibă nevoie de noi.

Aureanu îşi luă capul în mâini, medită profund câteva clipe, apoi ridică nişte ochi obosiţi la Arghir:

— Ştii ce, domnule profesor?… Eu zic s-o lăsăm încurcată!

Arghir o lăsă încurcată, pentru că în zilele acelea i se ivi prilejul să facă niţeluş bine ţării, într-o chestiune mult mai urgentă. Şase mii de învăţători şomeri se adunaseră la Bucureşti spre a li se da posturi în învăţământ. Arghir le făgăduise găzduire şi foi de drum la întoarcere. Dar la Bucureşti, învăţătorii aflară că pentru zece mii de solicitanţi nu sunt decât o mie opt sute de locuri, care şi acelea se dau numai prin protecţii şi prin misiţi. Neodihniţi, pentru că Arghir nu le-a dat adăpost – nemâncaţi, pentru că Arghir nu le-a dat de mâncare – desperaţi, pentru că Arghir nu le dădea posturi – învăţătorii s-au încolonat spontan şi au pornit-o, cu gândul să demonstreze în faţa palatului.

Arghir, cum a aflat, l-a şi chemat la telefon pe Aureanu:

— Ai auzit obrăznicie? îi strigă el în receptor. Să mi se aducă mie, învăţătorul şi ministrul lor, o asemenea insultă!

— Adevărat! confirmă Aureanu. Au cam întrecut măsura!

— Ba au cam întrecut-o cu mult! strigă şi mai revoltat Arghir. De aia, te rog: ocupă-te de ei!… Dacă suntem o ţară de ordine, nu înţeleg să fac excepţie cu învăţătorii. Ordinea-i pentru toţi. Nu vreau anarhie. Şi mai ales nu vreau anarhie în şcoli.

— S-a făcut, domnule profesor! răspunse bucuros Aureanu, care era, de felul lui, om săritor.

Un scurt telefon lui Spiru Maramă şi o jumătate de oră după aceea, Arghir avu plăcerea să-l audă pe Aureanu la telefon:

— Alo, domnule profesor… Asculţi? Îţi dau un miliard, bani gheaţă, dacă mai găseşti un singur învăţător de-ai dumitale pe Calea Victoriei!

Arghir răsuflă uşurat. În sfârşit, cu răbdare, cu stăruinţă, cu energie, a izbutit să facă ceva pentru ţara aceasta!

Desigur că era inevitabil ca lanţul satisfacţiilor pe care i le dădea puterea de a face niţeluş bine ţării, să fie întrerupt de unele mici neajunsuri. Astfel, într-o zi, la Mangalia, unde ţara îl chemase să facă plajă, veni la el o delegaţie de agricultori dobrogeni să i se plângă.

— Ne sugrumă datoriile agricole, domnule prim ministru!

— Nu le mai plătiţi! le strigă Arghir, căruia climatul maritim îi dădea remarcabile impulsuri dinamice.

— Ni se protestează poliţele!

— Lăsaţi să vi le protesteze! Am avut şi eu poliţe protestate pentru tipografia mea de la Văleni. Astăzi nici cei care dau faliment nu mai pot fi bănuiţi de fraudă. Toată lumea înţelege că trecem prin vremuri grele.

— Am dat gajuri şi ipoteci şi băncile ne cer cote peste puterile noastre, domnule prim ministru!

Domnul prim ministru izbi cu pumnul în masă:

— Nu le daţi nimic!

Şi foarte energic, către capul delegaţiei:

— Du-te mâine la Bucureşti şi spune-i ministrului de justiţie din partea mea să dea ordin preşedinţilor de tribunale să amâne vânzările silite şi să le tărăgăneze. Vom discuta chestiunea în primul consiliu de miniştri şi până la deschiderea parlamentului vom găsi o soluţie.

— Domnule prim ministru, aşa cum s-a găsit un mijloc pentru ajutorarea bancherilor, nu s-ar putea găsi ceva şi pentru noi?

— Ce?

— Asanarea datoriilor!

— Ce asanare, domnule? izbucni, mânios, primul ministru. Prindeţi şi voi câte un cuvânt din presă şi-l folosiţi… Presa!… Las' că pun eu botniţă presei!

— Dar nici n-am citit gazetele de când cu munca câmpului, domnule prim ministru!

— Bine faceţi!… Nu vă luaţi după ce spune presa şi vedeţi-vă de treabă!

— Dar nu o mai putem duce aşa, domnule prim ministru!

— Răbdaţi!

— Am pierdut şi răbdarea!

— Cine a pierdut răbdarea, n-are decât să se arunce în mare!

— Dar statul nu trebuie să ne ajute, domnule prim ministru?

— Statul? Niciun cetăţean nu are dreptul să ceară ca statul să-i vină în ajutor!

Şi subit dezolat, Arghir coborî tonul la cel mai trist diapazon:

— Nu ştiu ce vreţi de la mine! Eu nu vă pot face nimic! Eu nu am decât doi membri în guvern: pe Petrescu-Goleşti şi pe Rahat! Ceilalţi sunt ai maiestăţii sale regelui. Prin urmare, eu nu sunt la putere cu partidul meu şi aşa e mai bine. Suferiţi de cincisprezece ani şi nu v-aţi plâns nimănui. Şi acuma îmi cereţi să repar eu lucruri stricate în cincisprezece ani?

Toată discuţia ajunse la urechile regelui care-l însărcină pe

Puiu să-i comunice lui Arghir la Mangalia că ar dori să-l vadă cât mai degrabă.

— Ce e cu declaraţiile de la Mangalia, domnule prim ministru? l-a întrebat regele.

— Sire, presa e de vină!

— Poate! Dar cred că ar trebui să fii mai precaut, ca să nu se dea loc la interpretări greşite! Lumea nu prea poate înţelege care e diferenţa dintre «miniştrii mei» şi «miniştrii regelui»…

Când se despărţi de rege, Arghir îl întâlni pe scară pe Mihail Teianu.

— Îţi spun sincer, dragă Mihail, îmi simt puterea de lucru zdrobită. Toată lumea e împotriva mea. Dacă mi s-ar vorbi limpede, aş trage consecinţele fără nicio supărare! Te rog, spune-i regelui din partea mea că am venit aici, fără s-o fi cerut, ca prim ministru, şi că sunt gata să plec ca simplu profesor Arghir. Şi nu mă voi simţi scăzut cu nimic!

Concedie şoferul şi o porni pe jos, cu jobenul în mână, să ştie lumea că nu mai e primul ministru al ţării. Dar când să se apropie de casă, îi veni din urmă în goana mare o maşină:

— Domnule prim ministru! Domnule prim ministru!

Era Puiu, care sări jos şi se repezi la Arghir:

— Domnule prim ministru, m-a trimis maiestatea sa regele! Nu se poate! E mâhnit că v-aţi putut închipui că a vrut să vă supere! Maiestatea sa regele vă iubeşte! Pe cuvântul meu de onoare!

IX

Şi s-au ascuţit condeiele, şi s-au muls fanteziile, şi s-au migălit frazele, spre a se putea scrijeli în cartea de granit a neamului o nouă şi glorioasă pagină din istoria restauraţiei: principesa Ileana, fata cea mai mică a reginei mame Maria, se mărită. Această mare faptă regală aducea încă o rază de nădejde în cocioabele şi bordeiele a milioane de muncitori şi ţărani. Ileana, micuţa noastră Ileana, se va aşeza, cu ajutorul lui Dumnezeu, la casa ei. Şi te pomeneşti că va avea şi copii! De necrezut! Mai ieri era numai... ia, atâtica... şi acuma, uite-o mireasă! Doamne! Cum trece vremea!

Şi scriau trubadurii că în castelul Peleş care «apare în noapte ca un adevărat palat de basm răsărit din bagheta unei zâne», musafirii n-au fost toţi de-un fel ci de două: unii care, prin prezenţa lor, făceau o plăcere mai mare familiei regale – şi alţii, o plăcere mai mică şi că musafirii care făceau familiei regale o plăcere mai mare au fost conduşi de-a dreptul în sufragerie. Cât de frumoasă era sufrageria aceasta, cronicarii ziceau că, oricât talent ar avea, le-ar fi greu să descrie. Atâta puteau spune: că-ţi lua ochii. Era, cum se zice, o «feerie». Pereţii erau acoperiţi cu lambrisuri, sau tăblii de stejar sculptat. În mijlocul mesei se afla

o fântână în miniatură a pârâului Peleş, care «ţâşnea în susur cristalin şi neadormit», stropind cu picurii săi o mică grădină de «roze japoneze roşii». Cât despre argintăria şi cristalurile de pe mese, cronicarii spuneau că «erau un tablou cum nu se vede des».

Dar tabloul acesta pălea pe lângă celălalt tablou al însuşi dineului regal. Pentru a-l putea cuprinde în ansamblu, cântăreţii bogăţiei regale fură îngrămădiţi într-un colţ, de unde puteau admira în voie, stând în picioare şi înghiţind în sec, viteza şi arta cu care dispăreau pe nobilele gâtlejuri princiare şi ducale, sandviciurile, pateurile, peştii, raţele, găinile, curcanii, sticlele de vin, şampanie, coniac şi câte se vor mai fi găsind prin pivniţele şi cămările palatului.

Dar în timp ce familia regală şi oaspeţii ei de mâna întâia beau şi mâncau, nici oaspeţii de mâna a doua nu stăteau degeaba. Se plimbau la etajul întâi şi al doilea al palatului, îşi zâmbeau fericiţi şi se bârfeau cordial, răcorindu-şi gâtlejurile şi năduful cu oranjadele servite de valeţi, copios, în pahare tot de cristal, dar de o calitate inferioară cristalului de la masa regală. Deocamdată, convorbirile sunt discrete. Toţi aşteaptă ca masa din jurul fântânii să se termine şi ca primul vals să înceapă. Doamnele, domnişoarele, ofiţerii, până şi muzica regimentului de gardă, «freamătă în surdină», cum zic istoriografii acestei nopţi neuitate, «în aşteptarea semnalului». Domnii în vârstă se mărginesc să transpire în gulerele lor, făcând complimente cuconiţelor care sunt superbe în toaletele lor. Una poartă o rochie «ca petala unei roze pale», alta «a rechiziţionat o parte din azurul unei nopţi senine, pentru a-şi confecţiona cea mai modernă robă», a treia «e remarcată prin toaleta ei de velours chiffon rouge pompéien brodat cu negru»…

În sfârşit, ultimul toast la masa regală a fost rostit şi ultimul musafir s-a ridicat de pe scaun. Musafirii care au mâncat şi cei care n-au mâncat se pot amesteca între ei: semnalul a fost dat ca valsul să înceapă, grupele să circule mai liber şi conversaţiile să nu se mai facă în şoaptă. Zarvă este destulă. Veselia e mare. Dar cel mai vesel şi mai agitat dintre toţi este Puiu. Extrem de dinamic, Puiu apare şi dispare, ca un director de circ, într-un frac bleu, brodat în frunze de stejar din fire de aur şi în pantaloni gri deschis, care constituie noul lui costum de ceremonie, după modelul desenat de însuşi regele Carol.

Deodată, apare în mijlocul musafirilor, mireasa, care, în rochia ei de un roz abia colorat, «înaintează surâzătoare, urmată de imperialul ei mire». După tânăra pereche, vine regina Maria, împodobită cu aurul broderiilor, cu briliantele decoraţiilor şi cu perlele ei. În urma reginei apar îndată şi părinţii mirelui, surorile miresei, verii şi verişoarele din casa de Habsburg şi casa de Hohenzollern. Numai tânărul rege al ţării nu e încă prezent. Stă de vorbă într-o galerie de lângă sală, cu Arghir, care, cu pieptul plin de stele şi cruci române şi străine, îi spune:

— Sire, să nu fii prea îmbielşugat în amabilităţi faţă de Dacu şi ai lui. Asta rog pe maiestatea ta! Nu pentru mine, sire, care sunt în serviciu comandat şi gata oricând să plec, ci ca să nu se creadă că regele a capitulat înaintea celui mai îndrăzneţ.

Îngrijorarea lui Arghir era îndreptăţită. Dacu, omul care acum un an l-a părăsit pe rege sub pretextul că nu vrea să stea sub papucul Roşcatei, se afla astăzi printre musafirii lui. Fără remuşcări şi fără ruşine. Anul trecut, a trântit uşa şi s-a lăudat că e intransigent. Trădat de membrii guvernului său, a plecat în străinătate şi s-a lăudat că-i intransigent. După plimbare, s-a înapoiat în ţară şi s-a lăudat că e intransigent. Şi a repetat atâta că e intransigent şi intransigent, că s-au supărat şi cei de la Capsa, care au sărit, într-un glas:

— Dar cine-l întreabă?

Abia atunci a simţit Dacu că ar trebui ceva nou – şi, ca să fie iar în centrul de atenţie a lumii, şi-a dat demisia de la şefia partidului, care a trecut în mâna lui Jugănaru.

Cel mai fericit era Crai-Voievod. De Jugănaru puţin îi păsa. Pe Jugănaru îl va putea da oricând în lături. Cel care-i stătea în cale era Dacu. Şi acuma scapă de el. Totuşi, Crai-Voievod se mai temea: cine ştie! Poate că se mai răzgândeşte fratele Dacu! Ca să fie mai sigur, Crai-Voievod, care cunoştea încăpăţânarea amicului său, se gândi să i-o întărâte. Îşi aranjă, deci, o moţiune din partea partidului, precum că demisia lui Dacu este respinsă – şi alergă cu ea la Bădăcin.

— Frate Iuliane, degeaba! Nu te lăsăm! Tu îţi dai demisia uşor. Dar pe noi cui ne laşi? Nu merge! Dacă tu pleci, e ca şi cum ne-ai tăia capul!… Să ştii!… Dacă te încăpăţânezi în demisie, plec şi eu din partid! Întâmple-se ce s-o întâmpla! Eu nu mai vreau să ştiu de nimic. Dacă fratele Dacu crede că poate lăsa ţara pe mâna bandiţilor, de ce n-aş crede-o şi eu, care nu sunt decât un vierme

pe lângă el! Aşa că, te rog împacă-te cu regele şi vino înapoi! Îţi jur că Bagradian are dreptate când spune că nu trebuie să facem un drapel din fustele unei muieri ca Roşcata!

Dacu se uita la fratele Alexandru şi se gândea: Tâlharul ăsta vrea să mă împingă la păcat şi să mă menţin în demisie. De aia stăruie el atâta să rămân: ca să mă silească să plec cu tot dinadinsul. Bine!

Îşi trecu mâna prin guler şi-i răspunse lui Crai-Voievod:

— Scumpe Alecule, dacă n-ai fi tu, ci altul, l-aş fi apucat de gât şi l-aş fi dat afară. Dar fiindcă eşti tu... fie! Mă-mpac!

Seara, Dacu povestea nepotului său Romulus Stoilă:

— Noroc că am avut în casă nişte valeriană, altminteri cine ştie dacă fratele Alexandru mai ieşea din leşin!

A doua zi, regele află prin oficiul unor prieteni comuni că Dacu vrea să se împace – şi-l pofti la nuntă.

Prin urmare, Arghir avea de ce să fie necăjit – şi regele, care-l înţelegea bine, ţinu să-l liniştească:

— Te rog să ai încredere în mine, domnule profesor! Voi păstra măsura. Aş vrea numai ca partidele trimise în refacere să nu rămână în raporturi rele cu mine. Cine ştie! Poate să mai am cândva nevoie de ele.

Îngrijorarea lui Arghir se transformă în panică.

— Sire! zise ilustrul profesor, cu un tremur în glas. Schimbări de guvern ar face ţara ridicolă. Asta n-o spun pentru mine. Eu sunt gata să plec şi să uit ce am sacrificat şi voi fi oricând gata de noi sacrificii. Viaţa mea este închinată patriei şi tronului.

Regele îşi repetă asigurările:

— Domnule profesor, te rog să ai încredere în mine!

— Sire, iau act de cuvântul regal. Vreau, totuşi, să-ţi atrag atenţia că, mai adineauri, Dacu a declarat cuiva că a venit la nuntă cu colanul ordinului Ferdinand, dar că şi l-a pus în silă!

Se înclină şi se retrase, pentru că în acest moment urca scările Dacu, grav, cu privirea fixă şi ştearsă, şi cu sclipitorul colan al ordinului Ferdinand de gât.

După ce-şi rosti felicitările de rigoare, Dacu începu să se scuze faţă de rege:

— A fost o neînţelegere, sire! M-am simţit realmente bolnav şi trebuia să-mi văd de sănătate. Numai din motivele acestea m-am văzut silit să mă retrag.

— Dar acum sper că te-ai făcut sănătos, domnule Dacu! îi

răspunse, regele, amabil.

— Mulţumesc! Mă simt ceva mai bine. De aceea aş vrea ca maiestatea voastră să-mi acorde o audienţă pentru a-i putea da explicaţii mai detailate. E necesar!

— Cu plăcere, domnule Dacu! Dar asta s-ar putea numai peste o zi-două. Acuma trebuie să ne veselim!

Arghir, care coborâse şi-l pândea pe Dacu, când văzu că discuţia se prelungeşte, începu să se plimbe furios în faţa scării. Pe neaşteptate, Traian Săpunaru îi ieşi înainte:

— Ce faci, domnule profesor?

Dar când văzu că Arghir îşi are ochii înfipţi în balcon, Săpunaru adăugă:

— Da! De douăzeci de minute îl ţine pe maiestatea sa în loc şi nu-l lasă să coboare!

Arghir spumega.

— Este intolerabil! Asta e rea creştere! Cum îşi permite!

În acest moment, Traian Săpunaru îl văzu pe Gănescu, primarul Capitalei şi se luă după el:

— Gănescule!

La câţiva paşi mai încolo, primarul se opri şi-l primi pe Săpunaru cu un zâmbet vesel:

— Ce? Nu cumva tratezi intrarea ta în guvernul lui Arghir?

Săpunaru se scutură cu scârbă:

— Înţeleg să mă înec într-un ocean, dar nu într-un lighean!

Regele coborî, în sfârşit, treptele, urmat de aghiotanţii săi şi se văzu îndată înconjurat de toţi şefii politici, din guvern şi opoziţie, care, odată cu felicitările, găsiră cuvântul potrivit să-şi exprime devotamentul lor neţărmurit pentru tron şi dinastie. Regele-i cuprinse dintr-o privire pe toţi şi găsi că n-are de ce să se plângă. Toţi ăştia sunt, într-adevăr, cu trup şi suflet pentru dinastie şi tron. Toţi sunt carlişti! În acest an de când se găseşte el la domnie, toţi ăştia s-au bătut între ei pentru a stabili adevărul: care e mai carlist decât celălalt? Care iubeşte pe rege mai mult? Care a suferit pentru rege mai mult, când a fost în exil şi care a luptat pentru rege mai mult ca să-l readucă în ţară? Şi când îi auzi, nu era unul să nu fi fost, încă de la 4 ianuarie 1926, pentru reintegrarea lui Carol în drepturile lui de moştenitor! Şi aceşti şefi politici se acuzau reciproc de oportunism, se luau de piept între ei, se provocau la duel, trăgeau mânioşi câteva gloanţe în vânt, dar nu se împăcau, ci se ciorovăiau mai departe,

apărându-şi cu înverşunare fiecare milimetru din poziţia pe care sperau că au câştigat-o în inima regelui. Totuşi, când i-a chemat regele aici, să se bucure împreună cu el că se mărită micuţa Ileana, toţi au înţeles că dacă se iveşte un prilej atât de fericit să depună încă o dată inima lor la picioarele tronului, face ca toate neînţelegerile dintre ei să fie suspendate un moment!

Gândea şi regele la fel. Pentru un moment, face! Pentru un moment e foarte amuzant să-i vadă pe toţi împreună, cum îi cerşesc un cuvânt, ori un zâmbet, ori măcar o privire! Un moment împreună, nu-i nicio primejdie! Mâine se vor sfâşia din nou între ei! Asta depinde de el, nu de ei!

Arghir, însă, care stătea deoparte, nu era de aceeaşi părere! Regele face o gravă greşeală că dă mâna cu asemenea bandiţi! Nişte lichele! Nişte politicieni scârnavi! Nişte impostori mizerabili! Bine a spus cine a spus că tâlharii ăştia nu sunt decât nişte carolingieni murdari, nu carlişti! Carolingieni, da!… Toţi!… şi Dacu… şi Jugănaru… şi Muică… şi Neaţă… şi Săpunaru… toţi! … Ei, carlişti?… Dacă ei sunt carlişti, atunci ce este el, care l-a crescut pe Carol, l-a învăţat, l-a servit, a muncit pentru el… şi-a jertfit liniştea şi munca lui de savant de la Văleni, ca să-l ajute pe Carol, pe regele lui, care este numai al lui şi nu al acestor nemernici care vor să i-l smulgă din braţe! Aceşti ticăloşi fac tot ce poate scorni fantezia lor carolingiană ca să-l înlăture de la putere! Bagradian zice că guvernul Arghir este o «combinaţie abracadabrantă». Jugănaru susţine că guvernul lui ar fi «o baracă». Doctorul Bratu îl face, pur şi simplu, «aiurit»! Îi mănâncă invidia şi spaima. Dacă experienţa guvernului său de tehnicieni va izbuti, partidele lor vor deveni de prisos! Şi asta îngrozeşte pe aceşti paraziţi!

Un valet se apropie în grabă de Arghir:

— Excelenţă, şeful dumneavoastră de cabinet a venit acuma de la Bucureşti! Trebuie să vă vadă urgent.

Arghir nu putea înţelege cam ce caută şeful lui de cabinet aici, dar mereu cu teama că ar putea să i se întâmple ceva, fugi afară.

— Excelenţă, îi zise şeful de cabinet. Am fost trimis de domnul secretar general. V-am adus corespondenţa ministerului!

Primul ministru se înseninå. Care va să zică, asta era. Corespondenţa! Îi ieşise cu totul din minte. Ieri, când a plecat din Bucureşti spre Sinaia, dăduse dispoziţii ca nimic din

corespondenţa prezidenţiei şi a ministerului instrucţiei publice să nu se rezolve fără el – şi să-i fie trimisă, toată, aici, spre semnare.

— Bine! întinse el mâna, crezând că şeful de cabinet o are în servietă. Dă-mi-o!

— Excelenţă, mă iertaţi! îi răspunse, jenat, funcţionarul. În două zile, s-a adunat. Am adus zece saci.

— Zece saci?

Însuşi Arghir era îngrozit. Cum să se apuce acuma, în mijlocul nunţii, să semneze zece saci de corespondenţă? S-ar mai supăra regele!

— Ia-o şi du-o înapoi la Bucureşti! hotărî el. O rezolv mâine.

Şi se înapoie repede în salon, unde se ciocni faţă-n faţă cu Aureanu care se plimba cu tatăl mirelui bătrânul arhiduce Salvador. Aureanu îl recomandă pe Arghir:

— Dumnealui este domnul Arghir, primul ministru al ţării!

Era poate pentru a zecea oară de când Arghir îi era recomandat arhiducelui, care, surd, îşi duse mâna, pâlnie, la ureche şi-l întrebă:

— Sunteţi din Bucureşti?

— Nu! răspunse grav, primul ministru. Sunt din Botoşani!

— Atunci ce căutaţi la Sinaia?

Un gazetar străin îl abordă cu îndrăzneală pe Arghir, care era mulţumit că în felul acesta nu mai trebuia să dea arhiducelui nicio explicaţie.

— Domnule prim ministru, o declaraţie scurtă.

Arghir redeveni omul faptelor:

— Scrie! Dorim să avem relaţiile cele mai bune cu toţi vecinii. Cu Rusia, însă, lucrul este imposibil. Rusia e bolşevică. După opinia mea, cea mai mare slăbiciune a bolşevismului stă în aceea că se întemeiază pe marxism.

Mărunţelu, care-l însoţea pe gazetarul străin, interveni:

— Aţi văzut ziarul meu de azi?

— Mă ierţi, n-am avut timp! Ce ai scris?

— Cer încadrarea comunismului în codul penal, ca un delict de drept comun.

— Foarte bine, foarte bine! Te rog să treci pe la mine să mai vorbim!

Un alt grup de ziarişti îl înconjura în acest moment pe rege, care dădea lămuriri asupra străjeriei:

— De unde a răsărit nevoia de a crea această mişcare, cred că este uşor de ghicit. Ea este o urmare a războiului. Tineretul nostru creşte fără niciun ideal. Cu străjeria vreau să împlinesc acest gol. Scopul străjeriei este educaţia cetăţenească şi morală a tineretului. Deviza străjerului este: «Credinţă şi muncă pentru ţară şi rege». Din organizaţia străjerilor trebuie să facă parte obligatoriu tot tineretul de la şapte la optsprezece ani.

— Este ceva în genul organizaţiei italiene «Balilla»? întrebă un jurnalist.

— Nu! Străjerii nu seamănă cu «Balilla», deoarece nu sunt formaţiuni cu spirit militar. Nu sunt asemănătoare nici cu «Hitlerjugend», căci nu se face la străjeri politică. Vreau să feresc tineretul de politică de partid, pentru că vreau să dau ţării un tineret sănătos. Pentru aceasta muncesc optsprezece ore pe zi şi duc viaţa cea mai austeră. Curtea României este una din cele mai severe din Europa. Viaţa mea e lipsită de veselie. Când ofer un dineu, domnii în frac sau în uniformă vorbesc tot timpul despre probleme grave la ordinea zilei… Nu-mi pierd niciodată răbdarea şi curajul. Îmi cresc fiul spre a face din el un suveran democrat. Îmi iubesc meseria de rege… Vă rog să mă iertaţi!

Şi se retrase într-un colţ cu Gănescu, primarul general al Capitalei, care-l aştepta. Nu trecură nici două minute şi doctorul Bratu se apropie de Muică şi de doctorul Gherlescu.

— Ăia doi, le zise el, arătând spre rege şi Gănescu, vorbesc ceva despre uzinele comunale… Am auzit o cifră: 30 de milioane… Poate ştiţi voi ce-o fi asta? Suma totală a concesionării uzinelor către americani, sau numai comisionul?

— Comisionul! făcu Muică, sec.

Doctorul Bratu îl apucă pe Muică de braţ:

— Uite-l!

Şi i-l arătă pe generalul Florescu, care trecea discutând aprins cu doamna Prykopp.

— Inventatorul batistei! mormăi Muică.

Şi tustrei se uitară, cu acelaşi zâmbet de dezgust şi de ură, după generalul Florescu, care, deşi numai de trei luni comandantul jandarmilor, îşi stabilise faima de inventator al batistei. De îndată ce a fost chemat în fruntea jandarmilor, generalul a venit la rege foarte alarmat:

— Sire, jandarmii n-au batiste!

Regele, care era informat că tatăl lui Puiu este perfect teafăr,

îl ascultă cu interes:

— Şi ce propui?

— Să le furnizăm de urgenţă batiste. Vor fi batiste în scop educativ… Cu portretul maiestăţii voastre! Fiecare câte o batistă. Obligatoriu. Trei sute lei bucata. Le reţinem banii din leafă.

— Asta cât face?

— Douăzeci şi unu de milioane.

— Net?

— Net, sire! Răspund eu! Douăzeci şi unu de milioane.

— Şi când îi văd?

— Mâine!

Basmalele avură un dublu succes: unul economic şi altul psihologic. Cel economic: se vândură toate, până la una. Cel psihologic: a întărit prestigiul jandarmilor în ochii ţăranilor. Când se arăta jandarmul pe la ţărani să-şi scoată costul cu plusul reglementar, îi flutura batista pe sub ochi.

— Mă, Naie, zi: neam de neamul tău a văzut o podoabă ca asta?

Ţăranul se uita la cârpa vopsită, dar nu-şi dădea seama ce-o fi:

— O casâncă?

— Ne!

— O broboadă?

— Ne!

— Păi ce-o fi, don' jandar?

Jandarmul desfăşura batista în toată întinderea ei şi-i arăta ţăranului portretul lui Carol:

— Ăsta ştii cine e?

— Cine?

— Vodă!

Şi ţâţâia ţăranul din buze a mirare! Vodă pe pânză! Mare minune!

— Şi la ce-o fi bună asta?

— Uite la ce! zicea jandarmul.

Şi apucând batista cu ambele mâini îşi sufla nasul în ea.

— Ai văzut? Asta e!… Basma! Şi numai eu am voie s-o port, bă! Ordin de la stăpânire!… Numai jandarmii! Auzi?

Ţăranul era zăpăcit. Păi jandarmul ăsta trebuie să fie mare al naibii, dacă îndrăzneşte să-şi sufle nasul drept în obrazul lui vodă! Şi abia de mai îndrăznea să-i spună:

— Tare frumos, don’jandar!
— Hehei, stai! Că o să fie şi mai frumos când o să scoţi biştarii pe ea!
— Eu?
— Păi tu!
— Da’ ce am eu… cu…
— Cum, mă? holba jandarmul ochii la ţăran. Vodă nu-i vodă al tău?
— Este, don’ jandar!
— Păi dacă este al tău, ce-ai vrea, mă? Să plătesc eu pentru tine?
Dar din afacerea aceasta, regele s-a ales la urmă cu un mare necaz: adică de ce să câştige jandarmii de pe urma batistelor mai mult decât el? Ca să se consoleze, întinse cumpărarea obligatorie a batistelor patriotice, asupra întregii armate şi a poliţiei.
Cam asta trecea prin mintea celor trei şefi politici laolaltă, care, fără să vrea, asistară la o discuţie fulger între Arghir şi Curelea de la *Democratul român*:
— Domnule preşedinte, este vorba de vreo schimbare de guvern?
Încruntat, Arghir îi răspunse:
— Dacă aş cădea eu, s-ar reîntoarce jaful!
— Dar ce e cu pâinea, domnule prim ministru?
— Care pâine? făcu Arghir, convins că acest june îşi permite o necuviinţă.
— Se plânge lumea că s-a scumpit pâinea!
Arghir se mai linişti. Junele e un om la locul lui.
— Habar n-am! zise el. Cum aşa?
— Aşa cum vă spun, domnule prim ministru! Ca să-şi mărească intrările, ministerul de finanţe a pus pe pâine un timbru pe care să-l plătească brutarii, fără să urce preţul pâinii. Şi brutarii se supun. Plătesc timbrul, fără să urce preţul pâinii, dar ca să-şi scoată paguba – scad din greutatea pâinii.
— Ce vorbeşti? se minună Arghir. Şi scad, cu cât?
— Cu vreo 40%. Aşa că pâinea de un kilogram cântăreşte numai şase sute de grame!
Arghir ar fi reţinut ultimele cuvinte ale lui Curelea, dacă n-ar fi auzit glasul regelui pe aproape. Întoarse capul şi-l văzu pe Carol cum se silea să se facă înţeles de arhiducele Salvador. Arghir

făcu doi paşi spre suveranul său, care-l recomandă din nou cuscrului imperial:

— Este primul meu ministru, domnul Arghir.

Salvador se înălţă în vârful picioarelor şi, fără să-şi deslipească, un singur moment, mâna de la ureche, îl întrebă:

— Sunteţi din Bucureşti?

— Nu! Din Botoşani!

— Atunci ce căutaţi la Sinaia?

Oricât de scurtă fusese conversaţia, Carol avu destul timp să dispară. Numai cu greu Arghir îl putu descoperi stând de vorbă cu generalul Prezan. Tremurând de enervare, Arghir îl pândi pe suveran aproape un sfert de oră – şi când văzu că regele este iar liber, îi tăie drumul:

— Sire, faceţi bine că-l pregătiţi pe Prezan pentru prezidenţia consiliului. Nu-i bine să vină nepreparat.

Regele protestă cu un aer de adâncă mâhnire.

— Abuzezi de prietenia mea. Mă doare!

Şi-i veniră lacrimile în ochi. Îl durea. Ar fi vrut să se scarpine. La rândul său, Arghir, emoţionat şi recunoscător, ar fi vrut să sărute mâna regelui. Dar niciunul, nici celălalt nu putură da curs sentimentelor lor. Era prea multă lume. Fără un cuvânt în plus, regele trecu pe lângă Arghir şi-i şopti lui Puiu:

— Caută-mi-l îndată pe Aureanu!

Aureanu fu găsit repede şi adus regelui, care, fară nicio introducere i se adresă, mânios:

— Ce vrea omul ăsta de la mine, domnule? Îmi vine să-mi iau lumea-n cap!… Ce fac cu el?

Ministrul finanţelor şi internelor primi cuvintele lui Carol cu un zâmbet discret de compasiune. Ce om complicat, regele!… Îi cere lui, să-l scape de Arghir, deşi n-ar vrea să scape de el. Dacă există în sufletul regelui vreun locşor, fie el cât de mititeluţ, pentru prietenie, acela era rezervat lui Arghir. Regele ţine la Arghir, pentru că-l leagă de el amintirea anilor când Arghir fusese profesorul său. Arghir îl impresionase pe atunci prin statura lui, prin barba lui neobişnuit de mare şi prin seriozitatea cu care-i povestea atâtea şi atâtea anecdote câteodată sărate, dar totdeauna nespus de pipărate. Arghir era însăşi copilăria lui. Şi asta Carol nu şi-o putea smulge din inimă. Totuşi, răbdarea lui era pusă la o prea grea încercare. Dezinteresat îl iubea numai pe profesorul Arghir, nu şi pe primul ministru Arghir. De primul

ministru Arghir îl lega exclusiv interesul. Avea nevoie în capul guvernului de un om ca Arghir: confuz, anarhic, fără voinţă, lipsit de orice simţ politic, străin de cele mai nevinovate probleme de stat, fantezist, capricios şi setos de onoruri. Dar niciodată Carol nu şi-ar fi închipuit că poate fi cineva atât de confuz, atât de anarhic, atât de lipsit de orice simţ politic, atât de străin de cele mai nevinovate probleme de stat, atât de fantezist, atât de capricios şi atât de setos de onoruri. Numai pozne şi pozne, că au început să vină în ţară ziarişti de peste ocean, în mod special să-l cunoască pe primul ministru Arghir, despre care au auzit că este o apariţie bizară, cu totul exotică, un fel de Mussolini cu barbă, care-şi dă demisia de patru cinci ori pe zi şi care, între demisii, e foarte sentimental şi-i deranjează pe toţi de la treabă. Şi asta a început să-l cam obosească pe Carol. Aureanu înţelegea: Carol ar vrea, dar n-ar vrea să se despartă de profesorul Arghir.

— Sire, glumi el, ar fi bine ca Arghir să vă acorde un mic concediu!

— Exact! zâmbi Carol, mai bine dispus. Cred că-l merit!

— Din plin, sire!

— Atunci?

— O soluţie ar fi, sire! Trebuie să vă mărturisesc că nu este improvizată şi nu vine de la mine. Dar îmi surâde din motive egoiste, pentru că şi eu simt nevoia să mă odihnesc niţel.

— Ei, hai, să te-aud! făcu regele, nerăbdător.

— Ministrul Franţei m-a întrebat aseară dacă Arghir ar putea fi rupt de la importantele lui treburi de stat, spre a se duce la Paris.

— Pentru?

— Pentru o chestie care nu poate decât mări gloria ţării: Franţa are de gând să-i decearnă primului ministru al nostru diploma de doctor honoris causa al universităţii din Paris. Asta o să-i ia lui Arghir cel puţin zece-cincisprezece zile.

Regele exultă:

— Zece-cincisprezece zile?... Să plece... Să plece imediat!... La Paris... în Sumatra... în Honolulu... în Filipine... oriunde o fi numai să mă lase în pace câtăva vreme. Nu mai pot. Mereu îmi scoate ochii cu sacrificiile lui şi mereu trebuie să-i fac declaraţii de dragoste!

Apoi, serios:

— Ştii ce-mi vine să cred? Că Arghir ăsta nu-i totdeauna

confuz! Ştie că am nevoie de un zăpăcit ca el… Şi cu zăpăcelile lui mă şantajează!

Aureanu râse:

— Dar noi nu suntem zăpăciţi, sire!

*

Când se lumină de ziuă, Arghir ieşi din compartiment. Era fericit. Deşi era prim ministru al României şi deşi se afla pe teritoriul român, putea să se plimbe liber pe culoar şi să se arate la fereastră în voie. Nu se mai simţea ca acum zece zile, când cu acelaşi tren părăsea ţara, pe ascuns, pitit în vagon, cu perdelele trase, ca un hoţ urmărit de poliţie!… Să se ascundă în propria lui ţară… De ce?… De frica duşmanilor? Nu! Şi aici e necazul! Dacă s-ar teme de liberali, mă rog! N-ai avea de ce să te miri! Dacă s-ar teme de neţişti, iar ar fi foarte firesc!… Sau de naţional-ţărănişti!… Cel puţin ăştia sunt adversarii lui mărturisiţi, care, din orice fac o armă împotriva lui. Dar să se teamă de proprii lui colegi din guvern, care abia aşteaptă să-şi întoarcă el capul ceva mai încolo, ca să-l mănânce de viu, asta numai la noi, în Balcani, se poate întâmpla. Şi totuşi, aşa este. Cu frică a trebuit să plece la Paris. Pe ascuns. Să nu afle nimeni, nimeni. Şi să nu afle mai ales amicul şi locţiitorul său, Aureanu. Şi doar se avea bine cu el. Luna trecută când majorităţile parlamentare l-au sărbătorit pe Aureanu, a venit şi Arghir de la Văleni la banchet, ca să spună:

— Ne-am cunoscut târziu, dar când ne-am cunoscut ne-am strâns mâinile şi când doi boieri îşi strâng mâinile, este de-ajuns.

La care Aureanu i-a răspuns:

— Sunt atât de mişcat de gestul de prietenie al lui Arghir care a venit special pentru mine de la Văleni, încât mă simt aproape umilit.

Erau, aşadar, buni prieteni. Îi plăcea, desigur, lui Aureanu să-i arunce câte o săgeată. Dacă cineva îl întreba, de pildă, ce părere are despre situaţia politică, Aureanu îndată îl trimitea la Arghir:

— Adresează-te lui Arghir. Eu nu mă ocup de politică. Sunt prea ocupat pentru aceasta.

Sau îi aranja lui Arghir o presă proastă. Ca ministru de finanţe şi ca ministru de interne avea fonduri, aşa că putea dicta presei să-l laude pe el şi să-l ia peste picior pe Arghir. Dar întotdeauna lucrurile se aranjau frăţeşte, cu lacrimi şi îmbrăţişări – pentru că Aureanu era un bun patriot. Un boier. Un adevărat boier. Ca

ministru de interne, avea trei subsecretari de stat, trei secretari generali şi paisprezece şefi de cabinet, care dispuneau de şapte automobile. Iar ca ministru de finanţe, predica, sincer, economia.

— Numai prin economie vom salva ţara.

Şi-i spuse lui Arghir:

— Te rog rade, în interesul ţării, şcolile de care nu este nevoie.

Arghir, care nu putea rezista la niciun apel în interesul ţării, rase dintr-un condei două sute cincizeci de şcoli secundare, normale, comerciale şi de meserii. Orice i-ar fi cerut Aureanu, Arghir l-ar fi satisfăcut pe loc, numai să fie pace între ei. O reclama ţara, o reclama regele. Dar Aureanu era un om neserios. Se ţinea numai de farse. Mai întâi cu Dacu. De când cu nunta Ilenei, Dacu îşi făcea mereu de lucru pe la palat. Prima lui audienţă de împăcare cu regele a durat trei ore şi ceva. Un prost trebuie să fie şi prost crescut! Să-i răpească regelui trei ore şi ceva! Şi repede s-a dus la rege să-l informeze cât este de indignat:

— Omul politic ţine pe suveran nu ştiu câte ceasuri, în loc să-şi dea seama că un politician inteligent îşi poate ispăşi păcatul într-un sfert de oră de scuze şi că a abuza de bunătatea regelui nu e conform cu cea mai elementară politeţă, el îşi închipuie că regele este la dispoziţia lui, ca să-i asculte toate flecărelile!

Regele îl ascultă şi-i dădu dreptate:

— Da, e cam nepoliticos!

Arghir sări:

— Sire, Dacu nu e numai nepoliticos, ci şi perfid. Te înşală! Este o nouă maşinaţie a acestui călugăr făţarnic, sire! Nu-l mai primi! Vrea să dărâme tronul şi dinastia. Este născut preşedinte de republică, sire!

Regele-i apucă mâna şi i-o strânse cu căldură:

— Am să ţin seama de avertisment, domnule profesor! Am să ţin seama.

Dar pe înserat, Rahat se năpusti la Arghir în birou:

— Domnule prim ministru, Dacu a fost iar la rege!

— Când?

— Acu cinci minute a plecat de acolo!

Până a ajuns la palat, Arghir n-a mai ştiut ce se petrece cu el. Nu mai vedea şi nici nu mai auzea nimic. Atâta vroia: să ajungă la rege. În prag, însă, generalul Mateescu îi şopti la ureche:

— Domnule prim ministru... e cam greu!

— De ce?
— E Mimi aici... şi s-ar supăra maiestatea sa!
— Bine! făcu Arghir, hotărât. Aştept!
Mateescu era de-a dreptul desperat:
— Domnule prim ministru, n-ar fi nimic, dacă n-ar aştepta şi Lily!
Arghir înţelesese că riscă să-l apuce aici dimineaţa, aşa că preferă să se ducă acasă. Cel puţin acasă poate să se culce. Dar a doua zi, la prima oră cuviincioasă, fu din nou la palat:
— Sire, aud că Dacu a fost iar pe aici. Şi în calitatea mea de prim ministru al ţării, dator să veghez asupra liniştii maiestăţii tale, vreau să ştiu ce a vrut acest domn!
— Ce să vrea, domnule profesor? Ce vor toţi oamenii politici: puterea!
Arghir scrâşni din dinţi:
— Cum aşa, puterea? Să mai aştepte!... În definitiv, ce-i supără atâta pe domnii aceştia că se află în opoziţie? Dar ce cred ei? Că a sta în opoziţie e o ruşine? Nu e nicio ruşine să fii în opoziţie, dacă ştii s-o porţi cu demnitate! În opoziţie poţi uneori influenţa politica ţării în mod şi mai eficace chiar decât de la guvern.
— Da, domnule profesor! zise regele. Dar vezi că ei nu înţeleg acest lucru. Ei nu sunt atât de luminaţi şi modeşti ca dumneata!
— Tocmai de aceea, sire! De ce-ţi trebuie asemenea oameni în jurul tronului? De ce-ţi trebuie zarafi în templu, sire?
— Nici nu mă gândesc! îl asigură regele.
La ieşire, îl aştepta Puiu:
— Sunteţi supărat, domnule prim ministru?
— Ba bine că nu!
— Dacu? insinuă Puiu.
— El!
Puiu se uită în dreapta şi în stânga, apoi se îndoi spre Arghir ca să-i spună în şoaptă:
— Nici nu se putea altfel, domnule prim ministru!... Dacă domnul ministru Aureanu, ori de câte ori vine pe aici, numai de bine îl vorbeşte pe Dacu!
— Aureanu?
— Aureanu!
Asta a fost o dată. A doua oară, s-a întâmplat cu alegerile parţiale din Neamţ. Arghir îi poruncise categoric lui Rahat,

subsecretarul de la interne:

— Nicio propagandă de-a lui Aureliu Cziucziewicz în Neamţ. Trebuie să fie ales candidatul lui Caţă.

Rahat a fost foarte energic. A arestat legionari pe capete. Dar legionarii, ce făceau, ce dregeau… a doua zi erau liberi şi-şi vedeau mai departe de făgăduieli: că vor împărţi ţăranilor toate averile străinilor. Că vor şterge toate datoriile agricole. Că vor face din fiecare ţăran un chiabur. Mergea Aureliu din gospodărie în gospodărie însoţit de câţiva aghiotanţi şi împărţea cu ambele mâini, din ce avea să aibă când va fi el capul ţării:

— Dumneata câte hectare ai?

— Un hectar!

Aureliu se întorcea spre ai lui.

— Treceţi-l cu trei hectare!

Apoi către al doilea:

— Da’ dumneata ai vacă?

— N-am!

— Înscrieţi-l cu două vaci!… Şi dumneata?

— Eu n-am nimic. Nici pământ, nici plug, nici boi.

— Puneţi-l cu două hectare, plug şi doi boi!

Arghir afla şi făcea spume la gură:

— Auzi, mama lui de leah! A luat în braţe toate trucurile lui Take!… Ce faci, Rahat?… Ăsta ne suflă locul în Neamţ!

— Nicio grijă, domnule profesor!… Iese omul lui Caţă!

— Nicio grijă, nicio grijă şi ăsta-şi bate joc de noi! răcnea profesorul Arghir. Ce-i cu doctorul Băcleanu?

Bietul Rahat înghiţea în sec. Era şi el uluit de inovaţiile pe care le introducea Aurică în propaganda lui electorală. A găsit la Boiştea, un doctor Băcleanu care era pe moarte, l-a întins pe-o targă, a început să-l plimbe din sat în sat şi l-a învăţat să spună:

— Votaţi-l pe Aurică! Votaţi-l pe Aurică Cziucziewicz.

Cu lozinca asta a murit, nenorocitul, sub ochii unui sat întreg:

— Votaţi-l pe Aurică!

— Şi cine a învins în alegeri? Aurică Cziucziewicz! Cu toate că guvernul lui Arghir nici n-a candidat în alegeri, numai ca să-i asigure lui Caţă un scaun, a ieşit Aurică. Cel mai tare dintre toţi a fost Aurică Cziucziewicz.

— Cum asta, mă? răcni Arghir la Rahat. Nu ne-am înţeles că locul ăsta e rezervat lui Caţă?

— Ce să fac, domnule profesor! se apără Rahat, care era

distrus. M-am luptat cum am putut.

— Atunci cum?

— Aureanu, domnule profesor!

Arghir rămase buimăcit, parcă i-ar fi tras cineva o palmă, fără să ştie de ce.

— Aureanu? Eşti bolnav?

— Nu sunt bolnav de loc, domnule profesor. Adică nu atâta Aureanu, cât regele!

Arghir se zbârli:

— Cum îndrăzneşti?

— Mi-a spus-o generalul Mateescu! Zicea că se miră şi el!

Şi acu, de curând, altă istorie absurdă. Îi veniseră din Franţa doi musafiri: un domn şi o doamnă. Ambii profesori. Oameni distinşi.

A doua sau a treia zi, Arghir primeşte un telefon:

— Domnule prim ministru! O veste neplăcută. Franţujii au fost atacaţi pe stradă de huliganii de la «Comitetul anti-judeo-masonic»… După ce i-au înjurat zdravăn, au scuipat-o pe doamna!

Arghir, să intre în pământ de ruşine.

— Aurene dragă, i-a spus el lui Aureanu, hai până la hotel Bulevard să le cerem scuze!

Aureanu, cuminte, s-a ridicat şi a mers după el. Pe drum, Arghir îl întrebă:

— Ce le spunem, frate Aurene?

Liniştit, Aureanu îi răspunse:

— Ce-ţi mai baţi capul atâta? Bolşevicii!

Astfel că, la hotel, Arghir dădu oaspeţilor săi explicaţiile cerute de împrejurări:

— Trebuie să ne iertaţi şi să ne înţelegeţi situaţia. Noi ne aflăm aici într-un punct geografic foarte delicat: la graniţa Rusiei – şi zilnic suntem provocaţi.

Interveni şi Aureanu:

— Am arestat pe vinovaţi. Sunt nişte muncitori basarabeni… Nişte bolşevici înrăiţi… Au mărturisit tot. Prezenţa dumneavoastră aici i-a iritat. Ei zic că la noi n-au ce căuta nişte reprezentanţi de-ai Franţei. În general, ei nu mai ştiu cum să ne strice cu Franţa. Gândul că aliata noastră tradiţională Franţa ne va sări în ajutor îndată ce vom fi atacaţi, îi scoate din minţi.

Cei doi oaspeţi acceptară scuzele şi Arghir plecă, liniştit la

prezidenţie, unde-l găsi pe doctorul Bratu, care-i vorbi revoltat:

— Bravo! Când se va scrie istoria guvernării dumitale, omenirea va afla că sub regimul profesorului Arghir, doi profesori francezi au fost insultaţi şi scuipaţi pe străzile capitalei! Felicitările mele!

Arghir înţelegea că lui Bratu nu-i poate debita povestea cu bolşevicii şi, stingherit, răspunse:

— Dragă, mi-e şi ruşine! Dar dacă s-a întâmplat, ce pot să fac!

Aerul resemnat al lui Arghir mări indignarea doctorului Bratu.

— Întâmplare? strigă el. Aşa-i zici dumneata: întâmplare? Ei află că nu-i simplă întâmplare...

— Nu înţeleg! facu Arghir, mirat. Cum nu-i întâmplare?

— Întreabă-l pe Aureanu şi o să înţelegi! îi răspunse Bratu.

— Pe Aureanu?

— Da! Pe Aureanu!

— Dar ce legătură are Aureanu cu…?

Nemilos, Bratu îi înfipse cuiul şi mai adânc în inimă:

— Întreabă-l şi o să afli!… Numai să vrea să-ţi spună!…

— Ştii ceva?

— Ştiu mai multe!

— De unde?

— De la Puiu!

Câteva zile la rând, Arghir fu literalmente bolnav. Pe de o parte Aureanu… pe de alta ba Puiu… ba Mateescu… ba regele… Ce se întâmplă? Ce-o fi asta? Ce intrigi se ţes în spatele lui? Era peste puterea lui de îndurare. Umbla fără să simtă pământul sub el, cu sentimentul omului care-şi vede moartea cu ochii. Îşi pierduse aproape cu totul controlul de sine şi-şi continua munca numai în virtutea inerţiei. Astfel, într-o dimineaţă, după ce scrisese pentru gazeta lui, *Fericirea neamului*, un articol în care făcea aluzii la Dacu – iscăli vreo câteva zeci de decrete şi-şi chemă şeful de cabinet:

— Uite, decretele astea merg la *Monitorul oficial*!

Şi-i dădu tot teancul de hârtii de pe masă. După masă, îşi căută articolul în gazetă – articolul nu-i. Unde-i articolul? Nu ştia nimeni! S-a căutat Arghir prin buzunare, a răsturnat toate sertarele, a pus oamenii să cotrobăiască prin redacţie şi prin tipografie... nimic! Nici urmă de articol! Şi doar îl scrisese! Arghir era sigur. Îl ştia pe de rost! Mai avea şi acuma sub ochi foile de manuscris… Atunci, unde e?

— Uite unde el strigă, a doua zi, triumfător, amicul său Rahat de la interne.

Şi-i întinse ilustrului profesor *Monitorul oficial*.

Astfel, cu uimire şi indignare, Arghir îşi regăsi articolul despre Dacu, lăfăindu-se printre decizii ministeriale şi decrete legi, în Monitorul oficial.

Umbla tare amărât în zilele acelea Arghir din pricina vălului gros de mistere care-l înconjura şi cine ştie la ce l-ar fi împins desperarea, dacă Dumnezeu nu i l-ar fi trimis în ceasul suprem pe ambasadorul Franţei să-i spună:

— Domnule preşedinte, guvernul meu are onoarea să vă anunţe prin mine că universitatea din Paris v-a conferit titlul de doctor honoris causa…

Pe neaşteptate, cerul se lumină. Toate necazurile se risipiră. În sfârşit, Arghir nu se mai simţea singur. Franţa, eterna Franţă, nu-l uita – şi era alături de el. Mişcat, Arghir răspunse ministrului Franţei:

— Vă mulţumesc, vă mulţumesc!

— Când credeţi că aţi putea pleca la Paris pentru diplomă?

În Arghir se trezi omul care avea răspunderea ţării:

— N-aş putea să vă spun nimic în acest moment, pentru că aparţin ţării. Nu sunt liber. Pot pleca numai cu consimţământul regelui meu.

Îşi scrise apoi decretul pentru un concediu de zece zile, şi alergă la palat. Regele părea într-o dispoziţie excelentă.

— A, domnule profesor! Ai venit tocmai bine. Mi-a sosit primul exemplar din medalia «Meritul cultural». Ţi-l dau dumitale…

Arghir vru să-i mulţumească, dar regele îi tăie cuvântul:

— Ce spui? N-ar fi bine ca Săpunaru să intre în guvern?

— În ce scop? făcu Arghir, deodată rigid.

— Ca să mai avem un orator pe banca ministerială…

— Sire, nu ducem lipsă de oratori, ci de caractere!… Or, Săpunaru are un caracter infect. Mai bine să-i dăm o catedră la facultatea de litere din Cluj. Sunt destule locuri libere acolo!

Apoi, lăsă capul în piept ca un învins:

— La urma urmei, sire, încearcă şi vei vedea… Eu, sire, nu mă pot împotrivi voinţei regale. M-am supus când maiestatea ta mi-ai dat sarcina de a forma guvernul, şi m-am sacrificat. Mă voi supune şi acum… De altfel, sire, eu voi lipsi din ţară pentru zece zile.

Regele se arătă foarte mirat:

— Dar unde pleci?

— La Paris! Franţa îmi acordă recunoaşterea care mi se refuză aici. Am fost numit doctor honoris causa al facultăţii de istorie din Paris. Aşa că plec. Te rog, măria ta, binevoieşte să semnezi decretul acesta.

Regele şovăia:

— Domnule profesor, nu ştiu ce să spun!… Să te las, să nu te las?… Fără dumneata, va fi greu!

Dar se hotărî:

— Fie! Atâta lucru ţi se cuvine. Şi apoi, toată cinstea aceasta se revarsă asupra ţării.

Şi iscăli.

— Un lucru aş dori, totuşi, sire! zise Arghir. Ca în lipsa mea să nu se schimbe nimic.

— Nimic! Nicio schimbare nu se va face fără voia dumitale, domnule profesor. Poţi să pleci liniştit.

— Mulţumesc, sire! Plec! Dar să nu afle nimeni! Duşmanii mei atâta aşteaptă! Mai bine să nu se ştie că am plecat. De aceea, cred că decretul acesta nici n-ar trebui să apară în Monitorul Oficial… sau să apară după ce mă-ntorc…

Regele zâmbi cu bunăvoinţă:

— Duşmanii dumitale!… Dar dumneata nu ai numai duşmani, ci şi prieteni!

— N-am, sire! În afară de maiestatea ta, n-am pe nimeni şi nu cred în nimeni. Nici măcar în colegii mei de guvern, în cap cu Aureanu.

— Ce vorbeşti? Nu se poate!… Te plângi de Aureanu?

— Aureanu, sire, este un om neserios! Aşa că, mai bine să nu ştie nici el că am plecat. Lui o să-i spun că mă retrag undeva, la ţară, ca să pregătesc nişte proiecte de legi…

— Am înţeles, domnule profesor!… Voi face tot ce-mi ceri. Nimic nu se va face în lipsa dumitale şi nimeni nu va afla că ai plecat! Ai cuvântul meu de rege!

Acuma, când mai avea câteva minute până la Bucureşti, Arghir putea să-şi spună că e pe deplin fericit: regele s-a ţinut de cuvânt. Nimic nu s-a întâmplat în ţară cât a lipsit şi n-a aflat nimeni că el a plecat.

Trenul îşi încetini mersul. Arghir intră în compartiment, puse mâna pe pardesiu şi servietă, ieşi din nou pe culoar şi se apropie

de fereastră să cheme un hamal, când, fără să vrea, făcu un pas înapoi, speriat de aclamaţiile uriaşe care începură deodată să zguduie peronul:

— Uraaa! Trăiască domnul prim ministru Arghir!

Deşi emoţionat, Arghir se întreba cum de s-au adunat atâtea mii de oameni aici, de vreme ce nimeni în lume, afară de rege şi coana Tinca, nu ştia nici că a plecat, şi cu atât mai puţin că tocmai cu trenul ăsta se va întoarce în ţară. Dar şi mai mare fu mirarea lui Arghir când îl zări pe Aureanu, cum, gras şi greoi, urca treptele vagonului. Totuşi, prea mare răgaz să se mire n-avu Arghir, pentru că Aureanu se şi repezise drept în braţele lui, să-i acopere barba cu fierbinţi sărutări:

— Frate Arghire! Bine ai venit, frate Arghir… în sfârşit, te vedem iar printre noi!

Rar a trăit Arghir un moment atât de emoţionant. Cu ochii împăienjeniţi de lacrimi, îi răspunse lui Aureanu:

— Dragă, îţi mulţumesc din adâncul inimii mele. Boier ai fost, boier ai rămas. Inima unui boier nu se dezminte!

— Vezi, frate Arghire! făcu Aureanu, pe un ton de reproş. Când ţi-am spus eu că n-ai încredere în mine, nu m-ai crezut. De ce să n-ai încredere în mine, frate Culaie? Îţi vreau eu ţie răul? Te mănânc?

Bănuiala pişcă inima lui Arghir:

— Dar ce ţi-a venit, dragă Aurene? De unde ştii că n-am încredere în tine?

— Păi se poate? Să spui tu regelui să n-afle nimeni că pleci la Paris… şi mai cu seamă să nu aflu eu, pentru că nu-s om serios? Păi cu ce nu-s serios, nene Arghire?

*

Politica ţării îşi urma cursul ei normal. Regele declara la toate ocaziile că nu vrea dictatură, guvernul că nu înţelege de ce i-ar trebui dictatură, iar opoziţia că se pregăteşte o dictatură, dar că este împotriva dictaturii. Dintre opoziţionişti, cel mai neînduplecat duşman al dictaturii era Neaţă. Decepţionat că regele Carol nu i-a încredinţat lui puterea, Neaţă a dat jos de pe perete fotografia lui Mussolini şi s-a îndreptat cu paşi mari şi hotărâţi, spre democraţie. Drepturi, pâine, libertate şi jos dictatura! – asta cerea Neaţă, pe care nici măcar noul titlu de mareşal nu-l putea îndupleca să fie ceva mai tolerant cu regele.

Scria articole, cu multe şi fine subînţelesuri, despre detronarea lui Cuza-Vodă, convoca întruniri impresionante, dacă nu prin numărul participanţilor, cel puţin prin violenţa cu care era combătută ideea de dictatură – şi-l ataca în parlament, cu înverşunare, pe fostul său amic politic Costică Aureanu, pe care-l denunţa opiniei publice ca fiind cea mai cinică şi cea mai brutală expresie a tendinţelor guvernului spre dictatură. Aureanu era duhul rău. Aureanu ducea ţara la politica de unul singur. Aureanu era vinovat că partidele se pulverizează.

— Cum poate fi ministru de interne şi ministru de finanţe un om atât de necinstit ca Aureanu? strigă Neaţă în parlamentul lui Arghir.

— De ce necinstit, domnule mareşal? întrebă Mihăescu, independentul.

— Să-mi dea domnul prim ministru procesele-verbale ale şedinţelor consiliului de miniştri din ianuarie 1921 şi-o să vă demonstrez de ce Aureanu e un om care nu are dreptul moral să stea pe o bancă ministerială.

— Dar ce a făcut Aureanu, domnule mareşal?

— A făcut pentru stat un împrumut de 32 milioane lei care, la un loc cu dobânzile se ridicau la 38 milioane lei – şi a dat în schimb bonuri de tezaur de 38 milioane franci francezi. Leul cota pe atunci 20 centime franceze. Aşa că pentru 6 400 000 franci francezi efectivi, noi am dat Franţei o poliţă de 38 milioane, adică de şase ori şi ceva mai mult.

— Şi zici că asta a făcut-o Aureanu?

— Da, Aureanu!

— Şi în ce calitate?

— Ca ministru de finanţe.

— În ce an?

— În 1921.

— Şi cine era şeful guvernului de atunci?

— Eu!

Într-o clipă, Camera uită că se împarte în guvernamentali şi opoziţie – şi se transformă într-o adunare care se strica de râs în cea mai deplină armonie.

— Eşti irezistibil! îi strigă Rahat, subsecretarul de la interne.

— Vino mai des pe aici, să mai uităm de necazuri! îşi ridică glasul şi Atanasovici.

— Să ne trăieşti, domnule mareşal! răcni Jean Tehaş. Ai fi bun

la circ!

Dar Neaţă, eroul de la Mărăşti, înfrunta vitejeşte duşmanul, cu braţele încrucişate, fără să scoată un cuvânt, până ce adunarea, sătulă, îi îngădui să reia cuvântul.

— Râdeţi, zise el, dar Aureanu rămâne un pungaş.

— Păi dacă era pungaş, de ce l-ai menţinut în guvern? întrebă Petrescu-Goleşti, ministrul agriculturii.

— Am fost silit!

— De cine?

— Nu pot s-o spun!

Aici Neaţă îşi pierdu tot hazul. Adunarea era plictisită. Desperat că ofensiva împotriva lui Aureanu a dat greş, mareşalul se aruncă asupra primului ministru Arghir:

— Să ne spună domnul prim ministru ce sumă a plătit pentru a deveni proprietar al terenului şi al casei din Sinaia? Ce sumă a plătit pentru terenul şi casa din Mangalia? Ce salarii plăteşte persoanelor din serviciul dumisale? Ce fete de măritat are domnul profesor Arghir? Cine cu cine se logodeşte zilele astea în familia domnului profesor Arghir? Ce funcţie importantă a făgăduit domnul profesor Arghir tânărului domn Popescu Ion dacă-i ia fata de nevastă?

Demn şi îndurerat, Arghir se ridică de pe banca ministerială şi răspunse:

— Domnilor deputaţi, nimeni nu s-a logodit cu nimeni, şi nimeni nu se va logodi cu nimeni în casa mea. Nimeni n-are fete de măritat. N-am făgăduit nimic pentru că n-am cerut nimic şi nu-mi dă nimeni nimic. Toată lumea ştie că sunt om sărac. Domnul mareşal Neaţă vorbeşte aşa cum vorbeşte, numai de necaz că membrii partidului său îl părăsesc şi trec toţi la mine.

— Nu numărul indică forţa! strigă Neaţă. Partidul meu a câştigat de pe urma faptului că «ritmul nou» i-a luat mulţi dintre membrii lui mai vechi sau mai noi. De aceea, nu pot avea decât cuvinte de mulţumire pentru mişmaşul de la guvern că a întreprins în partidul meu o adevărată operă de deparazitare. Chiar dacă aş rămâne singur, n-aş părăsi arena vieţii publice până ce ideile şi concepţiile mele ideologice n-ar triumfa pe deplin.

Ceea ce stârnea uimirea lumii politice era faptul că în această ideologică încrucişare de spade, Traian Săpunaru, vicepreşedintele, partidului lui Neaţă, stătea deoparte şi tăcea.

De ce tace Traian Săpunaru? se întrebau ziarele.

Regele râdea şi-i spunea lui Săpunaru:

— Spune-le tuturor să nu te mai întrebe pe tine, ci pe Neaţă, de ce taci!

Şi adversarii, instigaţi, tăbărâră pe Neaţă:

— De ce tace Traian Săpunaru, domnule mareşal?

Neaţă se zbătea şi căuta răspunsuri:

— Adică ce-aţi vrea dumneavoastră? Să spun că Săpunaru nu-i de acord cu mine? Vă înşelaţi! Săpunaru este de acord cu mine, în toate!

— Foarte frumos! îi replicau ceilalţi. Dar de ce n-o spune şi Săpunaru? Să ne spună şi Săpunaru că este de acord cu dumneata în toate şi o să te credem!

Dar Săpunaru tăcea şi tăcea. Până ce într-o zi, Neaţă, continuând să lovească în camarila de la palat, cu exemplificări din viaţa lui Vodă-Cuza, publică un nou articol în care povestea cum primul domnitor al Principatelor Unite, surprins noaptea de către ofiţerii de gardă cu favorita lui, Maria Obranovici, s-a văzut silit să abdice. Fabula aceasta a lui Neaţă poate n-ar fi reţinut atenţia cititorilor mai mult decât celelalte, dacă n-ar fi adus un amănunt care făcea de prisos stilul voalat al autorului: Cuza-Vodă – zicea Neaţă, pe baza unui raport al consulului Franţei la Bucureşti – se sprijinea pe armată, dar armata era plătită neregulat.

Îndrăzneţul atac al lui Neaţă stârni în Cameră unul din acele scandaluri care marcau, de obicei, numai marile momente parlamentare din istoria fraudelor. Toţi deputaţii, în bloc, nu-şi menajară nici nervii, nici resursele de epitete injurioase – spre a-şi arăta indignarea! Obrăznicie! Necuviinţă! Manifestări de senilitate!

Nu mai era o adunare de reprezentanţi ai poporului care-şi câştigau cu sudoarea frunţii, în pumni şi palme, amarul lor jeton de prezenţă, ci un templu al credinţei întru dinastie şi tron, în care nişte preoţi fanatici, însufleţiţi de carolingianismul cel mai curat, dansau, cu spume la gură şi cu ochii holbaţi, în jurul unui mizerabil eretic.

Şi Săpunaru? Săpunaru tăcea. În Cameră, Săpunaru nu scoase o vorbă.

Peste două zile, totuşi, Traian Săpunaru explodă. Dar tocmai la Cluj, unde primea, din ordinul regelui, diploma de doctor

honoris causa al universităţii locale.

— Monarhia, zicea el, este sinteza cea mai curată şi mai desăvârşită a organizaţiei noastre de stat naţional. Numai la adăpostul monarhiei putem păzi rosturile acestui neam de pericolul de la răsărit. De aceea, vă rog să ridicăm acest pahar şi să strigăm: Trăiască regele Carol II!

*

În biroul lui, regele discuta cu ministrul său de justiţie, Hagiu, despre un caz de indisciplină de o gravitate ale cărei urmări nici nu se puteau măsura de pe acum: prinţul Nicolae s-a căsătorit. Problema era de două ori delicată: mai întâi pentru că Nicolae s-a căsătorit cu o femeie care nu era de sânge regal – şi după aceea, pentru că a făcut cununia fără a fi cerut consimţământul lui Carol care era nu numai fratele său mai mare, ci şi regele său.

— Sire, spunea ministrul Hagiu, actul de căsătorie poate fi anulat pe baza articolelor 11, 12 şi 13 din Legea pentru actele civile ale membrilor familiei domnitoare.

— Să fie anulat imediat! strigă Carol cu buzele vinete de mânie. Şi să fie pedepsit primarul din comuna Tohani pentru că a îndrăznit să elibereze o asemenea hârtie.

— Primarul a fost obligat să noteze în registrul stării civile că a oficiat căsătoria în mod ilegal.

— Atunci ce mai vrei, Hagiule? făcu regele. Căsătoria e nulă de pe acum.

— Nu, sire! Pentru a fi perfect nulă, este necesar ca şi tribunalul Ilfov să dea o hotărâre în acest sens.

— Şi ce mai aşteaptă tribunalul? ridică iar tonul, regele. Să dea hotărârea şi să isprăvim odată cu porcăria asta.

După o scurtă ezitare, ministrul de justiţie îndrăzni:

— Sire, dar după câte se pare, alteţa sa prinţul Nicolae mai stăruie să…

— Nimic! Poate să stăruie!… Îi va trece! Trebuie să-i treacă, fiindcă ştie ce-l aşteaptă!

Puţin mai înainte vorbise cu Nicolae:

— Să-ţi scoţi muierea aia din cap, că altminteri te rad! Nu mai faci parte din familia regală! Şi asta ştii ce înseamnă! Pierzi tot! Drepturi, avere, tot… Nici nume n-o să mai ai drept să porţi, decât ăla pe care o să ţi-l dau eu!… Nici domiciliu! Un vagabond! Asta o să fii! Un vagabond!

Nicolae, cu obrazul stors şi alb ca hârtia, ascultase tot ce i-a spus Carol, fără să scoată o vorbă – şi tot fără să scoată o vorbă a ieşit din odaie. Carol îşi aminti scena şi-i spuse lui Hagiu:

— Se va muia, Hagiule, se va muia! Numai grăbeşte-te dumneata şi fă chestia aia la tribunal.

După ce Hagiu plecă, se anunţă Aureanu:

— Sire, istoria cu Neaţă s-a lămurit!

Şi-i povesti cum conflictul dintre Neaţă şi Traian Săpunaru s-a terminat după cum dictează interesele ţării: Neaţă a trimis acuma un ceas presei un comunicat prin care anunţa că Traian Săpunaru, în urma actelor lui de răzvrătire, a încetat să mai facă parte din partidul poporului.

Regele, adineauri atât de supărat, începu să râdă:

— Serios?

— Foarte!

— Prin urmare, s-a lăsat dus, moşneagul!

— S-a lăsat sire!… Acuma, Traian e liber să se proclame el şef al partidului! Aşa că vor fi două partide ale poporului, în loc de unul.

Înainte de a răspunde, Carol scoase din sertar un carnet şi-l deschise la pagina cu lista partidelor.

— Două e de două ori mai bun decât unul! zise el.

Şi trase cu creionul o linie peste cel de al treilea partid de guvernământ.

*

La Cameră domnea o atmosferă înălţătoare. Crai-Voievod împlinea şaizeci de ani – şi toţi reprezentanţii poporului, uitând de patimile şi interesele mărunte care-i despărţeau în tabere atât de potrivnice, îl sărbătoreau. Primul ministru Arghir se ridică să aducă şi el prinosul său de admiraţie acestui erou al Ardealului.

— Pe domnul Crai-Voievod l-am cunoscut încă de pe vremea când Ardealul nu era pentru foarte mulţi omâni decât un număr de câteva sute de kilometri şi am admirat lupta dumisale cavalerească pentru drepturile poporului românesc. După război ne-am întâlnit, şi Alexandru Crai-Voievod a călcat în casa mea, situată la nu ştiu câţi kilometri dincolo de Gara de Nord, într-o infamă cocioabă, dată aproape de milă, unde mă hrăneam cu bucăţile de slănină ale celor doi porci tăiaţi la Iaşi, uitat cu

desăvârşire de toată lumea, mâncând şi eu ceva mai bine, atunci când maiestatea sa regina Maria îmi trimitea câte o cutie de conserve. Şi aşa a venit momentul când m-am găsit alături de Crai-Voievod. Autorul atâtor articole câte s-au tipărit şi se vor mai tipări în *Patria* cu iscălitură, să afle că m-am găsit alături de dumnealui, într-o tovărăşie naţională românească sinceră, în credinţa că mă găsesc alături de un om a cărui onoare politică şi naţională este indiscutabilă.

Zise şi vru să se aşeze, dar îndată interveni deputatul independent Mihăescu:

— Suntem cu toţii mişcaţi de cele ce a spus primul ministru Arghir despre Crai-Voievod. Dar cu atât mai mult îmi pare rău că tocmai în aceste zile a apărut la Cluj un manual de «Istorie a românilor» în care se afirmă că în primăvara anului 1917, când ne aflam în plin război cu Germania şi Austro-Ungaria, câţiva români, prieteni ai duşmanilor noştri austro-ungari şi germani, printre care şi domnul Alexandru Crai-Voievod, de acord cu contele Czernin, pe atunci ministru de externe al Austro-Ungariei, făuriseră planul de detronare a regelui Ferdinand şi de anexare a României la monarhia habsburgică.

Toată adunarea, indignată, începu să strige:

— Ruşine! Cine-i autorul?

— Părintele Lupaş! răspunse Mihăescu.

— A! Popa Lupaş! Omul lui Neaţă… Escrocul de la Sănătate!… Popa Seringă!

Mihăescu făcu gesturi desperate ca lumea să tacă:

— Lăsaţi-l, domnilor, în pace pe Popa Lupaş! De la el ne putem aştepta la orice… Chestia importantă e alta: cine a dat voie să apară acum o lună această broşură?

— Cine? Cine?

Mihăescu se întoarse către Arghir şi-l arătă cu degetul:

— Domnul prim ministru Arghir, ministrul instrucţiei publice.

— Nu se poate! Nu se poate!

— Ba se poate! strigă Mihăescu. Întrebaţi-l şi pe domnul prim ministru Arghir cum sună decizia scrisă de domnia-sa pe manuscrisul popii Lupaş: «Cu aprobarea oficială»!… Este?… Aţi văzut?… Şi acuma domnul prim ministru ne vorbeşte de onoarea perfectă, politică şi naţională, a lui Crai-Voievod.

Prudent, preşedintele Camerei sună iute din clopoţel:

— Declar discuţia închisă!

Lui Arghir nu-i mai rămânea de făcut altceva decât să râdă laolaltă cu ceilalţi. Şi râse până la uşă, unde se întunecă brusc: în îmbulzeală îl zărise pe doctorul Mihăescu schimbând câteva cuvinte, în fugă, cu Aureanu, pe obrazul căruia se întinsese un rânjet drăcesc. Inima lui Arghir zvâcni şi încetă câteva clipe să bată. Ilustrul profesor se sufoca. Aureanu!… Iar Aureanu… Mereu Aureanu!…

Trist, furios, speriat, Arghir puse piciorul pe scara maşinii, dar o mână îi apucă braţul:

— Stai, Culaie! Merg şi eu!

Arghir se mai însenină. Caţă! Prietenul lui de zile grele.

— Urcă, dragă!

În maşină, Caţă îl strânse cu dragoste de braţ pe Arghir:

— Culăiţă dragă, îţi mulţumesc pentru Tase al meu. Nici n-ai idee ce fericit e de când i-ai dat catedra la Iaşi!

Arghir era mulţumit că prietenul lui Caţă e om de omenie şi ştie să fie, când trebuie, recunoscător. Cred şi eu!… Ştie Caţă de ce-mi mulţumeşte!… Numai eu, cu autoritatea mea, l-am putut impune pe fecioru-său la facultatea de drept de la Iaşi, prin decret, peste capul tuturor profesorilor care ţipau că Tase e un derbedeu şi că numirea lui este ilegală, pentru că s-a făcut fără niciun fel de examen. Examene! Atâta-i mai lipsea lui Tase: examene! Dacă ar fi să dea examen, ar ajunge profesor universitar când ar da plopul mere! Cum, dar, să nu fie fericit Tase!

— Fii serios, Caţă! îi răspunse Arghir, amicului său. Am făcut şi eu ce am putut. Era de datoria mea!… Dacă…

Dar Caţă şi sărise la alt subiect:

— Ai auzit, Culaie? Vine Titulescu în ţară. L-a chemat regele!

Arghir îşi. Adună cu greu cuvintele să-l întrebe pe Caţă:

— Titulescu?… Regele?… Eşti sigur?

— Absolut sigur! Urlă tot oraşul! Jidanii au scos dija ediţii speciale!

Însuşi Arghir se mira de unde ia atâta putere să rabde toate loviturile sorţii. De ce este regele nemulţumit de mine? se întreba el. Când, cum, cu ce l-am putut nemulţumi? Tot ce mi-a cerut, am făcut! Am numit miniştri, am scos miniştri, am tăiat bugete, am mărit bugete, am acceptat decrete, am anulat decrete… tot! Atunci, ce mai vrea regele? Ce mai poate vrea el, când marile probleme de stat au fost ori sunt pe cale a fi

rezolvate? Comuniştii sunt urmăriţi şi închişi... oamenii lui Caţă şi Aureliu sunt manevraţi în aşa fel încât să nici nu poată fi vorba de vreo împăcare între ei... dreptul de întrunire în zi de duminică a fost complet suprimat, pentru că duminica oamenii trebuie să se ducă la biserică, nu să facă politică... De ce, dar, e supărat regele pe mine? Ce i-am făcut? Cu ce i-am ieşit din cuvânt, ca să-l fi putut supăra? Câte n-am făcut numai în ultima săptămână, ca să nu-l supăr? Mi-a cerut să votez legea consiliului economic, am votat-o! Mi-a dat o lege a subsecretariatului aviaţiei, am acceptat-o! M-a pus să iscălesc o lege a decoraţiilor, am iscălit-o! M-a poftit să dau declaraţii în presă că toate grevele şi lockouturile din industrii sunt provocări bolşevice... am dat... Tot ce mi-a spus să fac, am făcut. Atunci ce mai vrea regele? Ce-mi poate reproşa mie? Că în ţară domneşte anarhia? Dar care-i vina mea? Eu nu sunt ministru de interne. Ministru de interne e Aureanu, nu eu. Eu nu sunt decât prim-ministru şi ministru al instrucţiei publice. Şi în calitatea aceasta, eu nu vreau să mă bag în treburile altora. Eu am un principiu: fiecare să-şi facă datoria, la locul în care a fost pus. Aşa m-am şi înţeles cu Aureanu... Fiecare la locul lui... «Ce să faci, coane Arghire, pe la interne? mi-a zis Aureanu. Circulaţia pe străzi?... Dumneata eşti prim ministru al ţării!... Nici nu-i de obrazul dumitale să-l faci pe vardistul!» Şi mi-a închis în nas uşa de la intrare. Să răspundă, prin urmare, Aureanu... Aureanu e de vină că legionarii cutreieră satele şi oraşele, liberi, ca-n ţara lui Cremene şi că Zdrelea umblă prin sate să pupe boii pe frunte, să binecuvânteze mâncărurile de post şi să înjure guvernul!... Numai Aureanu!... Nu eu! Eu am conştiinţa împăcată. Atunci ce vrea regele cu mine? Că încasările merg prost şi că nu pot fi plătiţi ofiţerii? Dar ce sunt eu? Ministru de finanţe? Eu la finanţe nici nu mă pricep. Ministru de finanţe e Aureanu. Şi Aureanu mi-a zis: «Coane Arghire, ce-ţi trebuie? Alte griji n-ai decât să-ţi atârni o darabană de gât şi să-mi umbli din casă în casă să-i sperii pe birnici? Nu uita, coane Arghire, că dumneata eşti făcut să fii profesor, nu perceptor! Şi pe deasupra mai eşti şi prim ministru! Nu şade frumos!»... Şi mi-a închis în nas uşa ministerului de finanţe!... Atunci, de ce se leagă opoziţia numai de mine? La cel mai mic fleac, sar toţi pe mine: Arghir!... Să răspundă Arghir! Aşa vor: să răspund eu, nu Aureanu! Eu să răspund de ce s-au adunat sute de milioane pe timbrul de aviaţie şi de ce singura noastră fabrică

de avioane a trebuit să fie, totuşi, închisă! De ce legea conversiunii a fost ticluită de Aureanu aşa, încât cei ajutaţi de stat să fie numai proprietarii de moşii! De ce s-a înfiinţat o lege a timbrului pe pâine, care dă pretext brutarilor să scumpească pâinea cu 40%! De ce s-au redus alocaţiile de chirie şi s-au desfiinţat alocaţiile de scumpete la ceferişti, ca să li se scumpească viaţa cu 40 – 50%! De ce s-au făcut noi concedieri la Arsenalul Armatei, la Pirotehnie, la fabricile metalurgice, la bănci! De ce s-au pus taxe şcolare la diplome, la certificatele primare, la reînscrieri, la repetenţi, la corigenţi! De ce funcţionarii publici şi particulari
au fost loviţi cu impozite atât de grele, încât au început să demonstreze pe străzi şi să strige: «Jos impozitele»! pentru ca armata să fie silită să tragă în ei!… Dar la câte nu mă somează opoziţia să-i răspund eu, nu Aureanu!… Eu, care nu sunt în această ţară decât numai prim ministru!… Şi acuma, şi regele!… E supărat!… De ce?… Cu ce i-am greşit… şi ce are de gând? Iar un guvern de coaliţie? Cu cine? Şi pentru ce? Numai aşa, ca să mă umilească pe mine, profesorul Arghir, care şi-a sacrificat munca şi liniştea spre a-l putea servi pe regele său?

— Chiriţă! Opreşte!

Şi, uitând că-l are pe Caţă alături de el, Arghir, cu fruntea roşie, ca pârlită de soare, sări din maşină:

— Chiriţă! Du-te la prezidenţie!… Eşti liber! Eu merg acasă pe jos! Nu mai sunt prim ministru!

Dar ceea ce profesorul Arghir ştia că trebuie să se întâmple, se întâmplă. Peste o oră, Puiu veni la el, speriat:

— Domnule prim ministru, se poate?

— Dragă domnule Puiu, răspunse Arghir, trist, vezi că se poate!… Regele nu mai are nevoie de mine!

— De unde ştiţi, domnule prim ministru?

— Aud că Titulescu se află iar pe aici!

— Şi vă temeţi de Titulescu?

— Nu mă tem de nimeni. Nici de Parlament, nici de ţară, nici de colegii mei din guvern, nici de Titulescu! Mă tem numai de o hotărâre tinerească, prea grăbită, de aiurea!

— Înţeleg, domnule prim ministru! Dar regele cred că nici nu se gândeşte!

— Crezi, domnule Puiu, dar nu eşti sigur! Şi asta mă supără: nesiguranţa. Dacă aş fi silit să plec, aş avea aerul că am fost dat

afară. Pe când dacă aş fi lăsat să-mi fac legislaţia întreagă de patru ani, aş face eu singur loc unui guvern de alegeri, compus din magistraţi.

— Dar veţi fi lăsat, domnule prim ministru!

— Crezi?

— Sunt sigur!

Arghir strânse cu multă căldură mâna lui Puiu. Acuma era liniştit.

Numai că lui Arghir nu-i era sortit să se bucure prea mult timp de linişte. Seara, la masă, primi de la Deleanu-Adjud un telefon:

— Domnule profesor, mari demonstraţii în faţa palatului.

— Cine?

— Studenţii.

— Ai cui? Ai lui Caţă?

— Ba nu! Ai lui Cziuczziewicz!…

— Şi ce vor?

— Strigă într-una: Trăiască regele! Jos guvernul Arghir!

Arghir, scos din sărite, răcni:

— Şi poliţia ce face?

— Nu poate face nimic, domnule profesor! Ordin să nu ne atingem de ei!

— Ordin? Cine a dat un asemenea ordin?

— Regele, domnule profesor!

Lui Arghir mai-mai să-i scape receptorul din mână:

— Prostii!

— Nu-i nicio prostie! În momentul acesta, regele a primit în audienţă o delegaţie a studenţilor.

Acel sfert de oră cât i-a trebuit să se îmbrace, să se urce în maşină şi să străbată drumul până la palat, i s-a părut lui Arghir o mie de ani. Era nerăbdător să se explice o dată pentru totdeauna cu regele, pentru că el nu mai poate continua să guverneze mereu cu teama în suflet.

Regele îl primi îndată:

— Domnule profesor! Ce mai faci?… Ce idee fericită să vii la ora asta!… Şezi!

Lui Arghir îi veniră lacrimile în ochi – de ruşine şi bucurie. Voioşia cu care-l primea regele îi risipea, dintr-o dată, amărăciunea, dar îi umplea sufletul de remuşcări. Cum s-a putut el îndoi un singur moment de dragostea regelui?

— Sire! zâmbi el, jenat. Să-ţi spun cinstit: credeam că am

pierdut încrederea măriei tale!

— Încrederea mea în dumneata, profesorul meu? făcu regele, uimit. De unde şi până unde?…

— Titulescu, sire!… Aud că măria ta l-ai chemat!

— Eu? Niciodată! Eu nu l-am chemat! A venit singur! Bineînţeles, dacă-mi va cere audienţă, îl primesc. În definitiv e ministrul nostru la Londra, nu?… Dar numai dacă mi-o va cere el. Eu n-o să-l chem!

— Mulţumesc, sire! Asta am vrut să ştiu! Şi încă o nedumerire: studenţii! Mi s-a spus că ai primit în audienţă pe studenţii care au demonstrat împotriva mea!

Regele se arătă şi mai mirat:

— Şi asta, te supără? Dar chestia e simplă! Când am auzit că băieţii îndrăznesc să te insulte, i-am chemat să-i trag de urechi, ca altă dată să nu se mai atingă de profesorul nostru, al tuturor!

Explicaţia era atât de firească, încât Arghir îşi dădu seama câtă dreptate are coana Tinca să-i spună că-i prost. Da! E un prost şi jumătate. Fireşte că aşa s-au întâmplat lucrurile! Ce alta putea face regele decât să cheme la el secăturile alea care demonstrau în faţa palatului – şi să le spună să se astâmpere, pentru că dacă-l atacă pe primul ministru Arghir, atacă însăşi coroana.

— Sire, făcu Arghir umil, îţi cer iertare! Am crezut că umilul servitor al măriei tale a devenit un om de prisos!

Cu un zâmbet care încălzi inima lui Arghir, regele îi răspunse:

— Altă dată, să nu mai crezi. Te rog!… Mai bine să vorbim despre altceva! Cum îţi place rebeliunea de la Stâna Sonfalău?

Pe Arghir, afacerea îl interesa prea puţin, pentru că nu era de resortul prezidenţiei de consiliu şi al ministerului instrucţiei publice. Dar din întâmplare aflase azi după amiază, de la Mărunţelu, că acum un an, comuna Stâna Sonfalău de lângă Satu-Mare a primit prin reforma agrară o pădure de aproape două sute de jugăre, de unde locuitorii îşi puteau procura lemne de foc şi lemne de construcţie. Dar, de curând, ministrul Petrescu-Goleşti a făcut aşa, ca fostul proprietar să fie repus în drepturile lui. Ţăranii s-au răsculat şi jandarmii au tras.

— Acuma s-au liniştit, sire! răspunse Arghir. Au căzut numai doi, dar o să le fie de-ajuns pentru o mie de ani. Aşa s-ar linişti şi legionarii lui Cziucziewicz.

— A propos! Ce e cu «Frăţia de cruce», domnule profesor?

Este adevărat că ministrul dumitale de război a luat conducerea onorifică a «Frăţiei de cruce» din Ardeal – şi că ar lucra mână-n mână cu «garda»?

— Nu-i adevărat, sire! Generalul Bălăceanu-Griviţa mi-e prieten, aşa că sunt bine informat. «Frăţia de cruce» n-are nicio legătură cu garda, ci cu amicul meu Caţă, cu care lucrează în cea mai bună înţelegere. Vezi, dar, măria ta, că nici vorbă nu poate fi de vreo conlucrare cu Aureliu Cziucziewicz!

— Nici să nu fie!

— Nu va fi, sire!

— Am toată încrederea!… A! Bine că mi-am adus aminte! A fost la mine azi doctorul Bratu să protesteze că l-ai internat la balamuc pe un profesor de matematică Agopian! Ce s-a întâmplat?

— A fost obraznic, sire! Fiindcă l-am scos din motive de economie de la catedra lui de la Grădişte, s-a dus peste tot să se plângă. L-am arestat şi l-am internat la ospiciu. Aşa trebuie să facem cu toţi cei care atacă instituţiile sacre ale statului în frunte cu tronul!

Păţania lui Agopian îl amuză mult pe rege:

— Şi când ai de gând să-i dai drumul?

— Să se înveţe mai întâi să fie cuviincios, şi apoi vom vedea!

Câteva clipe, destul de lungi, regele îşi ţinu privirea aţintită înspre fereastră, apoi întoarse brusc capul spre Arghir:

— Şi ce se face cu salariile ofiţerilor, domnule profesor?

Întrebarea îl descumpăni cu totul pe Arghir, care numai la asta nu se aştepta: ca regele să-l întrebe tocmai pe el ce este cu salariile ofiţerilor, când el nu-i nici ministru de finanţe, nici ministru de război.

— Sire, răspunse el pe un ton de om necăjit. După câte aud, situaţia nu este atât de gravă. Aureanu lucrează la un proiect care va soluţiona problema în cel mai scurt timp posibil!

— Mmm… da! făcu regele pe gânduri. Bine!…

Apoi, deodată înviorat, luă de pe masă o cutiuţă şi i-o întinse lui Arghir:

— Era cât pe ce să uit! Asta te aşteaptă de azi dimineaţă!

Arghir deschise cutiuţa şi-l podidiră lacrimile: era medalia aviaţiei.

— Sire! Vă mulţumesc! Vă mulţumesc!

Regele îi strânse mâna mai călduros ca niciodată:

— S-o porţi sănătos şi spor la muncă, domnule profesor!

*

Catastrofa se abătu a doua zi peste capul lui Arghir, după legea de neclintit a tuturor nenorocirilor: pe neaşteptate. Regele convocase urgent pe toţi miniştrii în consiliu – şi le vorbi grav:

— Domnilor, aflu că până în acest moment nu s-a rezolvat plata ofiţerilor. Mi se spune că pe alocuri ofiţerii primesc câte douăzeci până la patruzeci lei în contul salariilor. Ce facem?

— Sunt numai una sută şaizeci de milioane neplătite! zise Aureanu.

— Ba nu-i aşa! îl contrazise ministrul de război. Sunt peste cinci sute de milioane. Nu e plătită nici armata, nici poliţia!

Regele ridică glasul:

— Este nepermis, domnilor! Prima noastră grijă trebuie să fie armata – în special ofiţerii. Vă dau un termen de opt zile. În opt zile problema aceasta să fie scoasă de pe rol. Vreau ca nici să nu mai aud despre ea.

— Sire! făcu Arghir. Deşi chestiunea nu mă priveşte, m-am gândit mult la ea şi aş avea un proiect care ar aduce bani mulţi în casieria statului.

Toţi ceilalţi miniştri se uitară nedumeriţi unul la altul. Singurul care rămânea serios era regele.

— Te ascultăm, domnule profesor!

Arghir, cu o hârtie în faţa lui, vorbi:

— În primul rând, institui un monopol pe rechizitele şcolare şi pe lumânări. Creez apoi ferme şcolare, întemeiez muzee în toate satele, cultiv terenuri goale cu zarzavaturi…

Fiecare îşi ascunse faţa, unul în batistă, altul în hârtiile de pe masă, altul de-a dreptul în servietă. Regele, însă, rămânea serios:

— Interesant, domnule profesor, dar nu văd banii!

— Imediat, sire! Înlătur pe funcţionarii de prisos, închid teatrele, închid cinematografele, interzic importul şi vânzarea jucăriilor…

— Da, domnule profesor! zise regele, blând. Dar nu văd de unde luăm bani pentru ofiţeri!

— Vor fi, sire! Emitem o monedă aur!

Aureanu nu se mai putu stăpâni şi începu să râdă acru:

— Dar de unde luăm aur?

Arghir îi replică fulgerător:
— Rechiziţionăm toate obiectele în aur!
De data aceasta, îşi pierdu şi regele gravitatea:
— Domnule profesor, proiectul dumitale e excelent!… Dar noi trebuie să achităm pe ofiţeri până în opt zile!
— Îmi dai voie, sire! răspunse Arghir, care nu mai putea fi reţinut. Am un proiect şi pentru fisc. Cine nu-şi achită impozitele, nu are drept la niciun serviciu din partea statului.
— De pildă? rânji Aureanu.
— Dacă ţi se aprinde casa, pompierii să nu se mişte până ce nu le vei arăta chitanţa de la percepţie! Dacă te calcă hoţii, poliţia să nu-ţi sară în ajutor, până ce…
— Am înţeles! îl întrerupse regele, nervos. Domnule prim ministru!… Dacă eşti bun…
Şi ridicându-se de la masă, regele se îndreptă iute spre camera de alături, urmat de Arghir.
Aici, singuri, unul în faţa celuilalt, se priviră amândoi, la fel de sfioşi. Fiecare avea să spună câte ceva, dar nu ştia cum să înceapă. Cel mai jenat părea Carol.
— Domnule profesor, începu el, te rog să mă ierţi… n-am avut niciodată de gând… crede-mă…
O sudoare rece ca gheaţa inundă fruntea lui Arghir. Momentul era îngrozitor. Intrigile au învins: el, singurul om devotat dinastiei şi tronului, este azvârlit la gunoi, tocmai când venea cu soluţia salvării. Dar nemernicii care-l sapă îşi fac iluzii. Arghir nu se lasă.
Arghir va lupta să deschidă ochii regelui, care este înşelat.
— Maria ta! zise el, cu glasul lui trist de zile mari. Ţi s-a părut vreodată că am vreo ambiţie?
— Nu! Niciodată, domnule profesor!
— Ţi s-a părut, măria ta, că ocup un loc fără merit?
— Niciodată!
— Ai crezut poate că sunt victima unei vanităţi bolnăvicioase?
— N-am avut când s-o cred, domnule profesor!
— Sau poate ţi s-a părut, măria ta, că sunt invidios?
— Invidios, dumneata?… De ce?… Dimpotrivă!
— Ţi-ai dat seama, măria ta, că am respectat totdeauna voinţa ta?
— Da! Şi-ţi sunt recunoscător!
— Atunci, lucrurile sunt limpezi, sire? Voi continua să-mi fac datoria ca prim sfetnic al tronului!

— Nu, nu, nu! făcu regele, care vedea speriat că menajamentele nu vor face decât să întărească rezistenţa lui Arghir. Nu m-ai înţeles, domnule profesor!… Situaţia noastră economică e mizerabilă. Singura speranţă este într-un mare împrumut extern. Bancherii străini vor să ne ajute dar cu o condiţie: să le dau un guvern tare.

— Aşadar, sire…

— Da! făcu regele, cu un aer profund dezolat. Preţuiesc pe profesorul meu Arghir mai mult ca pe oricine, dar îmi trebuie un serios guvern de concentrare. Aş fi vrut un guvern de concentrare mai mare. Mă voi mulţumi cu unul mai mic…

Arghir asculta şi la fiecare cuvânt simţea că se cufundă din ce în ce mai mult în întuneric. Prin urmare, totul s-a sfârşit. Nu mai e dictator al ţării!… Atâta vedea el înaintea lui: un NU mare, care se deschide deasupra unui abis, în fundul căruia mii de lighioane stau să-l înghită. Lupta devenea inutilă!… Tâlharii au fost mai tari decât el.

— Sire! făcu Arghir, cu un glas stins, de om care-şi trăieşte ultimele lui clipe. În acest caz, trebuie să-mi dau demisia, nu?

— Trebuie, domnule profesor! Eşti patriot, cel mai mare patriot al ţării şi înţelegi situaţia mai bine ca oricare altul.

Fără să mai răspundă, Arghir îşi scrise, în grabă, pe colţul mesei de lucru a regelui, demisia şi o întinse regelui.

— Poftim, sire! zise el patetic. Cu actul acesta, martiriul meu s-a încheiat!

Regele se apropie de el şi-l sărută:

— Domnule profesor, dumneata ai fost şi rămâi singurul om în care pot să mă încred!… Dar nu pentru asta te-am rugat să vii cu mine aici, ci pentru cu totul altceva! O mică surpriză! Ahmed Zogu, regele Albaniei, mă roagă să-ţi comunic că ţi-a dăruit un teren la Santi Quaranta de pe domeniile lui!… Uite şi actele!

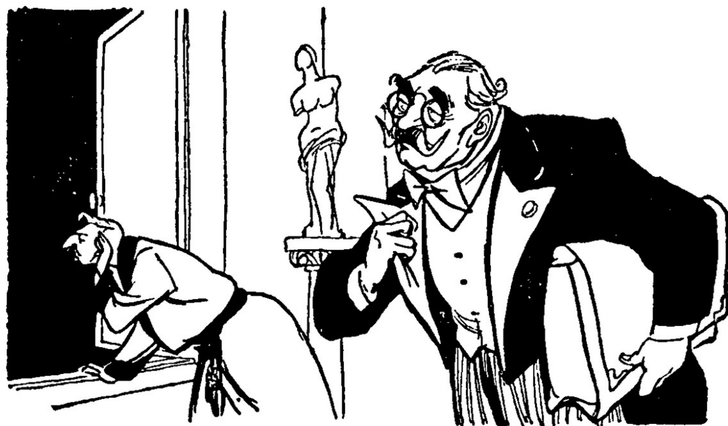
La ieşire, ziariştii îl asaltară pe Arghir:

— Este adevărat că demisionaţi, domnule prim ministru?

— Da!

— De ce, domnule prim ministru?

— Pentru că sunt împotriva unui împrumut extern.

X

Deşi abia la primii lui paşi, noul an 1933 era foarte neastâmpărat şi gălăgios. În Germania, Hitler fusese numit cancelar şi aici, Traian Săpunaru, nerăbdător să se vadă cât mai degrabă führer şi el, ardea ca o torţă totalitară, din care ţâşneau scânteile diverselor formule dinamice: «naţie dominantă», «prerogativele sângelui», «democraţia judeo-masonă», «minoritarii»… Scria, ţinea întruniri, făcea declaraţii şi împroşca lumea cu ameninţări în dreapta şi în stânga:

— Am să guvernez în curând! Am să institui o tiranie sângeroasă, cum n-a mai cunoscut omenirea. Ţara nu merită mai mult. N-am să dau voie nimănui, nici să scrie, nici să citească. Eu… şi şaptezeci de prefecţi!… Atât!… Las' că le arăt eu, lor!… Trebuie un om care, în numele unui comandament, să ştie să facă apel la ţară, ca s-o salveze! O voi salva!

Partidul lui Traian nu creştea. Nimeni nu vedea ce şanse ar putea avea Traian Săpunaru să ajungă duce ori führer. Dar Traian Săpunaru vedea. Şi în clarviziunea lui, lupta să găsească imagini care să sugereze poporului că el este anume făcut să fie dictator:

— M-am născut cu pumnii strânşi! striga el pe la toate răspântiile.

— Ba te-ai născut cu mâna întinsă! îi răspundeau adversarii.

Traian, însă, îşi urma vechea lui tactică: se făcea că n-aude şi alerga după o nouă figură de stil, prin care să vestească triumful dictaturii integrale şi moartea democraţiei. Era o întreprindere grea, pentru că şi concurenţa era mare. Drumul era presărat la tot pasul de duci şi de führeri în faşă care strigau şi ei, cu acelaşi entuziasm desperat, ca şi Traian Săpunaru, credinţa în victoria lor personală şi în moartea democraţiei. La zarva legiunilor de mântuitori se adăugau accentele ascuţite ale presei lui Naie Naie, Stănică Popescu, ori Serafim Mărunţelu care, odată cu un neîntrerupt imn de slavă închinat lui Hitler şi Mussolini, îşi sleia puterile într-un nesfârşit denunţ împotriva bolşevicilor şi a «minoritarilor». Iar pentru că se părea că mai lipseşte ceva, interveneau şi poliţia şi siguranţa, care dădeau alarma că au descoperit peste tot butoaie de cerneală simpatică, baloturi de fotografii de pe documente militare secrete şi nesfârşite coloane de spioni bolşevici înarmaţi. Spioni peste tot: la poştă, la căile ferate, la ministere, prin cafenele, pe stradă, în tramvaie. Primejdia trebuia stăvilită îndată. Ca să poată face faţă nevoilor, organele de ordine şi siguranţă amenajară la Jilava noi dormitoare şi porniră să le umple cu cei care se ştia că fac parte din Blocul Muncitoresc- Ţărănesc, din Uniunea Tineretului Comunist, din Birourile juridice comuniste, din Comitetul pentru organizarea şomerilor, din Comitetul central de acţiune al ceferiştilor – în sfârşit din toate asociaţiile şi organizaţiile comuniste. Cum, însă, problemele de ordine erau prea complicate, poliţia şi siguranţa făceau apel, pe de o parte la studenţii lui Caţă, iar pe de altă parte, la studenţii lui Aureliu. Aceşti auxiliari indispensabili ai ministerului de interne, după ce-şi administrau reciproc legiuita bătaie, porneau, în direcţii opuse, dar în scopuri comune, să scarmene lumea pe străzi, să spargă vitrine, să jefuiască dughene, să dărâme case din temelii, să dea foc sinagogilor, să oficieze tedeumuri şi parastase pe la biserici, să-şi sfinţească ciomegele cu crucea încârligată pe măciulie, să cânte «Trăiască regele» – şi să-l prevină pe rege că-l paşte nenorocirea: «Maiestate, ia seama de coroană, să nu ţi-o ia vrăjmaşii. Ia seama bine, că altfel o pierzi!»

Regele, prudent, îşi îndesa mai bine coroana pe cap şi-şi vedea, sârguincios, mai departe, de restauraţie. Restauraţia îl pasiona tot mai mult. Era o muncă plăcută şi utilă. Mai toate

fabricile de zahăr trecuseră în mâinile lui. Mai toate fabricile de postav trecuseră în mâinile lui. O parte din acţiunile industriilor metalurgice trecuseră în mâinile lui… Restauraţia mergea bine… Şi de când societatea americană de telefoane i-a dăruit, o dată cu un pachet de acţiuni, un telefon turnat în aur masiv, regele ar fi putut să jure că restauraţia mergea şi mai bine. Era superstiţios şi credea în cadouri. Într-o zi, când ridică receptorul s-o cheme pe Tilda, rămase cu ochii ţintă pe aparatul acesta de aur american şi un nume în litere uriaşe de foc îi străfulgeră mintea: California! Asta era: California. Îndată îl chemă pe prietenul lui sigur, generalul Mateescu:

— Mateescule dragă, eu nu pot să las să-mi zacă dolarii şi lirele străine prin băncile europene… îţi voi încredinţa o misiune culturală mai largă în Statele Unite… Plasează-mi toţi banii acolo…

— La bănci?

— Nu! Îmi cumperi pământuri, fabrici, păduri, case… Tot ce rentează!

De atunci, regele, cum agonisea un ban-doi, nu-l mai băga în puşculiţă, ci-l trimitea peste ocean, spre binele restauraţiei.

Tot spre binele restauraţiei, regele Carol se ocupa mult de operele de artă. În palatul de pe Calea Victoriei din capitală, ca şi în palatul Peleş de la Sinaia, a găsit tablouri de Rubens, de Leonardo da Vinci, de El Greco – toate autentice. I-au plăcut. Îi plăcea tot ce era autentic.

— Puiule, i-a spus el secretarului său, vezi ca România să fie invitată la toate expoziţiile internaţionale de artă din străinătate. Vreau ca ţara mea să nu rămână în urma celorlalte…

Ţara nu rămânea în urmă. Invitaţiile sosiră şi tablourile fură expediate în străinătate. Peste câtva timp, tablourile nu numai că reveniră toate în ţară, dar arătau parcă mai noi decât înainte. Mai târziu, s-a afiat: plecaseră autentice, şi reveniseră în copie. Originalele fuseseră puse la loc bun, în străinătate.

Tot spre binele restauraţiei, Carol creease o instituţie în faţa căreia nu era om simţitor să nu i se moaie ochii de duioşie: dragostea ce o nutrea pentru fiu-său, voievodul Mihai. Voievodul Mihai era dovada vie a spiritului democratic al regelui. I-a făcut lui Mihai o şcoală liceală într-o cameră a palatului regal, şi i-a dat doisprezece colegi din toate clasele sociale: copii de medici, funcţionari, ofiţeri.

— Vreau să asigur ţării un rege democratic! zicea regele. Am poruncit elevilor să nu mi-l menajeze pe Mihai pentru că ar fi voievod şi fiu de rege. La nevoie ar putea să-i tragă şi o palmă.

Un astfel de rege, care mergea cu democraţia până la ultimele ei limite, nu putea fi decât un duşman al dictaturii.

— Sunt contra dictaturii. Am venit ca rege constituţional, pe baza constituţiei şi înţeleg să fiu un rege constituţional şi parlamentar.

Şi ca rege constituţional, nu uita să se refere în toate împrejurările la constituţie. Cu nouă luni în urmă, când a trebuit să se despartă de iubitul său profesor Arghir, l-a chemat pe Dacu să se consulte cu el.

— Domnule Dacu, îmi trebuie un guvern de alegeri. Pe cine propui?

— Partidul naţional-ţărănist, sire! răspunse Dacu neobişnuit de prompt.

— E în regulă! răspunse, la fel de prompt, Carol. Te însărcinez cu formarea guvernului.

— Nu se poate, sire! N-ar fi constituţional, pentru că eu sunt un simplu particular şi nicidecum şeful partidului naţional-ţărănist. Preşedintele naţional-ţărăniştilor e Jugănaru!

— Ei şi? zise regele. Parcă cine te împiedică să revii în fruntea partidului?… Reia-ţi şefia şi ne punem îndată la zi cu constituţia!

— Fără îndoială, sire! Dar sănătatea mea e încă şubredă!

— Vom avea grijă, domnule Dacu, să te menajăm. Oricum intrăm în vacanţă.

— Sire, în politică nu există vacanţă. Şi apoi, trebuie să-mi îngrijesc via mea de la Bădăcin!

Regele vedea că este inutil să mai insiste. Cele ce i-a spus Crai-Voievod cu o zi mai înainte se confirmau: Dacu, deşi moare după putere, n-ar primi să facă guvernul decât numai în cazul când ar fi sigur că regele nu-l va concedia peste o lună-două, ci-l va lăsa să lucreze în pace măcar doi-trei ani. Tot ce spune el, că n-ar fi decât un simplu particular, că-i bolnav, că trebuie să-şi vadă de vie, sunt pretexte copilăreşti care ascund motivul real: el vrea garanţia regală şi vrea să-l silească pe rege să i-o ofere. Dar tocmai pentru că Dacu vrea să-l silească, regele nu vrea să i-o dea.

— Regret! zise regele, care se bucura că-i poate arăta acestui încăpăţânat că există un încăpăţânat şi mai mare şi mai tare

decât el. Şi eu care credeam că a sosit vremea să-ţi reiei activitatea politică! Sunt sincer dezolat că trebuie să renunţ la dumneata.

Şi l-a chemat pe Crai-Voievod. În principiu chestia părea din nou neconstituţională, pentru că nici Crai-Voievod nu era preşedintele naţional-ţărăniştilor. În conştiinţa lui, însă, regele era perfect împăcat cu constituţia – pentru că lucrurile erau mult mai puţin complicate decât s-ar fi putut crede. Crai-Voievod ţinea la vechea lui filosofie politică: fără pertractări şi fără ezitări. «Mai întâi puterea, zicea el, şi apoi vom vedea». De aceea, el era dispus să primească puterea oricând şi oricum, fără nicio garanţie regală. Pe când Jugănaru, preşedintele partidului naţional-ţărănist, se găsea exact la mijlocul drumului dintre Crai-Voievod şi Dacu: era pentru putere, în orice condiţii şi fără nicio garanţie regală, dar dacă cineva trebuie să se compromită pentru o guvernare de patru-cinci săptămâni, preferă ca acela să nu fie el, ci Crai-Voievod.

Totuşi, dacă numirea lui Crai-Voievod nu era constituţională, recomandaţiile pe care i le-a făcut regele pentru alegeri erau mai mult decât constituţionale:

— Vreau alegeri imparţiale. Mă-nţelegi? Imparţiale!

— Sire! Imparţiale! Tot ce poate fi mai imparţial.

Au căzut morţi şi răniţi o grămadă, dar alegerile au fost imparţiale. Toţi s-au ales cu mandate: guvernul a luat trei sferturi din scaune, iar restul a fost distribuit, imparţial, între celelalte unsprezece partide în luptă. Un singur om politic mai important a rămas pe dinafară: Arghir.

— De ce ai făcut asta, domnule Crai-Voievod? îl întrebă regele, râzând, pe primul ministru.

— Tocmai de aia, sire! râse Crai-Voievod. Ca să mai râdem niţel.

Fireşte că Arghir a năvălit îndată la rege:

— Sire, votul universal este o ruşine!

La acestea, regele-i răspunse trist:

— Vezi? Nu ţi-am spus?

Arghir trebui să se încline încă o dată în faţa înţelepciunii suveranului său:

— Sire, aţi avut dreptate!

Apoi, revoltat, alergă la primăria sectorului I galben şi răcni la primar:

— Domnule, îmi dau demisia din demnitatea de consilier comunal!

— De ce, domnule profesor? întrebă primarul uluit.

— Pentru că aici, la dumneavoastră, se face prea multă politică!

După ce parlamentul se constitui, Crai-Voievod se prezentă la rege:

— Sire, mi-am îndeplinit misiunea şi am venit să-mi depun mandatul.

— Stai! Să vedem mai întâi cum stăm cu constituţia. Acum avem, care va să zică, un parlament cu majoritate naţional-ţărănistă. Ceea ce după constituţie, implică un guvern naţional-ţărănist... Ce face Dacu? Vrea sau nu vrea să vină în fruntea guvernului?

— Nu vrea, sire!... Se teme! Continuă să vrea garanţii constituţionale!

— Atunci fă tot dumneata noul guvern!

Astfel, Crai-Voievod se văzu, pentru a doua oară prim ministru.

— Prim ministru pentru sezonul de vară! îl tachină adversarul său politic, doctorul Bratu.

— Nu-i lege! îi răspunse Crai-Voievod. Depinde cine stă la guvern.

Şi se strădui să facă din guvernul lui de vacanţă, un guvern foarte activ, pe cât îi permitea constituţia. A închis parlamentul, ca să nu se mai poată discuta despre o nouă lege a conversiunii şi în genere despre nicio lege a conversiunii. A organizat banchete pe la restaurantul Luzana. A trimis circulări organelor administrative să se poarte civilizat cu cetăţenii. A organizat congrese studenţeşti care începeau şi sfârşeau cu asasinate şi devastări. Dar înainte de orice, a avut grijă de popor: a decretat printr-o nouă curbă de sacrificiu o nouă reducere a salariilor cu 60—70%; a pus la dosar, pentru o studiere atentă, în lunile de iarnă, la gura sobei, plângerile miilor de muncitori rămaşi pe drumuri, sau cu salariile neplătite, la Reşiţa, Baia Nouă, Valea Jiului, ca şi plângerile muncitorilor pensionari de la Reşiţa, Anina, Dognacea, Sasca, Moldova Nouă şi a pus să fie urmăriţi şi arestaţi toţi conducătorii comunişti ai muncitorimii care tulburau, prin agitaţiile lor, odihna aleşilor neamului plecaţi în vilegiatură. Şi totuşi, Crai-Voievod, în toiul acestei activităţi istovitoare, a mai

găsit destulă energie să procedeze la cel mai măreţ act de guvernământ, cu care-şi propunea să treacă în istoria acestei strălucite perioade a restauraţiei: a contribuit la terminarea construcţiei palatului regal, cu zece milioane de lei, realizate din subvenţiile pentru invalizi, pentru căminul studenţesc de la Cluj, pentru I.O.V., pentru pensionari, pentru spitalele de tuberculoşi – de unde se luau de obicei fondurile necesare marilor opere naţionale.

Dar aici, treburile lui Crai-Voievod începură să se încurce. În casieria statului nu se mai găsea niciun ban. Tot ce a fost nu mai era. Se topise în vânt. Pe ce – sau pe cine, era greu de aflat. Nu era şi atât! S-a făcut din nou apel la străinătate, dar străinătatea a trimis mai întâi experţi. Experţii au sosit, şi după ce au băut şi au mâncat, i-au spus lui Crai-Voievod:

— Ştii mata de unde vin golurile mari din finanţele publice?

— De unde?

— Din risipa ce s-a făcut la capitolul «bugete speciale».

Lui Crai-Voievod îi venea să râdă. Ăştia ori sunt proşti, ori fac pe proştii!... Parcă n-ar şti că fără aceste «bugete speciale» un guvern cinstit n-ar avea cu ce-şi plăti zecile de mii de prieteni devotaţi, care sprijină guvernul ba în alegeri, ba în demonstraţiile publice, ba în încăierările cu bolşevicii. Dar Crai-Voievod, care uneori ştia să fie şi serios, se mulţumi să întrebe:

— Şi ce-i de făcut?

— Uite ce! răspunse şeful experţilor. Dacă vreţi să ajungeţi la un buget echilibrat, trebuie să puneţi ţara sub controlul financiar al Ligii Naţiunilor. Liga Naţiunilor va numi aici, la dumneavoastră, un consilier tehnic, care va controla finanţele statului şi va supraveghea orice fel de operaţie financiară!... Noi vă vom împrumuta bani pentru înarmare... şi dumneavoastră ni-i veţi plăti din încasările ce le veţi face în ţară sub supravegherea noastră!... Pentru aceasta, va trebui să măriţi impozitele indirecte pe consumaţie, să micşoraţi încă o dată lefurile şi pensiile învăţătorilor şi funcţionarilor publici, să reduceţi bugetul şcolilor, spitalelor, căminelor studenţeşti, să concediaţi ceferişti, să decretaţi pedeapsa cu închisoarea pentru cei care nu-şi plătesc dările, să urcaţi taxele vamale la importul produselor de primă necesitate... Pe de altă parte, pentru ca viaţa economică să nu sufere, veţi micşora impozitele asupra capitaliştilor şi moşierilor... şi în genere veţi facilita pe toate căile viaţa marilor

producători, de a căror existenţă depinde însăşi existenţa României!

Crai-Voievod dădu experţilor zece milioane pentru deranj şi le mulţumi:

— În câteva săptămâni, domnii mei, veţi avea acordul semnat!

Dar în câteva săptămâni regele avea timp să vadă că, totuşi, pentru bancherii străini, Crai-Voievod nu era decât un mare zero politic, plus un mare zero financiar. Cu Dacu e altceva. Dacu reprezintă forţa bancară a partidului naţional-ardelean. Dacu era însuşi partidul naţional-ardelean. Dacu era în legătură strânsă cu cercurile catolice din Germania şi Franţa. Dacu şi-a asigurat un oarecare prestigiu în străinătate cu intransigenţa lui _ pe scurt, Dacu era de două ori interesant: în primul rând pentru că în ochii băncilor străine prezenta o anumită garanţie de seriozitate – şi în al doilea rând, pentru că, fiind în ochii băncilor străine o garanţie de seriozitate, merita să-ţi pierzi vremea cu el spre a-l putea face o dată pentru totdeauna de râs, bineînţeles după ce împrumutul va fi acordat. Astfel, pe la începutul toamnei, regele se hotărî să facă, el, cel dintâi pas şi-l chemă pe Jugănaru, preşedintele partidului naţional-ţărănesc, care nici el nu era de lepădat. Jugănaru era burghezia mică şi mijlocie orăşenească, Jugănaru era chiaburimea rurală… Jugănaru era cineva. Şi-n afară de aceasta, era om cuminte. De la căderea lui Arghir încoace, nici nu i s-a auzit glasul decât atunci când a fost vorba să se facă o revizuire a legii conversiunii:

— Trebuie să modificăm legea, pentru că dacă e dreptate, să fie pentru toţi… Proprietatea ţărănească mijlocie nu este ocrotită de loc. Cer ca beneficiile să fie extinse până la cincizeci de hectare.

Încolo, Jugănaru nu avea decât două preocupări: să înveţe cu hărnicie să conducă maşina, ca să poată obţine cât mai degrabă permisul de circulaţie, şi să câştige poporul la ideea statului ţărănesc.

— Toată civilizaţia noastră din ultimii treizeci de ani este artificială, zicea el. Nu e de noi. Noi suntem un stat de ţărani, şi ca ţărani, în loc să ne vedem de existenţa noastră ţărănească, de câmpul nostru, de tradiţiile noastre, de cultura noastră ţărănească, ne-am grăbit să adoptăm forme de civilizaţie burgheză care ne-au otrăvit viaţa, ne-au crescut exigenţele, ne-au crescut pretenţiile… Au ajuns ţărancele să se vopsească şi să

poarte tocuri înalte. Mâine o să vrea să vorbească franţuzeşte. E ridicol şi ruşinos… Noi trebuie să fim un stat democratic, adică un stat de ordine, nu un stat socialist şi de bolşevici anarhişti… Totul să fie pământul!… Agricultură, nu fabrici!… Cu bogăţiile pământului vom hrăni popoarele şi ne vom putea cumpăra tot ce vrem din străinătate…

Şi după ce-şi termina predica, înainte de a începe o alta, se repezea la garaj să mai ia o lecţie de automobilism. Din acest punct de vedere, era un om demn de admirat: nu-şi pierdea vremea. Dar au venit căldurile – şi Jugănaru, ca tot omul, a pus deoparte şi conversiunea şi Fordul şi statutul ţărănesc şi a luat-o spre coasta Atlanticului, la Biarritz. Mult îi mai plăcea lui Jugănaru să facă plajă la Biarritz! Era o slăbiciune şi politică şi sentimentală. Aici, printre domnii şi doamnele care vorbeau franţuzeşte şi englezeşte, se simţea ca la el acasă, printre ai săi, în saloanele naţional-ţărăniste din capitală. Dar vacanţa se isprăvi şi Jugănaru se înapoie în ţară. Era tocmai bine. Regele îl poftea la palat.

— Jugănarule, ţara…

— Sire, Dacu…

Restul convorbirii se pierdu în şoapte din care nu se putea înţelege nimic. Când isprăviră, Jugănaru alergă la Dacu:

— Domnule Dacu, regele…

Şi urmă o nouă conversaţie în şoaptă, din care iar nu se putea înţelege nimic. Dar de a doua zi, se porni în ţară un întreg tămbălău: partidul naţional-ţărănist nu mai poate trăi fără Dacu. Ţara nu mai poate respira fără Dacu. Tronul nu se mai poate mişca fără Dacu. Ba, după câteva zile, Jugănaru merse şi mai departe. Demisionă de la şefia partidului.

— Locul de preşedinte e liber, declară el, şi-l aşteaptă pe Dacu.

Dacu era încolţit. Partidul îl cere, ţara îl cere, tronul îl cere… A continua să stea cu braţele încrucişate ar fi un act de lèse-naţiune. Mai cu seamă că regele îl cheamă – din propria lui iniţiativă – să stea de vorbă cu el.

— Domnule Dacu, mi se pare că ar fi cazul să te felicit! Redevii preşedintele partidului.

— Încă nu, sire! Doresc mai întâi să am asigurări că vom reveni la tradiţide noastre constituţionale.

— Dar bineînţeles, domnule Dacu! Bineînţeles! Cum îţi

închipui?… Ai cuvântul meu de rege!

Mândru a mai fost Dacu, a doua zi, când fu proclamat din nou preşedinte al partidului naţional-ţărănist, şi a treia zi, când în calitatea lui de şef al unei mari majorităţi parlamentare, depuse jurământul ca prim ministru al ţării.

— Jur credinţă regelui…

Şi aşa mai departe…

La care, regele îi răspunse după formula concepută de el:

— Aşa să-ţi ajute Dumnezeu!

Aureanu, adversarul declarat al lui Dacu, îl felicită, cu un zâmbet şiret:

— Ai învins!

Dacu, demn şi mândru, răspunse:

— Nu eu am învins, ci constituţia!

— Să-ţi trăiască! îi ură Aureanu. Şi eu, cât îs de bătrân şi tot ţin la constituţia asta, că tare-i bună!

Dacu intră la prezidenţie ca un triumfător. Îl biruise pe rege. De aci înainte, Carol va trebui să urmeze pilda regilor Angliei. Carol II, dacă vrea să-şi păstreze coroana, va trebui să se ţină de constituţie. Un rege nu trebuie să guverneze, ci să domnească. Un rege trebuie să citească mesajul de deschidere a parlamentului, să patroneze serbări, să inaugureze poduri, teatre, şosele, să ia parte la comemorarea lui Ştefan cel Mare sau a lui Mihai Viteazul, să călătorească prin regiunile unde au avut loc inundaţii, incendii, cutremure, să rostească la radio discursuri de anul nou şi de paşti, să vâneze fazani şi mistreţi, să primească la palat oaspeţi de seamă – dar câte nu are de făcut un rege atunci când vrea să-şi vadă de obligaţiile lui constituţionale, nu să se amestece acolo unde nu-i nici treaba lui şi nici nu se pricepe.

Dar acuma, nu mai are rost să vorbim! Acuma regele Carol II va fi Carol II cel constituţional. Dacu îl are la mână: Carol II i-a dat cuvântul lui de rege.

Foarte optimist, prin urmare, Dacu luă ţara în primire şi, în câteva săptămâni, îl pierdu pe Stănescu, ministrul justiţiei, floarea baroului bucureştean, vechi fruntaş naţional-ţărănist şi în ultima vreme un foarte frecvent musafir al palatului. De o lună de zile – cam de când venise Dacu în fruntea guvernului, Stănescu ba se ducea la palat, ba venea de la palat – şi mereu supărat pe colegii lui naţional-ţărănişti:

— Vă bateţi joc de conversiune! Sau nu vreţi s-o faceţi, sau ceea ce faceţi nu este o conversiune, ci o nenorocire!... Distrugeţi conversiunea!

Era atât de indignat că Dacu distruge conversiunea, încât într-o bună zi, zbieră:

— Plec! Îmi fac singur un partid!

Şi a plecat. Cu totul. Şi din guvern şi din partid. Dar nu singur, ci urmat de câteva zeci de avocaţi dintre membrii majorităţii naţional-ţărăniste, care aveau mare încredere în steaua lui Grigore Stănescu. Grigore Stănescu s-a jurat că are asigurări de la rege:

— Dă-l dracului pe Dacu! Dacu este un idiot. Fă-ţi singur un partid şi lucrează ca un independent!... Dumneata şi cu mine suntem destinaţi să facem împreună lucruri mari pentru ţara aceasta. Cunoşti programul meu de guvernământ: înzestrarea armatei. Armata e baza! Aşadar, te rog să fii gata!

Stănescu avea, deci, pe ce să se sprijine. Regele a zis!

Dacu tăcea şi gândea. Nimeni nu ştia la ce se gândeşte. Unii spuneau că nu s-ar gândi la nimic. Că în capul lui n-ar fi loc pentru gânduri. Că ceea ce are el pe umeri, nu-i cap, ci un dovleac gol şi uscat, în care ar sufla vântul. Au venit la el amici desperaţi:

— Domnule Dacu, e o nenorocire!... Mai întâi l-am pierdut pe Sorcoveanu, după aia pe Bratu şi acuma îl pierdem şi pe Stănescu! în loc de un singur partid naţional-ţărănist, sunt acum patru. Nu-i un lux prea mare?

— Nu! răspunse Dacu, tăios. Am scăpat de un domn incomod şi incorect. Dumneavoastră ziceţi că asta ar fi o nenorocire. Eu o consider ca un succes! Suntem mai tari ca oricând! Acordul cu Liga Naţiunilor l-am semnat... Regele nu va cuteza să se atingă de noi.

Încurajat de succes, Dacu hotărî să-şi pună la încercare puterile lui constituţionale şi veni la rege:

— Sire, cred că este timpul să înlocuim pe generalul Scurtu de la C.F.R. şi pe generalul Popescu de la P.T.T., cu oameni mai potriviţi.

Propunerea îl surprinse pe Carol prin îndrăzneala ei. Scurtu şi Popescu sunt oamenii lui, puşi de el, numai pentru că sunt oamenii lui. Atunci, cum îşi permite Dacu să se atingă de ei? Pentru că nu sunt membri ai partidului naţional-ţărănist? Sau

pentru a-i demonstra, poate, că guvernează guvernul şi nu regele ţării?

— De ce, domnule Dacu? întrebă regele, cu un mic accent de supărare.

— Pentru că sunt pensionari… şi după constituţie nu mai pot ocupa funcţiile acestea!

Regele îşi strânse fălcile ca să nu scape un cuvânt pripit. Scurtu şi Popescu erau, într-adevăr, prietenii lui, dar locurile pe care le ocupau aveau o prea mică importanţă politică spre a merita să fie obiectul unei certe cu Dacu.

— Bine, domnule Dacu! zise regele, cu indiferenţă exagerată. Dacă aşa zice constituţia…

În toată noaptea aceea, nu se mai stinseră luminile la clubul naţional-ţărănist. Dacu recoltă atâtea aclamaţii, încât îi convenea să fie iar modest:

— Fraţilor, greşiţi!… Nu eu am biruit, ci constituţia!

— Trăiască constituţia!

Dacu îşi trăi câteva zile triumful din plin. Dar se găsea cineva care era mai puţin fericit decât el: regele. Pe rege îl mustra conştiinţa: «De ce nu m-am folosit de incident, se căina el, ca să-l dau cu capul de toţi pereţii pe acest constituţionalist încăpăţânat şi nerod, care nu-i bun decât să se umfle în gulerul lui caraghios, făcut parcă anume pentru oamenii blestemaţi de Dumnezeu să nu cunoască femeie?»… Îşi muşca degetele, Carol – şi-şi făgăduia să se răzbune.

N-a trecut mult şi ministrul de finanţe, Bagradian, veni în audienţă de lucru la rege.

— Sire, zise el, radios, am găsit!

— Ce?

— Soluţia crizei financiare!

— O! făcu regele.

Era foarte mirat. Ca un ministru de finanţe să găsească soluţia crizei financiare, era ceva atât de neobişnuit, încât regele se întrebă dacă Bagradian era, într-adevăr, ministru de finanţe.

— Da, sire! continuă Bagradian. Am şi fixat prima măsură pentru echilibrarea bugetului.

— Sunt nerăbdător să te aud!

— Trebuie să reducem solda ofiţerilor cu 7%. Poftim decretul!

Regele luă hârtia din mâna lui Bagradian, scrise pe ea cu litere mari: «Se respinge» – şi i-o dădu înapoi.

— Ţine!
Bagradian era stupefiat:
— Sire, dar…
— Niciun dar, domnule Bagradian! Nu dau voie să vă atingeţi de ofiţerii mei. Datoria dumneavoastră este să aveţi grijă de plata regulată a soldei lor, nu să le-o scădeţi mereu!… Am isprăvit!
Roşu până în vârful urechilor, Bagradian se înclină:
— Sire!
Dar regele încă nu-i dădu voie să plece:
— Mai am ceva de adăugat, domnule Bagradian. Până acum n-am văzut nicio soluţie a greutăţilor prin care trecem. Aţi criticat guvernul lui Arghir. Foarte bine! A creat un haos în finanţele ţării. De acord! Dar dumneavoastră ce-aţi făcut? În loc să ne scoateţi din haosul ăsta, l-aţi complicat şi mai mult. Nu este bine, domnule Bagradian! S-o ştii! Sunt nemulţumit! Profund nemulţumit!
Dacu, pus la curent cu felul cum a decurs audienţa, nici nu apucă să se întrebe ce are Carol de gând, pentru că primi numaidecât alte două lovituri dintr-o dată. Era de anul nou. Generalul Florescu, tatăl lui Puiu, lansă un ordin de zi către jandarmerie, în care spunea:
— Dacă nu aveţi ce mânca, asta e din vina guvernului!
Pe de altă parte, Spiru Maramă, prefectul poliţiei, tot de anul nou, a adunat într-o sală a prefecturii trei sute de poliţişti şi i-a pus să înjure pe Jugănaru că vrea să-i supună unui examen de definitivare. Spumegând, Jugănaru îl chemă la telefon pe Spiru Maramă:
— Vei fi destituit!
— Să vedem! îi răspunse prefectul în batjocură.
Şi dădu îndată un comunicat în toate ziarele:
— Sunt şi rămân prefect. Numit prin decret regal, nu pot fi destituit decât tot prin decret regal.
Dacu, vânăt şi cu ochii rătăciţi, îi spuse lui Jugănaru:
— Du-te la rege şi cere imediat înlăturarea lui Spiru Maramă. Dacă refuză, demisionează!
Jugănaru îi spuse regelui:
— Sire, Spiru Maramă şi generalul Florescu îşi permit acte de independenţă care sapă ordinea statului. Trebuie înlocuiţi!
— Nu! făcu regele. Amândoi vor rămâne la locurile unde i-am

pus!

— În acest caz, sire, va trebui să vă ofer demisia!

Regele nici nu clipi:

— Şi eu va trebui s-o primesc!

Nu trecu decât atât cât îi trebui lui Jugănaru să ajungă la Dacu şi lui Dacu să ajungă la palat, pentru ca regele să audă din gura primului său ministru:

— Sire, prin demisia colegului meu Jugănaru, mă consider demisionat şi eu şi întreg guvernul!

— Nu poate decât să-mi pară rău! zise regele.

Şi-l chemă pe Crai-Voievod:

— Dacu a demisionat. Vreau să faci dumneata guvernul! Ai ceva împotrivă?

— Nimic!

— Are ceva parlamentul împotrivă?

— Nimic!

— Are vreunul din membrii guvernului ceva împotrivă?

— Nimic, sire! Nici măcar Jugănaru! Dar el este în cauză… Aşa că trebuie să-l urmeze pe Dacu! Nici măcar Dacu n-are ceva împotrivă! I-am cerut mână liberă să guvernez fără ca biroul partidului să mă ţină sub tutelă şi a fost de acord.

— Perfect, zise regele. Dacă-i aşa, va trebui să-i dăm lui Dacu o satisfacţie în chestia lui Spiru Maramă…

— Ar fi foarte bine, sire! Eu zic să-i dăm prefectului un avertisment în scris, cu pierderea salariului pe zece zile.

— Splendid! râse Carol. Zece zile, prefectul nu va avea ce mânca.

*

În nouă luni, pentru a treia oară prim ministru, Crai-Voievod se găsea de o lună în fruntea guvernului său, şi cu toate acestea, Carol încă nu dădea semne de nervozitate. Nu s-ar fi putut spune că regele ar fi ţinut cât de cât la primul său sfetnic. În genere, Carol nu ţinea la niciunul din oamenii politici care aveau acces la palat. O singură excepţie făcea cu Arghir. Arghir nu era numai fostul lui profesor, ci şi un original. Un alintat, dar un mare alintat. Atât de mare încât era exclus să facă teatru. Era un alintat sincer. Un zăpăcit. Dar un mare zăpăcit. Un zăpăcit sincer, care-l înveselea pe rege prin contradicţiile lui geniale şi un om politic, cu o minte pe cât de impresionantă prin imensa ei

capacitate pentru orice problemă de cultură, pe atât de străină de orice realitate politică. La Arghir totul se reducea în politică la simpatie ori antipatie. Altfel stăteau însă lucrurile cu ceilalţi politicieni. Mai vechi sau mai noi, pe toţi, Carol îi dispreţuia. Numai că, în dispreţul său, păstra faţă de fiecare o mică rezervă – care aducea oarecum a stimă. Regele stima la Dacu încăpăţânarea lui, la doctorul Bratu temperamentul său fugos, la Aureanu cinismul lui de semiboier, la Muică ştiinţa lui de carte, la Neaţă cunoştinţele lui militare, la Jugănaru abilităţile lui demagogice – nu era unul să nu fi avut un titlu oarecare la stima regală. Singurul pe care regele îl dispreţuia integral, era Crai-Voievod. Acest bărbat politic nu era nici încăpăţânat, nici om de temperament, nici semiboier, nici om cu carte şi nici măcar un demagog isteţ – ci un individ care confunda cinismul cu grobienia şi reducea totul la grobienie, până şi în anecdotele lui pornografice. Pentru atâta lucru, însă, Carol nu credea că i s-ar cuveni lui Crai-Voievod stimă.

— Chiar dacă i-aş acorda niţică stimă, zicea el Lupeascăi, tot n-ar şti ce ar putea face cu ea!

Cu sau fără stimă, Carol ştia că acest ins care nu strălucea prin nimic, îl va servi la fel de conştiincios ca oricare altul – poate şi mai conştiincios încă în munca lui de destrămare a partidelor – dar, înainte de toate, în prigonirea muncitorimii, tărâm pe care fruntaşul ardelean a dovedit mult entuziasm încă de pe vremea grevei de la Lupeni. Putea să-i dea drumul să guverneze, cum se dă drumul unui câine din lanţ, pentru că nu era nicio primejdie: va veni în goană înapoi, de îndată ce va fi fluierat. Aşa că, abia a preluat Crai-Voievod pentru a treia oară sarcina de a prezida ordinea în ţară – că dezordinele au şi izbucnit. Bătăile, jafurile, incendiile, nu iertau un singur centru mai important. Operau bandele lui Aureliu Cziucziewicz sub privegherea părintească a poliţiei şi a armatei. Din toate colţurile ţării veneau strigăte de desperare. Dar guvernul îşi avea pregătite cuvintele de consolare:

— Bolşevicii! După cercetările făcute am izbutit să identificăm pe autorii tulburărilor din ţară. Este vorba de agenţii unor organizaţii subversive. Siguranţa cunoaşte mai de mult nişte unelte comuniste care au misiunea de a tulbura ţara.

Toate cercetările se terminau aşa: tulburările sunt, de fapt, provocări comuniste. Fiecare agresiune a bandelor lui Aurică îşi

avea povestea ei comunistă. Şi fiecare agresiune a bandelor lui Aurică se termina cu arestări de muncitori. În toiul nopţii, jandarmi şi poliţie înconjurau casele oamenilor, trăgeau focuri de armă în aer, ca să-i sperie, apoi năvăleau înăuntru, arestau pe cei puşi pe listă, îi încărcau în dube şi-i transportau la prefectură sau de-a dreptul la puşcărie. Teroarea era necesară, pentru că guvernul aplica acuma a treia curbă de sacrificiu şi muncitorii începuseră să-şi înteţească protestele. Cei care se frământau mai mult erau ceferiştii, care azi dimineaţă declaraseră grevă. Crai-Voievod se grăbi să-l pună pe rege în curent.

— Toţi ceferiştii au declarat grevă? întrebă regele.

— Toţi, sire!… Patru mii de muncitori stau acuma fără să facă nimic! S-au supărat!… S-au supărat pe direcţie că a concediat ieri pe unul din delegaţi şi s-au supărat pe mine că am arestat azi-noapte câţiva muncitori mai colţoşi. Dimineaţa, când au aflat, au părăsit lucrul grămadă şi ne-au trimis o întreagă listă de condiţii: să dăm drumul celor arestaţi, să recunoaştem comitetul de fabrică, să le dăm voie să-şi redeschidă sindicatul ceferist dizolvat şi să ridicăm starea de asediu!…

— Şi dumneata ce ai făcut?

— Ce să fac, sire? Am trimis autocamioane pline de soldaţi, vardişti şi jandarmi, echipaţi ca de război, să înconjure atelierele, am arestat toate femeile care au încercat să aducă de mâncare greviştilor şi am trimis vorbă ălor baricadaţi că dacă nu se predau, îi împuşc până la unul…

— Şi ei ce au răspuns?

— Sire, se aude până aici ce au răspuns!… Ascultaţi!

Regele crezu că primul său sfetnic face una din glumele lui proaste, dar când îl văzu că-şi pleacă urechea înspre fereastră, deveni şi el atent, dar nu prinse niciun sunet mai deosebit.

— Ce răspuns, domnule prim ministru, că nu se aude nimic!

— Daţi-mi voie, sire! zise Crai-Voievod.

Şi din câţiva paşi, fu la fereastra pe care o deschise larg, apoi se dădu repede în lături, ca şi cum ar fi vrut să facă loc cât mai mult sunetului metalic strident care inundă într-o clipă încăperea.

— Sirenele! murmură regele, cu o vagă sclipire de teamă în ochi.

Carol nu era un fricos patologic ca marele său tată Ferdinand. Dar a ştiut ce-i frica de mult. De când era încă mic, i s-a arătat că

în cărţile de şcoală se scrie că poporul îl iubeşte foarte mult, dar că nimeni nu e sigur dacă aceste cărţi de şcoală garantează într-adevăr pentru dragostea poporului. De aceea, de mic i s-a dat, ca măsură de pază împotriva dragostei poporului, un şir de aghiotanţi, şi în spatele aghiotanţilor câteva şiruri de agenţi de poliţie, şi în spatele agenţilor de poliţie, toată poliţia, toată jandarmeria, toată armata, care trebuiau să aibă o singură grijă mare şi sfântă: să păzească familia regală de dragostea poporului. Obişnuit, deci, să fie păzit, Carol simţea de mult că trebuie păzit, pentru că există ceva sau cineva de care trebuie păzit – şi a avut destule ocazii să-şi dea seama cam ce sau cine-i putea da senzaţia fricii, în 1907 i-a fost frică şi lui, fiindcă i s-a explicat că este necesar să-i fie frică. Şi în februarie 1917 i-a fost frică. Şi în noiembrie 1917 i-a fost frică. Şi în tot cursul războiului i-a fost frică. Şi în exil i-a fost frică. Dar toate aceste epoci de frică, au fost trecătoare. Frica, adevărata frică, pentru că a degenerat într-o îngrijorare permanentă, s-a strecurat în sufletul lui pe o cale ciudată, pentru că era cu desăvârşire străină de munca lui de restauraţie: anul trecut, la Paris, la vernisajul unei expoziţii, preşedintele Franţei, Paul Doumer, a fost ucis de un nebun. Carol s-a cutremurat!... La toate s-a gândit, numai asta nu i-a intrat în socoteală: că ar putea să fie ucis! El, care vrea atât de mult să trăiască... să fie ucis! Dacă o asemenea nedreptate s-ar putea făptui, n-ar mai exista Dumnezeu! Un om tânăr, pe cale să-şi agonisească o avere care să-i dea voie să ducă o viaţă cuminte, fără să facă nimănui cel mai mic rău, să fie ucis!... Nu se poate! Nu se cade!... Nu trebuie permis! Şi încă de anul trecut, de 10 mai, după cinci zile de la asasinarea lui Doumer, Carol nu mai străbătu drumul călare de la Mitropolie la palat, ci în viteza maximă a unei maşini, între două ziduri triple de jandarmi şi soldaţi... De atunci, numai aşa înfrunta Carol dragostea poporului său: în fuga maşinii, între jandarmi şi soldaţi... Nu-i era, deci, străină frica şi zi de zi, frica aceasta i se strecura tot mai adânc în sufletul său de vodă al ţăranilor, de vodă al culturii, de vodă al constituţiei... Şi acuma, sirena, cu glasul ei ascuţit, parcă venea să-i strige în urechi: «Sire, să nu uiţi de frică!... Să nu uiţi de frică!»

Palid şi încruntat, Carol mai ascultă câteva clipe sirena, apoi scos din fire, se răsti la Crai-Voievod:

— Dar de ce sună atâta? Nu poate fi oprită?

— Sire, până ce nu intrăm în fabrică, nu putem face nimic!

— Şi de ce nu intri, domnule prim ministru? Ce mai aştepţi?… Şi unde-i Maramă? Ce face Maramă?…

— Am fost cu el azi dimineaţă pe acolo… Acuma o fi la prefectură!

Regele şi ridicase receptorul:

— Alo, Spirule!… Tu eşti!… Trebuie să fug după tine?… Te rog să-mi fii în zece minute aici.

*

Mult şi cu folos tot mai mare lucra pe atunci, pentru dinastie şi tron, generalul Spiru Maramă, prefectul poliţiei, care, modest, nu cerea altceva sorţii decât să rămână ceea ce este: prefect. Mai mare decât prefect al capitalei n-ar fi vrut să fie Spiru Maramă. Nu-i trebuia. Simţea el că dacă există vreun loc unde şi-ar putea servi ţara mai bine, era numai aici, pe Calea Victoriei, la prefectura poliţiei. Pe zi ce trecea, creştea în cugetul lui certitudinea că cheia de boltă a restauraţiei era biroul lui de prefect. Oricât de modest ar fi fost – şi era! – trebuia să admită şi el ceea ce-i spuneau toţi cei care preţuiau munca lui de zi şi de noapte, că el scrie, pe scaunul lui de prefect, însăşi istoria domniei lui Carol II cel curajos. În toate, îl găseai pe Spiru Maramă. Nu e vorba de căştile coloniale olandeze cu care au apărut pe străzi, în vara trecută, vardiştii, în ţara întreagă. Era şi firesc ca numai un om cu dragoste de poliţia lui Carol II să aibă grijă s-o şi ferească de insolaţie, mai cu seamă că fabrica olandeză îi oferise stocul pe un preţ foarte redus şi că Maramă, chiar dacă încasa de la păzitorii ordinei un preţ de cinci ori mai mare, în schimb nu le cerea toţi banii dintr-o dată, ci li-i scădea treptat din salariu. Nu e vorba nici de noua uniformă a tuturor oamenilor poliţiei, de la inspector până la cel mai umil uşier. Nici de taxele încasate de la tripouri, cazinouri, restaurante şi crâşme, care măcar cu atât trebuiau să contribuie la întărirea prestigiului coroanei. Şi nici măcar de cele câteva rânduri de uniforme ale ofiţerilor, pe care maiestatea sa regele Carol II ţinea să-i vadă cât mai colorat îmbrăcaţi de fabricile lui de postav. Nu aici stăteau drepturile lui Spiru Maramă la recunoştinţa regală – fiindcă era un lucru elementar că oriunde intrau în joc interesele poliţiei şi ale armatei, el, ca ofiţer şi prefect, nu putea să lipsească. Altele erau meritele lui Spiru Maramă. Omul acesta,

care avea atâta răspundere şi atâtea treburi pe cap, găsea timp să se ocupe de operele de binefacere ale regelui. Şi să se ocupe temeinic. O bună parte din ofiţerii lui de poliţie colindau magazinele, băncile, fabricile şi strângeau bani pentru operele de binefacere ale regelui. Oamenii erau preveniţi, fiindcă mereu apăreau în ziare ştiri despre filotimia lui vodă. Într-o zi, citeau că regele a ajutat un elev repetent să ia premiul întâi şi să-şi cumpere o pereche de pantofi. Altă dată aflau că regele a dăruit din propria lui casetă două mii de lei unei văduve, ca să-şi facă o dantură. După câteva zile aflau că regele a trimis unei familii sărace câţiva iepuri pe care i-a împuşcat chiar el, cu propria lui mână, la vânătoarea de la Scrovişte. Şi negustorii se simţeau mititei, mititei şi umiliţi că-n timp ce regele dă – ei, care fac afaceri, nu dau nimic. Şi dădeau, dădeau milioane, pentru ca regele, care trăieşte numai din lista civilă, să aibă de unde ajuta încă un elev repetent să ia premiul întâi şi încă o văduvă să-şi pună o dantură şi încă o familie săracă să poată mânca iepuri împuşcaţi de propria lui mână. Şi toate astea, se datorau exclusiv muncii neobosite a lui Spiru Maramă care, însă, nu se mulţumea cu atât.

— Coroana, zicea el, trebuie întărită!

Din această convingere a izvorât proiectul de construcţie a unei noi prefecturi şi a unei noi cazărmi pentru jandarmi. Nici nu i-a venit bine ideea – şi peste un ceas, listele de subscripţie s-au şi tipărit, iar peste o lună, Spiru Maramă aducea regelui fonduri pentru construirea a opt prefecturi.

— Şi mai departe? întrebă regele.

— Am ceva nou! Autocare pentru poliţie şi autocisterne…

— Pentru ce autocisterne?

— Să avem cu ce stropi pe comunişti, când or face gălăgie, sire! Am o ofertă belgiană.

— Câte vrei să iei?

— Zece, deocamdată, sire!

— Nu! făcu regele. Ia optsprezece.

Maramă n-a putut afla niciodată de ce regele s-a oprit la optsprezece – dar s-a conformat. A cumpărat optsprezece. Bani s-au strâns repede pentru treizeci şi şase.

Toate astea, Maramă le făcea prin ofiţerii şi agenţii lui de încredere. Dar ceea ce-i plăcea să facă el singur, era ceea ce făcea el în dimineaţa aceasta: comerţul de trotuare. Pentru nimic

în lume n-ar fi cedat altuia sarcina aceasta, care era încă o cărămidă la edificiul măreţiei regale. Comerţul de trotuare cerea luptă grea, demnă de un general din armata lui Carol, dar şi plină de mari satisfacţii morale. Damele erau nostime, parfumate şi gingaşe – unele aveau şi patru clase liceale – dar se băteau ca nişte leoaice pentru o poziţie geografică mai avantajoasă, şi pentru un preţ de arendă ceva mai redus, cu zgârcenia unor bancheri naţional-liberali. Era însăşi vorba lui Spiru Maramă:

— Aoleo, fetelor, zicea el, când vă văd cum vă bateţi pentru o para, parcă-l văd pe răposatu Vintilă Viziru!

Astăzi, însă, lucrurile decurgeau într-o atmosferă oarecum lipsită de voioşie. Spiru Maramă era mai puţin bine dispus ca de obicei. De douăzeci şi patru de ore avea treabă pe Griviţa cu bolşevicii şi venise la prefectură numai pentru un ceas-două, doar aşa, ca să nu piardă obiceiul. De altfel, şi clientele nu erau azi nici prea numeroase, nici prea interesante, în afară de una singură: Lilişoara Precupeţu, cunoscută sub numele de miss Kilometru, pentru răbdarea în a bate trotuarul ceasuri întregi pe ploi şi pe viscole, fără să cedeze nici intemperiilor, nici concurentelor. În opera de restauraţie, miss Kilometru era o apariţie nouă, consacrată de însuşi palatul. Faptul că acum doi ani trecuse pe la scările din dos ale tronului nu o dată ci de trei ori, îi asigurau un prestigiu care-i intimida rivalele şi-l silea pe Spiru Maramă să se poarte cu ea cuviincios. Miss Kilometru, a cărei zonă de influenţă se întindea pe Batiştei de-a lungul celor cincizeci de paşi dintre Bulevardul Brătianu şi Nicu Filipescu, se considera prinţesă moştenitoare a porţiunii de trotuar dintre Capşa şi strada Regală, care se eliberase de câteva zile, întrucât titulara, Mieluşica Piţigoi, zisă Franţuzoaica, îşi mutase câmpul de acţiune la baza navală engleză de pe insula Malta. De aci şi tonul aproape poruncitor cu care miss Kilometru îşi revendica drepturile:

— Locul ăsta e al meu, domnule prefect! zise ea, sfidându-şi concurentele cu priviri fulgerătoare.

— Ţi-l dau, Puică, ţi-l dau! îi răspunse, dulce, Spiru Maramă. Cum dai cincizeci de mii de lei pe lună cum e al tău!

Gigi Săniuţă, o giurgiuveancă nostimă, stabilită pe cont propriu de câteva luni pe Calea Griviţei şi care aspira spre regiuni mai aristocratice, sări:

— Eu dau trei mii!

Spiru Maramă nu se simţi ofensat de ofertă. Aşa mergea treaba: el să ceară mult şi ele să dea cât pot. Dar se supără miss Kilometru:

— Ce te bagi, fă!… E de nasu tău?

Şi către prefect:

— Eu dau cinci mii!

Ambiţioasă, Gigi se avântă:

— Şase mii, domnule prefect!

Numai că glasul cu care Gigi lansă cifra, n-o putea înşela pe miss Kilometru. Se vedea cât de colo că nenorocita n-are încredere în propriile ei forţe şi că numai din încăpăţânare s-a apucat să ofere prefectului o cifră care depăşea limita. Nemiloasă, miss Kilometru îi dădu lovitura mortală:

— Zece mii, domnule prefect!

Giurgiuveanca se clătină. Kilometru i-a tăiat-o. Zece mii nu poate da!… Aşa că, resemnată, îi spuse prefectului:

— Domnule prefect, poate aveţi ceva pe Belvedere!

— Să văd, fetiţo, să văd! zise prefectul, cu bunătate.

Şi se apucă să cerceteze harta strategică a trotuarelor capitalei, dar nu putu duce treaba la capăt pentru că sună telefonul. Era regele, care-l chema să vină îndată la el.

— Vin, sire! răspunse Maramă.

Şi sări în picioare:

— Hait, fetiţelor, cărel… că am treabă. Vorbim mâine.

Gigi Săniuţă se evaporă într-o clipă, dar miss Kilometru se agăţă, pur şi simplu, de braţul lui Spiru Maramă.

— Domnule general, făcu ea, tremurând de emoţie. Vă rog… mai dau două mii peste preţ… numai să faceţi aşa să-şi aducă aminte de mine!

*

În camera lui de lucru, unde a stat nemişcat toată noaptea la telefon, regele asculta cele ce-i relata Crai-Voievod, care venea de pe câmpul de operaţii.

— Şi deodată, povestea primul ministru, s-a ridicat un soldat şi a început să zbiere: «Camarazi, nu trageţi în muncitori!»

— Cum? strigă regele. Un soldat?

— Un soldat, sire!

— Un soldat în uniformă?

— Un soldat ca toţi soldaţii! În uniformă. L-am văzut şi eu!…

Eram lângă Cernescu!

— Şi a fost lăsat să vorbească?

— Ba nu, sire! Un ofiţer l-a culcat la pământ cu un glonte de revolver!

— Bravo! îl decorez!… Auzi mizerabilul! În uniformă şi să facă propagandă de-a lor! Cum îi zice ofiţerului? A! Cristescu Alexandru!… Îl decorez! Să-mi faci îndată un raport!…

— Să aşteptăm, sire, să evacuăm mai întâi atelierele… fiindcă vor mai trebui decoraţi şi alţi ofiţeri.

Şi-şi aprinse luleaua, cu zâmbetul lui de om satisfăcut de tot ce spune şi face. Regele se ridică şi se uită pe fereastră.

— Văd că se luminează de ziuă! făcu el. De ce nu începe?

Crai-Voievod se uită la ceasornic.

— E şase şi douăzeci şi cinci! zise el. Trebuie să înceapă…

Se ridică şi el şi se uită iar la ceasornic:

— Trebuie să înceapă precis, sire!… Nu poate fi vorba de nicio confuzie. Lucrul a fost stabilit: la şase şi jumătate începe evacuarea. Le dăm cinci minute s-o şteargă. Cinci minute le ajunge! Cine scapă, scapă! Cine nu, să-i fie de bine! O să folosească altora ca învăţătură de minte!

Tăcură amândoi. În liniştea zorilor, sirena se auzea limpede chiar cu fereastra închisă.

— Uf! exclamă cu năduf Carol. De n-aş mai auzi-o!

Şi înfundându-şi mâinile în buzunar, începu să măsoare cu paşi mari odaia, în lung şi în lat. Primul ministru, în picioare, cu ceasornicul în mână, urmărea minutarul, palpitând de emoţie. De la Lupeni a mai trecut el prin diferite examene, dar niciunul n-a fost atât de dificil ca acesta. Aici îşi punea în joc nu puterea, ci însăşi onoarea. Dacă nu-şi dă acuma toată măsura capacităţilor lui de paznic al ordinii şi siguranţei statului, cariera lui e sfârşită. Şi e şase şi treizeci Şase şi treizeci şi… Ţac-ţac… ţac-ţac-ţac!… Răpăitul înăbuşit, ca al unei motociclete, se auzi din depărtări. Ochii lui Crai-Voievod sclipiră.

— Sire! strigă primul ministru. Se aude!… Mitralierele… Au început!… Exact la şase şi jumătate!… Ascultaţi!

Regele, ţintuit locului, ascultă, dar n-auzi decât sirena care continua să şuiere parcă pe un ton şi mai dârz.

— Rezistă, bandiţii! şuieră Carol printre dinţi. Nu le ajunge! Sau poate n-aveţi trupe destule, domnule Crai-Voievod?

— Ba avem, sire! îl asigură Crai-Voievod pe rege. Avem, că nu

mai e loc de ele. Dar maiestatea voastră nu trebuie să uite că e vorba de mii de oameni… Ascultaţi!… Acuma se aude mai bine!

Carol, încordat, îşi aplecă urechea şi prinse, în sfârşit, ţăcănitul înăbuşit, dar destul de clar, al mitralierelor, sub glasul sirenei care continua să domine.

— Da! zise el. Se aude… Dar de ce durează atâta?… Au trecut douăzeci de minute!…

Brusc, sirena icni scurt şi amuţi, ca sugrumată. Carol se opri şi rămase nemişcat câteva secunde, să asculte, dar nu se mai auzeau decât mitralierele.

— În sfârşit! făcu regele, cu faţa înseninată. I-au astupat gura!… Bei ceva?

Puţin după aceea, sosi şi Spiru Maramă, obosit mort, dar vesel de izbândă.

— Sire, am onoarea să raportez. Atelierele sunt evacuate. Am arestat două mii de muncitori.

— Morţi?

— Nu i-am numărat încă!

— Dar din ai noştri!…

— Unul! Gardianul public Chiriţă Ion!

— Cine l-a împuşcat?

Spiru Maramă îşi plimbă iute privirea de la rege spre Crai-Voievod şi de la Crai-Voievod spre rege, apoi răspunse:

— Unul de-ai noştri… pentru că a încercat să strecoare muncitorilor o boccea cu mâncare.

— Ştie cineva? întrebă regele.

— Nimeni!

— Perfect! în acest caz, să i se facă funeralii naţionale! hotărî Carol.

*

Şedinţa Camerei, convocată de urgenţă în aceeaşi dimineaţă fu, ca de obicei, furtunoasă. Primul ministru căută să se explice, dar opoziţia – rea – nu vroia să-i arate nici cea mai mică înţelegere.

— Dar, pentru Dumnezeu, domnilor! zicea Crai-Voievod. E doar un fapt dovedit: noi n-avem partid comunist.. Nu avem propriu zis un partid comunist care să reprezinte o cât de infimă parte a opiniei noastre publice, pentru simplul motiv că nu a putut să-şi facă aderenţi. Nici în parlamentul de astăzi, nici în cel

precedent, comuniştii n-au putut trimite măcar un singur reprezentant, cu toate că alegerile au fost complet libere!

Opoziţia acoperi ultimele cuvinte ale lui Crai-Voievod cu un hohot de râs, după care Stănescu, preşedintele noului partid ţărănesc-radical, strigă:

— Totuşi, domnule prim ministru, sub guvernul Arghir au fost aleşi cinci deputaţi comunişti!

— Aleşi e un fel de a vorbi! răspunse Crai-Voievod. Fiindcă de intrat, n-au intrat în parlament. Au fost invalidaţi. Dar dumneata te faci că uiţi acest lucru… Şi apoi, chiar dacă cei cinci comunişti au obţinut voturi, asta se datoreşte incapacităţii guvernului precedent care n-a ştiut să facă educaţia alegătorilor. Dar fapt este că nu există comunism organizat, în sensul adevărat al cuvântului. Tulburările de la Griviţa au fost provocate de maşinaţiunile unor emisari străini şi trebuiau să izbucnească în martie. De două luni avem cunoştinţă de acţiunea începută. Ea face parte dintr-un plan de tulburare a ţării, făurit de străinătate. Noi am fost informaţi că emisarii comunişti au intrat în ţară prin Polonia şi Ungaria…

De la locul lui, Dinu Viziru izbucni, violent:

— Puţin ne pasă de informaţiile voastre! Aţi fost informaţi şi n-aţi făcut nimic ca să preveniţi incidentele.

— Dar ce trebuia să facem, domnule Viziru? întrebă Bagradian.

— Să eliminaţi din ateliere pe paraziţi şi pe instigatori. Iar dacă n-aţi făcut-o din timp, pentru că sunteţi nepricepuţi, aţi fi fost datori să procedaţi de la începutul grevei cu toată energia, nu să ţineţi o zi şi o noapte armata flămândă, extenuată de oboseală şi expusă la loviturile de ciomege şi împuşcăturile greviştilor!

— Nu se putea! răspunse Crai-Voievod. Eu de o viaţă întreagă îmi urmez metoda mea, de la care nu mă abat. Mai întâi încerc să aranjez lucrurile prin toate mijloacele de persuasiune!

Când auzi cuvântul «persuasiune», doctorul Bratu, preşedintele partidului ţărănesc, sări ca fript:

— Ia mai slăbeşte-mă, domnule, cu «persuasiunea» dumitale. Şi la Lupeni tot cu persuasiunea ai umblat. Şi ce a ieşit, ştii şi dumneata!… Dacă umbli să faci farmece cu «persuasiunea» aia, te rog să-mi spui: cum se face că, în timp ce muncitorii erau baricadaţi în ateliere şi toată armata şi poliţia era mobilizată acolo, o bandă de trei sute de derbedei…

— Pardon! îl rectifică primul ministru, calm. Nu sunt derbedei… Sunt copii de-ai noştri…

— Eu zic «derbedei»! se încăpăţână Bratu. Trei sute de derbedei au putut, timp de zece ore, să se dedea pe calea Griviţei la jafuri şi devastări… şi nu s-a găsit un singur vardist să le spună ceva!

Crai-Voievod zâmbi cu multă toleranţă pentru doctorul Bratu:

— Îmi pare rău că vorbeşti aşa, domnule doctor! Uiţi, domnule doctor, că aceşti trei sute câţi zici că ar fi fost acolo… probabil că dumneata ai avut timp să-i numeri, că eu habar n-am, fiindcă am avut treburi mai serioase… uiţi, zic, că aceşti trei sute de demonstranţi sunt încă tineri şi plini de temperament. Şi la urma urmei, să zicem că aşa a fost cum spui dumneata: că au rupt perciunii vreunui tinichigiu, ori că au jefuit pe vreun covrigar de acolo. Dar dumneata ştii tot atât de bine ca şi mine… şi asta se adevereşte totdeauna… că din cei mai teribili haiduci, se aleg la urmă cei mai buni panduri!

Fraza plină de semnificaţii a primului ministru impresionă până şi opoziţia, care nu mai îndrăzni să vocifereze când majoritatea se ridică în picioare să aplaude. După ce sala se potoli, Caţă ceru cuvântul:

— Domnilor deputaţi, ca preşedinte al partidului naţional-creştin, vreau să vă fac o declaraţie cu privire la revoluţia bolşevică de la Griviţa: jidanii sunt de vină!

După Caţă, se ridică Vintilescu să-şi spună cuvântul în numele partidului naţional-agrar al lui Traian Săpunaru.

— Domnilor deputaţi, începu Vintilescu, ceea ce m-a indignat mai mult decât orice în întâmplările de la Griviţa, este faptul că, în timp ce domnul colonel Săulescu, prim-comisar regal, făcea cuvenitele somaţiuni cu preţul vieţii lui, sub ploaia de gloanţe din ateliere, s-au găsit doi miniştri care luau parte la un banchet. Eu aş vrea să ştiu dacă domnul colonel Săulescu, după ce, silit de împrejurări, a ordonat atacul împotriva atelierelor, s-a dus să petreacă la un banchet, sau dimpotrivă, a considerat fapta sa ca o datorie dureroasă – şi s-a dus acasă, între ai săi, să-şi înăbuşe suferinţa în tăcere, fără să bea şi fără să mănânce. Eu cred că domnul colonel Săulescu n-a benchetuit după represiune, ca cei doi domni miniştri!… Căci, domnilor, trebuie să ştiţi că şi eu, ca prefect al judeţului Covurlui, în timpul răscoalelor din 1907, am avut de potolit mişcări violente. Dar timp de trei săptămâni, cât

a durat până am restabilit ordinea, mi-am interzis cu desăvârşire să beau vin la masă, fiindcă, domnilor, în acele triste momente mi-ar fi fost ruşine să-mi îngădui cea mai modestă plăcere.

Opoziţia, fericită, începu să strige:

— Ruşine!… Cine sunt cei doi miniştri? Ruşine!

De pe banca ministerială nu mişcă nimeni. Singur Crai-Voievod îşi ştergea ochelarii şi râdea. Sleiţi de puteri, membrii opoziţiei renunţară să mai ceară capetele celor doi miniştri şi se aşezară, plictisiţi, la locurile lor. Singur, rămase în picioare doctorul Bratu care, emoţionat, se adresă deputaţilor:

— Domnilor, să nu mai stăruim! A fost o nenorocire!… Mai bine n-ar fi fost!… Ne doare pe toţi!… Cred, deci, că nu-i nimerit ca în momentele acestea grave, când inimile noastre plâng pe cei morţi, vinovaţi sau nevinovaţi, asta nu putem stabili acum, dar când, precum v-am spus, inimile noastre plâng pe cei morţi, noi să răscolim patimile şi să ne dedăm la demonstraţii care nu sunt de demnitatea noastră!… Alta ne-ar fi datoria noastră: să ne gândim la orfanii rămaşi de pe urma celor morţi atât din rândurile autorităţilor, cât şi din rândurile muncitorilor… Propun ca fiecare dintre noi să cedeze diurna pe o zi pentru ajutorarea lor!

Înainte ca adunarea să fi apucat să răsplătească apelul doctorului Bratu cu binemeritatele aplauze, interveni Crai-Voievod.

— Domnilor, zise el cu un glas căruia îi dădu intonaţia cea mai persuasivă cu putinţă, vă rog insistent să acceptaţi inimoasa propunere a doctorului Bratu!… Ţara întreagă se uită la noi cu încredere şi aşteaptă din partea noastră acest gest! Să-l facem! Azi nu mai suntem guvern şi opoziţie! Azi suntem toţi români!… Se aprobă?

— S-a aprobat!

*

La morgă, curtea şi capela gemea de lume. Se oficia slujba religioasă în amintirea celui care a fost gardianul Chiriţă Ion, căzut vitejeşte pe câmpul de luptă de la atelierele Griviţa. Toate autorităţile de ordine erau reprezentate aici de către cei mai buni fii ai lor: secretarii generali ai internelor, siguranţei, poliţiei, procurori, judecători, ofiţeri din poliţie şi jandarmerie, comisari şi subcomisari, toţi adunaţi cu respect în jurul cadavrului şi al

generalului Spiru Maramă, prefectul poliţiei.

Când slujba religioasă fu încheiată, Spiru Maramă vorbi:

— Camarazi şi fraţi, maiestatea sa regele Carol II, în înalta sa bunătate şi înţelepciune, a acordat gardianului Chiriţă Ion, pentru actele lui de bravură făptuite în timpul grevei spre a restabili ordinea, decoraţia «Bărbăţie şi Credinţă» clasa I!

Apoi, cu mişcările delicate cu care te atingi numai de o fiinţă scumpă, prefectul poliţiei înfipse decoraţia pe pieptul gardianului Chiriţă Ion.

În acest moment, sosi grăbit Robert Cernescu, subsecretarul de la interne, însoţit de secretarul său general, Belciug. După ce schimbă câteva cuvinte în şoaptă cu prefectul poliţiei, Robert Cernescu îi spuse discret lui Belciug:

— Citeşte!

Belciug despături o hârtie şi citi, repede şi furios:

— În aceste clipe de adâncă reculegere pioasă, strânşi în jurul rămăşiţelor pământeşti ale lui Chiriţă Ion, exemplificarea datoriei până la sacrificiul vieţii ne apare tot mai sublimă… Luaţi pildă de la strălucita faptă de credinţă a fostului nostru camarad Chiriţă Ion. Jertfa lui să ne fie îndemn şi mândrie. Îndemn pilduitor, pentru a păşi ca şi el, când nevoia o va cere, pe drumul datoriei neînfricate. Mândrie, fiindcă prin moartea lui a înălţat instituţia noastră şi pe noi, pe fiecare în parte. Dumnezeu să primească şi să odihnească în pace, făcându-i loc în ceata drepţilor, pe gardianul Chiriţă Ion.

Apoi, Robert Cernescu, subsecretarul de la interne, Spiru Maramă, prefectul poliţiei, Belciug, secretarul general de la interne şi primul procuror colonelul Săulescu, purtară pe umăr sicriul sergentului Chiriţă Ion, până în stradă, unde aştepta dricul aşezat pe un afet de tun. Peste câteva clipe, cortegiul funebru se puse în mişcare, în sunetele fanfarei. În cap, soborul de preoţi, iar după el: dricul, carul cu coroane, familia lui Chiriţă Ion, capii autorităţilor, câteva companii de gardieni, un batalion de jandarmi, gradele superioare de poliţie şi jandarmerie, funcţionarii civili – şi la urmă, un lung şir de automobile goale. Toţi păşeau, trişti, aproape gravi, cu capul plecat – şi toţi îşi vorbeau în şoaptă, deşi fanfara le-ar fi îngăduit să-şi împărtăşească durerea cu glas tare. Dar cei mai trişti erau şefii organelor de ordine, asupra cărora se opreau privirile tuturor trecătorilor. Primul procuror Săulescu îşi ducea mereu batista la

ochi şi la nas. Spiru Maramă aproape că nici n-avea putere să vorbească – şi nu răspundea decât monosilabic secretarului său general care-l întreba dacă la noapte se va lucra pe Cobălcescu, sau în Crucea de Piatră. Singur Belciug, ceva mai rezistent, putu şopti şefului său, Robert Cernescu:

— Al dracului, bolşevicul ăsta de Chiriţă Ion! În loc să-l fi ucis în bătăi şi să-l fi dat la câini… îl mai şi înmormântăm cu muzică militară! Asta zic şi eu baftă!…

XI

Societatea fusese atât de agreabilă şi aperitivul atât de însufleţit, încât Karel Fialkowsky nici nu simţise nevoia să se uite la ceas. De aceea, când auzi că cineva din spatele lui spune: «E cinci!» – se sperie.

— Am plecat! strigă el şi plecă.

Vru să se urce în maşină, ca să se ducă acasă, dar se răzgândi. Ce să caute acasă, la ora aceasta? Să mănânce? Nu-i mai era foame. Şi apoi, cum te poate răbda inima să te închizi în casă, când o briză călduţă îţi mângâie obrajii şi Calea Victoriei e plină de lume şi florăresele te îmbie cu bucheţelele lor de toporaşi:

— Violete, coniţă!… Cinci lei!… Trei lei, conaşule!… Daţi un leu!… Violete!…

Karel Fialkowsky nu era poet de profesie şi nici sentimental din fire, dar suflet avea şi nu putea rămâne surd la dulcea chemare a primăverii.

— Uf! îşi zise el într-un elan liric. Bine că scăpăm de blană!

Mai făcu câţiva paşi şi se simţi atât de bine, încât fu năpădit de gânduri care de care mai generoase: ici va scădea preţul mitralierelor… colo va aranja lucrurile cu un «Palaelibus baroc»… Clotildei îi va cumpăra un Buick… cu XWNIXNWG va căuta să cadă de acord… până-şi aduse aminte şi de soţie. Uitase!… E

primăvară şi ea îl aşteaptă acasă cu masa! Nu face! Trebuie să-i telefoneze că-i liberă!

Căută un telefon public şi-şi chemă soţia:

— Alo, eu sunt! Nu vin la masă! Rămân în oraş! Am treabă… Cum, cum?

Vorbea, dar şi soţia-i vorbea în acelaşi timp. Şi cum îi vorbea! Speriată, cu glas precipitat şi ascuţit:

— Unde ai fost? Te caut peste tot… Este o descindere la birou! Vino îndată!… O descindere n-auzi?

— Ce descindere? Cine?…

— Fiscul!

— Dar ce caută fiscul la mine?

— Nu ştiu! Vino acasă!… Repede… că scotocesc peste tot… Sunt şi soldaţi… şi comisari de poliţie şi nişte inspectori de siguranţă… şi nişte comisari regali… şi procurori…

Fialkowsky agăţă receptorul la loc şi primul lui gând fu să alerge acasă. Dar se opri. Cu panica, nu face nimic. Aici trebuie calm. Fiscul! Ce caută fiscul la el? Şi ce caută comisarii? Şi de ce scotocesc peste tot? Din ordinul cui? Cum îndrăznesc? Chestiunea trebuie lămurită înainte de a se duce acasă. Pe cine să întrebe?

Evident, pe ministrul de finanţe. Dacă e fiscul la mijloc, ordinul nu poate veni decât de la el.

Nu mai stătu mult pe gânduri şi-l chemă pe ministrul de finanţe, Bagradian:

— Alo, Bagradian? Vreau să te văd imediat!

— Poftim!

Fialkowsky nu intră, ci se năpusti în casa lui Bagradian:

— Ce-i asta, frate? Dai ordin să se facă la mine o descindere fiscală, fără să fiu prevenit?

Bagradian se uită la Fialkowsky, stupefiat. Este adevărat că uzinele Skoda, pe care Fialkowsky le reprezintă în ţară, primesc aici comenzi de zeci de milioane şi refuză să plătească impozitele şi să prezinte organelor fiscale registrele. Numai un lucru făcea Fialkowsky: plătea impozitul pe salariul funcţionarilor. Dar nici pe acela în întregime. Însuşi Fialkowsky îşi declarase un salariu de douăzeci de mii de lei lunar, deşi numai pe chirie plătea trei sute cincizeci de mii de lei pe an. După un calcul sumar, Skoda ar fi în restanţă cu douăzeci şi cinci de milioane de lei. Dar asta era tot ce ştia Bagradian.

— Care descindere, dragă? făcu el, la fel de nedumerit ca şi Fialkowsky. Habar n-am!

— Se poate? făcu Fialkowsky, deşi vedea că Bagradian, într-adevăr, habar n-avea.

— Îţi dau cuvântul meu de onoare!

— Atunci cine?

— Ştiu eu? Să-l întreb pe Băleanu.

Bagradian îl căută pe Băleanu, ministrul de justiţie, mai întâi acasă şi nu-l găsi. Apoi la club, dar tot nu-l găsi. Apoi la Dacu, acasă – şi nici aici nu-l găsi. Fialkowsky care stătea ca pe jăratec, îi sugeră lui Bagradian:

— Ce-ar fi să-l cauţi şi la ministerul de justiţie?

Lui Bagradian îi surâse ideea. Aşa e! Ce-ar fi să-l caute pe ministrul de justiţie chiar la ministerul de justiţie? Chemă ministerul – şi radios, făcu un semn energic din cap către Fialkowsky.

— Este!

Şi-i vorbi lui Băleanu:

— Ghiţă dragă! E la mine Fialkowsky. Zice că s-ar face la el o descindere fiscală, în prezenţa autoritătilor militare. Ai dat tu vreun ordin?

— Eu?

— Nu tu?

— Habar n-am! Acum aflu şi eu de la tine!

— Vorbeşti serios?

— Pe onoarea mea… ce dracu!

— Atunci, cine?

— Nu ştiu! Dă-mi-l pe Fialkowsky la telefon.

Fialkowsky apucă receptorul:

— Da! Eu sunt! Ce-i porcăria asta, nene Ghiţă?

— Ştiu eu? Vino îndată la mine!

— Vin.

Băleanu era tulburat când îl primi pe Fialkowsky.

— Nu înţeleg ce poate să fie! Eşti sigur că-i vorba de o chestie fiscală?

— Absolut sigur! Am vorbit cu soţia: de la fisc!

— Curios! Să vedem! Poate ştie Marinescu ceva!

Deşi era şase după amiază, Marinescu, ministrul de interne, dormea. Fusese pe la moşie să vadă cum mai merge cu semănăturile, şi era frânt de oboseală. Aşa că, numai după ce

Băleanu stărui, cei din casă îndrăzniră să-l trezească.

— Te cheamă Ghiţă la telefon! E ceva grav!

Marinescu îl ascultă pe Băleanu şi se frecă la ochi, convins că mai doarme şi că visează:

— Ce descindere?… Eu?… Habar n-am!

— Dar zice că e în prezenţa poliţiei!

— Degeaba-mi repeţi! Nu ştiu nimic. Abia am venit de la drum! Poate ştie ceva Spiridonovici!

— Ce să caute Spiridonovici în afacerea asta?

— Păi nu este el ministrul armatei?

— Ei şi?

— Asta-i bună! Nu ziceai singur mai adineauri că au venit la Fialkowsky şi nişte soldaţi?

— Da! Ai dreptate!

Cu chiu, cu vai, Băleanu îl găsi pe ministrul armatei la un concurs de rochii şi pălării, organizat la cinema Roxy.

— Dragă domnule general, îl luă Băleanu nervos, dumneata ai dat soldaţi pentru o descindere la Fialkowsky?

— Eu?… La Fialkowsky?… Tocmai eu?… M-a ferit Cel-de-sus!

— Vrasăzică nu ştii nimic!

— Habar n-am! Poate ştie Hâncu!

Băleanu ştia unde-l poate găsi la ora aceasta pe comandantul corpului II de armată, generalul Hâncu.

Formă un număr şi-i răspunse un glas de femeie. Era un glas îngeresc – cu toate că ceva mai plin ca în urmă cu zece ani – care aparţinea celei mai suave şi mai înţelegătoare întruchipări a sexului slab în lumea armată: Valentina.

— Sărut mânuşiţele! îi strigă Băleanu în receptor. Poţi să mi-l dai pe Mitică?

Mergea la sigur. Nu întreba dacă Hâncu e acolo. Trebuia să fie! Valentina, drăguţă, îi răspunse:

— Cum să nu, îndată!

Trecură câteva secunde, până se auzi un glas puţin cam răguşit şi îmbufnat:

— Ce e, neică? Nici aici nu sunt lăsat în pace?

— Să mă ierţi, dragă, dar e o chestie gravă! Ştii ceva de o descindere la Fialkowsky?

Aici Hâncu se supără de-a binelea:

— Asta-i adevărată bătaie de joc! strigă el. Oameni în toată firea… să vă ţineţi de farse!

— Nu-i nicio farsă, Mitică! Ne-a zăpăcit şi pe noi… E o descindere în lege!… Cu comisari, cu armată!

— Descindere? La Fialkowsky? Să mă trăsnească Maica Domnului dacă înţeleg ceva!

— Vrasăzică, nu tu?

— Cum să fiu, eu, nene! strigă generalul, care nu mai era nici supărat, nici răguşit, ci de-a dreptul îngrijorat. Întreabă-l pe şefu! Poate ştie el ceva!

«Şefu», Crai-Voievod, preşedintele consiliului de miniştri, dezlega la club nişte cuvinte încrucişate, când îl găsi telefonul lui Băleanu:

— Dragă Alexandre, ce-i cu descinderea aia de la Fialkowsky?

— Care descindere? întrebă Crai-Voievod.

Ministrul de justiţie nu se putea înşela: nici Crai-Voievod nu era informat. Şi-i dădu lămuriri:

— Păi uite, frate Alexandre! Acu la cinci au picat la Fialkowsky nişte agenţi de la fisc… cu comisari… cu soldaţi… cu procurori…

— Da’ cum aşa?

— Uite aşa!

— Pe nepusă masă?

— Pe nepusă masă! Omul nu ştie nimic. Nici n-a fost pe acasă.

— Ei, comedia dracului! făcu Crai-Voievod încurcat. Şi niciunul de-ai noştri n-a fost prevenit?

— Niciunul! Nici Bagradian, nici Marinescu, nici Spiridonovici, nici Hâncu, nici eu…

— Şi nici eu! făcu primul ministru haz de necaz. Păi atunci care dracu o fi ştiind?… Ia să vedem!… Cine zici că e pe acolo?

— Nişte inspectori financiari!

— Inspectori financiari!… Şi nu i-a trimis Bagradian!… După aia?

— Nişte comisari regali!

— Şi zici că nu i-a trimis Spiridonovici!… După aia?

— Nişte comisari de siguranţă!

— Şi nu i-a trimis Marinescu!… După aia?

— Nişte procurori!

— Şi nu i-ai trimis tu!… După aia?

— Nişte comisari de la prefectură!…

— Şi nu i-a trimis Spiru Maramă!

— N-am zis asta, frate Alexandre!… Cu el n-am vorbit încă!…

— Bine ai făcut! îi strigă Crai-Voievod. Şi nici să nu-i vorbeşti!

Până una alta dă ordin procurorilor tăi să suspende operaţiile… După aia, om vedea.

*

La sediul reprezentanţei uzinelor de armament Skoda, organele fiscale şi judiciare îşi făceau datoria. Birourile, dulapurile, casele de fier, toate fură deschise şi migălos cercetate. Agenţii fiscali erau desperaţi. Ceea ce căutau nu găseau. Nici urmă de registre de contabilitate – ci numai acte al căror cuprins era redijat într-o limbă atât de păsărească, încât îi înspăimânta.

— Domnule colonel, zise unul din inspectorii financiari, aici nu-i de noi!

Primul comisar regal Săulescu se uita, compătimitor la bietul om care încă nu pricepea că descinderea fiscală nu e decât un pretext de a se putea deschide legal casa de fier şi sertarele lui Fialkowsky, pentru un scop cu mult mai important, şi-i răspunse:

— Ştiu! în schimb, e de noi!

Şi, cu ajutorul celuilalt comisar regal, continuă triajul, care părea că dă rezultate mulţumitoare. Cu fiecare zâmbet al primului comisar regal, se adăuga încă o hârtie de preţ, la recolta de documente găsite în dosarele lui Fialkowsky… Iată acum un raport al ministrului de război, către primul ministru, în chestia înarmării… Un raport unic, fără copie… şi se află în mâna lui Fialkowsky… Iată nişte copii după contractele ministerului de război cu celelalte case străine de armament… Iată şi tabelele cu situaţia gurilor de foc… Şi foile calificative ale unor generali, care trebuiau să se găsească numai în arhiva ministerului… Şi copii de pe toată corespondenţa secretă a ministerului armatei cu organele interne ale ministerului

— Fleacuri! şopti primul comisar, ajutorului său. Astea le putem lăsa… Cred că ce am avut de luat, am luat!… Nu mai văd nimic interesant!… Pune îndată să se împacheteze toate astea… şi să fie cărate de aici…

Apoi, se adresă inspectorului financiar:

— Ai dreptate! Nu-i de noi! Trebuie să vină alţii, mai pricepuţi!

Telefonul zbârnâi. Primul comisar regal ridică receptorul:

— Allo!… Da!… Aci casa Skoda! Cine-i acolo?

— Aici ministrul de justiţie, Gheorghe Băleanu… Cu cine vorbesc?

— Cu primul comisar regal colonelul Săulescu, domnule ministru!

— Ce cauţi dumneata acolo?

— Domnule ministru… Să vedeţi

— Eu te întreb: ce cauţi dumneata acolo? Din ordinul cui? Dumneata ştii sau nu ştii în ce relaţii suntem cu Cehoslovacia? Atunci ce cauţi acolo? Te rog suspendă cercetările… Imediat!

— Am înţeles, domnule ministru!

*

După ce vorbi cu colonelul Săulescu, Băleanu îi spuse lui Fialkowsky:

— Poţi să te duci, dragă, acasă! N-o să te mai supere nimeni. Cu toate că nu înţeleg cine ar avea interes să te supere. Nu înţeleg să mă tai!

Acasă, însă, Fialkowsky găsi răspândiţi în curte, pe scări, în toate încăperile, ofiţeri de poliţie, soldaţi, jandarmi care păzeau intrările – în timp ce un inspector financiar, sub ochii celor doi comisari regali şi ai unor procurori, aplica sigilii pe uşa camerei lui de lucru.

— Asta ce mai e? strigă Fialkowksy.

— O măsură de precauţie, domnule Fialkowsky! răspunse, cuviincios, primul comisar regal. Până se încheie cercetările…

— Credeam că s-a isprăvit!

— Au făcut la fel şi la sediul din Batiştei! îi şopti lui Fialkowsky, secretarul său, Ramek.

Enervat la culme, Fialkowsky se răsti la primul comisar regal:

— Să ştii că o să dai socoteală, domnule colonel! Este un abuz! N-o să tac!… Poţi să fii sigur!

— Nu eu fac legile, domnule Fialkowsky! îi replică mereu cuviincios primul comisar regal.

— Dar unde scrie că aveţi dreptul să-mi ocupaţi casa?

— Întrebaţi, vă rog, pe cei autorizaţi să vă răspundă! zise colonelul Săulescu.

Fialkowsky îşi dădu seama că omul are dreptate, şi-l lăsă în pace. Primul comisar regal îşi luă servieta, coborî scările, ieşi în stradă, şi se urcă în maşină:

— La prefectură!

Între timp, Băleanu alergă la Crai-Voievod:

— Ce-o fi asta?

Crai-Voievod clătină din cap, destul de plictisit:

— Ce să fie? Regele!

— Bine! Regele! Dar ce vrea regele?

— Vrea o grămadă de lucruri! în primul rând Skoda a acaparat, prin noi, toate comenzile şi celelalte fabrici sunt supărate. Concurenţa e mare. Schnitt şi Beliotis îi oferă regelui avantaje mai mari decât Skoda. Personal, Beliotis e supărat că n-a obţinut participarea la contractul cu Skoda. Şi apoi, mai e la mijloc şi Krupp!… Krupp i-a trimis vorbă regelui că mai curând sau mai târziu, Cehoslovacia tot în mâna lui Hitler va încăpea, aşa că Skoda tot germană va fi… Şi în sfârşit, Buzatu vrea să ne aibă la mână pe noi… Pe Dacu, pe mine, pe tine, pe toţi… Mai cu seamă pe Dacu. E foc pe fratele Dacu! De când a trebuit să părăsească guvernul, Dacu a început iar să se agaţe de Roşcata – şi iar s-o tăvălească prin toate noroaiele. Şi asta, Carol nu înghite!… Ai înţeles? Aici e secretul descinderii de care nimeni nu ştie nimic. Vin comisari regali şi soldaţi fără ştirea ministrului de război. Vin controlori fiscali fără ştirea ministrului de finanţe. Vin procurori, fără ştirea ministrului de justiţie. Vine poliţia, fără ştirea ministrului de interne… Totul se face peste capul nostru, din ordinul lui, prin câţiva care lucrează în numele lui, în frunte cu Spiru Maramă… Şi toţi ăştia, vin la Fialkowsky să adune dovezi că ai noştri s-au înfruptat din banii lui Skoda…

— Dar cum se poate una ca asta? strigă Băleanu, congestionat. Înainte de a ne compromite pe noi, iese compromisă fabrica Skoda!

— Ce are a face?

— Ba are a face! Doar Skoda l-a ajutat pe rege să vină în ţară. Numai eu ştiu cât a lucrat Fialkowsky să-l aducă aici.

— Tocmai asta nu-i place! răspunse Crai-Voievod, care zâmbi amărât. Şi de asta a şi aranjat descinderea. Vrea actele care dovedesc că a fost adus de Skoda în ţară şi care se află închise în casa de fier a lui Fialkowsky. Vrea acte împotriva celor care au acte împotriva lui…

— Adică, împotriva noastră!

— Da, da!

— Şi a pus mâna pe ele?

— Asta n-am mai putut să aflu. Ştiu numai că un minut înainte de-ai veni tu, mi s-a telefonat că primul comisar regal a predat lui Spiru Maramă nişte dosare!

Ministrul de justiţie îngălbeni:

— Crezi că…

— Nu cred nimic! Am o singură speranţă: arhiva e prea mare! Nu cred să fi avut timp să facă mare lucru. Aşa că ar fi bine să telefonezi lui Fialkowsky să cureţe tot ce poate!

Băleanu puse îndată mâna pe telefon:

— Allo, Fialkowsky! Ce se mai aude pe la dumneata?

— Au pus jandarmi peste tot! răspunse Fialkowsky, supărat.

— Din ordinul domnului prim ministru, să plece toţi jandarmii!

— Mi-au pus sigilii!

— Rupe sigiliile şi adună tot. Nu-i exclus să se facă o nouă descindere!

— O să-şi piardă vremea degeaba, nene Ghiţă, răspunse Fialkowsky, mai bine dispus.

— Foarte bine! zise Băleanu şi vru să agaţe receptorul.

Dar Crai-Voievod, care stătea lângă el, îi reţinu mâna şi-i şopti:

— Spune-i lui Fialkowsky să plece noaptea asta de acasă! E mai prudent! Cine ştie ce se mai poate întâmpla! Să-şi pună actele la adăpost şi să se ducă oriunde o vrea, numai să nu fie acasă.

Băleanu transmise lui Fialkowsky cuvânt cu cuvânt sfaturile lui Crai-Voievod, apoi închise aparatul şi rămase descumpănit, cu mâinile moi, lăsate în jos, ca un om care nu ştie încotro s-o apuce.

— Şi acuma, ce-i de făcut?

Situaţia era grea. Fiecare dintre conducătorii partidului se înrudea prin Fialkowsky, cu Skoda. Crai-Voievod avea un fiu la Skoda. Băleanu avea un nepot – pe Vlădescu – la Skoda. Dacu, avea şi el un nepot – Romulus Stoilă – mare misit la Skoda. Şi cei care nu se înrudeau prin fii şi nepoţi, se înrudeau cu Skoda, direct. Multe şi delicate erau firele prin care partidul naţional-ţărănist era legat de aproape cinci ani de întreprinderile Skoda. Şi nu mai încăpea îndoială că regele, odată pornit, nu se va opri la mijlocul drumului decât doar dacă va fi împiedicat de cineva de care se teme. Cine?

— Franţa! zise, inspirat, Crai-Voievod.

Faţa lui Băleanu se lumină de lumina pe care o reflecta faţa lui

Crai-Voievod. Franţa! Desigur! Cine ar putea avea mai mare interes să salveze partidul naţional-ţărănist decât marea noastră aliată Franţa!

*

Carol stătea ca pe jăratec. Din cinci în cinci minute, îl chema pe Spiru la telefon:

— Ei, ce se aude?… Cum?… Iarăşi?… Haide, isprăveşte odată!… Bun!… Te aştept!

Când Spiru Maramă apăru, în sfârşit, Carol se repezi la el cu mâna întinsă:

— Cifrul!

— Este, sire!

Maramă puse pe un scaun servieta doldora de hârtii, îşi descheie tacticos buzunarul de dinăuntru al vestonului, scoase un plic şi i-l întinse regelui:

— Poftim, sire!

Cu mişcări nervoase, Carol despături cele câteva foiţe pe care le găsi în plic, le parcurse în grabă şi oftă uşurat. Trecuse prin momente penibile în toată după amiaza aceea: va găsi sau nu va găsi colonelul Săulescu cifrul care-i dădea lui atâtea insomnii? Dacă cheia aceasta a corespondenţei cu fabrica Skoda rămâne mai departe în mâna lui Fialkowsky, toate documentele confiscate de comisarii regali nu fac nici două parale!… Acuma, e liniştit! Cifrul se află, cum spunea marele său unchi despre dosarele represiunii din 1907, acolo unde trebuie să se afle… Carol puse hârtiile la loc în plic şi le închise deocamdată în sertar, apoi îi spuse, vesel, lui Spiru Maramă:

— Ei, acu să vedem şi vânatul cel mare.

Prefectul poliţiei îşi goli servieta pe masă, şi sub ochii regelui începură să se perinde cifre, date, facturi, telegrame, oferte, liste, comenzi, scrisori oficiale şi nenumărate bileţele particulare cu caracter confidenţial – toate într-un limbaj încâlcit, cu nume ciudate, cu înşiruiri lungi de iniţiale, cu împreunări de cuvinte scoase parcă din literatura decadentă la modă – toate, însă, învârtindu-se numai în jurul a două probleme: înarmarea ţării şi numele celor care au încasat bacşişurile de pe urma acestei înarmări. Aplecat peste birou, Carol răvăşea, alegea, împărţea în două grupe hârtiile, cu atâta agilitate, încât Spiru Maramă avu un moment impresia că-l vede pe rege la pocher. Aceeaşi pasiune şi

aceeaşi iuţeală în degetele lui de trişor de clasă înaltă! De aceea îl iubea Spiru atâta pe Carol: pentru că era un om care oriunde s-ar găsi, singur, în deşertul Saharei, sau pe o insulă pustie, sau agăţat de o scândură în mijlocul oceanului, nu s-ar pierde. Învinge tot, numai cu cele zece binecuvântate şi înţelepte degete ale lui.

— Dragă Spirule, îl auzi Spiru pe Carol, s-a lucrat bine!... Îţi mulţumesc!... Şi te rog să mulţumeşti comisarilor!

Trase înspre el unul din teancurile de hârtii şi continuă:

— Astea rămân la mine! Şi cu astealalte... cu astealalte faci scandal. Dă-le pe mâna băieţilor, să scrie tot ce le trece prin minte, fără nicio restricţie. În special să spună că s-au găsit la Fialkowsky documente secrete militare şi că individidul a făcut spionaj. Numai să fie cu băgare de seamă să nu apară direct numele lui Dacu şi Crai-Voievod! Deocamdată, ajunge ca Dacu şi Crai-Voievod să simtă numai că am tot ce-mi trebuie ca să le astup gura!

*

Noaptea târziu, când se pregătea să se culce, doctorul Bratu fu chemat la telefon de Puiu:

— Domnule doctor, urgent! Maiestatea sa regele vrea să vă vadă!

Doctorul Bratu, care în cursul serii prinsese câte ceva în legătură cu descinderea făcută la Fialkowsky, nu se arătă de loc surprins că regele îi vorbeşte de Skoda.

— Domnule doctor, îi zise regele, se întâmplă lucruri grave. Suntem sclavii străinătăţii. Skoda ne jefuieşte. Din pricina Skodei nu putem să punem în picioare o industrie a înarmării care să fie a noastră, a românilor. Putem tolera ca starea aceasta de lucruri să continue? Te întreb pe dumneata, doctore Bratu, bun român, cu dragoste de neam şi de ţară: putem?

— Sire, făcu Bratu, o asemenea întrebare nici nu se poate pune! E o ticăloşie!

— Am ştiut că o să-mi răspunzi aşa, domnule doctor! făcu regele, aprins. S-a făcut o descindere la Skoda! Nu ştiu ce s-a găsit. Cercetările vor continua. Trebuie să dăm la iveală toate afacerile din jurul Skodei, fără să ţinem seama de nimeni. Numai de un lucru trebuie să avem grijă: de interesele ţării! Voi cere să ţi se pună la dispoziţie toate actele ce se vor găsi, pentru ca

opinia publică să afle din gura singurului om cinstit din ţara românească adevărul.

— Sire, aştept actele cu nerăbdare. Pot să asigur de pe acuma pe maiestatea voastră că nu voi cruţa pe nimeni!

— Pe nimeni! zise regele. Absolut pe…

Se opri şi-şi micşoră ochii, ca şi cum un gând nou i-ar fi întrerupt şirul frazei, apoi continuă, pe un ton mai mult meditativ:

— …deşi mă gândesc că tactic n-ar fi bine să ataci direct pe Dacu şi pe Crai-Voievod, ca să nu creadă lumea că o faci din răzbunare personală.

Doctorul Bratu nu se împotrivi punctului de vedere al lui Carol:

— Este adevărat, sire! Voi ocoli cât voi putea mai mult numele lor!

— Va fi foarte bine!… De altfel, ştii ce aş face eu în locul dumitale? N-aş afirma nimic, ci aş pune numai întrebări. Dumneata vrei să ştii atât: în buzunarul cui au intrat şperţurile de miliarde încasate de la Skoda, cu contractul 6102!

Doctorul Bratu îl privi cu admiraţie pe Carol şi-şi zise: Mare tâlhar regele ăsta al nostru! Dacă s-a născut vreun pungaş în ţara românească, ăsta-i el! După ce că e hoţ, mai e şi sadic pe deasupra!… Cică să-i întreb pe naţional-ţărănişti în buzunarele cui au intrat şperţurile cu contractul 6102!… Lui îi convine!… Cu contractul 6102 el n-are nici în clin, nici în mânecă! Dar după contractul 6102 s-au mai încheiat şi alte contracte cu Skoda şi la fel de cinstite!… De alea să nu pomenesc, pentru ca ăia să moară de necaz că nu pot răspunde, acuma, după ce el a pus mâna şi pe dovezile lui şi pe dovezile lor!

— Sire, răspunse el la sugestia lui Carol, aşa mă şi gândesc să fac: să-i ţin numai în întrebări. Să vedem şi noi ce pot răspunde!

— Splendid! zise Carol, încântat. Să vedem!… Şi-ţi mulţumesc, domnule doctor! Dumneata eşti, într-adevăr, o opoziţie conştientă! Şi opinia publică poate afla adevărul numai de la o opoziţie conştientă!

La plecare, doctorul Bratu se lovi de Stănescu şi Traian Săpunaru, care urcau scările la rege.

*

Astfel, ţara fu dăruită cu o afacere Skoda. Presa, cluburile, cafenelele, erau inundate de apele tulburi ale afacerii Skoda. Dar

fierberea cea mai mare era la parlament, unde se cimentau alianţele, se ciocneau opiniile şi se debitau anecdotele. O temă de mare succes era cifrul. Jurnaliştii, îngrămădiţi în jurul şefilor opoziţiei, notau fiecare cuvânt şi puneau întrebări peste întrebări:

— Ce înseamnă, domnule doctor Bratu, IFSYCA- CIQUE?

— Dracu să-i pieptene! răspunse Bratu, în timp ce toţi dimprejur făceau haz.

— Dar AKYFYCSYXHE?

— Cam acelaşi lucru!

— Nu zău, domnule doctor, nu ştii?

— Dar de unde să ştiu, dragă? protestă doctorul Bratu. Ce? Am luat şperţ de la Fialkowsky? Întrebaţi-i pe dumnealor!

Şi arătă spre un grup de naţional-ţărănişti care-şi sorbeau cafeaua în jurul lui Crai-Voievod.

— Vasăzică nu stiti nici ce este OSUYEKFICY- KXHE?

— Închipuieşte-ţi, dragă, că nici măcar asta nu ştiu!

— Dar Romiman?

— Asta da! Asta înseamnă comision!… E clar! Se înţelege din texte!…

— Şi «Reprezentantul lemnului»?

— Ministrul armatei!

— Şi «Reprezentantul de cauciucuri»?

— Ministrul de finanţe!

— Şi «Konsulent»?

— Legaţia Cehoslovacă!

— Dar «Palaelibus»?

Doctorul Bratu se încruntă:

— Palaelibus? Aşteaptă şi o să afli!…

Şi discuţia îşi reluă cursul serios în jurul acestei afaceri ascunse îndărătul contractului 6102. Toţi vorbeau despre contractul 6102. Când a fost încheiat contractul 6102? La începutul anului 1930! De către cine? Nu se spunea! Dar toată lumea ştie de către cine: de către guvernul naţional-ţărănist prezidat de Dacu, înainte de revenirea lui Carol în ţară. Dar ce era contractul 6102 încheiat înainte de revenirea lui Carol în ţară? Cea mai vastă panama din câte panamale cunoaşte istoria acestei ţări. Toţi: Serafim Mărunţelu, Naie Naie, Stănică Popescu, naţional-liberalii lui Muică, naţional-agrarienii lui Traian Săpunaru, liberalii lui George, ţărăniştii doctorului Bratu,

ţărăniştii radicali ai lui Stănescu, conservatorii ţepişti ai lui Grigore Arţag, naţional-creştinii lui Caţă, legionarii lui Aurică Cziucziewicz, pe scurt întreaga opoziţie conştientă vorbea, dezgustată, cu mâna la nas, despre afacerea Skoda şi despre contractul 6102. Pe baza acestui contract 6102, statul român a plătit fabricilor cehoslovace Skoda tunurile de câmp, tunurile antiaeriene şi obuzierele, cu preţuri între 48,26% şi 81,64% mai mari decât Jugoslavia.

Generalul Neaţă, care, dacă şi-a pierdut partidul, şi-a păstrat intactă deviza: «Muncă, ordine şi cinste», dezvăluia, la bufet, cu competinţa lui de militar încercat, ascunzişurile afacerii Skoda:

— De pildă, zicea el, pentru bateria de câmp şi garnitura de comandă pentru tragerea contra avioanelor, statul jugoslav a plătit 2.070.000 coroane cehe, în timp ce statul român, pentru aceeaşi baterie şi fără garnitura de comandă a plătit 3.760.000 coroane cehe, adică mai scump cu 81,64%. Un proiectil complet pentru tunurile acestea, jugoslavii l-au plătit cu 833 coroane, pe când românii cu 1.235 coroane, deci mai scump cu 48,26%. Un tun de 76,5 în pentru tragere contra avioanelor, jugoslavii l-au plătit cu 3.499.380 coroane, şi noi, cu 5.540.000 coroane şi aşa mai departe…

Aici interveni Grigore Arţag:

— Dar ştiţi dumneavoastră la ce sumă se ridică diferenţa dintre preţurile cu care am plătit noi armamentul şi cele plătite de jugoslavi? La peste un miliard două sute de milioane. În buzunarul cui a intrat diferenţa aceasta? Asta am vrea să aflăm: în buzunarul cui s-au scurs banii aceştia. Dar că noi am plătit toate furniturile cehoslovace cu asemenea preţuri, asta încă nu-i nimic. Adevărata potlogărie ştiţi care e? Că în oferta făcută de Skoda cu opt luni în urmă, preţurile n-au fost atât de mari. Ele au crescut numai când contractul a fost încheiat.

— Ei nu! E posibil?

— Vezi, doar, că e posibil. Cineva de aici a cerut Skodei să nu ţină seama de propria ei ofertă şi să treacă în contract preţuri mai mari. Şi aşa ne-am trezit cu o diferenţă între ofertă şi contract de aproape două sute şasezeci de milioane. În buzunarul cui a intrat diferenţa aceasta de două sute şasezeci de milioane? Sau mai bine zis: în buzunarul cui au intrat ambele diferente care la un loc fac cifra rotundă de un miliard cinci sute treizeci de milioane!… În buzunarul cui?

În încordarea întregii adunări, doctorul Bratu vorbi despre contractul 6102:

— Dar, domnilor, trec peste partea care ar privi mai curând codul penal, a acestei afaceri murdare şi vă întreb: oare nu era de datoria guvernului din 1929 –1930, să se gândească la promovarea industriei naţionale de armament? Oare nu era de datoria regimului care a cârmuit ţara înainte de reîntoarcerea maiestăţii sale regele Carol II în ţară, să se ferească să se dea legat de mâini şi de picioare străinătăţii, pentru lucruri care puteau fi fabricate în tară? Oare nu ştia guvernul acela din 1929-1930 că o ţară, atâta vreme cât nu este prevăzută cu o industrie proprie de armament care s-o poată alimenta în timp de război, e de fapt dezarmată, chiar dacă depozitele ei ar geme de arme? … Şi apoi, domnilor, mai este un aspect grav al afacerii: la încheierea contractului 6102, direcţia tehnică şi direcţia armamentului n-au fost consultate! De ce? De ce să ajungem, domnilor, la situaţia ca ofiţerii să se întrebe pe ce bază s-au stabilit materialele, cantitatea lor, caracteristicile, compunerea bateriilor, preţurile, termenul de livrare şi aşa mai departe? Cine a făcut comenzile? Oameni de meserie? Nu, domnilor, căci iată ce se întâmplă: s-au cumpărat prin contractul 6102 tunuri, dar nu s-au cumpărat muniţii! Ce te faci cu tunurile, fără muniţii, deşi răul s-ar fi putut repara, dacă guvernul din 1929—1930 şi-ar fi adus aminte că în ţară avem un arsenal, o pirotehnie, o pulberărie, o fabrică de pulbere particulară… Şi nu numai pulbere putem fabrica în ţară, ci la uzine ca Reşiţa, Copşa, Cugir, Beliotis, putem fabrica toată trăsurăria necesară armatei. Or, domnilor, guvernul din 1929—1930, a comandat la Skoda, prin contractul 6102, un număr de 444 chesoane, 688 care de transport, 180 care port-ţeavă şi 181.138 proiectile, fără să se fi gândit să comande nici măcar o piesă în uzinele noastre naţionale. Nu zic, domnilor, că tot ce cuprinde contractul 6102 putea fi executat în ţară, dar o treime… măcar o treime am fi fost în stare să fabricăm. Şi – ceea ce trebuie să subliniez – am fi fost în stare să fabricăm pe un preţ mult mai redus, fără diferenţele acelea suspecte în concluzie, domnilor, interesele apărării naţionale au fost neglijate în chip criminal de către acei care au guvernat ţara în 1929—1930 şi care au încheiat

contractul 6102… Şi asta am vrea să descifrăm din tainele acestui contract: în folosul cui – comanda? În buzunarele cui – comisioanele? Cine sunt şperţarii, domnilor? Cine a dat mită, ştim! Dar cine a primit-o?… Cine?… Pentru înseşi interesele ţării, trebuie să aflăm cine! Căci ţara, domnilor, a suferit destul. A suferit arderea depozitelor, fără să afle vreodată cine le-a dat foc, a suferit fraudele fără să afle vreodată cine a băgat banii în buzunar, a înghiţit crimele electorale fără să ştie vreodată cine a ucis, dar să nu-şi facă nimeni iluzia că ţara va înghiţi şi afacerea Skoda fără să acţioneze. Nu pentru aceasta am pierdut opt sute de mii de oameni. Nu pentru aceasta am aşteptat două milenii împlinirea visului nostru de întregire. Nu pentru ca să fim de râsul şi de batjocura tuturor banditţilor dinăuntru şi din afară! Cine e vinovat cât de cât că a trădat interesele ţării, să fie pus la stâlp şi eu, care n-am ucis pe nimeni până acum, voi fi primul să trag în el.

Cu tot numărul lor mic, deputaţii din opoziţie izbutiră să acopere cu strigătele lor de dezgust şi mânie, protestele majoritarilor. După aceea, se urcă la tribună Traian Săpunaru.

— Domnilor deputaţi, începu el, sunt profund îndurerat de urâtul spectacol pe care ni-l oferă încă o dată politicianismul demagog şi incorect, care calcă în mod neruşinat interesele ţării… Contractul 6102, domnilor, va face epocă. Despre contractul 6102, domnilor, se va vorbi şi peste o mie de ani, ca de o reprezentare a felului cum anumiţi oameni politici au înţeles să conducă ţara până în preajma restauraţiei. Domnilor deputaţi, cu ce şi-a justificat guvernul din 1929—1930, contractul 6102? Prin nevoia de a grăbi înarmarea. Despre ce fel de grabă putea fi vorba, domnilor, dacă după clauzele contractului 6102 încheiat în 1930, abia în 1932 trebuiau să ne fie livrate 50.000 de proiectile, în 1933, 75.000 de proiectile, în 1934, 40.000 de proiectile, şi în 1935, 16.000 de proiectile. Asta se cheamă grabă? Nu!… Grabă a fost numai în încheierea comenzii. Acolo se ascunde secretul grabei: în încheierea comenzii! Şi veţi vedea îndată, domnilor, că nu acuz gratuit. Vă aduceţi aminte cum, în urmă cu patru ani, în zilele de glorioasă domnie ale regenţei, sub guvernarea naţional-ţărănistă, un val de rumoare publică s-a abătut deodată asupra noastră: ne atacă ruşii. Ruşii fac concentrări de trupe la graniţă. Azi-mâine, ruşii se aruncă asupra noastră. S-a otrăvit, domnilor, o ţară întreagă cu propaganda

aceasta. Pentru ca deodată, ca prin minune, totul să se liniştească. Nu ne mai atacă ruşii. Nu mai concentrează ruşii trupe la graniţă… Cum s-a întâmplat minunea, domnilor? Foarte simplu. Guvernul de atunci semnase contractul
6102. Aşadar, domnilor, totul a fost înşelătorie. Guvernul naţional-ţărănist a avut nevoie de atmosfera de panică, numai ca să-şi poată justifica afacerea de arme cu uzinele Skoda.

Dar ultimele cuvinte ale lui Traian Săpunaru nici nu mai putură fi auzite, pentru că majoritatea, spumegând de mânie, tăbărî asupra lui:

— Ce ai făcut cu alea treisprezece milioane, escrocule?

— Hârtia? Ce-i cu hârtia?

— *Monitorul oficial*! Potlogăria de la *Monitorul oficial*!…

— *Vin nou*!…

— Societatea «Mica»…

— Banca Kerbalà!…

— Cum stai cu Willy Pământeanu?

Traian Săpunaru, cu braţele încrucişate, şi cu o privire sfidătoare, înfrunta, nemişcat, insultele deputaţilor majoritari, fără să scoată un cuvânt. După două minute, majoritarii, epuizaţi ca de obiceiu, renunţară la indignare şi-şi reluară locurile, curioşi să audă ce le va spune noul orator care se urca la tribună, înarmat cu un teanc de hârtii. Era Stănescu, fost ministru în trecutele guvernări naţional-ţărăniste şi astăzi şeful partidului ţărănist-radical, care trecu îndată la atac:

— Domnilor deputaţi, s-a vorbit în ziare de un cuvânt ciudat: «palaelibus». Cuvântul acesta s-a găsit în registrele de plăţi ale casei Skoda în dreptul unor sume foarte importante. Cei interesaţi să ascundă adevărul au dat tot felul de interpretări acestui cuvânt. Fialkowsky ba zice că ar fi preţul unui teren viran, ba că ar fi un provizion cuvenit directorilor societăţii, ba că ar însemna «număr de comision», ba că s-ar înţelege prin el cheltuieli pentru experţi, sau gratificaţii pentru funcţionari!… Dumnezeu să-l înţeleagă, pentru că noi nu mai înţelegem nimic! … Acuma vine însăşi direcţia centrală a Skodei de la Praga să ne spuie că «pal» este o prescurtare a cuvântului latin «palmare», care înseamnă cheltuieli de avocat şi că «palaelibus» se compune din anumite litere subliniate ale cuvintelor «palmare, des avocatos, expertes, licences, bonus»… Şi după asta vine să ne mai spună că «palaelibus» înseamnă «licenţă de fabricaţie».

Ei, acuma vă rog, domnilor, să-mi spuneţi: ce înseamnă «palaelibus»?… Nu răspunde nimeni! Dar bineînţeles! Cum să pricepem cuvinte care pot fi dezlegate numai cu un cifru? Dar unde e cifrul? În mâna cui se află cifrul?… Să-mi spună domnul ministru de interne, domnul Marinescu: în mâna cui se află cifrul!

— În mâna mea! răspunse Marinescu.

— Şi eşti sigur de el că-i bun?

— Nu!

Candoarea cu care ministrul de interne răspunse la întrebarea lui Stănescu, sili adunarea să uite de toată gravitatea problemei şi să se lase pradă râsului.

— Aţi văzut? reluă Stănescu. Dumnealui are un cifru, ştie că nu-i bun de nimic şi se mai laudă cu el.

— N-are a face! răspunse Marinescu. Dacă nu-i bun ăsta, găsim noi altul! Cel adevărat. De altfel, am cerut şi centralei Skoda să ne trimită un cifru.

— Şi ţi l-a trimis?

— Încă nu! Pune condiţii! Zice că e dispusă să ajute la descifrarea corespondenţei, dar cere ca operaţia aceasta să se facă în prezenţa unor reprezentanţi diplomatici cehoslovaci şi să se lămurească numai chestiunea dacă Fialkowsky a făcut ori nu spionaj militar! Pentru rest, Skoda invocă inviolabilitatea secretului comercial!

Stănescu ridică glasul:

— Domnilor, nu vedeţi că-şi bat joc de noi?… Ne mai pun şi condiţii! Şi nimeni nu îndrăzneşte să se atingă de Fialkowsky al lor! Să-mi spună, de pildă, domnul ministru de interne, ce-i cu sigiliile care au fost rupte la casa Skoda şi cine le-a rupt?

Ministrul de interne se ridică plictisit:

— Nu ştiu ce vrea domnul Stănescu de la mine! În toate găseşte cusur! Că s-ar fi rupt sigiliile! Dar lucrul e foarte simplu şi i se poate întâmpla oricui. S-au pus sigilii la biroul de acasă al domnului Fialkowsky. Fetiţa lui, în vârstă de zece ani, a crezut că tatăl ei se află în birou şi a deschis uşa. Se înţelege că sigiliul a cedat şi a căzut.

— Dar de ce a cedat uşa, domnule ministru?

— Pentru că nu era încuiată.

Stănescu se adresă adunării, care se pornise iar pe râs:

— Aţi auzit, domnilor? S-au pus sigilii pe o uşă descuiată! Dacă s-a mai pomenit aşa ceva de când lumea!… Bun! Fie şi aşa cum

spui dumneata! Dar cine a rupt sigiliile de la biroul din Batiştei?

— Chestia e şi mai simplă, domnule Stănescu! răspunse ministrul de interne. Când a aflat că s-au pus sigilii în Batiştei, Fialkowsky s-a dus acolo şi a protestat. Precum ştiţi, lui Fialkowsky îi lipseşte mâna dreaptă. Şi cum Fialkowsky era foarte enervat, s-a agitat atâta până i s-a agăţat nasturele de la mâneca goală de sfoara sigiliului… şi sigiliul a căzut!

Singurii care nu râdeau erau ministrul de interne şi Stănescu, care ţipa ca să se poată face auzit:

— Ce vă spuneam, domnilor? Îşi bat joc de noi!

Aşteptă până să se potolească adunarea, şi reluă atacul:

— Dar să lăsăm asta şi să revenim la cifru. Cred că v-aţi dat seama că putem aştepta mult şi bine cifrul acesta şi că dacă vrem un cifru, trebuie să ni-l facem singuri. Or, aici, domnilor, în cazul lui «palaelibus», nici nu avem nevoie de cifru, pentru că problemele se descifrează de la sine. În documentele confiscate la Skoda se găseşte o scrisoare cu data de 8 octombrie 1929… Notaţi vă rog data: 8 octombrie 1929… în care Fialkowsky scrie la Praga următoarele: «Având în vedere depeşa dumneavoastră, costul de transport şi paleliform, am mărit preţurile cu miladre polikoda. La această comandă va fi baroc palaelibus». Ce este «palaelibus», tot nu putem şti, dar începem să bănuim. După câteva luni, Fialkowsky trimite centralei o nouă scrisoare în care spune: «În scrisoarea dvs. din 16 ale lunei precedente ne comunicaţi că toate facturile au fost alcătuite cu palaelibus baroc. Deoarece la această ofertă vom scăpa cu un palaelibus baby, am diminuat preţurile dvs. Cu c.c.o. ocker polikoda». Acum, domnilor, cred că putem înţelege şi fără cifru, limbajul lor savant. «Palaelibus baroc» înseamnă «şperţ mare» şi «palaelibus baby» înseamnă «şperţ mic»… De asta, găsim în registrele Skoda cuvântul «palaelibus» şi cifre «baroc» ca 11.000.000 de lei, şi cifre «baby» ca 100.000 de lei… Misterul e dezlegat, domnilor! Toate celelalte câte se spun despre afacerea Skoda nu sunt decât simple detalii… Pilonul moral al contractului 6102 este «palaelibus»… «Baroc» sau «baby», trăiască «palaelibus»! … Dacă nu curge, pică, domnilor! Din asta s-au inspirat domnii naţional-ţărănişti când au semnat în anul 1930 contractul 6102…

Atunci se auzi glasul furios al lui Bagradian:

— Dar tu unde ai fost?

Urgenţa pe care o punea ministrul Franţei în cererea sa de a fi primit, îl tulbură pe rege. Bucuria că acuma îi poate înfunda oricând pe naţional-ţărănişti împreună cu Dacu al lor, îl făcuse să uite cu totul de Franţa! Evident!… Franţa! Aici are şi Franţa de spus un cuvânt! Cum a putut fi atât de uşuratec încât să-i scape din vedere că interesele Skodei cehoslovace sunt apărate de uzinele franceze Schneider-Creuzot şi că interesele uzinelor franceze Schneider-Creuzot sunt şi interesele Skodei cehoslovace, şi că ambele firme nu fac decât una! În 1930, când s-a semnat contractul 6102, au fost, desigur, neînţelegeri între francezi şi cehoslovaci, dar de atunci sunt trei ani. Şi în aceşti trei ani, Skoda a convins pe Schneider-Creuzot să-şi urce preţurile la nivelul preţurilor ei – şi că în loc să se concureze, mai bine ar lucra mână-n mână… Cum, dar, să nu intervină ministrul Franţei într-o afacere care atinge uzinele de armament cehoslovace? Îngrijorat, deci, Carol căuta argumente cu care să justifice în mod plauzibil descinderea de la birourile Skoda – dar se zbuciuma în zadar, îşi dădea el însuşi seama că motive nu existau – şi că în orice caz, nu din partea lui ar putea să existe motivele acestea. Ministrul Franţei nu este un prost – şi probabil că vine cu părerea gata formată: descinderea s-a putut face numai pentru că aşa a vrut regele. Singura cauză a acestei operaţii este voinţa regală. Carol era plictisit. Voinţa regală nu putea fi invocată de el, care dă zilnic interviuri că nu vrea dictatură. Îl consultă şi pe Aureanu. Dar nici pe Aureanu nu-l ajuta fantezia.

— Nu găsesc, sire, zise el amărât. E o chestie încurcată.

— Şi atunci?

— Nimic, sire! Propunerea mea ar fi să lăsaţi totul pe seama inspiraţiei. De altfel, nici nu ştim exact ce vrea guvernul francez! Aşa că mai întâi să vorbească!… După aceea, veţi vedea ce aveţi de făcut!

Regele îl primi, aşadar, pe trimisul Franţei, pe cât de cordial, pe atât de nepregătit.

— Sire, zise ministrul Franţei, guvernul meu îmi cere să-i fac un raport exact asupra celor ce s-au petrecut la birourile Skoda.

Regele căută să bagatelizeze problema:

— După câte se pare e vorba de o chestie fiscală! răspunse el. Exact nu ştiu, pentru că nici n-am avut timp să mă informez.

Din privirea ministrului, regele pricepu că a pornit pe un drum greşit, şi reveni îndată:

— Desigur că sunt chestiuni fiscale şi chestiuni fiscale! Cum Skoda este o întreprindere mare, s-ar putea ca afacerea să fie mai gravă!

Ministrul Franţei zâmbi:

— Fără îndoială, sire! După informaţiile mele, însă, Skoda este acuzată nu de simplă evaziune fiscală ci de corupţie, de jaf şi de spionaj militar!… Şi acuzaţiile sunt publice.

Regele-şi pierdu capul:

— Dar e spionaj dovedit, domnule ministru!

— Dovedit cu ce, sire? Cu actele găsite în sertarele lui Fialkowsky? Ce cuprind actele acelea? Sunt date militare, sire! Dar ce s-ar putea găsi în birourile unei întreprinderi de armament decât date militare! Dacă Skoda ar fi vândut pânzeturi, s-ar fi găsit în sertarele ei date cu privire la industria textilelor!… Asta nu se cheamă spionaj! Cu acelaşi temei ar putea fi acuzat de spionaj un medic la care s-ar găsi tratate medicale!

— Nu-i chiar aşa! îl întrerupse Carol. Aici e spionaj în toată regula. A avut oameni peste tot, a cules informaţii, a ţinut în curent centrala cu orice mişcare se făcea în viaţa noastră politică… Spionaj curat, domnule ministru!

Ministrul Franţei se aplecă spre Carol şi-i spuse pe un ton de înţelegere:

— Sire, dar unde s-a mai pomenit afacere de arme fără spionaj! Fără un anumit spionaj! Comerţul de arme implică spionajul! Nici nu face să stăruim! Guvernul meu nici nu insistă asupra acestui lucru, pentru că nu-şi închipuie că maiestatea voastră l-ar putea lua în serios!… Ceea ce ne… ca să zic aşa… incomodează şi ne îndeamnă să intervenim într-o chestiune care nu ne priveşte pe noi, ci statul cehoslovac, este altceva! Cunoaşteţi legăturile de prietenie care leagă Franţa de Cehoslovacia!

— Mai e vorbă! apăsă cu căldură Carol. Dar şi noi, românii, suntem legaţi de Cehoslovacia…

— …şi de Franţa! adăugă, subtil, ministrul Franţei.

Carol tăcu. Era încurcat. Ministrul Franţei îi spunea fără înconjur că orice încercare de a atinge interesele fabricii Skoda ar putea duce la o tulburare a relaţiilor dintre Franţa şi România,

sau mai bine zis, dintre Franţa şi regele României. Ceea ce lega între ele Franţa, Cehoslovacia şi România era, înainte de orice, comerţul de arme.

— Mai e nevoie să amintim de legăturile noastre cu Franţa? făcu regele, într-un efort de entuziasm.

— Atunci? întrebă ministrul Franţei.

Era o întrebare care-l punea pe Carol în faţa unei noi probleme. Ministrul Franţei îi cerea cu acest singur cuvânt să suspende toată campania împotriva Skodei şi a contractului 6102. S-o suspende – cum? Dacă n-a putut găsi o justificare pentru descindere, cu atât mai greu va găsi o justificare pentru muşamalizarea întregii afaceri! Dar ce-i pasă guvernului francez? Guvernul francez cere ca, într-un fel sau altul, scandalul să fie curmat! Scăpare nu poate fi!

— Puteţi comunica guvernului dumneavoastră, răspunse Carol, că poate fi liniştit. Mă voi ocupa eu personal de afacere, şi până în douăzeci şi patru de ore, lucrurile se vor aranja.

*

De trei ani, din ziua restauraţiei, senatul n-a mai trăit un asemenea moment. Niciun senator nu lipsea de la şedinţă. Regele-şi exprimase dorinţa ca toată lumea să fie de faţă – şi dorinţa lui a fost împlinită. Ba, a fost împlinită cu multă plăcere, pentru că astăzi avea să se dezbată şi aici afacerea Skoda.

Mareşalul Neaţă, cel dintâi care luă cuvântul, începu prin a face o scurtă relatare a faptelor, pentru a ajunge la câteva triste concluzii:

— Ne-am creat o situaţie penibilă faţă de o ţară amică. Uzinele Skoda sunt o mare întreprindere, a cărei existenţă interesează în cel mai înalt grad statul cehoslovac. Şi noi ne-am găsit să acuzăm de mită uzinele Skoda. Este o mare inabilitate politică. Se ştie doar că dacă mituitul este vinovat, trebuie să iasă vinovat şi mituitorul. Şi doar mai zilele trecute statul nostru a semnat un pact de alianţă ofensivă şi defensivă cu Cehoslovacia. După câte pot să înţeleg, singurul care trebuie tras la răspundere în afacerea aceasta este spionul Fialkowsky care a indus în eroare şi pe ai noştri şi a indus în eroare şi fabrica Skoda.

Urmă la cuvânt Crai-Voievod.

— Este o mare greşeală, este o aberaţiune să se acuze de mituire, de spionaj, de incorectitudine, casa mondială Skoda,

care ne-a livrat de atâtea ori şi ne va livra, sper, şi în viitor, armament şi ne va ajuta să ne organizăm definitiv industria noastră de apărare naţională. Din parte-mi, resping această acuzaţie adusă uzinelor Skoda. Altceva este dacă vorbim de Fialkowsky, reprezentantul Skodei aici. Operaţiile lui sunt, într-adevăr, suspecte. Nu este exclus – eu sunt aproape convins – ca el să fi înşelat bunacredinţă a centralei şi să fi băgat banii în buzunar, dar, ca să se justifice, să fi trecut în registre numele unor oameni pe care nici nu-i cunoaşte. Totuşi, indiferent de escrocheriile lui, un fapt este cert de pe acum. E vinovat de spionaj militar – şi va trebui să răspundă pentru aceasta. Ca primă măsură, am şi dat ordin să fie arestat!

Veni la tribună apoi şi mareşalul Prezan:

— Sunt fericit, domnilor, zise el, că aţi adus în senat această nefericită afacere Skoda, atât de mult dezbătută în Cameră, ca să spun şi eu două cuvinte. Să nu opriţi comenzile fabricii Skoda. Desigur că ar fi de dorit ca să avem o industrie naţională de armament. Dar lucrurile acestea nu le poţi realiza apăsând pe buton. Trebuie răbdare. Până atunci, cumpăraţi de la Skoda tot armamentul care vă trebuie, ca să ne putem apăra scumpa noastră patrie. Şi dacă acest Fialkowsky este spion, împuşcaţi-l!

Mareşalul Prezan vorbise ca un adevărat militar şi mişcase inimile maturului corp, care-l răsplăti cu aplauze. Ministrul apărării, generalul Spiridonovici, se ridică şi, înainte ca bătrânul mareşal să fi părăsit tribuna, vorbi:

— Sunt, fără doar şi poate, în asentimentul unanim al adunării, dacă adresez mulţumirile mele de profundă recunoştinţă domnului mareşal Prezan, pentru cuvintele şi concluziile cu adevărată putere de lege cu care a binevoit să ne onoreze. Acestui titan al neamului românesc, reazim al ţării de zile grele, toată suflarea românească şi noi militarii în special, îi jurăm pe cuvânt de onoare că sfaturile dumisale vor fi urmate cu sfinţenie. Perfecţiunea caracterului său va fi exemplul nostru de totdeauna pentru binele oştirii şi destinele acestui neam, la a cărui consolidare a contribuit într-un mod atât de glorios. Dacă…

Nu termină, pentru că în acel moment se auzi un horcăit, după care imediat începură să răsune ţipete în toată incinta:

— Un doctor!… Să vină un doctor!… Repede, că moare!

Prezidentul adunării sună din clopoţel!

— Linişte!… Vă rog linişte! Ce s-a întâmplat?

— I s-a făcut rău mareşalului Neaţă! îi răspunse generalul Spiridonovici, ministrul armatei.

În timp ce mareşalul Neaţă era scos din sală, Crai-Voievod îi şopti ministrului de interne, Marinescu:

— Cum se ridică şedinţa, te duci până la Văcăreşti, să vezi dacă nu-i lipseşte ceva lui Fialkowsky!… Şi roagă-l să nu se supere!… Avem cu toţii grijă de el. Ordin de la rege!

XII

Valuri-valuri, cetăţenii – sute şi mii – soseau la Arenele Romane, unii veseli, alţii încruntaţi, dar toţi năduşiţi de soarele aprig de iulie şi cu numele lui Stănică Popescu pe buze. Eroul zilei era Stănică Popescu, directorul ziarului *Globul*. Mulţumită lui, ţara putea lua azi parte la prima demonstraţie a ligii antirevizioniste.

De pe acum, a zice liga antirevizionistă însemna a zice Stănică Popescu, pentru că Stănică Popescu era iniţiatorul şi realizatorul acestei mari organizaţiuni patriotice, al cărei program avea un singur articol: să pună pe unguri cu botul pe labe.

De unde i-a venit ideea aceasta a ligii, Stănică Popescu o mărturisea bucuros: de la nevoi. Nu de la nevoile lui. Nevoi – slavă Domnului! — avea! Şi multe! Şi mari! Dar în momentele grele prin care trece ţara acum, lui Stănică Popescu nu-i mai ardea de nevoile lui personale, ci de nevoile neamului. Alea îl dureau: nevoile neamului. Şi niciodată nevoile neamului n-au fost mai grele ca în vremea din urmă: de câteva luni, de când Hitler a venit la putere, ungurii au devenit şi mai obraznici cu pretenţiile lor asupra Ardealului. Şi niciodată nevoile neamului n-au picat mai bine ca în vremea din urmă: iar au început studenţii

să se ţină de capul lui Stănică Popescu. Cică să le dea banii.

— Care bani, bre?

— Banii pe care îi tot strângi de şapte ani pentru cămin.

— Care cămin, bre?

— Căminul nostru, domnule Popescu! Ai strâns până acum douăsprezece milioane, domnule Popescu!… Banii noştri, domnule Popescu! Douăsprezece milioane…

— Care douăsprezece milioane, bre?

— Alea douăsprezece milioane pe care le-ai depus la Banca Românească pe numele dumitale… şi pe care încasezi procente!

— Care procente, bre?

— Procentele pe banii noştri cu care vrei să-ţi construieşti un palat!

— Care palat, bre?

— Palatul *Globului*, domnule Popescu!

— Şi ce aveţi voi cu palatul *Globului*, bre?

— Cu palatul *Globului* n-avem nimic… avem cu alea douăsprezece milioane… Alea să ni le dai, că altminteri iese scandal!

— Şi tocmai acu v-aţi găsit, bre? Când ţara e în primejdie şi bolşevicii vor să ne atace?… Păi ştiţi voi ce faceţi, bre?… Faceţi jocu Moscovei! Ăia atâta aşteaptă: să vadă cum ne luăm de păr între noi, să ne dea cu toroipanu-n cap!… De ce nu înţelegeţi, bre?… Banii vi-i dau! Numai să treacă primejdia şi vi-i dau numaidecât!

— Păi, de şapte ani, tot cu vorbele astea umbli să ne ameţeşti: cu bolşevicii!

— Care bolşevici, bre?

— Cu bolşevicii ăia cu care nu vrei să ne dai banii înapoi!

— Care bani, bre?

Şi iar o luau de la capăt şi iar se ciorovăiau ceasuri întregi, până ce toată povestea se termina cu ameninţări din partea studenţilor şi cu făgăduieli din partea lui Stănică Popescu.

Asta a ţinut până nu de mult, când ungurii, tari pe declaraţia lui Hitler că fără o revizuire a tratatelor de la Versailles şi de la Trianon nu poate fi pace, au început s-o ia razna. De atunci, Stănică Popescu îndrumă nevoile neamului de la răsărit spre apus. Astfel că, atunci când conversaţia cu studenţii ajungea la bolşevici, Stănică deschidea nişte ochi mari, şi nedumeriţi şi indignaţi:

— Care bolşevici, bre? Cine v-a vorbit de bolşevici, bre? Ungurii cer revizuirea tratatelor şi ne ameninţă cu războiul şi voi veniţi cu bolşevicii? Adică să dăm ungurilor Ardealul… asta aţi vrea! Bravo! Studenţimea noastră românească, tineretul nostru românesc, floarea ţării noastre româneşti vrea să dăm ungurilor Ardealul nostru românesc! Frumos, n-am ce spune! Români! Buni români! Păi dacă voi, românii, aveţi curajul să vorbiţi cum vorbiţi şi vă mai şi bateţi cu pumnii în piept că aţi fi buni români, ce-aş mai putea pretinde de la jidani?

Dar repetând vorbele astea bine simţite de câteva ori, se petrecu o minune: la un moment dat, nu mai rosti propoziţia ultimă interogativ, ci imperativ: «Ce-aş mai putea pretinde de la jidani!»

Aşa se născu liga antirevizionistă: din nevoile neamului. Ungurii cer românilor să le dea Ardealul, studenţii cer lui Stănică Popescu să le dea banii – şi Stănică Popescu se vede pus la mijloc, de soartă, să rezolve una din probleme, prin cealaltă.

Lupta porni imediat. Cel dintâi pe care Stănică Popescu îl chemă la telefon, fu, bineînţeles, doctorul Willy.

— Doctore, care va să zică de ăştia-mi eşti, hai? Bine!… Bun!… Bravo!… Şi aşa crezi că o să fie şi pe lumea ailaltă, hai? Bine!… Bun!… Bravo!…

Doctorul Willy nu prea ştia ce să creadă: glumeşte Stănică, ori e supărat!… Şi dacă e supărat, pe ce chestie? Nu pricepea!

— Dar cu ce ţi-am greşit, coane Stănică?

— Păi după ce că nu mai dai cu anii pe aici, mai întrebi? Biiine!

Prin urmare, asta era: un reproş de amor. De! Cam are dreptate Stănică! Dacă are, are! De aproape două luni nu s-au văzut!

— Iartă-mă, coane Stănică! făcu Willy sentimental. Peste o zi-două…

— Alo! Iar începi! Peste o zi-două! Parcă politica stă să te aştepte pe dumneata!

Doctorul Willy simţi că se învârte casa cu el. Politica?… Politica să-l aştepte pe el, când el o viaţă întreagă numai asta face: aşteaptă politica!

— Politica zici, coane Stănică?… în cinci minute sunt la dumneata!

*

De o vreme încoace, doctorul Willy Pământeanu era un decepţionat. El îi vroia pe toţi, dar pe el nu-l mai vroia nimeni. În vara trecută, doctorul Willy oferise lui Crai-Voievod şansa de a avea colaborarea ligii evreilor israeliţi în alegerea unui parlament care să apere interesele generale ale ţării, dar Crai-Voievod nu l-a înţeles şi a dat cu piciorul în noroc. Doctorul Willy s-a adresat atunci vechiului său amic Muică – şi a încercat să trezească în el interesul pentru o acţiune comună electorală, în amintirea conferinţelor ţinute de şeful partidului naţional-liberal la cercul cultural al ligii evreilor israeliţi, o dată despre regele Solomon, altă dată despre psalmii lui David, a treia oară despre zidurile Ierihonului şi a patra oară, direct, fără aceste simboluri, despre înfrăţirea evreo-română, dar Muică s-a arătat la fel de intransigent ca şi Crai-Voievod. Cu inima strânsă, doctorul Willy a început să bată pe la uşi ceva mai modeste, dar peste tot întâlni numai surzi şi muţi. Îmbătrânit, stors de vlagă, lipsit de orice speranţe, doctorul Willy crezu că nu-i mai rămâne nimic altceva de făcut decât să-şi ia adio de la viaţa politică şi să-şi vadă numai de liga evreilor israeliţi, când în ultima secundă, Cel-de-sus îi trimise un aliat viteaz şi loial: liga prunarilor.

Liga prunarilor era o asociaţie patriotică al cărei program prevedea la articolul 1 răspândirea ţuicii şi a sentimentului monarhic în straturile cât mai largi ale poporului. În vederea acestui scop, liga prunarilor a încercat, la începutul campaniei electorale, să încheie un cartel electoral cu Caţă Coroiatu, dar Caţă Coroiatu ceru conducătorilor ligii garanţii în scris că ţuica se va vinde în sticle închise cu dopuri – şi că dopurile vor fi confecţionate în fabrici de dopuri curat româneşti. Oameni oneşti, cei care erau la cârma destinelor ligii prunarilor îi declarară lui Caţă, în termeni cuviincioşi dar răspicaţi, că, din motive particulare, nu-i pot da nicio garanţie în acest sens. Astfel, liga prunarilor trebui, cu regret, să se despartă de liga naţional-creştină a lui Caţă, dar cu atât mai mult se bucură când află că liga evreilor israeliţi a lui Willy e disponibilă. Pactul fu încheiat repede şi Willy explică amicilor săi cu un entuziasm convingător:

— Ştiţi ce m-a făcut să închei cartelul cu liga prunarilor? Criza economică de la sate. Demagogia antisemită a luat proporţii grave la sate, pentru că acolo bântuie criza economică. Populaţia evreiască, însă, nu este rurală, ci orăşenească. De aceea, pentru

ca antisemitismul să nu găsească un teren prielnic la oraşe, trebuie să luăm toate măsurile spre a feri oraşele de o criză economică. Singuri, nu putem face nimic. Eram, deci, datori să ne găsim aliaţi printre acei care n-au nici ei interes să lase oraşele pradă crizei economice. Cine sunt ei? Marii producători! Marii producători sunt, ca şi evreii, împotriva crizei economice. Şi primii mari producători care au înţeles că între ei şi evrei există interese comune, sunt cei din liga prunarilor. Fără tocmeli şi discuţii, liga prunarilor a încheiat cartelul cu liga evreilor israeliţi. Ceea ce ne-a îndemnat la acest act politic, care va avea urmări incalculabile pentru interesele generale ale ţării şi interesele speciale ale evreilor, a fost faptul că liga prunarilor, care nu face nicio deosebire de rasă ori naţionalitate, s-a angajat ca, în cazul când va veni la putere, să asigure viaţa şi avutul evreilor. Acesta a fost scopul cartelului nostru cu liga prunarilor. Dar lupta noastră nu se opreşte aici, ci continuă. Pot să vă anunţ de pe acum că sunt pe cale să lărgesc acest cartel prin încheierea unor acorduri electorale şi cu alte categorii de producători: cu asociaţia farmaciştilor, cu asociaţia restauratorilor şi hotelierilor din Ardeal, precum şi cu sfatul gospodarilor din Brăila. Ca şi liga prunarilor, se obligă şi asociaţia farmaciştilor şi asociaţia restauratorilor şi hotelierilor din Ardeal şi sfatul gospodarilor din Brăila, ca, în momentul când vor veni la putere, să respecte viaţa şi avutul evreilor. Sunt sigur că asemenea carteluri corespund intereselor permanente ale ţării. De aceea, nu mă îndoiesc că ţara le va primi aşa cum se cuvine.

Ţara a primit, într-adevăr, aceste carteluri aşa cum se cuvine, dar, din nefericire, rezultatul a fost dezastruos: doctorul Willy n-a putut pătrunde în parlament. De atunci, doctorul Willy, supărat, luă hotărârea să nu mai facă o bucată de vreme politică, ci să-şi dedice inteligenţa, energia şi vremea, exclusiv refacerii economice a oraşelor, în sânul diferitelor consilii de administraţie, unde viaţa şi avutul evreilor erau absolut garantate. Surprins într-o asemenea stare de spirit, nu se putea ca doctorul Willy să nu fi fost plăcut impresionat de telefonul lui Stănică Popescu.

— Doctore, e rău! îi spuse Stănică Popescu de la primele cuvinte. Rău de tot!

— De ce rău, coane Stănică?

— E rău pentru că nu e bine, doctore!

— Dar de ce nu e bine, coane Stănică?

— Ungurii, doctore, ungurii!

— Ce-i cu ungurii, coane Stănică? făcu doctorul Willy care simţi că afacerea asta miroase a mii şi mii.

— Vor Ardealul, doctore!

— Ce vorbeşti, coane Stănică? Şi ce-i de făcut?

— Bani! Asta-i de făcut, doctore! Bani! Fără bani, ne-am ras de Ardeal! Aşa că, fă bine de bagă mâna în buzunar şi dă!

— Cui, coane Stănică? Ungurilor?

— Nu! Mie!

— Cât?

— Eu, doctore, nu ştiu ce-i aia «cât»! Aşa că te rog nu întreba cât! Deocamdată, dumneata… dă! Şi când o fi să te opreşti, n-avea grijă: îţi spun eu!

— Totuşi…

Stănică era om cu scaun la cap şi n-avea obiceiul să bage briceagul în burta omului, ca să-l înveţe cu cât trebuie să iubească ţara. Se înţeleseră. Că s-a înţeles Stănică Popescu apoi şi cu alţi israeliţi, armeni, greci, bulgari, nici nu încape vorbă! Pentru că unde s-a mai pomenit să se găsească vreo liftă de asta spurcată să fie atât de lipsită de simţ patriotic încât să lase Ardealul pe mâna unor «boangheni»! Dar asta nu era treaba doctorului Willy. Pe el, alta-l bucura: că a reintrat iar în viaţa politică a ţării, ca membru fondator al ligii antirevizioniste a lui Stănică Popescu. Nemărginită a fost, deci, satisfacţia doctorului Willy când, peste o lună, primi din partea lui Stănică Popescu invitaţia de a veni la prima demonstraţie a ligii antirevizioniste la Arenele Romane, spre a lua cuvântul în numele evreilor israeliţi.

Mândru şi fericit, doctorul Willy porni în haine negre şi joben, la Arenele Romane, unde sosi cu bine şi unde-şi găsi un loc rezervat în banca întâia. Se uită primprejur, salută ici pe unul, colo pe altul, dincolo pe al treilea, până dădu cu ochii de Stănică Popescu, care stătea mai la o parte, în grup cu alţi doi buni prieteni: Petrescu-Goleşti şi Serafim Mărunţelu. Cum îl zări pe doctorul Willy, Stănică Popescu îl salută de departe cu o bezea caldă şi-i strigă:

— Să trăieşti, doctore!… Bine ai venit!

Apoi, spuse celorlalţi:

— Uite-mi-l pe jidanul ăsta scârbos cum mi se bagă! Ca păduchele… în frunte! Alt loc nu şi-a găsit… Numai în banca

întâia! Parcă ar fi la el, în Palestina… nu în ţara românească! Şi dacă i-o spui, se mai şi supără, harhărul dracului!

Şi îngreţoşat de obrăznicia doctorului Willy, îşi împreună mâinile şi i se adresă de-a dreptul Celui-de-sus:

— Uf, Dumnezeule-doamne, când scăpăm odată de ei!

*

Prin marea mulţime care se înghesuia să-şi găsească un loc pe băncile Arenelor, circulau numeroşi tineri – unii în cămăşi verzi, alţii în cămăşi albastre – dar toţi pe braţ cu câte o zvastică. Acuma zvastica devenise o emblemă familiară afişată pretutindeni – şi semnificaţia ei era cunoscută de toţi, după ce Aureliu Cziucziewicz dăduse explicaţiile necesare în Cameră:

— Zvastica a spus el în stilul lui sănătos şi direct, care semăna mult cu stilul tatălui său, Zdrelea – este un semn precum că aparţii rasei arice!

Ca să-l necăjească, doctorul Bratu-i strigă:

— Va să zică, dacă un ovrei îşi pune o zvastică, devine arian!

— Ba nu! Zvastică are voie să-şi pună numai un arian!

— Şi de unde ştii că eşti arian!

— După zvastică! răspunse Aureliu, care se mira că doctorul Bratu nu pricepe atâta lucru.

— Ei, na! îi replică doctorul Bratu. M-ai lămurit! Se vede că aşa-i vorbeşti şi ţăranului, când îl îndemni să-şi pună zvastica la butonieră!

— Pardon! interveni râzând, Aureanu. Ţăranii n-au butonieră.

— Adevărat! făcu doctorul Bratu. Am greşit. Vroiam să zic: la suman, nu la butonieră. Prin urmare, când îl îndemni să-şi pună zvastică la suman, îi spui că asta-i dovada că aparţine rasei arice. Şi el, ce înţelege, te rog, prin rasa arică?

— Te înşeli, domnule doctor! îi răspunse, cuviincios, Aureliu. Ţăranului nu-i spun că zvastica este un semn arian, ci că este un talisman care-l apără de molime, de grindină, de secetă… şi de… şi de…

— …şi de lanciştii lui Caţă! îi strigă Arghir, care simţea o imperioasă nevoie să-l înţepe pe Aurică.

Adunarea făcu haz mare, pentru că niciodată nu s-au bătut mai rău legionarii cu lăncierii, ca în lunile din urmă, de când şi unii şi ceilalţi au început să poarte zvastică la braţ, ca nişte adevăraţi arieni. Incidentele mici de la începutul dizidenţei lor

din 1925, au ajuns acum încăierări mari. Lăncierii dădeau în legionari ca-n jidani – şi legionarii dădeau în lăncieri ca-n jidani, cu ce apucau: cu sifoane, cu sticle, cu scaune, cu ciomege. Şi dacă nu aveau sculele astea ariene la îndemână, dădeau cu briceagul. Şi când le lipsea şi briceagul, trăgeau cu pistolul. Dar întotdeauna, numai în uniformă. Fără uniformă, n-aveau băieţii nicio tragere de inimă. În primăvară, Crai-Voievod decretase că portul uniformei constituie un delict care trebuie pedepsit cu închisoarea – şi decretul fu aplicat, la primul prilej, cu severitate. Într-o zi, se urcă la tribună un tânăr lancist, sfrijit, cu o şuviţă de păr alb drept în mijlocul frezei – şi în uniformă: o cămaşă albastră, cu curea în diagonală şi cizme. La un semn al lui Crai-Voievod, majoritatea începu să urle:

— La bal mascat! La bâlci! Afară paiaţa! Afară!

Tânărul era de-ai lui Caţă. Şi l-au şi arestat.

Dar a doua zi, au venit la Cameră cinci de-ai lui Aurică. Toţi în uniformă, dar cu cămaşă verde – şi nu s-a mişcat nimeni. S-a ridicat Predescu, liberalul, şi a strigat:

— Dar pe ăştia de ce nu-i arestaţi, domnule prim ministru?

Crai-Voievod a râs şi a tăcut. Câteva săptămâni, lucrurile au continuat tot aşa: cei care ieşeau în stradă cu cămaşă albastră erau arestaţi, şi cei cu cămaşă verde erau lăsaţi liberi. Într-o zi, însă, regele l-a chemat pe Crai-Voievod:

— Ce-i nedreptatea asta, domnule prim ministru?

Crai-Voievod strâmbă din nas, dar dacă vrea regele aşa, ce-i putea face!

De atunci, portul uniformelor albastre fu considerat la fel de legal ca şi portul uniformelor verzi, sau ca şi bătăliile dintre lăncieri şi legionari. Nimic nu-i putea împăca: nici dragostea de neam, care era aceeaşi, nici uniforma, care era aceeaşi, nici zvastica! Un singur lucru era comun între ei: disciplina faţă de partidul naţional-socialist german din Ardeal. Partidul naţional-socialist german din Ardeal avea pe atunci un program foarte modest: germanii să fie sub administraţia directă a lui Hitler şi statul român să nu se amestece, sub nicio formă, în treburile lor. Nici măcar autonomie, ci independenţă absolută vroiau. În afară de aceasta, nu mai cereau decât un singur lucru: ca la momentul oportun, România să se autoanexeze Germaniei, spre a evita să fie anexată cu forţa. De aceea, la toate marile adunări naţional-socialiste, la toate congresele, la toate consfătuirile importante,

erau invitaţi şi cei cu cămăşi verzi şi cei cu cămăşi albastre, aşa cum la toate adunările verzilor şi albaştrilor erau invitaţi reprezentanţii partidului naţional-socialist din Ardeal. În politica externă, prin urmare, albaştrii şi verzii erau de acord: tratatele de la Versailles şi Trianon sunt jidăneşti! Spre a fi creştineşti, trebuie revizuite.

Aşa că primarul general al Capitalei, Gănescu, se miră mult când văzu cămăşile astea verzi şi albastre, la Arenele Romane:

— Ce caută ăştia aici la o întrunire antirevizionistă? îl întrebă el pe Vintilescu, naţional-agrarianul, care stătea lângă el.

— Ştiu eu? răspunse Vintilescu. Întreabă-l pe Crai-Voievod. El e mai bine informat!

*

Aplauze – destul de răzleţe – salutară intrarea lui Crai-Voievod în Arenele Romane. Atanasovici, membru marcant al partidului naţional-liberal, trecu pe lângă el, îi strânse mâna şi-i şopti în fugă:

— N-aş putea spune că ar fi mulţi… de-ai dumitale!

Observaţia lui Atanasovici săgetă inima lui Crai-Voievod, care-şi luă locul, dibuindu-şi scaunul cu mâinile, fără să-l vadă. Gânduri peste gânduri i se învălmăşiră în minte şi-l aruncară, pentru câteva clipe, departe de tot ce se petrecea împrejur. Numai în aceste trei săptămâni din urmă – câte lucruri nu s-au schimbat? Fratele Iulian, care nu se poate resemna că regele şi-a bătut joc de el, a început pe neaşteptate să se agite în comitetul executiv:

— Crai-Voievod şi-a luat-o în cap! A crezut că dacă-i dăm mână liberă, poate să calce în picioare ideologia şi programul partidului. Cer să fie pus din nou sub ordinele noastre. Dacă nu, demisionez de la şefie!

Tot comitetul a râs. Ştia că dacă i se ia lui Crai-Voievod libertatea de a se supune întru totul voinţei lui Carol, partidul trebuie să plece de la putere.

— Mai bine să plece Dacu de la şefie! declară Iorgu Potecă, ministru de stat, în aprobarea tuturor.

— Să plece! făcu generalul Pisoschi. Asta şi vrem. Dar cum? Fără să stăruim cel puţin, de formă, ca să rămână?

Jugănaru se înspăimântă:

— Dacă faci una ca asta, să ştii că rămâne!

— Atunci cum?

— S-o luăm ca fapt împlinit! decise Crai-Voievod. Dacu a demisionat… şi noi trebuie să-i exprimăm regretele noastre!

Şi se porniră cu toţi să se vaicăre că Dacu îi părăseşte!

— Despărţirea domnului Dacu de noi, declară Marinescu, ministru de interne, este de o covârşitoare importanţă istorică. Răspunderea noastră este enormă. Dar cercetând faptele, ne dăm seama că ne găsim în faţa inevitabilului. Hotărârea domnului Dacu de a se retrage este definitivă.

Problema Dacu era lichidată. Dar prin aceasta, se ridica o nouă problemă: şefia! Aici, dificultăţile mari veneau de la Ilie Jugănaru: şefia trebuie să i se dea lui.

— Sunt pentru înlăturarea lui Dacu, zicea el, cu o condiţie: ca în locul lui să vin eu. Succesiunea şefiei mi se cuvine mie. Tăria partidului o dăm noi, ţărăniştii, nu ardelenii.

A trebuit să-i explice Titulescu între patru ochi că face o prostie:

— Lasă-l, Jugănarule dragă, pe Crai-Voievod la şefie. Ăsta-i şi mai neserios decât Dacu! În câteva luni se face de râs faţă de toţi. Şi o să ai atunci drumul neted ca în palmă.

Jugănaru l-a ascultat – şi ca să-i înşele pe fraţii lui ardeleni din partid – a fost chiar el acela care l-a propus pe Crai-Voievod şef.

— Văd, a zis el, că nu este în puterea noastră să-l împiedicăm pe Dacu să se retragă de la conducere. Propun în locul lui pe Crai-Voievod. Crai-Voievod este un urmaş demn de marele său predecesor Dacu… Crai-Voievod este un simbol… Crai-Voievod este un…

Crai-Voievod, după ce ascultă, cu ochii scăldaţi în lacrimi, tot binele ce-l putea spune Ilie Jugănaru despre el, răspunse:

— Retrăiesc azi acele grele momente pe care le-am încercat, acum trei ani, când domnul Dacu şi-a dat pentru întâia oară demisia de la şefie. Am fost deprins să fiu alături de el din frageda copilărie. Am luptat, împreună cu el, pentru idealul naţional. Am participat, împreună cu el, la luptele sociale al ţărănimii, pentru că idealul naţional corespunde cu cel ţărănesc. În aceste lupte rostul meu a fost să nu fiu altceva decât un aghiotant al lui Dacu, un propăvăduitor al învăţăturilor lui Dacu. Şi tocmai acum, când vroiam să mă retrag din viitoarea politică, mi se impune rolul primei conduceri. Omul, însă, nu-şi poate calcula viitorul şi oricât de grea ar fi clipa prin care trece, el

trebuie să facă faţă datoriei sale. A-l înlocui complet pe Dacu ar fi un act de temeritate şi o mare lipsă de modestie. Eu mă înham la această muncă, numai dacă dumneavoastră îmi veţi da şi mie acelaşi concurs pe care i l-aţi dat lui Dacu.

Păru că stă pe gânduri înainte de a termina şi spuse:

— Numai în felul acesta se va putea dovedi că nimeni nu este indispensabil.

S-au bucurat toţi: şi regele, şi cei mai mulţi dintre naţional-ţărănişti, şi opoziţia. Dacu a fost decapitat!… Dacu a fost aruncat la canal!… Dacu a fost dat la coş!… Prezenţa lui Dacu în politica ţării a fost un act imoral! Aerul se curăţă! Am scăpat de acest caraghios care ne-a sufocat cu intransigenţa lui.

Mai fericit decât toţi se simţea Crai-Voievod. Acum, era şi şef de guvern şi şef de partid! La mai mult nu putea aspira. Să fie, doar, rege!… Se uită în oglindă şi râse! Nu! Nu vrea răul lui Carol II! Las' să fie sănătos Carol şi să domnească până la adânci bătrâneţe. Că e bine aşa! Carol II să fie rege… şi el…

Dar numai şapte-opt zile ţinu bucuria lui Crai-Voievod, pentru că îndată începură necazurile. În Germania, Hitler dădea foc cărţilor, şi aici, oricare dintre politicienii mari sau mai mici simţea că ar putea face la fel! De ce, dar, să nu-i cheme regele pe ei la putere – şi să-l dea dracului pe Crai-Voievod? Invidiile începură să sape regimul naţional-ţărănist, mai întâi pe dinăuntru. Partidul era acum împărţit în grupuri net distincte şi duşmănoase: un grup al lui Crai-Voievod, un grup al lui Jugănaru, un grup al lui Bagradian, un grup al lui Comşa de la Iaşi, un grup al foştilor conservatori democraţi tachişti, un grup al foştilor conservatori ghiolmanişti, un grup al fripturiştilor neţişti, un grup al fripturiştilor naţional-liberali. Fiecare din grupuri îşi desemnase un şef, şi fiecare şef comunica, direct, amicilor săi:

— Ceasul nostru se apropie! Formăm un partid şi venim la putere îndată!

— Sigur?

Şeful nu mai răspundea prin vorbe inutile, ci cu o ochiadă care spunea mai mult decât zece ediţii speciale – şi oamenii continuau să urmeze ordinul de a sădi neîncrederea în conducerea centrală a partidului.

Acelaşi dinamism săpa guvernul şi partidul lui Crai-Voievod şi pe dinafară. Întrucât Hitler făcea scrum din cultura germană, fiecare şef de partid din opoziţie îşi dădea întâlnire cu puterea

pentru la toamnă.

George Viziru îşi organizase tineretul partidului său naţional-liberal, în legiuni de «căciulari», îmbrăcaţi în cămăşi albe şi defilând pe străzi, cât era ziua de mare, în sunet de caval şi fanfare.

— Curaj, băieţi! îşi mâna George Viziru căciularii. La toamnă venim la putere!

Costică Aureanu, şeful uniunii sale agrare, promitea şi el marilor săi moşieri, puterea pentru la toamnă:

— S-a terminat cu politica de club, cu politica uşilor închise! Astăzi, politica se face în aer liber, cu ferestrele deschise, ca să bată vânt curat din afară. Omenirea a devenit, după război, mai puţin speculativă. Ea are azi cultul gestului şi al acţiunii. Pentru această acţiune, vom fi chemaţi la toamnă să facem guvernul.

Bătrânul mareşal Neaţă rămânea mereu fidel democraţiei, dar ştirea că la Berlin Hitler a dat foc cărţilor, îi galvaniză dinamismul. De câteva săptămâni, Neaţă îşi regăsise energia de la Mărăşti. Când avusese la senat o sincopă, toţi credeau că o să moară. «Cel puţin, moare ca un erou! spuneau toţi. Nimic mai frumos decât să mori de bătrâneţe şi de necaz!» Dar cum se trezi din leşin, Neaţă strigă:

— Nu mor! Voi asista la victoria ideilor mele!... Voiţi să mă îngropaţi! Dar nu mă duc până nu vă voi vedea pe toţi la pământ!

Luă câteva aspirine şi începu să combată pentru «o selecţiune de sus în jos».

— Ne trebuie o selecţiune de sus în jos, pentru că numai prin ea vom crea acea solidă democraţie de care duce lipsă poporul. Luptaţi pentru selecţiunea de sus în jos pe care vom fi chemaţi la toamnă s-o realizăm!

Dar cel mai convins dintre toţi că dacă naziştii au făcut autodafeuri din bibliotecile de la Berlin, i se cuvine lui puterea la toamnă, era Traian Săpunaru, care, în exaltarea sa, atingea cele mai înalte culmi de inspiraţie dinamică:

— Fulgerele, zise el, sunt în mâinile mele şi nu depinde decât de mine dacă să le dezlănţui sau nu. Plec pentru câteva săptămâni în străinătate, spre a avea, de departe, perspectiva celor ce se petrec în ţară. Nu consider lipsa mea de aici ca o vacanţă, nici pentru mine, nici pentru voi. Sunteţi datori ca în tot timpul acesta să propagaţi lozinca noastră: ideea naţională.

Când mă voi întoarce, va fi pentru biruinţă. Mă întorc la toamnă, pentru că la toamnă, când s-o coace porumbul, venim la putere. Îngălbenirea frunzei de porumb este o scadenţă pe care nu eu o fixez, ci destinele neamului. Sunt obişnuit să fiu prezent când mă cheamă deznădejdea neamului.

Şi plecă în străinătate, să stea de vorbă cu Hitler şi cu Mussolini.

Toate astea, Crai-Voievod le auzea, le vedea şi le înghiţea, pentru că împotriva lor nu putea face nimic. Ce să fi făcut? Să se supere? Pe cine?… Pe cine să se supere Crai-Voievod? Pe…

Nici numele nu îndrăznea să-l rostească. Tăcea, răbda şi aştepta zile mai bune, când îi căzu încă o piatră în cap. Într-o zi – nu sunt nici două săptămâni de atunci – fiu-său Mircea i-a adus o ştire îngrozitoare.

— Tată, ai auzit? Dacu îşi face un nou partid.

— Ce partid l-a găsit? întrebă cu dispreţ, Crai- Voievod, care nu se aştepta decât la prostii din partea fratelui său de lupte, Iulian Dacu.

— Un partid naţional-socialist!

Tot obrazul lui Crai-Voievod se crispă într-un rictus de om mort în tortură. Un partid, dacă vroia Dacu să-şi întemeieze, fie! Asta, da! Liber era Dacu să pună la cale tot ce l-ar putea face de râs! Dar un partid naţional-socialist, nu! Nici mort nu-i va da voie! Dacu, un partid naţional-socialist, ca să compromită şi această idee? Mai întâi, ar sări regele în aer!… Dictatură? Cine? Dacu de la Bădăcin?… Mircea-i nebun! N-a auzit bine!

— Mircea, îi zise el fiului său, cine te-a informat, a vrut să-şi râdă de tine. Nu se poate! Dacu face caz de democratism. Dacu nu se culcă fără constituţie. Dacu e împotriva revizuirii tratatelor.

— Ce are a face, tată! Dacu face caz de democratism, dar vrea să adopte toate metodele naţional-socialiste. Mi s-a spus şi care-i programul partidului.

— Care?

— Ţărănismul integral!

— Prostii! ţipă Crai-Voievod căruia începu să-i zumzuie un roi de albine în urechi.

— Tată, nu-i nicio prostie! O ştiu de la Valentina. I-a spus-o Romulus Stoilă!

Romulus Stoilă! Când auzea Crai-Voievod numele lui Romulus Stoilă, se trezea în el toată amărăciunea legată de Skoda!

Romulus Stoilă. Milioane! Milioane a înghiţit netrebnicul ăsta de Romulus. Sute de milioane! De toate a făcut Dacu rost nepotului Romulus! Fonduri secrete! Afacerea spirtului negru! Chestia cu pensionarii unguri! Paşapoarte! Dar pe urmă, tot Skoda s-a arătat mai vrednică să scoată dintr-un avocăţel jerpelit un mare bogătaş, în stare să depună dintr-o dată o sută de milioane la bancă. Şi când i se cere socoteală de unde la el suta asta de milioane, zice că s-a împrumutat la banca Swoboda din Viena. O băncuţă nenorocită ca banca Swoboda din Viena, care n-a avut de când e, la tot activul ei, nici pe un sfert, să-i împrumute lui Romulus o sută de milioane – pentru ce? Ca să poată exploata minele de la Arieş ale unchiului Dacu, care produc exact patru sute douăzeci de tone de pirită pe an, în valoare de patru sute douăzeci şi unu de mii de lei. Mia şi tona!... Şi pe un asemenea mărunţiş o să se găsească pe lumea asta un bancher atât de nebun – chiar dacă ar avea – să dea o sută de milioane cu împrumut! Deştept nepot! Ca şi unchiu-său, Dacu!... Are pretenţia ca lumea să-l creadă că nu-i la mijloc decât un nevinovat împrumut, când până şi unui copil îi sare în ochi că afacerea asta e căptuşită ba cu «palaelibus baby», ba cu «palaelibus baroc», dar cu baroc sau cu baby, sunt tot banii uzinelor Skoda!... Şi după un asemenea scandal, mai are fratele Iulian neobrăzarea să-şi facă un partid naţional-socialist.

— Să vedem! ţipă ameninţător Crai-Voievod, care şi vedea partidul naţional-socialist al lui Dacu în plină campanie electorală. Cine-şi închipuie că un partid naţional-socialist poate fi înjghebat şi condus cu una cu două, îşi face iluzii. Un partid naţional-socialist are nevoie de un şef curajos şi dinamic! Dacu, un şef curajos şi dinamic, când Dacu nu ştie decât să pertracteze când e intransigent şi să fie intransigent când pertractează!

Câteva zile s-a zbuciumat Crai-Voievod să afle ce e cu partidul naţional socialist al lui Dacu, dar toate investigaţiile lui eşuară. Ceva e... dar nu e... Dacu ar fi făcut o aluzie... unii au şi văzut conceptul manifestului cu care Dacu s-ar pregăti să se adreseze poporului... dar concret nu se ştie nimic. Crai-Voievod vorbi regelui. Regele mai întâi s-a mirat – apoi a făcut o glumă pipărată pe seama lui Dacu. Crai-Voievod se linişti – şi invitaţia la Arenele Romane îl găsi lucrând pe brânci, aşa, liniştit, la ordinea publică şi liniştit, poate, ar fi participat la demonstraţia antirevizionistă a lui Stănică Popescu, dacă acest intrigant de

Atanasovici nu l-ar fi indispus cu înţepătura lui perfidă.

— Nu ştiu dacă sunt mulţi, îi răspunse el, cu un zâmbet acru, dar ştiu că sunt siguri!

Atanasovici avu răspunsul gata pe buze, dar fu împiedicat să-l plaseze, deoarece Gănescu, primarul general al capitalei, se apropiase între timp şi-i spuse răutăcios, lui Crai-Voievod:

— Îmi pare bine, domnule prim ministru, că au venit şi cămăşile verzi şi cele albastre la întrunirea asta antirevizionistă.

Crai-Voievod se uită primprejur şi abia acum văzu şi el pe lancişti şi pe legionari. Erau mulţi şi agitaţi. Ce caută ăştia aici? Cine i-a trimis? Din partea cui vin? Şi cum se face că el nici n-a fost informat? Cine a îndrăznit să treacă peste el? Cine ar fi putut îndrăzni să treacă peste el? Sau poate că...

Primul ministru îşi căută pipa, nervos, o umplu şi o aprinse, sub privirea ascuţită a lui Gănescu şi Atanasovici, apoi răspunse, pe un ton pe care încercă să-l facă indiferent, dar care suna a năduf cu greu stăpânit:

— În definitiv, Gănescule dragă, sunt şi ei români ca şi noi. Atunci, ce te miri?

*

Directorul *Globului*, Stănică Popescu, în calitatea lui de întemeietor al ligii revizioniştilor, începu seria cuvântărilor prin câteva cuvinte:

— Fraţi români! Am constituit asociaţia noastră ca un răspuns la obrăzniciile domnilor de la Budapesta care cer revizuirea tratatelor. Fraţilor, veţi asculta acum părerea tuturor conducătorilor noştri politici!... Dau cuvântul domnului prim ministru Crai-Voievod.

La tribună, Crai-Voievod puse la o parte toate preocupările care-i măcinau mintea şi sufletul şi se dedică în întregime problemei revizioniste:

— Domnilor, aşezămintele de stat, întemeiate pe principiul proprietăţii individuale, nu pot forma obiect de experienţe pentru doctrinari visători, ori conspiratori comunişti. Idei de import, idei venite din străfundurile Asiei, nu vor zdruncina gândirea, simţirea şi voinţa poporului nostru! Doctrina lui este: interesul naţiunii şi afară cu lozincile roşii!

— Uraaa!...

Şi începură să se perinde oratorii care aveau de spus câte un

cuvânt despre agitaţia ungurilor în chestia revizuirii tratatelor.

— Harta, aşa cum a fost fixată prin tratate, după război, nu poate fi schimbată fără război! declară Neaţă.

— Uraaa!...

— Nimeni nu va accepta pe cale paşnică revizuirea! declară Jean Tehaş.

— Uraaa!...

— Revizionismul este strigătul de disperare al celor învinşi! declară Atanasovici. Să înţeleagă ungurii că dacă va fi nevoie, îi vom învinge încă o dată şi de trei ori şi de o mie de ori!

— Uraaaa!

— Uraaaa!

— Am fixat noile graniţe ale ţării cu sângele nostru! declară doctorul Bratu. Le vom uda încă o dată cu sângele nostru, dar nu vom ceda niciun centimetru din pământul nostru românesc.

Se ridică un tânăr orator, necunoscut, care vorbi mai pe larg:

— Oricine scoate capul în Europa, poate simţi valul de libertate care circulă în civilizaţia continentului şi la baza morală a comunităţii popoarelor şi poate afla că egalitatea statelor este astăzi o realitate şi că solidaritatea lor toată este singura formă de convieţuire între ele. Cât priveşte revizuirea, această linişte prin nelinişte, şi ordine prin dezordine, noi o respingem categoric. Trăim într-o epocă a adevărului şi a libertăţii, nu în evul mediu al inchiziţiei!

Oratorul era tânăr. Aproape nimeni nu-l cunoştea. Nu-l cunoştea nici Petrescu-Goleşti, care-l întrebă pe Mărunţelu:

— Cine-i ăsta?

— Un avocat de mare viitor!... Conferenţiar la Facultatea de drept!... îi zice Ică Antonescu!...

— Uraaa!

Mărunţelu nu-şi mai continuă recomandaţiile, pentru că la tribună apăru doctorul Willy Pământeanu. Doctorul Willy se simţea la largul lui. Aici venea să vorbească despre unguri, ca un specialist: mai vorbise împotriva lor şi în urmă cu şase ani, după tulburările studenţeşti de la Oradea Mare. Fusese un succes atât de răsunător, încât, până şi Willy, care era obişnuit cu succesele, n-ar fi fost în stare să-l uite.

— Domnilor! începu el. Trebuie să vă declar în numele populaţiei evreeşti pe care o reprezint, că sunt, în general, împotriva revizuirii tratatelor... şi iată de ce...

— Huooo! La oase! Afară jidanii!… La Palestina! Huooo!… Daţi-i la cap!…

Ud leoarcă de pătlăgelele roşii şi de ouăle stricate cu care legionarii şi lăncierii căzuseră de acord – primul acord dintre ei – să-i răsplătească entuziasmul antirevizionist, doctorul Willy zări pe Stănică Popescu şi pe toţi fruntaşii politici care, adunaţi într-un colţ, se uitau la el şi râdeau. Supărat, se apropie de ei:

— Domnilor, nu înţeleg! Aţi organizat aici un miting împotriva revizuirii tratatelor?

— Păi da! zise Stănică Popescu.

— M-aţi chemat şi pe mine să protestez?

— Da!

— Am protestat?

— Da!

— Atunci de ce-mi aruncaţi cu ouă clocite în cap?

Stănică Popescu îi explică:

— Vezi, doctore dragă, aici e nenorocirea!… Dumneata nu eşti român şi nu poţi să înţelegi… E conştiinţa neamului!

— Cum, domnule Popescu? Conştiinţa neamului mi-a aruncat cu ouă clocite în cap?

— Da!

— Să mă ierţi, domnule Popescu, că tot nu înţeleg! Conştiinţa neamului nu-i împotriva revizuirii tratatelor?

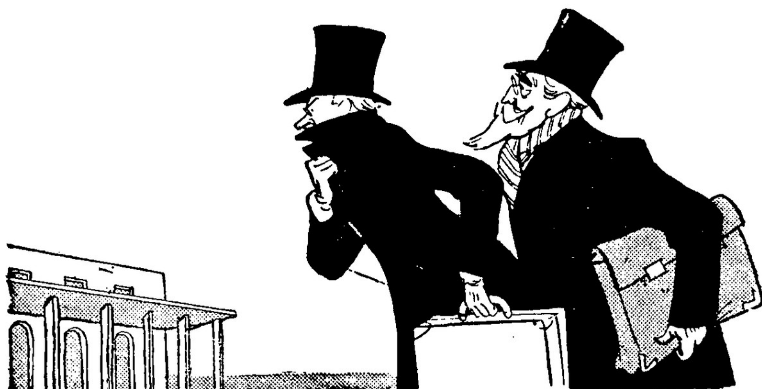
— Ba cum să nu! îi răspunse Vintilescu, fruntaş al partidului naţional-agrar al lui Traian Săpunaru. Numai că uiţi un lucru: graniţele noastre fac parte din prerogativele neamului! Protestele împotriva revizuirii acestor graniţe fac parte din prerogativele neamului… Aşa că, dumneata, mă-înţelegi, care nu eşti român, nu trebuie să te atingi de prerogativele neamului!

— Dar atunci de ce m-aţi chemat?

Stănică Popescu râse:

— Credeam că n-o să vii! Te ştiam mai discret!

— Ţi-ai găsit! îi şopti Vintilescu lui Mărunţelu. Jidan şi discret!

XIII

Când Naie Naie intră, Arghir, care nu-l mai văzuse de câteva luni, observă că amicul regelui se îngrăşase.

— Cum merge? îl întrebă el.

— Mulţumesc! Binişor!

Arghir auzise ceva despre nişte legături care nu erau de loc tainice între profesorul de logică de la facultatea de filosofie şi I. G. Farbenindustrie din Germania. Îi povestise Mărunţelu că de când a venit Hitler la putere, profesorul Naie Naie devenise un fel de reprezentant în România al acestei întreprinderi germane de chimicale şi coloranţi.

— Aş zice nu un reprezentant, domnule profesor, subliniase maliţios Serafim Mărunţelu, ci mai degrabă un asociat. Pentru că, iată ce se întâmplă, domnule profesor: din ordinul guvernului nazist, toţi banii care se încasează la noi pe mărfurile vândute de I.G. Farbenindustrie, nu se mai trimit în Germania, ci rămân aci, în tară, la dispoziţia lui Naie, ca să aibă cu ce subvenţiona garda de fier şi cu ce-şi scoate gazeta.

Arghir, convins că Serafim Mărunţelu vorbeşte aşa despre profesorul Naie Naie numai din invidie, pentru că lui nu-i ajunge cât ia de la Benito Mussolini, îl întrerupse pe un ton destul de supărat:

— Nu cred!

— Domnule profesor, îmi pare rău! făcu Serafim Mărunţelu, întărâtat de scepticismul lui Arghir. Eu vorbesc numai pe bază de fapte. Ia milioane… Şi nu numai de ia I. G. Farbenindustrie, ci şi de la Bragadiru şi de la Oppel şi de la Reşiţa şi de la Beliotis şi de la Schnitt şi de la vii şi de la morţi şi se scaldă în bani. Până acuma, Naie îşi susţinea gazeta numai cu ceea ce-i dădea Crai-Voievod de la O. P., din ordinul regelui. Dar de când a ajuns Hitler tare, a ajuns şi Naie tare… şi…

Se încovoie spre Arghir, ca să-i spună discret:

— …şi încearcă să devină independent!… Cât poate, îşi arată independenţa faţă de rege!… A şi început s-o bârfească pe dumneaei, pe Duduia… O să vedeţi!

De conversaţia aceasta cu Mărunţelu, îşi aminti Arghir când văzu cât de bine arată Naie care venea la el fără să-i fi arătat dinainte în ce scop. «Vreau să te văd, că nu te-am văzut de mult!» i-a spus. Şi Arghir l-a poftit.

Vorbiră de cursuri, de cărţi, de acest sfârşit rece de toamnă, de lemne, până se opriră, inevitabil, la rege:

— Aţi văzut, domnule profesor! zise Naie Naie. Regele a fost proclamat, la Iaşi, doctor honoris causa al *tuturor* facultăţilor.

Era atâta intenţie în felul cum Naie Naie apăsă pe cuvântul *tuturor*, încât pentru Arghir nu mai încăpea nicio îndoială: Mărunţelu are dreptate. Naie Naie a început să-şi bată joc de rege.

— Este adevărat! îi răspunse Arghir lui Naie, cu gravitate. Era şi timpul. Meritul regelui în dezvoltarea culturii noastre nu poate fi contestat.

Naie trecu peste observaţia lui Arghir şi-l întrebă:

— Dar pe rege l-aţi mai văzut?

Întrebarea zgândări amărăciunea care-l chinuia în ultimele zile pe Arghir.

— Nu! răspunse el, sumbru. E mereu la vânătoare. Mereu cu Pokliewsky-Koziell! E greu de găsit.

— Asta e şi părerea mea! zise Naie. De aceea totul merge prost.

— Cum, prost? Crai-Voievod ştiu că se laudă că a mântuit ţara!

— A mântuit ţara! Aşa cum ştiu s-o mântuiască naţional-ţărăniştii! Agricultorii sunt siliţi să-şi vândă cerealele în pagubă.

Industriaşii trebuie să-şi închidă întreprinderile. Comercianţii se spetesc plătind impozite, fără să facă vânzare. Liber-profesioniştii şomează... şi ei au mântuit ţara! O bandă de hoţi, care ar trebui măturaţi cât mai curând!

— Cum?

— Printr-o revoluţie!

— Cu cine?

— Cu o mie de oameni!

Arghir îşi făcu repede socoteala câţi oameni are partidul lui. El, unul... Rahat, doi... Petrescu-Goleşti, trei... I-ar mai trebui nouă sute nouăzeci şi şapte. Îi va avea! Să-i dea numai regele puterea şi să-l autorize să facă revoluţie, şi va avea nu nouă sute nouăzeci şi şapte, ci nouă sute nouăzeci şi şapte de mii.

— Da! zise el. O mie ar ajunge! Depinde numai de tactică!

— Tactica? Cea mai directă!... Regele trebuie intimidat!

Asta nu-i mai plăcea lui Arghir. Revoluţie? Cu cea mai mare plăcere! Oricâtă!... Revoluţie trebuie! E de dorit! Dar nimeni să nu se atingă de rege! Fără rege, revoluţia n-ar duce la nimic bun! De aceea, Arghir căută să-i facă lui Naie Naie dificultăţi:

— Revoluţia, întrebă el, nu ne-ar compromite, oare, creditul în străinătate?

Naie Naie era uimit de naivitatea ilustrului profesor.

— Dar Hitler a pierdut creditul în străinătate?

Avea şi Naie dreptate. Germania nu numai că nu şi-a pierdut creditul în străinătate, ba, de când a venit Hitler la putere, a început să vadă cum străinătatea îi acordă credit tot mai mare. Naie, care văzu că argumentul lui prinde, continuă:

— Aţi văzut? Prin revoluţie nu pierdem nimic. Trebuie să ştim numai în mâinile cui încape. Aureliu Cziucziewicz mi-a mărturisit-o: «Domnule profesor, eu pot să provoc revoluţie, dar nu ştiu ce să fac după aceea cu ea!»... Să-l lăsăm, prin urmare, pe el să facă revoluţie şi noi s-o îndrumăm unde trebuie.

Credea că l-a convins pe Arghir. Dar Arghir, care, în orice caz, nu era pentru revoluţie ca nu cumva să-l indispună pe rege, când îl mai auzi pe Naie că pomeneşte şi de băieţoiul acela obraznic, de Aureliu Cziucziewicz, se supără de-a binelea:

— Uite ce, dragă Naie, eu sunt prea bătrân pentru asemenea ţeluri. Fă dumneata revoluţie şi eu o să mă uit la ea cum arată!... Şi a propos! Este adevărat că avem un nou «comandant» al României?

— Pe cine? întrebă Naie care nu ştia la cine se referă Arghir. Pe Aureliu?

— Nu! Pe Fabrizius!

— A! Da!

— Şi cine l-a numit pe Fabrizius, comandant al României?

— Unul Schneider!

— Cine-i Schneider?

— Şeful propagandei naziste din sud-estul Europei.

— Aşa! Şi cine l-a autorizat pe Schneider să pună comandant al României pe Fabrizius?

— Rosenberg!

*

Schimbul de opinii cu Naie Naie îi strică lui Arghir toată dimineaţa, dar, drept răsplată, Dumnezeu i-l trimise după amiază pe Dacu, care, de câtăva vreme îi căuta înţelegerea şi prietenia. Dacu era iar într-o criză de intransigenţă. În primăvară, când a fost «decapitat», s-a jurat că se retrage definitiv din viaţa politică şi că tot restul vieţii nu va face decât să-şi vadă de viişoara lui de la Bădăcin, câtă i-a rămas de la tata. În consecinţă, după două săptămâni a şi pus pe unul din nepoţii săi – s-a nimerit ca acela să fie tocmai fratele nepotului Romulus – să lanseze un manifest prin care să cheme pe toţi naţional-ţărăniştii la luptă, pentru ideea monarhiei constituţionale şi reîntronarea în viaţa politică a practicii constituţionale. Dar abia a ieşit primul manifest al fratelui Iulian Dacu de sub teasc, că fratele Alexandru l-a şi confiscat. Mâhnit, Dacu s-a jurat că se retrage definitiv din viaţa politică – şi într-adevăr, imediat a şi pregătit un nou program politic care se sprijinea pe un singur mare principiu: acela al monarhiei constituţionale şi al reîntronării în viaţa politică a practicii constituţionale. Acest program avea să rămână consemnat în istorie ca programul de la Bădăcin.

Jugănaru, însă, avea şi el anumite concepţii asupra felului cum se poate asigura fericirea poporului – şi ţinea să le afirme. Se folosi, deci, de congresul naţional-ţărănist de la Câmpulung, ca să anunţe că are un nou program politic şi că acest nou program vrea să promoveze ideea monarhiei constituţionale şi cea a reîntronării în viaţa politică a practicii constituţionale. Acest program avea să rămână consemnat în istorie ca programul de la Câmpulung.

Cum aceste două programe erau atât de radical diferite, se înţelege că Dacu era supărat pe Jugănaru şi Jugănaru pe Dacu. Aceasta, însă, n-ar fi fost nimic, dacă nu s-ar fi băgat la mijloc şi fratele Crai-Voievod, care nu stătea nici el cu mâinile în sân. Avea şi el un program politic. Unul nou, sprijinit pe o nouă idee: regele şi constituţia. Trebuie întărită puterea regală! cerea el. Voinţa regelui, este voinţa noastră. Voinţa regelui este constituţia noastră. Voinţa regelui este însăşi constituţia. Regele şi constituţia. Prin rege, vom reîntrona în viaţa politică practica constituţională. Acest program al lui Crai-Voievod avea să rămână consemnat în istorie ca programul de la cafeneaua Osias.

Era, deci, cazul ca Dacu şi Jugănaru să uite, pentru moment, de supărarea dintre ei şi, cu forţe unite, să fie amândoi supăraţi pe Crai-Voievod. Profesorul Arghir ştia că acesta este stadiul în care se găsesc raporturile dintre cei trei corifei naţional-ţărănişti, când i se anunţă Dacu.

Începură prin a vorbi despre felul cum şi-au petrecut lunile de vacanţă. Dacu-i povesti lui Arghir cum toată vara şi toată toamna a fost intransigent, cum şi-a recitit corespondenţa cu mama şi cum şi-a îngrijit via.

Arghir, însă, n-avea mare lucru de povestit. Toată vara şi-o petrecuse în pustnicia de la Vălenii de Munte, printre cele cincizeci de fete care urmau şcoala lui de misionare, fără să se gândească la nimic alta decât la istoria românilor. Sătul până în gât de politicianism şi de politicieni şi scârbit de lupta aceea neruşinată pentru putere între cele douăzeci şi patru de partide şi partiduleţe câte ajunseră să fie acum, Arghir ar fi preferat să rămână şi mai departe la Vălenii de Munte, dacă diferitele lui obligaţii nu l-ar fi silit să vină înapoi în capitală. Dar vara, cel puţin, s-a ţinut tare. Nu s-a mişcat din exil decât o singură dată – şi această singură dată, tot nu pentru o problemă politică, ci pentru una, s-ar putea zice, de dreptate socială.

— Despre ce a fost vorba? întrebă Dacu, politicos.

— Despre procesul Fialkowsky! zise Arghir, cu elan, uitând pe cine are în faţa lui.

Privirea lui Dacu părea, însă, atât de îngheţată, încât Arghir se trezi şi încercă s-o dreagă:

— Nu mă interesează fondul procesului, ci principiul. Mi-a plăcut felul cum a fost dus procesul. Mi-a plăcut în special primul

comisar regal. Dumitale nu ţi-a plăcut?

— Ce să-mi fi plăcut? întrebă, Dacu, morocănos.

— Felul cum s-a purtat cu Fialkowsky!

Dacu înţelegea acum ce avea să-i placă la primul comisar regal care, în tot timpul procesului repeta într-una: «Domnul Fialkowsky e acuzat de spionaj. Dar dintr-un spirit de gentileţă sufletească, până în momentul în care se pronunţă verdictul, acest acuzat este pentru mine domnul Fialkowsky!» I-a plăcut lui Dacu! De ce să nu-i placă. Ba, i-a mai plăcut lui Dacu şi altceva: că Fialkowsky a venit la proces, liber, cu maşina lui, îmbrăcat, ras, pieptănat, şi ronţăind toată vremea bomboane.

De ce să nu-i placă? Era o adevărată plăcere să vezi cum Fialkowsky, acuzat de spionaj, vine la judecarea mandatului său de arestare, şi cum primul comisar regal îi iese înainte, cu mâna întinsă şi-l întreabă: «Ce mai faci, domnule Fialkowsky?» Dar mai mult decât atât i-a plăcut lui Dacu grija pe care a avut-o Crai-Voievod ca în ziua procesului să ridice starea de asediu, pentru ca delictul de spionaj al lui Fialkowsky să se judece în condiţiuni cât mai blânde! Toate i-au plăcut lui Dacu. Numai un lucru nu i-a plăcut: că în timpul procesului, primul comisar regal a stăruit ca Fialkowski să declare că şi Dacu este implicat în afacere. Să spună numai atât – şi nu va mai avea nicio supărare. Or, asta nu prea i-a plăcut lui Dacu! Şi ar fi vrut să i-o spună lui Arghir, dar se temea. Venise la el ca la un prieten – aşa că-i era teamă să-l contrazică.

— Mi-a plăcut şi mie, domnule Arghir! zise el.

— Nu-i aşa? zise, încet, Arghir. Acest comisar regal este un om de o înaltă valoare morală. Demn de o ţară civilizată. Aşa trebuie să se vorbească la tribunale, cu acuzaţii. Să ştie cei din străinătate că aici nu suntem în Orientul sălbatic şi că avem şi noi acel dram de bună-creştere, care ne dă dreptul să fim trecuţi printre popoarele cu o cultură înaintată. Iată-l pe acest Fialkowsky dat în judecată pentru spionaj. Este spion, nu este spion? Aceasta nu se poate şti înainte ca tribunalul să se pronunţe. Până atunci, Fialkowsky este un om liber şi ca om liber a venit la proces, curat, îngrijit, aşa cum trebuie să se prezinte un om într-o societate civilizată… Nu ca bolşevicii aceia, care sunt în stare să-şi taie singuri beregata, numai să ne compromită în ochii străinătăţii! Fiindcă, iată ce mi se întâmplă domnule Dacu! Coincidenţa a făcut să asist şi la procesul muncitorilor de

la Griviţa şi să-i văd pe acuzaţi!… Să vezi hal de oameni! Nişte troglodiţi! Netunşi, neraşi, murdari, zdrenţăroşi… şi obraznici! Şi ăştia vor să ne conducă pe noi! Să ne conducă ei pe noi, după legea lor! Nevastă-ta să fie şi nevasta lor… pe copiii tăi să-i poată mânca fripţi la grătar… un adevărat rai! Tot ce-i al meu e al meu, şi ce-i al tău, tot al meu… Nişte asiatici! Şi se mai plâng că-i închidem! Apoi dacă am da drumul la asemenea sălbătăciuni să-şi facă de cap, unde am ajunge! Ce spui, domnule Dacu!

— Îmi vine să cred uneori, răspunse Dacu a cărui privire de gheaţă se încinsese deodată, că nu bolşevicii sunt cei mai răi!

Punea Dacu atâtă amărăciune în cuvintele lui, încât Arghir înţelese că Dacu e pe punctul de a veni la obiectul vizitei lui. Nerăbdător să-l audă, Arghir îl încurajă să vorbească:

— Te cred! îi zise el lui Dacu. Cel puţin de bolşevici nu ţi-e necaz. Ştii că sunt bolşevici şi la ceva bun nu te poţi aştepta de la ei. Dar când răul îţi vine de la oameni în care o viaţă întreagă ai crezut!… Şi să zici, cel puţin, că ei ştiu să conducă ţara mai bine! Dar aşa!

— Să conducă ţara mai bine! zise Dacu, melancolic. Când citesc ziarele şi văd câte greşeli se fac, îmi vine să plâng de necaz că nu fac politică!

— Dar de ce să nu faci? îl îndemnă Arghir, inimos.

— Am renunţat la politică, domnule profesor.

— Şi eu am renunţat la politică, domnule Dacu! Dar eu am renunţat la politică pentru că sunt împotriva politicii, pe când dumneata nu eşti împotriva politicii. Atunci de ce să renunţi la politică?

— Renunţ, pentru că destinul vrea ca viaţa mea să fie un lanţ de renunţări. Tatăl meu a vrut să mă căsătoresc, dar eu n-am făcut-o. Nu puteam introduce o femeie în viaţa mea frământată, de om politic. Şi am renunţat la femei. Mi-a plăcut să fumez şi am renunţat la fumat. Mi-a plăcut jocul de cărţi. Cunosc toate jocurile de la o-sută-unu până la bridge… Totuşi, am renunţat. Mi-au plăcut cursele de cai. Mă duceam foarte des la hipodrom, când mă găseam la Viena şi Budapesta! Am renunţat la alergări. Şi-acum renunţ la politică!

Arghir asculta cu respect pe exilatul de la Bădăcin şi-şi spunea: Ce om! Ce om! Trebuie să scriu neapărat o piesă în care el să fie personajul central!… Un erou de tragedie antică!… Un idiot! Bătrân şi idiot! Renunţă la tot! Numai la renunţări nu

renunţă! Şi la intransigenţă! Şi la pertractări! Şi la nepoţi! Încolo renunţă la câte nici nu-ţi trec prin minte, cu toate că nu ştiu la ce i-ar rămâne să mai renunţe!… Doar la politică!

— Dar, domnule Dacu! zise Arghir după ce izbuti să-şi tempereze emoţia. E adevărat că faci un partid naţional-socialist?

Figura, deja tristă a lui Dacu, se întristă şi mai mult.

— Sunt clevetiri a căror sursă nu trebuie s-o caut prea departe. Eu n-am nimic cu naţional-socialismul. Hitler este, negreşit, un om mare şi a redat Germaniei demnitatea de popor mare. Dar soluţiile lui Hitler nu sunt noutăţi pentru noi. Nu uita, domnule profesor, că acum câţiva ani am organizat şi noi cete de voinici. Cetele acestea de voinici erau cămăşile noastre negre, sturmbatalioanele noastre… Regret, domnule profesor, că poţi da crezare unor zvonuri absurde. Hitler vrea o Germanie mare, pe când eu urmăresc să desăvârşesc revoluţia noastră. În plus, eu am renunţat la viaţa politică şi sunt şi rămân un soldat credincios al partidului naţional-ţărănist! Cel puţin eu… Eu sunt un soldat credincios al partidului naţional-ţărănist. Dar în partidul naţional-ţărănist se găsesc, din nefericire, alţii care, precum îţi spuneam, sunt mai răi decât bolşevicii!

Arghir îşi trase scaunul mai aproape de Dacu. Acuma era sigur că Dacu va vorbi.

— După câte îmi face impresia, domnule Dacu, ai multe supărări de la amicii dumitale politici!

— Supărări! izbucni Dacu. Nu sunt supărări, domnule Arghir. Sunt încercări de asasinat…

— Asasinat? Cine?

— Amicul meu Crai-Voievod! Fratele meu Alexandru. Că nu ne înţelegem, nu ne înţelegem! El face politică, eu am renunţat la politică. Bine!… El face politică de persuasiune, eu fac politică de abstinenţă. Chestie de tactică! El, ca să facă politică, şi-a păstrat gazeta partidului, *România Nouă*, de la Cluj. Eu, pentru ca ţara să ştie că nu fac politică, am vrut să scot şi eu o gazetă, întitulată tot *România Nouă*! Ca să se vadă că, deşi despărţiţi, sunt şi eu tot pentru o Românie nouă, ca şi el. Şi ce crezi că-mi face fratele Alexandru, cu care am luptat din copilărie pentru dezrobirea Ardealului? Azi dimineaţă îmi confiscă primul număr! După manifest, gazeta!… Şi să nu spun că se găsesc chiar în rândurile noastre nişte netrebnici mai răi decât bolşevicii!

Cine-l vedea pentru întâia oară pe acest tânăr zvelt, cu ochii albaştri şi păr blond, fie în hainele lui civile, fie în uniforma lui de general de aviaţie, fie în cea de cercetaş, nu vroia să creadă că el este însuşi vestitul rege Carol II, despre care, până şi ziarele din Peru sau Chili scriau că munceşte optsprezece ore pe zi la restauraţie. Totuşi, era el, regele Carol II – el, acela care, de trei ani şi jumătate de când ocupa tronul, nu şi-a modificat felul aspru de trai, adoptat încă din prima lui zi de domnie, decât doar spre a-l înăspri şi mai mult. Dacă te-ai fi întrebat: Ce face regele Carol II? Domneşte? Erai silit, în faţa înfăptuirilor lui care creşteau vertiginos, să-ţi răspunzi: Nu! Munceşte! Mult? Mult! Optsprezece ore pe zi.

Un rol din ce în ce mai mare îl avea în munca regelui Carol II presa. Şi presa avea, în primul rând sarcina să amintească poporului, zilnic, că regele-şi iubeşte fiul cum numai un rege îşi poate iubi fiul, dar că regele îşi iubeşte şi mai mult ţara. De aceea el îşi dedică o bună parte din vreme să scoată din fiul său un rege constituţional şi democratic, demn de gloria democrată şi constituţională a strămoşilor săi. În acest scop, regele a creat într-o cameră a palatului o clasă de liceu, în care voievodul Mihai îşi face educaţia într-o atmosferă democratică necunoscută curţilor regale străine. În alegerea celor doisprezece elevi care învaţă cot la cot cu voievodul Mihai, nicio clasă socială n-a fost uitată: sunt copii de magistraţi ca şi copii de bancheri; copii de profesori universitari, ca şi copii de ofiţeri. Până şi fiul unui poştaş din Crevedia e printre ei. De asemenea, tot din ordinul binevoitor al regelui Carol II, presa îşi informa cititorii cât de inimos este voievodul Mihai. Dacă vreun coleg de-al lui nu ştie să răspundă la lecţie, cine-i suflă? Voievodul Mihai! De pildă, într-o zi, băiatul poştaşului din Crevedia a trebuit să vorbească despre Apolodor din Damasc. E de prisos să se spună că băiatul babar n-avea despre acest Apolodor din Damasc. Ce poate şti băiatul unui poştaş din Crevedia, despre Apolodor din Damasc! Unde vine Damascul şi unde Crevedia! Noroc că a sărit să-i sufle voievodul Mihai, că altminteri, nenorocitul s-ar fi ales cu nota doi. Asta se cheamă inimă generoasă de prinţ… Se întâmplă câteodată ca vreunul din elevi să facă o şotie, care ar putea să-i aducă o notă proastă la purtare. Cine-şi ia răspunderea?

Voievodul Mihai! «Eu sunt vinovat!» zice el. Un suflet! Un suflet mare! Adevărat suflet de voievod!... Şi-apoi, nobleţea acestui copil de obârşie regală!... Anul trecut, voievodul Mihai a câştigat cupa pentru concursul de săniuţe. Ast-iarnă, trofeul acesta a fost din nou pus în joc. Şi ce face acest fiu de rege? Fără să i-o fi cerut cineva, a adus el însuşi cupa înapoi. Alt prinţ, în locul lui s-ar fi gândit să şi-o oprească. El, însă, nu! A pus-o, precum recunoaşte presa, «cavalereşte» la dispoziţia celor din comitet.

Muncea apoi regele, tot prin presă, cu descrierea aproape zilnică a muncii lui care începe la orele şapte dimineaţa şi se termină la ora unu noaptea. Aşa zicea presa: că regele-şi termină munca la ora unu noaptea, deşi o ţară întreagă ştia că regele-şi începe adevărata lui muncă spornică abia după ora 1 noaptea, când nu-l mai poate tulbura nimeni. Dar presa prefera să nu spună nimic, de teamă ca lumea să nu creadă că o minte. După ora unu noaptea? Atunci când se mai odihneşte scumpul nostru rege?

Din prudenţă, aşadar, presa se limita să arate – şi nici asta în întregime – ce face regele numai în cursul zilei. Citeşte singur, în întregime, fără să se folosească de tăieturi, toate ziarele din ţară şi străinătate. Primeşte nenumărată lume în audienţă: miniştri, diplomaţi, gazetari străini. Face vizite inopinate pe la percepţii sau pe la judecătorii, sau pe la spitale, sau pe la şcoli. Dar cea mai mare parte din zi munceşte la acte filantropice. Actele filantropice ale regelui storceau lacrimi de duioşie şi recunoştinţă întregului popor românesc. Cine va putea uita, oare, gestul pe care l-a făcut regele acum câteva zile, când a aflat că cinci copii ai unei femei din Popa Nan sunt bolnavi de tuse convulsivă? Numaidecât, regele a trimis nefericitei mame suma de două mii de lei. În acelaşi timp, regele a dat ordin ministrului sănătăţii să se ocupe el personal de acest caz. Şi ministrul sănătăţii – deşi el însuşi bolnav – a dat ordin telefonic unui medic să se prezinte îndată la faţa locului spre a lua toate măsurile ca toţi cei cinci copii să fie vindecaţi îndată de tuse. Medicul s-a executat, a făcut un raport şi ministrul sănătăţii – deşi mereu bolnav în pat – a dat ordin să se trimită celor cinci copilaşi: cincisprezece cămăşuţe, cinciprezece pantalonaşi, cincisprezece perechi de ciorăpei, doisprezece metri de ştofă şi cinci pachete de ciocolată.

Dar, acesta a fost numai începutul, pentru că – ceea ce presa nu mai spunea – chiar în aceeaşi noapte, regele, în febra lui

filantropică, a făcut muncă suplimentară după ora unu, când l-a chemat în aleea Vulpache pe inginerul Nicu Beliotis, proprietarul marilor uzine Beliotis şi i-a spus:

— Nicule, nu te necăji! Venim noi de hac Skodei. Până atunci, accept oferta ta! Mâine dimineaţă la zece, semnez contractul. Am şi dat dispoziţii. De azi înainte vei fabrica numai tu vagoane, motoare şi automotoare!

— Să nu se găsească cineva să spună că-i monopol! făcu Beliotis, care se temea de gura atâtor concurenţi.

— Asta nu te priveşte. Presa va da explicaţii că nu-i vorba de un monopol, ci de-o exclusivitate!

— Caiet de sarcini ceva, sire?

Regele se uită la Beliotis, nedumerit:

— Ce caiet de sarcini, Nicule? Între noi, se poate?… Primeşti comanda fără niciun caiet de sarcini. Ţara-ţi va mai ieşi datoare! Te asigur!… Am o presă care înţelege totul. E patriotică!

Nicu Beliotis chicoti, mulţumit şi completă în grabă un cec, pe care i-l întinse regelui:

— Sire, am citit azi în gazetă despre cazul din Popa Nan şi mi-au venit lacrimi în ochi. Pilda maiestăţii voastre ar trebui să fie urmată de toţi cetăţenii care au un pic de înţelegere pentru nevoile altora. Daţi-mi voie, sire, să contribui şi eu, cu această modestă ofrandă, la salvarea acelor copii bolnavi de tuse măgărească.

Regele se uită la cec. Era numai pentru o sută de milioane de lei. Se încruntă. Beliotis e neserios. O sută de milioane e o bătaie de joc.

— Nicule dragă! zise el, ţinând cecul întins, cu aerul că ar vrea să i-l dea înapoi. Am impresia că nu eşti destul de bine informat. Nu-i vorba de un copil sau doi, ci de cinci.

Beliotis i-o luă înainte:

— Să mă iertaţi, sire!… Ştiu că atâta n-ajunge!… De aia am şi trimis azi femeii din Popa Nan în plus trei kilograme de zahăr, un kilogram de struguri şi o sticlă de untdelemn!… Iar mâine, după semnarea contractului, o să-mi permit să aduc încă un cec pentru opera filantropică a maiestăţii voastre.

Şi ca să nu-l lase pe Carol să cadă în ispita de a reveni asupra subiectului, trecu îndată la păţania ziarului *România Nouă*, care făcea ocolul tuturor cluburilor:

— Să te strici de râs! Dacu confiscat de Crai-Voievod! Asta-i

culmea!

— Să te strici de râs, da! zise regele, care, totuşi nu râdea. Dar culmea… nu! Încă nu-i culmea.

*

O zi mai târziu, când se aştepta mai puţin, Crai-Voievod fu chemat de rege:

— Domnule prim ministru, dă-mi voie să-ţi acord colanul ordinului Ferdinand I.

Şi-i atârnă colanul de gât.

Crai-Voievod se clătină, parcă i-ar fi dat cineva cu parul în cap:

— Dar de ce, sire?

Regele-i zâmbi cu indulgenţă:

— Pentru că lucrurile nu mai merg aşa. Problemele economice sunt departe de a fi rezolvate. Ordinea e mereu tulburată. Şi, pe deasupra, văd că chiar între dumneavoastră sunt grave neînţelegeri care mă fac să-mi pierd încrederea în coeziunea partidului. Trebuie să constat încă o dată, că tot eu am dreptate; ţara nu poate fi salvată decât printr-un guvern de concentrare!

— Sire, răspunse Crai-Voievod care nu se putea reculege, demisia mea…

— Îţi mulţumesc! îl întrerupse regele, hotărât să nu asculte ce ar vrea să-i mai spună Crai-Voievod. O primesc şi o consider drept ceea ce este: un act de sincer patriotism.

Consultările începură şi fură lichidate în chip sumar. Regele n-avea timp de discuţii, dar nici şefii partidelor nu credeau că mai e nevoie să se discute. Neaţă propuse un guvern Neaţă şi regele-i mulţumi călduros, Arţag propuse un guvern Arţag şi regele îi mulţumi călduros, Jean Tehaş propuse un guvern Jean Tehaş şi regele-i mulţumi călduros, şi aşa mai departe, până veni rândul lui George Viziru.

— Dragă George, îi zise regele, dacă Muică va veni la dumneata în numele meu să-ţi ceară colaborarea pentru un guvern liberal, să-l refuzi! Categoric! Să-l refuzi! Nu-mi cere acum lămuriri!… Vorbim după aceea!

După George Viziru, regele îl primi pe Traian Săpunaru. Traian Săpunaru parcă întinerise. Întors din călătoria făcută în străinătate era plin de optimism. Fusese mai întâi la Mussolini.

— Vorbesc, i-a zis el, în calitate de cvasi-ministru de interne al cvasi-guvernului naţional-liberal care va fi făcut la toamnă.

Ducele îl luă repede:

— Vrei poate un alt minister?

— Nu, Duce! Mulţumesc! Sunt mulţumit. Am o singură dorinţă.

— S-a făcut! Formulează-o!

— Convenţia comercială italo-română expiră zilele acestea. N-o mai reînnoiţi cu guvernul Crai-Voievod. Aşteptaţi până venim noi!

— În regulă! răspunse Mussolini, cu obişnuita-i energie. Totuşi, nu văd de ce să aştepţi dumneata!... Poate ai nevoie de un mic avans, ceva...

Cum s-a terminat întrevederea dintre ducele Italiei şi viitorul duce al României nu s-a putut şti – dar reporterii ziarelor, care aşteptau afară, ziceau că Traian Săpunaru, când a ieşit de acolo, parcă nici nu mai călca pe pământ, ci zbura.

De la Roma, Traian Săpunaru a plecat la Berlin, unde Führerul l-a străfulgerat cu privirea:

— Dumneavoastră aţi semnat pactul cu Rusia?

De groază, Traian Săpunaru făcu un pas înapoi:

— Nu, mein Führer... nu eu!...

— Eu te întreb: dumneavoastră... adică guvernul dumneavoastră de la Bucureşti a semnat pactul cu Rusia?

— Da, mein Führer! Din nenorocire!

Hitler căscă gura mare de tot, gata parcă să-l înghită pe Traian Săpunaru, şi urlă cât putu:

— Nu-i nicio nenorocire!

Apoi, fără să-i spună bună-ziua, îi întoarse spatele şi ieşi. Lui Traian Săpunaru îi venea să chiuie de feririre. Prin urmare, nici Führerul nu era supărat pe el. Uşor ca un fulg, urcă scările ministerului propagandei unde-l aştepta casierul lui Goebbels, apoi o luă repede spre Bucureşti, ca să apuce rândul la regele Carol.

— Dragă Traian, îi spuse regele, dacă Muică vine la tine în numele meu să-ţi ceară colaborarea pentru un guvern liberal, să-l refuzi! Categoric!... Să-l refuzi!... Nu-mi cere acum lămuriri! Vorbim după aceea!

Ultimul pe care-l primi regele, era Muică, şeful partidului naţional-liberal:

— Domnule Muică, în sfârşit, ţi-a venit ceasul! Faci guvernul! Aş avea, însă, o mare dorinţă: să încerci să iei în echipa dumitale guvernamentală şi pe George Viziru şi pe Traian Săpunaru! Du-te

la ei în numele meu şi vezi de-i convinge!

— Şi dacă nu izbutesc, sire? întrebă Muică.

— Vom fi cel puţin amândoi cu conştiinţa împăcată că am încercat.

Muică se prezentă la George Viziru acasă:

— Domnule George, vin din partea regelui! Ce crezi? Am putea colabora într-un guvern naţional-liberal?

— Nu!

Muică îşi scoase ceasornicul şi rămase cu el în mână zece minute pline, fără să scoată un cuvânt, după care îi spuse lui George:

— Domnule George, te rog consemnează că am stat la dumneata timp de zece minute şi te-ai menţinut în refuz.

De la George Viziru, plecă la Traian Săpunaru, care-l aştepta nerăbdător.

— Domnule Săpunaru, îi vorbi solemn Muică, vin la dumneata spre a împlini o dorinţă a regelui, care ţine să intri într-un guvern naţional-liberal. Dumneata ţii?

Cu gândul la ordinul regelui, Traian Săpunaru înghiţi în sec:

— Nu!

— Nici eu! făcu Muică.

Slab de înger, Traian Săpunaru uită că răspunsul lui Muică trebuie să-l lase indiferent, şi, uluit de sinceritatea adversarului său, îl întrebă cu o curiozitate prin care străbătea dezolarea:

— De ce?

— Pentru că nu ne inspiri nici cea mai mică încredere. Vârsta nu te-a învăţat nimic. Şi experienţa cu atât mai puţin. Ne-ai servit, în trecut, de multe ori, dar tot de atâtea ori ai avut grijă să ne trădezi. Nu mai vreau să-ţi oferim prilejul să ne trădezi încă o dată! De asta! Şi fiindcă s-au împlinit cele zece minute protocolare, am plecat!

Plecă şi-l lăsă pe Traian Săpunaru, umilit, furios, dornic de răzbunare şi cu mâna în păr, în faţa oglinzii, care-i trimitea înapoi nişte ochi bulbucaţi cum nu i-a avut bulbucaţi niciodată în tot cursul vieţii sale politice. Reporterii, care pândeau la uşă, se năpustiră în odaie:

— Ei?

— Nimic, domnii mei! răspunse Traian Săpunaru. Nu primesc oferta de colaborare a domnului Muică, deoarece nu înţeleg să renunţ la principiile mele de intransigenţă naţională şi nici la

demnitatea partidului meu!

Apoi, alergă să raporteze regelui.

— Te felicit pentru declaraţiile dumitale patriotice! îi zise regele. Dar l-am pus pe Muică să-şi facă singur guvernul. Să vedem pe unde o să scoată cămaşa!

— Tare aş vrea să văd şi eu, sire!

— O să vezi!… Dar spune-mi, te rog: ai auzit şi dumneata că Muică şi-ar fi exprimat intenţia de a aduce, în cazul când face guvernul, o sută cincizeci de mii de jidani goniţi din Germania?

Până acum, Traian Săpunaru încă n-auzise de la nimeni că Muică ar umbla cu asemenea gânduri. Ştia apoi că nici regele n-auzise nimic. Dar mai ştia ceva: că datoria lui faţă de rege îl obligă să fi auzit.

— Am auzit! răspunse, dârz, Traian Săpunaru. Şi n-am să i-o iert.

Regele îl apucă prieteneşte de braţ:

— Eşti necruţător! Dar, în definitiv, nu-i treaba mea!… Poţi să-i ierţi, poţi să nu-i ierţi, mie mi-e absolut indiferent!

Dar pe Traian Săpunaru, cuvintele, oricât de amicale ale regelui, nu-l puteau linişti.

— Sire, în orice caz, e bine să ştiţi că Hitler nu vedea cu ochi buni numirea lui Muică!

— Nici eu!

*

Cum descinse din maşină, la Gara de Nord, Muică se văzu asaltat de reporteri:

— Domnule prim ministru, o declaraţie, vă rog! În ce scop, la Sinaia?

— N-am nicio declaraţie de făcut, domnilor! răspunse Muică. Mă duc pentru două zile la Sinaia, de anul nou, să mă odihnesc!

— Tocmai! Spuneţi-ne ceva de anul nou!

— Vă urez la mulţi ani! glumi Muică, şi grăbit se urcă în vagonul ministerial.

Peste două minute sosi şi Dinu Viziru, ministrul de finanţe, care se folosea de vacanţă, să-l însoţească la Sinaia pe Muică. După ce-şi scoase paltonul, Dinu îl întrebă pe Muică:

— Mi-e foame! N-ai vrea să luăm ceva?

— Eu? Nu! Nu mi-e foame de loc!

— Ba mie-mi este! zise Dinu şi-l lăsă singur.

Deşi era ora prânzului şi toată dimineaţa nu mâncase nimic, Muică nici nu se gândea să mănânce. Ori de câte ori trebuia să-l vadă pe rege îi pierea nu numai pofta de mâncare, ci şi pofta de muncă – şi se simţea cuprins de un fel de plictiseală nemărginită, care-i paraliza până şi gândurile. Ce-l supăra la Carol? Bruscheţea lui? Violenţa lui? Vulgaritatea lui? Nu!... Politeţa lui excesivă. Lucru curios! Faţă de el, în mod excepţional, regele avea o atitudine extrem de amabilă. Toată bruma aceea de bună-creştere pe care a putut-o învăţa de la alţii, regele şi-o risipea cu Muică:

— Domnule Muică, sunt încântat! Reputaţia dumitale de om de cultură nu este gratuită!... Păcat că nu te-am cunoscut mai demult. O prietenie mai strânsă între noi ar fi fost de mare folos pentru ţară!

Dar cum pleca Muică de la palat, regele îşi făcea de cap. Impunea noi cadre diplomatice, dispunea de mutări în armată, indica pe ataşaţii de presă, trata şi cerea apoi consfinţirea a tot felul de contracte, fără niciun temei şi niciun control.

— E cam complicat regele nostru, îşi zise Muică, privind pe fereastră.

Trenul trecuse de staţia Comarnic şi urca greoi drumul spre Sinaia, prin două cordoane de văi şi munţi acoperiţi de praful unei zăpezi dese, care cădea neîncetat dintr-un cer fără culoare. Altă dată, peisajul acesta l-ar fi odihnit pe Muică. Acuma, însă, îi dădea numai gânduri sumbre. Se afla la guvern numai de şase săptămâni – şi se simţea obosit ca după o guvernare de şase ani. Ar fi putut avea o explicaţie practică: alegerile. Alegerile au fost alegeri. Muică trebuia s-o mărturisească şi o mărturisea, cu ruşine. Muică era un intelectual. Un estet. Îi plăcea o operă de artă. O carte. De cărţi nu se despărţea niciodată. Îl ajutau să înţeleagă pe oameni. Pe unii îi şi înţelegea şi îi iubea. Pe alţii, dacă nu-i duşmănea, îi ocolea. Dar, personal n-a făcut rău nimănui. Cu mâna lui n-ar fi ucis nicio muscă. Politica, însă, îşi avea exigenţele ei legate de interesele ţării. Aşa că alegerile au fost ceea ce era inevitabil să fie. Şi opoziţia se arăta mai dârză ca de obicei. Deşi împărţită în douăzeci şi patru de partide şi toate pe poziţii de neîmpăcat, întreaga opoziţie s-a pus de acord să adopte şi să răspândească prin toate mijloacele lor propagandistice acuzaţia, lansată de Traian Săpunaru, că naţional-liberalii ar fi primit puterea de la bancherii străini – şi că

Muică, şeful guvernului, nu c-ar avea de gând să aducă, dar că a şi adus în cele câteva săptămâni de când a venit la putere o sută cincizeci de mii de evrei din Germania. Cei mai îndârjiţi dintre toţi, însă, erau legionarii.

Legionarii! Câte nu i-au făcut legionarii în prima parte a campaniei electorale! Au luat cu asalt tribunalele ca să-şi pună listele de candidaţi, s-au baricadat pe la sedii şi prin localuri, au organizat demonstraţii spectaculoase, au lansat manifeste incendiare, au atacat, prin foiţe clandestine, pe însuşi regele şi pe Duduia.

— Sire, nu mai e campanie electorală, zise Muică, regelui, ci o adevărată răscoală. Sunt înarmaţi cu puşti, cu pumnale, cu revolvere. Trag în armată şi în poliţie!

— Dizolvă-i! Dizolvă-i! Şi dacă se opun, arestează-i! Arestează cât mai mulţi dintre ei.

Şi se întâmplă ceva curios: Muică i-a dizolvat, ei s-au opus, dar când a fost să-i aresteze, s-au lăsat arestaţi. Parcă se rugau să fie arestaţi cât mai mulţi. Împotriva dizolvării armatei lui Aurică n-a protestat nimeni în afară de Dacu. Dacu era furios. Ceilalţi, însă, erau încântaţi. Un concurent mai puţin în alegeri – şi încă un concurent atât de îngrijorător – nu poate decât să te bucure! Mult s-a bucurat, fireşte, Traian Săpunaru.

— Toată voturile îmi vor reveni mie! se lăuda el, fără nicio discreţie. Aşa e şi drept, pentru că nimic nu mă desparte pe mine de legionari. Programul meu e şi al lor. Şi eu şi ei vrem revoluţie naţională.

Şi mai mult încă decât Traian Săpunaru s-a bucurat Caţă:

— În sfârşit, am scăpat de jidoviţii ăştia de legionari. Altă dată să ştie să nu se mai vândă jidanilor şi să înşele pe bietul român cu revoluţia lor naţională! Adevărata revoluţie naţională este a mea… şi de azi înainte toţi bunii români vor vota pentru mine!

Dar mare a fost dezamăgirea lui Traian şi a lui Caţă, când Aureliu Cziucziewicz a dat un ordin de zi, prin care cerea legionarilor din Ardeal să voteze cu Iulian Dacu, celor din vechiul regat să voteze cu George Viziru şi în judeţele în care candidează personal mareşalul Neaţă, să-l voteze pe mareşalul Neaţă. De Traian Săpunaru nici nu pomenea. În schimb, stăruia asupra lui Caţă Coroiatu:

— În niciun caz nu veţi vota cu lanciştii lui Caţă. Pentru că şi de data aceasta, Caţă, ca şi în trecut, nu este decât o altă faţă a

guvernului. A-l vota pe Caţă înseamnă a da voturile guvernului care ne-a făcut înalta onoare, în faţa istoriei, de a ne dizolva.

Bineînţeles, certurile ori speranţele partidelor de opoziţie n-au dus la nimic: învingător în alegeri tot guvernul a ieşit. Azi dimineaţă, regele l-a chemat la telefon pe Muică să-l felicite:

— Sunt foarte-foarte mulţumit, domnule Muică! Prin alegerile acestea, naţional-liberalii şi-au restabilit reputaţia de partid serios! Aş vrea să cunosc şi amănuntele! N-ai vrea să vii la Sinaia azi după amiază? Te rog!

— Sire! i-a răspuns Muică. Să vă tulbur acum, în ajun de Anul nou?

Adevărul era că Muică n-ar fi vrut să-şi tulbure propriul său ajun de an nou, cu o vizită care nu-i făcea nicio plăcere. Dar regele insistă:

— N-o să mă tulburi de loc! Dimpotrivă!… Prin urmare, ne-am înţeles. Te aştept pe după masă la patru!

Nu mai era o invitaţie, ci un ordin şi Muică trebui să se supună.

Muică vru să se uite la ceas, dar tocmai atunci intră Dinu.

— Am ajuns!

Muică se uită pe fereastră şi-l zări pe Puiu care-i făcea semne vesele de pe peron.

— Uite-l şi pe ăsta! zise Dinu. Se pare că te aşteaptă!

Muică se ridică, îşi puse paltonul, îşi apucă servieta, dar deodată se opri. Îşi amintise de un fapt căruia nu-i dăduse la vreme nicio importanţă.

— Stau şi mă întreb, zise el lui Dinu Viziru, ce i-o fi venit regelui să-mi ceară acum o săptămână, în toiul alegerilor, să scot poliţia oraşului Sinaia de sub ordinele ministerului de interne şi s-o trec sub ordinele poliţiei palatului, care e supravegheată de Puiu şi de tat-său!

— Dracu să-l ia! mormăi Dinu. Cine mai poate şti la ce se gândeşte scumpul nostru rege, dacă tot ce visează noaptea, face ziua!

*

Prânzul regal era foarte vesel. În vederea sărbătorii de mâine, regele îşi poftise la Sinaia pe intimii săi, care începură de astăzi să bea şi să mănânce. Aureanu făcea portretul lui Jugănaru şi toţi ceilalţi râdeau.

— Nu ştiu dacă toţi naţional-ţărăniştii sunt zgârciţi, dar el ştiu că este! În primăvară, când s-a întors de la Liga Naţiunilor şi i s-a spus că mai bine ar da înapoi cele câteva sute de mii de lei încasate din greşeală ca diurnă de deputat pentru zilele în care a lipsit, ştiţi ce a răspuns? «Dar de ce să-i dau înapoi? Nu dau nimic! Şi Dinu Viziru lipseşte de la Cameră. Cu toate astea, încasează diurna. Şi Dinu Viziru e multimilionar, nu ca mine!»… Asta încă nu-i nimic. Are cel puţin scuza că e vorba de mai multe sute de mii de lei. Dar el e în stare să refuze invitaţia la masă a cuiva, ca să nu se simtă dator să-l invite şi el!… N-ar lua un taxi să-l tai. Costă bani. Mai bine se roagă de prieteni şi aşteaptă ceasuri întregi să-i trimită ei o maşină.

Se trecu apoi la călătoriile reginei Maria. A fost la Paris. Apoi a plecat de la Paris la Modling. De la Modling la Belgrad. De la Belgrad la München. De la München în Maroc – unde a rămas pentru câteva zile la Tanger, pentru că şi-ar fi scrântit un picior.

Soţia lui Schnitt, o blondină ariană de rasă pură, de dragul căreia marele industriaş părăsise confesia mozaică spre a trece la catolicism, îl întrebă îngrijorată pe rege, care stătea la dreapta ei:

— Adevărat?

— A, nu-i nimic! o linişti Carol, care era foarte atent cu ea. Caldarâmul e de vină!… Marocanii n-au străzi asfaltate ca noi!… Dar mama şi-a schimbat îndată pantofii şi i-a trecut!

— Cum? întrebă ea, cu admiraţie. Poartă cu ea pantofi de rezervă?

— Evident, evident! îi vorbi iar, plin de tandreţă, regele. Adică nu ea, ci un valet, care o însoţeşte peste tot.

Mult ar fi vrut Carol să-şi bată joc de mama lui ceva mai puţin delicat, pentru că nu se astâmpără şi oriunde vine, se crede obligată să vorbească despre neînţelegerile dintre ea şi fiul ei Carol. Dar putea el să spună ceva despre mahalagioaica asta bătrână, care se zbate să atragă atenţia lumii asupra ei, pe orice cale o fi? Frumoasa Schnitt ar mai putea crede despre el că n-are inimă. O asemenea femeie să creadă că n-are inimă?

— Trebuie să ştii, doamnă, că mama mea este o femeie extrem de prevăzătoare. În lunga ei carieră de regină a învăţat, cu sensibilitatea ei feminină, lucruri pe care cred că un rege-bărbat nici nu le-ar visa. Chestiunea cu pantofii este pentru ea caracteristică. Mama mea, doamnă, este o femeie înarmată.

Nimic n-o poate găsi nepregătită.

Aureanu îi sări lui Carol în ajutor:

— Şi patriotismul ei!... Nu pierde un singur prilej să facă declaraţii politice, care ar putea sluji cauzei româneşti.

— Exact! îl supralicită Cernescu. Aţi citit ce a spus la Cairo?

Carol nu ştia că mama a fost şi în Egipt.

— La Cairo? se interesă el, ca un fiu bun care vrea să ştie tot ce face mama.

— Da! Maiestatea sa regina Maria a declarat că poporul român dovedeşte o excepţională forţă de caracter prin felul cum rezistă bolşevismului!

Şi cum nu puteai pomeni de bolşevism fără să treci îndată, prin cea mai fulgerătoare asociaţie de idei cu putinţă, la Hitler, toată conversaţia se concentră în jurul marelui Führer. Cel mai informat părea să fie Teianu. Mihail Teianu, de doi ani guvernator al Băncii Naţionale, era singurul şef politic care nu-şi pusese candidatura în alegeri. Calm, metodic, cu paşi siguri, Mihail Teianu îşi organiza propriul partid: Liga naţional-corporatistă, şi-şi lua angajamentul faţă de cei douăzeci şi şapte de membri gata înscrişi, ca-n cel mult două luni, să vină la putere. Musafir al regelui în toate ocaziile, era în confidenţele lui şi se instruia pentru el în toate problemele şi faptele politice care priveau regimurile fasciste. Prin urmare, Teianu avea ce povesti suveranului său şi celor din jurul lui.

— Cred, zise, el că aţi auzit de spada pe care Hitler a trimis-o lui Gomez, dictatorul Venezuelei!

— Nu! făcu regele. A propos de ce?

— Gomez îşi sărbătoreşte cei douăzeci şi cinci de ani de când e conducătorul Venezuelei.

— O! exclamă Aureanu. Ar trebui să-i trimitem şi noi ceva!

— De ce? întrebă tânăra şi frumoasa doamnă Beliotis, cu ochii spre Carol care stătea la stânga ei.

— Pentru că suntem rude! îi zâmbi Aureanu. Societatea Astra Română a trimis ţărani români să muncească în Venezuela.

Nu era tot ce putea spune mai spiritual Aureanu, dar regele râse şi după o pauză respectuoasă, începură să râdă şi ceilalţi.

— O spadă? reflectă doamna Schnitt. Îmi place! E ceva romantic.

— O spadă e puţin spus! zise Teianu. O spadă bătută în pietre preţioase. Şi cu felicitări. «Cele mai bune şi mai sincere felicitări

pentru izbânda dumneavoastră. Mulţumim pentru excelentele exemple pe care ni le oferă lunga dumneavoastră domnie».

— Care exemple? întrebă Atanasovici. Eu nu ştiu nimic despre el.

— Ba, eu ştiu! zise Beliotis. Mai întâi şi întâi a dat ţării, în cursul fericitei lui domnii, trei sute de copii!

— Cââât? se miră mai mult decât s-ar fi cuvenit în societatea unui rege, doamna Beliotis.

— Cu o singură femeie? întrebă doamna Schnitt.

— Ei! zise Aureanu. Prea ai şi dumneata multe pretenţii! Cu o singură femeie!... E mai greu! Dar tocmai ăsta este şi norocul lui Gomez că nu-i femeie, ci bărbat, aşa că lui îi vine ceva mai uşor!

— Totuşi, făcu, gânditoare, doamna Beliotis, trei sute... e cam...

Spusese aceste cuvinte simple cu atâta drăgălăşenie, încât regele nu mai putu să reziste şi-i şopti:

— Eşti adorabilă! Te aştept asta seară la unu! Mateescu va veni să te ia!

Aureanu, serviabil, căută să o scoată din nedumerire pe frumoasa Beliotis.

— Te asigur că nu-i prea mult, coniţă, făcu el. Nu toţi îl costă! Numai doisprezece sunt legitimi!

Ceilalţi râseră, ca un omagiu adus regelui. El avea legitim numai unul.

— Eu cred, zise Teianu, că Gomez poate n-ar avea atâţia copii, dacă Venezuela n-ar avea atâta petrol!

Aici, soţia lui Scbnitt se zăpăci cu totul.

— Cum adică? întrebă ea. În Venezuela e nevoie de petrol, pentru...

Râdeau toţi, şi încercau toţi să plaseze câte o glumă, dar de atâta larmă, nu se putea pricepe nimic. Regele, însă, mai norocos, reuşi să-i strecoare la ureche frumoasei doamne Schnitt:

— Eşti adorabilă! Te aştept mâine seară la unu... Mateescu va veni să te ia.

Teianu îşi dădu silinţa s-o scoată pe doamna Schnitt din nedumerire:

— Nu, doamnă! În Venezuela e ca şi la noi. Dar vreau să spun că mulţumită petrolului, Gomez şi-a putut permite să facă atâţia copii.

Şi-o iniţie în tainele bogatei paternităţi a lui Juan Vicente Gomez. La început, el n-a fost decât un mic proprietar rural. Într-o zi, a dat peste nişte terenuri petrolifere pe care americanii i le-au cumpărat pe un preţ mare – şi de atunci s-a ţinut numai de exploatări de terenuri petrolifere. Puţin câte puţin, pe măsura averii, îşi croi o situaţie care-i îngădui să pună mâna pe putere şi s-o ţină bine, cu ajutorul americanilor cărora le-a dat în concesiune întreg petrolul. E dictator absolutist. Parlament are! Dar un parlament ales de el şi controlat de el, aşa cum controlează şi tot exportul de vite din care-şi ia partea, şi tot exportul de carne congelată din care-şi ia partea, şi toată industria şi comerţul de textile din care-şi ia partea, şi toate fabricile de conserve – tot! Nimic nu se face fără el. Înalţii funcţionari şi miniştrii, deşi sunt aleşi printre oamenii lui de încredere, înainte de a veni la el în audienţă, îşi fac testamentul. Serviciul lui de propagandă a căutat să-i dea un titlu cu care să treacă pe veci în istoria Venezuelei – şi au găsit: azi Gomez este numit «zeul şoselelor».

— Titlu de zeu tehnic! observă Schnitt.

— Foarte modern! zise şi doamna.

— Dar şi pe merit! reluă Teianu. Şi-a luat şi aici partea, nu-i vorbă, dar azi ţara e brăzdată de şosele, în lung şi-n lat. Gomez e foarte mândru de ele. Când vin la el străinii să-l felicite pentru opera lui, el le spune: «Şoselele mele sunt mai mult decât bune şi frumoase. Ele mă ajută să reprim mai uşor revoltele sau răscoalele din ţară. Mulţumită iuţelii şi uşurinţii cu care te poţi deplasa pe şoselele astea, îmi trebuie o armată mult mai mică şi mult mai puţine automobile blindate pentru a menţine ordinea şi pentru a strivi încercările subversive».

— Dar ştii că e inteligent acest Gomez! strigă Carol entuziasmat. Foarte inteligent!

Aureanu, însă, deşi uimit şi el de ingeniozitatea lui Gomez, se arăta ceva mai sceptic:

— Şi cu şoselele astea rezolvă toată problema?

— Ba nu! zise Teianu. Mai are o instituţie destul de eficace şi ea. Îi zice Puerto Cabella!

— Asta ce-i? întrebă Cernescu.

— Un fel de Jilava a noastră!

În timp ce Teianu vorbea, Puiu apăru în prag şi rămase cu ochii ţintă la rege. Cum îl văzu, Carol sări în picioare.

— Mă iertaţi!

Şi trecu în camera de lucru, unde-l aştepta Muică.

*

Din uşă, încă înainte de a-i fi putut strânge mâna, regele îl copleşi pe primul ministru cu complimente zgomotoase.

— Domnule Muică, e mai mult decât m-aşi fi aşteptat!… E ceva extraordinar! Mă felicit pe mine însumi că am avut ideea să-ţi dau dumitale misiunea de a asigura ţării un parlament tare. Bravo!… Îţi sunt îndatorat! Cere-mi orice!… N-aş fi crezut!… Regret că un incident nefericit ne-a ţinut atâta vreme despărţiţi unul de altul. Dacă din prima zi a restauraţiei ne-am fi înţeles, ţara era azi departe. Dar să nu mai vorbim. Ce a fost, a fost. Acuma e bine. Ai un parlament sigur, cu care vei putea remedia tot răul pe care guvernele naţional-ţărăniste l-au făcut ţării. Din parte-mi, ai toată încrederea. Porneşte-o la lucru!

Muică aşteptă ca regele să termine, îi mulţumi şi vru să treacă la raport, dar regele îl opri:

— Lasă, domnule Muică! Nu-i nevoie! La urma-urmei, esenţialul îl cunosc. M-ar interesa mai mult să ştiu dacă ai început să iei măsuri în chestiunea şomajului. E o problemă grea care nu suferă amânare… De pildă, şomajul printre intelectuali a devenit intolerabil! Ce ai de gând să faci acum…

Şi scoase din buzunar o hârtie pe care Muică vedea bine că era pregătită şi citi:

— …cu 11.931 şomeri în corpul didactic primar… cu 8.000 şomeri în corpul didactic secundar cu 546 şomeri printre artiştii dramatici… cu 1.500 şomeri printre avocaţi… cu 3.000 şomeri printre medici… cu 4.500 şomeri printre farmacişti… şi cu 34.000 de studenţi pentru care, în condiţiunile de astăzi, nu există nicio şansă de lucru… Ce faci cu ei, domnule Muică?

Pe nesimţite tonul excesiv de prietenos al regelui, luă accente acuzatoare îndărătul cărora lui Muică i se păru că distinge ameninţări. După felicitări, aşadar, regele îi şi cere socoteală pentru o situaţie de care nici n-a avut timp să fie responsabil. Luptând din răsputeri cu oboseala care-i dădea senzaţia că din creştet până-n călcâie este strâns într-un mulaj de plumb, Muică încercă să răspundă:

— Sire, studiem chestiunea cu cea mai mare atenţie… Şi…

— E foarte bine! îl întrerupse regele, care totuşi, păstră în glas

o nuanţă destul de decentă. Cât se poate de bine! Dar mi se pare că studiile sunt mai mult pierdere de vreme. Şi naţional-ţărăniştii, cu Bagradian al lor, au tot studiat… şi uite unde am ajuns! Ar trebui procedat într-un chip mai expeditiv!… Bunăoară, nu înţeleg de ce guvernul dumitale nu priveşte şomajul prin prizma muncii naţionale. Văd că în această chestiune toate partidele au avut de spus un cuvânt. Până şi naţional-ţărăniştii şi-au introdus în program «primatul muncii naţionale». Poate rămâne partidul naţional-liberal în urmă? Tocmai partidul naţional-liberal?

— Sire, răspunse Muică, în privinţa muncii naţionale, noi, liberalii, avem o tradiţie de care nu-mi este ruşine. Noi am promovat munca naţională încă în urmă cu şase decenii, odată cu întemeierea partidului… şi am luptat pentru ea. Este adevărat că după tratatul de la Versailles principiul muncii naţionale n-a mai figurat în program. Dar programul nu înseamnă nimic, sire! Problemele cele mai importante se fac fără program. Iar dacă naţional-ţărăniştii au adoptat oficial «primatul muncii naţionale», pot să vă comunic, sire, că şi noi ne pregătim să adoptăm oficial, «protecţia muncii naţionale»…

Regele aruncă, neglijent, pe masă hârtiuţa pe care o ţinea încă în mână şi răspunse, fără să se uite la Muică:

— De acord! Numai că ar fi bine să vă grăbiţi!

Erau cuvinte în doi peri, pe care Muică nici nu se osteni să le înţeleagă. Un singur gând îl stăpânea: să scurteze audienţa.

— Sire, îmi daţi voie să mă retrag! Vreau să fiu încă în astă seară înapoi la Bucureşti.

Regele nici nu încercă să-l reţină:

— Bine, domnule Muică! Şi-ţi urez petrecere frumoasă şi la mulţi ani!

*

Era abia ora şase. Până la plecarea trenului mai erau trei ceasuri, pe care Muică le petrecu la vila doctorului Barbut, fiul răposatului Miluţă Barbut, unde-l aştepta Dinu Viziru. Palid şi mai obosit ca de obicei, Muică spuse celor doi amici ai săi, de la primele cuvinte:

— Cred că regele s-a săturat şi de noi!

— Crezi? făcu Dinu alarmat.

— Sunt convins!

— Dar ce vrea?
— Zice că nu suntem destul de grăbiţi să răspundem la apelul naţiei.
— Vorbeşte mai clar, dragă! făcu, enervat, doctorul Barbut. Noi stăm ca pe ghimpi şi tu îţi râzi de noi!
— Da! zise Muică. E nemulţumit că noi, liberalii, am rămas în urma celorlalte partide cu problema muncii naţionale.
— Dar cine se împotriveşte? strigă Dinu. Doar am hotărât să introducem protecţia muncii naţionale în program!
— Ei şi? zise Muică. O trecem! Ba, ceva mai mult: o şi punem în aplicare, deşi nu prea văd ce am mai putea pune în aplicare. Şi mai departe? Ce poţi să faci mai departe cu un derbedeu ca ăsta?… Tot n-ai învăţat minte? Pe tâlharul ăsta îl priveşte prea puţin dacă munca e naţională, sau nu. Altceva îl supără: că noi mai existăm ca partid şi că am obţinut trei sute de mandate în alegeri! Pe naţional-ţărănişti i-a desfiinţat, sau crede că i-a desfiinţat. Pe noi, nu! Şi asta urmăreşte: să ne spargă şi pe noi în bucăţi.
— O fi vrând să ne desfiinţeze! zise Dinu Viziru. Dar nici noi n-o să stăm cu mâinile în sân!
— Şi ce-o să-i faci? îl întrebă Muică.
— Să-i rezistăm!
— Cum să-i rezişti? Cum poţi să-i rezişti, când o bună parte din ofiţerime aşteaptă numai de la el decoraţii, lefuri, înaintări! Să faci revoluţie? Iar revoluţie? Cu cine? Cu marii fabricanţi, cu marii bancheri, cu marii proprietari? Dar şi dintre ăştia cei mai mulţi fac acuma afaceri direct cu regele. Pe cine să te sprijini? Pe mica burghezie? Dar mica burghezie e supărată pe partidele istorice care au dat-o pe mâna marilor bănci şi industrii! Pe ţărănime? Care ţărănime? Ţărănimea aceea nemulţumită de expropriere şi care ne-a părăsit îndată după război? Cu cine să rezişti, domnule Dinu? Cu burghezia de mijloc? Dar burghezia de azi, mai e burghezia de ieri care vota în bloc pentru noi? Azi burghezia aceasta e fărâmiţată în zeci de partide – şi fiecare partid stă tot cu ochii la rege, pentru că puterea tot de la rege ştie că-i vine!
— Nu toţi se uită la rege! zise doctorul Barbut.
— De pildă?…
— Dacu!
Sugestia doctorul Barbut i se păru interesantă lui Dinu:
— Ce-ar fi să stăm de vorbă cu Dacu?

Muică se uită la Dinu, cu un foarte pronunţat zâmbet de milă. Dacă filosoful de la Bădăcin mai poate fi o speranţă, după câte s-au petrecut în partidul naţional-ţărănist numai în aceste şase săptămâni de la căderea lui Crai-Voievod! Alungat de rege de la putere, Crai-Voievod a fost alungat de partid de la şefie. Dar nu Dacu i-a luat locul. Pe Dacu nu-l mai voia nimeni. Ci Jugănaru. Profeţia lui Titulescu se adeverise: după Crai-Voievod, şefia cădea pară mălăiaţă în gura lui Jugănaru. Resemnat şi intransigent, Dacu hotărâse să nu mai facă politică şi se retrăsese la Bădăcin unde se pregăti de alegeri. A se pregăti de alegeri, însemna a se răfui cu Crai-Voievod. Peste câteva zile, Jugănaru primea de la Dacu lista candidaţilor ardeleni, de pe care erau şterşi sau zvârliţi mai la coadă, toţi favoriţii lui Crai-Voievod. Scandalul care urmă grăbi inevitabilul: Crai-Voievod începu să-şi facă bagajele spre a părăsi partidul naţional-ţărănist, împreună cu un număr de ardeleni mai de seamă. Niciodată filosoful de la Bădăcin n-a fost mai sărac ca acum. Şi un partid ca partidul naţional-liberal să stea de vorbă cu un asemenea falit?

— Lasă-l pe Dacu în pace! răspunse Muică lui Dinu, cu un gest de dezgust. Nu este el în stare să-şi descurce treburile lui, vrei să le descurce pe ale noastre?

*

În paltonul lui de stofa, cu gulerul ridicat din cauza frigului umed care-l pătrundea până la oase, Muică, însoţit de doctorul Barbut şi de Dinu, se îndrepta spre vagonul ministerial, când, deodată, un tânăr se repezi la el pe la spate, îl apucă de umăr şi-i trase câteva gloanţe de revolver în cap. Fără să scoată un geamăt, Muică se prăbuşi la pământ, moale ca un sac gol. Între timp, asasinul o luă la goană şi ca să-şi acopere retragerea, aruncă o petardă. Explozia zgudui tot peronul. Lumea, cuprinsă de panică, se năpusti spre ieşire, dar în aceeaşi clipă se auziră câteva glasuri:

— A fost prins!

Muică zăcea, nemişcat, ghemuit în palton. Cineva îi ridică pălăria care zburase la câţiva paşi mai încolo, şi încercă să i-o pună pe cap. Doctorul Barbut strigă:

— Repede o targă!

Nu se găsi targă. Un hamal sosi în goană cu un cărucior de

bagaje, în care Muică fu încărcat şi transportat în biroul şefului de gară. Doctorul Barbut se apleacă peste Muică să-l examineze, dar îndată se ridică, îngrozit.

— E mort! strigă el.

Lângă el, Dinu Viziru, galben la faţă, privea cu ochii holbaţi cadavrul lui Muică, fără să-şi poată descleşta gura.

— Ce facem acum, Dinule? îi strigă doctorul Barbut, apucându-l de braţ.

Şeful gării, căruia i se punea aceeaşi problemă, interveni:

— Domnule doctor, trebuie să întrebăm mai întâi la palat!

Ridică receptorul şi chemă poliţia palatului:

— Aloo, aici gara!… Acum cinci minute… A, ştiţi!… Bun!… Ce facem cu cadavrul?… Vă rog!… Aştept!

Puse mâna pe pâlnie şi se întoarse către doctorul Barbut:

— Mi-a spus să aştept până-l întreabă pe domnul Puiu Florescu!

Nu aşteptă mult: peste un minut, şeful gării vorbi iar.

— Da!… Bine!… Am înţeles!… Să trăiţi!

Puse repede receptorul în furcă şi începu să strige către mulţimea care se îngrămădea în birou:

— Domnilor, vă rog să evacuaţi!… Imediat! Vă rog!… Unde sunt jandarmii?… Petrescu! Cheamă jandarmii!… Toată lumea să iasă afară!… Aşa!

Apoi, se apropie de Barbut:

— Ordin de la palat ca domnul prim ministru să fie expediat îndată la Bucureşti, sau în vagonul ministerial, sau în cel de bagaje.

*

Pe Gogu Elefterie, preşedintele partidului «Nihil sine rex», moartea lui Muică îl îmbolnăvi de supărare. Nu pentru că fostul prim ministru i-ar fi fost prieten şi nici pentru că ar fi avut pentru el cine ştie ce stimă deosebită. Prieten nu i-a fost răposatul. Cât despre stimă, ce stimă, Dumnezeu să mă ierte, poţi să ai pentru un om care, a doua zi după ce-ţi spune că decât să-i dea regelui mâna mai bine şi-o taie – îşi pune cenuşă pe cap şi cerşeşte regelui o audienţă. Altul, în locul lui, s-ar fi spânzurat. Dar el, nu!… S-a bătut cu pumnul în piept, s-a umilit, a îngenunchiat, a plâns – şi până nu s-a văzut prim ministru nu s-a lăsat! Cum, dar, să-ţi pară rău după un asemenea om, lipsit de onoare şi

demnitate? Că a fost împuşcat? Să-i fie de bine! Mai mult nici nu merita. Aşadar, supărarea lui Gogu Elefterie nu de la cel asasinat venea. Atunci, de unde? Dintr-o direcţie exact opusă: de la asasin. Asasinul era legionar. A mărturisit-o din primul moment. Fusese în ultimele alegeri candidat la deputăţie pe listele legionare şi pornise cu entuziasm în campanie electorală. A bătut nişte jandarmi, a tăiat fire telefonice, a ocupat cu agenţii lui primăria comunei Vad, l-a înjunghiat pe primar – dar tocmai când credea că poporul era lămurit că numai de la Aurică îi poate veni mântuirea, s-a apucat Muică să dizolve garda de fier. Supărat, candidatul a scos revolverul şi a tras. Regele, îndată, a numit un nou guvern. Tot unul liberal. Acelaşi. Numai primul ministru era altul: doctorul Gherlescu. Şi doctorul Gherlescu a luat două măsuri: să proclame starea de asediu şi să pregătească ceremonia înmormântării lui Muică.

De aici, începea îngrozitoarea dilemă în care se afla Gogu Elefterie, tatăl Adrianei şi preşedintele partidului «Nihil sine rex»: să participe, ori să nu participe la înmormântare? Dacă va participa, ce va spune regele? Şi dacă nu va participa, ce va spune regele? E drept că regele a dat o declaraţie că prin moartea lui Muică a pierdut un prieten, de care şi-a dat seama că ar fi putut face mult pentru ţară. Dar cine e în stare să pătrundă gândurile regelui? Mai ales că gurile rele spun… Hait!… Iar am luat-o razna! Noroc că am spus-o în gând şi nu m-a auzit nimeni… Şi apoi aici nu e vorba numai de rege. Mai e la mijloc şi garda de fier. Garda de fier îndrăzneşte. Şi Dumnezeu ştie cine stă în spatele ei de-o face atât de îndrăzneaţă şi cine ştie până unde mai poate să-şi împingă îndrăzneala! Ei, cum să mergi la înmormântarea lui Muică sub ochii gărzii de fier?… Ce-o să spună garda? Că Gogu Elefterie e şi el francmason, că e şi el naţional-liberal, că e şi el vândut jidanilor… Dar câte nu pot să spună legionarii ăştia care au început să judece cu revolverul pe om, după simpatia sau antipatia cu care el îi priveşte! Asta ar mai lipsi! Să-l împuşte şi pe el ca pe Muică… Ar fi înspăimântător! Să-l împuşte pe el!… De ce? Cu ce a greşit el faţă de garda de fier? Cu ce? A contestat el vreodată drepturile naţiei domninante? A protestat el vreodată împotriva vreunei acţiuni care ar putea afirma legea sângelui? S-a spurcat vreodată cu «ăia»… cu minoritarii? S-a declarat el împotriva expulzării ori suprimării tuturor acestor paşaportari? Nu! Slavă Domnului!… Poate sta în

faţa legionarilor, drept şi senin, ca un om fără teamă şi fără prihană. Are conştiinţa curată!... Aşa că ar putea să se ducă şi acuma la ei, să le spună: Fraţilor, eu, Gogu Elefterie Bun!...

Dar la înmormântarea lui Muică te duci? o să mă întrebe legionarii. Aici e aici!... De dus nu s-ar duce, să nu se supere garda de fier!... Dar ce se face cu regele? Ce-o să spună regele când o să afle că tocmai Gogu Elefterie, şeful partidului «Nihil sine rex» nu s-a prezentat la înmormântare? De ce?... Nu cumva Gogu Elefterie e de acord cu asasinarea lui Muică?... în numele cui este de acord? Cine i-a dat dreptul să fie de acord? Eu, regele lui?... A stat de vorbă cu mine? M-a întrebat? Până una alta, eu, regele lui Gogu Elefterie, am poruncit să i se facă lui Muică funeralii naţionale! Şi nu oricui i se fac funeralii naţionale. Ca să ajungi să ţi se facă funeralii naţionale, trebuie să fii cineva în ochii lui vodă!... Aşadar, ce te faci dacă, într-adevăr, regele îl regretă pe Muică?

Ceasuri întregi, ceasuri întregi s-a zbătut Gogu Elefterie între frica de a nu-l supăra pe rege şi frica de a nu-i supăra pe legionari, pentru ca în cele din urmă, experienţa lui de jurisconsult rutinat să se milostivească de el şi să-i dea o formulă mântuitoare:

— Nu fii prost, Gogule! Ce tot stai să te întrebi dacă să te duci sau nu la înmormântarea lui Muică? N-o să te duci! Scurt! N-o să te duci!... Nu te băga într-o afacere care nu poate privi decât pe rege şi pe legionari! Stai acasă şi fă-te bolnav pe două-trei zile... şi-ţi garantez că n-o să ţi se întâmple nimic.

*

În sala aproape goală a Ateneului, câţiva membri ai guvernului făceau de gardă în jurul trupului neînsufleţit al fostului lor preşedinte, care zăcea întins pe catafalc între coroane şi flori. Ceilalţi foşti colegi de cabinet ai lui Muică stăteau deoparte, cu capetele descoperite şi cu jobenele îndoliate, într-o atitudine de plictiseală tristă, tristă, nespus de tristă.

— Bieţii de ei! reflectă doctorul Bratu, care făcea grup într-un colţ al sălii, cu Arghir şi cu Grigore Arţag. Ţi-e mai mare mila de oamenii ăştia! Nici nu ştiu cum suportă o asemenea corvoadă.

Arţag îşi roti ochii împrejur şi zise:

— Nu s-ar putea spune că oamenilor noştri politici le vine greu să se despartă de Muică. În afară de noi, nu văd pe nimeni!

Apoi, către Curelea de la *Democratul român*, care, între timp, se apropiase de ei:

— Dumneata trebuie să ştii: regele vine?

— Nu! răspunse Curelea. E răcit. Mereu cu amigdalita aceea a lui care nu-l lasă în pace. Şi în orice caz, doctorul l-a sfătuit să nu asiste la înmormântare, pentru că trebuie să se ferească de emoţii. Prea l-a zdruncinat moartea lui Muică!

— Dar prinţul Nicolae? întrebă Arghir. De ce nu vine prinţul Nicolae să-i ţină locul?

— Prinţul Nicolae e şi el răcit!

— Dar de ce e răcit?

— Pentru că e certat cu regele!

— A! De aia! făcu doctorul Bratu. Înţeleg!

Arţag se mai uită o dată prin sală şi făcu:

— Nu-l văd nici pe Traian Săpunaru!

— E la Ciucea.

— Răcit?

— Foarte răcit!

— Dar Neaţă?

— Şi mai răcit!

— Şi Stănescu o fi tot răcit?

— Ce mai întrebi? făcu Arţag. E de la sine înţeles!

— Dar Dacu? întrebă Arghir.

— Răcit şi Dacu! zise, râzând discret, Curelea. Răcit şi Jugănaru! Răcit şi Crai-Voievod! Şi Bagradian!… Toţi sunt răciţi!…

— A! Uite unul care nu vrea să răcească! făcu Arghir răutăcios, arătându-l pe Aureanu care, în ţinută de doliu, se apropie de ei şi le întinse mâna, cu aerul solemn de circumstanţă.

— Îmi pare bine că v-am găsit! le spuse el, grav. Sunteţi toţi în păr! Numai Gogu Elefterie vă mai lipseşte, ca bietul Muică să se poată lăuda că l-au însoţit la groapa de veci toate partidele istorice.

— Gogu Elefterie e răcit, domnule Aureanu! zise Curelea.

— Păcat! reflectă Aureanu.

— Nu-i nimic! făcu Bratu. Îl înlocuieşti dumneata…

— …şi cu succes! adăugă Arghir.

— Numai dacă fuzionăm! râse Aureanu care nu se supăra pentru atâta lucru.

— Atunci, făcu Bratu, propun să fuzionaţi, măcar pentru înmormântare!

Râseră toţi pe cât este permis să râzi într-o astfel de tristă împrejurare şi propunerea fu acceptată: dacă nu chiar braţ la braţ, dar aproape braţ la braţ, Arghir şi Aureanu, flancaţi de doctorul Bratu şi Grigore Arţag, păşiră, solidar, în spatele dricului, hotărâţi să nu se despartă până ce nu vor fi siguri că tot ce s-a putut face pe lume pentru cel care a fost Muică, s-a făcut.

La înapoiere, Arghir îl pofti pe Aureanu în maşina lui. Aureanu se bătu cu mâna peste frunte, furios foc pe sine însuşi:

— Păcătosul de mine!… Să uit! Trebuie să te felicit! Aud că regele ţi-a dăruit o maşină!

— Este adevărat! Asta-i maşina! Dar i-am spus că o primesc nu pentru mine, ci pentru aşezămintele mele!

— M-aş fi mirat să fi fost altfel! zise Aureanu, punând piciorul pe scară. Cu modestia dumitale…

Arghir avu presentimentul că fuziunea începe să se destrame, dar, pentru ca el nu-şi poată reproşa că are vreo vină în grăbirea deznodământului, schimbă vorba.

— Mi s-a spus că George Viziru a avut obrăznicia să trimită condoleanţe văduvei lui Muică! zise el. Speră, probabil, să-şi facă drum spre şefia partidului.

— Mai greu! răspunse Aureanu. La prezidenţia partidului vine Dinu. Precis!

Pe lângă ei trecu şi le-o luă înainte, o maşină în care-l recunoscură pe Stănică Popescu.

— Uite-l pe Stan! făcu Aureanu. Cunoşti combinaţia! Tratează cu Coty vânzarea *Globului*! Îi cere cinci sute de milioane de franci.

Lui Arghir nu-i venea să creadă:

— Ce interes are Coty să cumpere *Globul*? Nu pricep!

— Păi de ce să nu pricepi? Coty este agentul lordului Rothermere…

— Da! Ei şi?

— Şi lordul Rothermere face propagandă pentru revizuirea tratatelor în favoarea maghiarilor!

— Cu atât mai mult! Ce caută Stănică în afacerea asta, când el este antirevizionist?

— Ah, frate Culaie, frate Culaie! îi răspunse Aureanu cu un rânjet. Păi tocmai aici e tot chichirezul: când i-a propus lui Coty

să-i vândă *Globul*, Stănică i-a spus: «Nu uita, domnule Coty, că eu nu-ţi cer cinci sute de milioane numai pentru gazetă. În preţul ăsta, intră şi liga mea antirevzionistă!»... E clar? Dacă franţuzul Coty, adică englezul Rothermere, dă banii, orice opoziţie a lui Stănică Popescu la revizuirea tratatelor dispare. Liber e Rothermere să desfiinţeze îndată liga antirevizionistă liber e să facă din *Globul* antirevizionist, o foaie revizionistă!

— Ticălosul! mormăi Arghir, revoltat. Şi doar e bun patriot!

— Ce are a face scripca cu iepurele! răspunse Aureanu care se uită cu încordare pe fereastra maşinii, încât atrase atenţia ui Arghir.

— Ce-ai văzut acolo, dragă? îl întrebă Arghir pe Aureanu.

— Curios! zise Aureau. O ambulanţă a Crucii Roşii în curtea Palatului.

Arghir îngălbeni:

— Vreun accident, Doamne fereşte! strigă el, speriat. I-o fi rău regelui!... Gheorghe, opreşte!

Cei doi bărbaţi politici coborâră, precipitat, din maşină, dar nici n-apucară să intre în palat, că le ieşi înainte însuşi generalul Mateescu.

— Ce s-a întâmplat domnule general? îl întrebă Arghir, pe faţa căruia se citea groaza.

— Ce să se întâmple, domnule profesor?

— Dar ambulanţa, domnule general? Ce e cu ambulanţa?

Generalul se înveseli.

— Aaaa! Ambulanţa? Nu-i nimic!... Ştiţi că a sosit în capitală artista vieneză de cinema Nany Nany!

Arghir nu ştia. Aureanu ştia.

— Desigur că ştiu! zise el. Şi ce-i cu ea?

— Cred că n-o să fie nimic grav! zâmbi generalul Mateescu. A fost primită în audienţă de rege... şi acum trebuie să fie scoasă cu ambulanţa!

— Asta e? izbucni Aureanu într-un hohot de râs. Care va să zică, maiestate sa regele e bine! Auzi, domnule! Şi noi, care, ne-am speriat de pomană!... Ei, bravo!... Să fii sănătos şi să ne ierţi de deranj!

Şi apucându-l de braţ pe Arghir îl trase după el, spre maşină.

— Prin urmare, îi zise el, e adevărat ce spunea Curelea, că regele nu poate veni la înmormântare, pentru că-l supără amigdalele alea!

Orice ar fi fost dispus Arghir să-i ierte lui Aureanu, dar un singur lucru nu-i permitea: să-l ia pe rege peste picior. Înţepat, îl strivi pe Aureanu cu o căutătură de dispreţ şi de scârbă, şi îi şuieră printre dinţi:

— Domnuleeeee!…

Şi se urcă singur în maşină.

Astfel, se isprăvi şi această fuziune care trăi mult mai puţin decât spaţiul unei roze.

*

Regele, care-l rugase pe noul său prim ministru, doctorul Gherlescu, ca îndată după înmormântare să vină la el, se părea că acum era perfect sănătos, pentru că se plimba prin cameră destul de bine dispus, cu o hârtie pe care nu se îndura s-o lase din mână. Era telegrama trimisă de Hitler, care exprima regelui şi guvernului român sincerele lui regrete pentru moartea lui Muică. Carol o citea, o recitea şi zâmbea. Hitler crede că a lucrat pentru interesele lui. Dar Hitler se înşală. Deocamdată Hitler a lucrat pentru interesele mele, ale regelui Carol II. Hitler crede că m-a luat prin surpriză. S-o creadă! N-a fost pentru mine nicio surpriză. S-au găsit chiar printre oamenii de încredere ai lui Hitler destui să mă informeze asupra celor ce pregătesc împotriva lui Muică. Numai că eu am închis ochii, fiindcă Hitler a înarmat mâna asasinilor, ca să tragă exact în acela pe care eu, regele Carol II, ţineam să-l suprim, pentru că era singurul om de valoare care se mai găsea în partidul naţional-liberal. Hitler credea că, prin asasinarea lui Muică, va da mai multă autoritate legionarilor. Dar încă o dată, Hitler se înşală. Prin asasinarea lui Muică, am cele mai legale pretexte să iau împotriva legionarilor măsuri care să-i sperie şi să-i silească să mă urmeze numai pe mine. Hitler crede că prin asasinarea lui Muică mă va intimida în asemenea măsură încât mă va sili să mă scutur de sprijinul Franţei şi al Angliei. Pentru a treia oară Hitler se înşală. Dimpotrivă! Prin măsurile pe care le voi lua împotriva legionarilor, voi demonstra Franţei şi Angliei că sunt azi, mai mult ca oricând, alături de ele! De altfel, Franţa şi Anglia şi America ştiu şi aşa că în orice caz sunt alături de ele!… Unde-mi depun toţi banii pe care îi scot din ţară?… Nu în Franţa, în Anglia şi în America?

Aşa-l găsi primul ministru Gherlescu, pe rege: satisfăcut şi optimist. Regele se interesă până în cele mai mici detalii de felul

cum a decurs înmormântarea lui Muică, de arestările care s-au făcut printre membrii gărzii de fier şi de starea de spirit care domneşte în partid, după atentat. Apoi, îi spuse lui Gherlescu:

— Domnule doctor, dă-mi voie să-ţi acord colanul ordinului Ferdinand I pentru osteneala dumitale!

Pe doctorul Gberlescu începură să-l ardă urechile. Numai de două zile prim ministru – şi gata, decorat cu colanul ordinului Ferdinand I!

— Vă sunt profund recunoscător, sire! zise el, înecându-şi lacrimile de necaz. Am făcut tot ce mi-a fost cu putinţă

— Şi ai făcut mult! îi răspunse regele, cald. Acuma, însă, va trebui să trecem la un guvern de concentrare. Anarhia creşte. Garda de fier n-are de gând să se astâmpere. Numai un guvern energic, de concentrare, ar putea face faţă împrejurărilor. Pe cine recomanzi dumneata, domnule doctor?

— Cred că numai un guvern naţional-liberal ar putea satisface pe maiestatea voastră!

Puţin mai târziu, când Gherlescu veni să-l informeze pe Dinu că a fost concediat, acestuia i se păru că visează urât:

— Ce faaace? După două zile? Atunci ce rost a mai avut tot guvernul?

— Un rost a avut! Să-l înmormânteze pe Muică.

— Halal rost! Prin urmare, guvernul Gherlescu a fost un guvern de înmormântare! Am ajuns bine! Ca mâine o să-l mai vedem că-şi numeşte guverne de un ceas, care să-i aranjeze vreun rendez-vous cu damele lui!

— O să-l vedem, Dinule, o să-l vedem!

*

După ce îmbucă ceva în grabă, profesorul Arghir se retrase în birou unde putea medita mai bine dacă să spună sau nu regelui cu câtă neruşinare vorbeşte despre el Aureanu. Era încă nehotărât şi era încă departe de a se hotărî, când Nelu Pedicuristu, fost redactor la *Drumul nostru* al lui Serafim Mărunţelu şi de câteva luni prim-redactor al gazetei *Vorba rumânului*, veni la el, cu ochii rătăciţi şi cu părul vâlvoi:

— Domnule profesor, sunteţi singura noastră speranţă. Directorul nostru Naie a fost şi el arestat!… Vă rog interveniţi pentru el, că se duce gazeta de râpă!

Ştirea i se păru lui Arghir atât de neverosimilă, încât crezu că

Nelu îşi bate joc de el:

— Naie? Naie arestat? Ce vorbeşti, dragă? De unde vii? De la bodegă?

— Ba viu de la gazetă, domnule profesor! Suntem morţi, domnule profesor!… Fără directorul nostru, gazeta nu face două parale!

— Şi de ce l-au arestat, dragă?

— Pentru un articol publicat acum două săptămâni, şi-n care vorbea despre asasinarea lui Barbu Catargiu!… Cică ar fi fost o incitare indirectă la asasinarea lui Muică!… Şi l-au închis!… Pentru un articol!

— Dar cine l-a închis? întrebă Arghir, uluit.

Vedea că Nelu e treaz şi tot nu-l credea. Cine a îndrăznit să-l închidă pe Naie, pe Naie, prietenul regelui?… Pesemne că regele habar n-are de toată afacerea asta.

— Nu ştiu! răspunse Nelu, prudent.

— Bine! Voi interveni! Mâine dimineaţă mă duc la rege!

— Mulţumesc, domnule profesor!… Şi să vă mai spun ceva, domnule profesor! Poate n-aţi avut când să fiţi informat. Ştiţi pe cine l-a însărcinat regele să facă guvernul? Pe Trişcă!

Arghir nici nu ştiu, dar nici nu se mai întrebă dacă ştie ce face. Furia îi puse tocul în mână şi-i dictă o telegramă către rege, în care-i spunea numai câteva cuvinte: «Când Trişcă e prim ministru, Naie Naie merită măcar libertatea». Apoi înmână lui Nelu hârtia:

— Te rog, aibi dumneata grijă ca telegrama asta să plece îndată!

— O expediez chiar eu, domnule profesor! Vă mulţumesc! — Noapte bună!

Arghir se uită la ceasornic şi când văzu că e ora zece, începu să spere că cel puţin pe ziua de azi, lista necazurilor s-a încheiat. Dar trebui să aştepte foarte puţin ca să-şi dea seama că necazul cel mare, adevăratul necaz abia e pe drum, odată cu fiu-său Mircea.

— Ai auzit, tată? strigă Mircea, cum intră pe uşă. Trişcă… prim ministru!

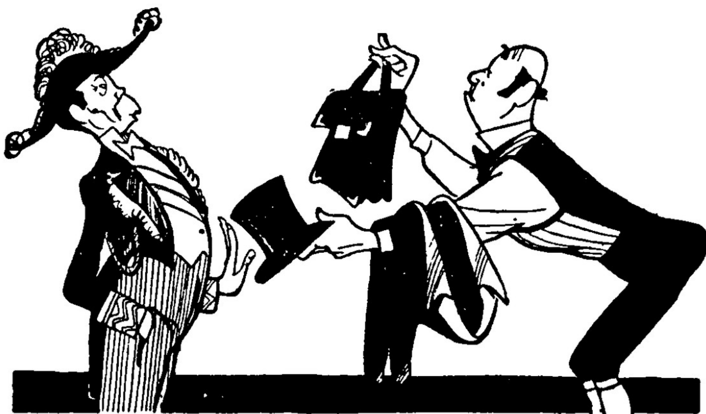
— Am auzit! Halal ţară!… Trişcă prim ministru, şi pe Naie îl ţine închis… Dar i-am telegrafiat regelui… să ştie!

Şi-i relată lui Mircea cuprinsul telegramei. Mircea ascultă şi se arătă foarte amărât:

— Să mă ierţi, tată, dar cred că ai greşit. Dacă ai şti ce frumos vorbeşte Trişcă de tine! L-am văzut după înmormântare. Zicea că vrea să te vadă. E plin de recunoştinţă pentru dragostea cu care i-ai încurajat încercările lui literare din *Sămănătorul*, acum douăzeci de ani.

Arghir îşi trecu, nervos, mâna peste frunte şi peste ochi şi murmură, jalnic:

— Îmi pare rău!… Dacă ştiam…

XIV

Blondă, durdulie, micuţă, Valerica avea şaptesprezece ani şi doi ochi albaştri de o nevinovăţie demnă de pasiunea unui rege, dar n-avea noroc. Nu trecuseră nici zece minute de când intrase la rege şi toată casa civilă şi militară a curţii se cutremură de vaiete, de ţipete şi înjurături. Îndată după aceea, o uşă se deschise cu zgomot şi Valerica, proiectată ca un obuz din dormitorul regal, zăcea pe culoar, mai mult moartă decât vie, palidă, despletită, zgâriată şi scuturată de hohote de plâns. Funcţionarii, ofiţerii, valeţii, se uitară unii la alţii, dar ca de obicei, rămaseră tăcuţi. Singurul care vorbi fu Puiu:

— Se pare că regele nu-i mulţumit de guvern!

Puiu avea semnele lui, care nu-l înşelau niciodată. Regele, fire sensibilă, aşa reacţiona la cele mai mici neajunsuri politice. Mai cu seamă acuma, când dificultatea prin care trecea nu era mică, ci mare. Noul guvern era constituit. Toate locurile erau ocupate. Numai un scaun rămânea gol: cel al ministerului de externe. Dorinţa regelui era ca la externe să rămână Titulescu. Titulescu, însă, nu prea răspundea la sentimentele regelui. Încă de la Geneva a trimis vorbă că nu vrea să fie ministru de externe al acestui guvern, decât dacă i se dau garanţii. Chemat stăruitor să se întoarcă în ţară, Titulescu a sosit aseară la Bucureşti, dar

înainte chiar de a se fi prezentat regelui, a şi dat presei declaraţii că nu preia portofoliul externelor decât numai cu garanţii serioase. Era peste puterea de răbdare a lui Carol. El îl vrea pe Titulescu la externe – şi Titulescu îi ţine piept!… Spinul ăsta… Dumnezeu să mă ierte… are curajul să-i stea împotrivă! Plin de mânie, regele îl chemă pe Mateescu:

— Mateescule, adu-mi-o îndată pe Valerica.

Valerica a venit aseară, dar problema lui Titulescu tot nerezolvată trebui să rămână până azi dimineaţă la 9, când «spinul» veni la palat însoţit de Trişcă, noul preşedinte al consiliului de miniştri.

— Domnule Titulescu, îi zise regele, fără dumneata, guvernul nu este guvern!

— Sire, daţi-mi garanţii că-mi voi putea duce mai departe politica mea democratică de la Geneva şi guvernul va fi guvern.

— Ce garanţii, domnule Titulescu? Noi doar avem interesul să mergem cu aliaţii!

— Interesul îl avem, sire, dar râde lumea de mine. Aici se încurajează garda de fier, care este de fapt organizaţie nemţească, şi eu să vin în apus să asigur lumea că rămânem credincioşi Franţei şi Angliei!

— Dar, domnule Titulescu, te rog să mă ierţi! interveni Trişcă. Unde vezi dumneata că noi încurajăm garda de fier? Facem arestări peste arestări şi data procesului a şi fost fixată.

— Ştiu, domnule Trişcă, dar odată cu arestările gardiştilor, v-aţi găsit să urmăriţi mai cu înverşunare ca oricând pe comunişti! … La un gardist, arestaţi zeci de comunişti, sau bănuiţi de comunism. Asta n-o spun eu, ci mi-o spune guvernul sovietic, cu care trebuie să încheiem un pact de amiciţie.

Evaziv, regele răspunse pentru Trişcă:

— Vom încheia, vom încheia!

— Va trebui să încheiem, sire! Ne-o cere Franţa.

— Ştiu! făcu regele, ceva mai animat. Şi cererea Franţei va fi împlinită. De aceea te rog să fii ministrul nostru de externe. Eşti singurul în stare să ducă la bun sfârşit o sarcină atât de puţin plăcută ca asta.

— Sire, în politică nu facem numai lucruri plăcute, ci mai mult lucruri impuse de necesităţi. Nici Franţa, care e mult mai departe decât noi de graniţa Rusiei, nu se hotărăşte cu plăcere să încheie pactul cu Moscova. Şi totuşi o face, de frica Germaniei.

Regele oftă:

— Numai că dacă ştii unde începi, nu poţi şti unde sfârşeşti.

— Da, sire!… Dar nimeni nu poate fi atât de perspicace, încât să se pună cu totul la adăpost de surprize. Totuşi, un lucru e sigur: Germania revizionistă ţine să facă război. Avem vreun interes oarecare să facem război cot la cot cu o Germanie revizionistă?

— Nu! recunoscu regele. Fireşte că nu!

— Tocmai de aceea, cer garanţii!

Regele zâmbi:

— Dar ce garanţii mai bune pot da Franţei şi Angliei că guvernul meu nu se va abate de la politica lui democratică, decât numirea dumitale la externe?

— Sire, asta poate fi o garanţie faţă de Franţa şi Anglia. Dar pentru ca eu să pot fi garant, trebuie să mi se dea mai întâi mie garanţii.

Primul ministru, care-l cunoştea bine pe Titulescu, îi vorbi cu cel mai cald patetism:

— Domnule Titulescu, ţara nu se poate lipsi de talentul dumitale fără pereche, nici de adânca dumitale cunoaştere a problemelor europene. Ţara noastră n-are doi oameni ca dumneata, care să dispună de atâta competenţă juridică şi care să găsească cu atâta uşurinţă soluţia cea mai rapidă şi cea mai potrivită în problemele cele mai grele. Fără exagerare, domnule Titulescu, dumneata joci un rol unic în diplomaţia universală şi ai un cuvânt hotărâtor la Geneva, ca şi în Mica înţelegere. Fără dumneata, Mica înţelegere n-ar fi luat fiinţă şi n-ar exista, ceea ce ar fi pentru noi un adevărat dezastru. Dacă dumneata refuzi să iei în mână externele, cauza noastră este compromisă la Liga Naţiunilor, unde acest principiu democratic al egalităţii între statele mari şi mici este apărat cu atâta talent de dumneata…

Ceva mai puţin categoric, Titulescu răspunse:

— Vreau garanţii!

Regele simţi că acuma e momentul să-i dea lovitura de graţie şi-i apucă mâna:

— Ce garanţii mai mari pot să-ţi dau decât dragostea şi admiraţia mea nemărginită?

Rezistenţa lui Titulescu se prăbuşi.

— Rămân, sire!… Rămân, sire, cu conştiinţa că servesc ţara şi tronul.

Regele şi Trişcă răsuflară uşuraţi: în sfârşit, spinul a capitulat. Şi trecură îndată la cea mai acută problemă a zilei: cea a datoriilor publice. Trebuie reduse datoriile publice, pentru că ţara n-are bani. Şomajul e mare. Producţia, scăzută. Exportul, aproape inexistent. Din cauza lipsei de bani, statul este silit să reducă salariile, ţăranii nu-şi pot plăti datoriile, contribuabilii nu-şi pot plăti birurile. Dacă străinătatea stăruie în a cere să i se restituie sumele împrumutate, statul va trebui să reducă şi mai mult salariile, să concedieze şi mai mulţi muncitori, să strângă şi mai mult şurubul fiscal. Lucrurile acestea vor duce la revolta întregii ţări. Or, de la revoltă la bolşevizare…

— Absolut! admise Titulescu. Dacă străinătatea nu înţelege să ne reducă cifra datoriilor publice şi ne lasă în mizerie, avem bolşevism.

— Şi e bine? îl întrebă regele.

— Nu! Categoric nu!

— Prin urmare, vei susţine memoriul? îl întrebă Trişcă.

— Cu toată energia! îi răspunse Titulescu. Franţa şi Anglia trebuie să ne ajute şi ne vor ajuta cu plăcere.

*

Din primele zile de guvernare, Trişcă începu să bată pe la uşile şefilor politici de opoziţie mai importanţi, însoţit de zece agenţi de poliţie: opt lăsa afară şi cu doi pătrundea în casă.

— Descindere? întreba, speriat, omul politic respectiv.

— Nu! răspundea Trişcă. Destindere! Destinderea este un imperativ naţional. Iar scopul destinderii este un guvern de concentrare!

— Cu zece agenţi de poliţie?

— E necesar! zicea Trişcă. De când cu asasinarea lui Muică, noi, factorii de răspundere ai ţării, trebuie să fim foarte prudenţi.

Şi îngrijorat:

— Gândeşte-te şi dumneata! Dacă ne asasinează şi pe noi… pe dumneata, ori pe mine… cine o să ne înlocuiască?

Numai atunci omul politic îşi amintea cât de mult îi plăcea lui Trişcă să vadă prin toate ungherele comploturi şi complotişti şi se liniştea: primul ministru naţional-liberal venea într-adevăr la el cu zece agenţi de poliţie nu pentru descindere, ci pentru destindere.

— Bine, domnule Trişcă! Dacă vrei destindere, fie destindere!

Dar înainte de toate, alegeri.

— Ce alegeri? se mira Trişcă. N-avem parlament?

— Şi vrei ca noi să ne destindem cu parlamentul dumitale naţional-liberal? Uiţi, pesemne, în ce condiţiuni v-aţi aranjat majorităţile! Nu!… Dă-ne alegeri şi facem destindere!

— Nu se poate!

— Nu se poate fii sănătos!

Mai toţi îi dădeau lui Trişcă acelaşi răspuns: destindere, dar cu alegeri.

La început, Arghir a răspuns ca şi ceilalţi: alegeri. La care, Trişcă îl luă cu altele. Avea proiecte mari.

— Voi lua măsuri care vor face să vibreze ţara întreagă. Voi începe cu presa.

— Ce să faci cu presa?

— O voi reglementa!

— Bun! Bun de tot! Te rog să controlezi cum convine unor ziare să apară cu un leu. De unde banii?

— O voi face!… După aceea, voi militariza universitatea. În fiecare duminică voi pune pe studenţi să facă exerciţii de tir!

— Ca să te nimerească mai bine! făcu Arghir, care de data aceasta nu mai putea fi de acord cu Trişcă.

— Nu! Ci ca să aibă o preocupare şi o pregătire!

— Care şi pentru ce?

— Pentru a apăra graniţele.

— Împotriva cui?

— Împotriva duşmanilor!

— Domnule Trişcă, nu uita că deocamdată principalii noştri duşmani sunt legionarii, care trag cu revolverul.

— Vom lua măsuri! Am arestat pe toţi conducătorii… Pe Aureliu Cziucziewicz, pe Zizi Grăniceru, pe Ionescu-Ciurcheni, pe Precup, pe Lulu Malacu, pe Mătase, pe Cantemireanu, pe Prapală, pe Naie Naie…

— Ba, să ştii că pe Naie îl apăr! Îl apăr! Garda de fier e una… şi Naie e alta. Naie este o glorie a ştiinţei noastre… Pe Naie îl apăr… E ruşinos ca un savant ca Naie să scrie o carte de filosofie sub paza jandarmilor!

— Bine, domnule profesor î zise Trişcă. După câte înţeleg, dumneavoastră sunteţi pentru destindere, numai dacă-i dăm drumul lui Naie! Voi supune imediat cazul regelui! Dacă regele aprobă…

Pe Arghir începu să-l furnice pielea de spaimă. Cum de n-a înţeles că Naie, prietenul regelui, n-a putut fi arestat decât cu voinţa regelui – şi că a pretinde lui Trişcă eliberarea lui Naie este a se pune împotriva însăşi voinţei regale! Descumpănit, Arghir bâlbâi:

— Dar nu m-ai înţeles, domnule Trişcă! Eu nu condiţionez destinderea de eliberarea lui Naie! Subscriu la destindere de pe acuma, cu ambele mâini. Cât despre Naie, regele nostru este un rege înţelept şi se va putea conduce singur după legile dreptăţii şi fără îndemnurile şi îndrumările mele!

*

Cel mai dârz dintre toţi, se ţinu Jugănaru:

— Dacă e vorba să ne destindem, domnule Trişcă, nu înţeleg de ce noi, naţional-ţărăniştii, ne-am destinde cu voi liberalii şi nu ne-am destinde mai bine cu naţional-ţărăniştii!

Nu era o inspiraţie de moment, ci o idee pe care o rumega de câtăva vreme şi care acuma se cristalizase. În faţa reacţiunii care creştea, Jugănaru era mai mult ca oricând hotărât să ridice drapelul democraţiei – şi să regrupeze în jurul acestui drapel pe toţi fiii rătăcitori naţional-ţărănişti. Totuşi, Jugănaru poate nu s-ar fi hotărât să treacă imediat la acţiune, dacă Trişcă n-ar fi venit la el să-i propună o destindere între partide, ca un mijloc de apărare împotriva gloanţelor gărzii de fier. De destindere cu liberalii, Jugănaru se temea mai mult decât de gloanţe. De gloanţe, dacă ai noroc, scapi. Dar de liberali, dacă încapi pe mâna lor, poţi să-ţi iei, pe veci, rămas bun de la putere. Speriat, deci, Jugănaru începu lupta pentru destinderea între naţional-ţărănişti şi naţional-ţărănişti.

— Am fost, sunt şi voi fi, declara el pe la întruniri, pentru democraţie. Dar prin democraţie înţeleg nu democraţia învechită şi ruginită, ci o democraţie nouă, proaspătă, activă, dinamică. Pe scurt, domnilor, o democraţie corijată.

Democrat o viaţă întreagă, nu putea suferi să vadă democraţia – obiectul dragostei lui – ruginită şi învechită, ci niţeluş corijată, după cum cereau noile vremuri.

Pentru această democraţie corijată, Jugănaru găsi îndată un suflet înţelegător în doctorul Bratu, şeful partidului ţărănesc, care găsi şi el că numai unită, democraţia ar putea da la cap guvernului naţional-liberal.

— Ai dreptate, frate Jugănarule! Tu ai 29 de scaune în Cameră şi eu 11. Pe când, dacă ne-am da mâna, am avea la un loc 40. 40 nu-i nici 29, nici 11. E 40!

Reîntoarcerea lui Bratu în partidul naţional-ţărănist fu sărbătorită la clubul national-tărănist ca un triumf al democraţiei.

— Noi suntem un partid de progres, un partid de crez. Zace aici ceva, în capetele noastre. Ceea ce dă farmecul vieţii noastre, e că ne-am considerat şi ne considerăm o familie. Legăturile noastre de inimă nu s-au rupt niciodată. Sunt mişcat când îl văd pe fratele
meu din totdeauna, pe doctorul Bratu, din nou în casa noastră părintească naţional-ţărănistă.

La aceasta, doctorul Bratu răspunse cu ochii în lacrimi:

— Dacă Jugănaru, vechiul meu frate de cruce, a spus că e mişcat, el, pe care-l consider un spirit mai ponderat şi mai pozitiv, veţi înţelege de ce eu, care sunt sentimental, mă simt copleşit de o profundă emoţie… Între noi, de fapt, n-a existat niciodată vreo duşmănie personală. V-am combătut pe chestiuni de interes general…

Jugănaru îl trase de mânecă şi-i şopti:

— Las-o încurcată!… Fii numai sentimental!

— …însă dragostea profundă dintre noi, a rămas tot timpul profundă. Am rătăcit pe toate mările şi am uitat acasă pe Penelopa. Dar Penelopa ţesea necontenit pânza solidă şi trainică a democraţiei. Vă găsesc trupeşte mai bătrâni cu şapte ani, de când lipsesc dintre voi. Dar vă găsesc sufleteşte înarmaţi cu acelaşi elan, cu acelaşi curaj şi cu mult mai mare experienţă. Pe fratele Jugănaru îl iubesc cum l-am iubit din primul moment. Faţă de domnul Dacu am o dragoste ce nu s-a clintit. Aceeaşi dragoste o am şi pentru celălalt mare bărbat de stat Crai-Voievod, care, din păcate, nu e aici, dar pe care îl asigur că sufletul meu e alături de al lui. Acum toţi avem spade puternice pentru apărarea democraţiei: spada unei democraţii corijate, cu care vom lupta până la moarte!

*

Uşa nu se mai închidea niciodată în celula lui Aureliu Cziuczhiewicz. Zeci de avocaţi veneau, plecau, iar veneau, iar plecau şi nu-l lăsau pe «căpitan» să se odihnească o clipă. Cât zbiera el:

— Lăsaţi-mă în pace! Sunt şi eu avocat şi ştiu ce am de spus!

Degeaba!

— Eşti tu avocat! îi răspundeau ei. Dar eşti un nerod. Nu ştii ce să răspunzi! Procesul e mare. Chestii complicate!… Franţa!… Anglia!… Ai fost denunţat!

— Cine mi-a făcut-o?

— Se pare că Mătase! Aşa spune Ciurcheni! Nu-i nimeni sigur!… Dar altul nu putea fi… S-au spus multe care nu se cuvenea să se afle!

— Dar cam ce s-a spus?

— De pildă, că în decembrie 1933, a venit pielarul Costică Sofian la Zizi Grăniceru şi i-a dat douăzeci de mii de lei să pună pe un legionar să-l ucidă pe Schnitt cu care este în ceartă. Asta-i una!… A doua, că la început vroiai ca pe Muică să-l ucidă Mătase, nu ăştia. Dar Mătase a refuzat şi atunci l-ai ameninţat că-l dai afară din gardă şi că nu-ţi iei nicio răspundere dacă i se întâmplă ceva… A treia, că după ce Muică a fost ucis, tu l-ai chemat pe Mătase şi i-ai spus că dacă vrea să se reabiliteze şi să-şi reia locul în gardă, atunci să facă bine şi să arunce în aer dricul lui Muică, la ieşirea din Ateneu…

Cu ochii mari, fioroşi, Aureliu răcni:

— A îndrăznit Mătase să…

— A îndrăznit! Dar mai e o chestie delicată la mijloc: el şi alţii ca el au început să întrebe în gura mare, unde ai dormit în noaptea de 30 decembrie, când Muică a fost asasinat!… Că dinadins ai lansat zvonul, ba că te-ai fi ascuns la legaţia germană, ba că ai trecut graniţa în Germania. În realitate ai rămas aici!… Şi asta întreabă ei: unde te-ai ascuns în noaptea de 30 decembrie? La cine ai dormit în noaptea de 30 decembrie?

— Da’ ei ce zic? întrebă, şiret, Aureliu.

— Ei zic că ai fi dormit la o doamnă B. din strada Nicu Vodă nr. 13.

— Şi eu ce să zic?

— Să nu zici nimic! Să zici că n-ai niciun amestec în afacerea asta şi că regreţi moartea lui Muică, pentru că a fost bun român.

*

După ce fură interogaţi cei trei acuzaţi ca asasini materiali ai lui Muică, tribunalul trecu la asasinii morali.

Audierea lui Aureliu – judecat ca prim autor moral al

asasinatului – fu pentru public o mare decepţie. Fiecare era sigur că Aureliu nu va vorbi, ci va împroşca tribunalul cu focuri de mitralieră. Când colo, Aureliu nu părea de loc fioros. Tânăr, chipeş, cuminte şi cu desăvârşire nevinovat.

— Resping ideea de complot, zise el, pentru că noi nu lucrăm pe plan prezent! Nu dorim să guvernăm acum, pentru că nu suntem pregătiţi. Ne dăm seama că suntem tineri. Noi facem operă de educaţie pentru viitor. România nouă vrem s-o cucerim, nu s-o luăm cu sila. Dacă această Românie nouă, pe care o voim, ni s-ar da gratuit, dacă ni s-ar face cadou, am refuza-o. Noi vrem o Românie în care să putem rezolvi, cu ajutorul naţiei, toate problemele mari: problema moţilor, problema maramureşenilor, problema aromânilor, problema invalizilor, problema văduvelor, problema orfanilor, problema românilor de peste hotare, problema jefuitorilor banului public, problema sinecuriştilor, problema politicianismului, problema jidănească, problema României econome… Sufletul creştin trebuie schimbat. Ne trebuie o Românie economă. Ce poate zice de noi străinătatea, căreia îi cerem credit, când împărţim în fiecare ajun de sărbători jucării de zeci de milioane!

— Dar cu uniformele ce este?

— Nimic! Ne-a plăcut să fim în uniformă. Mai sunt şi alte organizaţii uniformiste în ţară.

— Şi fondurile?

— N-avem fonduri! Se spune că Hitler ne dă fonduri. Nu-i adevărat! Se spune că am fi fabricat bani falşi la Răşinari. Nu-i adevărat. Se spune că avem o echipă a morţii. Nu-i adevărat.

— Totuşi, există o echipă a morţii…

— Este o glumă! Denumirea asta şi-au luat-o douăzeci de camarazi de-ai noştri, din fantezia lor. Au mai fost şi alte echipe. Una se numea «Ce-ţi pasă», alta «Aşteaptă»!

— Dar cu limbajul pe care-l folosiţi în scrisorile voastre?

— Tot o joacă! Este o amintire de pe vremea când urmam şcoala militară de la Mănăstirea Dealului!

— Dar de ce-i ziceţi gărzii de fier «legiunea arhanghelilor Mihail şi Gavril»?

— Şi asta e o amintire de la Mănăstirea Dealului, unde se păstrează craniul lui Mihai Viteazul!

— Şi de ce te-ai ascuns în noaptea de 30 decembrie, că n-ai putut fi găsit de poliţie?

— Nu m-am ascuns! Eram în ajun de sărbătoare şi pentru că nu vroiam să fiu singur, m-am dus la un prieten să stau de vorbă cu el. Şi fiindcă s-a făcut târziu, am rămas acolo să dorm!

— Ce părere ai despre asasinarea lui Muică?

— Sunt creştin şi regret sincer că a fost împuşcat. Era bun român!

Al doilea autor moral, în ordinea importanţei, era generalul Zizi Grăniceru, care vorbi, clipind mereu, şugubăţ, din ochi, către membrii tribunalului:

— Eu, onorat tribunal, sunt un om serios. Nu mint. Să-i sară ochii cui minte. Eu sunt un om sănătos. De când am fost bolnav în copilărie de febră tifoidă, n-am mai fost bolnav toată viaţa nici de guturai. Dar îmi place să glumesc, pentru că sunt un om vesel. O dată, cu ani în urmă, am intrat la Capşa, călare pe umerii unui prieten. A râs lumea, am râs şi eu. Am făcut rău cu asta? Altă dată, stăteam în fotoliu la teatru şi am văzut un amic în lojă la etajul întâi. M-am căţărat pe stâlp şi am ajuns până la el. Am făcut rău cu asta? Pe front, cred că ştiţi că nu mi-a fost frică de nemţi. Când s-au apucat să-mi atace cu tunurile poziţia, m-am întors cu spatele la ei, mi-am dat jos pantalonii şi m-am pus pe vine: na, bombardaţi! Sunt un om vesel. De aia am şi denumit asociaţia noastră: «La politicianul vesel». Cu glume câştigi pe român, nu cu băţul. Rău n-am făcut în viaţa mea, nimănui…

— Dar se spune că în casa dumneavoastră s-a pus la cale complotul împotriva lui Muică!

— Cine zice, minte! În casa mea nu permit să se pună la cale comploturi împotriva oricui o fi, cu atât mai puţin putea fi vorba despre un complot împotriva lui Muică, pe care l-am stimat, pentru că era bun român!

Veni apoi la bară, al treilea autor moral, romancierul Ionescu-Ciurcheni.

— Ati avut relaţii politice cu Aureliu Cziucziewicz?

— Eu nu fac politică! răspunse Ionescu-Ciurcheni.

— Totuşi aţi candidat pe listele gărzii!

— Da! Au făcut-o şi alţii! Dar eu n-am candidat ca membru al gărzii, ci ca invitat al lui Aureliu Cziucziewicz, pe care-l cunosc. Pe ceilalţi acuzaţi, nu i-am văzut niciodată. Sunt prieten numai cu intelectualii. Pe banca acuzării sunt numai trei intelectuali: Eu, Precup şi Zamfir Vasilescu.

— Păi sigur! sări Zizi Grăniceru, roşu de indignare. Noi ăştialalţi suntem nişte tâmpiţi!

— Dar ce părere aveţi despre asasinarea lui Muică?

— O regret, pentru că Muică era bun român!

Tribunal ascultă apoi pe martori. Din partea acuzării fuseseră chemaţi 45. Din aceşti 45, 12 s-au recuzat ei înşişi. Au rămas 37. Din aceşti 37, 11 au fost recuzaţi de apărare. Au rămas 26... Din aceşti 26, 7 s-au îmbolnăvit. Au rămas 19. Din aceşti 19, 18 au răspuns că nu ştiu nimic. A rămas 1. Acest 1 a răspuns că a fost chemat la poliţie şi învăţat să răspundă că a auzit cum că legionarii s-ar fi gândit că dacă ar putea să organizeze de Paşti un pelerinaj la mormântul lui Mihai Viteazul, ar putea, acolo, să... Lămurit, tribunalul nici nu-l mai ascultă până la urmă şi lăsă întreaga sarcină a acuzării numai pe scama procurorului. Cu martorii apărării lucrurile au mers mai greu. Erau 809 şi n-a fost recuzat niciunul. Foşti miniştri, ofiţeri superiori, înalţi funcţionari, profesori universitari, scriitori şi nenumăraţi studenţi. Au fost audiaţi mai întâi studenţii:

— Cum te cheamă?

— Niculae Niculescu!

— Professia?

— Student.

— Din ce trăieşti?

— Agent de poliţie.

— Ce ştii?

— Nu ştiu nimic!

Altul:

— Cum te cheamă?

— Ion Ionescu.

— Profesia?

— Student.

— Din ce trăieşti?

— Agent de poliţie.

— Ce ştii?

— Nu ştiu nimic!

Al treilea:

— Cum te cheamă?

— Mihai Mihăilescu.

— Profesia?

— Student!

— Din ce trăieşti?

— Agent de poliţie.

— Ce ştii?

— Nu ştiu nimic!

Zeci şi zeci de martori, dădeau aceleaşi răspunsuri: studenţi… agenţi de poliţie…

— Dar de ce i-a adus apărarea, dacă nu ştiu nimic?

— Ca să spună că nu ştiu nimic.

La urmă, fură ascultaţi martorii importanţi ai apărării: şefii politici ai partidelor de opoziţie.

Întrebat cum consideră dizolvarea gărzii de fier din punct de vedere legal şi politic, mareşalul Neaţă, şeful partidului poporului, răspunse:

— N-am pe ce să mă bazez pentru a-mi exprima o părere definitivă asupra dizolvării. Pot să vă spun că am avut nu de mult o lungă convorbire cu Aureliu Cziucziewicz. Mi-a propus o colaborare. L-am întrebat ce urmăreşte el cu garda lui. Mi-a răspuns că garda lui vrea însănătoşirea României. I-am arătat că-mi pare bine, pentru că asta vreau şi eu. Dar nu ne-am înţeles pe chestia scaunelor.

— Dar pe generalul Grăniceru îl credeţi capabil de complot?

— Nu! Se poate ca uneori, fiind înfuriat, să procedeze cu violenţă, dar de un complot nu-l cred capabil!

Aureanu, şeful partidului uniunii agrare, fu întrebat ce crede despre garda de fier.

— Ştiu că garda nu mă simpatizează! răspunse el.

— Dacă aţi fi fost dumneavoastră ministru de interne, în locul lui Muică, ce-aţi fi făcut gărzii de fier?

— Dacă aş fi fost ministru de interne, aş fi încercat mai întâi să fac cu ei un cartel. Dacă nu aş fi reuşit, i-aş fi lăsat liberi să-şi ducă în voie campania electorală, dar vă asigur că n-ar fi pătruns în parlament decât 7—8 inşi dintre ei.

Chemat ca martor de tribunal, Iulian Dacu veni la proces cu sabia democraţiei corijate, scoasă din teaca naţional-ţărănistă împotriva reacţiunii naţional-liberale.

— Profesia, domnule Dacu?

— Proprietar!

— Socotiţi că dizolvarea gărzii de fier e ilegală şi inoportună? îl întrebă apărarea.

— O socotesc ilegală şi inoportună. Este ilegală, pentru că nu

se sprijină pe niciun text din constituţie – şi inoportună pentru că politiceşte nu ajută la nimic.

Apăru în sfârşit şi Crai-Voievod, cu drapelul democraţiei corijate larg desfăcut.

— Profesiunea?

— Proprietar!

— Ce credeţi despre garda de fier?

— În 1928, când am venit pentru întâia oară ministru de interne, mişcările studenţeşti erau în toi. Era de datoria mea să menţin ordinea. Mi-am adus aminte că am fost şi eu cândva student şi am luat contact cu capii studenţimii, prin şeful meu de cabinet Michiduţă, care avea şi părţi bune şi părţi rele, şi le-am spus: Băieţi, eu nu vreau să scot armata împotriva voastră. Armata e făcută să apere ţara de duşmani, nu să împuşte pe cei mai buni fii ai noştri. Vă dau, aşadar, toată libertatea. Faceţi ce vreţi, numai să fie linişte. Am stat de vorbă apoi de mai multe ori cu domnul Aureliu Cziucziewicz. L-am rugat să-mi lămurească şi mie misterul care există în mişcarea sa şi i-am arătat că o doctrină antisemită nu se poate construi. Eu nu sunt antisemit. Evreii nu vor să mă creadă. Totuşi, le-am dovedit-o. În 1930 i-am sfătuit pe evreii noştri să stăruie pe lângă evreii americani să ne dea câteva milioane de dolari şi le garantez liniştea. Le-am făcut propunerea aceasta numai din simpatie pentru ei. Dar ei nu m-au înţeles şi n-au făcut nimic. Mi-a părut rău, dar am rămas filosemit. De aceea am stat de atâtea ori de vorbă cu domnul Aureliu Cziucziewicz, ca să-l pot controla şi să nu-l las să facă pozne. Şi domnul Aureliu Cziucziewicz mi-a promis că nu se va atinge de evrei. Am fost, deci, foarte amărât, în vara lui 1930, că s-a dat foc Borşei. Am crezut că domnul Aureliu nu se ţine de cuvânt şi că ar fi prefăcut Borşa în cenuşă pentru că ar fi târg evreiesc. Dar când am auzit chiar din gura domnului Aureliu: «Domnule ministru, vă dau cuvântul meu de onoare că n-am dat foc Borşei pentru că ar fi târg evreiesc, ci pentru că e târg comunist!» mi-am dat seama că domnul Aureliu este un bun român şi un om de cuvânt şi m-am bucurat mult. Ca şi mine, domnul Aureliu n-are nimic cu evreii, ci numai cu comuniştii! De asta-l iubesc. Se afirmă că i-aş fi dat bani. Fireşte că i-am dat. De ce să nu-i dau? Nu este şi el român ca şi noi? Dar de ce i-am dat? Pentru căminul studenţesc de la Iaşi. Şi i-am mai dat! De ce să nu-i dau, când el vrea binele ţării şi-şi pune viaţa în joc să scape

ţara de comunişti? Se zice, apoi, că eu aş fi redactat manifestul gărzii de fier. Nu-i adevărat! Domnul Aureliu mi-a adus manifestul doar să-l văd şi la nevoie să-l corijez! L-am citit şi am adăugat numai vreo trei-patru cuvinte! Asta nu se cheamă că aş fi autorul manifestului ci, în cazul cel mai bun, un colaborator! Eu, domnilor, trebuie să ştiţi, iubesc tineretul şi-l ajut cum pot, aşa că sunt mândru să afirm că mă consider părintele spiritual al gărzii de fier, ba, ceva mai mult, naş al gărzii de fier. Cât despre moartea lui Muică, o regret profund şi-mi pare bine că toţi conducătorii mişcării gardiste o regretă la fel de profund!

Termină, se înclină în faţa curţii şi se îndreptă spre ieşire. Întreaga sală şi toţi membrii curţii se ridicară şi rămaseră în picioare, în semn de respect, până ce fostul prim ministru naţional-ţărănist trecu pragul şi dispăru.

Prin fereastra deschisă, voievodul Mihai auzea ciripitul vrăbiilor care se scăldau cu voluptate în razele soarelui de aprilie, dar nici nu se gândea să coboare în parc unde-l aşteptau, cu mingea, colegii de clasă. Avea ceva mai bun de făcut: să citească ziarele. Printre altele, voievodul Mihai moştenise pasiunea lui Carol II, voievodul culturii, pentru romane poliţiste. Cu atât mai mult se bucura prinţul dacă romanele acestea poliţiste se sprijineau pe realităţi. Or, aproape zilnic, pe pagini întregi, cu fotografii de cadavre şi de asasini, presa publica reportaje asupra crimelor şi jafurilor de pe întreg cuprinsul ţării. Dar reportajele de azi erau pentru voievodul Mihai mai senzaţionale ca oricând, pentru că cei doi eroi ai crimei erau şi de o vârstă apropiată de a lui şi elevi ai liceului Lazăr, căruia-i aparţinea clasa lui princiară. Voievodul citea, dar era atât de surescitat, încât nu-şi găsea locul nici pe scaun, nici pe divan, nici pe pervazul ferestrei. Trăia, palpitând din toată făptura lui de adolescent curios şi dornic să facă tot ce-i dictează impulsiunile lui năvalnice şi necontrolate, fiecare amănunt al asasinatului. Ucigaşii erau doi băieţi de familie. Tatăl unuia era consilier de curte, iar al celuilalt era avocat. Aveau ce mânca – aşa că nu pentru mâncare au ucis, ci pentru aventură. Şi au plecat în căutare de senzaţii, înarmaţi cu de toate: cu câte un revolver, cu o daltă, cu o lampă electrică de buzunar, cu măşti. Au pândit victima, din stradă. Au aşteptat până au văzut că se stinge

lumina din dormitor şi au mai lăsat să treacă o jumătate de oră, pentru ca omul să poată adormi. Au sărit apoi gardul, au demontat o fereastră, au pătruns în birou, în sufragerie, în hol – dar n-au găsit nimic: doar două-trei creioane şi un stilou.

— Ah! făcu Mihai, izbind cu pumnul în gazetă. Ghinioniştii!

Rămânea dormitorul. Unul s-a strecurat înăuntru, iar celălalt a rămas să stea de pază la uşă. Victima, un om zdravăn, s-a trezit tocmai atunci – şi s-a năpustit asupra lor. Dar băieţii au tras în el şi au fugit. Din zăpăceală, unul şi-a pierdut în hol pălăria şi ochelarii. Pălăria a fost găsită de poliţie şi expusă pe Calea Victoriei, în vitrina unei librării, pentru ca doar-doar s-o găsi cineva să identifice pe cel care o purtase.

Ucigaşii s-au despărţit, s-au dus fiecare acasă la el, să se culce, au dormit liniştiţi şi a doua zi au venit la şcoală, unde au asistat la cursuri, atenţi şi cuminţi. Erau formidabili! For-mi-da-bili!... Dar nu numai ei, ci şi toţi colegii de clasă... Amănuntul îi dădea prinţului fiori de entuziasm: din prima zi, ceilalţi elevi spuneau unuia din asasini: «pălărie»... Era cel care-şi pierduse pălăria... Toţi, prin urmare, ştiau că el este asasinul, dar niciunul din ei n-a vrut să-l denunţe. Se mulţumeau să glumească. Glumeau prieteneşte pentru că-l admirau toţi.

— Ăştia sunt oameni! îşi zise Mihai. Adevăraţi oameni!

Aşeză cu grijă teancul de gazete, se uită pe fereastră şi se hotărî să coboare în parc. Pe sală, se întâlni cu generalul Spiru Maramă, prefectul capitalei, care părea foarte grăbit. Când îl văzu pe Mihai, se opri:

— Alteţă, dacă nu ştiţi, am onoarea să vă raportez eu. Procesul s-a terminat. Au fost condamnaţi numai cei trei asasini ai lui Muică. Cziucziewicz şi toţi ceilalţi au fost achitaţi.

De bucurie, Mihai nu se mai putu stăpâni:

— Ura! Trăiască tata!

Spiru Maramă luă poziţia de drepţi şi răcni, ca la paradă:

— Trăiască regele! Ura!

Apoi, către prinţ:

— Mă iertaţi, alteţă, dar trebuie să plec la Sinaia, îndată. Poruncă de la maiestatea sa regele... De azi înainte, poliţia oraşului Sinaia trece iar sub ordinele mele.

XV

— Bagradian la Berlin! Ce caută Bagradian la Berlin? Bagradian e secretarul general al partidului naţional-ţărănist! Ce caută un reprezentant al democraţiei naţional-ţărăniste la hitleriştii de la Berlin?

Era de necrezut! Urla Capşa, urlau partidele politice, urla presa democratică! Bagradian la Berlin!… Bagradian ţine la Berlin o conferinţă despre România, sub auspiciile universităţii din Berlin, care a dat foc anul trecut tuturor cărţilor cu conţinut democratic!

Bagradian vorbeşte despre criza în produsele agricole şi despre necesitatea de a se încheia acorduri economice între statele agrare şi cele industriale, fără să-l supere că sunt de faţă membri ai guvernului nazist, profesori nazişti, economişti nazişti, oameni politici nazişti, studenţi nazişti – numai public nazist. Bagradian a acceptat ca la dineul organizat în cinstea lui de către legaţia română din Berlin, să vină însuşi Göring, primul ministru al Prusiei şi Krossyk-Buelow, ministrul de finanţe al Germaniei, şi Schacht, preşedintele Băncii Reichului… Bagradian a acceptat ca von Neurath, ministrul de externe al Germaniei, să-i ofere un dineu… Bagradian a acceptat ca Schacht să-i ofere şi el un dineu… Bagradian a acceptat toate onorurile acestea…

Ce a căutat Bagradian la Berlin? Ce a urmărit Bagradian cu vizita lui la Berlin?

În timp ce-şi desfăcea bagajele, Bagradian asculta pe Jugănaru care-i povestea cât de surprinsă a fost lumea pe aici de călătoria lui la Berlin – şi era îngrijorat. Ştia că toţi duşmanii lui, indiferent din ce tabere ar fi – de dreapta ori de stânga – vor sări pe el să-l sfâşie în bucăţi, pentru că l-au prins cu mâţa în sac. S-a demascat! Jură pe democraţie, atacă partidele de dreapta, dar când îi ajunge cuţitul la os, face şi el ce fac toţi ceilalţi: aleargă la Berlin să-i pupe picioarele lui Hitler.

Lui Bagradian îi venea să plângă de necaz. Cine pune la îndoială sentimentele lui este un adevărat criminal. Un câine! Un monstru! Ca şi cum el s-ar fi dus la Berlin cu dragă inimă şi din proprie iniţiativă! Ce oameni, ce oameni! Să condamne, aşa, fără să se întrebe de ce şi în ce măsură e vinovat! A plecat la Berlin. E un fapt! Dar numai el ştie cât de greu s-a hotărât să întreprindă această călătorie. Dacă ar fi fost după el, nici în ruptul capului n-ar fi făcut-o. Dar i-a impus-o partidul. Imperativele politice deveniseră în ultima vreme atât de presante, încât a trebuit să se încline în faţa voinţei partidului. Altă soluţie nu exista. La început, şi Dacu, şi Jugănaru, şi Bratu, şi el, au sperat că după o lună-două, regele va acorda lui Trişcă colanul ordinului Ferdinand I – şi-l va da pe uşă afară. Dar speranţele lor au fost crunt înşelate. Trişcă se ţinea bine în şa. Dacu, Bagradian, Jugănaru şi Bratu s-au speriat şi au început să strige că asta-i dictatură şi că nici poporul român, nici ei nu vor dictatură.

— Poporul român nu vrea, nu cere, n-are nevoie de dictatură! zicea Bratu, bătând cu pumnul în tribună. La noi nu se poate spune că democraţia a dat faliment, pentru că noi nici n-am avut până acum democraţie adevărată. Abia acum se ivesc zorile ei. Şi ca s-o împiedice să răsară, se încearcă de către unii instaurarea unui regim de dictatură. Să încerce, dar se vor izbi de piepturile noastre, ca de nişte stânci de granit.

Ca să moaie inima lui Carol, zicea şi Jugănaru:

— La noi dictatura nu poate prinde, când avem un rege tânăr şi muncitor. Dictatura lui Aureanu, sau a lui Traian Săpunaru, este bună numai pentru bucătăresele de la palat.

Dar şi asta a fost degeaba. Trişcă mergea înainte – şi regele nici nu se mişca. S-au sfătuit Dacu, Jugănaru, Bratu şi Bagradian

ce să facă şi au căzut de acord că trebuie să încerce din nou o apropiere de liberali. Era tocmai bine, pentru că şi la liberali creşteau nemulţumirile. Dinu Viziru, noul şef naţional-liberal, era supărat pe Trişcă, şeful guvernului, pentru că ar trăda linia Vizirilor şi s-ar ţine tot mai mult de poruncile regelui. S-au întâlnit Jugănaru cu Dinu, au stabilit, în mod ferm, pe cuvânt de onoare, că de aci înainte vor reveni la tradiţia istorică de sub vodă Carol I: eu patru ani… tu patru ani… eu patru ani… tu patru ani şi aşa mai departe… Apoi, ca încheiere, naţional-ţărăniştii au declarat public că vor sprijini pe naţional-liberali să guverneze în linişte.

— Este, din partea noastră, un gest de o mare frumuseţe morală! spuneau chiar naţional-ţărăniştii.

Socoteala a fost bună. Dar treaba a ieşit prost. Credea şi Bagradian, ca şi ceilalţi amici din conducere, că Trişcă nu mai are mult de trăit – aşa că de ce nu şi-ar asigura de pe acuma, prin acest gest de o mare frumuseţe morală, recunoştinţa liberalilor care azi-mâine vor fi iar în opoziţie? Până la un anumit punct, optimismul naţional-ţărăniştilor a fost întemeiat; într-o zi, mult aşteptata criză de guvern s-a produs. Mare a fost bucuria lui Dacu, a lui Jugănaru, a lui Bratu, a lui Bagradian. Trişcă zvârlit pe culoar, ca Miţa, Margareta ori Margot – şi naţional-ţărăniştii, poftiţi la palat! Cinci ore, însă, le-a fost de ajuns să se trezească: nu la o schimbare de guvern s-a gândit regele, ci la o simplă remaniere. Cât despre Trişcă, în loc să iasă mai mic din afacerea aceasta, a ieşit încă şi mai mare. Pe lângă funcţia de prim ministru, Trişcă primea şi portofoliul războiului.

Trişcă la război? Era grav. Mirosea a stabilitate! Ministerul războiului însemna înzestrarea armatei, însemna sufletul regelui, cugetul regelui, viaţa regelui… Înzestrarea armatei! Chestie gingaşă înzestrarea armatei, când şi un copil ştie că armata e baza!… Şi Trişcă era categoric:

— Totul pentru armată, nimic ce n-ar fi pentru armată!

Situaţia devenea desperată. Numai un act curajos mai putea salva partidul naţional-ţărănist din ghearele mizeriei opoziţioniste, a declarat Jugănaru într-o discuţie intimă cu Dacu şi Bagradian. Aici trebuie lovit departe. Nu în rege. Ar fi prea puţin. Ci direct în francezi şi englezi. Actul va fi cu atât mai eficace cu cât vine de la naţional-ţărănişti, singurii stegari ai democraţiei române – singurii apărători credincioşi ai alianţei cu Franţa şi Anglia. Un factor responsabil al partidului naţional-

ţărănist trebuie să se ducă la Berlin, să stea de vorbă cu hitleriştii. Asta-i va speria pe englezi şi francezi, care vor înţelege că dacă-l mai lasă pe Carol să-şi facă de cap şi să ţină la putere pe liberali, totul e pierdut aici pentru democraţie. Cel mai indicat să-i reprezinte pe naţional-ţărănişti la Berlin era Bagradian, secretarul general al partidului. Om cu carte, expert în problemele economice, bun cunoscător al limbii germane, destul de abil în a spune multe fără să spună nimic, Bagradian îşi va împlini cu cinste sarcina de a sta de vorbă cu hitleriştii, spre a-i pune pe gânduri pe francezi şi englezi.

Bagradian s-a supus, a plecat, şi-a împlinit misiunea… şi acuma trebuie să dea socoteală nu partidului, ci lumii întregi.

— Ce ne facem, Jugănarule? îl întrebă el, necăjit, pe Jugănaru.

Jugănaru i se uită ţintă în ochi:

— Fă numai ce-ţi dictează conştiinţa.

Bagradian avu, în mai puţin de un sfert de oră, ocazia să facă numai ceea ce-i dictează conştiinţa, când i se anunţă amicul Nectarie.

— Ce faci, nene? îl interogă Nectarie mai mult cu rânjetul, decât cu vorbele. Ai sosit de la Berlin?

— Am sosit!

— Dar ce ai căutat acolo?

Aceeaşi întrebare: ce a căutat acolo! Scos din fire, Bagradian îi răspunse repezit:

— Nu ştiu ce găsiţi voi grav în vizita mea la Berlin. Am vorbit despre industrializare şi reagrarizare. N-am făcut nicio declaraţie politică. N-am căutat niciun contact politic.

— Dar cu Göring ai stat de vorbă? Dar cu Schacht? Dar cu Krossyk-Buelow?

— Asta am făcut-o pentru informaţia mea personală.

— Şi banchetele alea?

— Au numai semnificaţia curtoaziei internaţionale.

— Ce vorbeşti? Vasăzică, oricine vine din România în ţara în care nu ai voie să mănânci decât un singur fel de mâncare, i se dau banchete. Aşa, de pomană!

— De pomană! zise, convins, Bagradian.

— Chiar dacă ar fi comunist?

— Nu!

— Chiar dacă ar fi catolic?

— Nu!

— Chiar dacă ar fi evreu?
— Nu!
— Chiar dacă ar fi împotriva revizuirii tratatelor?
— Nu!
— Chiar dacă ar fi pentru un pact cu Uniunea Sovietică?
— Nu!
— Chiar dacă ar fi împotriva ororilor care se comit în lagărele naziste?
— Nu!
— Care va să zică, nu! Atunci de ce te mai lauzi că te-au hrănit de pomană, când nici măcar un pahar de apă nu ţi-au dat de pomană! Pe tine, naziştii te-au primit... şi te-au primit cu atâtea onoruri... pentru că nu eşti comunist, nu eşti catolic, nu eşti evreu, nu eşti împotriva revizuirii tratatelor şi nu eşti împotriva ororilor! Aşa musafir mai zic şi eu!... Merită banchetele şi discursurile alea!
— Dar nu înţelegi că am venit în Germania numai pentru informaţia mea personală?
— Înţeleg, înţeleg! Dar s-au mai dus şi alţii în Germania nazistă pentru informaţia lor personală şi astăzi, dacă n-au fost ucişi pe loc, le putrezesc oasele în lagăre sau puşcării. Pe când pe tine te-au primit cu banchete şi ţi-au strâns mâna toate căpeteniile încârligaţilor de la Berlin. De ce? Probabil pentru că veneai în numele democraţiei naţional-ţărăniste!
— Poţi să-ţi baţi joc de noi, dar să ştii că noi rămânem democraţi, aşa cum am fost de la început. Iar în politica externă, partidul nostru rămâne, invariabil, în lagărul antirevizionist!
Nectarie îşi strecură, din ochii lui mici, o privire care se înfipse ca un ac înroşit în inima lui Bagradian:
— Foarte frumos că mi-o spui mie, amice Bagradian. Vorba e: lui Göring i-ai spus-o?

*

Ca ministru de externe Titulescu era foarte ocupat: de dimineaţă până noaptea târziu trebuia să demisioneze, ori să ameninţe cu demisia. Ce făcea în politica externă, desfăcea guvernul prin politica lui internă.
Zilnic ministrul Franţei venea să-i pună întrebări – şi el, de necaz că nu le poate da niciun răspuns plauzibil, chema pe Trişcă la telefon şi ţipa:

— Am demisionat!

Ori se ducea la rege.

— Sire, voi fi silit să demisionez.

Lucrurile se repetau zilnic – şi uneori de două sau chiar de trei ori pe zi. Ziarele îşi făcuseră o rubrică permanentă din demisia lui Titulescu: Titulescu va demisiona! Titulescu a demisionat! Titulescu revine asupra demisiei, cu condiţia ca…

Condamnarea numai a celor trei autori materiali ai asasinării lui Muică şi achitarea tuturor conducătorilor gărzii de fier a fost pentru Titulescu un moment greu. Ministrul Franţei nu şi-a ales termenii spre a-i arăta îngrijorarea.

— Excelenţă, n-avem obiceiul să ne amestecăm în treburile interne ale unor ţări străine – şi cu atât mai puţin în treburile interne ale unui aliat ca România. Dar garda de fier este o organizaţie revizionistă, în primul rând antifranceză, întreţinută de Hitler, aşa că fiecare crimă săvârşită de legionari şi nepedepsită de dumneavoastră este o încurajare directă dată lui Hitler, ceea ce este tot una cu o desconsiderare a intereselor Franţei. Dar mai e încă ceva: Franţa încheie tratatul de amiciţie cu Uniunea Sovietică. România va trebui să încheie şi ea un asemenea tratat cu Uniunea Sovietică. Oare guvernul dumneavoastră, excelenţă, crede că se poate crea prin crimele şi procesele acestea o atmosferă prielnică unui acord cu sovieticii?

Titulescu a tăcut şi numai după ce ministrul Franţei l-a părăsit, şi-a dat drumul nădufului:

— Demisionez! Am demisionat! Nu mai vreau să ştiu de nimic! Mă faceţi de râs! Am ajuns o păpuşă în mâinile voastre!… Plec! De data aceasta este irevocabil!

N-a fost irevocabil. Timp de zece minute regele i-a ţinut mâinile între ale lui şi a pus în privirea ochilor lui albaştri atâta elocinţă, încât Titulescu s-a lăsat iar convins şi s-a înapoiat iar la ministerul de externe, unde peste câteva zile veni iar ministrul Franţei să-i pună întrebări:

— Excelenţă, ce a căutat Bagradian la Berlin?

Titulescu se supără. Franţa, mă rog, e Franţa. Noi şi Franţa… Franţa şi noi… chestia-i limpede! Totuşi, orişicât… să ceri socoteală guvernului pentru ceea ce face opoziţia, e cam exagerat…

— Opoziţia, zise el, este liberă să facă ce vrea. Noi nu putem

opri pe Bagradian să se ducă la Berlin, dacă aşa a crezut el că-i mai bine pentru interesele partidului naţional-ţărănist!

— Sunt perfect de acord cu dumneavoastră, excelenţă! îi răspunse ministrul Franţei. Asupra lui Bagradian nu puteţi avea nicio autoritate legală să-i interziceţi voiajul. Dar asupra ministrului român de la Berlin aveţi autoritate, sau nu? Aveţi! Atunci cum se face că nu i-aţi interzis lui… cel puţin lui… să-i organizeze lui Bagradian un banchet? Cine a dat voie acestui reprezentant al dumneavoastră la Berlin să organizeze, în genere, un banchet, în cinstea unuia din cei mai crânceni opoziţionişti ai regimului naţional-liberal… şi apoi, cine i-a dat voie să cheme la acest banchet pe toţi şefii regimului nazist de la Berlin? A lucrat ministrul dumneavoastră din proprie iniţiativă? În acest caz, de ce nu l-aţi destituit imediat? Şi dacă nu a făcut-o din proprie iniţiativă, din iniţiativa cui a lucrat şi din ordinul cui?

Titulescu nici nu îndrăznea să se uite în ochii ministrului Franţei. Se ştia nevinovat, dar cu atât mai mare îi era umilinţa. Înainte de toate, îi era ruşine că ministrul român de la Berlin şi-a permis să organizeze banchetul fără să-i fi cerut lui, în prealabil, avizul, îi era ruşine în al doilea rând că, în genere, un astfel de banchet a putut avea loc. Şi, în sfârşit, îi era ruşine că ministrul Franţei deţinea anumite informaţii pe care el nu le avea. Din tot ce i-a spus, se vedea că ministrul Franţei nu face cu el numai speculaţii şi nu insinua afirmaţii pe bază de simple deducţii. Ştia ceva ce nu ştia el! Ce?

Ministrul Franţei citi pe obrazul lui Titulescu ce se petrece în sufletul său şi, pentru că erau buni prieteni, îl ajută să iasă din încurcătură.

— Am unele date care-mi dau dreptul să cred că regele nu-i străin de afacerea asta. Ideea de a trimite pe Bagradian la Berlin, i-a fost sugerată lui Jugănaru de rege. Regele i-ar fi spus că nu-i poate aduce pe naţional-ţărănişti la putere, dacă ei vor continua să aibă o atitudine inamicală faţă de Hitler. Regele vrea să fie bine cu toţi… deci şi cu cei de la Berlin. Cât priveşte banchetul de la ambasada română, el a fost montat tot din ordinul regelui.

— Cred tot ce spuneţi, domnule ministru! răspunse Titulescu. Cu o singură rectificare, dar o rectificare categorică: sunt convins că regele i-a împins pe ţărănişti spre Berlin, nu pentru a-i chema la putere, ci pentru a-i compromite definitiv. După vizita la Berlin, nu vor mai îndrăzni să pomenească de democraţie.

— Pentru noi, francezii, e ţot una dacă regele vrea să dea national-ţărăniştilor sarcina de a face un guvern, sau dacă vrea să-i compromită. Pe noi ne îngrijorează faptul că şi într-un caz şi în celălalt, se află Berlinul la mijloc – şi că, după atâtea partide de-ale dumneavoastră, acuma a ajuns să se orienteze şi un partid atât de puternic ca naţional-ţărăniştii, spre acelaşi Berlin.

— Este adevărat! îi răspunse Titulescu. Dar şi Franţa e de vină. În timp ce Hitler ne asurzeşte cu propaganda lui, propaganda franceză nici nu există. Este necesar ca guvernul dumneavoastră să lucreze mai mult în direcţia aceasta. De pildă, ce ar fi dacă domnul Barthou ar veni la noi în vizită oficială? Ar fi un bun pretext să facem agitaţie în jurul prieteniei noastre cu Franţa.

— Este o idee excelentă! Asta v-ar ajuta să creaţi şi o stare de spirit mai favorabilă pentru reluarea relaţiilor diplomatice cu Uniunea Sovietică. Întrebarea e: regele va fi de acord? Ce vă faceţi dacă regele se opune?

— Demisionez! îi replică spontan Titulescu.

*

Subit, spiritul filofrancez reînvie zgomotos, cel puţin în capitală. Pregătirile pentru vizita lui Barthou, ministrul de externe al Franţei, ocupau primul plan în preocupările guvernului. Broşuri, conferinţe, articole de gazetă, vorbeau despre istorica, nezdruncinata, nedezminţita prietenie dintre Franţa şi România! Placarde uriaşe chemau milioanele de cetăţeni ai ţării să-l iubească pe Barthou, pentru că prin el vor iubi Franţa: «Pregătiţi-vă să-l primiţi pe Barthou aşa cum se cuvine să fie primit un trimis al Franţei!»

Regele era în delir. Zeci de corespondenţi ai presei pariziene, trimişi în avangardă de către propaganda franceză, se îngrămădeau la uşa regelui, să-l vadă şi să-l audă în marile lui scene de pasiune pentru Franţa eternă:

— Am pentru Franţa o afecţiune adâncă. Poate fi dovadă mai convingătoare decât faptul că am petrecut în ţara dumneavoastră aproape patru ani de exil? Sosirea domnului Barthou la Bucureşti este pentru mine un prilej fericit de a afirma încă o dată dragostea mea neţărmurită pentru Franţa şi Paris. Francezii trebuie să ştie că sunt pentru totdeauna legat de ţara lor. Politica externă a României este înainte de toate regală.

Regele asigură continuitatea ei, deasupra schimbărilor de miniştri şi această continuitate se inspiră din tot ce uneşte Franţa şi România, adică din cel mai curat spirit democrat. Dictatură, eu? Regimul parlamentar a intrat în sângele românilor. Orice aş face, n-aş izbuti să li-l smulg. El trebuie menţinut. Eu sunt numai împotriva flecărelii sterpe care demoralizează naţiunea şi împiedică actele diriguitorilor ei. Ca să pun capăt acestor certuri, vreau un guvern de concentrare. Toate partidele trebuie să formeze un singur partid! Dar nu dictatură! Cum aş putea fi acuzat că nutresc intenţii de dictatură, când las să funcţioneze în ţară douăzeci şi patru de partide de tot felul: şi de dreapta şi de stânga?

*

Titulescu deschise gazeta şi, de furie, o făcu mototol şi o trânti jos.

— Cui trebuie asta tocmai acuma? strigă el, în gura mare, deşi era singur.

Prima lui pornire fu să ceară regelui o audienţă şi să-l anunţe că se consideră demisionat. Dar gândul că, în mod automat, va urma o nouă scenă sentimentală din care va ieşi tot el învins, îl paraliză. Să-i ceară socoteală lui Trişcă? Ar fi inutil. Trişcă îi va da argumentele regelui. Îi va vorbi de justiţie. Justiţia nu poate fi oprită din mers. E just! Trişcă îi va spune că ţara îşi are legile ei, de care nu-i este ruşine, pentru că sunt înscrise negru pe alb în coduri sancţionate de parlamente liber alese pe baza unei constituţii democratice. Şi asta e just! Trişcă va susţine că rejudecarea procesului confirmă onestitatea justiţiei noastre democratice, care nu se consideră infailibilă şi care admite că ar fi putut să greşească. Este iar just! La fel de just este apoi ca Trişcă să nu-i spună că guvernul lui Carol a anulat sentinţa Consiliului de război şi a hotărât să judece din nou pe ceferiştii de la Griviţa, nu pentru că ar avea oarecari îndoieli, ci numai silit de protestele, grevele şi demonstraţiile muncitorimii din ţara întreagă. Tot ce-i va spune Trişcă în numele regelui e just. Dar de ce şi-au găsit ei ca tocmai acuma, când mai sunt două-trei zile până la sosirea în ţară a lui Barthou, să se redeschidă procesul? De ce tocmai acuma? Titulescu, care-şi cunoaşte partenerii, parcă auzea cum îi sună în ureche răspunsul lui Carol sau al lui Trişcă: Nu e niciun «tocmai acum». Este numai o

întâmplare. Justiţia nu se preocupă de politica externă şi nu-şi ajustează termenele după vizita cutărui sau cutărui personaj. Justiţia este liberă şi străină de orice directive sau influenţe din partea oricui ar fi. Doar pentru aceea îi zice justiţie. Dar, la urma urmelor, care este neajunsul? Ce ar putea să vadă Barthou? Că sunt judecate nişte bande de bolşevici? Barthou oricum e pus în curent încă de la Paris. Pe Barthou procesul nu-l poate impresiona în rău. Cunoaşte situaţia noastră – şi cu atât mai mult, rolul nostru aici. Nimeni nu ştie mai bine ca el că numai datorită atitudinii agresive a Germaniei, reluăm relaţiile cu Uniunea Sovietică. Aşa că procesul nu numai că nu este inoportun, dar cade într-un moment cum nici nu se poate mai potrivit. În consecinţă, Barthou va privi cu ochi buni fastul şi entuziasmul cu care este primit. Dar e bine ca Barthou, în afară de fast şi entuziasm, să vadă şi dificultăţile crâncene cu care avem de luptat, pentru ca Franţa să ne înţeleagă şi să ne ajute.

— E just, foarte just! se pomeni reflectând, tot în gura mare, Titulescu, care, în loc să demisioneze, ridică de jos gazeta strânsă ghem, o desfăcu, o netezi cu grijă, se uită lung la ea câteva clipe, şi-şi zise curajos:

— Ia să văd şi eu ce a fost cu greva aia!

*

Rând pe rând, acuzaţii, aduşi în faţa tribunalului militar de la Craiova, arătară că «rebeliunea» – cum era calificată, în actul de acuzare, greva de la atelierele Griviţa – n-a izbucnit de fapt în februarie 1933, ci cu mult mai înainte: în 1930 – şi că n-a fost provocată de «bolşevici», ci de concedierile în masă, de foamea care a cuprins mii şi mii de familii de ceferişti, de condiţiile de muncă, de abuzurile şefilor, de lipsa de interes a direcţiei pentru sănătatea muncitorilor. Nu există sală de mese, nu există băi, nu există ateliere acoperite, care să apere de geruri, de arşiţă, de ploi pe muncitorii de la secţia de reparat vagoane. Salariul – şi aşa destul de redus – este mâncat aproape în întregime de amenzile arbitrare, de împrumuturile pentru înzestrarea armatei, de şperţurile maiştrilor, care şantajează pe muncitor cu concedierea, cu cronometrarea, cu denunţul că-i bolşevic. De multe ori, aceşti maiştri nici nu se ostenesc să ceară, ci-şi scot singuri partea, din plicul cu salariu al muncitorului. Lucrătorul care primeşte 1500 lei pe lună, plăteşte 700 de lei chirie. Cum să

se mişte cu mărunţişul care-i rămâne după ce i se fac toate scăderile astea? Sunt luni când primeşte în mână patruzeci, cincizeci de lei. Ce să faci cu banii aceştia? Cu ce să-ţi hrăneşti nevasta şi copiii?

— Vechiul cântec! gândi Titulescu. Nu le ajunge!

Procesul trecu la cele petrecute în ziua de 16 februarie. Comisarul regal susţinea că atacul, în care au fost răniţi şi ucişi atâţia muncitori, a pornit de la grevişti.

— Avem dovada! Iată o fotografie! Stâlpii care susţin gardul bisericii sunt găuriţi de gloanţe… Asta n-o puteau face decât muncitorii care s-au baricadat în atelierele de peste drum.

— Cunoaştem fotografia şi cunoaştem originea ei! răspunse apărarea. Imediat ce greva a fost lichidată şi atelierele au fost evacuate de muncitori, au răsărit cu o motocicletă… îi cunoaştem şi numărul: numărul 5… un militar şi un civil care au făcut cu un burghiu nişte găuri în gardul bisericii. După o jumătate de oră a mai venit un civil care a fotografiat stâlpii găuriţi.

Toate astea ziua în amiaza mare. I-au văzut la lucru şi preotul şi paracliserul şi dascălul bisericii… Chemaţi-i şi vor depune mărturie… Dar şi fără mărturia lor, fotografia e bună numai aici, să impresioneze pe cei care nu ştiu exact cum stau lucrurile. Oricine s-ar deplasa la faţa locului, ar vedea că muncitorii, chiar dacă ar fi tras, n-ar fi putut să trimită gloanţele din curtea atelierelor până-n gardul bisericii, decât doar în zig-zag şi nu în linie dreaptă, din cauza piedicilor care se găsesc în drum.

Comisarul regal răcnea, întrerupea când vroia cuvântul apărării, se potolea deodată, devenea sentimental, făcea glume, se înfuria din nou, urla, înjura, ameninţa. Ca estet ce era, lui Titulescu, personal, comisarul regal nu-i inspira decât scârbă. Dar Titulescu mai era şi om de stat şi trebuia să-şi spună: N-ajunge să-ntinzi mâna, ca să apuci justiţia. Ea trebuie căutată mult – şi uneori pe căi lăturalnice. Să nu uit, prin urmare, că acest primitiv în uniformă militară, care calcă în picioare regulile de omenie şi bună-cuviinţă, şi o dată cu ele, toate codurile şi principiile juridice, nu este un comisar regal, ci un justiţiar.

Şi urmări, cu nemărginita lui scârbă de estet şi cu nemărginita lui indulgenţă de om politic, scânteile de spirit cazon, ca şi exploziile de violenţă ale comisarului regal, care părea că dispune şi de acuzaţi şi de judecători, ca de o proprietate

particulară.

Un martor declară că nu poate trăi din salariul lui de 1.500 de lei pe lună.

— De ce nu te duci în altă parte, unde ai putea să câştigi mai mult? îl întrebă comisarul regal. Bunăoară la Beliotis.

— Păi mă primeşte, domnule comisar? Pe urmă mă mai gândesc şi la pensie.

— Va să zică stai aici de nevoie?

— Sigur, domnule comisar!

— Ei bine, zice comisarul regal, află că şi eu tot de nevoie sunt comisar regal. Dacă aş fi rentier, n-aş mai sta aici.

Comisarul regal nu îngăduie martorilor să-şi facă depoziţiile până la capăt şi nu lasă apărarea să ridice incidente şi să comenteze mărturiile.

— Este ilegal! protestează apărarea. Articolul 344 din procedura penală ne recunoaşte acest drept. Cer să se consemneze în procesul verbal de şedinţă cele ce se întâmplă în instanţă.

— Să nu se consemneze nimic! porunceşte comisarul regal.

Comisarul regal dă indicaţii membrilor consiliului ce soluţii să dea incidentelor. Comisarul regal dictează membrilor consiliului să nu primească nicio cerere din partea acuzaţilor sau a apărătorilor lor. Comisarul regal nu dă voie avocaţilor apărării să stea de vorbă cu acuzaţii decât în prezenţa lui. Comisarul regal dă ordin ca soţiile acuzaţilor să nu fie lăsate să intre în sala de şedinţe.

— Nu pot lăsa, zice el, ca în sala de şedinţă să intre orice zarzavagiu. Intelectualii au prioritate.

— Intelectualii dumneavoastră sunt agenţi de siguranţă! i se răspunde din partea muncitorilor. În sala asta goală nu-i niciun public, în afară de aceşti intelectuali.

Apare, în sfârşit, un martor important al acuzării: generalul Spiru Maramă, prefectul capitalei.

— Din mulţime s-a tras asupra mea. Maşina mea a fost lovită de patru gloanţe. Dimineaţa la şase, când am făcut somaţiunile de evacuare, s-a tras din atelier. Am martor pe gazetarul Nelu Pedicuristul de la *Vorba rumânului*. S-a dat ordin grănicerilor să tragă. S-au tras 40.000 de gloanţe. Toate în aer!

— Atunci cine a ucis pe muncitori? întreabă apărarea.

— Probabil că tot de-ai dumneavoastră! răspunde Spiru

Maramă.

Al doilea martor important este primul comisar regal, colonelul Săulescu:

— La ora 6,25 dimineaţa am somat la poarta nr. 1 pe muncitori să părăsească atelierele. Le-am acordat cinci minute…

— De ce le-ai acordat numai cinci minute, domnule colonel? îl întreabă apărarea.

— Pentru că soldaţii stăteau în frig şi nu vroiam să-i ţin mai mult… Apoi m-am dus la poarta nr. 2. Între timp, muncitorii au început să tragă. Ai noştri au răspuns cu 40.000 de gloanţe. Toate în aer. În schimb muncitorii… în special, cei din atelierele conduse de inginerul Botez… au tras în plin, ca la Mărăşeşti. Gloanţele lor mi-au ciuruit mantaua.

— Noroc că n-ai fost în ea!

— Ba am fost!

— Dar cum se face că în afară de mantaua domnului prim comisar regal, n-a mai fost nimeni lovit de gloanţele muncitorilor?

— S-a întâmplat să fiu lovit numai eu.

— Dar parcă ziceaţi că se trăgea ca la Mărăşeşti!

— Asta a fost impresia mea. S-ar putea, însă, ca în momentele acelea de emoţie, să mă fi înşelat. Dar eu am făcut războiul în linia întâia şi numai la baionetă am fost rănit de mai multe ori, aşa că nu mă impresionez repede.

Apărarea începe să râdă:

— Ba, mi se pare că te cam laşi repede impresionat, domnule colonel! Inginerul Botez a dat o declaraţie că după evacuare nu s-a găsit nicio armă în atelierul dumisale.

Confuz, colonelul Săulescu răspunde grăbit:

— Atunci onoratul consiliu n-are decât să reţină depoziţia domnului inginer Botez. Eu nu pot preciza. Dar pentru că am jurat, vă rog să înlăturaţi cu totul această chestiune din depoziţie, domnule preşedinte!

— Mai bine aşa! râde apărarea. Pentru că istoria cu maşina găurită a domnului general Spiru Maramă şi cu mantaua găurită a domnului colonel Săulescu, se aseamănă tare mult cu istoria gardului găurit al bisericii!

În sfârşit, tribunalul ajunge la miezul procesului: asasinarea gardianului public Chiriţă Ion. Pentru Chiriţă Ion s-au dat, în primă instanţă, acuzaţilor pedepse grele care au mers până la

munca silnică pe viaţă. Pentru Chiriţă Ion apărarea a cerut revizuirea procesului. Acuzaţia se menţine pe aceeaşi poziţie: Chiriţă Ion a fost ucis de muncitori. Şi nu din greşeală, ci «cu gândire şi premeditare».

Depune mai întâi colonelul Săulescu, din partea acuzării:

— În noaptea de 15 februarie am fost încunoştiinţat că un gardian public a fost ucis de către greviştii din ateliere. M-am dus la faţa locului. Din cercetări reieşea că un grevist s-a ridicat pe gard şi a tras în armată şi în gardieni. Aşa l-a ucis pe sergentul de stradă Chiriţă Ion. Noi nu ştim exact cine a tras, dar sunt sigur că este un muncitor din ateliere.

— S-a făcut vreo anchetă? întreabă preşedintele consiliului.

— Nu eram eu şeful suprem, dar fără îndoială că s-au făcut toate cercetările.

— A executat domnul martor arestări?

— Noi suntem agenţi executori şi dacă ni se dau ordine, executăm.

— S-a făcut vreo cercetare după curăţirea atelierelor?

— Nu ştiu! Parchetul militar era însă la faţa locului şi sunt sigur că şi-a făcut datoria. Îmi aduc aminte că cineva de la parchet mi-a spus că e pe cale să-l descopere pe asasin. Eu i-am atras atenţia să fie foarte atent, ca nu cumva, din greşeală, să cadă asupra vreunui nevinovat o asemenea pacoste.

— De ce nu s-a făcut autopsia cadavrului lui Chiriţă Ion? întreabă apărarea.

— S-a făcut autopsia! răspunde, sigur de sine, colonelul Săulescu.

— Dacă s-a făcut autopsia, de ce nu s-a încheiat un act medico-legal, care să existe la dosar? Din autopsie trebuie să rezulte calibrul glontelui care l-a ucis pe Chiriţă – şi după calibru s-ar fi putut şti dacă nu cumva glontele a pornit chiar din revolverul unui alt gardian public. Unde este, deci, raportul medico-legal? Dintr-o adresă aflată la Morgă rezultă că Chiriţă a fost dus acolo. Dar raportul de autopsie lipseşte. S-a făcut, sau nu s-a făcut autopsia? Să ne spună domnul martor.

— Să vă spun! răspunde colonelul Săulescu. Există un obicei creştinesc, ca trupul să nu mai fie spintecat după moarte. Eu am oroare de lucrul acesta. Dacă mie mi-ar cere cineva autorizaţia să se facă autopsie, eu nu i-aş da voie.

— Aşa dar, domnule colonel, nu s-a făcut autopsie. Atunci de

ce spuneai mai adineauri că s-a făcut autopsie?. Şi de ce nu i-ai făcut autopsie? Din oroare pentru asemenea lucruri. Să dai ordin să se tragă în muncitori care n-au decât vina de a fi cerut pâine şi tratament omenesc, nu te opreşte niciun sentiment de oroare şi uiţi că eşti bun creştin, dar ca să faci autopsia unui cadavru, căruia puţin îi pasă dacă-l tai sau nu, asta-ti inspiră oroare? De ce? Pentru că-ţi aduci aminte că ai fi bun creştin? Nu! Ci pentru că ţi-a fost teamă să se constate că gardianul public Chiriţă Ion n-a fost ucis de muncitori, ci de un gardian public.

Un martor, Negrişor, chelner la restaurantul «Griviţa» de pe Griviţa, pe unde s-au perindat toţi ofiţerii de poliţie în timpul cât a ţinut greva, este introdus după colonelul Săulescu.

— Ce ştii despre moartea lui Chiriţă Ion? îl întreabă preşedintele.

— În timp ce mă găseam de serviciu în restaurant, a fost adus Chiriţă mort. Un sergent a raportat domnului comandant de gardieni Păsculescu: «Chiriţă a fost împuşcat din greşeală de unul de-ai noştri».

— A mai auzit cineva? întreabă preşedintele.

— Da! Artista Katia Popescu.

Urmează Katia Popescu:

— Eram în local! Acolo se găsea şi domnul comandant Păsculescu. A venit un sergent să-i spună că din greşeală unul de-ai lor l-a împuşcat pe Chiriţă. După aceea mortul a fost adus chiar la masa mea.

— Şi Păsculescu ce făcea?

— Nu mai ştiu, fiindcă m-am speriat şi am fugit la garderobă.

— Se auzeau focuri de armă?

— Da!

— Trăgeau muncitorii?

— Nu! Ei zvârleau numai cu pietre.

— Ai văzut dumneata lucrul acesta?

— Da! Pentru că pietrele lor izbeau în obloanele restaurantului.

Este chemat şi Enache, proprietarul restaurantului «Griviţa».

— Când a început greva, povesteşte el, şi am văzut armata, am tras obloanele. Dar a venit cineva pe din dos să cumpere trei kilograme de brânză, pentru trupe. Afară s-a auzit învălmăşeală. Cel care a venit după brânză a fugit fără să-şi mai ia marfa cu el. În timpul ăsta au intrat doi sergenţi care au raportat domnului

comandant Păsculescu că sergentul Chiriţă a fost împuşcat de unul de-ai lor. Îndată după ei, Chiriţă a fost adus mort în restaurant!

Apare şi Păsculescu.

— Unde a fost lovit Chiriţă Ion?

— În cap, pe la spate!

— Au tras în el greviştii?

— Nu cred să fi fost omorât de grevişti, fiindcă locul unde a fost găsit Chiriţă era prea departe de locul unde au fost masaţi muncitorii!

— Dovada e făcută! argumentează apărarea. Represiunea a avut loc în dimineaţa zilei de 16 februarie. Acuzarea a susţinut în repetate rânduri că atunci au tras muncitorii: în dimineaţa zilei de 16 februarie. Dar gardianul public Chiriţă Ion a fost ucis – când? În noaptea de 15 februarie, când a fost linişte şi nu a fost semnalat niciun foc de armă. Acuzarea a recunoscut, în repetate rânduri, că în noaptea de 15 februarie a fost linişte. Acuzarea susţine că Chiriţă Ion a fost, totuşi, ucis de un grevist căţărat pe gardul atelierelor. Dar trupul lui Chiriţă Ion unde a fost găsit? Departe de ateliere. Într-un loc unde un glonte tras de pe gard nici n-ar fi putut să-l ajungă. Toţi martorii jură că gardianul Chiriţă Ion a fost ucis de un alt gardian, dar acuzarea, în ciuda tuturor evidenţelor, continuă să arunce vina asupra greviştilor! Ce vrea acuzarea? Este ceea ce a mărturisit-o însuşi domnul colonel Săulescu, unui deţinut mai în vârstă pe care vroia să-l convingă să fie martor împotriva greviştilor: acuzarea vrea cu orice preţ să bage în puşcărie pe muncitorii tineri, pe muncitorii cu carte, pe muncitorii luminaţi, care prezintă pentru stat o primejdie, deoarece îi învaţă pe ceilalţi muncitori că au şi ei drept la o bucată de pâine!… Ca să scape de aceşti muncitori tineri, acuzarea nu se sfieşte, după toate câte s-au făcut împotriva muncitorimii, să-i acuze de o crimă, care n-a putut fi săvârşită de ei. Dacă mai există vreo îndoială, a venit s-o risipească însuşi comandantul gardienilor publici, Păsculescu…

Generalul Spiru Maramă întrerupe:

— Depoziţia domnului Păsculescu n-are nicio valoare, deoarece astăzi el nu mai împlineşte funcţia de comandant al gardienilor, ci e simplu uşier.

Tot timpul zgribulit peste gazetă, parcă l-ar fi strâns frigul de spate, Titulescu îşi înfipse, deodată, toate cele cinci degete

răşchirate ale dreptei, în gazetă.

— Ce idiot! scrâşni el, cu ochii împăienjeniţi de furie.

Ar fi strâns de gât cu dragă inimă pe Spiru Maramă şi pe toţi cei din acuzare. Procesul – care putea fi util – nu-şi va mai atinge scopul. Acuzatorii, cu cât merg mai departe, cu atât se înfundă mai rău şi devin acuzaţi. Laşi, imbecili, confuzi, de un cinism inutil, şi înecaţi până-n gât în contradicţii copilăreşti care nu fac decât să scoată în evidenţă nevinovăţia muncitorilor inculpaţi. Nimic din ce susţin ei nu rămâne în picioare. Cei mai naivi dintre naivi îşi vor putea da seama că justiţia îşi croieşte, încet-încet, drumul, în ciuda justiţiarilor. Titulescu era îngrijorat, speriat, dar mai mult decât orice, ruşinat.

— Ne facem de râs! îşi zise el. Cel puţin de nu s-ar găsi la noi cineva să-i arate lui Barthou cât de stângaci şi de nepregătiţi sunt oamenii regelui care vin să apere în faţa justiţiei cauza democraţiei!

*

De astă dată, regele plângea nu pentru că ar fi avut mâncărimi. Lacrimile care-i curgeau şiroaie din ochi erau lacrimi smulse din inimă, numai din inimă. Lacrimi de durere. Lacrimi de desperare. Lacrimi de furie. Stătea şi Roşcata lângă el şi făcea tot ce putea să-i uşureze amarul, dar toate străduinţele ei erau ineficace, pentru că şi cuvintele ei se înecau în sughiţuri de plâns.

— Îl ucid! răcnea regele. Îl strâng de gât! Cu mâinile mele îl strâng de gât şi-i scot ochii… Cu mâinile mele!… Escrocul! Să-mi facă mie una ca asta!… Mie, care l-am scos din gunoi… mie!…

Şi cu pumnii ridicaţi se aruncă asupra Roşcatei:

— Numai tu eşti de vină! Tu!… Ţi-a plăcut de el! Că-i băiat chipeş! Numai la porcării te gândeşti! Cum vezi pe unul mai pieptănat, îţi ies ochii din cap după el… Aşa şi cu mizerabilul ăsta. Nu mai puteai după el! Că Puiu în sus, că Puiu în jos… Îţi era gura plină numai de Puiu! Şi acum, uite ce ne-a făcut Puiu al tău, şi ţie şi mie!

Roşcata, care avea multă experienţă în scenele acestea, se feri cu abilitate de Carol – şi-l întrebă, printre lacrimi

— Dar poliţia?

— Poliţia? răcni Carol. Ce să fac cu poliţia? Pot eu da ordine poliţiei elveţiene? Încă nu ştii că Elveţia nu-i provincie

românească!

Roşcata găsi potrivit să se apropie de rege şi să-l mângâie blând pe obraz:

— Nu striga! Vroiam să-ţi spun: nu poţi cere extrădarea lui Puiu?

— Nu! N-avem nicio convenţie cu Elveţia! Pot cel mult stărui să-l expulzeze! Şi guvernul elveţian, poate numai din curtoazie să-mi facă pe plac!

Lenuţa se bucură:

— E perfect! Să cerem să fie expulzat din loc în loc până o să ajungă într-o ţară cu care avem o convenţie de extrădare!

Perspectiva i-ar fi plăcut lui Carol. Numai aşa ar putea pune mâna pe tâlharul de Puiu, care a şters-o cu toţi banii pe care trebuia să-i depună în Elveţia. Dar o asemenea soluţie nu se potrivea cu temperamentul lui Carol: îi cerea răbdare. Multă răbdare! Şi Carol n-avea răbdare de loc. Gândul că a fost păgubit îl strivea, îl nimicea, îl făcea una cu pământul. Un rege… un rege… să fie tras pe sfoară de un valet, de o lichea, de un trepăduş, de un codoş!… Un rege!

Nu era numai paguba, ci şi ruşinea! Un rege!

— Cu asta nu facem nimic! îi răspunse Carol, Roşcatei. Înseamnă că trebuie să aştept Dumnezeu ştie cât! Şi eu nu pot să aştept. Auzi, madam? Nu pot să aştept! Dacă nu-i fac îndată ceva să mă simtă, înnebunesc!

Avea, într-adevăr, sentimentul că-şi iese din minţi, dacă nu se răzbună îndată pe Puiu! Să se răzbune! Să se răzbune! Dar cum? Pe ce cale? Prin ce, sau prin cine! Prin cine? Prin cine!… Asta-i bună!… Şi-şi mai pune întrebări: prin cine! Dar are prin cine! Şi-l va face pe Puiu să turbe! Se va ruga Puiu în genunchi şi cu banii în mână, să-l ierte! Are prin cine!

— Caută-mi-l repede pe Vancea! spuse regele, Roşcatei, pe un ton ciudat de însufleţit.

Roşcata îl căută pe ministrul de interne, Vancea, la telefon şi-l găsi.

— Alo! strigă regele în receptor. Vancea? Te rog ia măsuri să fie imediat arestat generalul Florescu! Da, da! Aşa cum auzi! Tatăl lui Puiu!… Pentru fraude… falsuri… delapidări… Am tot dosarul la mine! E grav!… Grav de tot!… Dar să mi-l închizi imediat!

Când puse jos receptorul, regele parcă era alt om. Vesel,

drăguţ, drăgăstos. Uitase de Puiu. Uitase de bani. Uitase de ruşinea care-i pătase o clipă coroana. Un singur lucru exista pentru el: Ea!… Dar când se uită la ceasornic îşi aminti că mai există ceva pentru el: ţara.

— Scumpă Lenuţo, am plecat! Dacă vine Barthou la palat şi nu mă găseşte, mă fac de râs faţă de Franţa!

*

Chipul lui Barthou sclipea. Ministrul de externe al Franţei părea de-a dreptul vrăjit. Peste tot a fost întâmpinat cu nesfârşite aclamaţii şi urale. Femeile şi fetele, alese de o mână expertă printre cele mai perfecte exemplare ale sexului slab dar frumos, l-au îmbrăţişat şi i-au oferit jerbe de flori. Presa a închinat pagini întregi tuturor festivităţilor care au marcat acest fapt fără precedent în istoria politică a ţării: pentru întâia oară un ministru de externe al Franţei vine în vizită oficială aici. În parlament, fruntaşii s-au întrecut în declaraţii de dragoste neţărmurită pentru sora latină mai mare, Franţa, nemuritoarea şi invincibila Franţă. Cel mai înflăcărat a fost şeful guvernului.

— Alianţa dintre noi şi Franţa este, am putea zice, congenitală. Clasele noastre conducătoare şi-au făcut, de generaţii, formaţia lor spirituală în Franţa, sau prin Franţa. Suntem cu toţii impregnaţi de măreţia civilizaţiei dumneavoastră, pe care o avem în sânge. Însăşi vizita dumneavoastră, domnule Barthou, va conta printre ceasurile cele mai măreţe ale existenţei noastre naţionale. Noi, guvernul liberal al maiestăţii sale regelui Carol II, continuăm linia trasă de şefii partidului nostru Ionel Viziru şi Muică. Politica liberală e mai mult ca oricând legată de Franţa.

Era atât de mişcat Barthou de tot ce vedea şi auzea, încât nu ştia în ce termeni să mulţumească, spre a fi înţeles. Iar, după aceea, când a mai fost proclamat şi cetăţean de onoare al ţării, nu mai putu nici măcar mulţumi. Îşi pierduse graiul cu desăvârşire, şi nu şi-l mai putu regăsi decât acum, după câteva ore, când se găsi, în sfârşit, singur cu regele, într-o discuţie care trebuia să fie scurtă, pentru că dincolo aşteptau cu nerăbdare înalţii demnitari invitaţi la dineu.

— Sire, începu ministrul de externe al Franţei, sunt însărcinat să vă comunic din partea guvernului meu că vă mulţumeşte din suflet pentru primirea neaşteptat de afectuoasă ce mi-a fost

rezervată aici – şi că vă roagă insistent să onoraţi, într-un termen cât mai apropiat, Franţa cu vizita voastră!

Regele tresări. Era ceva neaşteptat. Avea un pretext serios să plece în Occident. Poate aşa va pune mai uşor mâna pe Puiu.

— Sunt încântat! răspunse el, cu un aer atât de mulţumit, încât îl surprinse şi pe Barthou. Voi căuta să răspund invitaţiei cât mai degrabă. Cred că în două-trei zile să ştiu când pot pleca.

Vorbiră apoi despre relaţiile cu Uniunea Sovietică.

— Sunt perfecte, zise regele, cu volubilitate. Am şi scos din sediul legaţiei ruse pe fostul consul rus Cerbacef şi pe Pokliewski-Coziell, ca să fac loc reprezentantului sovietic. De altfel, localul de pe Calea Victoriei e provizoriu, pentru că sovieticii vor să-şi construiască o legaţie la Şosea.

— E bine! făcu Barthou. Excelent! Germania trebuie să simtă că noi luăm lucrurile în serios şi că România este un aliat al nostru şi nu al ei. Dar, în legătură cu aceasta, să mă iertaţi, sire… Mi s-a părut curios că exact în momentul când noi luptăm să întărim în Europa poziţiile democraţiei, maiestatea sa regina Maria, mama maiestăţii voastre, a dat lui *Daily Express* nişte declaraţii politice pe care mi-aş permite să le numesc, într-o anumită măsură, excentrice.

Regele îşi plecă, brusc, capul în jos, pentru ca Barthou să nu-i vadă obrazul. Mama!… Iar mama!… Nu se isprăveşte odată cu mama asta!… Iar s-a apucat să trăncănească… «Îmi place Adolf Hitler. Cel puţin a dat ţării sale o credinţă!»… Îi place Adolf Hitler! I-o fi plăcând! E doar omul zilei. Şi mămica se dă în vânt după oamenii zilei!… De patruzeci de ani numai de oamenii zilei, sau de oamenii de o zi, se ţine mama! Pentru ea nu există dificultăţi! Dacă nu vin ei la ea, se duce ea la ei. Le aduce elogii prin presă, le scrie, îi invită, se invită ea singură, se dă peste cap, mama… Şi la urmă, tot izbuteşte să-i treacă în catastiful ei plin de numele oamenilor zilei, de toate rasele, de toate confesiile, de toate staturile şi de toate profesiile: regi, prinţi, şefi de state, miniştri, artişti, bancheri… şi numai pe ici colo, aghiotanţi, şoferi, valeţi. Acuma a venit şi rândul lui Hitler. Era inevitabil! Mămicăi să-i scape Adolf Hitler!… Nu se poate!… Are acuşi şaizeci de ani, e bolnavă, bătrână, cu obrajii niţeluş buhăiţi şi căzuţi, dar continuă să lupte vitejeşte pe poziţiile ei! N-are decât!… Dar de ce să-i încurce lui treburile?

— Domnule Barthou, răspunse Carol ministrului de externe al

Franţei, mama mea nu este regină a României, ci numai mama mea. Ceea ce spune, o priveşte numai pe ea. Declaraţiile ei nu pot angaja sub nicio formă politica externă a României, care a fost şi rămâne mereu alături de Franţa!

— Sire, n-am atribuit nici eu mai multă gravitate interviului din *Daily Express*, aşa cum n-am socotit că ar prezenta vreo gravitate nici faptul că arhiducesa Ileana de Habsburg, sora maiestăţii voastre, a luat cuvântul la o întrunire a secţiunii feminine din Moedling a Heimatschutzului lui Stahremberg.

Regele îşi strânse fălcile, ca să nu-i scape o înjurătură la adresa Ileanei. Nu-i ajunge mama! Acum, Barthou i-o mai aruncă în spinare şi pe fata mamei lui şi a lui Ciubuc-Bey. Cel puţin de n-ar avea dreptate acest Barthou să-i ceară lui socoteală! Dar are! Heimatschutzul prinţului austriac Stahremberg este o organizaţie paramilitară fascistă, care luptă pentru restaurarea casei de Habsburg şi a imperiului habsburgic, deci, implicit pentru revizuirea tratatelor. Ce caută, aşadar, în combinaţia aceasta austriacă revizionistă, Ileana, sora regelui Carol II al României, care trebuie să fie, prin definiţie, primul antirevizionist din Europa Orientală?… Sora lui!… Ileana, sora lui! Apucă-te de-i spune lui Barthou, că Ileana nu-i sora lui decât pe jumătate!

Cu un zâmbet silit, Carol i se adresă lui Barthou:

— Cred că întâmplarea de la Moedling nu merită o atenţie deosebită şi s-ar putea întâmplă ca ştirea să fie şi puţin exagerată. Oricum, însă, vă asigur că nu se vor mai repeta asemenea lucruri.

Prevenitor, Barthou îi răspunse:

— O, nu vă faceţi inimă rea pentru atâta lucru! Sunt convins că s-a dat faptului proporţii mai mari decât ar avea în realitate. Ca şi cu vizita lui Bagradian la Berlin!…

Hait! Altceva! Bagradian! Vulpoiul ăsta de Barthou nu iartă nimic. Totuşi, Bagradian nu face parte din familia regală.

— Bagradian? râse regele, fiindcă vedea că nu-i rămâne decât să râdă. Dar Bagradian e un stâlp al opoziţiei! Nu al opoziţiei faţă de guvernul meu, ci al opoziţiei faţă de mine. El a plecat la Berlin, pentru că a simţit că vreau să reiau relaţiile cu Uniunea Sovietică!… Asta reprezintă Bagradian: tot ce poate fi o piedică în calea vechilor noastre alianţe. Dar şi aici se cam exagerează, pentru că răsunetul vizitei lui la Berlin e la noi mult mai mic decât se crede în Franţa.

— Sire, nici nu încape discuţie că în mai toate acţiunile politice se exagerează. Totuşi, e bine să fim prevăzători! Nici nu ne dăm seama cât de mult ajută la întărirea regimurilor fasciste revizioniste întâmplările acestea mărunte, fie că sunt, fie că nu sunt exagerate.

În această chestiune, regele avea o părere gata formată:

— Cel mai simplu şi mai direct mijloc de prevedere împotriva fascismului, zise el, este să păzim ca ochii din cap libertăţile constituţionale şi democratice. Or, asta şi facem. În aprilie, parlamentul meu a votat «legea pentru apărarea ordinei». Cu această lege voi combate, cu toată energia, partidele care vor să dărâme prin violenţă forma de guvernământ democratică şi constituţională a ţării.

Barthou cunoştea legea: era o copie după legea nazistă pentru apărarea patriei, decretată de Hitler în primele zile când a venit la putere. Se aplecă, deci, spre rege şi se sili să-i comunice, cu accente calde, pornite din inimă, stima şi dragostea Franţei:

— Sire, în acest colţ pierdut al Europei, Franţa ştie că are un singur mare prieten: este Carol II al României! Convingerea noastră, sire, că interesele Franţei sunt bine apărate aici, se sprijină pe faptul că maiestatea voastră apără cu atâta curaj democraţia şi instituţiile ei constituţionale!

— În această privinţă, răspunse Carol, Franţa poate fi liniştită. La noi nu-i ca în Bulgaria! Aţi văzut ce au făcut Gheorghieff şi fasciştii lui în Bulgaria, în prima lui zi de dictatură: au dizolvat toate partidele… Să dizolve toate partidele!… Slavă domnului! La noi sunt douăzeci şi patru de partide, de la extrema dreaptă până la extrema stângă… majoritare şi minoritare, naţionale şi internaţionale, radicale şi conservatoare, liberale şi şoviniste… şi nici nu-mi trece prin minte să le dizolv. Le las libere să facă ce vor. Sunt trăit în cultul libertăţii şi respect libertatea altora. Mi-am desăvârşit educaţia în Franţa şi ştiu ce se cheamă libertatea. Pentru libertate am renunţat de trei ori la titlul de moştenitor al tronului. Libertatea e lucrul cel mai de preţ de care omul este în dreptul lui să se bucure… Aşa înţeleg eu lucrurile, domnule Barthou! Pe când în Bulgaria, dictatura lui Gheorghieff, după ce desfiinţează partidele, le interzice să se reorganizeze sub firme camuflate, le suprimă dreptul de întrunire, le suspendă ziarele…

— Ca în Germania şi Italia, remarcă, discret, Barthou, rătăcindu-şi privirea peste umărul regelui.

— Astea, însă, nu se pot întâmpla la noi, continuă Carol, care probabil că n-a auzit ce i-a spus ministrul de externe al Franţei. Poporul nostru este obişnuit să trăiască... şi noi trebuie să-i dăm toate garanţiile că va trăi şi mai departe... sub un regim de libertate constituţională, apărat de un parlament democratic, liber ales. Pe când Gheorghieff, ce vrea să facă Gheorghieff din Bulgaria lui nenorocită? Un stat corporativ!

— Ca în Germania şi în Italia! repetă Barthou, pe un ton ceva mai conturat, cu speranţa că regele îl va auzi în sfârşit.

Dar regele nu auzi nimic şi se lăsă târât de vîltoarea în care-l prinseseră sentimentele lui constituţionale şi democratice.

— La noi, domnule Barthou, spre deosebire de Bulgaria, asemenea idei ridicole n-au putut prinde până astăzi şi pot să vă asigur că nu vor prinde nici de aci înainte... dacă... dacă Franţa ne va ajuta!

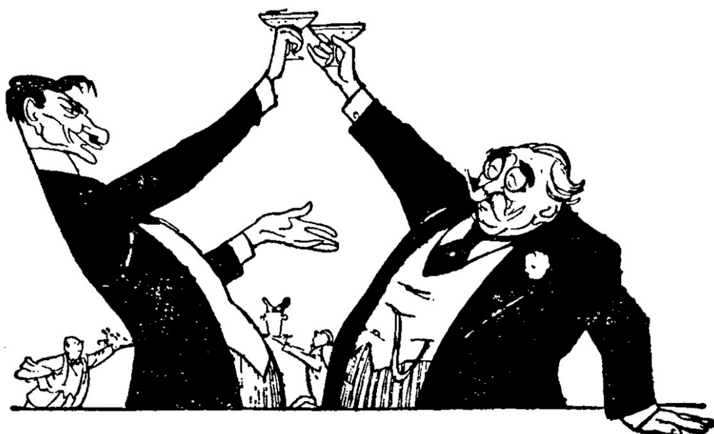
Ce se petrecea în mintea şi în sufletul lui Barthou, regele nu putea şti. Dar obrazul ministrului de externe îl putea orienta oarecum: părea decepţionat. În realitate, Barthou era mai mult decât decepţionat: era îndurerat. Venise din Franţa să comunice lui Carol II că Franţa vrea să-i pună noi credite la dispoziţie. Credea că-i va face o surpriză care-şi va avea imediat ecoul în propaganda pentru Franţa dezinteresată şi generoasă. Când colo, acest escroc încoronat, din lăcomie, i-o lua înainte şi-i cerea el creditele acestea care i s-ar fi dat în tot cazul. Tot farmecul surprizei s-a risipit. Avea ce să-l supere pe Barthou!

— Dar cum să nu, sire! îi răspunse el regelui, cu un entuziasm torturat. Doar pentru asta am fost trimis de guvernul meu aici: să vă informez că Franţa urmăreşte cu cel mai mare interes munca ce o depuneţi pentru înzestrarea armatei şi că tot ce va putea face pentru dumneavoastră, va face! Germania trebuie să ştie că niciun stat, mic sau mare, nu va îngădui lui Hitler să-i ştirbească independenţa!... Sire! Franţa vă admiră şi nu vă va părăsi niciodată!

Impresionat, regele, foarte spontan, pronunţă cuvântul istoric pregătit de câteva zile:

— Vă rog să comunicaţi Franţei, că dacă graniţa franceză e la frontiera noastră de răsărit, graniţa română e la Brest, la Cherbourg şi la Boulogne!

Foarte inimos, băiatul! îşi zise Barthou care se lăsă condus de rege înspre sufragerie. Vrea să ne ajute într-un război cu Anglia!

XVI

— Împachetează!

Lenuţa bătu, fericită, din palme, ca un copil.

— Plecăm?

— Da, răspunse Carol. Mai adineauri a fost Barthou la mine să-şi ia rămas bun şi i-am fixat data plecării la 15 august. Eu mă duc la Paris. Poate şi la Londra! Pe tine te las în Elveţia!

O lua în străinătate nu numai ca să se simtă aproape de ea, dar ca să n-o ştie pe ea, prea departe de el. Nici în ruptul capului n-ar fi lăsat-o singură aici. Ar fi fost prea mare riscul. Nu din pricina şoferului. De când regele ei a lovit-o, din greşeală, peste ochiul stâng şi i-a lăsat o vânătaie care a împiedicat-o să mai primească musafiri timp de aproape două săptămâni, Lenuţa s-a vindecat definitiv de şoferi. Alta era teama lui Carol: ca în lipsa lui, să nu se găsească vreun nebun să tragă în ea. Şi nebuni erau mulţi. Toate cele douăzeci şi trei de partide din opoziţie, o socoteau pe ea vinovată că regele nu se ţine de cuvânt şi nu le încredinţează puterea. Aşa că, el să plece şi ea să rămână aici, nu se putea. Asta o ştia şi Roşcata.

— Minunat! zise ea. De mâine, încep să-mi fac bagajele!

— Te rog!... Timpul e scurt!... Nu mai ai decât şase săptămâni

până atunci!
Când se înapoie la palat, era ziuă. Se aruncă în pat şi după ce se zbătu o jumătate de oră, aţipi şi începu să viseze lucruri care de care mai ciudate. Că a semnat o nouă lege a chiriilor – şi că Puiu, primul lui sfetnic, i-a spus: «E a zecea lege a chiriilor de la restauraţie, sire!» Şi el s-a mirat: «Cum se poate, Puiule dragă, să fie a zecea, când de la restauraţie am avut numai opt guverne mai lungi de o zi: un guvern, o lege a chiriilor… un guvern, o lege a chiriilor!» «Totuşi e a zecea, sire!» Şi Carol a dat din umeri, a pus mâna pe toc, a vrut să semneze, dar peniţa a plesnit în mii de bucăţi. După asta, primul său sfetnic Puiu i-a supus spre semnare o nouă lege a conversiunii agricole. «E a douăsprezecea lege a conversiunii, de la restauraţie, sire!» Şi el s-a mirat iar: «Nu se poate să fie a douăsprezecea, Puiule dragă! … Trebuie să fie a opta, după câte guverne mai lungi de o zi am avut. Un guvern, o lege a conversiunii… un guvern, o lege a conversiunii!»… «Totuşi e a douăsprezecea, sire!» Şi el, nedumerit, a pus mâna pe toc şi nu i-a mai sărit peniţa în aer, ci tocul întreg. Bucăţi-bucăţele! S-a apucat, apoi, primul său sfetnic Puiu să-i pună sub ochi un nou tablou de avansări în armată. Aici nu mai trebuia nimeni să-l informeze al câtelea tablou este. Era vorba de armată. Armata e o chestie prea serioasă. Armata e baza. Şi baza nu-şi putea ţine socotelile după guverne. Guvernele pleacă, dar armata rămâne. Tablourile de avansări nu sunt nici legea chiriilor, nici conversiunea: un guvern, un tablou… un guvern, un tablou… să se facă atunci când vine un guvern nou şi să se desfacă îndată după ce pleacă guvernul, aşa cum se desfac tribunele după paradă!… Tablourile sunt treaba exclusivă a regelui, care ştie că guverne mai lungi de o zi a avut opt, dar tabloul acesta de avansări era al douăzeci şi nouălea. Aşa că se aplecă să semneze, dar nu-i mai explodă nici peniţa, nici tocul, ci toată mâna până-n cot… Se uita şi-i venea să râdă: nu-l durea, nu-l supăra, ci simţea numai ciosvârta de braţ care-i atârna de umeri, cum i se zbate… o dată, de două ori, de trei ori… până se trezi şi-l văzu pe generalul Mateescu, aplecat peste el şi scuturându-l de braţ, respectuos:
— Sire! Sire!
Regele sări în picioare.
— Ce s-a întâmplat! strigă el sub impresia visului. Aţi pus mâna pe Puiu?

— Nu, sire! În Germania se petrec lucruri grave. Hitler îi împuşcă pe naţional-socialişti!

— Ce-ai spus? bâigui Carol, stupefiat. Nu se poate!

— E adevărul curat, sire! Curg telegramele de la Berlin.

— Să le văd!

Era aşa cum spunea generalul Mateescu: pe neaşteptate, Hitler a căzut, ca un trăsnet din cer, în mijlocul celor mai buni prieteni ai săi din statul major al crucilor încârligate şi i-a ucis fără milă. Morţii se numără cu sutele. Comandanţii nazişti, fugăriţi, îşi caută scăpare pe unde pot. Cei mai mulţi, se ascund. Unii s-au sinucis. Alţii au trecut graniţa, pe ascuns. Hitler şi-a dizolvat batalioanele de asalt şi zbiară că purtătorii cămăşilor kaki nu sunt decât nişte pederaşti, nişte alcoolici, nişte hoţi şi arivişti. Teroarea domneşte în toată Germania. Confuzia este enormă. Nimeni nu înţelege ce se întâmplă, dar toată lumea e sigură că regimul lui Hitler s-a prăbuşit.

Carol citea telegramă după telegramă, dar cu interes din ce în ce mai scăzut. «Îmi ajunge! îşi zise el. Încă o declaraţie, încă un comentariu, încă un nume de şef de nazist mort, nu-mi mai poate spune nimic. Principalul îl ştiu. Cu Hitler s-a isprăvit. Lichidarea lui e chestie de ore. Ce-ar fi să fac în aceste câteva ore ceva pentru Franţa? Cred că ar avea mare efect. Franţa ar vedea că Barthou abia a plecat şi că eu am şi început să combat cu energie pe hitlerişti, chiar la mine în ţară!»

Era singurul drum drept şi neted cu care putea să ajungă la inima comanditarilor francezi din apus: înainte de a primi măcar o centimă din împrumutul făgăduit de Barthou, face el, regele unei ţări sărace ca România, guvernului francez un avans, atât de mare este încrederea lui în solvabilitatea Franţei eterne.

— Bine, Mateescule dragă! zise el generalului Mateescu. Le-am citit. E ceva! Dar nu e ceea ce crezi, în tot cazul, nu văd că ar fi vorba de tulburări. Hitler face epuraţie. Epuraţie nu-i tot una cu tulburări. Să nu ne lăsăm înşelaţi. Hitler mai stă în picioare… Poţi să pleci! Vreau să mai dorm un ceas-două!

Şi-l chemă îndată pe Vancea, ministrul său de interne.

— Ionică dragă, ştii că i-am dat lui Barthou cuvântul meu de onoare că o să dizolv toate organizaţiile hitleriste!

— Ştiu, sire!

— Nu vreau să-l fac să aştepte un singur moment! Până într-o oră să-mi aduci decretul de dizolvare a partidului naţional-

socialist din Ardeal. Vezi ca decretul să fie cât mai constituţional cu putinţă.

— Va fi, sire! Mă sprijin pe legea pentru reprimarea infracţiunilor contra liniştei publice din 22 martie 1933 şi pe legea pentru apărarea ordinei în stat din 6 aprilie 1934.

— Perfect! Nimic arbitrar, nimic dictatorial! Constituţie şi democraţie! Nu permitem la noi stat în stat! Nu permitem port de uniforme străine, cu intenţii de provocare. Nu permitem organizaţii străine care au drept scop principal spionajul! S-a înţeles, Ionică? Bine! Până într-o oră să-mi fii aici cu decretul!... Şi să-i faci o cât mai largă publicitate! Convoacă-i şi pe corespondenţii străini.

Cuvinte scurte, energice, cu rezonanţă metalică, rostite de un om obişnuit să comande. Dar când Vancea plecă, regele căzu moale pe pat, ca o coardă plesnită. Exaltarea a ţinut cât a crezut că se poate înşela. Dar Carol nu admitea să fie înşelat prea multă vreme, nici măcar de el însuşi. Va lua măsuri împotriva hitleriştilor. Va dizolva partidul naţional-socialist al germanilor din Ardeal. Şi cu asta, ce a făcut? Chiar dacă ar ucide pe toţi nemţii nazişti de aici, cui i-ar putea folosi? Franţei? La ce? De vreme ce regimul lui Hitler dispare, Franţa poate fi, cel puţin pentru câtăva vreme, perfect liniştită. Nu organizaţiile naziste din Ardeal sau de aiurea supără Franţa, ci existenţa guvernului naţional-socialist de la Berlin. O dată Hitler înlăturat, tot ce este naţional-socialist se va dizolva de la sine, cu sau fără decretele regelui Carol!... Şi în acest caz, ce şi pe cine să mai caute în Franţa?... Care ar mai fi raţiunea unei vizite în Franţa? Ce interes ar mai avea Franţa să-l întâmpine ca pe un musafir scump? Ce ameninţări grave ar mai putea sili Franţa – în momentul acesta când Hitler dispare – să-i dea regelui Carol poate mai mult chiar decât ar îndrăzni el să ceară?... De cine se tem conducătorii francezi? De primejdia roşie? Dar este primejdia roşie atât de aproape, încât să simtă guvernul francez nevoia de vizita grabnică a regelui Carol?... La ce graba asta?... Ce efect şi asupra cui ar avea vreun efect o asemenea vizită grabnică? Şi ce importanţă s-ar mai acorda, în totul, vizitei lui? Cu cât se gândea mai mult, cu atât se simţea mai ridicol! O vizită grabnică în Franţa, azi, când Hitler este îngropat! Ar fi o pierdere de timp inutilă, pentru că de pe acum ştie ce o să se întâmple: se va întoarce de acolo cu pieptul plin de decoraţii şi cu buzunarele

goale! Cu buzunarele goale – şi numai cu decoraţii? Foarte drăguţ – dar decoraţii îşi poate fabrica şi aici!

Ciufulit şi bosumflat, Carol sări în picioare şi înşfăcă receptorul:

— Lenuţo! Dacă ai început să împachetezi, despachetează!

*

Epuraţia din Germania avu urmări pe cât de fulgerătoare, pe atât de catastrofale asupra celor douăzeci şi patru de partide ale maiestăţii sale. Îngrozite şi dezorientate, partidele maiestăţii sale aruncară în foc, sau ascunseră sub pat, toate crucile încârligate şi alergară ruşinate, cu lacrimi de pocăinţă curgându-le şiroaie pe obraji, în braţele democraţiei.

— Iartă-mă, scumpa mea democraţie! suspina fiecare. Am greşit!

Şi deodată, democraţia ieşi întărită – mai ales la grădinile cu grătar şi orchestră. Era în tradiţia democratică a partidelor ca în iulie şi august, declaraţiile politice hotărâtoare pentru destinele neamului, să se facă pe la restaurantele cu grădină. În grădină e mai bine. În orice caz, e mai răcoare. Omul se poate descheia la guler, apoi la cămaşă, apoi la curea, până ce, după câteva rânduri de mititei stropiţi cu şpriţurile sacramentale, se simte cu adevărat democrat şi poate vorbi în numele democraţiei într-un limbaj democratic pe înţelesul poporului. La restaurant cu orchestră vorbiră, aşadar, şi naţional-liberalii care strigară:

— Cine spune că noi vrem dictatură trebuie să fie dement. Noi n-am auzit să vrea cineva o revizuire a constituţiei. Dacă se găseşte vreunul s-o ceară, să ştiţi că este un trădător al intereselor neamului. Revizuirea constituţiei nu se poate face oricând şi de către oricine. Ci numai de către factorii în drept. Iar factorii în drept o vor face numai pe căile legale.

La restaurant cu orchestră s-a încercat şi o împăcare, sub steagul democraţiei, între Dacu şi Crai-Voievod. Vroiau amândoi să se împace, dar cu condiţia să nu se împace. Adică să nu se împace, dar să rămână împăcaţi, pentru că numai aşa vor putea apăra naţia şi democraţia.

— Dar Dacu s-a retras din viaţa politică! s-au găsit câţiva oameni răi să zbiere.

— Nu-i adevărat! le-au sărit alţii în cap. Dacu nu s-a retras din viaţa politică. A ţinut discursuri politice la întrunirile din

septembrie 1933, din noiembrie 1933, din decembrie 1933, a făcut o serie de declaraţii, a luat parte la campania electorală, a rostit un discurs în parlament, a participat la ratificarea fuziunii cu doctorul Bratu. Asta se cheamă, oare, că s-a retras din viaţa politică?

Disputele continuau, dar democraţia lupta cu curaj pentru o adunare la restaurant, unde Dacu şi Crai-Voievod să-şi dea mâna. Dificultăţile erau mari: Dacu stătea mereu pe poziţia lui constituţională, agitând cu neînduplecata lui intransigenţă, un combinezon al Roşcatei – în timp ce Crai-Voievod vroia să fie el singur stăpân în Ardeal. Erau atât de îndârjite ambele tabere, încât democraţia s-ar fi ales, în zilele acelea de după epuraţie, cu un banchet mai puţin, dacă n-ar fi luptat pentru ea Grigore Arţag, şeful conservatorilor ţepişti. Banchetul a avut loc şi cei doi fraţi, Dacu şi Crai-Voievod, se înfruntară: de o parte, Dacu, fixat în gulerul lui, ca o floare într-un ghiveci, de alta, Crai-Voievod, cu ochii lui veseli şi şugubeţi, în care se reflectau parcă toate graţiile nude studiate o noapte întreagă în revistele ilustrate… Emoţia era mare. Se ştia că va urma o scenă de care depinde istoria întregului partid naţional-ţărănist reunit, în afară de nesuferitul «Vine, vineee!» al chelnerului, o frunză nu mişca. Se auzi numai un prelung ghiorţăit, care nu venea, însă, de la naţional-ţărănişti, ci de mai departe, din fundul grădinii, de la un banchet democratic al grupării «Nihil sine rex» de sub conducerea lui Gogu Elefterie.

Şi în sfârşit, Dacu vorbi, tare, aproape răstit:

— Vrei să ştii, frate Alexandre, de ce ai căzut de la putere?

Toţi comesenii păliră. În clipa aceasta nu era unul să nu fi vrut să se ascundă sub masă. Fraţii încep iar să se certe – şi apoi se vor despărţi fără să-şi fi mâncat fleicile şi mititeii. Dar cum nimeni, totuşi, nu îndrăzni să se mişte, Dacu putu să continue, netulburat:

— Să-ţi spun eu de ce, frate Alexandre! Pentru că eşti un om mândru, un om demn, un adevărat luptător pentru dreptate şi adevăr!

Şi ochii i se umplură de lacrimi.

Când Crai-Voievod văzu că fratele Iulian plânge, socoti că ar fi foarte politic să plângă şi el. Aşa că plânse imediat şi-i răspunse fratelui Iulian, cât se poate de mişcat:

— Ba tu eşti un adevărat luptător! Eu nu sunt decât o biată

umbră a ta!

— Ba tu! i-o întoarse Dacu, bătând furios cu paharul în masă.

— Vine, vineee! strigă un chelner care trecea în fugă cu o piramidă de mititei spre o masă a partidului uniunii agrare a lui Aureanu, convocat aici spre a introduce unele modificări democratice programului său politic.

Naţional-ţărăniştii, speriaţi de tonul lui Dacu, erau siguri că iar nu se face împăcarea, dar se bucurară când îl văzură pe Crai-Voievod mai conciliant.

— Fie, frate Iuliane, aşa cum zici tu, că tu ai fost totdeauna mai deştept decât mine!

— Îţi mulţumesc, frate Alexandre! Şi dacă am greşit cu ceva faţă de tine, să facem un juriu de prieteni şi să judece ei ce am făcut eu ca să distrug o prietenie cum n-a cunoscut vreodată istoria politică a acestei ţări!

Crai-Voievod îşi scoase ochelarii, îşi şterse ochii de lacrimi şi zise, trist:

— Aceste lucruri, frate Iuliane, chiar dacă le spunem în glumă, sunt o tragedie!

— O mare tragedie, frate Alexandre! confirmă Dacu melancolic.

Şi se apropie de Crai-Voievod, tocmai când Crai-Voievod se apropie de el, şi se îmbrăţişară, cald şi lung, în aplauzele partidului naţional-ţărănist, care făcu semne desperate chelnerilor că pot începe să servească.

După primul rând de mititei, doctorul Bratu puse chestia gărzilor Iulian Dacu, organizate de Dacu, care zicea că au fost necesare ca să-şi apere viaţa ameninţată mereu de fratele Crai-Voievod.

— Viaţa lui Iulian Dacu, zise doctorul Bratu, aparţine naţiei întregi. Apărarea acestei vieţi nu poate reveni numai gărzilor Iulian Dacu. Naţia întreagă revendică onoarea de a-l apăra pe marele nostru bărbat politic, împotriva indiferent cui. Fac apel la domnul Dacu să desfiinţeze aceste gărzi, spre a putea ajunge la reunificarea partidului. Noi trebuie să ne pregătim pentru opera cea mare a guvernării şi nu avem dreptul să ne cheltuim timpul şi energia în asemenea lupte mărunte.

Dacu ridică paharul umplut cu laptele pe care-l adusese de acasă într-un termos, pentru că, zicea el, aşa l-a crescut mama de mic: cu lapte – şi răspunse doctorului Bratu:

— Eu, de fapt, n-am niciun amestec în existenţa acestor gărzi. Au luat naştere fără voia mea. Mărturisesc că mişcarea aceasta de simpatie m-a emoţionat. Aşa că mi-e greu şi n-am niciun drept să dau vreun ordin de dizolvare. Şi apoi, vă daţi seama şi dumneavoastră că nu pot să bruschez pe nişte oameni care-mi dovedesc dragostea. E vorba, însă, de unitatea partidului. De aceea, rog pe prietenii şi pe cei străini de mine, care au organizat gărzile, să se supună conducerii partidului şi să le dizolve.

Aplauzele, cuvântările, şpriţurile şi îmbrăţişările ţinură până dimineaţa, când toată lumea se despărţi plină de nădejdi într-un viitor democratic.

În stradă, Crai-Voievod îi spuse lui Coman:

— Bine, bine, o fi Dacu cel mai cinstit om din ţara românească. Dar nici din venitul celor zece jugăre nu poate trăi! Asta să i-o spună lu’ mutu!

— Atunci, cum? zâmbi Coman, răutăcios.

— Ei, cum! Îl ţine nepotu-său, Romulus. Şi din ce bani îl ţine, ştii. Aşa că mai bine să nu mai vorbim!

— Ce vorbeşti? El zice că n-are niciun amestec în afacerile nepotului, pentru că nepotu-său nici nu-i este nepot de sânge, ci numai prin alianţă!

— Exact! Dar nici fabrica Skoda nu este nepoata de sânge a lui Romulus. Şi nici măcar nepoată prin alianţă cu el… Şi totuşi, uită-te la el cum s-a îngrăşat de pe urma ei!

*

Altă dată, Naie Naie P. R. făcea silogistică, pentru că numai prin aceste drăgălaşe şi nevinovate exerciţii de logică putea întreţine mereu tânăr şi ventilat, spiritul său filosofic. Dar de când Hitler a împuşcat pe Rohm, pe Heynes, pe Emst, şi pe atâţi alţi buni, vechi, intimi prieteni ai săi, pentru profesorul Naie Naie silogismele nu mai foloseau ca o gimnastică intelectuală, de multe ori amuzantă pentru fetele de la filosofie, ci deveniseră un fel de eşapament pentru mintea lui plină de nedumeriri şi pentru conştiinţa lui plină de multe şi grele nădufuri.

— Hitler, cugeta el, face epuraţie în Germania. Bun! Dacă Hitler n-ar face epuraţie în Germania, ar însemna că Hitler n-are ce epura. Dar Hitler face epuraţie în Germania. Deci, Hitler are ce epura în Germania!

Incitat, spiritul lui Naie îndrăznea să împingă explorările lui filosofice şi mai adânc:

— Dar una este când Hitler epurează, şi alta este dacă eu, Naie Naie, ştiu de ce epurează. Deci, dacă eu, Naie Naie, mă întreb de ce epurează Hitler, înseamnă că eu, Naie Naie, nu ştiu de ce Hitler epurează. Ei de ce?

Aici, logica lui Naie Naie se poticnea. Da, de ce?... Şi nu putea pricepe de ce! Era mai rău ca moartea! Să te întrebi de ce şi să nu găseşti un răspuns! Şi nu e numai atât. Dacă Hitler s-ar fi limitat la stârpirea batalioanelor de asalt din Germania, problema ar mai fi fost suportabilă. Asasinarea naziştilor de către şeful naziştilor este o problemă internă a Germaniei, în care un cugetător discret şi civilizat ca profesorul Naie Naie înţelege să nu se amestece. Problema devine, însă, gravă, gravă de tot, când nu ştii ce se va întâmplă după aceea: Hitler se va mulţumi numai cu suprimarea naziştilor lui, ori va merge cu epuraţia şi mai departe – şi va suprima gazeta *Vorba rumânului*?... Aici era întrebarea – şi aici era întreaga sursă a setei lui Naie de silogisme. Dacă Hitler îi zvârle în şanţ pe naţional-socialişti, înseamnă că n-are nevoie de naţional-socialişti. Dar dacă n-are nevoie de naţional-socialişti, ce nevoie ar mai avea de gazeta *Vorba rumânului*? Şi ce se va face *Vorba rumânului*? Nu se bătea lumea pe ea, nici aşa, când Hitler era tare, tare de tot... dar mai cu seamă acuma!... Acuma, de când cu epuraţia, nu se mai vinde de loc! Şi gazeta, deocamdată, apare! Şi redactorii nu vor să lucreze pe veresie! Şi tipografia rămâne surdă la toate silogismele cu care Naie Naie încearcă să amâne plata facturii! La cine să se ducă? La cine să ia? A fost Naie Naie la ambasada germană, dar acolo, toţi s-au uitat la el ca la un nebun!... Să-i dea bani când nici ei nu ştiu pe ce lume se află? A fost şi pe la Farbenindustrie! Nimic! Aşteaptă instrucţiuni! Fără instrucţiuni nu pot da o para. A fost apoi pe la amicul Beliotis. A căscat nişte ochi, Beliotis!

— Parale pentru gazetă? Ai căpiat? Ţie, personal, dacă ai nevoie, înţeleg! Dar pentru gazetă? Acuma, după ce regele a desfiinţat pe naziştii germani din Ardeal? Vrei să mă nenoroceşti?

S-a dus, fireşte, şi pe la Schnitt. A căscat nişte ochi Schnitt!

— Parale pentru gazetă? Ai căpiat? Ţie, personal, dacă ai nevoie, înţeleg! Dar pentru gazetă? Acuma, după ce regele a

desfiinţat pe naziştii germani din Ardeal? Vrei să mă nenoroceşti?

La cine să se mai ducă Naie Naie! La rege?

Naie oftă! Regele! De mult, acum şase luni, da!… Regele l-ar fi strâns în braţe şi ar fi dat ordin tuturor băncilor să-i sară într-ajutor. Dar sunt şase luni de atunci – şi regele de ieri, nu mai e regele de azi. I-a dat drumul regele din puşcărie, dar nu l-a iertat. Nu s-a supărat Carol că a fost ucis Muică şi nu s-a supărat că Naie Naie a jucat un rol de prim ordin în asasinarea lui Muică, dar s-a supărat crâncen când a aflat că Naie Naie a fost atât de harnic în afacerea aceasta, mai mult ca să-l servească pe Hitler, decât pe regele său! Asta nu i-o putea ierta Carol – şi Naie Naie este destul de înţelept să-şi dea seama că regele, chiar dacă ar fi vreodată dispus să i-o ierte, nu-i astăzi momentul, pentru că, probabil, nici el nu ştie încotro s-o apuce!

Aşadar, dacă nici regele n-ar putea fi dispus să priceapă drama care se petrece în sufletul lui Naie Naie, atunci cine?

Doctorul Willy!

Naie Naie, profesor de logică, rămânea mereu logic.

*

Pe doctorul Willy Pământeanu epuraţia din Germania l-a găsit într-o conjunctură extrem de simpatică pentru viitorul ligii evreilor israeliţi. De luni de zile, doctorul Willy pregătea un uriaş plan de acţiune prin care-şi propunea să demonstreze că nu-i de acord cu
părerile lui Hitler despre evrei. Va reedita, în primul rând, lista soldaţilor evrei morţi în războiul de întregire şi lista tuturor soldaţilor evrei decoraţi. Va publica o antologie a declaraţiilor filosemite făcute în decursul veacurilor, de către cele mai strălucite figuri din istoria popoarelor creştine. Va organiza – cu sprijinul unor personalităţi de seamă din societatea românească – o nouă serie de conferinţe prin care să se deschidă ochii lui Hitler că Heine este evreu, că Einstein este evreu şi că până şi Frederic II cel Mare se zice că ar fi avut un medic de origine evreiască. Va cere evreicelor să nu-şi mai pună blănurile când se duc în oraş, ci să le poarte numai în casă, spre a nu stârni antisemitismul. Va cere tuturor evreilor să nu mai dea din mâini când vorbesc în tramvai, ci să-şi ţină mâinile în buzunar, spre a nu stârni antisemitismul. Va dispune ca evreii care au părut roşu

să se arate în lume cât mai puţin, spre a nu stârni antisemitismul. Şi aşa mai departe. De idei, doctorul Willy nu ducea lipsă – şi cu atât mai puţin de energie. Aşa că, în sinea lui, doctorul Willy îi felicita, dar îi şi invidia pe evrei că, în ceasurile acestea grele, au un conducător atât de înzestrat ca el cu idei şi energie.

Dar ce folos că ai idei şi energie, dacă n-ai noroc! Acesta era şi cazul doctorului Willy. Ca de atâtea şi atâtea ori în lungul lui trecut de experienţă politică, tocmai când întindea mâna să culeagă roadele preparativelor lui de atac, îl aştepta o cruntă dezamăgire: regimul nazist de la Berlin se prăbuşea. Şi o dată cu el, toată munca doctorului Willy.

Zdrobit de grava lovitură ce a primit-o, doctorul Willy stătea gârbovit în fotoliu şi-şi muşca unghiile: dacă Hitler e mazilit, el nu mai avea pe cine combate. Liga evreilor israeliţi putea să se înece. Pentru cine să lupte? Cui i-ar mai putea aduce foloase? În ce scop să mai dea populaţia evreiască parale? Şi cui să dea populaţia evreiască parale?

Îşi punea doctorul Willy întrebări peste întrebări şi se tot chinuia să-şi dea un răspuns, când Bemsohn, secretarul şi confidentul său, intră grăbit şi tulburat în birou:

— Domnule doctor… domnul profesor Naie Naie e aici!

Dar Naie Naie şi apăruse în prag şi cu un zâmbet cald şi mâna întinsă se repezi la doctorul Willy, cum te repezi la un bun prieten pe care nu l-ai mai văzut de un car de ani.

— Ce faci, doctore dragă?

— Ce surpriză, domnule Naie! zise, fericit, doctorul Willy, în timp ce Bemsohn, băiat simţit, ieşea din birou. Nu m-aş fi aşteptat…

— Doctore dragă, ai tot dreptul să râzi de mine, dar îţi jur că a fost o confuzie. N-am fost niciodată antisemit. Gurile rele… Numai gurile rele!… Dacă aş fi fost antisemit, n-aş fi venit la dumneata azi ca la un frate. Ştiu că aparenţele îmi sunt împotrivă, dar în fundul sufletului meu am fost totdeauna democrat şi filosemit. Să îndrăznească cineva să spună că în fundul sufletului meu n-am iubit pe evrei! Că am scris câte ceva care ar putea fi interpretat nu ştiu cum… ce să-i faci, dragă doctore! Gură de om, gură de câine! Dar în timpul ăsta, inima mea plângea şi gemea: sărmanii evrei! Ce vină au ei? De ce trebuie să sufere ei? Înţelegi, doctore Willy? Nu erau decât nişte

porcării de exigenţe politice. Chestiuni de moment. Le sufli aşa… pfuu!… şi zboară în vânt, fără să lase vreo urmă! Nici praful nu se alege de ele! Ideologii de un ceas-două. Eternă e numai democraţia. Tot democraţia rămâne mai tare. De aci înainte…

Lui Willy îi ardeau obrajii de ruşine. Un Naie Naie, un profesor de logică, un director de ziar, un prieten al regelui, să se scuze şi să se umilească atâta faţă de el! Dar se poate? E intolerabil!

— Domnule Naie, îl întrerupse el pe Naie Naie, nu înţeleg de ce atâtea explicaţii. Suntem doar prieteni! Spune-mi ce vrei! Sau mai bine zis: cât?

Aşa a triumfat democraţia în ziua aceea: din banii de lemne adunaţi pentru populaţia nevoiaşă evreiască. Precum zicea şi Bemsohn, doctorului Willy:

— Foarte bine aţi făcut, domnule doctor! La urma urmei, cred că şi calicii ar trebui să aibă oarecare înţelegere pentru democraţie!

*

De trei săptămâni veneau din Reichul al III-lea veşti atât de contradictorii, încât regele decise că asemenea momente încurcate trebuie lăsate să se descurce singure. În aşteptare, bea zi şi noapte, vorbea despre democraţie şi veghea ca generalul Florescu să fie anchetat de către Consiliul de război cu toată severitatea.

— Să nu vă uitaţi la el că-i general! ordona Carol. Să mi-l trataţi ca pe un hoţ de rând cum e, şi el şi fecioru-său Puiu! Câte se găsesc în dosar, ajunge să fie spânzurat de o sută de ori. Facturi fictive, state de mână de lucru fictive, bonuri de cheltuieli fictive. O adevărată fabrică de acte fictive! Să-i puneţi mâna-n gât, să simtă că atâta vreme cât mai sunt eu, există o justiţie!

Ancheta mergea, dar Carol nu se putea linişti. Venise pe la el şi Miţa şi Tanţi şi Riri şi Kiki… dar degeaba le lua la bătaie şi le zvârlea afară pe culoar, leşinate şi moi ca nişte pisici ţinute cu sila în apă, pentru că linişte tot nu găsea. Treaz sau în somn, numai călătorie visa şi-n vis numai pe Puiu-l vedea, atunci când nu vedea împrumutul. Hitler, blestematul de Hitler! Dacă s-ar fi ţinut Hitler tare măcar câteva luni, am fi avut azi de ce râde! Ce ar fi fost luat era bun luat!… Pe când aşa…

— Sire!

Era Mateescu, roşu şi agitat, care bătuse la uşă, dar care nici

nu mai avusese răbdarea să aştepte ca regele să-i răspundă, ci intrase singur.

— Sire, o nouă bombă!... A fost asasinat Dollfuss. Dollfuss, micul dictator al Austriei, asasinat!

— De cine? strigă regele, cuprins de o uşoară ameţeală. Hai, vorbeşte o dată!

— De naziştii austrieci.

Şi Mateescu dădu regelui amănunte. Azi, la prânz, pe la ora unu fără un sfert, trei sute de nazişti, deghizaţi în uniformă militară şi în uniformă de agenţi de poliţie, au ocupat staţiunea de radiodifuziune din Viena, au năvălit în cancelaria lui Dollfuss şi l-au împuşcat. Credeau că atâta le va fi de-ajuns să înlăture orice opoziţie şi să ia puterea în mână. Dar, pentru că, spre surprinderea lor, guvernul şi armata s-au opus, au fugit şi s-au pus sub ocrotirea ministrului Germaniei.

— Aşa! făcu regele pe gânduri. Naziştii austrieci l-au asasinat pe Dollfuss şi apoi s-au adăpostit la ambasadorul Germaniei naziste!... Prin urmare, aici e mâna lui Hitler!

— E clar, sire!

— Prin urmare, epuraţia din 30 iunie nu l-a slăbit pe Hitler, ci l-a făcut şi mai îndrăzneţ!

— Probabil, sire!

— Prin urmare, eu n-aveam niciun motiv să mă sperii!

— Niciunul, sire!

Carol alergă în aleea Vulpache.

— Ce facem, Lenuţo?... Împachetăm sau nu?

Femeie cu simţ practic, Lenuţa îi răspunse:

— Mai aşteaptă câteva zile, să nu ai vreo nouă surpriză.

Carol aşteptă câteva zile şi Mateescu îi aduse o nouă surpriză:

— Sire, Hindenburg a murit azi dimineaţa la nouă

— Şi la ora nouă şi jumătate, Hitler a fost proclamat preşedinte al Reichului. De aci înainte, Hitler va fi şi conducătorul Germaniei şi şeful guvernului. Armata a şi depus jurământul.

Carol nu mai avea nimic de aşteptat. Hitler e tare. Mai tare ca oricând.

Nerăbdător, Carol o chemă pe Duduia la telefon şi-i strigă, vesel:

— Lenuţo, împachetează!

*

După un scurt schimb de note între guvernul român şi guvernul francez, noua dată a călătoriei în Franţa fu fixată pentru sfârşitul lunii noiembrie. Răgazul de trei luni bucură mult pe Duduia. În trei luni putea să-şi facă în linişte puţinul bagaj pe care-l lua cu sine în străinătate, unde, în cazul că i-ar lipsi, Doamne fereşte, ceva, era aproape convinsă că va găsi de la cine să cumpere.

În aceste trei luni nu-şi pierdu nici Carol vremea în zadar. În primul rând, anulă dispoziţia de dizolvare a organizaţiilor naţional-socialiste germane din Ardeal. Porunci, apoi, lui Vancea să fie din nou blând cu legionarii. Luă măsuri ca în lipsa lui să nu aibă vreo surpriză, în special din partea iubitului său frate Nicolae, pe care căuta să-l vadă cât mai puţin şi cu care vorbea şi mai puţin. Începu să cheme iar, rând pe rând, în audienţă strict confidenţială, pe şefii celor douăzeci şi patru de partide care se treziseră toate, spontan, din democraţie.

— Domnule Elefterie, contez pe dumneata! Am convingerea că eu şi cu dumneata împreună, suntem destinaţi să facem lucruri mari pentru ţara aceasta.

— Sire, aştept ordinele dumneavoastră!

— Ora se apropie, domnule Elefterie!... Plec în străinătate pentru câteva săptămâni, să procur ţării un mare împrumut şi cum capăt banii, te chem îndată să trecem la fapte. Programul îl ştii: înzestrarea armatei! Numai bani să avem!

— Ştiu, sire! Armata e baza!

Regele-i strângea mâna, ca unui prieten adevărat. Merita să i-o strângă. Era un om de nădejde. În lipsa lui, nu numai că se va feri de aventuri, dar va colecţiona toate înjurăturile la adresa tronului şi dinastiei, cu nume şi date, ca să i le raporteze la înapoiere.

Dar cea mai mare parte din timp, în cele trei luni, regele şi-o pierdea cu corespondenţii francezi cărora le împărtăşi câte şi ce fel de sentimente îl copleşesc când se gândeşte că în curând va revedea Franţa.

— Ce emoţie va fi pentru mine când voi veni în vizită oficială în capitala voastră, unde fiecare răspântie va evoca pentru mine atâtea amintiri.

Trecea, apoi, sprinten, la fericirea poporului:

— Îmi iubesc cu pasiune meseria de rege. Ce poate fi mai pasionant decât să faci fericirea poporului!

Şi cum, în perioada aceea de surescitare, punea foarte mult piper în mâncare, aşa că avea necontenit mâncărimi, i se umpleau ochii de lacrimi, ceea ce corespondenţii notau cu mii de comentarii tulburătoare.

Tot în vederea voiajului, regele vorbea mereu despre dragostea ce i-o purta scumpului său fiu.

— Vreau să fac din el un om şi un rege. Înainte de a fi rege trebuie să fie un om bine oţelit, drept şi bun. Educaţia unui prinţ nu-i lucru uşor. Pe un prinţ nu trebuie să-l creşti pentru tine, nici pentru el însuşi. Trebuie crescut pentru poporul său şi pentru rolul ce-l va avea de împlinit. Cu puţină hotărâre şi cu multă inimă, cred că se poate ajunge la rezultate bune. Până una alta, conduce foarte bine micul lui automobil şi dă semne de pe acuma că va fi un excelent vânător.

Trei luni de muncă atentă şi răbdătoare pentru pregătirea voiajului – dar trei luni de viaţă senină şi sclipitoare ca un cer albastru de primăvară, întunecat numai de un mic noruleţ: Titulescu. Titulescu, ministrul de externe al ţării. Titulescu, şeful departamentului democraţiei. Titulescu şi-a înaintat iar demisia. De ce şi-a dat iar demisia Titulescu acesta?

— Sire, e supărat foc! îi răspunse Trişcă. Zice că-l nenorocim! O politică facem aici – şi alta e pus să facă el în străinătate. Cică încurajăm grupările fasciste şi acolo el trebuie să jure că rămânem fideli aliaţilor. Susţine că dinadins se face obstrucţie politicii lui democratice, pentru că este cineva care vrea să-l alunge de la externe.

— Cineva? se miră Carol.

— Da, sire! Cineva!

Regele parcă abia acum pricepea înţelesul cuvântului.

— Aba! făcu el. Cineva!... Bine, Trişcă, în acest caz, dumneata vei demisiona imediat.

Soluţia i se păru lui Trişcă oarecum originală.

— Eu?

— Da! Dumneata!... Dar nu-i nevoie să fii alarmat. Vei demisiona, ca să vadă că din pricina lui se produce o criză ministerială, tocmai acum, în ajunul voiajului meu, când numai de criză ministerială n-avem nevoie.

— Şi ce va fi, sire?

— Nimic! Vom stărui să rămână!

— Nu va rămâne, sire! E prea furios! Zice că tocmai acum,

când ţara are mai mult decât oricând nevoie de el, pentru că Uniunea Sovietică a devenit membră a Societăţii Naţiunilor, tocmai acum să-l călcăm pe el în picioare?… Nu!… Nici în ruptul capului nu va voi să revină!

Pe rege îl pufni râsul:

— Să revină? Dar cine vrea să revină? Da ducă-se dracului! M-a plictisit cu şantajele lui de copil alintat! El are acu şi pretenţia să-i mai fiu recunoscător că ne-am împăcat cu Uniunea Sovietică!… Recunoscător!... O să-i fiu recunoscător când i-o creşte barbă! Aşa că fă ce-ţi spun eu: dumneata stăruie, dar stăruie în aşa fel încât să-i dea de bănuit şi să-i piară pofta să mai revină!

A fost o chestie de o zi. La amiază, Titulescu primi o lungă, lungă telegramă în care i se aducea la cunoştinţă că în urma protestelor sale, regele a cerut guvernului să demisioneze, că guvernul a demisionat, şi că nu se poate reconstitui decât numai cu el la externe. În continuare, telegrama-i vorbea de ţară… de veşnica dragoste şi recunoştinţă… de imensele servicii aduse de el ţării, tronului şi democraţiei… de necesitatea imperioasă a unei consecvenţe în politica externă… şi de neliniştea regelui care e gata să renunţe la călătorie, dacă nu ştie că Titulescu este din nou la externe.

Pe seară, Trişcă se prezintă la rege:

— Sire, i-am telegrafiat lui Titulescu şi am stăruit din toate puterile ca să rămână!

— Şi a răspuns?

— Da!

— Ce?

— Că rămâne!

De enervare, îi apucă pe Carol o mâncărime atât de ascuţită, încât, oricine nu era iniţiat în secretele politice ale palatului, ar fi putut să jure că regele plânge de bucurie.

Dar în afară de acest incident destul de neplăcut cu Titulescu, nimic nu se mai produse din ceea ce ar fi putut întuneca emoţia unui rege pe picior de plecare în străinătate, unde îl aştepta împrumutul. Duduia îşi revizuia tot timpul bagajele, îşi pregătea listele de cumpărături, număra zilele până la plecare: şapte zile, şase zile, cinci zile, patru zile, trei zile, în timp ce regele rupea filele din calendar şi snopea Miţele în bătăi, de nerăbdător ce era să se vadă odată în drum spre Paris. Se pare, însă, că Cel-de-sus

era împotrivă, pentru că, într-o bună dimineaţă, când mai erau două zile până la plecare, Mateescu intră la Carol transfigurat de spaimă:

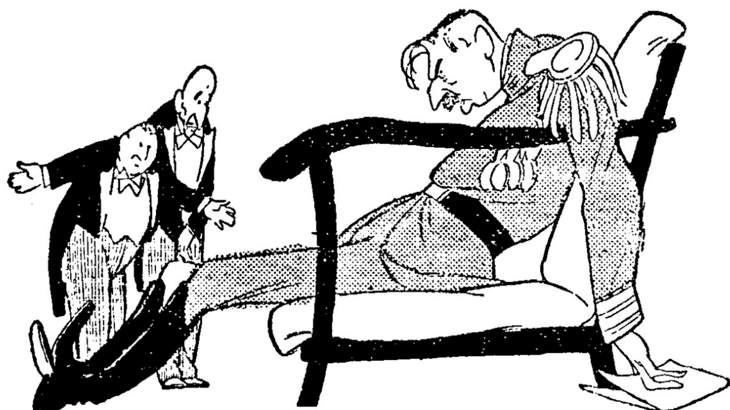
— Sire, o catastrofă!… Maiestatea sa regele Alexandru al Iugoslaviei şi Barthou au fost asasinaţi la Marsilia!

Automat, regele puse mâna pe telefon:

— Lenuţo, tu eşti?

— Da, dragul meu!

— Despachetează!

XVII

Cu şapca în mână, Trofim stătea în picioare şi aştepta ca domnul director să ridice ochii la el. În birou era cald, pe fereastră se vedea cum fulgi mari cad molcom şi se aştern pe case şi pe şoseaua care duce până la poartă. Directorul, în fotoliu, stătea aplecat cu urechea înspre aparatul de radio şi asculta, aprobând cu capul şi cu mâna tot ce auzea:

— «… Eu sunt născut şi crescut ortodox, dar sunt suveranul unei ţări unde sălăşluiesc şi cetăţeni de alte confesiuni. Sunt hotărât… şi toţi pot conta pe sprijinul meu… să proteguiesc cu aceeaşi credinţă şi cu aceeaşi dragoste pe toţi acei care vor fi cinstiţi credincioşi ai bisericii lor…»

Trofim asculta şi se gândea cât de uşor poate intra frica-n om. Regele s-a speriat aşa de rău de atentatul de la Marsilia, încât l-au năpădit gânduri creştine. Se teme să nu se găsească vreun creştin să tragă în el şi încearcă să se pună bine cu toţi credincioşii cinstiţi ai bisericii lor! Era şi ceasul bine ales! Fabricile se închid – şi acolo unde nu se închid, salariile se scad la jumătate. Şi peste tot, poliţia la mijloc. La fabrica Haug muncitorii n-au făcut decât să înainteze un memoriu, fără să-şi fi întrerupt lucrul, dar cât ai clipi, poliţia le-a şi sărit în spinare, parcă ar fi stat, după uşă, la pândă. La fabrica de glucoză

Colentina la fel: poliţia. Şi la fabrica Falk. Şi la restaurantul Tic-Tac. Cu arestări, cu bătăi, cu torturi. Cât despre chelnerii de la restaurantul Corso, cu ăştia a fost o adevărată bătaie de joc. În halate, aşa cum i-a găsit la lucru, poliţia a plimbat pe bulevarde, până la prefectură, pe toţi chelnerii, picolii şi bucătarii, vinovaţi că au ajutat cu mâncare pe ceferiştii de la Griviţa, cât a ţinut greva.

Dar regele continua să vorbească şi Trofim, fără să vrea, trebui să-l audă:

— «Astăzi, când avem cu toţii datoria de a duce o luptă de progres şi consolidare a naţiunii noastre, nu este momentul să privim ce haină poartă fiecare preot, ci trebuie să cerem fiecăruia să aibă un singur suflet şi acest suflet trebuie să fie cel românesc!…»

Asta-i aminti lui Trofim cum lăncierii lui Caţă au ameninţat că dacă nu vor fi lăsaţi să-şi poarte cămăşile albastre, nu vor mai pune pe ei nicio cămaşă şi că se vor arăta în pielea goală în faţa poporului. Dar nimeni nu s-a gândit şi nici nu se gândeşte să le ia, Doamne fereşte, cămaşa. Ba, de când cu asasinarea lui Dollfuss şi mai cu seamă după ce regele Alexandru şi Barthou au fost împuşcaţi, cămăşile, şi albastre şi verzi şi de toate culorile, s-au înmulţit, şi s-au înmulţit şi saluturile cu mâna întinsă, şi s-au înmulţit şi femeile cu cruciuliţe încârligate pe piept, şi s-au înmulţit şi bătăile şi devastările şi jafurile, fără ca poliţia să afle ceva.

— «Creştin sunt, auzi Trofim pe rege, dar fac apel şi la cei care nu sunt creştini, dar care au o credinţă a lor, ca şi ei, alături de noi, creştinii, care avem acel exemplu al martiriului lui Iisus Hristos, să lupte alături de noi, căci mai presus de credinţa fiecăruia este unitatea etnică a României întregite…»

Regele isprăvise. Directorul întinse mâna să întoarcă butonul, dar şi-o retrase imediat: postul de radio emitea o ştire care-l silea să rămână cu urechea aplecată asupra aparatului:

— Azi dimineaţă maiestatea sa regele a semnat un decret prin care sunt dizolvate: Partidul Comunist Român, Uniunea Tineretului Comunist, Ajutorul Muncitoresc Român, Biroul juridic al Partidului Comunist, Ajutorul Roşu Internaţional, Consiliul Sindicatelor Revoluţionare, Comisia locală a sindicatelor unitare, Uniunea ţăranilor revoluţionari, Cercul femeilor comuniste, Tineretul conştient român, Asociaţia studenţilor revoluţionari,

Cercul de studii marxiste, Tribuna studentului sărac, Liga culturală, Blocul muncitoresc-ţărănesc, Liga muncii, Soiuz Vozwescenia Na Rodinu sau Uniunea repatriaţilor ruşi şi ucrainicni, Asociaţia Amicii U.R.S.S., Comitetul naţional antifascist, Comitetul femeilor antifasciste române, Comitetul naţional al tineretului antifascist, Comitetul pentru apărarea ceferiştilor, Comitetul pentru apărarea şomerilor, Cercul cultural «Gheorghe Coşbuc», Sindicatul «Ciocanul» al lucrătorilor cizmari, Sindicatul «Solidaritatea» al chelnerilor, Sindicatul «Ţesătorul» al lucrătorilor textilişti, Frontul Unic Muncitoresc, Organizaţia revoluţionară dobrogeană. Sunt interzise a se mai înfiinţa orice fel de organizaţiuni şi asociaţiuni pentru propaganda ideologiei comuniste. Se interzice să apară orice ziare, broşuri, manifeste, ca şi orice fel de alte publicaţiuni, prin care…

Directorul se uită la ceasornic, şi fiindcă decretul îi spusese mai mult decât avea el nevoie să ştie, închise aparatul, apoi îşi întoarse capul spre Trofim:

— Ai venit?

— Am venit, domnule director!

Puţin stingherit, directorul îşi cercetă lung unghiile înainte de a vorbi.

— Uite ce e, Trofime dragă! zise el, fără să-şi ridice ochii la omul care stătea în picioare. Direcţia generală e nemulţumită de tine şi te mută disciplinar!… Aşa că trebuie să părăseşti casa îndată!

Trofim se făcu alb ca varul. Prin urmare, Andrieşu nu l-a minţit când i-a spus aseară, că direcţia-i caută pricină, ca să-i poată lua casa în care locuieşte şi să i-o dea lui Niculescu!

— Eu să părăsesc casa? bâigui el.

— Da, tu!

— Păi cum se poate una ca asta, domnule director? Asta-i toată bogăţia mea: locuinţa!

— O fi! Dar dacă nu te astâmperi! Cine te pune să faci bolşevism?

— Bolşevism? Eu? Când am făcut eu bolşevism, domnule director?

— Dar întrunirea aia de săptămâna trecută, ce-a fost?

— Să mă iertaţi, domnule director, că nu pot să ştiu ce-a fost, pentru că eu abia am ieşit din spital unde am zăcut o lună de zile!

— Şi nu ştii nimic?

— Nimic! Poftim foaia de la spital!

Directorul luă hârtia, o învârti printre degete şi o întinse înapoi lui Trofim.

— Foaia zice aşa cum zici tu! Dar casa trebuie s-o părăseşti!

— Păi de ce, dacă sunt nevinovat!

— Oi fi, n-oi fi, asta o s-o descurce ăi mari. Eu ştiu că legea-i lege!… N-ai copii! Şi legea spune: în locuinţele astea n-au voie să stea ăia fără copii!

Trofim nu mai ţinu seama că are în faţa lui pe domnul director şi, scos din fire, bătu cu pumnul în masă:

— Păi spuneţi aşa, domnule director! Nu sunt scos din casă pentru că aş fi mutat disciplinar, ci pentru că vreţi să băgaţi pe altul în locul meu. Ştiu pe cine! Pe Niculescu. Şi-mi veniţi cu legea! Copiii!… Dar Niculescu are copii? N-are! Nici nu-i măcar însurat! În schimb e inspector! Inspector şef!… Pe când eu, nu sunt decât un muncitor de rând! Aşa l-aţi scos din casă şi pe Micu Toader, care are copii… Cinci copii!… Şi tot l-aţi scos din casă, ca să-i faceţi loc lui Bălceanu, care e şi bătrân, şi singur, dar tot inspector şi el… Şi pe Neacşu Andrei!… Cum v-a răbdat inima să-l daţi afară din casă pe Neacşu, om bolnav, cu casă grea, cu mamă bătrână, cu nevastă, cu trei copii, ca să intre, cine? Un mucos, un neisprăvit, care n-are nici douăzeci de ani împliniţi, dar e verişor de-al treilea şi secretar al domnului director general! Adică pentru cine au fost făcute locuinţele astea? Pentru de-al de ăştia care au de unde plăti casă în oraş, sau pentru noi, muncitorii?

Directorul îl lăsă pe Trofim să-şi descarce năduful, apoi îi răspunse pe un ton care parcă cerea compătimire:

— Vezi, Trofime? Şi dacă ţi se spune că eşti bolşevic, parcă ţi-ar trage cineva o pereche de palme. Dar nu-i nimic, rămâne între noi. De la mine e greu să afle cineva tot ce mi-ai spus. La urma urmei, s-ar putea să ai şi dreptate. Dar eu ce să fac? Să mă lupt cu ăi mari? Eu să mă iau de piept cu ăi mari, când nici eu nu sunt decât un nenorocit de slujbaş! Stau şi eu cât mă ţin ei. Ca mâine o să mă dea şi pe mine afară! Tu eşti mult mai fericit decât mine!… Tu, barem eşti lăcătuş, pe când eu, ce sunt? Director! Meserie-i asta? Dacă mă dau ăştia afară, pot să mă spânzur! Rămân fără pâine. Fii, dar, om de înţeles şi ieşi din casă de bună voie, că n-aş vrea să te scot cu sila de acolo. Când ajungem la

asta, Trofime dragă, ştii şi tu ce se întâmplă!

Trofim înţelegea că era osândit. Dacă nu pleacă de bună voie din casă, încape de-a dreptul pe mâna jandarmilor şi atunci, într-adevăr, n-o să mai aibă nevoie de casă.

Cu glasul sugrumat, întrebă:

— Şi când să mă mut?

— Astăzi!

— Cum astăzi, domnule director? Unde să mă duc?

— Îţi spun eu unde: la Oradea Mare!

Cu toate că-l frigea mâna să-l apuce pe director de gât, Trofim începu să râdă:

— La Oradea Mare? Pe cine să caut la Oradea Mare?

— Slujbă, Trofime, slujbă! Tot la căile ferate!

— Dar tocmai la Oradea Mare?

Directorul fluieră a plictiseală nemărginită.

— Mă, al dracului om mai eşti, bre! Dacă ţi se ia casa aici, te strâmbi! Dacă ţi se dă casă acolo, iar te strâmbi!... Are grijă statul de tine şi tu te mai vaieţi! Eu, să fiu în locul tău, aş tace chitic şi aş pleca, zău c-aş pleca!

Glasul dulce al directorului suna în urechea lui Trofim mai aprig şi mai neînduplecat ca o osândă.

— Bine, o să plec! făcu Trofim, care vedea că orice împotrivire nu poate cel mult decât să-i strice. Dar eu sunt gestionar de materiale. Am pe seamă materiale de patruzeci şi şapte de milioane. Numai un simplu burghiu costă opt până la zece mii de lei. Trebuie să predau toate astea cuiva.

— Şi ce vrei să-ţi fac?

— Să mă lăsaţi în casă până isprăvesc! După aia plec la Oradea şi aveţi casa liberă.

— Nu se poate!

— Numai câteva zile, domnule director!

— Nu se poate!

— Atunci daţi-mi două zile concediu să-mi caut casă în altă parte!

— Nu se poate! Cum să-ţi dau concediu când trebuie să ai grijă de magaziile cu materiale?

— O să le ţin două zile închise!,

— Nu se poate!

Trofim simţi că iar îl furnică palmele.

— Da’ cum aşa, domnule director? Să rămân în casă nu se

poate, să ies din casă nu se poate, să predau materialele nu se poate, să nu predau materialele iar nu se poate… Atunci ce se poate, domnule director?

În sfârşit, Trofim izbuti să-l supere pe director care, pentru întâia oară, îi vorbi tare:

— Ia ascultă, Trofime! Mai adineauri, l-ai auzit sau nu l-ai auzit pe rege?

— L-am auzit!

— Dacă l-ai auzit, atunci spune drept: ce eşti tu? Creştin… sau ce?

*

Era ora unu după amiază şi funcţionarii serviciului contingentării din ministerul industriei şi comerţului se pregăteau să plece acasă, când, deodată, năvăliră pe toate uşile comisari şi agenţi de poliţie:

— Nu mişcă nimeni!

Funcţionarii înlemniră. Ce caută poliţia aici?

Comisarul Mânecuţă, şeful echipei, îşi trecu mâna prin mustaţă şi răcni:

— Toată lumea în sala mare a serviciului.

În sala mare, funcţionarii dădură peste însuşi noul ministru al industriei şi comerţului, Caramlău, înconjurat de primul procuror, de patru procurori, de un judecător de instrucţie şi de mai mulţi ofiţeri de poliţie.

— Domnilor, strigă ministrul, veţi rămâne. Vi se dă aici de mâncare. Nimeni nu poate părăsi ministerul.

Funcţionarii inferiori nu pricepeau ce poate fi. Funcţionarii superiori pricepeau. De câteva zile erau în stare de alarmă. Fiecare şef de serviciu, ori subdirector, primise din timp vizita câte unui amic de la prefectură:

— Coane Costică, îţi vreau binele.

Conu Costică i-a răspuns:

— Şi adică cum, nene Mitică? Eu, cum s-ar zice, îţi vreau răul?

De când lumea, nu s-a născut comisar prost. Nu era prost nici comisarul Mitică:

— E-n regulă, coane Costică! Sunt denunţuri grave! Cică dumneata ai cerut… şi ăia au mişcat din urechi! Dosare întregi de denunţuri! Şi se va face descindere!… Ordin: fără milă! Tata să fie, mama să fie, pune-i mâna-n gât! Nici-o milă! Pricepi dumneata?

Omul pricepea:

— Pricep!

— Ba bine că nu!… Aşa că, fă bine şi conform legii…

Aici se oprea şi aştepta, până ce directorul ori subdirectorul, răspundea:

— Bine, nene Mitică!… Ne-am înţeles. Conform legii, juma acum, juma după aia…

— Ba nu! zicea comisarul sever. Conform legii mie-mi dai acuma tot… şi juma după aia…

Ştiau dar şefii de serviciu, directorii şi subdirectorii, ce va urma: percheziţie. Şi se uitau cu milă la domnul ministru care răcnea:

— Toţi funcţionarii inferiori trec în sala de mese. Ceilalţi în sala de conferinţe.

Apoi, Caramlău ieşi din sală şi trecu în biroul său, cu sufletul plin de mândrie şi satisfacţie. Era om cinstit. Ordin de la rege:

— Caramlăule, cinste! Să tai în carne vie!… Cinste mai presus de orice.

Atentatul de la Marsilia dăduse, de altfel, şi fără porunca regală, un impuls irezistibil spre cinste tuturor conducătorilor ţării. Cinstea e un lucru frumos! De ce ne-am feri de lucruri frumoase!… Cinste, chiar dacă ar fi să curgă sânge. Dacă nu introducem cinstea în conducerea treburilor publice, ţara va ajunge acolo unde a ajuns Austria, Jugoslavia, Franţa – dacă nu şi mai rău! Şi unde se poate cere cinste mai multă decât la ministerul industriei şi comerţului, unde nu-i om să nu ştie că se fac numai potlogării?

— Va fi cinste, sire! a răspuns Caramlău. Că nu mai e chip de lucrat! De când am venit la minister, masa mea e plină de denunţuri. Se plâng toţi negustorii că nu pot cere cel mai mic lucru, fără să dea şperţuri în dreapta şi în stânga! Ne ruinăm! Se ruinează ei, ne ruinăm noi, se ruinează ţara întreagă, sire!

— Ai văzut? Fă, deci, ceva spectaculos! Să răsune ţara de cele ce o să vadă!

Şi Caramlău s-a apucat să facă ceva spectaculos. Ţara va răsuna, şi se va minuna de câtă cinste este în stare noul ei ministru al industriei şi comerţului. Şi se simţea Caramlău în al nouălea cer! Într-adevăr, ce poate fi mai plăcut decât să te simţi cu conştiinţa curată şi să nu te temi că la cea mai mică nemulţumire, oricare nemernic ţi-ar putea striga în obraz:

Pungaşule!… O viaţă întreagă a sângerat Caramlău de pe urma acestei insulte: Pungaşule! Cu câţi nu s-a luat la palme, cu câţi nu s-a bătut în duel, câte gloanţe n-a tras el în vânt, pentru cuvântul acesta: Pungaşule! Dar acuma, ce a fost, e mort!… Acuma moravurile vor fi primenite!… Nimic din tot ce se chema şperţ, bacşiş, mită, nu va mai putea supravieţui în atmosfera de cinste pe care Caramlău este chemat s-o introducă în viaţa publică a ţării, începând cu propriul său minister, unde, în clipa aceasta, poliţia îşi face datoria. Vor scăpa numai cei cu desăvârşire nevinovaţi. Pe ceilalţi, toţi, îi va trimite chiar de aici, cu duba, sub stare de arest, la prefectură.

Cu o mână care-i tremura de fericire pentru tot ce face el spre binele ţării, Caramlău îşi aprinse trabucul şi, la bătaia timidă în uşă, răspunse energic:

— Intră!

Şi intră la el, în vârful picioarelor, directorul general.

— Domnule ministru…

Ministrul, care se aştepta să vadă intrând numai pe unul din procurorii sau ofiţerii de poliţie, răcni, furios:

— Cum de ai ajuns până aici? Am dat ordin să nu fie lăsat nimeni!

— M-am rugat de primul procuror, domnule ministru! Suntem prieteni… şi i-am dat cuvântul de onoare că mă întorc numaidecât!

— Şi ce vrei? îl întrebă Caramlău pe acelaşi ton ridicat.

— Domnule ministru, vă rog să mă scuzaţi, dar eu nu pot suporta o percheziţie! Am fată de măritat. Am un ginere profesor universitar! Nu face de mine, domnule ministru!… Percheziţie! În viaţa mea n-am ştiut de percheziţie!… Domnule ministru, fie-vă milă! Sunt director general! Scutiţi-mă de o asemenea ruşine!

Furia lui Caramlău nu mai cunoscu margini:

— Nu se poate! Ordin de la rege! Toţi pungaşii la puşcărie!

— Dar eu nu sunt pungaş, domnule ministru! Sunt om cinstit!

— Dacă eşti cinstit, ce te temi de percheziţie?

— Doar v-am spus, domnule ministru! E peste puterile mele! Percheziţie corporală! Mor pe loc, domnule ministru, dacă cineva se atinge de mine! Vă rog!… Vă rog în genunchi!… Daţi ordin să mi se dea drumul acasă!

— Nu! Am zis nu, e nu! Şi te poftesc să mă laşi în pace! Am isprăvit!

Dar directorul general se şi pusese în genunchi:

— Domnule ministru, dau oricât, numai să scap de ruşine! Obrazul meu mi-e mai scump decât orice pe lume. Tocmai am câştigat la loterie o sumişoară destul de frumoasă! Cinci sute de mii! Eu n-am ce face cu ei! Leafa-mi ajunge! Vi-i dau toţi, pentru săraci. Vă rog, domnule ministru… sunt director general, nu un borfaş luat de pe stradă!

Şi se uită la Caramlău cu nişte ochi atât de jalnici, încât de piatră să fi fost cineva şi tot se muia. Dar Caramlău nu era de piatră. Caramlău era de bronz:

— Nu! Te rog!… Lasă-mă în pace!… Pleacă… Pleacă-ţi spun!

Directorul general se ridică, îşi scutură uşurel genunchii de praf, şi subit vesel, îi spuse lui Caramlău, chicotind ca un bătrânel cumsecade:

— Bătu-m-ar norocul să mă bată!… Pesemne că vârstă mi-a jucat festa!… Niciodată n-am greşit cifra… La cifre nu mă-ncurc. Şi tocmai acuma trebuie să mi se întâmple… Adevărul e că am câştigat la loterie nu cinci sute de mii, ci şapte sute cincizeci de mii! Dar asta-i tot!… Nicio leţcaie mai mult!…

Oricât o fi fost de bronz Caramlău, dar n-avea inimă de câine. Niciodată nu l-au lăsat rece suferinţele celor mai mici. Cu atât mai puţin, deci, putea fi indiferent la strigătele de ajutor ale acestui bătrân care părea foarte-foarte cinstit. De ce, dar, să-l implice pe nedrept într-o operaţie pregătită numai pentru pungaşi? N-ar fi o crimă? Un asasinat moral – şi poate chiar fizic? Caramlău, criminal? Nu! Poţi să spui despre Caramlău tot ce-ţi place, dar numai asta n-a făcut Caramlău de când e: să ucidă oameni. Şi gândul că l-ar putea avea pe conştiinţă pe acest sărman director general, îl înspăimântă atâta, încât inima i se fieşcăi dintr-o dată:

— Bine! Să-i văd!

— Nu-i am la mine, domnule ministru! Mâine dimineaţă la nouă…

— Poate să fie şi azi după amiază la cinci! răspunse cu bunăvoinţă ministrul. Tot am treabă pe aici!

— Fix la cinci sunt aici, domnule ministru! Să trăiţi!

Şi directorul general o luă spre uşa care dădea înspre scară.

— Stai! îi strigă ministrul. Nu pe acolo! Treci înapoi prin sală şi spune procurorului general că ţi-am dat voie să pleci!

— Nu vă supăraţi, domnule ministru, făcu directorul general,

dar am eu avut grijă să i-o spun mai dinainte!

După directorul general se înfăţişară, unul după altul, toţi directorii şi subdirectorii şi şefii de serviciu distruşi, demoralizaţi, îngroziţi de gândul că ar putea fi supuşi unei percheziţii corporale. Era prea mare umilinţa! Şi ca s-o evite, sunt în stare să dea tot ce au câştigat săptămâna trecută la loterie, fiecare după rangul pe care-l ocupă în minister, aşa cum se câştigă la loterie: unul mai mult, altul mai puţin… fiindcă ei, la urma urmei, n-au ce face cu banii. Leafa le-ajunge! Multă, puţină, sunt mulţumiţi.

Între timp, comisarii şi agenţii lucrau de zor în sala de mese, prin buzunarele funcţionarilor inferiori, aşa că după două ore, totul era terminat şi primul procuror putu să raporteze lui Caramlău rezultatul.

— E grav, domnule ministru! Am găsit la unul suma de cinci mii de lei.

Lui Caramlău i se umflară vinele de la tâmple:

— Care-i ăla? strigă el, fioros.

Era un uşier pe care doi agenţi îl aduseră în faţa ministrului.

— Ce-i cu banii ăştia, mă? îl interogă, neînduplecat, Caramlău. De la cine îi ai?

— Să trăiţi, domnule ministru! răspunse uşierul, galben de frică. Mi i-a dat azi pe la prânz domnul director Petrescu să-i predau domnişoarei Mieluşica de la teatrul Regina Maria!… Nu-s ai mei!…

— Minţi! ţipă domnul ministru Caramlău. Se vede cât de colo că minţi! Ai luat şperţ, ticălosule!… Ne faci de râs ministerul! Ţara întreagă ne arată cu degetul din pricina unor şperţari neruşinaţi ca tine!… Hai, luaţi-l de-aici!…

*

Succesul obţinut la ministerul pe care îl conducea, dădu idei noi lui Caramlău pe tărâmul onestităţii. În aceeaşi seară, convocă la el câţiva inspectori de siguranţă:

— Domnilor, la bursa neagră se petrec lucruri absolut nepermise. Este un jaf ca în codru. Comerţul cu devize ne va face ţara de pomină în lumea întreagă. Trebuie să se curme odată cu tâlhăriile astea. Vreau ca de mâine dimineaţă să organizăm nişte razii în stil mare, cum nu s-au mai făcut până acum. Am nevoie de dumneavoastră! De acord?

— De acord! răspunse unul dintre inspectorii cei mai experimentaţi în problemele de devize.

Şi cum se despărţi de ministrul industriei şi comerţului, inspectorul se şi înfăţişă generalului Spiru Maramă:

— Domnule general, domnul ministru Caramlău ne cere să lucrăm cu el mâine la bursa neagră.

Spiru Maramă văzu numai bursă neagră înaintea ochilor.

— Nu, zău! La bursă!... Parcă ar fi bursa lui tat-său! N-are gust prost, nea Caramlău! Azi dimineaţă la minister, mâine la bursă, poimâine Dumnezeu ştie unde!... Uite-aşa se întâmplă dacă laşi păduchele să se întindă... La bursă... Aşa! Las' că-i arăt eu lui bursă!

Şi dintr-un salt, fu la palat:

— Sire, Caramlău ăsta îşi bate joc de maiestatea voastră! Acu vrea să se ia de bursă! Pesemne că nu-i ajunge ce-a făcut azi dimineaţă pe la contingentare!

Carol se făcu numai urechi.

— La contingentare ştiu ce a fost! zise el. Dar altceva, nu ştiu nimic!

— A făcut curăţenie, sire! A curăţat buzunarele oamenilor! N-a scăpat unul! A adunat bani cu găleata!... Milioane, sire, milioane!

— Eşti beat, Spirule? Milioane? Ce-i aia milioane?

— Sunt treaz, sire!... Am martori! Milioane!

Faţă de Spiru nu-i era ruşine lui Carol să-şi exprime sentimentele lui cele mai intime.

— Ticălosul! făcu el, scrâşnind din dinţi. Şi mie nu mi-a suflat un cuvânt!

— De lacom ce e, sire! îl întărâtă Spiru Maramă.

Regele medită câteva secunde, apoi răspunse prefectului:

— Spirule, poţi să pleci liniştit! Mâine... nu va fi razie la bursă.

— Asta-i tot, sire? întrebă Spiru, decepţionat.

Regele îl bătu pe umăr:

— Aibi răbdare! 0 să afli!

Dar citi în ochii prefectului atâta dorinţă de răzbunare, încât nu mai putu rezista să-l satisfacă îndată:

— Sau... mai bine stai un moment!

Şi-l chemă pe Trişcă la telefon:

— Alo! Eu!... Te rog să mi-l scoţi pe Caramlău din minister!... Îndată!... Nicio explicaţie!... N-am nevoie de pungaşi în guvern!

Deşi erau mulţi chemaţi la congres, au venit destul de puţini. Excesiv de vesel, din pricina excesivei lui supărări, Crai-Voievod începu cu o glumă semi-acră:

— Mulţi chemaţi, dar puţini aleşi! Căci, domnilor, dumneavoastră, care aţi venit, sunteţi floarea neamului nostru românesc! Am fost totdeauna de părere că nu ne trebuie mulţi spre a fi tari. De pildă, partidul naţional-ţărănist al lui Dacu şi Jugănaru, are mulţi care vin după el. Dar uitaţi-vă în ce hal sunt! Parcă ar fi nişte răniţi întorşi din război. Pe când noi suntem supravieţuitorii războiului, eroii războiului, victorioşii războiului…

Se scălda cu voluptate în sângele foştilor lui fraţi naţional-ţărănişti, de care s-a rupt definitiv.

— Ce mai stai? îi spunea regele. Ţii aşa de mult să ai ca patron pe un brânzar ca Jugănaru? Dumneata eşti boier, domnule Crai-Voievod! Cum poţi să suporţi situaţia de subaltern al unui mârlan?

De Dacu, regele nu-i pomenea. Era delicat. Dar nici nu era nevoie să-i pomenească. Argumente împotriva lui Dacu avea şi singur, destule. Şi în definitiv, nu argumentele erau esenţialul, ci despărţirea. Cu sau fără motiv, nu mai putea sta sub acelaşi cort cu fratele Dacu. Ceru, deci, conducerii să convoace degrabă un congres în care să fie limpezite toate neînţelegerile.

— Să aleagă congresul cine are dreptate! declara Crai-Voievod, bătăios. Dacă n-am dreptate, să mă excludă în scandal şi bătaie. Să mă excludă pe o chestie naţională. Iar dacă am dreptate, atunci toţi naţional-ţărăniştii luminaţi să plece în ţară şi să spună că adevăratul partid suntem noi, că adevăraţii exponenţi şi conducători ai partidului suntem noi… Cât despre rege, să spună că noi nu ne putem lipsi de rege. Regele este viaţa noastră. Sufletul nostru. Noi, românii, am moştenit instinctul monarhic de la împăratul Traian, de la marele nostru împărat şi frate Traian.

La congres, începu iar vechea, dar titanica luptă dintre cele două ideologii: abstinenţa şi persuasiunea.

Dacu zicea:

— Abstinenţă!

Crai-Voievod:

— Persuasiunea!

— Ba nu!

— Ba da!

— Nu!

— Da!

Şi s-au despărţit. De astă dată, definitiv. Ca să nu mai poată fi vorba de împăcare, Crai-Voievod şi-a făcut un partid: partidul valahist, care avea drept program numerus valahicus.

— Fraţilor, să ne înţelegem! explica el, celor nedumeriţi. Nu e vorba de numerus clausus. Ăla e al lui Caţă. Eu vreau numerus valahicus.

După care şi-a convocat acest congres, spre a pune, în văzul lumii, bazele mişcării valahiste. De mare folos i-a fost Vancea, ministrul de interne al guvernului liberal, care i-a spus:

— Coane, tot ce pot, fac!

Şi i s-au procurat lui Crai-Voievod placarde de-ale guvernului, pe care scria în cap numai atât: «Subscrieţi la împrumutul pentru înzestrarea armatei» – pentru ca el să-şi poată imprima, pe restul foii lăsate dinadins albe, apelul partidului său valahist. Şi i s-au pus la dispoziţie agenţi de-ai poliţiei, care să lipească afişele pe străzi. Şi i s-au dat bani din fondul O.P., odinioară administrat de el, ca să aibă cu ce-şi acoperi cele dintâi cheltuieli. Şi aşa s-a putut organiza adunarea, în faţa căreia Crai-Voievod îşi apăra cauza lui valahistă:

— Să ne părăsească Franţa pe noi, pe noi să ne părăsească Franţa, pentru politica noastră naţionalistă? Cum ne-ar putea părăsi Franţa pentru politica noastră naţionalistă, când aceeaşi Franţă este alături de Italia fascistă, alături de Jugoslavia antidemocratică şi când ea însăşi întinde o mână frăţească Germaniei hitleriste? Eu mă înclin înaintea înţelepciunii franceze, a marii generozităţi franceze şi am convingerea că Franţa naţionalistă, Franţa adevărată, Franţa oficială va fi totdeauna alături de noi! Eu afirm, o dată mai mult, că sunt profund monarhic şi susţin din toate puterile mele prestigiul regelui nostru!... Sunt acuzat că fac parte din trei consilii de administraţie. Îmi pare rău că nu sunt în douăzeci. Dar aş vrea ca în aceste consilii de administraţie să fie cât mai mulţi români şi nu atâtea lifte străine cu paşaport. Şi acuma, fac apel la toţi românii care se află răspândiţi în diferite partide politice, care au ca ideal numerus clausus, numerus romanus, numerus proportionalis, numerus totus, numerus nullus... să se înscrie la noi, care avem cel mai cuprinzător şi mai românesc program:

numerus valahicus!

Caţă Coroiatu auzi şi-i mormăi lui Belciug, care se afla alături de el:

— Gata! Vrea să-mi înghită partidul!… S-a vândut şi ăsta jidanilor!… Se cunoaşte că are în el sânge unguresc!

*

Inima-i se zbătea să-i iasă din piept când îl chemă pe Titulescu la telefon:

— Domnule ministru… sunt eu… Puiu! Vă rog să mă iertaţi de îndrăzneală… Aş vrea să vă vorbesc!… Numai cinci minute! Vă rog!

Era descompus de teamă. Ce se va face dacă Titulescu va refuza să-l primească? La cine să se ducă şi unde să se ducă? De anul trecut, tot rătăceşte. Plecase din Elveţia – unde nici nu se gândea să rămână – în Franţa. Dar după stăruinţele regelui, francezii l-au expulzat. A trecut în Belgia. A fost expulzat şi de aici. S-a dus în Italia. După două săptămâni, i-au pus şi italienii în vedere că e indezirabil. A cerut viză de intrare în Anglia. A fost refuzat net. S-a înapoiat în Elveţia, unde ştia că-l găseşte pe Titulescu, să-i ceară un sfat. Să facă apel la Titulescu era curată nebunie! Îşi dădea seama perfect! Nu era Titulescu, ministrul de externe al regelui?… Dar desperarea îl împiedica pe Puiu să judece lucrurile atât de adânc încât să-şi taie el însuşi orice speranţă! Trebuia să încerce şi această aventură. Acuma, cu mâna încleştată pe receptor, aştepta, scăldat în sudori, răspunsul lui Titulescu. Iar când îl auzi pe ministrul de externe vorbind, ar fi vrut să-i strige că n-a auzit bine. Ce a spus? Că-l aşteaptă? Şi că-l aşteaptă cu plăcere? Şi că-l aşteaptă cu plăcere, chiar astă seară, să ia masa cu el?

Dar, strangulat de emoţie, putu bolborosi numai câteva cuvinte de mulţumire, apoi ieşi din cabină, cu senzaţia pe care o ai, după o lungă călătorie pe o mare agitată, că pământul se umflă şi se scufundă sub tine.

— Bietul Titulescu, îşi zise el, după ce-şi mai reveni în fire. Om adevărat bine crescut! Nu uită că l-am servit de atâtea ori pe lângă rege!

*

De obicei foarte ocupat la Geneva, ministrul de externe al României era, în vara aceea, mai ocupat ca oricând acolo, pentru că niciodată în cei cincisprezece ani de existenţă, nu s-au pus Societăţii Naţiunilor probleme atât de complicate ca în lunile din urmă. În martie, Hitler a decretat reconstituirea armatei germane şi reintroducerea serviciului militar obligatoriu. Mari au fost şi uimirea, şi îngrijorarea, şi indignarea unora sau altora dintre membrii Societăţii Naţiunilor. Hitler a călcat tratatul de la Versailles. Hitler pune în primejdie pacea Europei. Hitler pregăteşte războiul. Că Hitler protestează? Bine! Dacă Hitler ţine să fie crezut că n-a luat măsurile acestea cu intenţie rea, are de urmat o singură cale onorabilă: să revină în Ligă, pe care a părăsit-o cu un an şi jumătate în urmă. Cum îşi reia locul între celelalte naţiuni iubitoare de pace, nu va mai fi nimeni supărat dacă-şi reface armata şi dacă reinstituie serviciul militar obligatoriu. Dar la condiţia aceasta, Hitler a răspuns cu alte condiţii. Revine în Ligă, dacă i se recunoaşte: egalitatea forţelor aeriene cu cea a forţelor aeriene franceze şi engleze; dreptul Germaniei de a-şi construi o flotă de război de 400.000 de tone; reanexarea Prusiei Orientale; retrocedarea regiunii sudete din Cehoslovacia şi Anschlusul economic cu Austria. Dezolată, Anglia ceru sprijinul lui Mussolini împotriva lui Hitler. Mussolini se arătă foarte măgulit de încrederea ce i-o arată Marea Britanie, şi-i răspunse că e gata să-şi dea şi sufletul pentru opera de pace a Angliei, dar cu condiţia ca şi Anglia să-i dea lui Abisinia. Şi mai dezolată, Anglia făcu apel la Hitler s-o sprijine împotriva pretenţiilor lui Mussolini – iar pentru ca osteneala lui Hitler să nu fie gratuită, Anglia recunoscu, îndată, printr-un tratat, dreptul Germaniei de a-şi construi o flotă de război egală cu 35% din tonajul flotei de război engleze şi cu întreg tonajul flotei de război franceze. Indignaţi că Anglia îşi permite asemenea tranzacţii cu Hitler, fără a-i fi consultat şi pe ei, conducătorii Franţei, drept răzbunare, îi dădură lui Mussolini toate asigurările că dacă el vrea să intre cu armata în Abisinia, ei nu-i vor face nici cea mai mică dificultate. Anglia, dezolată… în sfârşit, problemele politice erau teribil de grele: pe de o parte, Anglia se silea să-l aibă pe Hitler împotriva lui Mussolini, pe Mussolini împotriva lui Hitler şi pe Mussolini şi Hitler împotriva Franţei; pe de alta, Franţa se silea să-l aibă şi ea pe Hitler împotriva lui Mussolini, pe Mussolini împotriva lui Hitler şi pe Mussolini şi Hitler împotriva

Angliei – iar la mijloc, Anglia şi Franţa, în fruntea popoarelor din Liga Naţiunilor, luptau îndârjit pentru pace. Aşa că, niciodată Liga Naţiunilor n-a avut atâta treabă cu pacea, câtă a avut în primăvara şi vara anului 1935. Reprezentanţii celor cincizeci de naţiuni ce făceau parte din Ligă se întreceau în exerciţii de artă retorică, pentru că era la mintea oricui că dacă un discurs bun poate netezi calea păcii, un discurs şi mai bun, o poate netezi şi mai mult. Or, dacă cei interesaţi în industria războiului îşi puteau permite să caute tot felul de cusururi instituţiei de pe malul lacului Leman, asupra unui singur lucru erau siliţi să cadă, unanim, de acord: că la Geneva se ţineau discursuri deosebit de frumoase. Iar printre discursurile cele mai frumoase, se numărau cele rostite de Titulescu. Rar delegat ori corespondent să nu-l admire pe Titulescu pentru eleganţa şi iscusinţa cu care apăra pacea şi democraţia! Dar şi mai rar, cineva care să ştie ce se petrece în sufletul ministrului de externe al României! Căuta cuvinte sclipitoare, care să îmbrace ideile lui înălţate, despre pace şi democraţie, apărate atât de eroic de Franţa şi Anglia – dar în inima sa, Titulescu suspina fără nădejde: acolo, în ţară, Carol II îşi râde în pumni de toată munca lui de aici. Nu se mai simţea trist Titulescu, ci ridicol. Ridicol – din pricina cui? Din pricina unui desfrânat şi escroc, care-i este rege şi stăpân! A, ce s-ar mai răzbuna el pe acest vagabond, dacă n-ar fi interesele ţării în joc! Cum ar da cu piciorul în funcţia lui de ministru de externe al unui alcoolic atins de demenţă erotică!… Dar ce ar spune Anglia, ce ar spune Franţa – care-şi pun toate speranţele în el!… Poate el părăsi pe cei mai buni prieteni ai săi, acum când ei au nevoie de talentul şi înţelepciunea lui mai mult ca oricând? Ar fi neleal! Trebuie, deci, să urce mai departe calvarul, cu crucea lui de ministru de externe în spinare – şi să-l scuze mereu pe regele Carol, pe lângă aliaţi, deşi îi stăteau pe limbă cuvintele cele mai insultătoare la adresa acestui bandit!

Era, deci, posibil să nu-i facă plăcere – în această stare de spirit – telefonul lui Puiu? Îl cunoştea şi pe Puiu! Aflase despre el multe. Dar şi fără asta, era destul să-l fi ştiut prieten intim al lui Carol, ca să-şi facă despre el o imagine exactă. Puiu nu putea fi decât ceea ce a fost timp de câţiva ani: un codoş al maiestăţii sale regelui Carol II. Toate celelalte păcate ale lui nu sunt decât nişte ingrediente fireşti, dar mărunte; e mincinos, e pungaş, e făţarnic… e şi e şi e! Dar ce reprezintă azi defectele acestea ale

lui Puiu, pe lângă cele două mari virtuţi capitale pe care, incontestabil, le are: Carol îl urăşte de moarte pe Puiu, făţiş – şi Puiu îl urăşte de moarte pe Carol, făţiş.

De aceea, Titulescu îi ieşi zâmbitor înainte, lui Puiu. Puiu plutea. Se uita cu dragoste şi încredere la acest mare om de stat, la acest mare orator, la acest mare jurisconsult – şi avu sincere mustrări de cuget când îşi aminti că până acum un an, de câte ori vorbea despre el, la palat, nu-i spunea decât «spânul», «Mişca», ori «muscalul» – ca să-l facă pe rege să râdă.

După ce se aşezară la masă, Titulescu îi spuse lui Puiu:

— Te ascult!

Şi-şi văzu de lucru, în farfurie, fără să-şi ridice ochii la oaspetele său.

Puiu începu cu lacrimi:

— Domnule Titulescu, vin la dumneavoastră ca la singura mea speranţă! Regele mă hăituieşte peste tot fără pic de milă. Nicăieri nu mă pot stabili din pricina lui.

— Dar pentru ce? întrebă Titulescu.

— Pentru că l-am părăsit!

— Şi pentru ce l-ai părăsit?

— Pentru că m-am săturat! continuă el să plângă. Nu mai puteam suporta regimul lui de dictatură.

Titulescu puse jos furculiţa, şi-i spuse lui Puiu, apăsat:

— Dragă domnule Florescu, asta am mai auzit-o! Mi se pare că ai dat o declaraţie în sensul acesta unei gazete franceze. Dar asemenea poveşti sunt bune pentru gazete, nu pentru mine. Ai venit, zici, la mine, ca la ultima speranţă… şi tot dumneata vrei să-ţi înşeli ultima speranţă? E absurd! Când te duci la un doctor, n-ai voie să minţi, ci să-i spui adevărul! Aşa că te rog să-mi răspunzi cinstit la întrebare: de ce l-ai părăsit pe Carol?

Între timp, Puiu uitase de lacrimi. Erau ineficace. Se uită, jenat, împrejur şi răspunse, pe un ton sfâşietor:

— Femeile, domnule Titulescu!

— Care femei?

— Toate!… De câte ori vedea că sunt hotărât să mă însor cu o fată care-mi plăcea, mi-o sufla!

Titulescu nici nu se gândea să pună la îndoială afirmaţia lui Puiu. Era foarte posibil să fie adevărat ce spune secătura aceasta, care a învăţat de la rege să joace teatru. Regele-i sufla toate femeile. Totuşi, dacă faptul în sine era verosimil, nu aci se

ascundea tot adevărul.

— Femeile? făcu Titulescu. Dar banii? Parcă era vorba de bani? Regele se plânge că i-ai luat nişte bani!

— Sunt ai mei! strigă Puiu, care uită regulile de bună creştere şi aruncă furculiţa cu atâta violenţă pe masă, încât Titulescu îl crezu.

— De unde milioanele astea de franci elveţieni, domnule Puiu?

— E partea mea din afaceri! În patru ani, s-au adunat! Şi tot îmi făgăduia că mi-i dă… Că mi-i dă azi, că mi-i dă mâine… Dar în loc să mi-i dea, mă trimitea pe mine să depun banii mei… banii mei… în străinătate, pe numele lui. Vă daţi seama, neruşinare, domnule Titidescu! Eu să depun banii mei, pe numele lui…

— Îmi dau seama! zise Titulescu şi se aplecă din nou peste farfurie. Dar vezi că ai păţit-o! Ce face tata?

— E groaznic ce se întâmplă cu tata! Îl ţine închis laolaltă cu toţi puşcăriaşii, fără niciun respect pentru gradul şi bătrâneţea lui!

— Se pare că ar fi lucruri grave împotriva lui.

— Minciuni! protestă Puiu.

— Se zice că în dosarul lui există dovezi că a folosit încă din 1931 zeci de jandarmi pentru ferma lui particulară «Dorobanţul».

— Nu e adevărat! Dosarul minte!

— Dosarul nu poate minţi, pentru că dosarul a venit de la rege. Asta-i una. În al doilea rând, rău faci când spui că nu-i adevărat, pentru că însuşi tata recunoaşte că s-au folosit jandarmi pe ferma lui – dar fără aprobarea lui. Cum putea fi fără aprobarea lui, când de fermă se ocupa numai el până în cele mai mici amănunte! În afară de zecile de jandarmi care au lucrat în toţi anii ăştia, tata a mai folosit la munca câmpului şi câteva sute de grăniceri.

— Nu-i adevărat!

— Iar nu-i adevărat? Dar înţelege o dată că piesele din dosar sunt strânse de rege, care, timp de trei ani, a urmărit cu atenţie activitatea tatălui dumitale. Şi degeaba spui că nu-i adevărat, pentru că însuşi tata recunoaşte că a folosit soldaţi, dar nu gratuit, ci cu plată!

— Aţi văzut?

— Da! În dosar se spune că tata înţelege prin plată hrana. Or, tata lua hrana pentru grăniceri de la regimentul de grăniceri… Te

rog, nu spune că nu-i adevărat, că ne pierdem vremea în zadar. Dosarul zice că numărul zilelor de muncă lucrate fără un ban pe ferma tatei, de jandarmi şi soldaţi, se ridică la mai multe zeci de mii… Dosarul zice că doi ofiţeri subalterni au sustras, din ordinul tatei şi pentru tata, suma de douăsprezece milioane lei… Dosarul zice că tata a făcut abuz de facturi şi chitanţe fictive, că a dosit stocuri mari de medicamente, pe care le-a trecut ca fiind întrebuinţate la infirmeria corpului de jandarmi, că a folosit foi de drum roşii pentru a transporta la fermă soldaţi şi foi de drum verzi pentru transportul de materiale, că a băgat în buzunar suma de douăzeci şi şapte milioane de lei din solda ce se cuvenea trupelor, că a făcut avansări ilegale pentru bani, că a cumpărat cai pentru mai multe regimente de jandarmi, dar că a adus toţi caii ăştia la fermă, unde i-a măcelărit, ca să facă toval din pieile lor… Nu, nu, te rog!… E adevărat! Se găseşte în dosar! … Dosarul zice că acum patru ani, înainte de a fi fost numit comandant al jandarmeriei, tata n-avea nici măcar o uniformă ca lumea pe el, dar că din primul moment şi-a făcut câteva rânduri de uniforme şi costume civile din banii jandarmeriei! Dosarul mai vorbeşte apoi de mobilele şi de cuştile pentru păsări pe care şi le-a făcut tata în atelierele inspectoratului, de albumele şi de cărţile legate în imprimeria inspectoratului, de blănurile de astrahan cu care şi-a împodobit tata dolmanul… şi de câte şi mai câte!… A! Şi încă ceva: chestia cu nunta surorii dumitale. A fost o nuntă ca în poveşti. A costat trei-patru sute de mii de lei!

— Nu se poate, domnule Titulescu! strigă Puiu, pe care cunoştinţele ministrului de externe în treburile interne ale ţării îl zăpăciseră. Este o ruşine! N-a costat nici pe un sfert!

— Este o ruşine! răspunse Titulescu. Dar tata susţine că de ruşinea asta este vinovat… ştii cine?

— Cine?

— Dumneata!

— Minte!

— Nu ştiu dacă tatăl dumitale minte, dar ştiu că recunoaşte ruşinea! «Recunosc că am comis o greşeală atunci când am făcut căsătoria fiicei mele. Nunta a costat vreo trei-patru sute de mii de lei. Am primit banii de la fiul meu. Nu mă interesează de unde a luat el banii ăştia!» Sunt declaraţii semnate de el.

Puiu schimba feţe-feţe. Venise aici să asculte sfaturile unui prieten, care i-ar putea fi, eventual, şi avocat. Când colo dă

peste un procuror, care-l sileşte să asculte un rechizitoriu… Şi ce rechizitoriu! Mai de neîndurat decât în faţa judecătorilor, pentru că e complicat cu mâncăruri alese, cu sticle de vin şi cu zâmbete! Încă o ticăloşie, după atâtea ticăloşii câte i-au fost dat lui Puiu să înghită în ultimul an. «Spânul», nu e numai un flecar şi un încrezut, ci şi un sadic. Lui «Mişca» îi place să-ţi învârtă cuţitul în rană. «Muscalul» e o canalie şi un fals duşman al regelui Carol. De fapt, rămâne aceeaşi slugă plecată a lui Carol. Ăsta e Titulescu: o lichea ca toate lichelele, care l-a atras în cursă aici – şi care cine ştie dacă nu-i pregăteşte chiar el expulzarea şi din Elveţia! Era şi indignat şi dezgustat Puiu! Fierbea! Trebuie să i-o spună de la obraz lui Titulescu – pentru că tot nu mai are nimic de pierdut: este nedemn, domnule Titulescu, pentru un ministru de externe să facă un asemenea joc! Am venit la dumneata să mă salvezi şi văd că am căzut din lac în puţ! Îmi pare rău! N-aş fi crezut una ca asta!… Şi aşa mai departe.

Îşi luă inima în dinţi şi vorbi:

— Domnule Titulescu, nu vă supăraţi, dar nu înţeleg de ce-mi spuneţi toate astea!

Cu mişcări încete şi atente, Titulescu îşi împături şerveţelul, îl puse pe masă şi pentru întâia oară căută şi întâlni privirea lui Puiu:

— Am spus-o doar aşa, ca să ştii, cât de mult face să ai la îndemână un dosar.

Tot drumul până la hotel, Puiu era numai cu gândul la Titulescu. Ce extraordinar om de stat e domnul Titulescu! Ce orator fără pereche! Ce jurisconsult genial!… Cum de şi-a putut el permite să-şi bată joc de Titulescu şi să-i dea numai porecle necuviincioase: ba «spânul», ba «Mişca», ba «muscalul»!… «Spân», «Mişca», «muscal»… acest extraordinar om de stat, acest orator fără pereche, acest jurisconsult genial?

*

După titlu, cartea era promiţătoare: *Femeia cu două pistoale*! 0 producţie recentă şi de mare succes a literaturii poliţiste franceze, pe care i-a recomandat-o aseară, cu multă căldură, Zambila Cărăuşu, supranumită Piuliţa, recomandată şi ea cu multă căldură de Spiru Maramă:

— Sire, aveţi cu cine vorbi. E o fată cu carte. Are şapte clase de liceu… în toate!

Regele luă, deci, cartea în mână, o deschise, încercă să citească, dar rândurile se încâlceau şi-i fugeau de sub ochi. Cum să-şi concentreze atenţia asupra celor ce se întâmplau femeii cu două pistoale, când gândul lui este la ceea ce-l aşteaptă pe ziua de azi… Defilări… serbări… discursuri… banchete?… Se împlinesc cinci ani de la restauraţie… Cinci ani!… A făcut ceva în aceşti cinci ani! Poate chiar mai mult decât ceva, pentru că tot ce şi-a propus a realizat. Fără îndoială că sunt greutăţi. Nemulţumiţi găseşti şi în rai. Unii mârâie că de câte ori intră în vreun local public, se feresc pe cât pot să-şi lase paltonul la garderobă, de teamă că poliţia le-ar putea strecura prin buzunar câte un manifest subversiv. Alţii că nu mai poţi circula în voie pe străzi pentru că rişti să te alegi şi cu capul spart şi fără ceasornic. Sau că femei şi bărbaţi sunt fugăriţi prin Cişmigiu şi aruncaţi cu sila în lac. Sau că ofiţerii de jandarmi se deplasează prin comune în automobile pe care flutură fanioane cu zvastică. Sau că tineri în uniformă, de faţă cu membrii guvernului, ridică în slavă pe asasinii lui Muică, dar că nu se ia împotriva lor nicio măsură. Sunt greutăţi, desigur! Şi greutăţi mari, care îl apasă pe el cel dintâi. Nimeni nu suferă mai mult decât el, care este vodă al ţăranilor, când află că, după cinci ani de la restauraţie, sunt judeţe în care nu se mai găseşte decât un ceaun de fiert mămăligă la trei gospodării, fiindcă două treimi din ceaune au fost confiscate de fisc.

— Nu-i nimic, sire! a încercat Aureanu să-l liniştească. Nu-i cine ştie ce tragedie că nu sunt ceaune, fiindcă ţăranii tot n-ar avea ce face cu ele. Au vrut pământ. Li s-a dat. Şi acu, crapă de foame. După ce că nu se pricep, mai au şi obrazul să se vaicăre că n-au ce mânca, nici ei nici vitele lor!

Este adevărat ce spune Aureanu, dar un vodă al ţăranilor e drept să sufere pentru ţăranii lui, chiar dacă vina-i a lor. Aşa-i şi cu suferinţele lui Carol ca vodă al culturii… şi ca vodă al comerţului… şi ca vodă al industriei… Şi ca vodă al sănătăţii publice. Sunt suferinţe, dar cine nu ştie că din suferinţe nasc bucurii?… Armata de pildă!… După cinci ani de restauraţie, poate fi mândru de armată! Este un adevărat vodă al armatei! Comenzile curg şi presa se bucură. Avem cea mai puternică armată din sud-estul Europei! Se găsesc, fireşte, şi aici bolşevici care mârâie. I-a spus-o Arghir:

— Aud plângeri, sire, că artileria defilează pe jos. Că e un tun

în loc de patru. Că nu ajung caii. Că artileria se ţine cu ce am luat de la ruşi. Că se instruiesc cu un singur tun atâţia oameni pentru care ar fi nevoie de cel puţin douăsprezece. Şi că tocmai peste doi ani Skoda şi celelalte fabrici vor începe să ne livreze armament!

Dar ce are a face? Armata e baza! Se va vedea azi, când va fi defilarea, cine apără ţara!

Şi, în fantezia lui, trupele executară defilarea, la a cărei pregătire a muncit luni de zile, în chip atât de măreţ şi impecabil, încât, peste un sfert de oră, vorbi corespondentului agenţiei americane «Associated Press» despre armata lui, cu o exaltare care-i dădu lui însuşi fiori de plăcere:

— Când văd ce am realizat în ţara aceasta, fără dictatură, mă felicit. Dacă aş dori să urmez exemplul altor monarhi sau capi politici, aş putea fi uşor dictatorul României. Dar românii nu vor nici autocraţie, nici tiranie. Şi au dreptate, pentru că ajunge şi constituţia, ca să faci fapte mari. Eu, sprijinit numai pe constituţie şi pe parlamentul meu democratic, am muncit zi şi noapte, fără să-mi permit cea mai mică vacanţă, spre a reînsănătoşi ţara. Am înzestrat România cu o armată puternică şi cu o forţă aeriană la fel. Ele nu vor fi niciodată folosite pentru a ataca. Dar dacă vreo altă naţie ne va provoca, mai bine să se păzească, pentru că suntem destul de tari ca s-o putem pune la respect. În aceşti cinci ani am ajuns o putere. Fără dictatură, ci numai prin parlament şi democraţie. Am găsit ţara împărţită în diferite partide politice care se războiau. Azi există şi mai multe partide, dar un singur arbitru – şi acela sunt eu! Şi numai în mâna acestui singur arbitru se găseşte toată puterea. Fără dictatură şi fără tiranie, ci numai prin constituţie, parlament şi democraţie! De aceea sunt atât de iubit de popor şi de aceea sărbătoarea de azi găseşte un atât de formidabil răsunet în sufletul mulţimii…

În timpul cât dicta ultima frază, apăru generalul Mateescu, care se apropie de rege în vârful picioarelor şi-i şopti:

— Domnii Beliotis şi Schnitt vă roagă să-i primiţi imediat! E ceva foarte urgent!

— În două minute! îi răspunse regele, la ureche. Să termin cu ăsta.

În două minute, corespondentul pleca şi Nicu Beliotis P.R. Şi Schnitt P.R. intrară.

— Sire, începu Beliotis, felicitările mele pentru marea sărbătoare naţională de astăzi.

Şi-i întinse un cec. Regelui îi plăcu cifra.

— Mulţumesc, Beliotis dragă, dar nu trebuia să te deranjezi!

— N-are importanţă, sire. La o astfel de sărbătoare, săracii nu trebuie uitaţi!

— Asta m-a adus şi pe mine aci, sire! făcu Schnitt. Vă felicit din toată inima… şi sper că şi săracii vor fi mulţumiţi.

Şi-i întinse şi el un cec, regelui, care păru încântat.

— O! exclamă el. Şi dumneata!… Îţi mulţumesc!… Dar zău că…

Râseră tustrei, după care, Beliotis spuse regelui:

— Sire, ne iertaţi! Am cerut să ne primiţi urgent, pentru o chestie destul de neplăcută. Şi eu şi Schnitt am primit câte o scrisoare din partea lui Puiu.

— Cine? răcni Carol cu faţa pământie de furie. Banditul a îndrăznit să vă scrie?

— Îndrăznit, e puţin spus! făcu Schnitt. E de o obrăznicie fără pereche. Ne cere… nici nu ne roagă măcar… ci ne cere să vă… în sfârşit… să vă informăm că vrea ca tatăl lui să fie imediat pus în libertate şi ca el să fie lăsat în pace!

— Vrea! rânji Carol, ai cărui ochi sclipeau de o ură sălbatică. O fi vrând! Îl cred! Dar mai întâi trebuie să vreau şi eu!

— Sire! zise Beliotis. Aşa cum pune Puiu chestiunea, şi eu şi Schnitt suntem de părere că…

— Nu zău! strigă Carol cu o violenţă pe care n-o folosea niciodată faţă de nişte oameni ca Beliotis şi Schnitt. Şi cum pune el chestiunea?

Beliotis se consultă din ochi cu Schnitt şi răspunse:

— Un dosar, sire!

Carol sări ca muşcat de şarpe:

— Un dosar? Ce? Unde? În scrisoare? Să văd!… Vreau să văd şi eu ce vă scrie! Vă rog daţi-mi scrisorile!

Şi-şi repezi mâna spre Beliotis şi Schnitt.

Tot ce scria Puiu era de o claritate exasperantă. E sătul, zicea el. Regele abuzează şi de răbdarea lui şi de răbdarea tatălui său. Dar toate trebuie să aibă un sfârşit. De aceea regele să ştie: dacă nu renunţă îndată la măsurile luate împotriva sa şi a tatălui său, toată presa din lume va afla imediat ce se petrece la curtea regală din România şi cine e regele Carol II. Iar dacă regele îşi

închipuie că ar putea pune la cale, după cum îi este obiceiul, asasinarea lui, se înşală. Dosarul se află într-un loc unde mâna lui Carol nu poate să ajungă.

Fără să lase hârtiile din mână, Carol căzu pe scaun, gâfâind, ca un om sleit de o cursă lungă. Din regele care, cu două minute înainte era gata să ucidă, n-a mai rămas decât un biet om, tras la faţă, cu privirile şterse şi plictisit… plictisit nespus de plictisit!

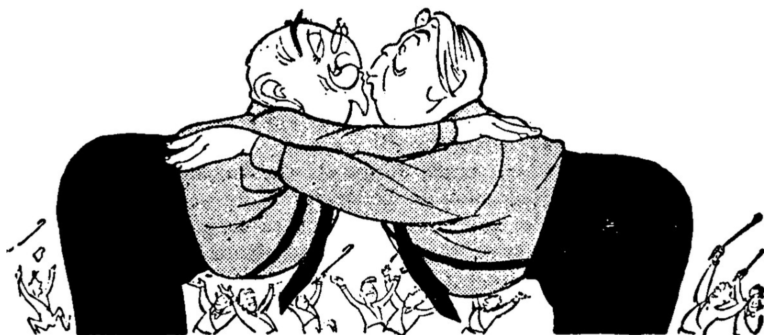
— Aşa mi se cuvine, dacă-mi pierd vremea cu nişte golani! mormăi el pe un ton lipsit de orice expresie. Tat-său un golan… el un golan!… La ce alta poţi să te aştepţi de la nişte canalii ca ei!

Şi, în aceeaşi clipă, sări de pe scaun, din nou energic şi hotărât – şi-l chemă pe generalul Mateescu:

— Mateescule, generalul Florescu să fie pus în libertate imediat. Peste o oră vreau să aud glasul lui Florescu la telefon. Te fac direct responsabil!… Şi parchetul să cerceteze din vina cui a putut fi arestat şi condamnat la închisoare un om cinstit ca generalul Florescu… Să fim înţeleşi, Mateescule: parchetul să afle cine l-a denunţat pe generalul Florescu… şi cum îl descoperă, să-i facă actele de dare în judecată, conform legii!

Apoi, regele luă foarte amical de braţ pe Schnitt şi Beliotis şi le vorbi calm şi zâmbitor:

— Mă iertaţi!… Ne-am luat cu vorba şi nu mai ţin minte: v-am mulţumit pentru săracii mei, sau nu?

XVIII

Mai avea încă un picior dincolo de prag, dar entuziasmul, care nu ţine seamă nici de protocol, nici de distanţă, smulse profesorului Arghir cuvintele din gură:

— Sire, ai întinerit cu douăzeci de ani!

— Totdeauna drăguţ, domnule profesor!

— Jur pe viitorul meu! Sire, ai un secret!

— Niciun secret! De câte ori mă întorc de la vânătoare arăt bine!

— Ai fost la vânătoare, sire?

Regele-i povesti că a fost două zile pe domeniile de la Banloc, proprietatea sori-si ex-regina Elisabeta a Greciei – şi a vânat în pădurile Reschia, Bistra şi Casa Verde.

— Am avut rezultate excelente! Au fost doborâţi 1811 fazani, 934 iepuri, 665 cocoşi sălbatici şi vreo 65 de vulpi.

— Şi maiestatea ta?

— Eu, din 1811 fazani, am împuşcat 1623, Mihăiţă 180 şi ceilalţi numai 8... Şi trebuie să ştii, domnule profesor, că au fost cu mine prinţul şi prinţesa de Hohenzoilern, mareşalul Chiraevici, prinţul Cuţu, Poklievski-Coziell, Vancea... în sfârşit, cei mai buni ochitori din Europa.

— Nici nu mă mir, sire! Regele este cel mai bun dintre cei mai buni în toate.

Modest, regele-i răspunse:

— Nu-ntotdeauna! De pildă, la iepuri a mers ceva mai greu. Din 934 de iepuri am împuşcat numai 700, Mihăiţă 210 şi ceilalţi 24… Acelaşi ghinion m-a urmărit şi cu cocoşii… Numai la vulpi m-am refăcut niţel. Din 65, am împuşcat 64, Mihăiţă una şi ceilalţi niciuna…

— Sire, trebuie să admiţi că tot eu am dreptate! Carol II nu este numai regele ţăranilor şi regele culturii, ci şi regele naturii… Carol II regele vânătorilor!… Faptul trebuie consemnat pentru generaţiile viitoare. Voi scrie o carte…

— Domnule profesor, dacă istoria o cere, eşti liber!

— A propos, sire!… Am o plângere!… De câteva zile am predat vol. III, IV, V, VI, VII, VIII, IX şi X din lucrarea mea: *Cei care vin şi se duc* şi primele cincisprezece volume din lucrarea mea: *Cei care n-au fost chemaţi şi nu vor să plece* şi editura îmi face mizerii.

— Cum aşa?

— Da! Zice că nu poate să mi le tipărească pe toate dintr-o dată. Dar eu cum le-am scris pe toate dintr-o dată? Nu înţeleg, sire!

— Dar unde trebuiau să apară lucrările dumitale, domnule profesor?

— La Fundaţiile Regale.

— Şi de ce nu mi-o spui?… Până într-o săptămână vor fi toate gata.

— Eram sigur că o să găsesc la maiestatea ta înţelegere. Dar mi-e necaz pe director! Dacă ar fi un oarecare, înţeleg! Dar e un militar! Un general! Să-mi facă mie un general treaba asta, tocmai mie, care am servit în ceasurile cele mai grele oştirea!

— De ce să-ţi mai fie necaz, domnule profesor, de vreme ce lucrurile vor fi aranjate aşa cum doreşti dumneata!… Mai bine am vorbi despre altceva! N-ai vrea să scrii o lucrare despre relaţiile dintre ţările moldo-valahe şi America latină în secolul al XIII-lea?

Arghir primi propunerea cu bucurie.

— Dacă maiestatea ta îmi ordonă, o fac cu plăcere. Aş avea, însă, o rugăminte: lucrarea să fie tradusă în italiană şi spaniolă.

— Va fi, domnule profesor! Chiar azi voi da ordin să fie tradusă.

Arghir vroi să atragă regelui atenţia asupra unor anumite inconveniente care s-ar putea ivi din faptul că lucrarea ar fi

tradusă înainte de a fi scrisă, dar renunţă, de teamă că regele, capricios cum este, să nu renunţe la carte cu totul.

— Sire, zise el, cine a vorbit pentru întâia oară de mărinimia regală, a fost un om cu un genial simţ de observaţie. Mărinimia regală nu poate fi confundată cu mărinimia simplă a muritorilor de rând! Este o deosebire…

Regele nu insistă să afle în ce constă deosebirea şi trecu la alt subiect:

— Ce-ai spune, domnule profesor, dacă aş anexa Academia la Fundaţiile Regale?… Aş avea Academia sub controlul meu permanent şi direct!

Arghir nu se aştepta ca regele culturii să împingă până aici dragostea lui de cultură, dar, după ce înghiţi în sec, i se lumină faţa de admiraţie:

— E o ideee colosală! Numai de la maiestatea ta putea să pornească o asemenea iniţiativă! Este singurul mijloc să se poată face ordine la Academie, unde domneşte anarhia.

Regele se uită la ceasornic şi se miră:

— Opt şi Vancea încă n-a sosit!

Dar sosi şi ministrul de interne, Vancea.

Pe Vancea, profesorul Arghir nu-l putea suferi. Prea se îndesa în rege – şi regele-i dădea prea mare atenţie. Vancea în sus, Vancea în jos!… O secătură!

— Ce bine-mi pare, domnule Vancea! îi spuse Arghir ministrului de interne, strângându-i mâna cu efuziune. Te felicit că te-ai hotărârt să-l expulzezi pe Weberul acela nazist…

Şi către rege:

— Sire! Cred că domnul Hitler îşi permite cam multe. Dacă Weberul lui s-ar mulţumi numai să treacă de pe teritoriul nostru spioni în Uniunea Sovietică, n-ar fi nicio supărare. Dar când se apucă să organizeze în Ardeal batalioane naziste săseşti… şi să îndoape cu bani pe tinerii noştri care şi-au înfipt crucea bârligată în piept…

Apoi iar către Vancea:

— Şi ce e cu Conradi, domnule Vancea?…

Şi din nou către rege:

— Sire, Conradi ăsta a pus mâna pe ţară. Aurică ăla, cu crucea bârligată a lui, ascultă numai de Conradi!

De obicei, Carol era foarte recunoscător lui Arghir pentru incursiile lui în politică, deoarece un rege are nevoie să se mai şi

amuze uneori în timpul muncii lui extenuante pe care o depune spre binele ţării. Dar ceea ce-i spunea astăzi Arghir nu-l mai putea face să râdă. Era de aceeaşi părere cu profesorul lui: Hitler a început să creadă că aici nu mai există un stăpân şi că nimeni nu vede ce face. Totuşi, regele vede cum Hitler, puţin câte puţin, împânzeşte ţara cu tot felul de bănci şi de agenţii comerciale, care au ordin să accepte ca mărfurile importate aici din Germania, să fie plătite în lei. Toţi banii aceştia sunt concentraţi în mâna inginerului neamţ Conradi, care conduce o altă instituţie nazistă întemeiată ad-hoc: Biroul comercial româno-german. Regele este bine informat ce face Biroul acesta. Hrăneşte cu fonduri nelimitate toată presa şi toate grupările româneşti pro-naziste, conduse de profesorul Naie Naie, de Serafim Mărunţelu, de Caţă, de Aureliu, de Traian Săpunaru. Întreţine o armată de spioni în întreprinderile petrolifere. Întemeiază magazine sportive ca să fie în contact cu tineretul român. Creează întreprinderi de propagandă pentru o cultură cât mai întinsă a fasolei soia, de care Hitler are nevoie, pentru că din ea se extrage nitroglicerina, atât de necesară industriei de război a Germaniei. În sfârşit, biroul acesta, ca să-i capteze pentru politica pro-hitleristă, invită pe oamenii politici români să ţină conferinţe în capitala Germaniei, unde sunt primiţi cu toate onorurile. Regelui nu-i scapă nimic din tot ce face Biroul româno-german, dar, cu toate că se simte niţeluş stânjenit, nu crede nimerit să se afle că l-ar nemulţumi activitatea lui Conradi şi a agenţilor lui, în afară de unul care l-a făcut să-şi iasă din fire: acest Weber. În toamna trecută, după asasinarea lui Alexandru al Jugoslaviei şi a lui Barthou, Hitler, cum şi-a văzut partidul naţional-socialist german din Ardeal din nou autorizat să funcţioneze, l-a trimis pe acest Weber. De atunci, n-a mai fost chip să te mişti fără să te întâlneşti, nas în nas, cu Weber. Weber se agita cel mai mult la întrunirile lui Caţă şi Aureliu. Weber saluta în numele Germaniei lui Hitler toate congresele de dreapta. Weber păşea în fruntea tuturor manifestaţiilor de stradă. Dar asta nu l-ar fi deranjat prea mult pe Carol, pentru că n-ar fi bine nici să-l indispună pe Hitler, nici să lase Franţa să se alinte, nici să-şi facă din grupările de dreapta nişte vrăjmaşi ireductibili. Fără îndoială, tinerii aceştia zburdă şi nu totdeauna îl ascultă. Prin zburdălnicia lor, însă, ei servesc şi interesele lui faţă de Franţa, şi interesele lui faţă de Hitler, şi interesele lui faţă de

toate celelalte partide din ţară. Aşa că, decât să-i îndârjească prin măsuri represive pe tinerii cu «crucea bârligată», cum zice Arghir, mult mai înţelept este să-i tolereze – şi, împreună cu ei, să-l lase şi pe Weber în pace. Acestea erau gândurile regelui şi la ele ar fi rămas, dacă alaltăieri n-ar fi venit la el şeful siguranţei:

— Sire, Weber nu este ceea ce credeam noi, ci un simplu spion!

— Adică?…

— Un spion al lui Hitler. Toată agitaţia lui antibolşevică nu este decât un camuflaj. De fapt, face la noi spionaj pentru serviciul secret al armatei germane!

Asta nu-i mai convenea regelui. Desigur că pe Hitler, mai mult decât succesul propagandei pe care o face aici, îl interesează care este forţa de apărare a ţării. Şi regele nu poate accepta ca Hitler să-şi bage nasul în treburile armatei. Armata e baza. Informaţiile şefului siguranţei, deci, înainte chiar de a-l mânia, îl îngroziră pe rege.

— Aruncă-l peste graniţă! strigă el. N-avem nevoie aici de spioni.

Şi ieri, Weber a fost expulzat.

— Într-adevăr! zise regele, lui Arghir. Putem să ne felicităm că am scăpat de un indiscret.

Dar Vancea primi felicitările cu melancolie:

— Sire, mă iertaţi că am întârziat, dar nu-i vina mea, ci tocmai a acestui Weber. N-avem niciun motiv să ne felicităm.. În momentul în care mă urcam în maşină să vin aici, mi s-a comunicat că guvernul german ne somează să revenim îndată asupra expulzării lui Weber şi să-l dăm afară din slujbă pe şeful siguranţei. Ce facem!

Arghir se cutremură tot – dar regele îl vedea acum numai pe Vancea:

— Cum ce să faci? Dă-l afară! Mai găsim noi un şef de siguranţă în ţara aceasta!

Şi, fără să scoată un cuvânt, trecură în sufragerie, să se aşeze la masă, deşi niciunul nu mai avea poftă de mâncare. Fiecare cu gândurile lui, se ferea de privirile celuilalt şi tustrei lăsară primul fel aproape neatins. Vancea îşi scormonea mintea să găsească vreo anecdotă mai potrivită să risipească atmosfera, dar nu găsi nimic demn de urechea unui rege – când, deodată, îi veni în minte un nume pe care l-a întâlnit de mai multe ori în rapoartele

de azi după masă.

— A! Uitasem! zise el. Aţi auzit sire, de unul Petrache Lupu?

— Aud pentru întâia oară! zise Carol. Cine-i ăsta?

— Un cioban care a vorbit cu Dumnezeu!

Vancea spera să smulgă regelui cel puţin un zâmbet, dar regele primi faptul cu o indiferenţă dezolantă.

— Şi, te rog, ce a vorbit Petrache ăsta cu Dumnezeu?

— De fapt, sire, nu Petrache Lupu a vorbit cu Dumnezeu, ci Dumnezeu a vorbit cu Petrache Lupu. Poliţia din Calafat îmi raportează că Dumnezeu i-a spus lui Petrache să-i sfătuiască pe oameni să nu se învrăjbească între ei, ci să se împace şi să trăiască unul cu altul, ca fraţii! Aşa a spus «moşu»... Moşu-i Dumnezeu, sire!

— O, stai frate, că e mai puţin simplu, decât credeam! zise regele, în care se trezi, brusc, curiozitatea. Oamenii să nu se mai duşmănească între ei?... Moşu a zis... Dar de unde a răsărit acest Petrache Lupu?

— De la Maglavit!

— Pe unde vine acest Maglavit? Nu cumva pe lângă Topoloveni?

Vancea râse:

— Nu, sire!... Maglavitul nu e lângă Topoloveni, aşa că Jugănaru n-are deocamdată niciun amestec în afacerea asta.

Liniştit, Carol îl întrebă:

— Şi ce zici că e Petrache Lupu ăsta? Un cioban?

— Un cioban, sire!... Un cioban pe jumătate mut, pe trei sferturi surd şi atins de debilitate mintală...

— Şi cu el a vorbit Dumnezeu?

— Cu el personal, sire!

— Şi când s-a întâmplat asta?

— Azi dimineaţă.

— Şi asta a povestit-o mutul?

— Mutul şi surdul, sire! interveni Arghir.

— Cui i-a povestit-o? întrebă regele, al cărui interes creştea cu fiecare amănunt.

— Popii! Dar acum, a aflat-o şi presa. Toate ziarele de mâine vor fi pline cu minunea lui Petrache Lupu.

În mintea lui Carol, toate sclipeau şi cântau. Chiar dacă nu s-a întâmplat cu Petrache Lupu o minune, însăşi apariţia lui Petrache Lupu este o minune. Cine a băgat în gura acestui cioban

îndemnurile la armonie socială, n-are importanţă, dar ele împlinesc idealul politic al regelui. Armonia socială e tot una cu un guvern de armonie socială şi guvern de armonie socială e totuna cu un guvern în afară de partide, fără partide, împotriva partidelor. Dumnezeu l-a trimis pe Petrache Lupu să îndemne oamenii la pace şi bună înţelegere, ca să-l ajute pe regele Carol să-şi poată întemeia, în sfârşit, multvisatul guvern de armonie socială.

— Să se scrie, să se scrie! strigă regele, exaltat. Este omul lui Dumnezeu!

Şi, ca pentru a se scuza faţă de Arghir, îi spuse:

— Să vezi, domnule profesor! Cu mine se întâmplă ceva foarte ciudat. Mi se pare că am început să am anumite înclinaţii spre misticism. De aceea, făptura acestui cioban, pur şi simplu, mă emoţionează.

— În schimb, sire, făcu Vancea, episcopul Râmnicului, care ar trebui să fie şi mai emoţionat de această întâmplare, cum a aflat, a cerut prefecturii de Dolj să înăbuşe toată afacerea.

— Glumeşti? zise regele, care-şi frâna cu greu pofta de a înjura sfânta faţă bisericească.

— De loc, sire! Episcopul Râmnicului are ce are cu popa… de aceea vrea să-l alunge pe Petrache din Maglavit.

— Mai bine să vadă episcopul să nu-l alung eu pe el! Ascultă ce-ţi spun, Vancea! De ciobanul ăsta n-are voie să se atingă nimeni! Petrache Lupu e al meu! Să fie îndată spălat, pieptănat şi îmbrăcat în uniforma mea de străjer! De azi înainte, Petrache Lupu stă sub directa mea ocrotire. Dumnezeu în cer şi eu pe pământ! Să i se pună la uşă jandarmi! Să nu se dezlipească jandarmii de el! Să fie păzit ca ochii din cap!… Şi reclamă! Cât mai multă reclamă!

Vancea râse:

— Vine lumea şi fară reclamă, sire! În câteva ore a aflat tot judeţul şi clocoteşte. Până mâine va şti toată ţara.

— Să se pună trenuri la dispoziţie pentru toţi cei care vor să vină la Maglavit. Să se facă un tarif mai redus. Nu uita, Vancea! L-a trimis «moşu»!

Şi ridică degetul în sus:

— Moşu!

— Voi lua măsuri, sire! Însuşi moşu va fi mulţumit!

Un murmur de mândrie şi de admiraţie străbătu ţara întreagă: Ilie Jugănaru, şeful partidului naţional-ţărănist, ştie franţuzeşte, nemţeşte şi englezeşte! Ce mai aşteaptă, deci, regele să-i încredinţeze puterea?

Nu era un zvon fals, ci un fapt care corespundea celui mai curat adevăr: Jugănaru îşi luase ultimele lecţii de limba franceză, germană şi engleză şi acuma se simţea destul de înarmat să-şi poată lua sarcina de a guverna ţara, nu ca ceilalţi, pe câteva luni, şi nici pe un an sau pe doi, ci pe opt.

— E vorba, zicea el amicilor săi pe la întruniri, să venim la putere cu o asemenea forţă, încât să guvernăm opt ani. Opt ani în cap, fraţilor. Dar nu pentru pofta de a sta la putere, ci spre a înfăptui ceea ce aşteaptă ţara de la marele partid naţional-ţărănist.

Îşi propunea să vină cu un program nou într-un spirit nou. Vorbea mult de fiziocraţie. Era un fiziocrat, adică un adept de neclintit al ideii că pământul trebuie să fie singura sursă reală de bogăţie a românului. Românul e născut agricultor, şi trebuie să moară agricultor. Să facă celelalte naţii ce vor: ateliere, fabrici, uzine, dar românul să rămână ce este: român! Adică omul legat de ogor. Din nefericire sunt încă mulţi care nu înţeleg acest lucru. Datoria partidului naţional-ţărănist este să-i facă să înţeleagă. Dacă nu cu binele, cu sila. Cu sila spre binele lor şi al ţării. Numai că pentru aceasta trebuie oameni de acţiune. Are ţara oameni de acţiune? N-are! Dar partidul naţional-ţărănist are? Are!… Şi pe cine are? Întâi şi-ntâi, îl are pe Ilie Jugănaru.

— Domnilor! striga el celor care veneau să vadă şi să audă pe omul care a avut energia să înveţe franceza, germana şi engleza. Eu nu sunt un conferenţiar. A fi conferenţiar înseamnă a fi un om cu anumite pregătiri, cu anumite studii teoretice şi cu răgazul de a studia anumite probleme. Eu nu sunt dintre aceştia. Eu sunt un om de acţiune, deprins cu luptele politice, care i-au dat un anumit temperament. Temperamentul omului de acţiune. Europa e condusă azi de oameni de acţiune, care n-au fost doctrinari. Mussolini a fost institutor şi zidar. Hitler zugrav. Ei n-au găsit puterea de specializare în doctrine, ci în experimentarea puterii de sinteză a aspiraţiilor naţionale. Spun toate acestea fiindcă sunt adevărate, dar departe de mine gândul de a mă compara cu aceste personalităţi de prim rang ale Europei. Eu

vreau numai să-mi servesc ţara şi nimic mai mult… Sunt un duşman al dictaturii. Eu cred că românizarea cea mai completă a personalului de muncă se poate face şi fără dictatură. Deci, nu vreau să fiu dictator, ca atâţia alţii, care nu sunt decât nişte caraghioşi. Nu ne trebuie dictatură într-o ţară de plugari. Ţărănimea, graţie nouă, naţional-ţărăniştilor, este azi un factor politic conştient, care hotărăşte de destinele acestei ţări. Iar această ţărănime aşteaptă numai semnalul şefului. Semnalul se va da la începutul toamnei. La marea demonstraţie pe care o vom organiza la toamnă, guvernul va fi răsturnat.

Ca om de acţiune, când află că Petrache Lupu a vorbit cu «moşu» şi că zeci şi zeci de mii de oameni au pornit-o în hagealâc spre Maglavit, Ilie îşi convocă îndată comitetul executiv:

— Domnilor, Dumnezeu vrea să ne ajute! De aceea ni l-a trimis pe Petrache Lupu. Dacă vrem ca demonstraţia noastră să aibă succes, trebuie să-l câştigăm pe Petrache Lupu la programul nostru fiziocratic. Noi suntem partid naţional-ţărănist, el e ţăran… cred că înţelegerea s-ar putea face foarte uşor!

Şi imediat comitetul executiv fixă o comisie care să plece la Maglavit spre a sonda terenul în vederea unei fuziuni între partidul naţional-ţărănist şi Petrache Lupu, trimisul lui Dumnezeu.

*

Pe peronul gării Iaşi era moarte de om. Se adunaseră aici toată căpeteniile partidului naţional-creştin, în frunte cu însuşi Caţă şi fiu-său Tase, precum şi căpeteniile partidului naţional agrar al lui Traian Săpunaru. Dar Traian Săpunaru lipsea, şi tocmai pe Traian Săpunaru îl aştepta omenirea aceasta veselă, gălăgioasă şi nerăbdătoare.

— Suntem o forţă! îşi ziceau reciproc membrii partidului naţional-creştin şi membrii partidului naţional-agrar. Acuma, ţara a e noastră! Să mai îndrăznească vreunul să ne stea în drum, că io-te aici!

Şi-şi arătau ciomegele cu zvastica în cap, în care credeau ca în Dumnezeu, pentru că erau trecute prin apă sfinţită – şi-şi reluau iar plimbarea în lungul şi-n latul peronului cu scurte dar dese opriri pe la bufet, până se auzi un fluier prelung de locomotivă. Toată lumea întoarse capul şi izbucni într-un strigăt de bucurie:

— Vineeee!

Trenul care aducea la Iaşi pe Traian Săpunaru şi pe cei şapte deputaţi ai partidului său, ajunse în faţa peronului şi se opri. Caţă, cu toată vârsta lui înaintată, sări, sprinten ca un tinerel, pe scară şi-l trase jos pe Traian:

— Fraţilor... în numele ţării şi în numele meu personal, daţi-mi voie să-l pup!

— Pupă-l! îl autorizară membrii ambelor partide, aruncându-şi de bucurie, ciomegele în aer. Ura! Trăiască Traian Săpunaru şi Caţă al nostru!

După aceasta, Caţă Coroiatu şi Traian Săpunaru, braţ la braţ, trecură în revistă cămăşile albastre, noul model.

— La cine ai făcut cămăşile astea, domnule Caţă? îl întrebă Traian pe prietenul Caţă.

— La Nuhăm Şmilovici! Firmă de încredere!... Dacă se rup, rup oasele jidanului!

— Cu ce preţ?

— Fără preţ!... Absolut gratuit!

Dar Traian Săpunaru, pe de o parte hotărât ca de aci înainte să nu mai lase naţia exploatată, şi pe de alta, ispitit să-i facă niţeluş sânge rău prietenului Caţă, reflectă pe un ton de reproş:

— Păcat! Eu am unul care mi le face mai ieftin!

— Cine-i ăla?

— Şmil Nuhămovici!... Din Bucureşti!... Cămăşi fără moarte că-altminteri ar fi moartea jidanilor!

Caţă îi zâmbi cu atâta cruzime, încât Traian, dacă nu i-ar fi fost teamă de rege şi ruşine de lume, ar fi luat-o cu drag la goană, dincolo de calea ferată, în lume, oriunde... numai să fie departe de acest bătrân nebun şi neobrăzat. Caţă n-are în el cea mai mică încredere. Se duce cu el la mitropolie să-şi jure unul altuia credinţă, dar de crezut, tot nu vrea să-l creadă. Caţă – să-l creadă! Dar parcă cine a stârnit tot scandalul acela cu «Mica», în Cameră, dacă nu Caţă!... La început, se părea că n-o să fie nimic. Mareşalul Neaţă, ca să se răzbune, a spus doar vreo câteva cuvinte nevinovate:

— Traian Săpunaru e băiat bun! Talentat! Orator priceput! Nu pot să-i fac decât un singur reproş: când m-a părăsit, mi-a luat din partid pe toţi evreii de marcă şi i-a trecut în partidul lui!

Lui Caţă, însă, atâta i-a trebuit.

— E adevărat, domnule mareşal, dar dacă Traian Săpunaru n-

a fost cinstit cu dumneata, a rămas cinstit cu jidanii ăia de marcă, pentru că pe ei nu i-a părăsit!

A sărit atunci şi Bagradian!

— Adevărat! Să ne spună marele naţionalist Traian Săpunaru de ce prezidează consiliul de administraţie al societăţii «Mica» în care se găsesc şi ovrei? Ce caută în consiliul societăţii «Astra Vagoane», unde se găsesc şi ovrei? Dar la Banca Anglo-Română? Dar la societatea «Asigurarea Românească»? Dar la societatea «Agricola-Fonciera» unde se pupă în bot cu doctorul Willy Pământeanu?

A râs toată Camera, dar mai mult decât toţi s-a distrat Caţă! Caţă care îi era acum frate din ordinul regelui – şi care, cu cea mai voioasă mină din lume, îi spuse lui Traian Săpunaru:

— Şi acuma, frate Traiane, hai la mitropolie.

Şi-l trase după el.

— Pe jos? întrebă mirat, Traian Săpunaru.

— Pe jos! răspunse Caţă. Să crape jidanii când ne-or vedea împreună.

Şi o porniră spre mitropolie, urmaţi de legiunile lor, care-şi luaseră permis pe ziua întreagă de la poliţie şi siguranţă.

La mitropolie, după ce se oficie slujba religioasă, Caţă şi Traian îşi dădură mâna:

— Jurăm că vom respecta întrutotul programul noului nostru partid naţional-creştin, ieşit din fuziunea partidului naţional-creştin cu cel naţional-agrar.

După jurământ, trecură la berăria fraţilor Leibovici din Piaţa Unirii, unde Caţă citi noul program:

— Vrem modificarea constituţiei în sensul lărgirii prerogativelor regale. Vrem micşorarea numărului parlamentarilor. Vrem constituirea unui senat corporatist cu membrii numiţi de suveran şi cu cei desemnaţi de organizaţiile profesionale. Vrem introducerea pedepsei cu moartea. Vrem revizuirea certificatelor de cetăţenie.

Băgă programul în buzunar şi vorbi liber:

— De aci înainte, fraţilor, prin aplicarea acestui program, va fi moartea jidanilor! Traian Săpunaru este şeful noului partid, ca fiind mai tânăr ca mine. Traian va trebui să-mi răspundă de aplicarea programului şi de moartea jidanilor.

— Ura! strigă adunarea. Trăiască moartea jidanilor!

Traian privea adunarea printre coloanele de sticle de vin şi de

bere – şi constată cu satisfacţie că mâine se va putea duce, fără teamă, la rege, să-i raporteze:

— Sire, prima parte din misiune mi-am împlinit-o!

Şi n-ar fi fost o laudă goală. Prima parte din misiune şi-a împlinit-o, aşa cum i-a fost încredinţată, în vară, de rege:

— Traiane, naţional-ţărăniştii vor să pregătească un mic marş la toamnă. Le-aş putea refuza autorizaţia. Dar nu vreau s-o fac. Sunt rege constituţional şi democratic. Vreau să-i împiedic printr-un mijloc mult mai democratic. De pildă, un mare contramarş. M-am gândit la tine. Tu eşti omul meu. Numai că eşti cu cusur: n-ai un partid. Partidul tău nu e partid. În orice caz, singur, n-ai putea ţine piept nici pe departe naţional-ţărăniştilor. Mai ia-ţi pe cineva. Pe cine propui?

Pe cine să fi propus Traian, când nu-l vroia nimeni? Un singur şef politic îi putea fi accesibil: Caţă.

— Sire, cred că aş putea aranja cu Caţă.

— Aranjează!

Soarta îl ajută pe Traian să găsească la Caţă o inimă de adevărat patriot. Cum a deschis Traian gura să-i vorbească de fuziune, Caţă i-a răspuns:

— Fuziune? Desigur că vreau! Regele mi-a cerut-o aseară şi eu i-am făgăduit-o! Şi pe rege n-o să-l înşel. Nu sunt jidan!

Traian simţi că se îneacă, dar îi trecu numaidecât. Dacă regele a vorbit şi cu Caţă, probabil că trebuia să vorbească. Discutară programul, îl supuseră regelui, regele îl aprobă, fixară întrunirea la Iaşi şi iată că fuziunea e un fapt împlinit.

— Are cuvântul preşedintele nostru, domnul Traian Săpunaru!

Vorbi şi Traian:

— Partidul nostru fuzionat se pune la dispoziţia regelui. Suntem o forţă. Noi nu mai avem nevoie de nimeni. Dar primim în rândurile noastre pe oricine înţelege să se încadreze în programul nostru. Să poftim în primul rând pe domnul Crai-Voievod care vrea numerus valahicus. Dar şi partidul nostru vrea numerus valabicus. Atunci ce l-ar împiedica pe domnul Crai-Voievod să vină la noi? Să poftească şi-i vom da cu drag în partid locul ce i se cuvine.

Un nou rând de sticle trecu prin gâtlejurile răguşite de aclamaţii ale membrilor partidului naţional-creştin ca o picătură de ploaie, ceea ce alungă din inima lui Traian ultima umbră de îndoială: prima parte a misiunii era încheiată. Trebuia să înceapă

îndată chiar de aici, din berăria fraţilor Leibovici, să treacă la partea a doua. Glasul regelui îi mai suna în urechi:

— Cum îţi faci partid cu Caţă, să te duci la Maglavit, să stai de vorbă cu mutu…

Erau cuvinte al căror sens nu-i putea scăpa lui Traian Săpunaru: să se grăbească, să nu i-o ia alţii înainte.

— Fraţilor! zise el mai departe statului major al noului partid care, cât ai clipi, se încurcase cu încă un rând de sticle. De minunea de la Maglavit aţi auzit, sau nu?… Aţi auzit!… Ei bine! Ce credeţi voi că e minunea de la Maglavit? O simplă minune? Nu! Dumnezeu nu face minuni spre a face minuni, ci ascunde în spatele lor înţelesuri mult mai adânci. Iată! Noi ne aflăm, aici, strânşi laolaltă, ca fraţii. Dar acum două luni tot fraţi eram? Nu! Nu eram fraţi! Eram nişte duşmani, împărţiţi în două tabere opuse, până a venit moşu şi i-a poruncit mutului: Du-te de spune oamenilor să-şi dea mâna şi să nu mai fie decât pace şi iubire între ei. Dacă vă aduceţi aminte, astea au fost şi cuvintele regelui acum cinci ani, când a venit să ne mântuie ţara: pace şi unire între români! Toţi pentru unul şi unul pentru toţi!… Şi iată că Dumnezeu a ascultat de voinţa scumpului nostru rege Carol II şi ni l-a scos în cale pe Petrache Lupu. S-a bucurat ţara întreagă, dar mai mult decât toţi trebuie că ne bucurăm noi, aceştia care ne găsim aici, pentru că cel dintâi asupra noastră şi-a oprit ochii Cel-de-sus, să ne unească pe veci. Şi dacă nu ştiţi de ce ne-a pus pe noi cei dintâi la încercare, să v-o spun eu: pentru că pe noi ne-a găsit cei mai buni, cei mai drepţi, cei mai curaţi dintre toţi. Putem noi rămâne nepăsători la acest semn de dragoste din partea lui Dumnezeu? Eu cred că nu! De aceea, propun să trimitem îndată mai multe echipe din rândurile noastre la Maglavit, să se închine cu recunoştinţă şi să sărute locul unde Petrache a stat de vorbă cu moşu şi unde moşu a aruncat sămânţa fuziunii dintre partidul naţional-creştin şi partidul naţional-agrar! Trăiască regele!

*

Ministrul de justiţie Anton Diaconu puse o nouă hârtie pe masa lui Carol:

— Este problema funcţionarilor incorecţi, sire! Avem circa patru sute cincizeci de mii de funcţionari, dar printre ei se găsesc şaizeci de mii de tâlhari…

— Şperţari vrei să zici? făcu regele.

— Nu, sire! Şperţari sunt toţi. Înţeleg tâlhari în sensul strict pe care codul penal îl dă acestui cuvânt. Sunt hoţi cunoscuţi, spărgători şi ucigaşi recidivişti, cu ani de puşcărie la activul lor. Şaizeci de mii!… Şi toţi ăştia ocupă azi slujbe, care le permit să jefuiască averea statului cu miliarde…

— Şi ce propui? întrebă Carol care asculta numai cu o ureche cele ce-i spunea ministrul justiţiei.

— Să instituim un cazier judiciar pentru toţi funcţionarii!

— Crezi că o să ajute?

— Nu!

Carol căscă voluptos, după care-l întrebă pe Diaconu:

— Altceva?

— S-a spânzurat la Jilava, unul Marin. Au aflat bolşevicii şi fac gălăgie. Ei spun că Marin ar fi delincvent politic… şi că s-a spânzurat pentru că l-am fi tratat ca pe un borfaş de rând.

— Dar ce-i un delincvent politic? întrebă regele. Nu un borfaş de rând?

— Exact, sire!… Totuşi muncitorii se agită şi trebuie să dau explicaţii.

— Ce explicaţii?

— Am pregătit un comunicat!

Scoase comunicatul şi-l înmână lui Carol, care începu să-l citească şi să-l comenteze în gura mare:

— «Spânzurarea lui Marin se datoreşte veştilor triste care-l privesc personal şi pe care le-a primit de la familia lui»… Foarte bine!… Aşa şi este… «De altfel Marin prezenta mai de mult îngrijorătoare semne de demenţă. Suferea de o melancolie acută, însoţită de un delir de autoacuzare»…

Carol nici nu mai citi restul:

— Nu ştiu ce mai vrei, domnule Diaconu.

— Nu eu, sire! Ăia!

— Ăia? Dacă ar fi după ăia, ar trebui să ne dăm pe mâna lor, gata legaţi! Nu! Comunicatul e bun! Afacerea e clară! Nimeni nu poate avea vreo pretenţie! Omul a murit pentru că i-a făcut lui plăcere!… Mai este ceva?

— Da! Un caz de cumul! Parchetul a descoperit că un anume Huţan din judeţul Neamţ, comuna Tarcău, ocupă două funcţii în stat: este agent sanitar, cu 1.400 lei pe lună… şi mai e şi cântăreţ la biserică de unde ia 300 de lei pe lună! Ce fac cu el?

— Cum ce să faci cu el? Există o lege a cumulului, sau nu?

— Există!

— Atunci ce mai aştepţi? Aplic-o! Ăla să aibă două slujbe… şi sute de mii de nenorociţi să alerge cu limba scoasă după o singură slujbă!… şi altceva?

— O chestie complicată, sire! Ieri, pe şoseaua Cotroceni, un vânzător ambulant vindea îngheţată, când a dat peste el medicul dispensarului comunal 32 Grand – care i-a cerut să-i arate autorizaţia. Dar fiindcă vânzătorul nu s-a grăbit, doctorul a vărsat peste el un bidon întreg de vitriol. Băiatul a fost internat la spital cu faţa şi mâinile arse. Ce fac mai departe, sire?

— Nu faci nimic! zise regele. Destul l-a pedepsit Dumnezeu şi aşa! Iartă-l! Altă dată o să ştie ce i se poate întâmplă dacă nu e cuviincios cu autoritatea! Ai isprăvit?

— Sire, răspunse Diaconu, minunea de la Maglavit a găsit imitatori în toată ţara. Parchetele sunt sesizate mereu de alte apariţii. În judeţul Buzău un rotar a văzut chipul Maicii Domnului pe spiţa unei roţi la care lucra, în Mehedinţi, un potcovar vede într-una pe Dumnezeu, în comuna Parepa din Prahova, o fată a vorbit cu Dumnezeu. La Devent, în Durostor, s-a ivit o cruce făcătoare de minuni. La Sodomeni-Paşcani, un băietan a vorbit şi el cu Dumnezeu! Aici, la Herăstrău, o fetiţă de doisprezece ani s-a întâlnit cu Maica Domnului care i-a apărut în cale cu o coroniţă pe cap… Lista e lungă, sire! Ţara s-a umplut de minuni!

— S-a cam prea umplut! făcu regele atât de enervat, încât Diaconu roşi, parcă ar fi fost vina lui. Risipa asta de minuni este o adevărată bătaie de joc. Te rog să-i pui capăt imediat. Să nu mai aud de minuni! În ţara românească rămâne valabil un singur sfânt: Petrache! Numai el a stat de vorbă cu Dumnezeu! Ceilalţi mint cu neruşinare! Şi dacă-i vezi că stăruie, te rog să dai ordin să fie arestaţi. Avem destulă treabă cu bolşevicii. Nu ne mai trebuie şi escroci de-al de ăştia care vin să tulbure ordinea publică.

Regele era furios, pentru că-l speria concurenţa. Dacă în fiecare zi se va arăta câte un alt trimis al lui Dumnezeu care va atrage înspre el alte mase de credincioşi, în scurt timp, toată afacerea de la Maglavit va da faliment. Neliniştit, îl chemă seara la el pe ministrul său de interne, Vancea, căruia îi povesti cele ce i-a comunicat Diaconu.

— Nu dau voie, Vancea, nu dau voie! încheie regele. De aia, te

rog pe tine să le bagi minţile în cap. I-am spus-o şi lui Diaconu, dar între noi fie vorba, n-am destulă încredere în energia lui. Numai tu te pricepi!

— Îi vom potoli, sire! zise Vancea, care n-avea obiceiul să se laude. Fiţi fără grijă. Deocamdată am veşti de la Maglavit!

— Bune?

— Şi bune, şi rele, sire!

— Să le aud!

— Azi dimineaţă, naţional-creştinii, cum au ajuns la Maglavit, s-au luat de păr cu naţional-ţărăniştii!

— Şi care a mâncat bătaie?

— Naţional-ţărăniştii!

— Asta e bun! făcu regele satisfăcut.

— Foarte bun, sire! Dar îndată a sosit un tren cu legionari care s-au luat de păr cu naţional-creştinii.

— Şi care a mâncat bătaie?

— Naţional-creştinii!

— Asta e rău! zise încruntat regele.

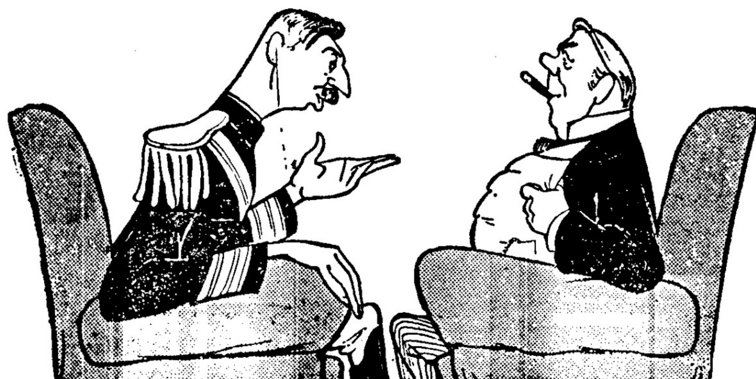
— Foarte rău, sire! Dar prefectul de Dolj a aflat şi a trimis repede jandarmi şi armată să facă ordine…

— Şi cine a mâncat bătaie?

— Iar naţional-ţărăniştii!… ’

— Asta e şi bun şi rău! zise regele, cu privirea în gol.

— Nu v-am spus, sire?… Şi bune şi rele!…

XIX

Pe neaşteptate pacea coborî peste ţara întreagă. De când existau aici organe de ordine şi siguranţă, n-a mai fost atâta ordine şi atâta siguranţă, ca în prima lună a anului 1936. Parcă intraseră în pământ şi «studenţi» şi «cămăşi», şi zvastică şi poliţie şi jandarmi şi armată. Circulaţia pe străzi nu mai era o aventură. Puteai intra liniştit prin localuri, fără să te temi că de undeva ţi-ar putea zbura în cap, din greşeală, vreun sifon pe care trebuia să-l primească altcineva. Viaţa politică îşi recăpătase înfăţişarea normală şi calmă, care amintea celor bătrâni frumoşii ani de sub domnia glorioasă a regretatului Carol I, când binele ţării se făcea fără pistol şi fără cuţit, ci numai cu gura. Dacu ameninţa că rămâne intransigent. Crai Voievod, şeful valahiştilor, dădea zilnic comunicate misterioase că a fost chemat urgent la Bucureşti, Traian Săpunaru vorbea despre drepturile lui exclusive de a fi ducele sau führerul ţării, Neaţă continua să tot facă istoricul restauraţiei – iar lumea, ori se oprea să mai râdă niţel, ori alerga după tramvai, pentru că n-avea timp de pierdut cu prostii.

Când a trecut prima zi, fără capete sparte şi mai ales fără acele exerciţii de marş ale jandarmilor, care erau puşi să alerge pe străzi cu baioneta la armă, nu pentru a prinde pe răufăcători, ci numai pentru a mări panica în populaţie, lumea a crezut că e o

simplă întâmplare. Când au trecut două zile, lumii i s-a părut chestia suspectă. Dar când a trecut a treia zi, lumea a înţeles: Carol II, regele ţăranilor, regele culturii şi regele vânatului, lipseşte din ţară.

Într-adevăr, Carol II călătorea. Venise momentul să facă străinătăţii vizita pe care se văzuse silit s-o amâne, după asasinarea lui Barthou şi a lui Alexandru II al Jugoslaviei. Dar dacă, în urmă cu un an şi jumătate, vroia să strângă mâna comanditarilor săi francezi şi englezi, numai pentru a mai prinde ceva puteri financiare, acuma simţea nevoia să plece în Franţa şi Anglia, pentru că începea să plutească în confuzie. De aproape şase ani luptă să-i încurce pe ceilalţi, dar, odată cu ei, în iţele acestea complicate, s-a încurcat şi pe sine – şi nu mai ştie cum s-ar putea descurca. Politica democraţiilor apusene i-ar putea fi, desigur, de mare folos, dar şi democraţiile apusene pare că păţesc, în stil mare, ceea ce el păţeşte în stil mic: după ce au încurcat pe ceilalţi, au început să se încurce şi ele. Cel puţin, de departe aşa se văd lucrurile. Or, Carol vroia să le vadă îndeaproape.

Aşa dar, sub pretextul că trebuie să fie de faţă la înmormântarea unchiului său George al V-lea al Angliei, Carol debarcă la Londra, unde bău copios cu factorii responsabili ai Marii Britanii în memoria răposatului rege şi în sănătatea noului rege, apoi ceru să i se aducă presa, spre a face declaraţii.

— Doresc să arăt poporului englez cât de mişcat sunt că mă aflu pe teritoriul englez. Trebuie să declar apoi că am putut constata cu bucurie, că idealurile României se confundă cu idealurile Angliei. Am pe lângă mine pe scumpul meu colaborator, domnul Titulescu, cu care lucrez în perfect acord la organizarea şi menţinerea păcii prin securitatea colectivă pe baza tratatelor şi a Societăţii Naţiunilor. Vrem pacea. Dar dacă alţii continuă să stăruie într-o politică de forţă, trebuie să fim şi noi tari. Pentru România, baza politicii ei este să rămână strâns unită cu Anglia şi Franţa. Vă vorbeşte regele României, care este englez… şi încă un englez care descinde direct din regina Victoria.

Carol satisfăcu apoi protocolul, împlinindu-şi în chip destul de mulţumitor rolul de rudă regală, îndoliată – şi trecu în sfârşit, la

miezul vizitei, într-o lungă şi intimă discuţie cu Baldwin, premierul englez.

La început, conversaţia se învârti în jurul nevoiei unor noi acorduri economice între Anglia şi România şi ajunse inevitabil la chestiunea datoriilor pe care România a întârziat să le achite.

— Avem de gând să ne încasăm arieratele! zise Baldwin. Situaţia externă e alarmantă. Suntem ameninţaţi cu războiul. Ne trebuie bani pentru înarmare… şi n-avem.

— Vom face tot ce putem! răspunse Carol. Dar deocamdată n-avem nici noi. Şi ne trebuie şi nouă bani pentru înarmare… asta o ştiţi ca şi mine… pentru că războiul care vă ameninţă pe dumneavoastră, ne ameninţă şi pe noi.

— Va fi rău, va fi rău! zise Baldwin.

Apoi, după o scurtă pauză:

— Şi ce faceţi cu sancţiunile, sire?

Baldwin părea supărat şi Carol admitea că primul ministru al Angliei avea, din punctul de vedere englez, destulă dreptate. Sunt trei luni de când s-au votat, la Geneva, sancţiuni economice împotriva Italiei pentru că a atacat Abisinia fără a fi provocată, şi România, deşi membră a Ligii Naţiunilor, încă nu s-a conformat hotărârii.

— Sancţiunile? făcu regele. Da, evident! Sancţiunile!… În teorie, sancţiunile pot fi aplicate uşor. În practică, însă, vă rog să judecaţi şi dumneavoastră! Noi suntem o ţară care produce petrol, şi Italia este unul din cei mai serioşi clienţi ai noştri. Totuşi, dumneavoastră, deşi cunoaşteţi mai bine ca oricare altul situaţia aceasta, ne cereţi pe de o parte ca, pe baza votului de la Geneva, noi să nu mai furnizăm Italiei niciun dram de petrol, iar pe de alta, să vă plătim datoriile. Trebuie să recunoaşteţi că mă puneţi într-o foarte mare dilemă. Pentru că, una din două: sau nu mai vând Italiei petrol şi în acest caz nu mai am cu ce să vă achit datoriile, sau trebuie să vă achit datoriile şi atunci, cu toate sancţiunile de la Geneva, voi fi, vrând-nevrând, silit să vând Italiei petrol.

Regele vorbea ca un om de bun simţ, ceea ce plăcu lui Baldwin, care spuse:

— Sire, dar nu vine nimeni cu portărelul să vă execute. Şi în chestia petrolului, nu-i nicio problemă. Sistaţi orice livrări de petrol către Italia şi noi vă vom da compensaţii. Cât priveşte datoriile, vom găsi şi aici o soluţie echitabilă. Sacrificiile ce vi se

cer pentru buna aplicare a sancţiunilor, nu trebuie să se facă prea resimţite de România. Vom eşalona pe termene cât mai lungi plata arieratelor, vom mări importul din România, vom învesti banii ce ni se vor achita de România, chiar în România…

Proiectele lui Baldwin surâdeau regelui, care ceru primului ministru să fie ceva mai precis:

— Veţi învesti banii, în ce?

— De pildă, în exploatarea minelor dumneavoastră aurifere din Baia Mare, Baia Sprie, Zlatna etc. Nu avem de pus decât o singură condiţie: să ni se acorde dreptul de a exporta din România, pentru amortizarea capitalului şi a dobânzilor, 25% din plusul de producţie a aurului, rezultat din investiţiile noastre… Suntem dispuşi să vă facem toate facilităţile posibile, numai să urmăriţi cu atenţie aplicarea sancţiunilor… şi să păziţi bine petrolul. De petrol avem noi nevoie, sire… şi aliaţi ai României suntem noi, nu duşmanii ei.

Regele ascultă şi-şi zise că Baldwin este un om simpatic. Vorbeşte deschis. Îi cere să nu mai trimită Italiei petrol, pentru că de petrolul românesc are nevoie Marea Britanie. Războiul din Abisinia este o nenorocire pentru englezi, dar o nenorocire care trebuie să fie cât mai rentabilă. Sancţiunile nu sunt făcute spre a împiedica Italia să-şi ia Abisinia, ci spre a da Angliei un pretext de a înlătura Italia din rândurile concurenţilor mai primejdioşi la materiile prime. Fără Abisinia, ar fi fost mai greu. Cu Abisinia, există un pretext legal, moral şi umanitar. Sancţiunile trebuie să aducă politicii engleze trei foloase. Unul, sentimental: să pedepsească pe Mussolini. Al doilea, transcendental: să întărească prestigiul născut mort al Societăţii Naţiunilor. Al treilea, economic: să asigure Angliei monopolul tuturor materiilor prime din lume. Printre acestea, un loc de frunte îl ocupă petrolul regelui Carol II. Dar dacă, pentru a atinge aceste preţioase obiective, Anglia împinge mărinimia atât de departe, de ce n-ar împinge-o şi mai departe?

Carol, deci, se feri să se arate satisfăcut de cuvintele lui Baldwin şi-i răspunse cu un aer preocupat:

— Domnule prim ministru, eu nu cred că debitele ar trebui să constituie o sursă de venituri pentru debitori. Este o chestiune de morală elementară. Un datornic trebuie să-şi plătească datoriile. În privinţa aceasta eu nu accept nici iertare, nici toleranţă, nici tranzacţii în vreun fel oarecare. Dacă România a luat bani,

trebuie să-i dea înapoi. Aşa gândim noi, românii, pentru că pe noi, românii, datoriile către Anglia ne apasă pe conştiinţă. Vrem să achităm tot ce am luat şi vrem să facem pentru aceasta eforturile cele mai mari. Îmi vorbiţi de sancţiuni, ca şi cum datoriile ar fi în funcţie de sancţiuni. Dar una sunt datoriile – şi alta sunt sancţiunile. Datoriile sunt nişte obligaţii materiale faţă de Anglia, pe când sancţiunile sunt obligaţii de onoare. România datorează prea mult Angliei, spre a refuza să-i fie de folos, atunci când este în măsură s-o facă. Totuşi, cu cât necesitatea de a servi Anglia devine mai mare, cu atât mai mare e şi nevoia de bani. Sancţiunile pot duce la complicaţii grave. Războiul, cum spuneţi şi dumneavoastră, bate la uşă. De unde, nu ştim!… Ştim numai că avem graniţe de jur-împrejur: la nord, la sud, la apus şi… la răsărit, domnule Baldwin. Dar, ca să facem faţă primejdiei, ne lipsesc multe: n-avem arme, n-avem muniţii, n-avem aviaţie… n-avem nimic. România e gata să-şi dea viaţa pentru cauza Angliei, care este cauza noastră a tuturor dar să-şi dea viaţa, cu ce? Cu ce să-şi dea viaţa, domnule prim ministru? Aici stă toată problema. Cu ce?

— Veţi avea cu ce, sire! Bani se vor găsi.

— Imediat? întrebă regele cu un uşor tremur în glas.

— Imediat!

Carol îşi puse întrebarea dacă n-ar fi bine să ceară guvernului englez să-i transfere aceşti bani direct în Statele Unite, ca să-l scutească pe el de bătaie de cap, dar îşi amână răspunsul pe mai târziu şi spuse, cu acelaşi tremur în glas, lui Baldwin:

— România va fi profund mişcată. România ştie că are în Marea Britanie o prietenă pe care se poate bizui cu încredere în momentele grele. România…

În expansivitatea sa dezlănţuită, Carol spera să mai găsească cel puţin încă o frază prin care România să-şi exprime recunoştinţa pentru marii ei binefăcători britanici, dar Baldwin, care-i ghicea emoţia, spre a-l scuti de efort îl întrebă:

— Treceţi şi pe la Roma?

Dacă trece şi pe la Roma? Desigur că nu! N-avea ce căuta pe acolo. Ştia că Mussolini nu-i poate da mare lucru. Şi Carol era foarte surprins că acelaşi Baldwin, care-i cere să rupă scurt cu Mussolini şi-i oferă cu largheţă despăgubiri pentru acest act de abnegaţie, îl întreabă dacă se duce şi pe la Roma.

— De ce să trec pe la Roma? întrebă el, nedumerit.

— Pentru că n-am vrea ca Mussolini să creadă că suntem definitiv certaţi cu el. Şi nu este aşa, pentru că nu ne convine. În definitiv, războiul din Abisinia e ca şi încheiat. Deocamdată, acolo nu mai e nimic de făcut. Am pierdut Abisinia. N-am vrea să pierdem acuma, în mod inutil, şi prietenia cu Mussolini. Pentru interesele păcii europene, Anglia nu trebuie să-l scape pe Mussolini din mână. Nu ştim ce surprize ne pot aştepta. Ar fi, deci, bine ca Mussolini să ştie, pe căi indirecte… printr-un intermediar neutru… că noi, cu sau fără Abisinia, îi păstrăm aceeaşi stimă de mai înainte şi că sperăm să fim iar prieteni…

— Aşadar, sancţiunile?…

— Sancţiunile rămân sancţiuni, sire!

— Niciun pic de petrol?

— Nimic!

— Petrolul poate i-ar face plăcere lui Mussolini, domnule prim ministru!

— Sunt convins, dar ar fi deplasat să satisfacem plăcerile unui duşman cu care suntem în război!

— Dar dacă sperăm, cum ziceţi dumneavoastră, să fim iar prieteni?

— Prieteni, fără petrol!… De altfel, ce-i mai trebuie lui Mussolini petrol, dacă în Abisinia nu-i mai stă nimeni în drum?

*

La Paris, Carol vorbi presei foarte bine dispus şi foarte exuberant:

— Politica noastră externă urmează o linie dreaptă. Se pot constata uneori mici variante. Ele nu ating nicidecum sensul credinţelor şi înclinărilor noastre care rămân neschimbate. Devierea, dacă s-ar produce, vom găsi mijloacele s-o canalizăm, aşa cum trebuie canalizată. Voi veghea eu însumi la menţinerea acestei linii drepte, astfel că ea va fi totdeauna păstrată. Vrem pacea. Am pe lângă mine pe scumpul meu colaborator, domnul Titulescu, cu care lucrez în perfect acord la organizarea şi menţinerea păcii prin securitatea colectivă – pe baza tratatelor şi a Societăţii Naţiunilor. Aceasta este linia noastră dreaptă: pacea. Adică democraţia. Şi democraţia este numele Franţei. Eu consider Franţa ca a doua mea patrie. Eu nu pot avea pentru Franţa decât o dragoste filială. Am mult sânge francez în vinele mele. Străbunica mea era fiica Ştefaniei de Beauharnais şi

străbunicul meu de-al doilea era fiul unui principe Murat. Am, deci în acelaşi timp sânge regal şi plebeu, aşa cum îi trebuie unui monarh democrat, care se cinsteşte prin a nu fi decât primul cetăţean şi primul soldat român.

După aceasta, regele se lăsă plimbat, sărbătorit, decorat, pentru ca, în cele din urmă, să stea de vorbă, lung şi intim, cu premierul francez, Flandin, care arătă regelui că problema Austriei devine acută.

— Ştiu zise, Carol. Mi se pare că prinţul Starhemberg are de gând să şi vină zilele acestea pe aici, pentru a discuta cu dumneavoastră problema restaurării habsburgilor.

— Exact! Şi chestiunea este cu atât mai neplăcută, cu cât Mussolini duce dintr-o dată două războaie. Unul cu Abisinia, celălalt cu sancţiunile… Ce faceţi cu sancţiunile, sire?

Flandin punea întrebarea cu o sinceră durere. Franţa l-a încurajat pe Mussolini să intre în Abisinia, ca să se răzbune pe Marea Britanie că cochetează cu Hitler – aşa că nu putea fi decât împotriva sancţiunilor. Nu atât pentru că nu ar fi vrut să facă rău Italiei, cât nu vroia să facă bine Marii Britanii. Regele, deci, răspunse foarte tăios:

— Domnule prim ministru, suntem o ţară producătoare de petrol şi Italia este unul din cei mai buni clienţi ai noştri. Totuşi, oricât de mari ar fi pagubele pentru economia noastră, ne vom sacrifica şi vom respecta votul Genevei. Ni se cer sancţiuni… Vom aplica sancţiuni. Cu toată hotărârea şi fără nicio abatere. Altminteri, ar însemna să încurajăm pe agresor. Azi victima e Abisinia. Mâine s-ar putea să fim noi!.. Nu se poate!

— În principiu, sire, nu se poate! căută să-l convingă Flandin. În principiu, sancţiunile trebuie aplicate. Dar în cazul de faţă, sancţiunile nu pot fi nimănui de folos. Nu trebuie să supărăm Italia. Deasupra Europei planează primejdii infinit mai mari. Gândiţi-vă la Austria. Independenţa Austriei e în joc. De îndată ce Austria va fi pierdută, războiul va deveni inevitabil. Toate acestea, pentru o simplă fantezie: sancţiuni. Noi avem nevoie de Italia, nu de sancţiuni. Italia va apăra Austria de o invazie germană. Italia n-are nevoie de Hitler la graniţa ei. Şi să supărăm Italia, tocmai noi, care nu vrem să se producă nicio schimbare de graniţe în Europa? Ar fi de neconceput! Înţeleg şi admir înaltele scrupule morale ale maiestăţii voastre, dar pacea primează. Lăsaţi sancţiunile, sire, şi faceţi ceva pentru Mussolini!…

Mussolini trebuie împăcat!… Faceţi ceva pentru Mussolini, sire!

Degetele lui Carol începură fără voie să joace pe masă. Flandin este un om simpatic. Ca şi Baldwin. Şi vorbeşte deschis. Merită, deci, să-i răspundă la fel.

— Domnule prim ministru, incontestabil că Italia trebuie împăcată. Italia este sora noastră latină şi n-avem interes, nici noi, românii, nici Franţa, s-o supărăm. Dar noi nu ne putem rupe nici de Anglia care ne-a ajutat şi ne ajută cu arme, cu muniţii, cu avioane… cu bani… în special, avem nevoie de bani!

— Sire, zise Flandin, cu căldură, dar cine v-a refuzat la noi, în Franţa, ajutorul? Bani vă putem da şi noi!

— Imediat?

— Imediat, sire!… Imediat!

*

Şi într-o zi, haosul cuprinse ţara întreagă. De când există aici organe de ordine şi siguranţă, n-a mai fost atâta dezordine şi lipsă de siguranţă ca în cea de a doua lună a anului 1936. Ca din pământ, din iarbă verde, răsări o vegetaţie stufoasă de «studenţi», de «cămăşi», de zvastici, şi poliţie şi jandarmi. Circulaţia pe străzi deveni act de nebunie curată. Nu puteai intra, în niciun local, fără riscul de a fi scos de acolo cu capul făcut chisăliţă. Viaţa politică îşi recăpătase aspectul unui câmp de război în necontenită alarmă, care amintea celor tineri, recenta domnie dinamică a lui Carol II, când binele ţării se făcea numai cu pistol şi cuţit. Gurile nu se mai deschideau decât pentru ameninţări, oamenii nu mai ieşeau prin târguri decât spre a fugări sau a fi fugăriţi – şi bâtele căpătaseră bătături de prea multă folosinţă.

Dar n-a trebuit să treacă nici o singură zi, pentru ca lumea să înţeleagă ce s-a întâmplat: Carol II, regele ţăranilor, regele culturii şi regele vânatului, s-a înapoiat iar în patrie.

În aceeaşi după-amiază, Carol radiind dinamism prin toată făptura lui de rege, blond, tânăr şi optimist, lua ţara în primire din mâinile celor mai buni şi mai devotaţi sfetnici ai săi.

— Vă mulţumesc, zise el, pentru rapoartele ce mi le-aţi trimis la Paris şi la Londra asupra situaţiei generale de aici. Ştiţi, însă, că pentru mine prezintă un interes deosebit amănuntele.

— Sire! începu Spiru Maramă, prefectul poliţiei. Maiestatea sa Maria a donat o mie de lei unui elev tuberculos!

Ochii lui Carol scăpărară scântei:

— Şi a avut succes?

Lui Spiru Maramă îi era neplăcut să răspundă. Pe rege, însă, n-avea voie să-l mintă, chiar dacă ar şti că-l supără.

— Mare succes, sire!

— Cât?

— I s-au trimis cam la vreo trei milioane!

— De unde?

— De pretutindeni. Până şi de la copiii de şcoală.

Regele îşi ţinu fălcile strânse, să nu-i scape o înjurătură. Baba atâta a aşteptat: să-l vadă pe el departe de ţară, pentru ca ea să-şi poată face de cap – şi să-i încalce atributele. Maiestatea sa Maria ajută elevi tuberculoşi. A lovit-o filotimia, pe această baborniţă! Se mai crede regină – şi-şi închipuie că titlul ei de maiestate, pe care tot el i l-a dat ca să-i astupe gura, îi acordă vreun drept să câştige şi alte parale decât cele prevăzute în lista civilă. Parcă n-ar şti că filantropia este un privilegiu regal!. Dacă avea nevoie de câteva milioane, de ce nu i le-a cerut lui? Ar fi preferat să i le dea din fondurile O. P. Dar babornița – şireată a naibii! I-a plăcut să-şi procure milioanele acestea, prin filantropie! Cu filantropia îi ciupeşte nu numai din banii care i s-ar fi cuvenit de drept lui, dar şi din popularitate. Este o porcărie şi o neruşinare fără pereche. Uită Maria lui Ciubuc-Bey că rege în ţara aceasta este el, nu ea!... Numai că mult n-o să mai uite! Chiar azi o să-i spună câteva vorbe, de să-i treacă pe veci pofta de binefaceri!

— Foarte frumos! mormăi Carol. Un copil salvat de copii!... Foarte frumos!...

Şi aşteptă. Ceilalţi pricepură că hopul a fost trecut şi începură să se însufleţească.

— Sire, zise generalul Mateescu, accidentele de aviaţie se înmulţesc. Pierdem şi avioane şi aviatori!

— Dar asta este o poveste veche! zise regele, care se mira că accidentele de aviaţie mai sunt aduse în discuţie.

— E veche, dar s-a agravat! răspunse Mateescu.

— Ce-i aia: s-a agravat?

— În fiecare zi cade câte un avion!

Regele găsi şi el că problema s-a agravat. Ce-i de făcut? Medită – şi vorbi:

— E destul de neplăcut, într-adevăr! Totuşi, fabricile m-au

asigurat… Dar ce să mai vorbim! Deocamdată, iată ce faceţi: daţi ordin să nu se mai zboare! Nu se mai zboară, nu mai sunt accidente.

— Sire! zise Vancea cu admiraţie. Este cea mai înţeleaptă soluţie. Cine nu urcă, nu cade!

Râseră toţi, mulţumiţi că s-a limpezit şi problema aviaţiei.

— Dar cu Maglavitul ce se aude? întrebă Carol.

— Merge bine! răspunse Vancea. Până acum au fost la Maglavit un milioan de pelerini să se închine. Din donaţiile de până acum s-au depus la Casa de Economii două milioane şi jumătate pe numele lui Petrache Lupu pentru biserică.

— Numai două milioane şi jumătate? făcu regele bănuitor. Şi restul, în buzunarul cui a intrat?

— Greu de ştiut, sire! Pentru administrarea banilor s-a înjghebat un comitet la Maglavit şi altul la Craiova. Dar amândouă comitetele au încăput pe mâna unor pungaşi. Donatorii au început să facă scandal. Se tem că va rămâne Maglavitul fără biserică!

— Fără biserică? strigă regele. Nu permit, Vancea! Te rog să mi-i arestezi pe pungaşi. În ţara aceasta nimeni n-are voie să facă potlogării pe seama celor sfinte.

— În legătură cu aceasta, sire, trebuie să vă atrag atenţia că mai toate partidele vor să ia în antrepriză construirea bisericii. Concurenţa e mare. Cel mai îndârjit e Aureliu Cziucziewicz. El accceptă să ridice biserica în orice condiţii…

— Ba bine că nu! Ca să-şi facă reclamă! Toţi, deştepţi! Dar să-şi mai pună pofta în cui! Nu se va da nimănui biserica în antrepriză. O biserică nu-i o dugheană. De construit o vom construi noi, Vancea!… Noi, statul!

Punea atâta suflet regele în cele ce spunea, încât Vancea, ca să nu-l mai vadă cum suferă, căută să-i alunge gândurile negre.

— Sire, cu privire la deportaţii politici, cred că am găsit ceva foarte hun…

Regele se lumină:

— Da? Să aud!

— Vom avea şi noi nişte insule Lipari, ca Mussolini.

— Care?

— Insula Şerpilor!

— Splendid! făcu regele, extaziat. Insula Şerpilor! E minunat!

— E unic, sire! ţinu Vancea pas entuziasmului regal. Nu scapă

nimeni de acolo. Aşteptăm numai ordinul maiestăţii voastre ca să începem amenajările!

— Să înceapă! ordonă regele. Şi la barou cum merg lucrurile?

— Normal, sire! Cât se poate de normal!

Răspunsul lui Vancea era atât de irezistibil, încât toţi patru se porniră pe râs. Clauziştii puşi sub comanda lui Gogu Elefterie – devenit, prin fuziunea dintre partidul său, «Nihil sine rex», şi partidul lui Caţă şi Săpunaru, un fruntaş între fruntaşii naţional-creştini – băteau şi fugăreau zilnic la tribunal, pe toţi colegii care nu aderau activ la clauzism.

Regele se informă apoi, rând pe rând, asupra oamenilor politici – şi află că nici aici nu sunt surprize. Arghir a primit o nouă diplomă de doctor honoris causa, din partea universităţii din Peru.

— Asta-i a câta?

— A unsprezecea, sire!

— Îmi pare bine! reflectă Carol. Cred că diplomele îl liniştesc. Şi Traian Săpunaru?

— Traian Săpunaru, sire, dă explicaţii în dreapta şi în stânga de ce naţional-creştinii lui poartă cămaşă albastră: «Domnilor, nu văd de ce ar fi cineva împotriva cămăşii albastre! Ce este cămaşa albastră? Cămaşa albastră este un act de conştiinţă individuală, este îmbrăţişarea unei doctrine, pe care puteţi s-o combateţi, dar este un crez!»

— Interesant! zise Carol, cu un zâmbet dulce pe buze.

— Păcat, sire, zise generalul Mateescu, că nu l-aţi văzut când a aflat că la Viena au fost spânzuraţi trei hitlerişti. S-a ridicat în picioare şi a strigat: «Dacă ar fi trei oameni care să moară şi pentru mine!»

Zâmbetul tandru al regelui se revărsă într-un râs vesel şi prietenos. E atât de nostim Traian Săpunaru!

Dar pe Carol îl mai interesau şi naţional-ţărăniştii.

— Vorbesc de dictatura regală! îl informă Vancea. Sunt supăraţi că guvernul a lansat un manifest către ţară pentru subscrierile la împrumutul naţional, care nici nu poartă semnătura ministrului de finanţe, ci numai semnătura maiestăţii voastre. Încolo, se ceartă, să mă iertaţi, sire, ca chiorii, între ei! Se provoacă la duel. Se înjură. Se ameninţă cu Skoda unul pe altul. Şi se pregătesc să preia puterea la toamnă!

— Da? Tot cu demonstraţia lor de forţă?

— Tot, sire! Se organizează. Şi caută aliaţi! Dacu trage cu ochiul spre legionari.

— Şi ei?

— Nimic!… La ei, linişte şi pace! zise Vancea. Ca de obicei. De azi dimineaţă şi-au reluat activitatea. Totul e în ordine!

— În afară de Mătase! făcu Spiru Maramă.

— Ce-i cu el? întrebă regele.

— Se dă într-una la Aureliu. Gazeta lui numai cu asta e plină: cu doamna B, din strada Nicu-Vodă 13. «Unde te-ai ascuns în noaptea de 30 decembrie?… Cine-i doamna B, din strada Nicu-Vodă 13?»

— O! făcu regele, ai cărui obraji se acoperiră de pete mari, roşii. Care va să zică Mătase tot nu se astâmpără!

— Nu! răspunse Vancea.

— Şi?…

— Cred că ar trebui să-l ajutăm să-i treacă! zise Spiru Maramă, care se şi ridică de pe scaun.

Dar regele îl apucă de braţ şi-l împinse la loc:

— Nu noi… nu noi!

Dacu n-ar fi putut trece niciodată pe lângă statuia lui Mihai Viteazul, fără să se oprească în faţa ei şi s-o privească lung şi cu drag. Îi făcea bine. Mihai Viteazul îi amintea de copilăria lui, de Bădăcin, de mama lui, de cântecele, de poveştile, de poeziile în care era proslăvit acest erou naţional, care, în culmea gloriei lui, a fost răpus prin trădare. Când Dacu se uita la statuie, o tristă bucurie îi inunda inima şi-i storcea dulci lacrimi de duioşie din ochii lui şterşi şi reci, ca de peşte. Alături de statuia lui Mihai Viteazul, Dacu devenea din nou tare. Se ştia trădat, dar avea satisfacţia că nu e trădat singur, ci împreună cu încă unul de talia lui. Trădat în doi – e altceva. Trădat în doi, parcă devii mai curajos şi mai încăpăţânat să rezişti… Dar de ce Dacu privea azi mai lung ca oricând statuia marelui trădat şi decapitat de la Turda?

Pentru că abia se despărţise de Jugănaru, care i-a spus răspicat:

— Domnule Dacu, m-am săturat! Dacă mă mai sâcâi mult cu intransigenţa şi abstinenţa dumitale, redeschid toată afacerea Skoda şi mă despart de dumneata! Ţi-am mai spus-o de câteva

ori şi ai crezut că glumesc. Să ştii că ţi-o spun pentru ultima oară, ca să vezi că nu ştiu de glumă!

Dacu l-a ascultat, n-a spus un cuvânt, şi-a luat pălăria, a pornit-o razna pe străzi şi fără să vrea s-a trezit aici, lângă, marele său precursor în bronz, pe care, după ce-l privi în faţă, se pregătea să-l admire şi în profil, când îl zări pe Leahu, care trecea trotuarul şi venea de-a dreptul spre el.

Pe Leahu nu-l mai văzuse de mult şi nici n-ar fi vrut să-l mai vadă. Acest Leahu îşi făcuse o reputaţie de intelectual rafinat, şi tocmai din motivul acesta nu-l putea suferi Dacu: pentru că era intelectual – şi pentru că era rafinat. Chiar prea rafinat. Cu ani în urmă, Leahu fusese un proroc entuziast al lui Neaţă.

Apoi, a trecut la ţărănişti şi a devenit un proroc tot atât de entuziast al lui Jugănaru. Iar de la restauraţie, a părăsit partidul naţional-ţărănist şi a devenit un proroc şi mai entuziast al lui Carol. Numai Carol şi Carol – că a fost o vreme când era speriat până şi rafinatul intelectual carolingian Naie Naie, care nu-i mai spunea altfel decât «rafinatul carolingian Leahu». Pentru asemenea oameni, care zburau de colo până colo, Dacu nu putea avea niciun fel de stimă – şi cu atât mai puţin când erau şi carolingieni pe deasupra. Marele intransigent, deci, se simţi rău când dădu cu ochii de Leahu, dar nu mai putea da înapoi, pentru că rafinatul intelectual se şi afla lângă el, cu mâna întinsă:

— Ce faceţi, domnule Dacu!

Dacu se văzu silit să răspundă:

— Ce să fac? Mă pregătesc să plec la Bădăcin, să-mi îngrijesc bucăţica de vie, câtă mi-a rămas de la tata!

— Dar de vestea cea nouă aţi auzit?

— Care?

Leahu îi puse sub ochi o ediţie specială:

— Citiţi! Hitler a intrat în zona demobilizată renană!

Dintr-o privire, Dacu află tot: Hitler, supărat că ieri Franţa a ratificat pactul de asistenţă cu Uniunea Sovietică, a trimis azi armată în Renania.

— Ăsta-i război! făcu Dacu.

— De ce? se miră Leahu.

— Pentru că, prin remilitarizarea Renaniei, Hitler calcă tratatul de la Versailles şi pe acel de la Locarno.

— Şi cine să facă război, domnule Dacu?

— Franţa! Şi odată cu Franţa, Anglia! Şi foarte posibil ca şi

Italia să intervină.

— Ei aş! făcu Leahu, cu dispreţ. Nu îndrăznesc ei să facă Germaniei război!

Dacu îl măsură pe Leahu cu coada ochiului şi-i răspunse:

— Eu n-aş putea face afirmaţii atât de precise ca dumneata, dar cred că de data asta Franţa şi Anglia vor face război, domnule Leahu – şi că în acest război va fi şi ţara noastră atrasă.

— Noi să facem război? Dar cu cine, împotriva cui?

— Cu aliaţii noştri contra Germaniei.

— Care aliaţi, domnule Dacu? Franţa? Dar Franţa este aliată cu Uniunea Sovietică. Şi asta o ştiţi: aliaţii aliaţilor noştri sunt aliaţii noştri!… Aşadar, marele nostru patriot Dacu vrea ca România să lupte alături de Uniunea Sovietică – adică să dea ţara pe mâna sovieticilor, pentru ce? Pentru că Germania a ocupat zona renană, care aparţine Germaniei! Ei bine, domnule Dacu, să nu vă fie cu supărare, dar numai de la dumneavoastră nu m-aş fi aşteptat să aud asemenea lucruri! Să ne aruncăm de bună voie în braţele sovieticilor, pentru că Hitler repară nedreptăţile tratatului de la Versailles!

Dacu se învineţi de indignare:

— Nedreptăţile tratatului de la Versailles, zici, domnule Leabu! Dar nu uita că în programul revizionist al lui Hitler mai figurează şi alte nedreptăţi ale tratatului de la Versailles! Pe dumneata Ardealul nu te doare?

— Nu mă doare, domnule Dacu!

— Foarte rău, domnule Leabu! Foarte rău, şi foarte urât!… Cauţi pricină patriotismului meu, în loc să-ţi cercetezi patriotismul dumitale!

— Nu-i cazul, domnule Dacu, pentru că Ardealul n-are ce căuta în toată afacerea asta. Hitler reocupă Renania. Despre Ardeal nici nu este şi nici nu poate fi vorba. Hitler n-are cu noi niciun litigiu. Şi nu va avea nici de aci înainte, dacă nu-l vom provoca printr-o politică nesăbuită…

— Care politică?

— Să nu ne înhăităm cu Uniunea Sovietică!

— Dar cine vrea să aibă de-a face cu Uniunea Sovietică, domnule Leahu? zise Dacu, care se trezea, deodată, în defensivă. Orice, numai nu Uniunea Sovietică…

— Dar atunci cu cine o să faci război contra Germaniei?

— Cu Franţa!

— Şi ce faci cu Uniunea Sovietică?

— Fără Uniunea Sovietică! Eu, în această privinţă am un punct de vedere definitiv precizat: pentru Franţa, împotriva Uniunii Sovietice!

— Aşadar, domnule Dacu, în cazul unui război, vei lupta pentru Franţa şi contra atât a Germaniei cât şi a Uniunii Sovietice! Credeţi că ar fi cu putinţă?

Dacu tăcu. Vedea că nu-i cu putinţă. Încurajat, Leahu continuă:

— Oricum am întoarce-o, domnule Dacu, tot acolo ajungem: noi n-avem voie să ne băgăm capul sănătos sub evanghelie. Remilitarizarea Renaniei e o chestiune care nu ne priveşte. Dar dacă vrem cu tot dinadinsul să ne privească, atunci o vom plăti foarte scump. Pe de o parte, ruşii ne vor bolşeviza iar pe de alta, Hitler ne va arunca în cap, din prima zi, bombe incendiare şi păduchi exantematici sau purici ciumaţi. Ştiţi ce este Hitler în stare să facă. Hitler are cea mai puternică armată din lume. Nimeni nu-i poate ţine piept lui Hitler. La un singur cuvânt al lui Hitler, tremură omenirea întreagă. Şi dacă a intrat în Renania, ştie că poate s-o facă, pentru că nici Franţa, nici Anglia nu vor îndrăzni să-i reziste. Şi să-i rezistăm noi! Noi, cu armata noastră desculţă?

Ultimele cuvinte ale lui Leahu treziră atenţia lui Dacu. Cum se face că acest rafinat carolingian îşi permite să vorbească în termeni atât de ireverenţioşi despre armata lui Carol?

— Domnule Leahu, zise el lui Leahu, aş fi curios să ştiu dacă şi regele priveşte lucrurile aşa cum le priveşti dumneata!

Dârz, Leahu îi replică:

— Dar ce am eu cu regele?

Dacu se opri din mers:

— Parcă te ştiam…

Ca pişcat, Leahu făcu un salt înapoi:

— Ce aţi ştiut, domnule Dacu, nu mai face două parale. Vremurile alea s-au dus. Am crezut în rege, câtă vreme mi s-a părut că e ceva de el! Dar de când îl văd la lucru sunt dezgustat. Nu el este omul care ne trebuie, domnule Dacu! El, în loc să ne scape de desfrâu şi corupţie, mai rău le-a adâncit. El, cu muierea lui neruşinată! Nu, domnule Dacu, nu el poate însănătoşi viaţa publică a ţării. Adevăratul nostru mântuitor e Aureliu Cziucziewicz! Când Aureliu va veni la putere, vom putea respira

aer curat. Sub regimul lui Aureliu Cziucziewicz va fi o adevărată revărsare a Nilului peste acest pământ vlăguit până acum de exploatarea nemiloasă a oligarhiei. Regimul lui Aureliu Cziucziewicz va marca în istoria ţării…

Se opri să răsufle, atât cât îi trebui să-şi aducă aminte că exact cu aceleaşi cuvinte a vorbit în urmă cu ani şi despre Neaţă, în care a crezut, şi despre Jugănaru, în care a crezut, şi despre Carol în care a crezut, şi, cu conştiinţa senină că aşa e drept să vorbească şi despre Aureliu în care crede, peroră mai departe:

— …va marca, zic, în istoria ţării o epocă de admirabilă armonie socială, de solidaritate cinstită şi trainică între toate clasele sociale. Şi numai atunci vom putea spune că am tăiat capul hidrei bolşevice.

Dacu îl privea pe Leahu cu un interes tot mai mare şi se simţea ros de remuşcări. Îşi făcuse despre omul acesta o părere pripită – şi lui nu-i este permis să fie pripit. L-a crezut o lichea de-a lui Carol, un transfug, un fripturist vulgar ca oricare alt politician şi n-a vrut să vadă în ce măsură i se cuvine sau nu calificarea de intelectual rafinat. Dar acest Leahu este, într-adevăr, un intelectual rafinat în cel mai nobil înţeles al cuvântului. Un intelectual de rasă aleasă care nu face decât cinste neamului nostru! Un om care merită să fie dat tuturor ca exemplu de simţire şi gândire. Ura de neîmpăcat împotriva regelui şi a târfei lui, setea de dreptate şi cinste, dovedesc înaltul lui patriotism, cu toate că nu s-ar putea zice că ar fi cine ştie ce bine crescut, când îşi permite să-i spună tocmai lui, că nu el, omul de la Alba-Iulia, care a întregit România, e mântuitorul neamului, ci un asasin ordinar ca Aureliu Cziucziewicz. Dar n-are a face! Lui Leahu e dispus să i-o ierte, pentru că ura lor comună împotriva regelui va trebui să-i apropie – şi poate că, în cele din urmă, Leahu se va convinge că singurul, adevăratul, marele mântuitor al neamului, tot Dacu rămâne.

— Domnule Leahu! zise el, cald, când rafinatul intelectual isprăvi. Cele ce-mi spui mă interesează în gradul cel mai înalt. Dar înţelegi că problema e mult prea gravă spre a o putea dezbate în stradă. Aş ţine mult să stau de vorbă cu dumneata mai pe îndelete.

Leahu se opri şi-i răspunse, încântat:

— Cu cea mai mare plăcere. Dar asta se va putea întâmpla ceva mai târziu, pentru că mâine plec pentru câteva zile în

străinătate, să mă refac!

— O!... Unde?

— În Elveţia!

XX

O rumoare veselă însufleţea străzile. Tineri – fete şi băieţi – îşi strângeau mâna, se felicitau, se îmbrăţişau şi porneau în grup, braţ la braţ, râzând şi glumind. Dacă te mulţumeai doar să-i priveşti, puteai crede că ceea ce le îmbujora chipurile şi le aprindea flăcări în ochi erau fiorii irezistibili ai primăverii. Dar dacă auzeai ce-şi vorbeau, aflai că nu primăvara îi bucura, ci victoria.

Căci măreaţă şi desăvârşită era victoria lor. Mussolini a ocupat toată Abisinia, fără să-i pese de sancţiuni – iar Hitler a ocupat toată Renania, fără să i se pomenească măcar de sancţiuni. Cine să fi îndrăznit? Anglia ori Franţa? Când Hitler şi-a trimis primele treizeci de batalioane în cadrilaterul renan, toată Europa se aştepta ca Anglia şi Franţa să-l alunge de acolo cu forţa armată.

Dar şi Anglia şi Franţa au socotit mai util să-l bombardeze cu note, cu oferte de pace, cu invitaţii la Liga Naţiunilor, cu rugăminţi şi proiecte, la care Hitler a răspuns cu ameninţări şi condiţii. Vrea pace! Dar nu-l sperie războiul. Nu-l sperie nimic. Pe Hitler nu-l sperie nimic!

— Nimic! îşi spuneau, exaltaţi, tinerii care păşeau veseli pe

străzi şi nu se încruntau decât numai când privirile lor întâlneau vreo figură care nu corespundea tipului perfect arian. Pe Hitler nu-l sperie nimic!

— Hitler nu se teme de moarte!

— Nici Mussolini nu se teme de moarte!

— Nici noi nu ne temem de moarte!

Îşi priveau cu mândrie zvastica de la butonieră şi, sub soarele acesta primăvăratec, care plesnea de viaţă şi optimism, băieţii şi fetele numai despre moarte vorbeau, pentru că, de la Hitler şi Mussolini până la şefii lor de cuib, toţi, numai în dragostea de moarte îi creşteau. Veneau fetele şi băieţii aceştia la consfătuiri şi asistau, cu ochii căscaţi de spaimă, de uimire, de nerăbdare, de curiozitate, la cursurile de moarte care le erau predate, cu competenţă şi gravitate, de un Ionescu-Ciurcheni, de un Zizi Grăniceru, de un Lulu Malacu, de un Cantemireanu, de un Prapală, de un Precup, de un Zamfir Vasilescu, de un Leahu, de un Adrian Meridian. Naie Naie vorbea mai puţin. În schimb scria mai mult şi Aureliu vorbea după notele lui.

— Poporul, zicea Naie Naie prin canalul vocal al lui Aureliu, nu înţelege nimic. Poporul trebuie condus de cei care înţeleg, adică de o elită. Dar cine să aleagă elita? Poporul? V-am spus, doar, că poporul nu înţelege nimic. Cum dar să înţeleagă poporul cine este elită sau nu? Elita, deci, trebuie să se aleagă singură. Pe ce trebuie să se întemeieze o elită? Pe curăţenie sufletească, pe vitejie şi pe sărăcie, adică pe renunţarea de bună voie la avere. Dar poporul, ce trebuie să facă între timp? Să trăiască? Nu! Poporul român trebuie să moară – fiindcă moartea este ţelul final al neamului, nu viaţa. Ţelul final nu este viaţa, ci învierea… Va veni o vreme când toate neamurile pământului vor învia, cu toţi morţii şi cu toţi regii şi împăraţii lor, având fiecare neam locul său înaintea tronului lui Dumnezeu. Acest moment final, învierea din morţi, este ţelul cel mai înalt şi mai sublim către care se poate înălţa un neam. Dar, neamul, ca să poată învia, trebuie să moară întâi.

— Ţara românească are nevoie, în vremurile acestea, de oameni tragici şi sintetici! striga nuvelistul Precup.

— De la temniţă înainte începe adevărata verificare legionară! spunea romancierul Zamfir Vasilescu. Cine renunţă la mormânt, renunţă la înviere. Condiţia învierii stă în acceptarea prealabilă, neşovăitoare, senină, a durerilor şi apăsării mormintelor!

— Moartea, marea noastră prietenă, a fost un mijloc de la care «legiunea» nu s-a dat niciodată în lături! proclama Leahu. Moartea este singurul mijloc de a mai înnobila biata turpitudine omenească.

Naie Naie arunca şi el un cuvânt de înălţare:

— Vă propovăduiesc vouă dragostea de moarte, spre a vă dezvolta gustul veşniciei. Fiecare gest pe care-l faceţi, trebuie să vă apropie de moarte.

Nu rămânea în urmă nici Ionescu-Ciurcheni:

— Noi vom muri cu toţii, milioane de tineri, vom muri strânşi unul într-altul şi nimeni nu se va simţi singur. Voi nu vedeţi ce frumos se pregăteşte tinerimea, în toate ţările, de moarte? Ce sunt unităţile şi batalioanele de asalt, legiunile şi armatele lumii de astăzi, decât mase tinereşti strâns legate între ele, legate mai ales prin destinul care le aşteaptă: moartea laolaltă? Niciodată lumea n-a pregătit cu mai multă înţelepciune oameni tineri pentru o moarte colectivă. Într-un război, într-o revoluţie, vor muri numai tineri şi vor muri atât de mulţi deodată, încât nici nu vor simţi că mor cu adevărat.

Lulu Malacu pleda şi el, călduros, pentru moarte:

— Voi ştiţi ce se cheamă destin istoric? Moarte! Dar mesianism? Moarte! Dar dinamizare? Tot moarte!

Leahu vorbea iar:

— Să vedem dacă românul poate rămâne el însuşi, când va începe să se spele în fiecare zi. Eu nu cred. Cineva mi-a atras atenţia că ortodoxia e primejduită în satele unde se introduce săpunul. Ţăranii se convertesc la adventism odată cu spălatul propriu-zis. Sectele merg mână în mână cu higiena. Când vom introduce băi, şcoli înalte, biblioteci, medii culturale, Dumnezeu ştie ce se va alege atunci din fiinţa noastră românească.

Bătrânul general Zizi Grăniceru, cum auzea de Dumnezeu, simţea nevoia să-şi împărtăşească şi el gândurile:

— Dumnezeu vrea să murim cu toţii. Moartea e de la Dumnezeu şi Dumnezeu e cu noi. Dovadă că Dumnezeu e cu noi, este faptul că şi autorităţile ne ajută. Să vă dea Dumnezeu sănătate şi putere ca să muriţi cât mai degrabă şi cât mai frumos!

Adrian Meridian, vestitul fost dadaist Adrian Meridian, unul din cei mai subţiri scriitori ai legiunii de când bancherul Cristofor Kerbalà a rupt relaţiile cu verişoară-sa, frumoasa artistă Zina

Zinaida, completa, cu cele mai subtile mijloace ale lui, ideea generalului Zizi:

— Prin Dumnezeu, care este mistica naţională, ca şi prin mistica naţională ea însăşi, se creează un om desfăcut de abjectul materialism al epocii, se dezghiocează omul de aderenţii epocii actuale şi se face şcoala permanenţelor eroice. El formează omul virtuţilor cardinale: erou, preot, ascet, corectitudine, ostaş, moarte!… Moarte mai presus de orice! Moarte, moarte şi iar moarte!

După ce erau instruiţi asupra tuturor avantajelor pe care le prezintă o moarte cât mai grabnică, tinerii ieşeau în stradă, se încolonau şi o porneau pe străzi, strigând:

— Moarte jidanilor!

*

Fiecare cuvânt al lui Bagradian mergea direct la inima lui Traian Săpunaru, care, totuşi, îl asculta cu o singură ureche, pentru că cealaltă era aplecată spre durerile neamului. De când cu încăierările dintre lăncieri şi naţional-ţărănişti, Bagradian îi căuta mereu pricină. Acum îl ataca pentru felul cum se purta cu muncitorii din întreprinderile aurifere de la Brad-Crâştior.

— Domnul Traian Săpunaru, zicea Bagradian, arătând Camerei cu degetul pe Săpunaru, este preşedintele consiliului de administraţie al societăţii «Mica». Este o afacere care, după propriile ei bilanţuri, a câştigat în zece ani, o jumătate miliard. A împărţit acţionarilor dividende de zeci de milioane. A creat fonduri de rezervă de sute de milioane şi şi-a mărit capitalul de la 24 de milioane cât avea în 1921, la 140 de milioane. Dar ce-a făcut domnul Traian Săpunaru, care vorbeşte atâta despre popor, pentru acei care, prin munca lor, l-au îmbogăţit pe el şi pe acţionari? Ce a făcut pentru muncitorii de la Brad-Crâştior? Nimic! N-a făcut un spital, n-a întemeiat un singur dispensar medical pentru cele douăzeci de sate, în care trăiesc în neagră mizerie familiile celor două mii cinci sute de muncitori. N-a creat niciun mijloc de transport pentru muncitorii care trebuie să străbată zilnic, pe jos, zeci de kilometri din sat până la mină şi înapoi. Muncitorii sunt insultaţi, concediaţi, maltrataţi ca în evul mediu. Domnul Traian Săpunaru nu respectă legile muncitoreşti. Nu a vărsat nici măcar cota prevăzută de legea minelor pentru fondul social de la Casa Minieră. Cota aceasta se ridica la mai

multe milioane. Dar domnul Traian Săpunaru, în loc să folosească aceşti bani spre a construi pentru muncitori spitale şi locuinţe, îi cheltuieşte pentru a-şi întreţine partiduleţul lui caraghios de fascişti!

După ce Bagradian termină, îi luă locul la tribună Traian Săpunaru:

— Domnilor, onorabilul domn Bagradian, ca să-şi verse năduful că naţional-ţărăniştii lui mănâncă bătaie de la naţional-creştinii mei, îi numeşte fascişti caraghioşi. Mai întâi, nu mi-e ruşine să fiu calificat drept fascist, pentru că nu ascund că aş fi. Sunt! Dacă un Hitler şi un Mussolini sunt mândri că sunt fascişti, pot fi şi eu mândru. Cât despre adjectivul «caraghios», aş vrea să mi se spună, cine-i mai caraghios: cel care bate, sau cel care mănâncă bătaie? După aceea, domnilor, ce face domnul Bagradian de la această tribună românească a unei Camere româneşti? Predică bolşevismul!

— Eu? sări Bagradian.

— Dar cine? Eu? Dumneata, şi domnul Jugănaru, şi domnul Bratu…

— Careee? se auzi glasul iritat al lui Bratu. Eu bolşevic? Care va să zică ai început şi dumneata… ca şi legionarii… Eu bolşevic! … Poftim, domnilor! Au luat bidineaua minciunii, au înmuiat-o în vopsea şi vor să mă boiască în roşu. Dar nu le merge, pentru că eu nu am o singură culoare, ci sunt tricolor: am sângele roşu ca viaţa care bate pentru sufletul mulţimii. Am şi galbenul auriu al soarelui care luminează şi însufleţeşte mintea şi inteligenţa noastră. Am şi verdele acela pe care-l fluturaţi dumneavoastră, legionarii şi care este speranţa în victoria de mâine. Aşa că nu sunt bolşevic!

Traian Săpunaru, care asculta cu braţele încrucişate, îi răspunse lui Bratu pe un ton de sfidare:

— Ba eşti! Pentru că şi dumneata şi Bagradian pledaţi pentru cauza muncitorimii şi asta este curat bolşevism. Pentru că, domnilor, ce este doctrina comunistă? Doctrina comunistă este pentru colectivitatea întreagă omenească o neîncetată îndestulare materială. Dar între spiritul capitalist de îmbogăţire individuală şi spiritul comunist de înstărire a clasei proletare, nu vedem decât o unică diferenţă de proporţie şi de metodă. Pe scurt, comuniştii sunt o asociaţie pentru îmbogăţirea colectivităţii proletare!

— Asta ai şterpelit-o cuvânt cu cuvânt de la legionari! strigă Bagradian.

Traian Săpunaru zâmbi superior:

— Adevărurile nu se şterpelesc. Ele pot fi sau respinse, sau adoptate.

— Ca şi cele treisprezece milioane pe care le-ai adoptat în noaptea când ţi-a căzut cărămida în cap! îi răspunse Bagradian.

Robu, care abia intrase în incintă, pentru că, din pricini cu totul independente de voinţa lui, nu nimerise uşa, strigă:

— Să vă fie ruşine, vânduţilor!

Şi vru să se repeadă la Jugănaru, dar în clipa aceea, ceva greu îi căzu din buzunar şi se lovi cu zgomot de bănci.

— Un revolver! strigă Jugănaru. Domnule preşedinte, domnul Robu, după ce că vine beat la şedinţă, mai aduce cu el şi revolvere.

Robu culese de pe jos revolverul, îşi puse sub braţ un pachet lung cu care venise de-afară, şi se apropie de preşedintele Camerei:

— Domnule preşedinte, daţi-mi voie să mă explic: acesta este un revolver pe care l-am confiscat la Fălciu pe vremea alegerilor făcute de dumnealor în 1928, când… Staţi, domnule preşedinte, să mă explic!… Aici, mai am şi o puşcă!…

Desfăcu pachetul şi întinse preşedintelui Camerei o puşcă:

— E o puşcă, domnule preşedinte!… Dumnealor, bolşevicii, cred că puşca-i a mea!… Dar nu-i a mea… Daţi-mi voie să mă explic… Să vedeţi… Puşca asta…

Şi, extenuat, căzu jos în faţa tribunei. Chestorii săriră şi cât ai bate din palme Robu fu evacuat din sală, în timp ce naţional-ţărăniştii, ajutaţi de legionari, acopereau pe Traian Săpunaru de injurii şi huiduieli:

— Huo! Ruşine!… La cârciumă!… Îţi aduci beţivii de la bodegă să tragă cu puşca în noi!… Cărămida!… Vin nou!… Monitorul Oficial!… Hârtia!… Treisprezece milioane!… Fondurile O.P.!… Faci frumos la liberali?… Ţi-arătăm noi ţie, escrocule!

Traian Săpunaru nici nu clipea. Din nou cu braţele încrucişate, demn, mândru, senin, aşteptă până ce adversarii lui obosiră, apoi spuse, liniştit:

— Domnilor, la toate câte mi-a fost dat să aud din partea naţional-ţărăniştilor, voi răspunde cu un singur cuvânt: Sko-da!

O tăcere de mormânt coborî peste întreaga adunare.

Preşedintele Camerei anunţă:

— Domnilor, dau cuvântul domnului deputat Cioarec, care-şi va dezvolta interpelarea în chestia noului proiect de lege a chiriilor.

*

Regele lucra. Era rege şi un rege trebuie să lucreze, dacă-şi iubeşte meseria de rege. Şi el şi-o iubeşte cu pasiune. Nu sunt nici două ceasuri de când a dat unor gazetari australieni cele mai calde şi sincere asigurări că-şi iubeşte meseria cu pasiune şi a avut impresia că ei l-au crezut. Totuşi, Carol găsea că A-tot-puternicul îl face să plătească scump pasiunea aceasta. În faţa lui s-a adunat iar un vraf de dosare – şi el, deşi rege, nu le poate soluţiona decât numai după ce le citeşte.

Stătea într-o rână, cu capul sprijinit în mâna stângă şi întorcea filele cu dreapta... Desigur, dacă meseria îl obligă să citească toate hârtiile care i se vâră sub ochi, le va citi. Dar să fie cel puţin atât de interesante, încât să-i poată justifica oarecum pasiunea. Şi nu sunt. Din păcate, cele mai multe se ocupă de probleme mărunte şi insipide. De aceea, nu o dată, Carol ofta. Hei! În timpul pe care şi-l pierde cu toate prostiile cuprinse în dosare, câte lucruri mari şi frumoase n-ar putea face pentru ţara aceasta! La urma urmei, nu trăieşti ca să mori de plictiseală! Viaţa îşi are un ţel mult mai înalt! Viaţa... Poftim acuma şi bolşevicii! Iar cu poveştile lor! Numai pretenţii şi văicăreli!... Se plâng de regimul din închisori! Direcţia le reţine toate pachetele cu rufe şi alimente... Ca mâncare li se dă de două ori pe zi mămăligă mucegăită... Sunt ţinuţi în frig, flămânzi... bolnavi... goi!... A propos!... Interesantă artista aia argentineană, Ritta de la Plata... I-a căzut azi noapte din cer, ca o mană cerească... Era desperat. Făcuse pe la douăsprezece noaptea o razie prin dosul palatului, dar fără folos. N-a găsit ce-i trebuia. Şi i-a telefonat, furios, lui Spiru: «Spirule, ce-i mizeria asta?... Mă laşi la voia întâmplării!» Spiru a sărit speriat: «Sire, într-o jumătate de oră am sosit!». Şi s-a ţinut de cuvânt!... Ceva neaşteptat. A ţinut-o în audienţă până în zori şi a discutat mult cu ea despre nevoia de a lega relaţii culturale mai strânse cu Argentina. O ţară care este reprezentată de o artistă ca Ritta de la Plata merită admiraţia lumii întregi... Şi că directorul Doftanei îi pune să cureţe closetele şi să dea declaraţii că de aci înainte îşi vor băga minţile

în cap. Şi-i bate! Şi-i pune în lanţuri! Da! Simte că i-ar face plăcere să mai stea o dată de vorbă cu ea… Ce vor? Săpun? Mai vor şi săpun? Frânghie – nu săpun!…

Îndârjit, regele îşi îndreptă spinarea, puse mâna pe toc şi scrise în colţul raportului oficial care însoţea dosarul: «Dacă nu le place, să ne reclame la Moscova».

Se mai înviorase niţel, aşa că deschise dosarul următor cu mai multă încredere în viaţă. De la primele rânduri, lectura îl prinse. Afacerea trezi în el amintiri scumpe… Sunt doisprezece ani de atunci! Prin toamna lui 1924 o cunoscuse pe ea… Pe Lenuţa. Un chip alb, de marmură, luminat de vâlvătaia unui păr atât de încins, încât de la prima apropiere, i-a aprins şi lui inima… Ţine bine minte când s-a întâmplat asta! Izbucnise răscoala de la Tatar-Bunar!… Şi dosarul tot de Tatar-Bunar pomeneşte. E vorba de un proces. După douăsprezece amânări, Curtea cu juri din Galaţi judeca pe nişte jandarmi care, în martie 1925, au arestat o sută de locuitori din Sărăria, judeţul Cetatea-Albă, acuzaţi că ar fi participat la tulburările din Tatar-Bunar. Dosarul spunea că timp de patrusprezece zile ţăranii au fost schingiuiţi de jandarmi, care le-au rupt şi le-au scos oasele de la picioare, le-au ars tălpile cu fierul înroşit, au ţopăit cu cizmele pe pântecul lor, i-au silit să-şi mănânce fecalele şi au ucis nouă din ei, dintre care câţiva au fost îngropaţi de vii şi unul aruncat de viu în fântână. Ancheta ar fi stabilit că ţăranii aceştia din Sărăria n-au avut niciun amestec cu Tatar-Bunarul. Ancheta?… Care anchetă? Adică pe cine să crezi? Pe nişte ţărani bolşevici, sau pe jandarmi, care apără, cu arma în mână, ordinea şi siguranţa statului?

Şi puse rezoluţia cu litere uriaşe: «Să fie achitaţi şi decoraţi dacă n-au fost încă».

Întinse mâna să apuce alt dosar, când intră generalul Mateescu:

— Sire, zise el luând poziţia de drepţi, am onoarea să raportez că legionarii lui Aurică au făcut ceva pe amintirea lui Muică.

Raportul ciudat al lui Mateescu îl miră şi-l înveseli pe Carol.

— Mateescule, eşti foarte glumeţ, dar nu pricep nimic!

— Nu-i nicio glumă, sire! Precum ştiţi, studenţii şi-au convocat congresul la Târgu-Mureş şi au pornit-o într-acolo. În drum, vreo trei mii dintre ei s-au dat jos în gara Sinaia, l-au silit pe mecanicul trenului să-i aştepte, au năvălit pe peron şi câţiva dintre ei, care erau mai aproape, s-au descheiat la pantaloni şi

au udat crucea de pe lespedea pusă pe locul unde a fost ucis Muică. După aia, şi-au făcut cruce, s-au îmbrăţişat, au început să cânte cântece de-ale lor, s-au urcat în tren şi au pornit-o mai departe.

— Aşa! făcu regele, care gusta cu o plăcere nemărginită fiecare cuvânt al lui Mateescu. Şi la Târgu-Mureş?

— Au lucrat şi la Târgu-Mureş după program. Au alungat din congres pe cei două sute de delegaţi de-ai lui Caţă şi au fixat lista oamenilor politici care trebuie ucişi.

— Extraordinar! strigă, radios, Carol. Prin urmare s-a prins!… Bun! S-o afle domnii care nu fac decât să mă bârfească! Nu strică să le intre niţel frica în oase!… Şi cum s-a încheiat?

— Congresul s-a încheiat într-un chip foarte solemn! Au luat jurământul echipelor care trebuie să execute asasinatele!

— Prin urmare, au făcut-o şi pe asta?

— Au făcut-o, sire!…

— În public?

— În public!

— Faţă de miile de delegaţi?

— Faţă de toţi!

Regele rămase o clipă cu gura căscată, apoi începu să râdă în hohote:

— Dar bine, Mateescule dragă, Aurică ăsta-i de-o mie de ori… de un milion de ori mai prost decât se spune!

— Este, sire!

*

Spre seară, Trişcă intră la rege, aferat şi îngrijorat.

— Sire, am două veşti proaste. În primul rând, Dinu! E furios!… Cere arestarea băieţilor!

Lui Carol îi venea greu să creadă că Dinu, şeful unui partid constituţional, cere un act atât de anticonstituţional.

— Să arestăm pe studenţi? Cu ce drept să-i arestăm? Mi-au cerut să le dau voie să ţie un congres. Conform legilor ţării, nu puteam să li-l refuz. Şi domnul Dinu, care vorbeşte atâta despre libertăţile democratice, îşi găseşte să protesteze!

— Sire, mă iertaţi, nu m-am exprimat bine! împotriva congresului protestează numai Jugănaru…

— A! Jugănaru! Păi zi-i aşa! Jugănaru protestează că le-am dat voie băieţilor să se adune! Şi dacă nu le dădeam voie, ce crezi că

făcea Jugănaru? Tot protesta! Ce fac eu, nu-i bine!... Ştii ce te-aş ruga, dragă Trişcă? Să-l întrebi pe mocofanul ăsta de Jugănaru numai atât: dacă pe băieţii ăia trebuie să-i arestez pentru că au ţinut un simplu congres la Târgu-Mureş, ce trebuie să fac ălora care au ruinat ţara cu afacerea Skoda?

— Sire, cu Jugănaru am terminat scurt! Dar ziceam de Dinu!... Dinu cere arestarea băieţilor, nu pentru congres, ci pentru că au făcut cele ce-au făcut la Sinaia.

— Ei! Ce-au făcut? Nu trebuie să-ţi fie ruşine, dragă Trişcă, să-i spui pe nume! Ce-au făcut? Şi pe cine au făcut ce au făcut? Pe un adversar politic!... Să fim serioşi, dragă Trişcă!... Adică dumneata nu faci la fel pe toţi adversarii politici?... Şi domnul Dinu nu face?... Atunci ce sunt ipocriziile astea?... Politica e politică!... Într-o ţară democratică, toate mijloacele de luptă politică sunt îngăduite oricui! Că doar n-o fi vrând domnul Dinu, ca în numele democraţiei naţional-liberale să aibe numai el voie să facă pe cine o vrea ceea ce au făcut băieţii la Sinaia... şi ceilalţi să tacă şi să înghită. Asta nu mai e democraţie, Trişcă, asta e dictatură curată. Aşa că, mai bine s-o lăsăm încurcată. Şi care este cealaltă veste?

— Titulescu!

Ştia şi Trişcă să urască, dar nu şi-ar fi închipuit niciodată că ar putea să încapă în sufletul unui om atâta ură câtă ţâşni deodată din ochii lui Carol.

*

— Ti-tu-le-scu!... Ti-tu-le-scu!... Şi ce vrea iar Titulescu?

— A şi aflat şi m-a şi chemat la telefon de la Geneva. Zice că aşa nu mai poate să continue un singur moment! Că el va cere socoteală, pentru că şi lui i se cere socoteală în străinătate! Că de ce îngăduim să se ţină congrese naţionaliste cu delegaţi de-ai lui Hitler! Că de ce am autorizat în ultima vreme peste trei sute de ziare şi reviste fasciste!... Că de ce nu ne atingem nici măcar cu un fir de pai de legionari, care ucid sau ameninţă cu moartea pe toţi oamenii politici! Şi acuma Sinaia şi Târgu-Mureş!

— Şi să-i răspundem de ce?

— I-am răspuns, sire! Dar răspunsurile mele nu-l mulţumesc şi de asta se întoarce în ţară! Până în trei zile e aici!

— Ca să ne sperie, desigur! rânji regele batjocoritor.

— Probabil! zise Trişcă. Pentru că i-a pus în curent şi pe

naţional-ţărănişti, care au şi anunţat azi după amiază în Cameră că vor face interpelări în chestia externă.

— Vor interpelări în chestia externă, ca să agite chestia internă? Bine! Să le dăm interpelări. Închide, te rog, imediat parlamentul!

— Dar data închiderii a fost fixată pe mai târziu… Pentru 15 aprilie în ajun de Paşti!

— Închide, te rog, parlamentul!

— Cum am să explic lumii, o asemenea măsură?

— Dă orice explicaţii îţi place! Dar mai întâi, închide, te rog, parlamentul!

A doua zi, deputaţii găsiră Camera închisă.

— De ce? întrebară membrii opoziţiei.

— Pentru că deputaţii guvernamentali au cerut ca diurnele să fie scăzute la 500 lei, dar în schimb, îndemnizaţia lunară să fie urcată de la 6.000 la 12.000 lei. Ar fi fost o cheltuială de 30 de milioane. Şi statul n-are de unde!

*

Calm şi răbdător, domnul prim procuror Pârvu îl interoga pe generalul Zizi Grăniceru, preşedintele partidului «Totul pentru ţară», fost garda de fier.

— Domnule general, ce ştiţi despre fapta celor cinci legionari care s-au prezentat la domnii Bagradian şi Robert Cernescu şi le-au cetit sentinţa de moarte?

Generalul Zizi îşi desfăcu larg braţele, nedumerit:

— Dar ce ştiu eu, domnule prim procuror? Moarte!… Sentinţă!… Bagradian!… Cernescu!… De când mama m-a făcut!…

Şi-şi însoţi răspunsul cu o schimă atât de nostimă, încât grupa din dreapta lui începu să râdă în hohote, ceea ce mări îndârjirea grupei din stânga. În grupa din dreapta se aflau conducătorii legionari în cap cu Aureliu Cziucziewicz, iar în grupa din stânga, foşti vechi comandanţi legionari, în cap cu Mătase şi Riza, azi duşmani ai mişcării. Ceea ce aduna aici, în cabinetul primului procuror Pârvu, ambele tabere, ieşea din comun. Foştii legionari ceruseră justiţiei să redeschidă procesul asasinării lui Muică, deoarece au de făcut unele destăinuiri senzaţionale, pentru ca lumea să vadă cine este cu adevărat Aureliu Cziucziewicz, care se pretinde mântuitorul românilor. Guvernul a studiat chestiunea şi – spre uimirea tuturor – a dispus revizuirea procesului.

Diaconu, ministrul justiţiei, dădea şi motivele acestei decizii surprinzătoare:

— Am fost indulgenţi cu legionarii, câtă vreme am crezut că vor renunţa la poziţia lor anarhică şi teroristă. Dacă guvernul liberal a desfiinţat în toamna lui 1933 garda de fier, după câteva luni, la începutul anului 1934, i-a dat voie să-şi reia activitatea, cu o condiţie: să nu se mai numească garda de fier, ci «totul pentru ţară». Guvernul liberal a făcut acest act de clemenţă, cu speranţa că garda de fier, sub noua ei titulatură, va deveni un partid de ordine şi colaborare cu celelalte forţe constructive ale ţării. Dar guvernul constată cu regret că legionarii lucrează după vechile lor metode, pe care, în ultima vreme, le-au agravat. Astfel, de câteva săptămâni au început să ameninţe cu moartea pe cei mai de seamă oameni politici ai ţării. Guvernul, care este dator să vegheze la liniştea şi siguranţa tuturor cetăţenilor, a hotărât, în consecinţă, să pună capăt tuturor acestor apucături, care nu cadrează cu tradiţiile de omenie ale poporului nostru.

Aşa a ajuns bătrânul Zizi Grăniceru, şeful formal al partidului «totul pentru ţară», să fie citat pentru anchetă la cabinetul primului procuror Pârvu, unde se simţea bine în compania amicilor săi, care-i încurajau glumele cu exclamaţii, cu comentarii şi cu hohote de râs. Dar dacă demonstraţiile vesele ale grupei din dreapta făceau să scrâşnească din dinţi grupa din stânga, pe primul procuror Pârvu îl lăsau rece, aşa cum îl lăsa rece şi dezinvoltura, destul de amuzantă, cu care Zizi se scutura de orice amestec în isprava celor trei legionari. Impasibil, cu gesturi măsurate, aproape zgârcite, primul procuror scoase din dosar o hârtie şi i-o întinse lui Zizi:

— Poftim, domnule general, citiţi-o! Este o copie după sentinţa de moarte!

Zizi nici nu se osteni să ia hârtia din mâna primului procuror.

— Glume de-ale băieţilor! zise el.

— Ba! replică Pârvu. Eu cred că nu-i vorba de glume. Băieţii dumneavoastră, domnule general, nu prea glumesc.

— Asta-i adevărat! făcu Zizi, glumeţ. Băieţii mei nu glumesc! Dar mie-mi place să fac uneori câte o glumă! Şi dacă vrei să ştii adevărul, domnule prim procuror, uite că ţi-l spun: scrisoarea asta eu am compus-o. Dar nu-i o ameninţare serioasă. E mai mult simbolică.

— Simbolică? Ce-i asta, simbolică?

— Simbolică, domnule prim procuror, înseamnă neserioasă.

— Iar neserioasă? întrebă primul procuror. De ce e neserioasă, domnule general?

— Adică o fi şi serioasă! răspunse Zizi făcând cu ochiul amicilor lui.

— Nu vă supăraţi, domnule general! zise primul procuror, care nu-şi pierdea de loc cumpătul. Aş vrea să ştiu: e serioasă, sau nu?

— Bine, domnule prim procuror, dacă ţii atâta, atunci îţi fac pe plac: e serioasă. Şi dacă vrei să mă dai în judecată, o să-ţi spun mersi. Nouă, un proces nu ne poate fi decât de folos. Orice proces ne aduce noi aderenţi! Aşa că un proces nu ne sperie. Ba, te şi rog să ne faci. Un proces.

Primul procuror aruncă o căutătură piezişă spre grupul lui Mătase şi Riza, apoi îl întrebă pe Zizi:

— Dar de cazul domnului Costică Sofian ce ştiţi?

— Sofian? Cine-i ăsta? Nu ştiu nimic.

— Nici de o sumă de douăzeci de mii de lei?

Zizi întoarse capul către ai lui şi-i întrebă cu un zâmbet candid:

— Ce-i aia o sumă de douăzeci de mii de lei? Voi aţi auzit ceva?… Nu?… Aţi văzut, domnule prim procuror?… Nu ştie niciunul ce-i aia douăzeci de mii de lei.

— Ia aduceţi-vă aminte, domnule general! E vorba de cei douăzeci de mii de lei pe care i-aţi primit de la domnul Sofian, ca să-l ucideţi pe Schnitt!

— A! exclamă generalul, care părea luminat în sfârşit. Ăi douăzeci de mii de lei ai lui Sofian? Păi de ce-mi vorbeşti în cimilituri, domnule prim procuror? Pe ăia, da, i-am luat! Parcă cine zice că nu? I-am luat şi i-am dat lui Riza să-i folosească în alegerile din 1933, împotriva lui Schnitt… dar nu să-l omoare, Doamne fereşte! Aşa e, băieţi?

— Aşa e! răspunseră, dându-şi coate, cei din dreapta biroului.

— Ba minţi! răcni Riza, din stânga. Eşti bătrân, dar minţi fără ruşine. La 13 decembrie 1933, după ce ai luat banii de la Sofian, m-ai chemat şi mi-ai dat ordin să-l omor pe Schnitt. Eu am refuzat, pentru că am vrut să ştii că noi, legionarii, nu vrem să fim mercenari şi nu ucidem pentru parale. Dar dumneata şi ăilalţi de colo, de când a căzut Crai-Voievod care vă umplea de bani, de teamă să nu daţi faliment, aţi început să vă tocmiţi pe la toţi

moşierii şi pe la toţi negustorii… Ne-am făcut de râs, domnule general! Ne-a luat lumea la ochi!

— Nu ţi-e ruşine! mugi Aureliu. Calci garda în picioare?

— Tu să taci! strigă Mătase, care-l dădu la o parte pe Riza, ca să-l poată privi pe Aureliu drept în faţă. Tu să nu deschizi gura, că nu te întreabă nimeni! Mai bine ai face să ne spui unde te-ai ascuns în noaptea de 30 decembrie? Ştiu că te întreb degeaba, pentru că niciodată n-ai să poţi da un răspuns Ce-ai făcut în noaptea de 30 decembrie, când alţii erau arestaţi pentru tine?

— Trădătorule! urlă Aureliu.

— Eu sunt trădător, sau tu care l-ai trădat de atâtea ori pe Caţă, ca să-ţi înjghebi singur legiunea arhanghelul Mihail? Eu, sau tu, care ai trimis de atâtea ori pe oameni la moarte, în timp ce tu nu mai ştiai în ce gaură de şarpe să te ascunzi? Eu, sau tu, care-ai primit bani şi de la trezorierul lojii masonice a marelui Orient al României… şi de la Beliotis care-ţi fabrica în uzinele lui până şi insignele pentru oamenii tăi… şi de la Schnitt şi de la toţi românii şi de la toţi jidanii care-ţi dădeau, pentru că aveau nevoie de oameni ca tine? Eu, sau tu care ai cerut asasinilor lui Muică să nu facă recurs şi să se lase definitiv condamnaţi, pentru că te temeai că dacă li se dă drumul ar mai spune cine ştie ce lucruri pe care ai vrea să le vezi îngropate pe veci? Eu sunt trădător, sau tu, care împingi atâţia tineri nevinovaţi să se sinucidă de frica ta, pentru că nu şi-au putut duce la capăt crimele pe care îi sileai să le săvârşească pentru interesele tale? Eu sunt trădător sau tu, alcoolicule şi desfrânatule, care ţi-ai dus banda de derbedei la mănăstirea Agapia, ca să siluiască maicile de acolo?… Eu sunt trădător sau tu, care te-ai ascuns în noaptea de 30 decembrie fără să te întrebi ce se întâmplă cu ceilalţi? Şi mai îndrăzneşti să mă faci pe mine trădător? Ticălosule! Taci?… De ce taci?… Cine-i ovreica din strada Nicu Vodă 13 la care te-ai ascuns în noaptea de 30 decembrie?

— Ai să mi-o plăteşti! şuieră printre dinţi Aureliu, ameninţându-l cu pumnul pe Mătase.

— Ştiu! Ai şi hotărât asta! Dar n-o să mă ucizi până n-o să spun tot ce ştiu despre tine şi până ce n-o să-mi răspunzi cine e cucoana din strada Nicu Vodă 13!… Şi încă ceva: ai face bine să ne spui: din ce bani trăieşti? Care ţi-e meseria? De unde îţi dă mâna să iei în arendă vile şi moşii pe malul mării? Dar zecile de publicaţii cu ce fonduri le scoţi? Dar camionetele? Dar

manifestele şi circulările? Dar călătoriile echipelor tale?… Cine-ţi dă toate milioanele astea, corcitură nespălată ce eşti?

— Ai să mi-o plăteşti! răcni Aureliu, cu spume la gură.

— Vândutule! zbieră Zizi la Mătase. Aureliu, corcitură?… Aureliu e mai curat român decât tine… Mai bine ai face să ne spui de la cine iei bani pentru gazetă! De la Neaţă? Dar Neaţă de la cine ia?

Mătase se întoarse către Zizi care stătea la doi paşi de el:

— Să-ţi ţii şi tu gura, ciocoiule, că eşti şi tu român, ca şi ăsta, de când ai venit din Fanar!… Ciocoiule!… Ciocoi fanariot şi asasin!… Toată istoria familiei tale e plină de crime!… Şi acuma un nepot de-al tău a depus jurământ în faţa acestui leah scârbos să mă ucidă şi pe mine! Criminalilor!… Toţi sunteţi nişte criminali!… Şi tu… Şi tu… şi tu!…

— Ai să mi-o plăteşti! urlă Aureliu, gata să se arunce asupra lui Mătase.

Primul procuror care urmărea cearta cu un aer distrat, ca şi cum spectacolul i s-ar părea suficient de mediocru, găsi momentul să intervină:

— Domnilor! domnilor!… Vă rog… aici nu-i sală de întrunire… vă rog… n-are niciun rost… suntem toţi români… Mai încet! Nu înţeleg de ce vă certaţi!… Şi dumneavoastră, domnule general, să mă iertaţi că v-am deranjat! Sunteţi liber!

Generalul Zizi se clătină sub greutatea loviturii:

— Liber? De ce? Eu credeam că o să mă arestaţi!

— Nu văd vreun motiv serios, domnule general!

Bătrânul îşi trecu, nervos, mâna prin barbişon şi începu să zbiere:

— Cum nu vezi, domnule prim procuror? Mă chemi aici şi zici că nu vezi? Eu credeam că eşti om serios şi m-am şi pregătit de puşcărie! Poftim!… Uită-te aici!

Şi desfăcu sub ochii primului procuror un pachet din care scoase o perie de dinţi, o pastă şi un sul de hârtie igienică.

— Ai văzut? continuă el. Am aici pentru cel puţin două săptămâni… şi dumneata-mi zici că nu vezi!

— Dacă nu-i cazul! răspunse magistratul, amabil.

— Cum nu-i cazul, domnule? strigă bătrânul, cu glasul întretăiat de revoltă. Nu ţi-e ruşine?

— Regret, domnule general! Nu-i cazul!

— Eşti un dobitoc şi un măgar! Asta eşti! Iei un om bătrân ca

mine de acasă… şi-i zici că l-ai deranjat de pomană! Asta-i bătaie de joc! Este o neruşinare! Să ştii că dacă nu mă arestezi, te reclam!

Primul procuror Pârvu îşi adună liniştit bârtiile şi după ce termină, se ridică:

— Ce pot să vă fac, domnule general, dacă nu-i cazul?

Desperat că-l vede pe domnul prim procuror gata să plece, îl apucă de braţ şi începu să-l scuture:

— Justiţie e asta? Asta-i barbarie, nu justiţie! Asta-i crâşmă! Asta-i dugheană jidănească… Eu să vin aici de bună-credinţă şi el să mă lase liber!

Dar simţi că strigă în deşert. Totul e pierdut. Orice ar face şi ar spune, primul procuror nu-i va zice nici măcar: dă-te încolo! Dezamăgit, bătrânul îşi adună resemnat periuţa, pasta şi sulul de hârtie igienică – şi-i întinse primului procuror mâna:

— Te rog să mă ierţi, Pârvule dragă! Văd că nu ne putem înţelege! Plec… dar să ştii că-mi pare rău! Îmi pare foarte-foarte rău! Abia acu văd că nu-mi eşti prieten! Nu te-ai purtat frumos cu mine! De loc! Dar ştii: de loc!

Oftă:

— De! Dacă nu-i noroc, nu-i!… Poate altă dată o s-o nimeresc mai bine!

*

În drum spre ţară, Titulescu avusese destul timp să mediteze îndelung asupra situaţiei Europei, asupra situaţiei României şi asupra situaţiei lui personale. Cât a stat la Geneva, reprezentanţii presei străine nu l-au lăsat să răsufle cu întrebările lor: Ce este la dumneavoastră în ţară, domnule ministru? Război civil? Răscoală? Sat fără câini? Dar tratatul de la Versailles? Nu mai ţine seama nimeni, la dumneavoastră, de tratatul de la Versailles? Dar Mica înţelegere? Dar pactele de asistenţă cu Uniunea Sovietică, cu Franţa, cu Cehoslovacia, cu Polonia?…

Şi din nefericire, întrebările lor sunt îndreptăţite de ştirile care-i veneau din ţară. Guvernul a anunţat că ia măsuri contra legionarilor, dar, ca de obicei, măsurile au servit poliţiei şi armatei să împiedice, cu beţele de cauciuc şi cu patul armei, orice demonstraţie pentru pace, să dizolve secţiile blocului democratic şi să aresteze pe membrii frontului studenţesc

democratic, vinovaţi că au lipit nişte afişe împotriva congresului de la Târgu-Mureş. De legionari, însă, nu se atinge nimeni. Cu atât mai puţin s-ar fi putut gândi cineva să se atingă de naţional-creştinii lui Caţă şi ai lui Traian Săpunaru. Măsurile anunţate împotriva anarhiei fasciste, parcă fuseseră un îndemn sau, mai curând, un semnal ca anarhia să se întindă şi mai mult şi să ia forme şi mai grave. Niciodată cămăşile albastre şi cămăşile verzi nu s-au ciomăgit între ele cu atâta sălbăticie – dar niciodată n-au lucrat ele după o tactică atât de apropiată, ca în vara anului 1936. Cămăşile albastre şi cămăşile verzi vânau ziua în amiaza mare pe trecători şi-i băgau – primii, în casa lor albastră de pe strada Izvor – ceilalţi, în casa lor verde de pe strada Imprimeriei, unde-i buzunăreau şi-i schingiuiau, pentru ca după aceea să-i zvârle în stradă, ori de-a dreptul în Dâmboviţa, sub ochii poliţiei care privea, râdea, dar nu vedea nimic. Şi la mijloc regele, care făcea politică externă pe cont propriu, fără să-l consulte pe ministrul său de externe... Asta-l rodea pe Titulescu mai mult decât toate: amestecul regelui, nu numai direct, dar din ce în ce mai oficial, în politica externă! Regele asmuţea cămăşile verzi şi albastre – dar în acelaşi timp îşi poftea musafiri, spre a face declaraţii pacifice şi democratice, în cadrul unor exhibiţii ridicole şi ruşinoase... Pentru că ce alta au fost decât o exhibiţie ridicolă şi ruşinoasă toate serbările organizate săptămâna trecută în cinstea celor doi şefi de stat din Mica înţelegere: prinţul regent al Iugoslaviei şi preşedintele Cehoslovaciei! Şi ce alta au fost decât nişte flecăreli neruşinate, declaraţiile regelui:

— Scumpi aliaţi, interesul de căpetenie al Micii înţelegeri este să menţină frontierele actuale şi să apere pacea. Politica Micii înţelegeri este bazată pe respectul obligaţiilor internaţionale, iar forţa ei pe indestructibila ei unitate. Este în interesul Micii înţelegeri să rămână credincioasă Societăţii Naţiunilor!

Şi ca să se facă bine de râs, şi-a mai chemat musafirii şi la o paradă a străjerilor lui, ca să vadă cum se prăbuşesc tribunele. A fost o sărbătoare demnă de regele Carol II! A început cu surle şi fanfare pe câmpul Cotrocenilor şi s-a încheiat cu vaiete şi ambulanţe, la Morgă şi la spitale. Şi toate astea ajung la urechea străinătăţii, unde se găsesc, slavă Domnului, destui duşmani, care să speculeze, cu voluptate, orice amănunt împotriva ţării, tocmai acum, când ţara are nevoie de credite mai multe şi de mai multe alianţe – şi la toate astea trebuie să dea el răspunsuri,

el, ministrul de externe al ţării, el singurul om politic român în care au încredere puterile apusene. Ce să răspundă ca să dea satisfacţie Franţei şi Angliei şi să nu se pună în contradicţie cu politica regelui? Aceasta era întrebarea pe care şi-o punea Titulescu în timp ce-şi exprima, în termeni extrem de subtili, îngrijorările faţă de rege, care-l primise în audienţă, cu câteva minute înainte de consiliul de miniştri convocat în cinstea ministrului de externe:

— Sire, trecem un moment foarte greu. Toată Europa se uită la noi. Mi-am mai permis să vă avertizez că aliaţii noştri sunt foarte atenţi la felul cum evoluează curentele favorabile unei Germanii revizioniste!

— Şi eu, domnule Titulescu, ţi-am mai spus că lucrurile se cam exagerează în străinătate. Noi continuăm să facem politica de pace a Franţei şi Angliei.

Vorbea, dar în urechi îi mai răsunau, proaspete şi sugestive, cuvintele lui Baldwin, primul ministru al Angliei: «Ar fi bine ca Mussolini să ştie că noi, cu sau fără Abisinia, îi păstrăm aceeaşi stimă de mai înainte, şi că sperăm să fim iar prieteni!» şi apelul fostului prim ministru al Franţei, Flandin: «Lăsaţi sancţiunile, sire, şi faceţi ceva pentru Mussolini!» Dar ce poate face pentru Mussolini mai mult decât politica de pace a Franţei şi Angliei?

— Sire, răspunse Titulescu, Anglia şi Franţa au toată încrederea în regele României, dar s-ar părea că, dincolo de voinţa regelui, se petrec unele lucruri destul de grave, care…

Rănit în demnitatea lui, regele se făcu roşu ca focul:

— Dincolo de voinţa mea? Nimic nu se petrece în ţara românească dincolo de voinţa mea!

Lui Titulescu îi stătea pe limbă să-l întrebe pe Carol: în acest caz, scrisorile de ameninţare şi sentinţele de moarte? Totuşi, se feri să facă cea mai mică aluzie.

Dar în sufletul lui bănuiala încolţi deodată şi se transformă iute în certitudine: regele nu era străin de scrisorile acestea, care au fost expediate oamenilor politici cu ştiinţa şi cu voinţa lui – în ce scop? Asta nu mai putea înţelege.

— Sire, zise Titulescu, este o fericire pentru ţară că voinţa regelui stă mai presus de voinţa oricui!

Şi trecură în sala unde se adunaseră miniştrii. Cum îşi luă locul, regele dădu peste un spectacol care-i cuceri tot interesul: două muşte, la fel de puţin curioase ca şi el să asculte expozeul

lui Titulescu, se urmăreau fără oboseală, pe masa lui de lucru. Dar oricât de mult i-ar fi plăcut jocul muştelor, Carol, fără să vrea, prindea frânturi de fraze, pe care le-a mai auzit de-atâtea ori şi care-i dădeau totdeauna o poftă irezistibilă de a-şi lua lumea-n cap… România legată de Iugoslavia prin pactul Micii înţelegeri… de Turcia prin pactul balcanic… de Liga Naţiunilor prin pactul celor 52 de naţiuni de Anglia şi Franţa prin credite… Locarno… sancţiunile… relaţiile cu Uniunea Sovietică… pactul austro-german… conferinţa strâmtorilor de la Montreux… Mussolini!… (Aha Mussolini!… Faceţi ceva, sire, pentru Mussolini!)… Ordinea internă… pacea… Aici, regele îşi aminti că Neaţă face şi el ce poate pentru Mussolini: «Mussolini, zice Neaţă, nu vrea război. Vrea pace. Şi în tot cazul, nu trebuie să confundăm revizuirea unui tratat cu rectificarea frontierelor. Rectificarea frontierelor nu se poate face decât prin război. Iar revizuirea urmărită de ducele Mussolini are ca scop tocmai evitarea războiului»…

Glasul lui Trişcă îl făcu pe rege să tresară de bucurie: Titulescu isprăvise.

— Domnule Titulescu! zicea Trişcă, solemn, – în numele maiestăţii sale regelui şi al consiliului de miniştri, te felicit din toată inima pentru politica externă pe care o duci.

Regele se ridică:

— Domnilor miniştri, propun să votaţi o moţiune, prin care eu şi guvernul aprobăm în întregime şi ne solidarizăm fără nicio rezervă cu politica externă a domnului Titulescu. De asemenea, eu şi guvernul exprimăm domnului Titulescu adânca noastră gratitudine pentru opera înfăptuită precum şi încrederea noastră nelimitată în îndeplinirea misiunii sale… Iar în numele meu personal, domnule Titulescu, te rog să-ţi faci vacanţa în linişte, pentru că trebuie să fii sănătos, nu numai spre binele dumitale, ci spre binele nostru al tuturor, spre binele ţării.

Era atât de emoţionat regele când pronunţă aceste cuvinte, încât Titulescu se simţi şi el, tulburat.

— Sire, răspunse Titidescu, emoţionat. Cu încrederea maiestăţii voastre şi cea a guvernului, voi putea să lucrez mai departe şi să aduc contribuţia noastră românească la politica de pace şi împotriva politicii de război pe care o duc ţările totalitare!

Regele îi scutură mâna:

— Aşa să-ţi ajute Dumnezeu!

Întins confortabil pe un chaise-longue pe terasa hotelului, Titulescu sorbea cu nesaţ liniştea – liniştea care părea că ar cânta, în peisajul viu colorat, sub soarele dulce al acestui sfârşit de august. Aici, la Mont-Dore, în Franţa, Titulescu venea deseori să prizeze doza de odihnă care-i lipsea în zbuciumata lui activitate politică. Crezuse că-şi va putea lua ceva mai devreme vacanţa la care-l îndemnase regele, în însuşi interesul ţării, dar nici n-ajunsese bine la frontiera franceză, când dădu în ziare peste o ştire care-l stupefie: legionarii iar au ucis! De data asta, a căzut victimă chiar unul de-ai lor: Mătase!… Şi-n ce condiţiuni! L-au căutat la spital – unde, unele ziare spuneau că se internase pentru operaţie, altele că se ascunsese de frica lor – au tras în el treizeci şi opt de gloanţe, i-au ciopârţit cadavrul cu o toporişcă, au îngenunchiat, şi-au făcut cruce, s-au îmbrăţişat şi s-au dus la poliţie să se predea… Ziarele erau pline de amănunte care aruncau o lumină specială asupra situaţiei din ţară. De pildă, Aureliu Cziucziewicz, în loc să fie arestat, făcea plajă la Carmen-Sylva, unde era găzduit de însuşi subsecretarul de stat de la interne, Belciug. Din exces de zel, un judecător de instrucţie a lansat împotriva lui Aureliu un mandat de arestare, dar legionarii au rupt mandatul în bucăţi şi l-au schingiuit atât de rău pe comisarul de poliţie, încât acesta a trebuit să fie dus la spital. Ziarele arătau, apoi, că Mătase, înainte cu o săptămână, a publicat în foaia lui lista celor nouă legionari însărcinaţi să-l ucidă, şi nu s-a înşelat cu niciunul. Toţi nouă şi-au descărcat revolverele în el. Dar ceea ce-l înfioră pe Titulescu mai mult decât toate fu un detaliu – care pentru el era departe de a fi un detaliu şi asupra căruia îi atrăsese atenţia secretarul său:

— Nemaipomenit, domnule ministru! Anul trecut, Cziucziewicz i-a trimis vorbă lui Mătase că acceptă să se împace cu el, numai dacă vă împuşcă pe dumneavoastră!

Titulescu simţi atunci o nevoie imperioasă de destindere, şi se pregăti să plece îndată la Mont-Dore să se mai reculeagă puţin, înainte de a transmite la Bucureşti obişnuitul lui telefon de demisie, dar o veste la fel de dezagreabilă reclama urgent prezenţa lui la Geneva: în Spania a izbucnit războiul civil. Titulescu plecă la Geneva să asiste la lupta titanică pe care o desfăşurară democraţiile apusene să convingă omenirea că

ajutorul dat de Hitler şi Mussolini ofiţerilor fascişti spanioli împotriva guvernului republican spaniol de la Madrid este o chestiune internă a Spaniei în care, oricine are o simţire cu adevărat democratică, n-are vreun drept să se amestece – şi numai după cinci-şase săptămâni, când văzu că aceste principii curat democratice au ieşit triumfătoare, se simţi obosit. Astfel că de aseară, Titulescu se găsea la Mont-Dore, în vacanţă. Respira larg. Se simţea tânăr. Necazurile se estompaseră mult. Liniştea de aici îl cufunda într-o stare de beatitudine, din care numai pasiunea lui pentru discursuri şi conversaţii l-ar fi putut smulge. Trăia!… Nu făcea nimic!… Stătea întins, acoperit cu o pătură subţire până la brâu… şi era atât de bine dispus, încât îşi permise un gând glumeţ: în definitiv, a fi ministru de externe al României, e ca şi cum ai fi…

— Excelenţă, telefonul!

Îl chema Bucureştii. La telefon îi vorbea secretarul său general de la externe:

— Allo, domnul Titulescu!… Aici Rădulescu!.. O lovitură de teatru!… Trişcă a demisionat!

— Da? făcu surprins, Titulescu. Şi cine vine în locul lui?

— Trişcă, domnule Titulescu!

— Şi de ce a plecat Trişcă? Şi de ce în locul lui a venit Trişcă?

— Pentru că socoate că a sosit momentul să se facă în guvern o largă remaniere…

— Remaniere? Ce-i trebuie remaniere?

— Ca să poată parcurge… zice el ultima etapă a guvernării!

— A, da! Se împlinesc acuşi patru ani! Şi pe cine a scos din guvern?

— N-a scos pe nimeni, domnule Titulescu… în afară de…

Aici se opri.

— În afară de cine? întrebă Titulescu, care, fără să-şi explice de ce, deveni nervos.

— În afară de dumneavoastră!

Titulescu îngheţă:

— Cum? Nu mai sunt la externe?

— Nu, domnule Titulescu. De azi dimineaţă, ministru de externe este Diaconu.

Titulescu se sprijini de perete şi ţipă cât putu în receptor:

— Care va să zică m-au concediat ca pe un servitor netrebnic?

— Domnule Titulescu…

Fostul ministru de externe atât a mai putut auzi, pentru că îndată se prăbuşi, leşinat, pe parchet.

*

Cu cât opera de restauraţie creştea, cu atât creştea şi conştiinţa regelui Carol, că este primul cetăţean al ţării. În zadar a îndrăznit corespondentul unui ziar german să protesteze:

— Vai, sire, vă este interzis să fiţi cetăţean, pentru că sunteţi rege!

Regele i-a răspuns, blajin, dar fără drept de replică:

— Da! Dar eu gândesc, ca şi strămoşul meu Frederic cel Mare, care avea un sentiment profund al îndatoririlor sale, că un rege este primul cetăţean al ţării.

Cu toate acestea, deşi ca prim cetăţean al ţării avea atâtea griji pe cap; fiul, aleea Vulpache, partidul naţional-ţărănist, Miţa, legionarii, miss Kilometru, filantropia, băncile, democraţia, Margot, Didina, fabricile, armata, Eugenia, Francisca, Marcela, comenzile de armament, Veta, Lina, Leonora, Valerica, Cleopatra, Hitler, Riki, Ţigăncuţa, Anglia, Franţa, Fifi, Anişoara şi atâtea şi atâtea altele, câte poate avea un rege tânăr şi energic care lucrează optsprezece ore pe zi – lui Carol îi mai rămânea timp să fie ros de îndoieli: a făcut sau n-a făcut ceva pentru Mussolini? Câteodată i se părea că a făcut, altă dată că n-a făcut, până a ajuns la concluzia că ceva a făcut, dar încă n-a făcut totul spre a putea spune că a făcut ceva. Mai lipsea un gest! Un semn! Un act public, care să exprime, în mod sugestiv şi răsunător, admiraţia nemărginită a poporului român pentru succesele extraordinare înregistrate de Mussolini în geniala lui operă de reconstruire a imperiului roman, care corespunde atât intereselor italiene, cât şi celor franco-engleze.

Se sfătui regele cu Trişcă. Se sfătui cu Lenuţa. Se sfătui cu generalul Spiru Maramă, cu generalul Mateescu, cu Serafim Mărunţelu, cu Beliotis, cu Schnitt şi, bineînţeles, fiecare avu altă părere. Unul propuse să i se dea lui Mussolini, în dar, o moşie care tot era destinată exproprierii, aşa că putea fi uşor sacrificată. Altul, să i se doneze un regiment. Al treilea, să-l numească doctor honoris causa al tuturor facultăţilor din ţară. Al patrulea, să fie puşi jidanii să construiască în centrul capitalei o piramidă care să întreacă în măreţie piramida lui Keops şi care să se numească piramida lui Benito. Ideea aceasta venea de la

Schnitt, care se oferea să dea fierăria şi betonul armat. Al cincilea… în sfârşit, numai lucruri banale, lipsite de interes şi mai cu seamă, lipsite de orice fel de strălucire şi rezonanţă.

Obosit de atâtea sfaturi absurde, Carol hotărî să rezolve el singur problema. Şi o rezolvă. Peste câteva zile, presa fu convocată la mareşalatul palatului:

— Băieţi, maiestatea sa regele l-a decorat pe Mussolini!

— Ce fel de decoraţie? întrebară, înfriguraţi, gazetarii.

— «Straja Ţării»!

— Straja Ţării? se mirară băieţii. N-am auzit. Este o decoraţie nouă?

— Absolut nouă! Abia azi a ieşit de la turnătorie. Maiestatea sa regele a hotărât s-o acorde numai celor care se disting pe tărâmul educaţiei fizice şi morale a tineretului. Primul care primeşte decoraţia aceasta este ducele Benito Mussolini.

Seara, Carol se culcă, printre altele, cu telegrama de mulţumire a ducelui şi cu conştiinţa simţitor uşurată:

— În sfârşit, îşi zise el, am făcut pentru Mussolini ceva!

XXI

După o scenă lungă şi furtunoasă cu fratele Nicolae – şi cu fratele Nicolae avea în ultimul timp scene tot mai lungi şi mai furtunoase – regele îl chemă pe Spiru Maramă care aştepta de peste o oră să fie primit.

— Ce mai nou, Spirule?

— Sire! răspunse Maramă, întinzând regelui o hârtie. V-am adus încă una de-a legionarilor!

Era «încă una» din publicaţiile trase la şapirograf, şi atât de cunoscute lui Carol. De luni şi luni de zile, legionarii făceau, în foiţele astea mari cât patru pagini de caiet, o paralelă între cazul lui Eduard al VIII-lea al Angliei, care a renunţat în toamna trecută la tron spre a se putea căsători cu o simplă burgheză, şi legătura dintre Carol şi «târfa» lui din aleea Vulpache. După ce-şi aruncă ochii asupra hârtiei, regele zise:

— Dă-i dracului!

Rostise cuvintele acestea cu atâta dispreţ, încât puteai crede că va arunca foiţa la coş. Dar hârtia nu merse la coş. După ce o împături frumos, regele o băgă cu grijă în sertar.

— Aici nu se pierde! făcu el fără nicio intonaţie în glas.

— N-am isprăvit, sire! zise prefectul. Mai am ceva! O epistolă!

Carol desfăcu plicul şi-şi ridică sprâncenele, mirat. Scrisoarea-i venea de la Aureliu Cziucziewicz, care-i făcea cunoscut că studenţii nu-l mai iubesc pe regele ţării pentru că duce o politică străină de interesele neamului – şi că, dacă este adevărat ceea ce se spune, că ar sprijini pe sovietici, să ştie vodă că soldaţii vor trage în ofiţeri. Maramă se uită fix la rege, care citea – şi când văzu că mustăcioara începe să-i joace, se aştepta la o explozie. Dar în loc de explozie, nu auzi decât un mormăit între dinţi:

— Auzi cum încheie! Cică «să ne vedem sănătoşi!» Parcă am fi păscut porcii împreună!

Şi se opri. Un cuvânt să fi scos mai mult! O înjurătură! Nimic! … Şi plicul parcurse, în tăcere deplină, acelaşi drum, spre sertar, ca şi foiţa. Cum întoarse cheia, regele parcă ar fi închis, definitiv, şi incidentul. Totuşi rămânea indispus. Vedea Spiru Maramă că regele nu este în apele lui. Era distrat, uneori neatent – şi mai puţin accesibil la glume, ca de obicei. Îngrijorat, Maramă încercă să-l mai înveselească şi-i vorbi de protestele isterice cu care opoziţia a primit azi după amiază, în Cameră, noul program al guvernului.

— Ce ne făgăduieşte iar guvernul? a strigat Bagradian. Că se va interzice clerului să participe la campaniile de ură! Ei şi?… Că uniformele politice vor fi desfiinţate! Ei şi?… Că societăţile secrete vor fi dizolvate! Ei şi?… Că trusturile şi cartelurile industriale vor fi controlate! Ei şi?… Că universităţile vor înceta de a mai fi focare de agitaţiuni anarhice şi acţiuni criminale. Ei şi?… Că studenţii vor înceta de a mai fi agenţi ai organizaţiilor teroriste! Ei şi?… Că vor fi pedepsite profesoarele care impun fetelor de liceu să-şi arboreze pe uniforma şcolară zvastica! Ei şi? … Că legea pentru încurajarea muncii naţionale va fi aplicată cu severitate! Ei şi?

— Bun! Şi concluzia? întrebă regele.

Pentru Spiru Maramă nu mai putea fi nicio îndoială; dacă regele e grăbit să audă concluzia, înseamnă că argumentaţia lui Bagradian nu-l amuză. Şi dacă argumentaţia lui Bagradian nu-l amuză, înseamnă că scrisoarea lui Cziucziewicz l-a supărat.

— Sire, zise el. Nicio concluzie! A început cu «ei şi» – şi a terminat cu «ei şi»! Dar a propos de «ei şi»!… Azi a sosit trupa de balet de la Viena. Ceva extraordinar, sire! Blonde multe, dar

ce blonde! Dacă…

— Dar ăia din Valea Jiului s-au liniştit?

Spiru Maramă se întristă. Azi nu mai e chip să te înţelegi cu regele. El îi vorbeşte despre cele mai frumoase blonde din toată Europa – şi el vrea să ştie dacă «ăia» din Valea Jiului s-au liniştit. Asta le mai lipsea: să nu se liniştească! După ce toţi bolşevicii ăia din Petroşani, Petrila, Aninoasa, Vulcan, Lupeni, s-au înţeles între ei să lase lucrul, pentru că nu le dă mâna să trăiască – ei şi ai lor – cu doi lei şi cincizeci de bani pe zi – au cerut să li se trimită o comisie de anchetă. Şi regele le-a trimis soldaţi şi jandarmi să-i liniştească.

— Fireşte că s-au liniştit, sire! De ce să nu se liniştească? Cred că aşa s-ar linişti şi puşcăriaşii!

Şi-şi sublime ultimele cuvinte cu un surâs şiret. Auzise despre cele ce s-au întâmplat azi la consiliul de miniştri, când s-a pus în discuţie hrana deţinuţilor. Unii au propus ca alocaţia de trei lei pe zi de om, să fie scăzută cu un leu, alţii cu doi lei, iar Diaconu, ministrul de externe, a cerut ca hrana celor închişi să fie suprimată cu totul.

— Încărcăm bugetul în mod nepermis! pleda el. După ce că-şi bat joc de legile ţării, au pretenţia să-i mai şi hrănim. Eu cred că nu trebuie să sacrificăm nicio para pentru ei. Dacă vor să mănânce, să binevoiască să vină cu mâncarea de-acasă.

Singur regele fu de altă părere.

— Domnilor, propun să mărim alocaţia cu un leu!

Mărinimia regelui smulse aclamaţiile consiliului. Cel mai frenetic manifestă Diaconu, care strigă:

— Trăiască regele puşcăriaşilor!

Îngrozit, se lovi cu palma peste gură. Cum de i-au putut scăpa asemenea cuvinte! Dar consiliul, care-l cunoştea pe Diaconu ca pe un bun şi devotat slujitor al tronului, râse. Mai mult decât toţi, râse însuşi regele.

Totuşi, aluzia lui Maramă la acest episod vesel, smulse regelui doar câteva cuvinte în silă:

— A fost grozav Diaconu!

Prefectul se uita la regele său şi inima i se sfâşia de durere. Să-l vadă pe Carol frământat de cine ştie ce gânduri apăsătoare din pricina scrisorii lui Aureliu Cziucziewicz şi el să nu-l poată ajuta! Era atât de desperat Spiru Maramă, încât îi venea să-şi smulgă părul din cap… Ce să-i mai spună? Cum să-l amuze? Cu

ce l-ar mai putea ispiti? Întrebări multe şi chinuitoare îşi mai punea sărmanul prefect care simţi că-i vin lacrimi în ochi de mila regelui său, când, deodată, auzi un glas tânăr, vioi, optimist, că-l întreabă:

— Ce ziceai, Maramă, de blondele alea?

Maramă sări în picioare, cu faţa luminată de bucurie:

— Sire, bine că vă văd iar vesel, aşa cum şade bine regelui meu! Vi le aduc pe toate! Acuma! Într-o jumătate de oră sunt cu ele aici!

— Nu, nu! îl potoli regele, bine dispus. Să nu exagerăm! Mai întâi, nu acuma, ci după spectacol! Şi-apoi, nu pe toate!…

— Nu pe toate, sire! Nu pe toate! Plec chiar acuma să le aleg!

— Pleacă!

Regele se uită după Spiru, dar când îl văzu că e gata să pună mâna pe clanţa uşii, îl strigă:

— Spirule, stai! Uitasem să-ţi spun! Ştii! La defilarea de 10 mai, cred că Nicolae nu va participa!

Afară, Maramă, furios, făcu pe Carol, în gând, de două parale: Porcu! Mă mir cum nu-i e ruşine! Eu îl credeam amărât de scrisoarea lui Aurică şi când colo el îşi chinuia mintea ce rău să mai facă lu’ frate-său! Trăsni-l-ar Maica Precista să-l trăsnească de găinar! Dacă s-a mai pomenit aşa ceva de când lumea! Mie, Spiru Maramă, generalul Spiru Maramă, ditai prefect de poliţie al Capitalei, să-mi iasă sufletul de grija ca un curvar şi un alcoolic ca ăsta să nu fie cumva necăjit, necăji-l-ar boala să-l necăjească! — şi el, cu gândul la ale lui!… Cică-i rege!… Hoţ de codru, nu rege, fire-ar mama lui a dracului de vagabond!

Şi într-un suflet alergă la hotelul Bulevard unde trăsese baletul.

*

Într-o odăiţă scundă, plină de ţoale pe jos şi pe pereţi, se găsea Petrache Lupu de la Maglavit la masă, pe un scaun cu sprijinitoare – şi se uita drept în gura unui tânăr cu ochelari, care şedea în faţa lui pe un scaun fără sprijinitoare şi-i vorbea cu ambele mâini. În picioare stăteau câţiva inşi – şi ei tineri – care, cu o ureche ascultau, respectuoşi, ce se vorbeşte, iar cu cealaltă căutau să prindă orice zgomot suspect care ar veni dinspre uşă.

— Pricepi? zicea tânărul care stătea aplecat spre Petrache. Pe noi ne-a trimis Aurică. Suntem oamenii lui Aurică – şi Aurică e

omul lui Dumnezeu! Nu ţi-a zis moşu că Aurică e omul lui Dumnezeu?… A zis?… Ba bine că nu!… Care va să zică, a zis! Şi-acuma ascultă aici ce ne învaţă omul lui Dumnezeu. Omul lui Dumnezeu ne învaţă că dezvoltarea însuşirii naturale a omului de a avea o divinitate căreia să se poată închina, dă rezultate hotărâtoare pentru un mediu social. A îndumnezei pe cineva, a adora eternitatea, are asupra societăţii omeneşti, efecte practice întinse. Respectul şi încrederea omului într-o atotputernicie permanentă şi de esenţă superioară firii omului, această dispoziţie sufletească încheagă, solidifică şi statorniceşte o societate omenească. Ai priceput?

Petrache Lupu îşi şterse fruntea de sudoare şi-i răspunse:

— Păi cum să nu… că şi moşu a zis!

— Bun! îl întrerupse tânărul cu satisfacţie. Pe moşu să-l crezi, dacă a zis… Dar ia adă-ţi aminte dacă moşu nu cumva ţi-a mai zis că ritmul istoric se fixează în neam: uneori firesc, alteori nefiresc. Ţi-a zis?… Dar ţi-a mai zis el că drumurile unui neam pot fi legate de o prezenţă firească şi trudnică, întâmplătoare?… Eu cred că ţi-a zis, pentru că existenţa nu e reală totdeauna. Temeiurile existenţei româneşti ascund două putinţe: trăinicie şi păcat. Expresivitatea în etnic prin creşterea organică… inexpresivitatea în lume, prin înstrăinare, folosind izvoare străine. Drumurile aduc adevăr şi eroare: cuprins şi necuprins… Ei!… Ce spui, a zis asta moşu, ori n-a zis?

Petrache răsufla din greu, parcă ar fi urcat în fugă un deal, dar izbuti să răspundă:

— Păi cam aşa a zis moşu!… Ce să zic! Aşa a zis!

— Ai văzut?… Dar încă ceva aş vrea să ştiu: ţi-a zis ceva moşu despre omul românesc?… Gândeşte-te bine!… Omul românesc! … Hai? Nu ţi-a zis moşu aşa? Omul românesc nu va cuprinde sentimentul său faţă de viaţă şi lume. El va înfăţişa mai mult ceea ce vor zămisli vremurile, prin voia Celui-de-sus. Dar va fi şi ceea ce vom înlesni noi prin realizarea şi creşterea noastră. Adică, creaţie şi trăire: creaţie prin voia celui ce toate le face. Trăire, prin noi cei de azi, ca recunoscând această voie creatoare!… A zis moşu, ori n-a zis?

Petrache Lupu îngălbenise. Ochii lui sclipeau – cum sclipesc ochii unui om care n-a dormit de câteva nopţi şi care nu vede înaintea lui decât paturi şi aşternuturi. Totuşi, răspunse:

— A zis moşu, cum să nu zică… A zis, că moşu e bun… şi zice

de toate!… Că dacă nu le-ar zice el, cine aţi vrea să le zică?

Entuziast, tânărul cu ochelari izbi cu palma în masă:

— Păi dacă eu zic că a zis, ştiu eu ce zic… Şi acuma, numai asta să-mi spui şi am plecat: A zis moşu că omul românesc va fi, fără îndoială, de natură verticală?…

Dar era prea târziu. Petrache Lupu închisese ochii. De când l-a văzut pe moşu, dăduseră toate nenorocirile peste capul lui. Trebuia să se închine lui Dumnezeu la ore fixe, să-şi pună în fiecare zi iţarii de sărbătoare, să se ferească să se mai aşeze pe iarbă cu ei, ca să nu le înverzească fundul şi să repete o mulţime de lucruri pe care veneau să i le bage în cap tot felul de dascăli, care duhneau a rachiu şi-i vorbeau despre ţară şi Dumnezeu. Dar noroc că i l-a trimis moşu pe vodă. Vodă l-a scăpat de belea. Cum s-a băgat vodă, ăilalţi parcă au intrat în pământ. Numai cu dascălii lui vodă mai merge! Să zici că vodă e mântuitorul nostru!… Asta se poate învăţa!… Să zici că vodă e omul lui moşu!… Asta-i intra lui Petrache Lupu în cap… Să zici că fără de vodă s-ar prăpădi ţara!… Păi, asta o ştie şi el că i-a spus-o şi popa Bohin de mult!… Şi treaba a mers bine! N-au mai venit pe la el de-al de ăştia, să-l pună la cazne cu vorbele lor atât de încâlcite, că nici dracu nu le-ar putea descâlci! Şi uite că azi au răsărit iar! Cum de-au putut pătrunde în casă, când vodă i-a pus la uşă atâţia jandarmi, Petrache n-a putut să înţeleagă. Atâta a văzut: cum s-au arătat la poartă, jandarmii s-au dat la o parte: poftim!… Şi au intrat şi l-au chinuit atâta, până n-a mai putut şi a adormit.

Tânărul cu ochelari, nemulţumit, îl apucă de braţ şi-i strigă:

— Ce faci, neică? Dormi tocmai când am ajuns la omul românesc? Hai?… Tu nu eşti român vertical?

Degeaba! Petrache Lupu nu mai era un român vertical, ci un român aproape orizontal, care dormea. Dezgustat, tânărul cu ochelari se ridică:

— Haideţi, fraţilor, că am isprăvit!… Acuma ştie ce are de spus!

În curte, oamenii lui Aurică se ciocniră de prefectul de Calafat, cu care se cunoşteau toţi:

— Ce s-a întâmplat, coane?

Prefectul trecu pe lângă ei, ca o furtună:

— Hai, vedeţi-vă de treabă!… Secret!

Şi se năpusti în casa omului care a vorbit cu «moşu».

Cu mâna întinsă şi înţepenită în salutul cel mai cu putinţă roman, regele urmărea defilarea cu o privire excesiv de dinamică şi pieptul i se umfla de mândrie: Armata! Cine spunea încă acum şapte ani, din prima zi a restauraţiei că armata e baza? El!… Şi cine a avut dreptate? Tot el! Armata e baza! Baza tuturor bazelor! Priveşte-o! Infanteria! Ce uniforme!… Cavaleria! Ce cai! … Artileria! Ce tunuri şi…

— Maramă! îl lovi el cu cotul pe Spiru Maramă, care stătea în stânga lui. Ia-n te uită colo… îl vezi?… Ăla din mijloc care era gata să se împiedice!… Acu l-ai văzut?…

Spiru Maramă privi şi ceea ce-i apăru în faţa ochilor era atât de irezistibil, încât îl pufni râsul, care în câteva clipe molipsi întreaga suită a regelui. Treceau cavalerii ordinului Mihai Viteazul – şi printre ei, Ilie Jugănaru, preşedintele partidului naţional-ţărănist. Şeful opoziţiei naţional-ţărăniste a maiestăţii sale şi-a pus uniforma şi pelerina cea lungă şi albă cu cruce şi, în rând cu ceilalţi, trecea, îmbrâncit, înghesuit, asudat, cu capul sucit înspre tribuna regală, cu mâna întinsă atât de fleşcăit romanamente şi într-un pas de gâscă nemţesc atât de aproximativ, încât îi stimulă lui Maramă reflexia:

— Parcă n-ar fi fost în viaţa lui ofiţer, ci dezertor, aşa de frumos defilează!

Toţi ofiţerii din jur râseră de gluma lui Spiru Maramă. Generalul Mateescu, care stătea în spatele regelui, observă:

— Defilează bine ori prost, dar ştiu că s-a dat mocofanul pe brazdă!

Regele întoarse capul spre Mateescu şi-i mulţumi cu un zâmbet larg:

— Asta e, Mateescule! Mi-ai luat cuvântul din gură! S-a dat pe brazdă, mârlanul!

Nemărginită era satisfacţia lui Carol. Încercase «mârlanul», în toamnă, să-l şantajeze cu un marş asupra Bucureştilor. Vor fi o sută de mii, două sute de mii, cinci sute de mii… Milioane!… Regele l-a chemat:

— Domnule Jugănaru, aud că ţi-ai convocat partidul pentru 14 noiembrie, ca să facă o acţiune de forţă contra guvernului meu!

Intimidat de tonul categoric al regelui, Jugănaru încercă să se explice:

— Maiestatea voastră se înşală. Eu nu am convocat nimic şi pe nimeni împotriva maiestăţii voastre. Dar consider că acest guvern nu este guvernul maiestăţii voastre. Dimpotrivă! Guvernul cel mai duşmănos coroanei, n-ar lucra aşa cum lucrează acest guvern care se pretinde al maiestăţii voastre! Guvernul acesta şi-a asociat bandele lui Caţă şi ale lui Traian Săpunaru, ca să lovească în partidul naţional-ţărănist. Merge atât de departe guvernul cu provocarea, încât pe ziua de 14 noiembrie, când va trebui să aibă loc demonstraţia noastră, a aranjat la Bucureşti un congres naţional-creştin, pentru ca doar-doar s-o isca o bătaie din care noi să ieşim compromişi. Asta nu înseamnă a guverna în spiritul democratic al maiestăţii voastre. Noi suntem credincioşi tronului, dinastiei şi maiestăţii voastre!

— Da, dar vreţi răsturnarea prin violenţă a guvernului şi eu sunt împotriva oricărei violenţe.

— Cine v-a informat în acest fel, sire, a minţit! Suntem şi noi duşmani ai violenţei… şi nu vrem răsturnarea guvernului. Dacă el se bucură de încrederea maiestăţii voastre, noi nu-l vom stingheri. Prin manifestaţia noastră, am vrut numai să vă atragem atenţia, sire, că încrederea voastră este rău plasată. Guvernul actual n-a izbutit să realizeze nimic în domeniul economic şi financiar. Deci, trebuie să plece. Nu azi, nici mâine! … Dar trebuie să plece şi să ne lase locul, nouă, naţional-ţărăniştilor, singurii care, prin experienţa şi autoritatea noastră, avem dreptul să venim la putere.

Ca să evite privirea lui Jugănaru, regele începu să facă ordine pe masă.

— Da! zise el. Dar eşti de acord şi dumneata că nu-i nicio grabă?

— Prin grabă, înţeleg, sire, că nu-i vorba ca Trişcă să-şi dea demisia chiar mâine…

Regele luă un aer demn:

— Domnule Jugănaru, am impresia că dumneata uiţi că sunt un rege democratic şi constituţional şi că niciodată nu mi-aş permite să schimb guvernul numai după bunul meu plac. Guvernul nu este al meu, ci al ţării. Să se pronunţe, deci, ţara, nu eu! Când ţara va cere ca liberalii să plece, poţi să fii sigur că liberalii nu vor mai rămâne un singur moment.

Jugănaru, amărât că de peste trei ani regele-i vorbeşte aşa, ca unui copil, găsi potrivit să joace cartea cea mare:

— Sire, în acest caz, cred că ar fi tot în interesul ţării să plec de la conducerea partidului şi să-l rog pe domnul Dacu să vină în locul meu!

Jugănaru era sigur că regele, îngrozit de perspectiva de a-l vedea iar pe Dacu în fruntea naţional-ţărăniştilor, îi va cădea în genunchi: «Jugănarule, te implor, rămâi! Nu pleca! Îţi dau puterea imediat»… Spre stupefacţia lui, însă, regele îi răspunse:

— Mă rog! Dar atunci, tot interesele ţării îmi vor cere să redeschid afacerea Skoda!

Din privirea rătăcită a lui Jugănaru, regele putea să deducă tot ce se petrecea în mintea «mârlanului». Iar Skoda! Iar o diversiune skodistă! N-a avut până acum destule nopţi de insomnie din pricina Skodei?

— Ar fi neplăcut, sire! îngăimă Jugănaru care nu putea găsi un cuvânt mai potrivit situaţiei.

— Foarte neplăcut, Jugănarule! Aşa că mult mai înţelept este să renunţi la marşul acela. Ar fi şi inutil şi costisitor!

Turtit, nenorocit, mai mult mort decât viu, Jugănaru, totuşi, n-avea chef să plece cu mâna goală de la palat:

— Sire, şi dacă renunţ?

— Ce mai întrebi? îi răspunse regele cu fermitate. Cum pleacă Trişcă, vii dumneata!

La club, deci, Jugănaru avu ce să raporteze comitetului său, asupra audienţei:

— Domnilor, după întrevederea mea cu regele, pot să declar că partidul nostru şi-a atins ţinta principală. Am primit asigurări formale din partea regelui că, în eventualitatea unei succesiuni, partidele de dreapta nu intră în combinaţie. La putere venim noi. Aşa că marea demonstraţie din 14 noiembrie nu va avea loc. Pentru că, ce am vrut să dovedim regelui prin manifestaţia aceasta? Că prea mari sunt forţele populare care stau în spatele nostru, pentru ca cineva să-şi poată permite să se joace cu noi. Or, de îndată ce regele s-a convins că nouă ne revine puterea şi fără demonstraţia aceasta, putem renunţa la ea cu inima uşoară. Aş zice chiar, cu mulţumiri: facem economie de cheltuieli… Şi acuma, închipuiţi-vă ce mutră or să facă naţional-creştinii lui Caţă şi ai lui Traian Săpunaru, în ziua de 14 noiembrie, când or să se adune în congres şi-or să vadă că n-au cu cine să se ia la bătaie!

Comitetul executiv naţional-ţărănist, care nu era lipsit de

imaginaţie, îi şi vedea pe naţional-creştinii lui Caţă şi Traian Săpunaru cum se întorc acasă cu coada între picioare, şi se înveseli:

— Asta zic şi eu farsă!

De atunci, Jugănaru s-a mai dus pe la palat de câteva ori şi întotdeauna se întorcea cu câte ceva îmbucurător: dacă nu azi, mâine va primi însărcinarea să formeze guvernul – până ce alaltăieri, regele i-a trimis vorbă, cu multe subînţelesuri, că i-ar face o deosebită plăcere să-l vadă la parada de 10 mai, defilând laolaltă cu ceilalţi cavaleri ai ordinului Mihai Viteazul. Şi «mârlanul» s-a conformat! Defilează!... Cot la cot cu Serafim Mărunţelu, alt «cavaler», Jugănaru bate pasul cât îi îngăduie «cavalerii» din spate, care dau peste el – şi cu ochii aţintiţi spre rege, să-i întâlnească privirea. Dar regele, dinadins, ca să nu-i facă pe plac, se uită înspre dreapta lui, unde stă Trişcă:

— Ce zici de Jugănaru?

— Caraghios ca de obicei, sire!

— Caraghios! zise Carol, meditativ. Dar caraghios gratuit!

Un strigăt de uimire, ieşit din miile de gâtlejuri care făceau gard de o parte şi de alta a bulevardului pe care se desfăşura parada, acoperi în acest moment larma trompetelor şi a fanfarelor: după cavalerii ordinului Mihai Viteazul, în picioare, într-o maşină, între doi ofiţeri de jandarmi, defila, cu bereta regală pe cap şi cu mâna întinsă spre rege, Petrache Lupu de la Maglavit.

— Frumoasă defilare, ce spui? îl întrebă regele pe Trişcă.

— Măreaţă, sire! Dă impresia unei forţe irezistibile!

*

Tot aparatul domnesc de la palatul din Calea Victoriei era într-o emoţie neobişnuită. Cum s-a sfârşit defilarea, regele a poruncit să-i fie adus sfântul de la Maglavit în audienţă. Şi sfântul i-a fost adus sub paza directă şi personală a generalului Spiru Maramă, prefectul de poliţie al Capitalei. În cameră se aflau numai ei doi: regele şi sfântul. Regele îl privea pe sfânt drept în faţă şi vedea în el încă o cărămidă a restauraţiei – iar sfântul îl privea pe rege drept în faţă şi nu vedea nimic. Gândul lui zbura departe. La Maglavit. E adevărat că la Maglavit trag de el toţi damblagiii să-i facă să umble, toate femeile sterpe să le facă puioase, toţi săracii să-i facă bogaţi dar cel puţin acolo e acasă!... Pe când

aici, în căsoaiele astea… Şi-apoi, ăsta? Ăsta care se uită la el, cine o fi? Vodă? Ce-i aia vodă?… Unul mare… Mare de tot… Mai marele peste toate mărimile! Dar ce folos că vodă-i mare, dacă nu-l poate trimite la Maglavit! Şi se uita la vodă… şi nimic nu vedea!…

Numai când vodă îl întrebă:

— Ce mai faci?

I-a răspuns cu «măria ta», aşa cum l-au muştruluit de acasă:

— Păi, măria ta… ce să fac?… Nu fac nimic!… Ce să fac!

Regele îl măsură lung:

— Dar pe moşu l-ai mai văzut?

Nu-l văzuse, dar l-au învăţat ăi mari să mintă:

— L-am văzut, măria ta! Îl văd în fiecare zi.

— Şi ce mai spune?

— Ce să spună, măria ta, decât să-l iubim pe vodă al nostru!

Mai mult decât bine! îşi zise regele. E un sfânt excelent. Ştie tot ce trebuie să ştie un sfânt sub un regim democratic şi constituţional ca al meu.

— Dar ia spune-mi: moşu ţi-a pomenit ceva de prinţul Nicolae?

Era o întrebare neprevăzută, la care Petrache nu ştia nici să răspundă printr-o minciună.

— N-a zis nimic!

— Ei! făcu regele cu bunătate. Ai uitat!… Eu zic că ţi-a zis!

Pentru întâia oară în viaţa lui, Petrache deveni curios:

— Şi ce mi-a zis, măria ta?

— Ţi-a zis că Nicolae nu face bine ce face… şi că un frate mai mic trebuie să asculte pe ăla mai mare! Asta ţi-a zis… Ei, ţi-aminteşti?

Petrache Lupu era atât de obişnuit cu asemenea întrebări, încât ştia ce să răspundă, numai ca să-l lase lumea-n pace:

— Mi-amintesc, măria ta!

Regele gândi că acuma nenorocitul ăsta poate să plece acasă. De defilat l-a pus să defileze, în audienţă l-a primit ca pe un om însemnat, despre Nicolae i-a strecurat ce avea să-i strecoare – sfântul nu mai avea ce să încurce lumea pe aici. Dar când se mai uită o dată la acest sfânt tânăr, uscat şi galben la faţă, Carol ajunse, printr-o sprintenă asociaţie de idei, la baletul vienez – şi-l întrebă cu-n zâmbet răutăcios:

— Nevasta te îngrijeşte bine?

— N-am nevastă!

— Dar câţi ani ai, flăcăule?
— Treizeci!
— Şi încă nu te-ai însurat?
— Nu, măria ta!
— Şi nici n-ai de gând să te însori?
— Nu!
— De ce?
— Nu-mi place să am de a face cu femei!

Regele făcu o strâmbătură groaznică, parcă ar fi înghiţit o porţie de unt de ricină:

— Ce vorbeşti, mă băiete?… Cum adică? N-ai cunoscut femei în viaţa ta?

— N-am cunoscut, măria ta!

Dacu! îşi zise regele. Ăsta-i Dacu în persoană! Dacu şi Petrache de la Maglavit!… Doi prea fericiţi, care nu ştiu ce-i femeia! Dacu! Uită-te la el! Bucăţică ruptă, Dacu! Numai gulerul îi lipseşte! Şi partidul naţional-ţărănist! Ptiu!

Şi-l apucă pe rege o asemenea greaţă, încât trebui să-şi toarne pe gât un pahar întreg de coniac, înainte de a-l chema la el pe Mateescu:

— Mateescule! îi strigă el desperat. Ia-l de aici şi însoară-l. Să mi-l însori îndată, auzi? N-am nevoie de sfinţi… neînsuraţi!

Petrache, obişnuit de câtăva vreme să i se vorbească frumos, când îl auzi pe Vodă zbierând, îşi apără faţa cu braţul:

— Maria ta…

— Nicio vorbă… Ori te însori, ori pun altul în loc! Mateescule, ia-l de-aici, că-mi vine să vărs!

Petrache, umil şi îngrozit, o luă, cu capul în piept, înspre uşă. Dar, pesemne că păşea prea încet, pentru că Mateescu îi dădu un brânci zdravăn în spate:

— Hai, mişcă-te dracului, sfântule!

*

Tema ce şi-o luase maiorul Bălăuţă, comandantul străjerilor, îl sperie pe el însuşi. Avea în faţa lui sala Ateneului, plină de lumea cea mai aleasă a capitalei: miniştri, oameni politici, ofiţeri superiori, cler, înalţi magistraţi, profesori universitari, cărora trebuia să le vorbească despre cine? Despre voievodul Mihai, care împlinea azi cincisprezece ani şi care, ca fiu al primului cetăţean al ţării, era primul pe ţară în toate domeniile, în afară

că era primul din clasa a IV-a de liceu, care era prima din toate clasele de liceu similare, prinţul era înzestrat de Dumnezeu din belşug, cu toate darurile imaginabile.

— Prinţul, recunoştea regele, e plin de talent pentru toate artele, în special pentru muzică. Îl interesează şi se pricepe la tot ce ţine de mecanică. Este un sportiv excelent. Călăreşte minunat. Face ski ca nealtul. Iar ca vânător nu-l întrece nimeni.

Şi a avut maiorul Bălăuţă curajul să-şi ia în spinare sarcina de a vorbi despre un asemenea copil! Dar este, oare, la mijloc numai curaj? se întreba maiorul care tremura de frică. Nu este la mijloc şi un act de datorie elementară pe care-l îndeplinesc faţă de tron?... Şi se liniştea cu un răspuns: Da!... Pentru că maiestatea sa m-a pus pe mine să supraveghez educaţia fiului său!

Cu această circumstanţă atenuantă, maiorul îşi începu poemul despre vlăstarul regal. Un copil, în genere, este un material delicat cu care trebuie să ştii să umbli, dar mai ales un copil de rege. Cu toate acestea, să nu-şi închipuie cineva că a fi copil de rege, înseamnă a fi ţinut în puf. Poate la alţi regi se întâmplă, dar nu la regele Carol. Aceasta vroia să sublinieze maiorul Bălăuţă în conferinţa lui: viaţa aspră, spartană, pe care regele Carol o impune fiului său.

— Măria sa voievodul Mihai n-a cunoscut şi nu cunoaşte răsfăţul vieţii. A fost dat la şcoala primară şi a învăţat patru ani de-a rândul, ca oricare din noi...

Zeci de ochi sclipiră de admiraţie pentru voievodul Mihai, care, deşi ar fi putut, ca fiu de rege, să facă toate cele patru clase într-un an sau poate şi într-o lună, a înţeles să împărtăşească suferinţele poporului său şi să se chinuiască timp de patru ani în şcoala primară, ca cel mai sărac elev din ţară.

— Măria sa voievodul Mihai, continuă maiorul Bălăuţă, n-a crescut înfăşurat în blănuri, ori în haine groase de lână. În bluza subţire de cercetaş-străjer, o duce până târziu, când cade zăpada. Sunt zile când toţi tremură de frig, afară de măria sa!

Aici, soţia lui Atanasovici, în colţul gurii cu o cută care prevestea lacrimi de duioşie, se aplecă spre doamna Teianu:

— Din ce pânză o fi bluza aia... că mi-aş lua şi mie!

Când trebui să-l descrie pe voievodul Mihai vânătorul, maiorul Bălăuţă dădu frâu liber simţirii lui de poet.

— E un vânător rar. Îi place să se afunde în desiş de codru

verde, să-i asculte freamătul şi să vadă cum spintecă desişul cârdul de căprioare speriate de hăitaşi. Pentru măria sa, înţelesul pădurii rămâne aşa cum a fost de veacuri: codrul frate cu românul!

La amintirea fratelui ei, codrul, selecta adunare vibră în unison cu o tărie care nu scăpă urechii fine a poetului.

— Dar nu e numai atât! vorbi, încurajat, Bălăuţă, care simţea cum la fiecare cuvânt îi cresc tresele pe epoleţi. Mândrul voievod trăieşte şi viaţa săteanului nostru pe care învaţă să-l cunoască şi să-l apropie sufleteşte. Înfăţişarea lui robustă face să fie şi mai apropiat de cei care lucrează pământul ţării. În primăvara aceasta a răsturnat voiniceşte cu plugul de la ferma regală un pogon de ţelină, iar când, seara, i-a arătat părintelui său bătăturile din palmă, maiestatea sa regele i-a răspuns zâmbind: «Aşa se câştigă pâinea, Mihăiţă!»

Un amestec de suspine, de şoapte, de foşnete ciudate agitară sala. Semnalul îl dăduse Aureanu, care-şi cercetă palmele cu atenţie, apoi vorbi, mâhnit, în urechea lui Beliotis:

— Amice, m-am ars! N-am nicio bătătură!

— Nici eu! zise Beliotis, care-şi comunică supărarea, tot la ureche, lui Schnitt:

— Nici eu! făcu sugrumat Schnitt, care se împărtăşi la urechea frumoasei Beliotis.

— Nici eu! mărturisi frumoasa Beliotis, care-şi încredinţă durerea chipeşului maior Ţanţu.

Şi aşa mai departe.

Ca prin farmec, însă, toţi îşi aduseră aminte că regele, care munceşte prea mult la propriile lui bătături, nu obişnuieşte să se uite în palma goală a cuiva – aşa că n-are cum să ştie dacă omul are sau n-are bătături. Liniştiţi, deci, îl ascultară cu un interes reînnoit pe maiorul Bălăuţă, cum descrie inima voievodului:

— Bunătatea sufletului său este neîntrecută. Nu e în stare să facă rău nici celui mai neînsemnat gândăcel. E milostiv şi săritor la nevoie. Odată, pe marginea unui câmp de lângă Otopeni, unde executa cu ceilalţi colegi o temă străjerească, pe când se aşezaseră la masă, ghemuiţi pe foile de cort, vreo câţiva copii care păzeau vitele în apropiere, priveau la grupul ce se ospăta alături. Măria sa, zărindu-i, se duse la ei şi-i întrebă ce au mâncat astăzi. «Ia, nişte cartofi copţi!» răspunse unul. Măria sa se întoarse, îşi desfăcu cele două prăjituri pe care le avea şi le

împărţi copiilor flămânzi!

— Amândouă prăjiturile? întrebă în gura mare frumoasa Schnitt, extaziată.

— Amândouă! confirmă, cu mândrie, maiorul Bălăuţă.

În pragul Ateneului, înainte de a se despărţi, Arghir îi spuse lui Aureanu:

Auzi ce aflu de la Teianu: că regele socoate că domnia fiului său în anii regenţei nici n-a existat… şi că în regenţă la venirea lui în ţară, n-au fost decât doi: patriarhul şi Sărăţeanu…

— Fără Nicolae?

— Fără!

Compătimitor, Aureanu îl întrebă:

— Şi câte pagini ocupă în noua dumitale istorie a românilor pe care o scrii, domnia lui Mihai sub regenţă?

— Vreo două mii!

Aureanu răsuflă uşurat:

— Două mii? Păi ăsta-i fleac!… Taie-le şi pune altceva în loc.

*

Cuvântul căzu ca o rază caldă de soare, din cerul negru şi umed al toamnei. Venea din Spania pe aripile crucii încârligate şi suna vesel ca trâmbiţa morţii: Mahadahonda!… Ca să poţi emite în chip convenabil aceste cinci silabe: Ma-ha-da-hon-da! trebuia să iei o poză adecvată: să stai cu picioarele răscrăcărate, bine înfipte în pământ, să-ţi apuci cu stânga diagonala, să întinzi dreapta înainte şi să aspiri mult aer, ca pentru un plonjon, pe care să-l dai afară apoi, în cinci doze egale: Ma-ha-da-hon-da! Era de un efect binefăcător asupra auditorului, dar în primul rând asupra ta însuţi: grija de lemne, de palton, şi de pâine, se topea în flacăra unui nemăsurat sentiment de mândrie! Fiindcă mândri erau cei care pronunţau de câteva luni, sub semnul crucii încârligate, acest nume sonor: Mahadahonda – pentru că de câteva luni se găseau în tabăra fascistă din regiunea Mahadahonda din Spania, şapte legionari de-ai lui Aurică. Dar şi mai mândri erau ei, când marea lor dragoste de moarte i-a ajutat să ducă pe doi dintre luptătorii aceştia de la Mahadahonda la groapa de veci, spre reînviere. Cu multă mândrie au suportat ieri acest doliu, Ioneseu-Ciurcheni, Precup, Leahu, Zamfir Vasilescu, Mihai Teianu şi toţi ceilalţi cântăreţi ai morţii – şi cu aceeaşi nemăsurată mândrie au ridicat ei morţii noi imnuri de slavă:

— Cel mai frumos aspect al vieţii legionare este moartea… Prin moartea legionară, legionarul se logodeşte cu eternitatea, prin moartea legionară, legionarul trece dincolo de înfăţişarea pământească a istoriei. Trece în legendă. Moartea legionară este dorită… Pentru comunişti, moartea este pierderea raiului pământean şi a desfătărilor făgăduite de-a lungul vieţii noastre lumeşti. Dimpotrivă, în lumea legionară, noi, nu numai că ne mândrim cu nepăsarea faţă de moarte, dar ne fălim cu iubirea de moarte.

Asta a fost ieri. Azi dimineaţă, însă, câţiva străini de neam şi-au permis să pângărească, în parlament, acest sacru principiu al mândriei de moarte, cu nişte interpelări străine de interesele neamului. Sunt supăraţi că alături de legionari, au venit la înmormântare şi ambasadorul Germaniei, şi ambasadorul Italiei, şi fostul ambasador al Spaniei, trecut azi de partea antirepublicanilor, şi secretarul legaţiei portugheze, şi secretarul legaţiei japoneze! După câte spun ei, înmormântarea ar fi fost o manifestaţie organizată de un partid politic român – astfel că participarea unor reprezentanţi străini ar fi un amestec în treburile interne ale ţării, nepermis de uzanţele diplomatice normale.

— Noi ştiam, a spus Robert Cernescu, fruntaş naţional-ţărănist, că spre mândria acestei ţări, epoca în care consulii străini se amestecau în luptele partidelor noastre a dispărut încă de pe vremea divanurilor ad-hoc şi credeam că sentimentul de demnitate naţională impune oricărui patriot să împiedice reîntoarcerea, sub orice formă, a unei asemenea epoci de tristă amintire.

Din banca lui, Traian Săpunaru se ridică să-l combată pe Robert Cernescu:

— Rog pe domnii naţional-ţărănişti să nu vorbească despre demnitate naţională, până nu vor lămuri afacerea Skoda!

— Ba să nu vorbeşti dumneata! îi ripostă doctorul Bratu. Nu mă gândesc la alea treisprezece milioane. Dar de trei săptămâni te tot întrebăm cum se face că, după ce ai venit de la Berlin cu toate asigurările că Hitler nici n-are de gând să se atingă de frontierele noastre, n-a apărut în presa germană niciun cuvânt care să confirme că spui adevărul!

Ca să răspundă, Traian Săpunaru îşi încrucişă braţele, spre a-şi da micul său aer cezarian:

— Tuturor celor care mă sâcâie cu frontierele, le dau un singur răspuns: lagărul de concentrare. Aceasta-i aşteaptă când voi veni la putere: lagărul de concentrare! Să şi-o bage bine în cap!

— Altă afacere! strigă Bagradian. Probabil că ai şi cerut un deviz pentru lagărele astea de concentrare!

— Ce-i trebuie un deviz? răspunse Leahu. Lui îi trebuie devize!

— Pot să jur că a şi luat un comision de pe acum! făcu doctorul Bratu.

Necăjit că încă n-a izbutit să-i sperie pe membrii opoziţiei, Traian Săpunaru îşi descrucişă braţele şi se aşeză cu multă discreţie la loc, ca şi cum nu pe el l-ar privi toate astea.

Arghir, care între timp se amuza pe spinarea preşedintelui naţional-creştinilor, luă cuvântul şi vorbi, ca-ntotdeauna, îndurerat:

— Eu cred în ordine, eu cred în libertate, eu cred în vechea datină la care au muncit toate popoarele şi care ne-au adus cu suferinţe fără număr până aci. În Spania, un popor se bate de o parte şi de alta, fiecare pentru ordinea pe care o înţelege. Doi tineri români au căzut eroic acolo pentru o credinţă. Dar la înmormântarea lor puteau să lipsească miniştrii străini.

În schimb, Bratu fu, ca-ntotdeauna, vehement:

— Doi tineri au murit eroic pe câmpul de luptă. Dar ce a căutat ministrul Spaniei la înmormântare? Protestez cu toată energia în numele democraţiei!

Când toate atacurile opoziţiei fură epuizate, luă cuvântul Vancea, în numele guvernului:

— Toată adunarea, toată ţara este de acord că doi tineri au căzut eroic în Spania – precum a spus ilustrul nostru profesor Arghir – pentru o credinţă a lor. Totuşi, guvernul s-a sezisat de cele relatate cu privire la miniştrii străini care au participat la înmormântare şi ţine să vă comunice rezultatul intervenţiilor noastre pe lângă guvernele străine respective. Ambasadorii despre care se zice că ar fi participat la înmormântare, n-au participat la înmormântare. Ministrul Germaniei a participat cu titlu personal şi din proprie iniţiativă la ceremonie. El n-a crezut că un asemenea gest de simplă pietate va fi interpretat ca un act politic. Trebuie să ştiţi apoi, că deşi a fost invitat la ceremonia de la mormânt, nu s-a mai dus.

— Domnul ministru Vancea glumeşte! strigă Bratu. Ba spune că ministrul Germaniei n-a participat la înmormântare, ba spune

că a participat din proprie iniţiativă. Şi după ce spune că a participat din proprie iniţiativă, recunoaşte că n-a fost la înmormântare din proprie iniţiativă, ci a fost invitat. Noi vrem să ni se răspundă clar: a participat sau n-a participat – şi unde a participat?

Primul ministru Trişcă se ridică să dea explicaţii:

— Domnilor, colegul meu Vancea a fost greşit înţeles: ministrul Germaniei a participat la ceremonia religioasă… să ne înţelegem: numai la ceremonia religioasă de la biserică. Şi nimic nu demonstrează că faptul de a asista la o ceremonie religioasă…

— …în uniformă de zile mari! îl completă, furios, Bratu.

— Asta este o chestie personală a ministrului Germaniei! răspunse Trişcă. Prin urmare, faptul că a luat parte la ceremonia religioasă nu demonstrează că ministrul Germaniei ar fi avut vreun gând de imixtiune în treburile lăuntrice ale României. Am, în această privinţă, toate asigurările guvernului german care şi-a exprimat speranţa că, spre a se menţine intacte bunele raporturi de prietenie care există între Germania şi România, guvernul român va binevoi să considere incidentul închis.

Membrii opoziţiei se uitară unul la altul ca să-şi împărtăşească acelaşi gând: Germania ameninţă. Jugănaru sări:

— În aceste momente grele, înţelegem să trecem peste neînţelegerile celelalte şi să facem zid în jurul guvernului. Interesele ţării cer să nu facem dificultăţi guvernului.

Era mai mult decât se aştepta guvernul. După ce aplauzele unanime încetară, Trişcă răspunse în emoţia generală:

— Domnilor, vă mulţumesc pentru înaltul vostru patriotism şi mă angajez să iau toate măsurile ca ordinea să fie respectată, de indiferent cine o fi, fără nicio consideraţie şi nicio favoare. Nu mai e vremea vorbelor. A venit vremea faptelor. Trebuie să fim mai energici ca până acum în conducerea administrativă a ţării, mai energici ca până acum în păstrarea ordinei în stat.

La interne, peste o jumătate de oră, Vancea începu să fie mai energic ca până acum în măsurile ce trebuie luate pentru păstrarea ordinei publice, într-o scurtă conferinţă cu Belciug, subsecretarul lui de stat.

— Ce se aude pe la Snagov?

— Toate-s în ordine!

— Nicolae?

— Nici nu mişcă!
— A încercat cineva să ajungă la el?
— Nimeni!
— Mă, Belciug! Nu prea-mi vine a crede!
— Domnule ministru, puteţi să aveţi toată încrederea! Nimeni! Am oameni siguri! Cum se apropie unul, l-au şi înhăţat poate fi el şi mitropolitul!

Convins, Vancea începu să examineze cealaltă problemă care priveşte ordinea publică: Frontul democratic. Frontul democratic încheiat între partidul comunist, Frontul plugarilor, Madoszul şi Blocul democratic trebuie spart.

— De altfel, zise Vancea, tot suntem în ajun de 7 noiembrie, aşa că tot trebuie să faci arestări! Fă arestări ceva mai substanţiale!

Belciug, care se gândea mult la problemă, spuse:
— Domnule ministru, ştiţi ce mă întreb de câtăva vreme? De ce-i arestăm pe comunişti în ajunul zilei de 7 noiembrie?
— Încă nu ştii? Pentru că ruşii au făcut revoluţie la 8 noiembrie!
— Ştiu, domnule ministru! Dar dacă ruşii au făcut revoluţie la 7 noiembrie, unde scrie că şi ăştia, ai noştri, vor să facă revoluţia lor tot la 7 noiembrie? Poate au de gând s-o facă la 6 noiembrie! Poate la 8!

Vancea găsi că Belciug nu-i lipsit de bun simţ.
— Ai dreptate, Belciug! îi zise el. Dar ce propui?
— Să-i arestăm pe toţi… şi…

Reteză cu mâna un cap ipotetic:
— …şi-i achităm!

Vancea se cutremură de oroare:
— Să-i achităm pe toţi? Şi ce o să spunem Franţei şi Angliei? Nu te gândeşti?

*

Cum se întâlneau, se certau. Se întâlneau şi se certau. Carol trimisese azi după el, la Snagov, unde-i dăduse domiciliu forţat, să se certe. Şi Nicolae veni şi cearta începu. Cu aceleaşi vorbe, cu aceleaşi gesturi, cu aceleaşi injurii şi ameninţări. Amândoi impulsivi, amândoi orgolioşi. Amândoi irascibili, nu vroiau să cedeze nici măcar în limbaj. Cum îl văzu pe Nicolae că intră pe uşă, Carol se şi răsti la el.

— Mă, tot nu ţi-a venit mintea la cap, mă?

Nicolae îi răspunse şi mai răstit:

— Ce vrei, domnule? De ce m-ai chemat? Să mă sperii cu istericalele tale?

Carol holbă ochii să-l înghită de viu:

— Ai înnebunit, mă? Eu sunt rege, mă! Uiţi, pesemne, că sunt regele tău! Regele tău!…

— Să uit? Dar cine te-a făcut rege? Nu eu? Aşa că te rog, mie să nu-mi porunceşti. Să porunceşti mă-tii, dacă-ţi face plăcere!… Cu mine să fii cuviincios!

De furie, Carol nu mai avu putere să fie nici măcar furios. Epuizat, se lăsă să cadă în fotoliu şi încercă să-i vorbească lui Nicolae mai dulce:

— De ce nu eşti om de înţeles, Niki dragă? Tu nu vezi că aşa nu mai merge? Nu vii nicăieri, umbli supărat, mă înjuri peste tot! Ce rost are? Ne facem de râs! Să fim doi fraţi şi să nu ne putem împăca!

Pe Nicolae. Tonul blând al lui Carol nu-l putea înşela. Prudent, îşi păstră atitudinea agresivă, ca să-i răspundă:

— Să mă-mpac? Îmi pui condiţii şi zici să mă împac!

— Ce condiţii îţi pun, Niki? N-am pomenit de condiţii şi nici n-am ce condiţii să-ţi pun! Ce condiţii aş putea să pun unui frate? Dar oricât aş vrea să închid ochii, nu pot!… Trebuie să te desparţi de nevastă-ta. Un prinţ al casei de Hohenzollern cu o femeie ca asta…

— Mai bine ţi-ai vedea de femeile tale! îi răspunse Niki, gâfâind sub greutatea insultei. Cel puţin a mea e cinstită! Am cu ea doi copii!… O iubesc!… Şi dacă ţie nu-ţi place pentru că n-ar fi de neam, să-ţi fie de bine! Noroc că Duduia ta e de neam! Şi dacă ţie ţi-e ruşine să vin în lume cu ea, te priveşte. Dar pe mine lasă-mă-n pace! Vreau să fiu liber! Renunţ la toate titlurile mele şi-mi văd de treburi ca oricare altul…

O! gândi Carol, care-şi trecu mâna peste obraz, ca să-şi şteargă un zâmbet răutăcios. Renunţi la toate titlurile tale? Ar fi nostim să mai ai şi pretenţia să te las prinţ, ca tu să mai poţi trage sforile din umbră, în voie! 0 înjuri pe Lenuţa! Nu-ţi place! Aşa zici oricui te ascultă: că Lenuţa e o târfă şi că o târfă nu trebuie să pângărească blazonul casei de Hohenzollern! Şi vrei să-i faci pe toţi să creadă că asta te doare!… Te doare în coate!… Mult îţi mai pasă dacă aia pe care o iubesc e un înger sau o

femeie de stradă! Aşa cum îmi pasă şi mie dacă nevastă-ta e de viţă regală sau nu! Aşa cum îi păsa mamei în urmă cu ani, cu cine trăiesc! Alta te supără: că eu sunt stăpânul! Asta o speria şi pe mama: că nu ea va rămâne stăpână după moartea tatii, ci eu. De aia o înjuri de ani de zile pe Lenuţa mea: ca să-ţi croieşti drumul spre tron! Îţi culegi simpatii printre ofiţeri. Legionarii îţi iau apărarea. Dacu îşi pune în tine toate speranţele. Naziştii îţi fac cu ochiul. Şi unii bancheri din apus… Ştiu tot! Faceţi front comun să mă alungaţi! Şi mie nu-mi plac fronturile. Este vremea s-o ştii! Aşa că, frate dragă, prinţ nu mai rămâi! Zici că renunţi la toate titlurile tale!… Doar pentru asta-i şi găsesc cusururi nevesti-ti: ca să te împing să renunţi la titlurile astea! Şi-o s-o faci! Mi-eşti doar frate! Încăpăţânat ca şi mine!… Dar să nu-ţi închipui că dacă-mi eşti frate, o să-ţi meargă şi ţie să-ţi laşi vreo portiţă deschisă! Am eu grijă!

Şi Carol, după ce-şi făcuse faţă de sine datoria de rege să-l silească pe Nicolae să renunţe la titlul de prinţ, îşi făcu datoria de frate să insiste pe lângă Nicolae să-şi păstreze acest titlu.

— Niky, zise el tandru, nu se poate să renunţi! Este prestigiul familiei noastre în joc!

— Nu se poate? Dar tu, cum ai renunţat de trei ori la titlul de prinţ moştenitor! Dar Eduard al VIII-lea cum a renunţat la tron? Numai eu n-am voie? Pentru că aşa vrei tu?

— Nu pentru că aşa vreau eu, ci pentru că nu permite statutul casei regale!

Era picătura care făcu să se reverse toată fierea adunată în sufletul torturat şi scârbit al fratelui Niky.

— Ascultă, bre, aici! răcni el la Carol, vârându-i pumnul sub nas. Eu nu sunt o lichea de-a ta, să mă aiureşti cu statutul casei regale. Nu mai vreau să ştiu de nimic! Şterge-mă din lista familiei regale, dă-mi partea mea din avere şi am isprăvit! Du-te dracului cu statutul casei tale regale cu tot!

Carol se lăsă cuprins iar de furii:

— Mă, ţi-ai pierdut capul, mă!… Aici vorbeşti cu regele tău, nu cu fratele tău! Auzi sau n-auzi? Cu regele tău!

— Rege? Ei fi tu rege la cine ei fi, dar la mine nu eşti decât un rahat! Mă p… pe un rege ca tine! Un golan şi un derbedeu! Asta eşti! Un golan care nu-şi mai încape în piele de fudulie!

Nicolae îi mai spusese regelui de atâtea ori cuvinte grele, dar niciodată n-a folosit termeni atât de tari ca să-şi exprime

sentimentele lui fraterne. Ameţit, regele rămase pironit în mijlocul camerei, şi nu-şi reveni decât numai după ce-l auzi pe Nicolae trântind uşa. În momentul acela se trezi în Carol întreaga lui demnitate regească. Mugind şi înjurând, apucă revolverul de pe birou şi se aruncă după Nicolae care se îndrepta cu paşi iuţi spre scară.

— Măgarule! urlă Carol.

Şi trase un foc după el. Un ţipăt de groază îl trezi. Cineva căzu jos. Dar nu era Nicolae, ci o femeie.

— Ai rănit-o pe mama, banditule! strigă Nicolae, care se aplecă asupra maiestăţii sale Maria.

Scos din minţi, Carol agită de departe mâna în care ţinea revolverul:

— A, ce noroc ai… Tu…

Dar din pricina valeţilor care, atraşi de zgomot, năvăliseră pe sală, trebui să-şi termine ideea în engleză:

— …sun of a bitch!

— Et ta soeur! îi răcni Nicolae în franceză, din acelaşi delicat îndemn la discreţie.

*

Consiliul de coroană fu convocat de urgenţă. După doisprezece ani, mai toţi şefii politici adunaţi în 1926 sub preşedinţia regelui Ferdinand spre a-l lipsi pe Carol de drepturile lui de prinţ moştenitor, pentru că nu vroia să renunţe la femeia pe care o iubea, se adunau acum sub preşedinţia lui Carol, să lipsească pe prinţul Nicolae de drepturile lui de alteţă regală, pentru că nici el nu vroia să renunţe la aleasa inimii sale.

Ministrul de justiţie făcu un scurt raport asupra situaţiei celui în cauză:

— În octombrie 1931, principele Nicolae a contractat în comuna Tohani, judeţul Buzău, căsătoria sa cu femeia Maria Georgescu. Căsătoria a fost declarată nulă, întrucât a fost făcută împotriva prevederilor art. 13 din statutul casei regale. După şase ani, prinţul revine asupra hotărârii guvernului din 1931 şi vrea să-şi valabilizeze din nou căsătoria. S-au făcut diferite demersuri pe lângă principe. Dar toate au fost zadarnice. Întrucât hotărârea prinţului este irevocabilă, guvernul se vede obligat să aplice art. 13 din statutul casei regale, prin care principele încetează de a mai face parte din familia domnitoare

şi decade din toate drepturile sale. Prin aceasta, principele pierde şi toate însărcinările pe care le deţine în armată. Iată acum şi scrisoarea prin care prinţul ne face cunoscut că este decis să nu renunţe la soţia sa.

Cum începu să citească scrisoarea, pe toţi capii politici ai ţării îi podidi plânsul. Plângea mareşalul Neaţă, plângea Crai-Voievod, plângea Arghir, plângea Aureanu, plângea Jugănaru… Dar mai sfâşietor decât toţi, plângea Carol. De ieri, de când s-a certat cu Nicolae, avea o mâncărime, pe cât de chinuitoare, pe atât de bine venită: plângea într-una. Plânse deci, în hohote, când trebui să ia cuvântul în consiliu.

— Este fratele meu, zise el, şi-i sunt dator o recunoştinţă nemărginită pentru dragostea ce mi-a arătat-o, atât în anii mei de pribegie, cât şi după restauraţie… Aţi luat cunoştinţă de cuprinsul scrisorii lui. Sunt sentimente înalte din punct de vedere omenesc. Ca frate şi ca om, mi se frânge inima de durere. Dar ca rege, nu pot, nu-mi este îngăduit să mă arăt slab când este vorba de unul dintre ai mei. Ar fi să micşorez autoritatea pe care trebuie s-o aibă tronul. Rog pe scumpul meu frate să mi-o ierte. Dar de aci înainte, trebuie să-l şterg eu însumi, cu mâna mea, din lista familiei regale a ţării.

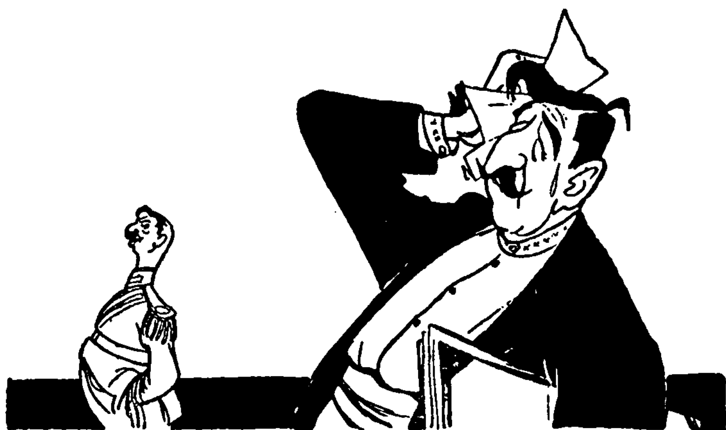
Şi nemaiputând suporta atâta durere, fugi hohotind din camera de consiliu pe culoar, unde se ciocni nas în nas cu Nicolae.

— Uită-te! îi zise Carol. Plâng! Mi-s ochii în lacrimi!

Nicolae îl străpunse cu o privire plină de ură şi-i strigă:

— Scarpină-te!

Şi Carol se scărpină.

XXII

Împins de excesivele lui scrupule constituţionale, Carol se uită în calendar şi constată că opoziţia naţional-ţărănistă are dreptate: se împlinesc exact patru ani de când guvernează naţional-liberalii. Este limita maximă îngăduită de legi unui partid să stea la putere. Regele este obligat, aşadar, să demită pe liberali şi să întrebe ţara din nou care guvern i-ar face mai multă plăcere. Disciplinat, regele se supuse prevederilor constituţionale şi, după ce conccdie pe liberali, chemă la el pe şeful naţional-ţărăniştilor şi-l rugă să-i spună cinstit ce preferă: un nou guvern naţional-liberal, sau un guvern naţional-ţărănist?

Jugănaru răspunse, pe cât de sincer, pe atât de spontan:

— Din toate punctele de vedere, puterea se cuvine partidului naţional-ţărănist. Mai întâi…

— Dragă Jugănarule, te rog! îl întrerupse Carol cu o privire directă şi caldă. Nu-i nevoie să-mi demonstrezi. Te cred pe cuvânt! Viitorul guvern va fi naţional-ţărănist. Iată-ne, aşadar, acolo unde am vrut amândoi să ajungem: la un regim naţional-ţărănist. Acuma, partidul dumitale, refăcut şi odihnit, îşi va putea da întreaga măsură a capacităţii sale. Vreau o guvernare naţional-ţărănistă lungă, pentru că sunt obosit de atâtea

încercări… Prin urmare, Jugănarule, îţi iei toată răspunderea, da?

— Mi-o iau, sire!

— Splendid! zise Carol. Îţi mărturisesc că este pentru mine o zi mare. Voi avea, în sfârşit, la guvern, un partid închegat, puternic, pregătit, cu toate garanţiile posibile de seriozitate şi cinste. Va fi o guvernare care va rămâne în istorie, Jugănarule!

Carol sclipea. Vorbind despre istorie, ştia că înscrie încă o pagină excepţională în istorie. În faţa lui stătea şeful unui partid de parveniţi mai vechi şi mai noi, băgaţi în toate trusturile şi cartelurile întemeiate în ţară după război, de englezi, de americani, de germani, de francezi, de italieni, de suedezi, de olandezi – şi împărţiţi în trei categorii. Două mai vechi: intransigenţii şi carolingienii – şi una mai nouă: caroberiştii. În categoria caroberiştilor intrau şi intransigenţii şi carolingienii. Toată pătura suprapusă naţional-ţărănistă era caroberistă, pentru că, fiind intransigentă, avea înclinaţii carolingiene. Acriţi de atâţia ani de opoziţie, furioşi pe conducerea partidului, decepţionaţi de atâtea înfrângeri, sensibili şi certăreţi, membrii cremei naţional-ţărăniste îşi trăgeau porecla de «caroberişti», de la vestita berărie «Carul cu bere», unde se adunau la un pahar cu bere, să-şi scoată ochii, să se înjure, să se provoace la duel, să se ameninţe unul pe altul cu Skoda – numai pentru că regele nu se îndură să le dea puterea măcar pentru un an. Şi acest partid de intransigenţi, caroberişti şi carolingieni îşi iau răspunderea, prin Jugănaru, să dea ţării un guvern menit să rămână în istorie.

— Sire, îl auzi Carol pe Jugănaru, ne simţim în stare să răspundem speranţelor pe care vi le puneţi în noi!

— Jugănarule, să nu uiţi că trebuie să păstrăm încrederea ţărilor democratice… Libertate şi energie… Democraţie şi severitate… Aşa văd eu guvernarea naţional-ţărănistă!

— Aşa o văd şi eu, sire!… De altfel, am şi adus cu mine programul nostru de guvernare.

— Dă-i drumul! făcu entuziast Carol, care se aşeză să asculte mai bine.

Jugănaru începu:

— Întreaga acţiune de guvernare va fi călăuzită de ideea întăririi statului prin solidarizarea tuturor claselor sociale şi a tuturor categoriilor profesionale, muncitoare şi producătoare, în aceeaşi sforţare viguroasă de creaţiune şi producţiune, de

propăşire generală şi de apărare a ţării.

— Subscriu cu ambele mâini! făcu regele, care urmărea cu mult interes cele citite de Jugănaru.

— Realizarea grabnică a unei ordine desăvârşite, bazată pe respectul legilor şi pe sancţionarea exemplară a oricărei abateri, atât din partea cetăţenilor cât şi a celor însărcinaţi cu paza legilor!

— Subscriu cu ambele mâini!

— Organizarea raţională a unei justiţii care, mai presus de toate, să asigure tuturor împărţirea dreptăţii, înlăturând orice abuz şi sancţionând repede orice vină.

— Subscriu cu ambele mâini!

Jugănaru, fără să-şi ridice ochii, făcu o scurtă pauză – apoi, continuă, silabisind fiecare cuvânt:

— Înzestrarea armatei până la limita maximă a resurselor financiare ale ţării!

Regele se ridică şi întinse mâna lui Jugănaru să-l felicite:

— Jugănarule, dacă am greşit vreodată faţă de dumneata, te rog să mă ierţi! Eşti un mare patriot şi ţara trebuie să fie fericită că de azi înainte destinele ei vor fi în mâna dumitale…

Dar Jugănaru, modest, făcu:

— Sire, încă n-am isprăvit!

— Nici nu trebuie! Din tot ce mi-ai citit până acum, îmi dau perfect seama că restul programului dumitale de guvernare nu poate fi animat decât de acelaşi înalt patriotim!

— Sire, insistă Jugănaru, poate ar fi bine să ştiţi cele ce ne propunem în politica externă!

— Ai dreptate! recunoscu regele. Politica externă este o problemă extrem de delicată şi merită toată atenţia. Spune!

— În raporturile cu celelalte state, citi Jugănaru, se va urmări în primul rând consolidarea hotarelor ţării prin strângerea legăturilor cu aliaţii, prin urmărirea aceloraşi ţeluri de pace, întemeiată pe respectul tratatelor în cadrul Societăţii Naţiunilor şi a securităţii colective, prin menţinerea de raporturi de bună şi sinceră vecinătate cu statele înconjurătoare şi prin strângerea relaţiunilor cu toate celelalte state de care ne leagă interesele noastre economice, fără a ne amesteca în disputele ideologice dintre ele.

— Splendid! făcu regele. Fără a ne amesteca în disputele ideologice dintre ele!… Noi avem grijile şi nevoile noastre! De ce

să ne mai amestecăm în disputele ideologice ale altora? Ei se ceartă, ei se împacă... treaba lor! Este, cu punct şi cu virgulă, convingerea mea. Încă o dată, sunt încântat că am găsit în dumneata un om cu care mă înţeleg atât de bine! Mai e ceva?

— Nimic, sire!

— N-ai de pus nicio condiţie?

— Niciuna, sire!

— Nici eu! zise regele. Deşi, de fapt aş avea... Precum ţi-am spus, vreau un guvern naţional-ţărănist tare. Dar, ca să fie tare cu adevărat, mi-ar place să-i văd din nou pe toţi naţional-ţărăniştii adunaţi sub acelaşi drapel naţional-ţărănist. Sunt?

— Evident că sunt, sire!

— Nu lipseşte nimeni?

— Nimeni, sire!

— De pildă, Crai-Voievod...

Jugănaru păli. Regele vrea să i-l impună pe Crai- Voievod. Pe Crai-Voievod cu care nimeni din partid nu mai vrea să aibă de-a face!

— Nu înţeleg, sire! zise, cu glas stins, Jugănaru.

— De ce? întrebă regele, mirat. Nu văd întrucât ar fi nefiresc ca naţional-ţărăniştii să colaboreze cu naţional-ţărăniştii! Nu intră în vederile dumitale? Nu sunt copiii aceluiaşi partid? Chemaţi-l pe Crai-Voievod cu frontul lui românesc, daţi-vă mâna şi lucraţi împreună.

— Dar Crai-Voievod are un program al lui!

— Parcă dumneavoastră n-aveţi?

— Sunt incompatibile, sire!

— Ajustaţi-le!

— Nu există niciun mijloc de înţelegere!

Regele se ridică:

— Trebuie să fie! Crai-Voievod este absolut indispensabil unei guvernări naţional-ţărăniste!

— Indispensabil?

— Aşa cum se aude, domnule Jugănaru: in-dis-pen-sa-bil!

Jugănaru nu mai avea nevoie de nicio lămurire în plus: regele se ţine de farse, cu constituţia în mână. Nici gând n-are să-i dea sarcina de a alcătui noul guvern. L-a chemat ca să-şi bată din nou joc de el! Asta, după ce i-a făcut atâtea servicii nu numai când a fost la putere, dar şi în toţi anii aceştia de opoziţie şi după ce şi-a împins devotamentul până acolo încât a acceptat să

defileze de 10 mai în pelerină de cavaler, ca să se strice lumea de râs pe socoteala lui! Şi acuma, uite recunoştinţă! Recunoştinţa lui Carol II, regele ţăranilor!… Dar toate-şi au un sfârşit. De data aceasta, gluma regelui Carol va fi pedepsită. Preşedinţia partidului naţional-ţărănist trebuie să treacă, efectiv, în mâna lui Dacu! Partidul naţional-ţărănist trebuie să fie de aci înainte intransigent! Să-l vedem atunci pe regele ţăranilor ce va mai spune!

Încovoiat, cu ochii în jos, cu obrajii aprinşi parcă ar fi fost pălmuiţi, Jugănaru îşi smulse, penibil, cuvintele din gură:

— Sire, daţi-mi voie ca înainte de a răspunde, să raportez comitetului meu executiv!

— De acord! Dar repede!… Ţara nu poate sta fără un guvern!

Într-o cameră de alături, Trişcă, fost până aseară prim ministru al ţării, aştepta să-i vină rândul la consultaţie. Ca să-i treacă vremea, citea rapoartele primite de la Belciug cu privire la activitatea acelui «Verein der Auslandsdeutschen» sau «Asociaţia germanilor din străinătate», care a început să facă mare agitaţie, mai cu seamă în Ardeal, în jurul asupririlor la care ar fi supusă minoritatea germană din România. «Asociaţia» susţinea că germanii din România nu sunt lăsaţi să se cultive în limba lor maternă şi că sunt lipsiţi de orice publicaţie germană. Prin aceasta, România calcă tratatul minorităţilor. Indignarea «Asociaţiei» îl îmboldi pe Trişcă să întindă, râzând, hârtia, lui Traian Săpunaru care-şi aştepta şi el rândul:

— Citeşte!… Cică am călca tratatul minorităţilor! Noi îl călcăm şi Hitler îi ia apărarea!

Traian Săpunaru citi şi-i răspunse lui Trişcă, mirat:

— Şi ce ai vrea, domnule Trişcă? Să polemizezi cu Hitler pe chestia minorităţilor?

Trişcă voi să-l asigure pe Traian că nici nu se gândeşte să polemizeze cu Hitler, dar un valet deschise uşa:

— Domnul Trişcă!

Regele îl aştepta nerăbdător:

— Trişcă, Dumnezeu mi-e martor că m-am pus în regulă cu constituţia! Am stat de vorbă şi cu Jugănaru… Aşa că te-aş ruga să fii atât de bun şi să-ţi refaci guvernul îndată!

— Cu alegeri?

— Cu alegeri! Cum cere constituţia!

— Sire, după constituţie, suntem tari! 88% din scaune vor fi ale noastre!

— Aşa să-ţi ajute Dumnezeu!

*

Începuse să-şi facă toaleta de pe la patru după amiază şi la şapte încă nu isprăvise. Dulapul era deşertat şi costumele se lăfăiau pe divan, pe scrin, pe masă. Colecţia de cravate era aruncată, claie peste grămadă, pe jos. Zeci de perechi de pantofi, făceau munte lângă radiator. Cămăşile împodobeau toate fotoliile şi taburetele. Totuşi, omul nu se putea hotărî. Pipăia, se îmbrăca, se uita în oglindă – dar astăzi, nici oglinda nu era destul de încăpătoare să-l poată cuprinde. Se apropia, se îndepărta, se întorcea spre dreapta, se întorcea spre stânga… Un adevărat chin! Dar nu s-ar fi putut spune că chinul l-ar fi obosit, pentru că, după ce se văzu îmbrăcat, îşi mai turnă şi parfum. Un pic pe batistă… un pic pe mustaţă… câte un pic în ambele palme… astfel că, omul, după ce-şi aranjase o ţinută ameţitoare, începu să şi miroase în chip convenabil de ameţitor.

Dar de ce ţinea să fie el atât de bine îmbrăcat şi bine parfumat? Făcea vreo meserie care-i cerea parfum şi eleganţă? După gulerul lui ţeapăn şi înalt, care-i dădea un aer de severitate rigidă, nu s-ar fi putut spune! Se ducea poate la vreo vedere? Posibil, deşi vârstă pe care i-o trăda faţa făcea puţin probabilă această eventualitate. Atunci avea un rendez-vous cu vreo femeie?… Rendez-vous cu o femeie? Pentru cei care nu ştiau cine e personajul, prezumţia îşi avea un temei. Cei care-l cunoşteau, însă, ar fi râs. Rendez-vous cu o femeie?… Cine? Ăsta? Păi ăsta-i doar Dacu!… Dacu, fostul şi de câteva zile noul preşedinte al partidului naţional-ţărănist. Dacu intransigentul, pe care naţional-ţărăniştii, în mânia lor oarbă, l-au pus iar în fruntea partidului, pentru ca regele să ştie că au devenit şi ei intransigenţi ireductibili şi adepţi înverşunaţi ai politicii de şah la rege!…

În acest caz, însă, de ce s-a îmbrăcat atât de elegant şi de ce s-a stropit cu atâta parfum domnul Dacu?

Costumul şi parfumul intrau în planul de acţiune a partidului contra lui Carol, care trebuie silit să reintre în limitele permise de constituţie. Rendez-vous avea Dacu! Dar nu cu o femeie, ci cu un bărbat! Cu Aureliu Cziucziewicz, conducător de fapt, deşi

neoficial, al partidului «Totul pentru ţară». Amândoi bărbaţii de stat îşi dăduseră întâlnire spre a stabili condiţiile unui cartel electoral. Pentru această întâlnire şi-a ales şeful partidului naţional-ţărănist cu atâta pedanterie costumul. Dar nu ca să facă o impresie bună asupra lui Aureliu, pe care-l cunoştea mai de mult şi cu care în decursul ultimilor ani avusese nenumărate întrevederi. Ci, ca regele să afle că pentru Dacu, o întâlnire, în aceste împrejurări grele, cu Aureliu Cziuczkiewicz, este o sărbătoare – care, prin consecinţele ei asupra evoluţiei dictaturii regale, se va înscrie printre marile sărbători naţionale… Toate forţele şi toate energiile trebuie concentrate împotriva dictaturii regale. Cu regele şi cu monarhia, Dacu n-avea nimic:

— Trebuie să ştiţi, zicea el, că nimeni în ţara aceasta nu este mai ataşat ca mine sistemului monarhic constituţional. Sunt foarte puţini care să cunoască şi să aprecieze ca mine imensele calităţi ale suveranului. Îl iubesc din tot sufletul. Casa mea e plină cu portrete de-ale maiestăţii sale Carol II… *Atât rău cât doresc maiestăţii sale regelui Carol II, tot atât să-mi dea mie şi membrilor familiei mele, bunul Dumnezeu!*

Ceea ce combătea Dacu era numai dictatura regală.

— Eu sunt democrat, proclama Dacu, adică sunt de părere că toate drepturile vin de la popor şi trebuie îndeplinite de popor. La noi, însă, cine e democrat, e declarat bolşevic şi comunist. Eu sunt democrat convins, dar sunt contra bolşevicilor. Eu am luptat contra comunismului şi o dată, în Ardeal, numai într-o singură zi, am arestat şase sute de comunişti. Adversarii noştri susţin că eu şi Jugănaru am fi bolşevici. Dar noi suntem pentru o democraţie naţională, sau, cum bine a definit-o Jugănaru, pentru o democraţie corijată. Masele nu judecă. Masele simt. Cred că pornind de la acest adevăr, vom putea stârni un curent pentru democraţia corijată. Astăzi stăpânesc curentele. Ele decid. Curente se nasc din anumite sentimente şi anumite necesităţi materiale. Dar necesităţile acestea reale, au mai puţină importanţă decât partea sentimentală. Avem două exemple: Mussolini a devenit stăpânul Italiei şi Hitler a devenit stăpânul Germaniei, exploatând această parte sentimentală. Hitler în Germania şi Mussolini în Italia, prin voinţa lor nestrămutată, au reuşit să trezească conştiinţa naţiunilor respective, ajungând la realizări invidiate de întreaga omenire.

Domnul Adolf Hitler în Germania, prin felul cum a ştiut să-şi

impună voinţa dârză, nu numai că şi-a salvat ţara de anumite curente care de care mai periculoase, dar a reuşit să concentreze asupră-şi atenţia lumii. Faptele lor le justifică azi cu prisosinţă existenţa şi noi, ca spectatori obiectivi, trebuie să-i admirăm… Mai mult: sunt de părere că şi poporul nostru român trebuie să facă la fel. Nu trebuie să cultivăm numai exigenţele materiale, ci să apelăm şi la demnitatea naţională, ca poporul să nu sufere o umilinţă naţională sau cetăţenească. Asta se cheamă democraţie corijată. Când este democraţie, viaţa de stat poate fi controlată de oricare cetăţean. Pe când dacă este dictatură, se adună cinci-şase oameni, de obicei venetici, despre care nu ştii de unde au venit – cum e la noi, unde nu contează naţiunea, ci o camarilă condusă de o femeie străină de neam. Această femeie este apărată cu toate mijloacele statului. Este de datoria noastră să ne adunăm într-o falangă pentru a doborî aceste stări de lucruri, care în alte părţi au dus ţările la prăpăd.

Spre a combate dictatura aceasta a veneticilor, Dacu vroia o alianţă cu Aureliu Cziucziewicz şi pentru încheierea acestei alianţe se întâlniră: el, în costumul lui confecţionat de vechea croitorie a aristocraţiei naţional-ţărăniste Şmilovici & Şmilovici şi Aureliu, în costum naţional.

Discuţia istorică începu cu declaraţia lui Dacu:

— Domnule Cziucziewicz, am putut constata, după atâta vreme de când te cunosc, că ai calităţi care se găsesc rar în viaţa noastră politică şi la conducătorii noştri politici: eşti un om sincer în acţiune, onest, consecvent şi tenace. Vrei să luptăm amândoi împotriva regelui, în alegeri?

— Domnule Dacu, şi eu am putut constata că eşti un om sincer în acţiune, onest, consecvent şi tenace. De ce, dar, n-am lupta amândoi împotriva regelui, în alegeri?

— Deci, luptăm?

— Luptăm!

— Dacă-i aşa, să vedem pe baza cărui program! făcu Dacu.

— Aşa el zise Aureliu. Pe baza cărui program!

— Să începem! făcu Dacu. Mai întâi politica externă. Eu sunt alături de marile democraţii ale occidentului, sunt alături de Mica înţelegere şi de înţelegerea balcanică şi sunt ataşat faţă de Societatea Naţiunilor.

— Ba eu, replică Aureliu, sunt contra marilor democraţii ale Apusului, sunt contra Micii înţelegeri, sunt contra înţelegerii

balcanice şi nu am niciun ataşament pentru Societatea Naţiunilor în care nu cred!

— Atunci e perfect! exultă Dacu. Văd că ne înţelegem de minune…

— Păi sigur că ne înţelegem! recunoscu Aureliu.

— Mai departe! continuă Dacu, încurajat. În programul meu cer ca România să nu provoace Germania şi să nu aibă o atitudine ostilă faţă de Italia şi Rusia.

— Ba nu, domnule Dacu! Ce-i aia: România să nu provoace Germania şi să nu aibă o atitudine ostilă faţă de Italia? Eu sunt categoric pentru o politică externă făţişă şi activă alături de Berlin şi de Roma – şi împotriva Rusiei. În patruzeci şi opt de ore după biruinţa mişcării legionare, România va avea o alianţă cu Germania şi Italia.

— Admirabil! strigă Dacu entuziasmat dincolo de limitele obişnuite ale temperamentului său. Văd că ne înţelegem bine şi aici.

— Păi sigur că ne înţelegem!

— Apoi, domnule Aureliu, eu sunt împotriva revizuirii tratatelor!

— Chestia cu revizuirea tratatelor este o invenţie jidănească! zise Aureliu. Mişcarea mea n-a auzit încă până acum să se fi revizuit tratatele! Despre ceea ce nu este, nu se poate vorbi. Aşadar, eu nu sunt nici pentru, nici contra!…

— Bun! făcu Dacu, care era atât de încălzit, încât simţi nevoia să-şi dea cu pămătuful pe nas. Văd că ne înţelegem din ce în ce mai bine!

— Păi sigur că ne înţelegem!

— Eu, domnule Aureliu, sunt pentru democraţie şi contra dictaturii!

— Şi eu, domnule Dacu, sunt contra democraţiei şi pentru un regim de dictatură legionară.

— Atunci e cât se poate de bine, domnule Aureliu! făcu Dacu, întinerit. Înţelegerea o putem semna de pe acum, mai ales că, după opinia mea, singurul partid care ar putea salva ţara de desfrâu şi corupţie este partidul meu, naţional-ţărănist. Ţara, de altfel, este cu mine. Toată ţara este cu mine!

— Nici nu încape discuţie că putem semna cartelul imediat. Înţelegerea dintre noi este deplină, mai ales că, după opinia mea, singurul partid care ar putea salva ţara de desfrâu şi de

corupţie este partidul meu legionar. Ţara, de altfel, este cu mine. Toată ţara este cu mine!

Semnară pactul electoral şi se despărţiră, amândoi tulburaţi.

— Domnule Aureliu, zise Dacu, strâng mâna singurului om politic sincer în acţiune, onest, consecvent şi tenace, din toată ţara românească.

— Domnule Dacu, făcu la rândul său Aureliu, strâng mâna singurului om politic sincer în acţiune, onest, consecvent şi tenace, din toată ţara românească.

În seara aceea, Dacu nu se culcă până nu dădu ţării explicaţii de ce a făcut cartel cu legionarii:

— Pentru că dorim să asigurăm curăţenia alegerilor, care ar trebui să însemne şi să fie o mare sărbătoare, iar nu un prilej de corupţie şi umilire sufletească a cetăţenilor. Noi suntem democraţi, noi apărăm democraţia. Dorim să salvăm ţara de pericolul dictaturii care o ameninţă.

*

În ziua alegerilor, Carol urmări cu încordare operaţiile. De o parte lupta partidul naţional-ţărănist, în cartel cu liberalii lui George şi cu legionarii – iar de alta, liberalii de la guvern în cartel cu Crai-Voievod. Celelalte douăzeci şi ceva de partide prezentau un interes mult mai mic, pentru că şansele lor în alegeri erau aproape inexistente. În general, era linişte. Lucrul păru foarte ciudat regelui, care-l întrebă pe Trişcă la telefon:

— Ce-i liniştea asta?

— Sire, opoziţia se teme… şi se ţine prudentă!

— Totuşi, nu cumva este prea multă linişte?

— Nu, sire! Este atâta cât trebuie.

Între rapoartele telefonice pe care le primea, Carol îşi făcu munca cea de toate zilele: citea şi semna hârtii, făcea declaraţii şi consolida restauraţia. Azi, o consolida cu Beliotis. Afacerile lui Beliotis erau în plină prosperitate. Firma engleză Wickers-Armstrong, unde mare acţionar era Schnitt, a încheiat o convenţie cu firma cehoslovacă Skoda: Wickers se retrage de la uzinele Reşiţa, conduse de Schnitt, şi cedează locul uzinelor Skoda. Skoda, în legături de afaceri cu Beliotis, deschide un câmp larg lui Beliotis la Reşiţa. Beliotis, prins de vârtejul imaginaţiei şi spiritului său de iniţiativă, a venit azi la rege să-i propună o nouă afacere: o uzină de tunuri la Zărneşti, lângă

Braşov.

— Îmi trebuie un miliard trei sute de milioane, sire!

Carol avea pentru Beliotis o afecţiune care creştea ori de câte ori acesta venea să-i propună ceva care ar putea contribui la alinarea suferinţelor neamului: un miliard trei sute de milioane! Asta înseamnă… Carol îşi făcu calculul mintal, cu rapiditatea omului obişnuit să primească viaţa prin prisma procentelor, şi afacerea i se păru oarecum acceptabilă:

— Dragă Beliotis, voi căuta să fac tot ce pot, ca să nu las ţara fără o fabrică de tunuri. Dar să ştii că nu-mi place de loc ce mi se spune în chestia tratamentului pe care-l aplici muncitorilor din uzinele dumitale, aşa că mă gândesc dacă nu fac cumva o greşeală dându-ţi voie să deschizi încă o fabrică.

Beliotis era obişnuit cu trucul: grija regelui pentru muncitorii lui îl va costa încă un 10%. Totuşi, luptă să mai rupă ceva din plusul acesta:

— Sire, dar muncitorii mei sunt foarte bine trataţi. Au tot ce le trebuie!… Au…

— Un moment, Beliotis, un moment!… Uite aici câte memorii ai primit tu de la ei… şi uite aici câte plângeri a primit ministerul. Nu-i laşi să se organizeze în sindicate, le dai salarii că abia au cu ce-şi ţine sufletul, îi sileşti să lucreze câte zece-douăsprezece ore pe zi, îi denunţi că ar fi bolşevici, îi concediezi fără niciun motiv… Nu se poate, dragă Beliotis! Noi trăim într-o ţară democratică, avem constituţie, avem legi, avem o justiţie, trebuie să avem şi niţică omenie!… Ce? Vrei să-i faci bolşevici?

— Sire, că ei sunt nemulţumiţi, asta nu-i nicio dovadă! Doar n-or fi vrând să împart averea cu ei!

— Nu se ştie, nu se ştie! zise Carol cu ochii în gol. Nu vezi şi dumneata ce se petrece pe lume? Mergem cu toţii spre bolşevism!

Beliotis se dădu bătut: regele era neînduplecat. Nu vroia să facă nici cea mai mică reducere.

— Bine, sire, voi încerca să-i liniştesc!

— Nu *încerca* să-i linişteşti, ci linişteşte-i!

Rămas singur, regele citi cu interes comentariile presei franceze în jurul vizitei pe care Delbos, ministrul de externe al Franţei, o făcuse în urmă cu o săptămână, la Bucureşti. Gazetele franceze erau entuziasmate de primirea făcută lui Delbos de către lumea politică românească şi în special de către regele

Carol II. De ambele părţi, au curs cuvinte istorice. Noi şi Franţa… Franţa şi noi… Surori latine… Sora noastră mai mare Franţa… Sora noastră mai mică România… Bucureştii, un mic Paris al orientului… Parisul, un mare Bucureşti al occidentului… şi aşa mai departe.

La banchetul de adio, Delbos a găsit ceva nou:

— România este o prelungire a Franţei!

Dar nici regele nu i-a rămas dator.

— Franţa, a zis el, este o prelungire a României!

Şi Delbos a plecat din ţară, grăbit să transmită Franţei rezultatele muncii lui diplomatice din România. Erau strălucite. Regele i-a dat absolut toate asigurările posibile că orice s-ar întâmpla, România va continua să rămână alături de Franţa.

În toiul lecturii, Mateescu aduse regelui o telegramă din Maglavit: nevasta lui Petrache Lupu a născut un băiat.

— Bun! zise el lui Mateescu. Trimite-i o telegramă nerodului! Vreau ca băiatul lui să se numească Mihai! Şi puneţi-i la uşă, în loc de zece jandarmi, douăzeci… Şi-un telefon!

Mateescu râse:

— Un telefon?

Carol îi răspunse foarte serios:

— Nu râde!… Îi trebuie!… Poate-l cheamă moşu la telefon!

Mateescu nu mai râse.

Arghir sosi la palat să protesteze că nimeni nu votează cu el.

— Sire. E o barbarie! De vină-i Trişcă! Cum se poate, sire? Eu…

— Domnule profesor, îi zise regele, aicea-i chestie de cifre! Lasă cifrele pe seama celor care se pricep!

Cuvintele regale îl liniştiră pe deplin pe Arghir care vorbi, deodată calm:

— Sire! Ţi-am adus o veste mare! Facultatea de litere a acordat măriei tale titlul de «doctor honoris causa» pentru merite oratorice…

— Mulţumesc, domnule profesor!

— Nu, sire! Aici trebuie să mărturisesc că n-am avut noroc. Ideea aceasta genială s-a nimerit s-o aibă un idiot!

— Care?

— Drăgan!

— Ce vorbeşti?

— Regret din inimă, sire! Şi-l invidiez! în schimb, te-am propus

la facultatea de istorie, ca «doctor honoris causa» în ştiinţele istorice!

— N-am s-o uit niciodată, domnule profesor!… Şi pe la Paris ce se aude?

Arghir, care se întorsese cu o zi înainte de alegeri de la Paris, răspunse:

— Le-am vorbit, sire, tare şi fără înconjur. Rusia rămâne Rusia. De aceea, noi nu trebuie să facem nicio alianţă cu ea. Şi dacă Franţa încearcă să ne-o impună, rupem cu ea. Nouă ne trebuie relaţii directe cu Anglia, care va mai avea, timp de câteva decenii, un rol hotărâtor în lume.

— Dar Franţa ne înarmează! zise regele, prevenitor. Englezii ne-ar înarma?

— Poate!

— Aş fi curios s-o văd!

Conversaţia fu întreruptă de telefon.

— Alo! strigă Carol. Cine e? A, Vancea!… Da!… Cât, cât?… Cum? Numai atâta?… Şi ei?… Da!… Şi?… Cuuum?… N-am auzit bine!… Vorbeşte mai tare!… Nemaipomenit!… Dezastru complet, prin urmare!

Tonul şi ochii regelui reflectau o satisfacţie atât de intensă încât Arghir credea să afle şi el ce veşti bune îi dă Vancea lui Carol.

— Dezastrul cui, sire? îl întrebă el pe rege, cum îl văzu că pune telefonul în furcă.

— Al guvernului!

— Al guvernului? făcu Arghir uluit. O fi vreo greşeală.

— Nicio greşeală! Trişcă n-a întrunit nici măcar cele 40% reglementare. Abia a atins 37,5%.

— Dar e ceva de necrezut, sire! De când e ţara asta ţară românească şi de când sunt alegeri la noi, nu s-a mai pomenit ca un guvern să nu întrunească majoritatea de voturi care-i trebuie.

— Totuşi, uite!… Liberalii n-au întrunit!

Arghir, însă, nu părea prea dezolat.

— Nu-i nimic! încercă el să-l consoleze pe rege. Dacă n-au întrunit, vor întruni. Până mâine dimineaţă mai e timp… Tot nu ştie nimeni!

Regele se încruntă:

— Dar ştiu eu!

Nu vorbise răstit, totuşi destul de apăsat ca să-l facă pe Arghir

să priceapă că mai presus de toate există un Dumnezeu şi o constituţie.

— Sire, făcu Arghir cu capul şi mai aplecat pe umăr, n-am crezut nimic rău!

Regele îşi reluă îndată aerul binevoitor de mai înainte:

— Domnule profesor, aş fi cel din urmă să-ţi atribui vreo intenţie rea. Cred, însă, că tocmai dumneata, mai mult decât oricare altul, trebuie să ştii că în ţara românească alegerile sunt libere şi că votul e sfânt. Liberalii au pierdut, pentru că aşa a vrut ţara. Ţara îi trânteşte… numai ţara… Ţara nu-i vrea! Cu 37,5% liberalii nu pot avea pretenţia să guverneze.

Arghir îşi încleştă degetele pe servietă:

— Sire, prin urmare îi înlăturaţi pe liberali!

— Îţi repet, domnule profesor: nu eu, ci ţara!

— Şi-i înlocuiţi… cu cine?

— Cu Caţă şi Traian Săpunaru!

Un sughiţ, greu reprimat în gâtlej, umplu de lacrimi ochii ilustrului profesor:

— Dar ei… câte voturi au căpătat?

— 9%.

Numai nemărginita lui dragoste pentru acest rege tânăr şi vesel, îl ajută pe Arghir să-şi înăbuşe, decent, amărăciunea. Deşertat de orice vlagă şi de orice ambiţie. Arghir se ridică, şi abia mai având puterea să se încline în faţa regelui, îi zise, trist şi respectuos:

— Să dea Dumnezeu să fie bine!

*

Când domnul profesor Caţă Coroiatu, vicepreşedinte al noului guvern şi ministru de stat fără portofoliu, intră în sala de şedinţe a consiliului, toţi ceilalţi miniştri mai mici se înşirară pe două fronturi şi-l salutară cu salutul roman national-creştin:

— Izbândă!

De două zile de când a venit la putere, Caţă numai asta aude:

— Izbândă!

Toţi îi strigă:

— Izbândă!

Până şi tinichigiul Goldman, vechiul lui prieten tinichigiul Goldman, şi rabinul Şapira, marele lui învăţător întru cele ebraice, şi Finkelştein, furnizorul lui de mobile, şi Leibovici şi

Şmilovici şi Herşcovici, chiriaşii lui din imobilul de pe strada Ştefan cel Mare, i-au strigat ieri, la Iaşi, emoţionaţi:

— Ghivolt! Izbândă!

Ai dracului harhări! În toate se bagă! Până şi în triumful lui! Ce şmecherie o mai fi punând ei la cale cu Cahalul lor, dracu ştie!… Dar acu n-are timp de ei. Acu trebuie să se bucure cât poate de acest mare moment naţional! Cincizeci de ani de luptă!… Câtă răbdare, câte jertfe, câtă energie şi inteligenţă cheltuite în aceşti cincizeci de ani, până a învins! Dar încă o dată s-a dovedit că nu-i nimeni profet în ţara lui. Mai întâi ideile lui au învins în Germania, prin apostolul său, Hitler – şi numai după cinci ani, ţara i-a spus: Ai dreptate! Dacă ideile tale au putut salva de la pieire poporul german, cu atât mai uşor ar putea să mă salveze pe mine! Izbândă!… Şi izbânda a venit! Şi încă ce izbândă! Numai ce a fost ieri la Iaşi!… Cu tot viscolul, mii de creştini adevăraţi au venit să-l salute pe mântuitorul lor, Caţă! A fost ceva măreţ! S-au speriat toţi jidanii! Rapidul, din ordin, a venit cu întârziere, ca să scoată sufletul celor care se înghesuiau pe peron. Apoi, când s-a apropiat de gară, trenul a început mai mult să se târâie şi locomotiva să pufăie alene, ca şi cum ar fi spus:

— Răbdaţi, răbdaţi, până o să-l vedeţi pe mântuitorul vostru, pentru că şi el a răbdat destul!

Apoi, deodată s-au aprins două sute de făclii şi au izbucnit uralele:

— Izbândă! Ura! Trăiască Caţă al nostru!…

Nu s-a strigat «jos jidanii». Consemnul a fost sever: să nu se spurce această zi mare, cu cea mai mică aluzie la jidani, în numele cărora a venit la putere. Caţă, din tren, lăcrima. Dar şi mai mare a fost bucuria lui, când s-a dat jos din tren şi s-a văzut între batalioanele lui de asalt. Ce mulţi sunt, doamne! Şi ce disciplinaţi…

— Tase, îi şopti el fiului său, de unde atâţia lăncieri… Şi cum de ştiu să stea în front atât de frumos!

— Papà, i-a răspuns Tase, din ordinul regelui, comandantul regimentului 13 mi-a împrumutat soldaţi. Uniforme am avut!

Mândru, Caţă şi-a trecut batalioanele de asalt în revistă, apoi le-a vorbit:

— Toată lumea să aibă încredere în partidul naţional-creştin de sub conducerea…

Caţă se înecă – pesemne de la fumul de ţigară al unui şef

lăncier, sau din pricina vântului – dar se linişti, şi continuă:

— ...de sub conducerea lui Traian Săpunaru, căci vom merge pe calea cea dreaptă. Situaţia ţării e critică. Dar cât timp...

Se înecă iar Caţă din pricina fumului sau vântului, dar fu peste puterile lui şi strigă iute:

— Cât timp *eu*... eu voi sta unde sunt, voi realiza programul *meu*...

Acasă, Caţă îşi regăsi optimismul, când doamna Coroiatu îl îmbrăţişă şi-i spuse cu glas tremurat:

— Alecule, nu-mi pare rău de loc că m-am măritat cu tine! Să fii soţie de vicepreşedinte de consiliu de miniştri şi mamă de ministru, face să aştepţi şi o mie de ani!

— Izbândă! i-a răspuns Caţă, după care s-a dus, chipurile, să se spele, dar de fapt să-şi ascundă lacrimile de necaz şi ruşine, că după cincizeci de ani de luptă, el nu-i decât vicepreşedinte al programului său – în timp ce preşedinte este un pungaş ca Traian Săpunaru, o lichea ca Traian Săpunaru, un jidovit ca Traian Săpunaru... Uite-l că a venit şi tâlharul de Traian Săpunaru!

Îndată după Caţă, intră în sala consiliului de miniştri şi Traian Săpunaru. De când a fost numit prim ministru, Săpunaru nu mai trăia: visa!... Atât de mult îl ameţise izbândă, încât nici astăzi, după două zile, dacă cineva l-ar fi somat, cu revolverul la ureche, să-i spună din cine se compune lista miniştrilor pe care i-a înmânat-o regele în momentul când l-a însărcinat să formeze guvernul, n-ar fi putut da niciun răspuns. Numai un nume – unul singur – îi rămăsese agăţat de memorie, pentru că era singurul care-i tulbura bucuria: Robert Cernescu. Ce caută în guvern acest Robert Cernescu, vechi naţional-ţărănist, fost mâna dreaptă a lui Jugănaru, cel mai colţos adversar al partidului liberal, nu putea pricepe Traian Săpunaru. Regele nu l-a informat, el nu i-a cerut-o – şi lucrurile au rămas nelămurite. De aceea şi spunea, în dreapta şi în stânga, oamenilor lui de partid:

— N-am de dat nicio explicaţie. Din înalt ordin! Cernescu este Cernescu!... Respect şi atenţie! Din înalt ordin!

— Dar generalul Antonescu? Ce caută unul ca ăsta printre noi? Nu-l ştie vodă că-i un simpatizant al lui Aurică?

Întrebarea îşi căpătase răspunsul chiar de la rege:

— Traiane! Ţi-l dau pe Antonescu la ministerul de război, ca un cadou! Sunt mulţumit că am putut să-l smulg din braţele

legionarilor. Poartă-te bine cu el!

Traian Săpunaru era un om prea bine crescut să mai pretindă regelui său şi alte explicaţii. De altfel, ar fi fost de prisos, deoarece pe Traian, componenţa guvernului îl interesa prea puţin. Pe el, fire dinamică, îl preocupau faptele. Acţiunea! Iuţeala în hotărâre şi aplicare!

Salută neglijent pe ceilalţi miniştri care-l primiră cu salut roman şi urale şi se îndreptă iute spre scaunul lui, se aşeză iute, se uită iute la ceasornic, îl băgă iute în buzunar – îşi ridică iute ochii, dar îşi aminti iute că regele încă n-a sosit – şi se muie dintr-o dată. N-avea ce face! Şi începu să se uite ceva mai încetişor împrejur, să vadă cam din cine se compune guvernul pe care-l prezidează. A! Caţă!... Caraghiosul ăsta bătrân i-a ieşit cu totul din minte!... Şi ăsta, cine-i? Parcă e Tase!... Exact!... Tase beţivul, feciorul lui Caţă!... Ministru al muncii!... Bun ministru!... Va munci pe la toate cârciumile din ţară, fără parale! Şi celălalt! ... Gogu Elefterie!... A intrat şi caricatura asta în guvern. La ce? La justiţie? Dar parcă se lăuda Stănescu că vine el la justiţie! Atunci, cum?

Curios, îi făcu semn lui Gogu Elefterie să se apropie:

— La ce ai fost numit, dragă? La justiţie?

— Nu! La externe!

Traian Săpunaru se linişti! La externe, da! Aşa se explică! Pentru că pe Stănescu îl cunoaşte de mult! Ştie că nu este un lăudăros...

Până aici putură să meargă investigaţiile lui Traian Săpunaru asupra identităţii miniştrilor săi, pentru că în uşă apăru regele. În saluturi romane şi urale prelungi, regele fu condus de întreg guvernul până la scaun. Grav, regele se aşeză în capul mesei şi dădu cuvântul lui Traian Săpunaru:

— Domnul prim ministru ne va face raportul asupra situaţiei din ultimele două zile.

Primul ministru începu:

— Sire, domnilor miniştri, n-am obiceiul să-mi pierd vremea cu cuvinte inutile. Acuma nu se mai cer vorbe, ci fapte. Vă voi comunica, deci, domnilor, ce a făcut guvernul în aceste două zile. Încep!... Am suprimat ziarul *Democratul român*, care otrăvea conştiinţa română şi creştină a neamului... Am anulat o sută douăzeci de permise de liberă circulaţie pe C.F.R. unui număr de o sută douăzeci de jidani, zişi gazetari şi în felul acesta

am realizat pentru buget un beneficiu material important şi am dat poporului un sentiment de siguranţă morală. Am pus în studiu grabnica rezolvare a problemei comisiilor pe care guvernul va trebui să le numească la întreprinderile străine. Am pus în studiu revizuirea cetăţeniilor. Am pus în studiu românizarea întreprinderilor. Am pus în studiu ieftinirea sării. Am pus în studiu ieftinirea gazului. Am pus în studiu ieftinirea motorinei. Am pus în studiu ieftinirea zahărului. Am pus în studiu ieftinirea sticlei… Am pus în studiu ieftinirea pielei. Am pus în studiu repararea şoselelor. Am pus în studiu anularea pedepselor date pentru toate delictele silvice. Am pus în studiu înlesnirea fabricării ţuicii. Am pus în studiu…

O jumătate de oră i-a trebuit primului ministru ca să poată epuiza bilanţul a tot ce a făcut guvernul numai în primele lui patruzeci şi opt de ore de existenţă. Miniştrii se uitau unul la altul şi se minunau cât de dinamici au putut fi ei sub conducerea lui Traian Săpunaru.

După ce isprăvi cu realizările, Traian Săpunaru îşi ridică glasul şi încheie, patetic, cu un ochi spre Dumnezeu şi cu unul la rege:

— Clipa e solemnă pentru mine. Nu mă socotesc biruitor. Sunt cel mai hărţuit om din România, dar voi rămâne în picioare, neclintit şi ferm, drept şi fără şovăire, susţinut de o mare elevaţie morală la postul meu, fiindcă Dumnezeu, prin rostul regelui Carol al II-lea, a vrut ca eu să pun mâna pe inima acestui popor, să-i ridic greutăţile de pe piept şi să-i uşurez respiraţia.

La ultima frază, pe rege îl apucă o asemenea mâncărime, încât începu să se scarpine cu frenezie, fără să-i pese prea mult că se află în consiliu. Toţi miniştri, zguduiţi de lacrimile care-i curgeau şiroaie din ochi, săriră la regele lor, cu respect, dragoste şi solicitudine:

— Sire, vă putem ajuta cu ceva?

*

Corespondenţii străini băteau scările palatului într-un du-te-vino fără oprire. Regele, amabil şi neobosit, dicta declaraţii şi se bucura când vedea că jurnaliştii îi interpretează just gândurile. Toţi îl întrebau:

— Dictatură?

Regele nu se pripea cu răspunsul. Cugeta câteva clipe, apoi îşi alegea cuvintele, parcă ar fi fost pus pentru întâia oară în faţa

acestei întrebări.

— Nu ştiu ce credeţi prin dictatură. Fiindcă acest cuvânt nu poate avea peste tot unul şi acelaşi înţeles, într-o ţară poate însemna ceva şi în altă ţară, altceva. Ca şi democraţia. O aplicare poate avea democraţia la noi şi cu totul altă aplicare poate avea în Anglia, unde condiţiile politice sunt altele.

— Totuşi, faptul că aţi chemat la putere un partid fascist…

— Vă-nşelaţi! Prin aceasta, am făcut un act pur democratic. Este incontestabil că la noi, în România, sentimentul public tinde spre naţionalism. A fost, prin urmare, mai potrivit cu sentimentul public să chem la putere un partid mai naţionalist decât celelalte. În alegerea mea nu m-am călăuzit după ceea ce se va spune în alte părţi, ci numai după nevoile naţionale… Cum poate fi vorba de un regim fascist, când, pentru noile alegeri fixate de guvernul meu pentru începutul lui martie, se pregătesc de pe acum nouăsprezece partide?

— Dar în politica externă va interveni vreo modificare?

— Nicio modificare! S-ar putea cel mult spune că România şi-a dobândit prieteni noi, fără a micşora importanţa celor vechi. Cred că n-are nicio raţiune să ni se reproşeze simpatiile pentru Mussolini. Suntem fraţi latini!… Eu personal iubesc Italia şi-l admir pe Mussolini.

— Dar Hitler? De ce domnul Traian Săpunaru, înainte de a fi numit prim ministru, s-a dus de câteva ori în audienţă la Hitler?

— De ce nu? E foarte normal. Prima datorie a unui om politic este să aibă legături cu toată lumea. Şi apoi, de ce România şi-ar mărgini numărul prieteniilor ei? Noi cu Germania suntem în relaţii de prietenie, pentru că între noi şi Germania există un foarte puternic curent de schimburi economice şi la Berlin există multă bunăvoinţă pentru a le aranja cât mai bine. Asta e tot! Aşadar, din acest punct de vedere nu este niciun motiv de îngrijorare. Iar dacă acţiunile mele iau un caracter oarecum dinamic, asta vă rog s-o atribuiţi faptului că sunt soldat şi că aparţin familiei Hohenzollern-ilor, care au fost toţi soldaţi. Sunt soldat şi organizator. Şcoli, cultură fizică, sport, sănătate, aceasta-mi place să organizez.

— Şi dacă n-aţi fi rege?

— Cred că aş fi un bun profesor!

Şi încheia cu fiu-său:

— Fiu-meu e acuma sublocotenent, dar continuă să-şi vadă de

liceu. Clasa lui are astăzi şase elevi, care fac parte din toate clasele sociale: unul e fiu de ministru, altul fiu de industriaş, al treilea fiu de ofiţer, al patrulea e fiu de sas, al cincilea e fiu de văduvă şi al şaselea e din Transilvania… îl pregătesc să fie rege! E o meserie foarte pasionantă! Pot să vă spun sincer că mă simt fericit că sunt rege!

Nici Traian Săpunaru nu se simţea mai puţin fericit că era prim ministru. Corespondenţii străini treceau şi pe la el şi plecau din cabinetul lui mai tineri decât au intrat – ceea ce se resimţea, de altfel, în tot ce trimiteau ziarelor lor. Astfel, presa italiană spunea că guvernul şi-a început viaţa cu acte de energie bărbătească, sub conducerea bărbătească a marelui bărbat de stat Traian Săpunaru. Presa germană spunea că Germania urmăreşte cu simpatie evoluţia bărbătească a României, sub conducerea bărbătească a eminentului bărbat de stat Traian Săpunaru. Iar presa anglo-franceză spunea că România face paşi bărbăteşti pe linia unei politici de bună înţelegere cu toată lumea, sub conducerea bărbătească a distinsului bărbat de stat Traian Săpunaru, om de un patriotism fără compromis.

Singurul nefericit în toată afacerea aceasta era Caţă Coroiatu, care, când citea cele ce spunea presa străină depre preşedintele său de consiliu, se îngălbenea şi făcea spume la gură.

— M-aş fi mirat să fi fost altfel! striga el cât mai piţigăiat cu putinţă, când era singur cu fecioru-său Tase. Un jidovit ca el, cum să nu fie bine cu presa jidovită?

*

Primele treizeci de zile de guvernare naţional-creştină fură cheltuite cu mare folos în sărbătorirea triumfului. Erau atât de dese sărbătoririle, încât zilele de sărbătoare luară locul zilelor obişnuite de lucru. Fiecare ministru îl sărbătorea pe altcineva: Caţă pe Traian, Traian pe Caţă, Gogu pe Caţă şi pe Traian, Tase pe Gogu, Gogu pe Tase… De prea multe sărbătoriri, amploiaţii de stat nu mai lucrau, şcolile nu mai funcţionau, trenurile nu mai circulau, impozitele nu se mai încasau, venituri în casa statului nu mai intrau – şi legionarii se bucurau. Favorizaţi de acest regim de banchete, puteau să-şi vadă de propaganda lor, nestingheriţi. Lozinca lor nu mai era: «Omul şi pogonul», ci «Sufletul şi hectarul».

— Ei, domnule Săpunaru! îl luă Arghir, într-o seară, la rost pe

Traian Săpunaru, în curtea palatului. Cam ce i-ar putea împiedica pe adversarii dumitale să-şi ia o lozincă şi mai mărinimoasă? De pildă: «Viaţa şi moşia»!

— Naţia e bolnavă moral! reflectă, trist, Traian.

— Constatarea asta lasă-ne pe noi s-o facem. Dumneata ai fost chemat să guvernezi pentru că eşti grozav. Să te vedem. Aşa că mai slăbeşte-ne cu filosofările astea ieftine şi acţionează!

— Aşa fac, domnule Arghir! Dar n-am destui jandarmi!

— Jandarmi? Cu jandarmi poate oricine. Întrebarea e: ţara!

— Ţara e cu mine, domnule Arghir!

— Cu 9%?

— Care 9%, domnule Arghir! Asta a fost în opoziţie: 9%!... S-au dus vremurile alea, domnule Arghir! Azi avem 99%!

Arghir nu mai putea scoate o vorbă. Avea dreptate Traian Săpunaru! Înainte de sărbătoriri, în cursul sărbătoririlor, după sărbătoriri, venea lumea la el să i se roage în genunchi s-o primească în partid. S-au mai văzut până atunci mari migraţiuni de «fripturişti» şi «aviatori» de la un partid guvernamental concediat, către un partid opoziţionist chemat la putere. A mai trăit însuşi Traian Săpunaru, atât în 1920, ca ministru al artelor în primul guvern Neaţă, cât şi în 1926, ca ministru de interne al celui de-al doilea guvern Neaţă, satisfacţia cu adevărat dumnezeiască de a se putea uita de sus, de pe culmile ameţitoare ale scaunului său ministerial, la toată vermina aceasta dezgustătoare care umple celelalte partide de guvernământ, la toţi politicienii aceştia untdelemnoşi şi la toţi trepăduşii acestor politicieni, care încă nu şi-au rumegat bine fructul hoţiilor lor de la guvern, cum se târau la picioarele lui să-i cerşească onoarea şi bucuria de a-i primi sub acoperişul lui. Şi el, generos, îşi înfrângea greaţa, uita şi-i primea. Fenomenul, deci, nu-i era străin lui Traian Săpunaru. Dar nimeni n-a mai văzut până azi un asemenea iureş. Guvernul stătea pe la restaurante şi închina pahar după pahar în cinstea maiestăţii sale, a lui Traian, a lui Caţă, a lui Tase – şi partidul creştea, văzând cu ochii, ca un cozonac gigantic, în cuptorul încins al credinţei naţional-creştine. Liberali, naţional-ţărănişti, conservatori, toţi aveau o singură ţintă: să fie primiţi în partidul lui Traian Săpunaru. Şefi de organizaţii, deputaţi, senatori, ofiţeri superiori, înalţi magistraţi, pavau cu spinarea lor drumul lui Traian Săpunaru:

— Coane Traian, toată viaţa mea am fost cu dumneata. Poţi să

mă dai pe uşă afară… că eu tot viu înapoi, să ştii, pentru că numai cu dumneata putem salva ţara!

Nu se lăuda, prin urmare, Traian Săpunaru în deşert. Avea temeiuri puternice să afirme că ţara este cu el şi să fie convins că, în alegerile apropiate, îşi va putea asigura cu uşurinţă cele 40% din voturi. Ce 40%?… 40% e floare la ureche! Va căpăta cel puţin 60%… 70%… 80%… 90%… atât de destrămată şi speriată e opoziţia. Uită-te numai ce se întâmplă la naţional-liberali! De frică să nu i se topească partidul, Dinu Viziru a început să-l implore pe George Viziru să se împace cu el. Şi George, scârbit de felul neconstituţional cum regele a rezolvat criza politică, a acceptat, bineînţeles cu pretenţia la un anumit număr de scaune în viitorul parlament. Unchiul, ca să-şi satisfacă nepotul, a sacrificat vechi şi devotaţi liberali, care, supăraţi foc, au hotărât să treacă, toţi, cu arme şi bagaje, la Traian Săpunaru. Aşa că, naţional-liberalii, în loc să se reîntregească prin înapoierea lui George în partid, mai rău s-au fărâmiţat…

La fel şi cu naţional-ţărăniştii. Intransigenţii dezertează cu duiumul. Degeaba le strigă Dacu şi Jugănaru:

— Staţi, măi oameni buni, pentru că ce căutaţi la Traian Săpunaru găsiţi şi la noi! Nici noi nu suntem filosemiţi. Suntem şi noi pentru oricâte afaceri cu bancherii evrei! Dar nici noi nu admitem la posturile de comandă evrei, pentru că şi noi avem aceeaşi deviză: «România a românilor»!… Suntem şi noi monarhici şi dinastici şi naţionalişti şi anticomunişti. Am fost acuzaţi de comunism. Acuzaţii pe cât de nefundate, pe atât de ridicole. De comunism nu pot fi acuzaţi decât acei care-şi alimentează ideologia lor după cum bate vântul aventurilor de dincolo de graniţă. Atunci, ce vreţi?… Puterea? O veţi avea! După naţional-creştini venim noi! În cele din urmă, regele va trebui să-şi dea seama că singurul partid serios şi de încredere, suntem noi!

Dar hapul cel mai mare a trebuit să-l înghită Crai-Voievod cu valahiştii lui, care, cum au auzit că nu ei vin la putere, ci Traian Săpunaru, au intrat în derută, şi după o foarte scurtă criză de conştiinţă, s-au trezit get-beget naţional-creştini. Cel mai impresionant dintre toţi a fost vestitul Derică. Avocat şi vechi om politic, Derică a iubit din tot sufletul pe naţional-ţărănişti, câtă vreme era la ei ceva de iubit, după care a trecut la valahistul partid al lui Crai-Voievod, unde spera fierbinte că va avea foarte

curând ceva de iubit. Dar când a văzut că, până una alta, era ceva mai bun de iubit, nu în viitor, ci imediat, la naţional-creştini, a alergat la vechiul său coleg şi prieten Traian Săpunaru.

— Derică! s-a bucurat Traian. Ce vânt te-aduce pe la mine, Derică?

— Un vânt de primăvară, Traiane!

— Bine, Derică! Eşti binevenit! Dar ce va zice ăla… ştii care… şeful tău, Crai-Voievod… ungurul acela prost şi îngâmfat?

— Să zică? Ce să zică? Eu dacă vin la tine, nu fac decât să urmez poruncile lui!

Traian Săpunaru deveni foarte atent:

— Nu înţeleg! Ai venit din ordinul lui?

— Din ordinul lui!… Ca şi din ordinul lui! Ai răbdare! Eu, precum ştii, sunt un membru disciplinat al frontului românesc valahist!… Şi de trei ani de când sunt cu valahiştii, numai asta am auzit de la Crai-Voievod: că permanenta noastră preocupare trebuie să fie închegarea într-un singur organism politic a tuturor forţelor naţionaliste, conştienţi că numai astfel putem constitui dinamismul de dreapta, capabil să creeze o Românie cu adevărat românească… Am zis: bravo! Acum doi ani, Crai-Voievod a declarat la Cluj că între frontul românesc valahist şi partidul naţional-creştin s-a încheiat o logodnă care va duce la căsătorie. Am zis: bravo! şi atunci… Acum patru luni, Crai-Voievod a declarat la Alba Iulia că este indiferent care va fi partidul chemat să înfăptuiască dezideratele naţionaliste: partidul corporativ, sau frontul românesc, sau cel naţional-creştin, sau totul pentru ţară… pentru că, ceea ce interesează este să vedem pe români repuşi în drepturile lor fireşti. Şi din nou am zis: bravo! De ce? Fiindcă din atitudinea lui Crai-Voievod rezulta, în mod logic, că forţele naţionaliste au obligaţia morală să se adune în jurul partidului chemat să înfăptuiască toate revendicările noastre naţionaliste. Prin urmare, eu dacă vin azi la tine, ce fac? Mă supun imperativelor morale precizate de Crai-Voievod de a te ajuta să realizezi visul naţiei noastre. Dacă n-aş face-o, ar însemna că pun în contradicţie fapta cu gândul şi că n-am învăţat nimic de la marele nostru Crai-Voievod.

— M-ai convins, Derică! Dar tot nu pot pricepe de ce, când regele a binevoit să-mi dea ţara pe mână, Crai-Voievod a uitat tot programul ăsta şi a impus valahiştilor lui, faţă de mine, numai «expectativă binevoitoare!»

— Ştii ce înseamnă asta? Asta înseamnă că eu sunt mai valahist decât el! Eu nu mă dezic de programul valahist, pe când el se dezice.

— Şi dacă se supără că rămâi valahist până-n pânzele albe?

— Dacă se supără, să ştii că-i un porc! Un porc şi un mincinos. Asta e părerea mea şi a tuturor amicilor mei. Pentru că, Traiane dragă, eu nu vin singur. Vin şi cu alţii… Dar cu o condiţie: să-mi dai măcar ministerul agriculturii şi comerţului! Am o presimţire că la ministerul agriculturii şi comerţului aş putea face mult pentru ţară.

— Bine, Dericǎ! Vorbesc chiar azi cu regele şi diseară-ţi răspund!

Derică era un caz. Dar asemenea cazuri erau multe, nenumărate. Oraşe, judeţe, provincii întregi treceau la Traian. Şi Traian, altruist, ca să nu se bucure singur, făcea mereu rapoarte exaltate, regelui său.

— Sire, creştem!… Partidul meu a ajuns o putere. Vom avea în parlament nu majorităţi, ci unanimităţi!

Şi se uita în ochii lui Carol, să vadă ce spune. Dar, Carol tăcea. Pe măsura în care vremea trecea, Carol devenea mai impenetrabil. Până ce, într-o zi, când Traian veni iar la el cu un sac de succese şi-i vorbi iar despre forţele partidului său şi despre alegeri, regele i-o tăie scurt:

— Săpunarule, ce sunt vorbele astea: partid… alegeri… parlament?… Pentru ce te-am pus în fruntea guvernului? Ca să-ţi faci un partid, ori să desfiinţezi celelalte partide?

Traian Săpunaru se făcu mic de tot:

— Sire, credeam că…

— Să nu crezi nimic! Şi te rog să mă slăbeşti cu alegerile. Nu mai facem alegeri! S-a isprăvit cu alegerile! Opreşte orice propagandă! Scurt! Nu-mi trebuie alegeri, nu-mi trebuie parlament, nu-mi trebuie partid.

Şi deodată-şi îndulci glasul:

— Îmi pare rău, Săpunarule! Aşa sunt eu câteodată: supărăcios! Iartă-mă! Şi-acuma spune-mi, te rog: cum merg treburile prin ţară? Astă-seară pe cine sărbătoreşti?

— Pe Derică, sire!

*

Din cauza banchetului în cinstea lui Derică, primul ministru se

culcase în zori, astfel că telefonul îl găsi cu somnul neisprăvit. Răguşit şi pe trei sferturi adormit, întrebă:

— Cine-i acolo?

— Eu! Te rog vino imediat.

Nu-i trebui nicio jumătate de oră să se spele, să se îmbrace şi să ajungă la Cotroceni, unde-l aştepta regele.

— Sire!

Carol nu-i răspunse nici la salut şi nici mâna nu i-o întinse.

— Ce-ai făcut cu Butenko?

Traian avu senzaţia precisă că-i cade o cărămidă în cap.

— Dar nu ştie maiestatea voastră ce am făcut cu Butenko?

— Eu? Ce vrei să ştiu eu? Eu sunt rege constituţional! Eu domnesc, nu guvernez. De guvernat, guvernezi dumneata! Aşa că, te rog să-mi spui: ce ai făcut cu Butenko? Ne-am aprins paie-n cap cu Sovietele! Sovietele stăruie să facem o anchetă şi să aflăm ce s-a făcut cu Butenko! E clar, domnule prim ministru? Ce-ai făcut cu Butenko? Cine l-a asasinat pe Butenko?

Pe fondul galben al chipului său, ochii bulbucaţi ai lui Traian Săpunaru păreau două bile de sticlă albastră. Traian s-ar fi încumetat poate să articuleze o explicaţie, dar din gâtlejul lui nu ieşea niciun cuvânt.

— Prin urmare, continuă Carol să răcnească, aşa ai înţeles dumneata să-mi fii de folos? Ca să-mi aduci belele pe cap? Şi afacerile? Cum merg afacerile pe piaţă?

Traian Săpunaru îşi violentă fantezia şi găsi o formulă:

— Sire, în acest moment, nu v-aş putea spune exact…

— Dar cu încasările cum stai?

— În acest moment nu v-aş putea spune exact!

— Dar cu Caţă cum te împaci?

— În acest moment nu v-aş putea spune exact!

— Dar care sunt relaţiile noastre diplomatice cu Franţa şi Anglia?

— În acest moment nu v-aş putea spune exact!

— Dar cu comuniştii care-şi ridică nasul ce faci?

— În acest moment nu v-aş putea spune exact!

Scos din fire, Carol bătu cu pumnul în masă:

— Aşadar, totul este perfect! La ce te întreb nu poţi să-mi dai niciun răspuns! Ruină financiară… ruină politică internă… ruină politică externă… îl asasinezi pe Butenko… ne strici cu Sovietele… ne strici cu bancherii francezi şi englezi care sunt

alarmaţi de dezordinea pe care ai introdus-o în ţară… ne strici cu Hitler, care n-are încredere în naţionalismul dumitale rasist, pentru că eşti încurcat cu bancherii jidani… ne strici cu toată lumea… te ţii de sărbătoriri… te cerţi cu propriii dumitale colaboratori… şi mai ai curajul să rămâi prim sfetnic al tronului! … Prim ministru al tronului, un om care nu cunoaşte nici măcar datoriile lui elementare faţă de legile constituţionale ale ţării! Nu, domnule Traian! Ajunge cu anarhia! Ai stat la putere patruzeci de zile, dar ai făcut rău ţării pentru patruzeci de ani. Te rog depune-ţi mandatul! Din acest moment, poţi să-ţi reiei afacerile cu ovreii dumitale! Eşti liber!

*

La aceeaşi oră, Mateescu îl chema la telefon pe Arghir:

— Domnule profesor, maiestatea sa vă pofteşte la palat!

— Pentru ce?

— Să depuneţi jurământul!

Arghir se zăpăci. Regele-i încredinţează iar puterea!… Ca să nu-şi trădeze bucuria, întrebă pe un ton cât mai cu putinţă indiferent:

— Jurământul!… Dar Săpunaru?

— S-a isprăvit cu Săpunaru, domnule profesor! Maiestatea sa regele face un guvern de concentrare!

Acum Arghir, decepţionat, putu să întrebe, sincer indiferent:

— Şi cine-l prezidează?

— Patriarhul Miron!

— Ahaaa! exclamă Arghir cu un dispreţ subliniat. Ducele de Likelieu!

Trânti receptorul şi, mânios la culme, îşi puse, în cea mai mare grabă, ţinuta de gală.

*

În ceasurile acelea hotărâtoare pentru istoria ţării, Caţă Coroiatu studia cu multă atenţie talmudul care, în tomul III, la capitolul 459, făcea aluzie la toate calamităţile ce se vor abate asupra poporului evreu, dacă profesorul Caţă va veni la putere într-o ţară numită România Mare. Până acum prinsese trei sute cincizeci şi două de subtilităţi – şi era gata-gata s-o prindă şi pe a trei sute cincizeci şi treia, dacă nu l-ar fi simţit pe fiu-său Tase,

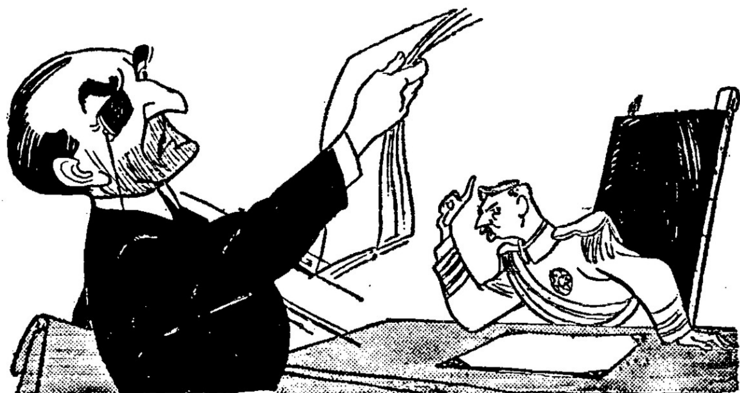
încă de pe scară, după mirosul lui specific de secărică.

— Tată! Am căzut! Traian Săpunaru a fost dat afară.

Credea că tata va profera câteva înjurături la adresa puterii oculte a Cahalului, dar tata-i rezervă o surpriză. În loc să se apuce de cap, se apucă numai de ţăcălie, şi cu un rânjet satanic, începu să se vaicăre cu obişnuitul lui accent de sâmbătă:

— Oi vei, dija dimisionat!... Traian Săpunaru, prim ministru al ţării de-o lună şi dija dimisionat!... Oi vei, oi vei!... Ci ninurucire, Rifcă dragă, dija ci ninurucire mare!

Toată fierea jubila în Caţă! Broscoiul a păţit-o! Foarte bine! Să se înveţe minte să nu mai fie măgar! Auzi! El prim ministru şi eu numai vice prim ministru!... Asta numai un jidovit ca Traian Săpunaru şi-o poate permite!

XXIII

O singură dată în viaţa lui, Carol s-a mai simţit fericit ca acum: în urmă cu opt ani. Dar atunci a fost cu totul altceva. Atunci a pus numai mâna pe tron. Atunci a fost la facerea lumii. Era începutul. Era haosul. Erau partide politice. Atunci mai avea îndoieli: va izbuti, nu va izbuti? Astăzi, însă, îşi vedea visul împlinit: pe lângă tron, avea guvernul lui de concentrare – piatra de mormânt a partidelor. Pe lângă tron avea un instrument orb de execuţie, de mâna întâia. Un Neaţă, un Crai-Voievod, un Marinescu, un Arghir, un Gherlescu, un Trişcă, un Aureanu. Şapte conducători de partide sau şefi de guverne, au fost siliţi să admită, în sfârşit, că regele nu se înşală: partidele sunt conduse de o bandă de pungaşi, partidele seamănă sământa anarhiei în ţară, partidele ţin poporul român departe de civilizaţie. Şapte conducători de partide au venit pocăiţi la picioarele tronului şi au început să se bată cu pumnul în piept: da, partidele au fost până acum conduse de o bandă de pungaşi, partidele seamănă sământa anarhiei în ţară, partidele ţin poporul român departe de civilizaţie – şi au acceptat să-şi înmormânteze propriul partid sub scaunul lor de ministru în guvernul de concentrare al regelui. Apoi, fantezia de a da acestor foşti şefi de guvern, ca şef de guvern pe patriarh!... Şi l-au acceptat! L-au acceptat toţi. Fără

nicio obiecţie. S-a mirat şi el cât de uşor au înghiţit hapul! De la naţionalişti până la democraţi, n-a crâcnit unul! Ce a mai râs regele!

— Spirule, l-a întrebat el pe generalul Maramă, ce zici? Dacă mâine aş numi-o pe miss Kilometru preşedinte de consiliu, s-ar supăra vreunul din ei?

— Eu nu cred, sire! răspunse, vesel, Spiru. În tot cazul, încercaţi! Să avem de ce râde!

Putea să-şi bată joc Maramă de toţi oamenii aceştia politici, pentru că ştia în ce hal i-a adus regele. Timoraţi de atacurile tot mai îndrăzneţe ale gardiştilor, care, la adăpostul unei imunităţi absolute, continuau să-i ameninţe cu moartea – şi incapabili să mai reziste politicii de fărâmiţare duse de rege, foştii conducători de partide socoteau ca o favoare faptul că regele lor le dă un adăpost în guvernul de concentrare şi că le mai îngăduie să joace un rol, fie el numai decorativ, în politica ţării. Scuze aveau toţi: ordinea publică… regele… ţara…

Neaţă, care timp de ani a dus o campanie în fabule şi aluzii contra lui Carol pentru că nu-i dă puterea pe mână, zicea:

— Când guvernul ţării îţi cere concursul pentru a restabili ordinea ţării, nu ştiu cum ar putea cineva să facă altceva decât să se pună la dispoziţia lui.

Liberalii, care mai bine de şase decenii se socoteau singurul partid în drept să facă fericirea poporului, se explicau şi ei:

— Partidul naţional-liberal, care şi-a impus totdeauna o sfântă datorie de a pune pe primul plan al preocupărilor sale primatul salvării naţionale, a înţeles gândul înalt şi grija pe care marele nostru rege o are şi i-a dat întreaga adeziune a partidului, pentru ca personalităţi proeminente liberale şi foşti preşedinţi de consiliu ai cabinetelor liberale să facă parte din guvernarea pe care maiestatea sa regele o voieşte şi o consideră ca începutul unei eroice măsuri de salvare a ţării noastre.

Cel mai bine sintetiza spiritul vremii Arghir:

— Singura îndatorire pentru oricine este a asculta. Ascultarea aceasta nu se poate da unui om politic, cu atât mai puţin unui imitator al unor regimuri care n-au ce căuta la noi. Ea trebuie dată regelui, ca simbol al patriei. Aceasta e datoria de azi!

Mărunţelu, care începea să devină tot mai mult opinia publică a regelui, comenta la Capşa, cu exuberanţa lui mediteraniană, măreaţa transformare politică operată de rege:

— Se impunea o lichidare. Spiritul public manifesta semne îngrijorătoare de rătăcire. Ţara se înfăţişa sub aspectul bolnav al unui apropiat război civil. De aici urgenţa cu care s-a dat răspuns unei soluţii în afară de ruinătoarea idee de partid şi împotriva ideii de partid.

Nectarie, mereu neînţelegător, îl sâcâia:

— Dar ce s-a întâmplat, Mărunţelule dragă?

*

Noul guvern inspiră lui Carol un nou cuvânt istoric:

— Voi guverna în pas alergător!

Şi începu să alerge. Dădu prefecturile de judeţ pe mâna comandanţilor de garnizoană. Întări starea de asediu în toată ţara. Dispuse închiderea hotelurilor, restaurantelor, cafenelelor şi cluburilor care ar servi în indiferent ce scopuri politice. Anunţă pedeapsa cu închisoarea pentru cei constituiţi sau care propagă constituirea unor nuclee politice. Interzise funcţionarilor publici, membrilor clerului de toate confesiile, membrilor corpului didactic şi în general oricui este plătit din bugetul statului să fie înscris în vreun partid sau grupare politică. Desfiinţă parlamentul şi interzise membrilor noului guvern să se mai considere ca făcând parte din organizaţiile politice ai căror membri au fost până acum.

Guvernul, prezidat de patriarh sub preşidenţia lui Carol, ţinea şedinţă după şedinţă într-o atmosferă dinamică. Regele însărcina, în prealabil, pe fiecare ministru în parte cu anumite sugestii pe care trebuia să le anunţe în consiliu şi pe care ceilalţi membri ai guvernului erau datori să le aprobe cu însufleţire.

— Orice conferinţă publică trebuie să înceapă şi să se încheie cu imnul regal!

— Se aprobă!

— Toţi membrii guvernului trebuie să facă îndată declaraţii asupra averii pe care o posedă!

— Se aprobă!

— Să se grăbească amenajarea Insulei Şerpilor ca lagăr de concentrare pentru deţinuţii politici!

— Se aprobă!

— Să se interzică evreilor să treacă la religia creştină ortodoxă, dacă nu sunt cetăţeni români!

Trişcă se apleca spre Arghir:

— Nici patriarhul nu-i cetăţean român!

— Pentru că nici nu-i creştin ortodox, ci anglican! îi răspunse Arghir, care votă apoi în gura mare:

— Se aprobă!

— Să se reglementeze folosirea automobilelor oficiale!

— Se aprobă!

— Miniştrii să nu aibă voie să facă altceva decât să se ocupe de nevoile poporului.

— Se aprobă!

— Eu, zise Arghir, am hotărât să renunţ la salariul meu de ministru.

— Şi eu!

— Şi eu!

— Să se publice în toată presa!

— Se aprobă!

La ieşirea din consiliu, Robert Cernescu, după ce dădea gazetarilor toate indicaţiile utile, încheia, dinamic:

— Vom desfiinţa parazitismul. Poporul trebuie să muncească!

*

Drapelele începură să fâlfâie din nou, peste tot. Gardienii publici îşi puseră din nou mănuşile albe. Muncitorii fură din nou arestaţi şi schingiuiţi, preventiv. Pentru că din nou se găsea ţara în sărbătoare. Azi avea loc plebiscitul pentru constituţia regelui Carol II cel curajos. Prin această nouă lege fundamentală a ţării, regele, în marea lui bunătate, scutea poporul de toate grijile statului. Poporul are destule necazuri şi aşa! Ce-i mai trebuie pe cap încă o belea! Pentru aceasta există un rege. Să se sacrifice regele! Prin urmare, de aci înainte, regele îşi ia în spinare toate grijile statului. Bineînţeles, cu voia poporului. Dacă poporul zice «da!»

— Regele se înhamă îndată la jug. Să zică, deci, poporul «da!» la toate prevederile constituţiei lui Carol II cel curajos.

— Persoana regelui este inviolabilă!

— Da!

— Miniştrii sunt răspunzători dacă i se întâmplă ceva!

— Da!

— Regele poate numi un preşedinte de consiliu numai prin simpla lui semnătură!

— Da!

— Regele e liber să nu convoace timp de un an adunările legiuitoare!

— Da!

— Regele îşi numeşte şi-şi revocă miniştrii când vrea!

— Da!

— Regele face numirile în funcţiunile publice!… Regele poate să facă în orice privinţă decrete cu putere de lege!… Regele este capul oştirii! Regele are dreptul să declare război!… Regele are dreptul să încheie pacea!… Regele conferă gradele militare şi decoraţiunile. El acreditează ambasadorii şi miniştrii plenipotenţiari pe lângă şefii statelor străine. El are dreptul să bată monedă. El are dreptul să încheie tratate politice şi militare cu statele străine. El are dreptul să încheie convenţiunile necesare pentru comerţ şi navigaţiune. El desfiinţează curtea cu juri, el introduce pedeapsa cu moartea, el interzice tuturor cetăţenilor sub vârsta de treizeci de ani accesul la vot, el îşi înfiinţează un senat compus din: principele moştenitor, toţi principii majori ai familiei regale, patriarhii, mitropoliţii, episcopii eparhioţi ai bisericilor ortodoxe române şi greco-catolice, capii confesiunilor recunoscute de stat şi actualii senatori de drept…

— Da, da, da, da!…

Răsuna ţara de da!… până se ajunse la ultimul punct din lista de jertfe pe care era Carol dispus să le facă de bunăvoie, pentru popor:

— Regele e liber să dea ţării oricând o nouă constituţie.

— Daaaaaa!

— Aţi văzut? comentă Nectarie succesul la Capşa. Regele şi-a asigurat votul nu numai pentru noua constituţie de astăzi, dar şi pentru constituţia următoare.

La Palat, Robert Cernescu, ministrul de interne, îl informa pe rege asupra condiţiilor în care s-a făcut plebiscitul:

— Totul a decurs într-o ordine exemplară, sire!

În afară de legionari şi de cele 5.413 «nu»-uri ale organelor noastre poliţieneşti, nu s-a înregistrat un singur «nu» în plus… Entuziasmul e general. Lumea aclamă armata pe străzi. Ţara e la picioarele maiestăţii voastre…

— Admirabil! răspunse regele. Şi acuma, te rog dă ordin să se confişte toate armele. Imediat! Şi cine nu se supune, să fie împuşcat!

În seara plebiscitului, ambasadorul Marii Britanii stărui să fie primit de rege îndată. Carol, surprins, se întrebă: ce-o fi vrând? Constituţia mea supără cumva guvernul englez? Am făcut ceva împotriva prietenilor mei de la Londra? Se simţea nevinovat!

De la primele cuvintele, însă, Carol, se linişti. Reprezentantul Angliei venea să-l felicite pentru noua lui constituţie.

— Guvernul meu, zise el, m-a însărcinat să vă exprim speranţa tuturor cercurilor noastre financiare şi economice, că noua constituţie a maiestăţii voastre va permite o mai largă interpretare a rolului pe care trebuie să-l aibă statul în dezvoltarea bogăţiilor petrolifere ale ţării şi va oferi o mai mare atracţiune pentru întrebuinţarea capitalului străin în industrie.

— Este tocmai ceea ce mă preocupă în cel mai înalt grad! răspunse regele. Sper că aţi înţeles de ce l-am luat pe Aureanu în guvern.

— Aureanu ne place, sire! răspunse diplomatul englez. Prezenţa lui în guvern este o mare încurajare pentru societăţile noastre petrolifere. Domnul Aureanu se bucură la noi de multă consideraţie pentru capacitatea dumisale în aceste probleme.

Carol abia aştepta să-l vadă pe ambasadorul Marii Britanii dincolo de uşă. Pe ziua de azi, îi ajunge! Pe lista audienţelor mai figura un singur nume: Angelica Piţigoi, o fată distinsă, faţă de care suveranul avea remuşcări. Cu doi ani în urmă, Angelica fusese aleasă miss România – şi în tot timpul acesta el nu s-a putut rupe de la treburile statului măcar pentru câteva ceasuri, s-o felicite. În sfârşit, astăzi…

Dar Angelica avea şi azi ghinion. După ambasadorul Marii Britanii, ceru şi Fabrizius, ministrul Germaniei, o întrevedere urgentă cu regele. Regele, plictisit şi îngrijorat, se întrebă: Fabrizius? Ce caută Fabrizius la mine… şi la ora aceasta? Să se fi supărat Hitler? De ce? Nu-i place constituţia mea?

Fabrizius intră, sever, fără a fi, totuşi, feroce:

— Sire, zise el, excelenţa sa mareşalul Herman Goering, vice-cancelar al Germaniei, în calitatea sa de maestru de vânătoare al Reichului, mă însărcinează ca, odată cu felicitările sale şi ale guvernului german pentru noua constituţie, să vă predau şi acest pergament.

Regele luă din mâna lui Fabrizius sulul şi-l desfăcu: sub

propria lui semnătură, Goering atesta că regele Carol II al României este numit membru de onoare al organizaţiei vânătorilor celui de al treilea Reich.

— Vă mulţumesc, zise Carol, şi vă rog să transmiteţi salutările mele cele mai călduroase vânătorilor germani şi în primul rând excelenţei sale domnului Goering, care într-o zi atât de hotărâtoare pentru destinele ţării mele, s-a gândit la mine!… Comunicaţi-i vă rog, domnului Goering, că prin diploma aceasta mă onorează nu numai pe mine, ci întreg poporul român!

*

Miniştrii Marii Britanii şi Marii Germanii, dacă au fost primii să-l felicite pe rege pentru noua lui constituţie, erau foarte departe de a fi şi ultimii. Noua constituţie a lui Carol mobiliză interesul tuturor capitaliştilor străini, care vedeau în politica de mână forte a lui Carol, o serioasă garanţie împotriva unei bolşevizări a României. Mai întâi apăru în ţară, spre a lua masa între patru ochi cu regele Carol, conducătorul trustului englez petrolifer «Royal Dutch». În acelaşi scop sosi, după el, conducătorul trustului american «Business Machine Corp». Se ivi, apoi, directorul publicaţiei *Financial Times* din Londra, care-l asigură pe Carol că toţi bancherii şi industriaşii englezi se pregătesc să inunde ţara cu întreg capitalul lor liber. Şi mereu soseau alţii: italieni din industria de armament, olandezi din industria petrolului, germani din toate industriile – şi fiecare din ei spunea regelui:

— Bogăţiile ţării dumneavoastră sunt proverbiale în lumea întreagă. De ce le-am lăsa neproductive?

Cuvintele acestea aminteau regelui cifrele recente ale institutului de cercetări zootehnice: 250.000 de gospodării ţărăneşti fără o găină… 1.500.000 de gospodării ţărăneşti fără un porc… 200.000 de gospodării ţărăneşti fără o vacă în bătătură. Şi răspundea:

— Într-adevăr! De ce le-am lăsa neproductive?

Singura condiţie pe care o punea era ca bogăţiile ţării lui să fie făcute productive conform cu principiile noii lui constituţii: în pas alergător. Din ce în ce mai alergător. Cât mai alergător cu putinţă. Avea mâncărimi la picioare. Simţea nevoia să alerge. Deocamdată, să alerge pe loc. Astfel, când Hitler şi-a anexat Austria, Carol n-a scos o vorbă. Îşi continua, liniştit, restauraţia,

ca şi cum România s-ar fi găsit pitită, pe undeva, prin insulele Oceanului Pacific. Făcea vizite inopinate prin hale, unde pipăia găinile ţărancelor; pe la judecătorii, unde îşi arăta nemulţumirea că procedura nu merge în pas cu ritmul vremii; pe la percepţiile fiscale unde vroia să ştie de ce micii contribuabili, care au de plătit atât de puţin, sunt totuşi în urmă cu impozitele. Anunţa că va întemeia sate model de la care ţăranii să înveţe cum trebuie să trăiască; ţinea la radio cuvântări despre dragostea lui de popor şi zilnic învăţa presa cum să scrie despre viteza nebună în care ţara se construieşte. Pe lângă această diversă activitate în pas alergător, regele începuse, de câtăva vreme, să dea o largă dezvoltare predispoziţiilor lui de naş. Năşea cu o frenezie care te îndreptăţea să crezi că dacă n-ar fi fost rege, n-ar fi fost nici profesor, cum zicea el, ci naş. Naş prin vocaţie. Boteza cu grămada copii nou născuţi, cununa perechi tinere, legaliza concubinaje. Dar aceste eforturi, care pe un om de rând, oricât de rezistent ar fi fost, l-ar fi doborât, nu făceau decât să îndârjească setea de muncă a regelui. După ce făcea atâta bine ţării în nebănuit de variata lui activitate, Carol s-ar fi considerat ca un om nevrednic să poarte coroana de rege, dacă nu şi-ar fi împlinit ziua cu câte un act de filantropie, răsunător: un elev rămas repetent în clasa a III-a de liceu, declarat, prin dispoziţie regală, premiant în clasa a VI-a… Un tuberculos, înmormântat, din caseta personală a regelui, cu muzică militară şi cor… O tânără baletistă orfană, luată de rege de la operă ca fiică de suflet… şi câte şi mai câte altele, care mişcau, în ziare, inima ţării.

Totuşi – ceea ce era cu desăvârşire de neînchipuit! — în pofida acestei prodigioase risipe de energie, regele îşi mai găsea timp să se gândească şi la nevoile lui personale. Cu toate partidele, istorice ori mai puţin istorice, a terminat. Mai rămâneau în picioare legionarii. Oficial nu mai existau nici ei. În preziua plebiscitului, Aureliu se autodizolvase. Regele fu informat, într-o zi, când îl avea pe Arghir în audienţă.

— Un dobitoc! zise Arghir. Dacă era mai deştept, se dizolva mai de mult şi se prefăcea, pur şi simplu, într-o ligă anticomunistă! Nu s-ar fi supărat nimeni!

Regele, însă, privi lucrurile cu mai multă prudenţă. Această autodizolvare îi displăcea. Era cam suspectă. Sugestia nu venea de la el. De o bucată de vreme, legionarii nu mai ţin seama de

sugestiile lui. Ideea autodizolvării, deci, nu putea veni decât de la Berlin. Şi, bineînţeles, nu ca să-i uşureze lui plebiscitul. Dacă Hitler ar fi ţinut să-l ajute, putea să dea ordin legionarilor să voteze şi ei constituţia, ca toate celelalte partide, în definitiv, de ce nu? Cu ce se deosebeşte, în spiritul ei, legea fundamentală a regelui Carol II, de legea fundamentală a lui Hitler? Cu nimic! Unde începe să fie o incompatibilitate între principiile constituţiei lui Carol II şi programul gărzii de fier, care este programul guvernului de la Berlin? Nicăieri!… Totuşi, Hitler, şi-a repetat şi aici jocul lui dublu: pe de-o parte l-a felicitat pe rege pentru constituţia lui, iar pe de altă parte, îşi ţine legionarii în rezervă, sub simulacrul unei autodizolvări. Autodizolvare, cu arme ascunse – şi bine ascunse – pentru că percheziţiile ordonate de rege după plebiscit, n-au dus la niciun rezultat serios. Odată cu dispoziţia de autodizolvare, Berlinul a dat legionarilor şi toate indicaţiile cum şi unde să-şi dosească armamentul. Pentru o astfel de autodizolvare, Carol nu-i poate spune lui Hitler decât un «mersi!» cordial… dar de prins nu se prinde. Să nu creadă Hitler că pe el îl poate duce de nas cum l-a dus pe un Schuschnigg. Hitler să nu pretindă regelui Carol al României mai mult decât îi poate oferi un rege: ţara!… Ţara, da! Nu, însă, şi demnitatea lui de rege – care-i impune să nu plece de aici decât atunci când va socoti el, nu Führerul de la Berlin, că momentul oportun a sosit. De sosit va sosi. Garantează Carol. Garanţie este vechea lui admiraţie faţă de ducele Italiei. Garanţie este admiraţia lui şi mai mare faţă de succesele guvernului de la Berlin. Garanţie este ura lui împotriva Uniunii Sovietice şi a comuniştilor. Totul garantează că regele-l socoteşte pe Hitler moştenitorul de drept al României

— La momentul oportun. Numai că, momentul oportun n-a sosit încă. Restauraţia încă nu-i terminată. Armata încă nu şi-a încheiat misiunea ei de bază a bazelor. Bogăţiile ţării încă n-au fost făcute productive până la ultima centimă! Cât timp mai e de făcut o afacere, Carol II rămâne regele ţăranilor şi nimeni nu-l va putea urni de pe tron. E rege! E mândru! Şi încă ceva esenţial: nu-i prost! Nu-i atât de prost să se teamă – cel puţin deocamdată – de şantajele lui Hitler. România nu este Abisinia şi el nu este Negusul. Dacă Hitler încearcă ceva înainte de momentul oportun, România va fi apărată de Franţa şi Anglia. România va fi apărată de Liga Naţiunilor. România va fi apărată de Mica înţelegere. România va fi apărată de înţelegerea balcanică. România, dacă

ar vrea, ar putea fi apărată şi de Uniunea Sovietică! Să vedem! Îi convine lui Hitler să facă război cu toată omenirea aceasta, numai pentru că e nerăbdător să pună mâna pe ţară? Este el măcar pregătit pentru un asemenea război?… Că şi-a anexat Austria fără nicio dificultate? Desigur! Să nu uite, însă, că România nu este în situaţia Austriei. Austria e ţară germană. Naziştii erau ca şi stăpâni în Austria, încă înainte de Anschluss. Iar Franţa şi Anglia n-au intervenit, pentru că-şi au socotelile lor. Austria e preţul evacuării trupelor naziste din Spania. Pe când România nu-i nici ţară germană, nici condusă nu este de un guvern nazist, dirijat din Germania, şi nici ca obiect de schimb nu poate servi Franţei şi Angliei. Este de prea mare preţ România, pentru ca Franţa şi Anglia să fie dispuse s-o schimbe atât de uşor! Pentru Franţa şi Anglia, România, la nevoie e bună şi împotriva Germaniei şi împotriva Rusiei Sovietice! Hitler, aşadar, să aibă răbdare. Este în propriul său interes să aibă răbdare şi să-l lase în pace cu legionarii. Până la momentul acela oportun, dreptul de a tolera sau nu existenţa, făţişă ori subterană, a legionarilor, rămâne un privilegiu al regelui, aşa cum al regelui a fost şi dreptul de a hotărî de soarta celorlalte partide. Şi regele a hotărât: după constituţia nouă, rolul legionarilor s-a încheiat! Nu-i mai trebuie legionari! Ceea ce mai are el de făcut aici, poate face şi singur, fără riscul de a se ciocni la tot pasul de legionarii aceştia, care nu-i mai vorbesc nici măcar ca de la egal la egal, ci ca de la autoritate superioară de control, la o autoritate în subordine! Deci, nu-i mai trebuie legionari!… Dar cum să se scuture de ei?

Fireşte, legal! Ţara are o constituţie şi cine calcă această constituţie trebuie să sufere toate urmările legale. Pretexte îi ofereau înşişi legionarii, care, deşi prin autodizolvare nu existau, continuau să ameninţe cu moartea pe oamenii politici. Regelui îi trebuia un început. Alegerea lui căzu pe Arghir. Covârşitoare, arzătoare, obsedantă era ura cu care Arghir îl urmărea pe Aureliu. Ce era la mijloc? Invidia omului care, după decenii de muncă pentru nişte vagi succese politice, se vedea întrecut de un ins care, lipsit cu totul de merite, era aproape de vârful celui mai răsunător succes politic posibil? Dispreţul învăţătorului, considerat învăţătorul tuturor învăţaţilor din ţară, pentru un agramat care are pretenţia de a fi îndrumătorul suprem al românilor, fără să poată scrie ori rosti o frază corect

românească? Groaza, lucidă şi adâncită, că dacă legionarii nu-l vor asasina înainte, în tot cazul, dacă se instaurează aici un regim legionar, el va fi una din primele victime?... Fapt e, că a fost de-ajuns ca regele să-i încredinţeze intenţia de a-l înlătura pe Aureliu, pentru ca Arghir, sugrumat de o bucurie furibundă, să strige:

— Sire, s-o faci! Pedeapsa cu moartea e prea blândă pentru unul ca el!

— Încă n-am ajuns până acolo, domnule profesor! îi răspunse Carol, în doi peri. Nu uita că avem o constituţie care cere s-o respectăm! Pentru orice am vrea să facem, ne trebuie motive legale!

— Exact, sire! Respect constituţia! Totul trebuie să fie legal!

— Numai legal! Aud că ai primit o nouă scrisoare de ameninţări şi injurii de la Cziuczіewicz!

— Nu numai scrisoare, sire, ci şi un manifest! S-a supărat că Cernescu i-a închis restaurantele de la Liceul Lazăr şi de la Obor şi mă atacă pe mine. Zice că sunt un om incorect! Un om necinstit sufleteşte! De ce, sire? Pentru că nu sunt de acord să-şi organizeze în locul partidului, crâşme în care să se adune şi să pună la cale comploturi împotriva coroanei?

— Dă-l în judecată pentru ultragiu! Eşti ministru! După lege, orice atac împotriva unui ministru în exerciţiul funcţiunii este pedepsit cu închisoarea!

Şi-l sfătui:

— Referă-te la art. 253 din codul penal regele Carol al II-lea.

Trecură apoi în sala de şedinţe, unde îl aştepta consiliul de miniştri în frunte cu patriarhul. Regele vorbi:

— Consider guvernul prezidat de I.P.S.S. Patriarhul Miron, demis! Este un moment solemn. Încheiem azi, după şapte săptămâni de guvernare, un ciclu al istoriei. Am îndeplinit o operă care ne deschide căi noi. A fost pentru mine o plăcere şi o mângâiere sufletească deosebită să văd cum cei încăruntiţi, în care totuşi bate o inimă tânără, au trecut, în ceasurile grele, peste interesele lor personale şi şi-au dat mâna spre a servi interesele naţionale. Domnilor, vremurile când existau crize de guvern şi când ţara era lăsată fără niciun guvern au trecut. Desfiinţarea legală a partidelor înlesneşte libera alegere a elementelor de conducere în stat. În aceeaşi clipă în care am demis guvernul prezidat de I.P.S.S. Patriarhul Miron, am şi

instituit un nou guvern prezidat tot de I.P.S.S. Patriarhul Miron. Schimbarea aceasta se datoreşte faptului că I.P.S.S. Patriarhul Miron a socotit necesar să se adreseze şi elementelor tinere, spre a indica sensul şi spiritul în care se va modela noua structură a statului. Dacă noua constituţie a fost elaborată de bătrânii patriei, aplicarea ei în noua cadenţă a statului urmează să fie opera energiilor tinere! În acelaşi timp vă informez că de astăzi am înfiinţat un consiliu de coroană, ai cărui membri vor purta titlul de «consilieri regali» şi vor avea rang şi salariu de miniştri.

Cu un zâmbet cald, părintesc, ocrotitor şi consolator, adăugă:

— În acest consiliu vor intra toţi «bătrânii» guvernului demis. Aşadar, domnilor, nu ne spunem adio, ci la revedere!

*

În pragul casei, Aureliu, care era grăbit să plece la legaţia germană, unde fusese chemat să i se dea instrucţiuni în vederea călătoriei sale în Italia, dădu peste un comisar de poliţie.

— Pe cine cauţi aici? îl întrebă Aureliu, răstit.

— Să trăiţi! îl salută respectuos comisarul. Pe dumneavoastră… Aveţi o citaţie!

*

Aureliu apucă hârtia în silă. Era poftit să se prezinte chiar azi la cabinetul 5 instrucţie.

— Ce-i cu asta? strigă el la comisar.

— Nu ştiu, să trăiţi! Mi s-a dat să v-o aduc, v-am adus-o!

Nu ştia nici Aureliu. Ce le-a venit să-l citeze şi cui i-a venit să-l citeze, nu pricepea. Furios că e deranjat cu prostiile astea, Aureliu porunci comisarului:

— Du-te înapoi şi spune judecătorului că azi n-am timp. Nici mâine… Mâine mă duc la o înmormântare… Vin poimâine Ai auzit?… Poimâine!

Se ţinu de cuvânt şi a treia zi se prezintă în faţa judecătorului, care-l primi cum nu l-a mai primit niciun judecător până acum: cu fruntea încruntată, cu o căutătură fioroasă şi cu intonaţii în glas, ba reci ca gheaţa, ba tranşante ca o lamă de brici.

— Ce-i asta? îl întrebă el repezit pe Aureliu, punându-i sub

ochi scrisoarea adresată profesorului Arghir.

— O scrisoare! încercă Aureliu să răspundă agresiv.

— Cine a făcut-o?

— Eu!

— Eşti arestat!

Aureliu se uită împrejur şi văzu că în toată încăperea, în afară de el, nu se află decât judecătorul şi un jandarm cu baioneta la armă. Deschise gura, dar de spaimă, parcă auzi un glas străin, cum protestează automat şi în surdină:

— E ilegal!

— Ilegal? Dar să trimiţi asemenea scrisori ţi se pare legal? Jandarm!… Du-l la beci!

*

De-a doua zi, presa închină pagini întregi celor ce s-au descoperit cu ocazia descinderilor operate pe la organizaţiile şi domiciliile gardiştilor. Depozite imense de bombe, revolvere, granate, puşti, pumnale, mitraliere.

Lumea citea şi se crucea:

— Acu s-au trezit?

Se află apoi că garda de fier a organizat o vastă reţea de spionaj în armată, la serviciile de siguranţă, la statul major al armatei, la ministere, la prefectura capitalei, la arsenalul aeronautic, la aviaţia militară, la fabricile de avioane I.A.R. şi S.E.T., la C.F.R., la S.T.B. şi aşa mai departe.

Lumea citea şi iar se crucea:

— Acu s-au trezit?

Gazetele informară apoi ţara că garda de fier dispunea de fonduri imense şi că numai în ultimele alegeri a cheltuit, în mai puţin de o lună, cincizeci de milioane de lei.

Lumea citea şi-şi făcea cruci şi mai mari:

— Acu s-au trezit?

Şi-nsfârşit, presa lui Carol venea cu revelaţia cea mare: Aureliu Cziucziewicz nu-i român ci străin. Că are un bunic polonez, că are o bunică unguroaică şi că mama lui e nemţoaică.

Lumea citea, dar nu se mai crucea, ci râdea:

— Acu s-au trezit?

Până ce veştile acestea care, în loc să uimească ţara, o amuzau – fură înlocuite cu o ştire, de astă dată senzaţională:

Aureliu a fost judecat pentru ultragiul adus lui Arghir şi condamnat la şase luni închisoare.

Lumea nu se mai crucea şi nici nu mai râdea. Era uluită:

— Aureliu condamnat? Şi condamnat la maximum de pedeapsă? Să ştiţi că-i sfârşitul lumii!

Dar, ca în toate, regele făcea şi justiţia în pas alergător. Nici nu s-a pronunţat bine sentinţa de condamnare a lui Aureliu pentru ultragiu, că regele l-a şi chemat pe ministrul de justiţie la el:

— Să mi-l dai, te rog, în judecată pentru trădare! Şi repede! Nu-i timp de pierdut!

Astfel, lumea avu încă un prilej să mai uite de necazuri, când îl auzi pe procuror făcând rechizitoriul lui Aureliu:

— Indiferent de originea lui Cziucziewicz, este incontestabil că actele lui şi caracterul lui poartă o pecete puţin românească! Misticismul lui, obscurantismul lui, actele de cruzime pe care le-a săvârşit personal, sau pe care le-a inspirat, formulele acestea de ameninţare cu moartea adversarilor, femeilor şi copiilor, toate acestea, numai manifestaţiuni româneşti nu sunt. Că aceste manifestaţiuni sunt ale unui străinism organic, congenital, sau ale unui străinism împrumutat de aiurea, reiese pe deplin din faptul că acel care a introdus în România moravuri şi acţiuni străine de sufletul poporului nostru este fiul unui Cziucziewicz şi al unei Eva Schwartz, care numai români nu sunt.

Foştii şefi politici, care până mai ieri se acuzau reciproc prin presă şi în cameră de misticism, obscurantism şi străinism, pentru că de câte ori erau la putere, sprijineau ba pe Caţă, ba pe Aureliu, dar care acuma convieţuiau frăţeşte sub acoperişul guvernului de concentrare, începură să-şi facă reproşuri de amor:

— Vezi, Arghire! îi zise Mărguleanu ilustrului profesor. Şi când eu ţi-am spus că eşti grecotei, te-ai supărat!

— Dar eu, ţii minte când ţi-am spus că eşti jidan? Numai să mă omori!

Drăgăstos, Aureanu îi apucă de câte un braţ pe amândoi:

— Dar când l-a făcut Săpunaru ungur pe Crai-Voevod, vă amintiţi?

— Şi Bagradian când a spus că Săpunaru e slav?

— Da!... Numai că şi Săpunaru a astupat gura lui Bagradian, cum i-a amintit că-i armean!

Oftară tustrei, aşa cum se oftează la o amintire frumoasă – apoi, Aureanu reflectă, cu ochii departe, departe:

— Cziucziewicz ăsta, este evident că a introdus la noi moravuri şi acţiuni străine de sufletul poporului român. De asta, bine a făcut regele că a desfiinţat parlamentul şi partidele politice!

Procurorul nu se opri numai asupra străinismului lui Aureliu, ci şi asupra pregătirii lui intelectuale.

— Manifestările intelectuale ale lui Cziucziewicz, zicea procurorul, sunt foarte reduse. Câteva circulări, câteva scrisori. S-a publicat şi o carte. Este adevărat. Aş fi foarte curios să văd manuscrisul ei. Deocamdată, am găsit în aceste dosare câteva reflexiuni scrise de mâna lui. Se vede că Cziucziewicz era şi filosof în orele libere. Iată rezultatul acestor profunde meditaţiuni concretizat în cinci maxime: «Ştergete bine pe picioare»… «Şterge-te» într-un cuvânt… «Deschide şi închide uşa încet»… «Pe săli şi în camere, vorbeşte cu glasul potrivit»… «Nu pune mâna pe pereţi»… «Oriunde vezi o hârtie ridico»… «Ridic-o», bineînţeles, tot într-un cuvânt…

La Capşa, Tătăroiu observă:

— Mai mare ruşinea de Hitler!

Şi Aureliu Cziucziewicz fu găsit vinovat de trădare şi din nou condamnat, de astă dată la zece ani muncă silnică.

— Şi a strigat «trăiască moartea»? întrebă Tătăroiu.

— Nu! îi răspunse Nectarie.

— Cum se face? Tocmai el?

— Nimic mai simplu! Pentru că s-au desfiinţat curţile cu juri şi s-a introdus pedeapsa cu moartea. Şi el, mistic cum îl ştii, e niţeluş superstiţios!

*

La fiecare nume pe care i-l citea Robert Cernescu, regele avea un singur răspuns:

— La puşcărie!

— Ionescu Grigore, Vasile Vasile, Stănciulescu Stan, pentru dosire de materiale de propagandă legionară!

— La puşcărie!

— Cziucziewicz Horia pentru insulte aduse unor jandarmi!

— La puşcărie!

— Cucu Andrei, pentru multiplicare de manifeste!

— La puşcărie!
— Mălin Sandu, port ilegal de arme!
— La puşcărie!
Sute şi sute de dosare, în care se găseau consemnate fapte petrecute în ultimii cincisprezece ani, fără să fi fost încredinţate justiţiei, fuseseră date jos din pod şi vinovaţii trimişi în faţa tribunalelor. La fiecare nume, regele îşi răcnea sentinţa, în delir:
— La puşcărie… la puşcărie… la puşcărie!… Pe toţi să mi-i arestezi! Să nu-ţi scape unul! Şi pe comunişti odată cu ei… Să nu creadă aceşti domni comunişti că ar putea profita…
După ce termină cu legionarii de rând, Robert Cernescu prezentă regelui o listă de intelectuali din publicistica legionară. Pentru ei erau rezervate lagăre la Tismana, Dragomirna, Miercurea Ciucului…
— Ionescu-Ciurcheni!
— Lagăr!
— Precup!
— Lagăr!
— Leahu!
— Lagăr!
— Zamfir Vasilescu!
— Lagăr!
— Naie Naie!
— Lag…
Regele se opri:
— Parcă a mai fost Naie la puşcărie!
— Acum patru ani, sire! După istoria cu Muică!
— Îi ajunge! făcu hotărât regele.
Şi cu o vagă duioşie în glas:
— Cernescule, nu trebuie să uităm! Naie e Naie! Un spirit de elită. N-avem mulţi ca el! Unu-i Naie! Un savant! Ş-apoi, nu mai prezintă nicio primejdie! Lui Aureliu nu-i mai trebuie misiţi! Pompează direct! De la mâna-ntâia! Acuma-i dă el bani lui Naie! Lasă-l în pace! Zi-i mai departe!…

*

Pasul alergător cu care guverna, nu putea fi pentru rege o piedică să audă tot ce se spune despre noul ritm al restauraţiei… De spus se spuneau multe, dar cel mai mult se spunea că nu se mai poate spune nimic. Regele nu-ţi mai dă voie să sufli un

cuvânt nici despre islazurile de care duc lipsă ţăranii, nici despre revizuirea exproprierilor şi a împroprietăririlor, nici despre pădurile comunale. Regele nu-ţi dă voie să-l întrebi de ce a suprimat statutul funcţionarilor, sau inamovibilitatea magistraţilor! Regele nu-ţi dă voie să-l întrebi de ce a mărit impozitele, de ce a scumpit în câteva luni viaţa cu 30% şi de ce bagă toţi banii în străjeri şi armată! Şi în primul rând, regele nu-ţi dă voie să-l întrebi ce este cu asigurările sociale pentru muncitori, ce este cu îmbunătăţirea condiţiilor de muncă şi salarizare ale muncitorilor, ce este cu pensionările, ce este cu concedierile, cu şomajul, cu arestările arbitrare, cu teroarea!

Regele auzea dar continua să alerge, în aplauzele apusului. Francezii şi englezii se felicitau între ei.

Regele Carol este un rege excelent, care ţine mult să apere drepturile poporului român şi să protejeze minorităţile din România… Regele Carol a salvat democraţia pentru România… Regele Carol este unul din cei mai capabili conducători din lume… Regele Carol s-a dovedit a fi un şef care n-a şovăit să-şi ia răspunderea de a duce ţara cu o mână sigură şi fermă pe calea mântuirii… Regele Carol a realizat o operă de construcţie, acolo unde totul era de clădit!…

Cât despre măsurile lui împotriva legionarilor, toţi erau mulţumiţi: şi francezii şi englezii şi naziştii de la Berlin.

— Reprimarea mişcării legionare este menită să consolideze situaţia României atât din punctul de vedere intern, cât şi din punctul de vedere extern! ziceau francezii.

— Regele Carol merită toată admiraţia noastră pentru acţiunea pe care a început-o spre a elibera ţara de ameninţările unei dictaturi brutale! ziceau englezii.

— Aceste măsuri sunt necesare pentru a calma opinia publică indignată de acţiunea subversivă a mişcării legionare! ziceau naziştii de la Berlin.

În tot corul acesta de elogii, cei mai înflăcăraţi erau fasciştii lui Mussolini.

— Cine intră fără să bată în uşă? strigau ei. Carol II, regele ţăranilor. În călătoriile lui neaşteptate, Carol II se interesează de toate. Se opreşte în cele mai modeste colţuri din ţară, intră în bordeiele ţăranilor, împarte bani celor cu copii mulţi, porunceşte să se construiască piscine şi să se înalţe biblioteci. Stă de vorbă cu lucrătorii, le ascultă nevoile şi dorinţele. În ultimele luni,

datorită inspecţiunilor regale, abuzurile şi fraudele au dispărut, starea de spirit a ţării s-a schimbat, veniturile statului au sporit. Ca şi înaintaşul său din «O mie şi una de nopţi», noul Harun-al-Raşid călătoreşte întotdeauna, conducându-şi singur maşina, îmbrăcat în vestminte simple şi pe cap cu un basc care-i ascunde fruntea!

Deşi puţin muşcat de invidie că şi Harun-al-Raşid îşi conducea singur maşina în vizitele lui inopinate, regele, încurajat de aplauzele cu care ţările democratice şi fasciste din centrul şi apusul Europei îi răsplăteau acţiunile, îşi iuţea pasul.

— Să se interzică activitatea ligii antirevizioniste a lui Stănică Popescu!

— Se aprobă!

— Deoarece poporul român nu mai poate rămâne părtaş la cumplita torturare în abatoare a nevinovatelor vieţuitoare care, cu suflarea lor, au învăluit în iesle pe Domnul nostru Iisus Hristos, să se suprime imediat tăierea rituală a vitelor.

— Se aprobă!

— Să se suspende pe trei zile gazeta *Globul* a lui Stănică Popescu, pentru că nu s-a supus regulamentului privitor la controlul mijloacelor de existenţă a jurnalelor.

— Se aprobă!

— Să se respingă recursul lui Aureliu Cziucziewicz şi condamnarea lui la zece ani să rămână definitivă!

— Se aprobă!

— Să fie condamnaţi la închisoare, amendă, interdicţie şi despăgubiri către stat, toţi legionarii de pe lista alăturată şi după criteriul indicat în dreptul fiecărui nume!

— Se aprobă!

— Să se pună sechestru pe întreaga avere a fostului partid naţional-liberal, inclusiv tipografia şi redacţiile ziarelor liberale *Viitorul* şi *Independenţa română*!

— Se aprobă!

— Să se acorde câte o îndemnizaţie fixă de 80.000 lei, plus 50.000 de lei cheltuieli de reprezentare şi deplasare, în total 130.000 lei pe lună, mareşalilor armatei, Neaţă şi Prezan!

— Se aprobă!

— Pentru construirea unei mănăstiri la Maglavit, să se creeze la Maglavit o fundaţie Maglavit, sub controlul patriarhiei, sub preşedinţia stareţului în numele patriarhiei şi sub preşedinţia de

onoare a lui Petrache Lupu!

— Se aprobă!

Generalul Mateescu intră în acest moment în sala de consiliu, îi înmână, discret, regelui, o telegramă şi ieşi în fugă. Regele o citi, apoi transmise consiliului de miniştri conţinutul:

— Domnilor, a murit Traian Săpunaru!

Miniştrii şi consilierii regali rămaseră muţi de durere: moartea neaşteptată a lui Traian Săpunaru depăşea ordinea de zi prevăzută, aşa că nu ştiau ce să propună. Regele îi salvă. Gândi scurt şi luă o hotărâre energică:

— Să fie îngropat!

Recunoscători că regele le-a luat o piatră de pe inimă, miniştrii răspunseră, veseli:

— Se aprobă!

XXIV

Cel mai trist dintre toţi membrii familiei regale era Carol. Înconjurat de-ai săi, nu-şi mai lua ochii de pe catafalc şi plângea. De teamă că nu va putea plânge destul, luase aseară toate măsurile de circumstanţă: mâncase peste măsură muştar, murături şi piper – şi băuse peste măsură din tot ce există spirtoase pe lume de la 60 de grade în sus. Acum putea fi, în cele mai spectaculoase condiţii, un orfan amărât şi inconsolabil, care, în cumplita lui dezolare, încă nu este în stare să-şi dea seama cum poate trăi cineva fără mamă.

Căci fiinţa de care se despărţea atât de greu regele, era însăşi mama lui. O privea şi o privea, dar îi venea greu să creadă. A murit mama lui!… Mama lui!… S-a isprăvit, prin urmare, cu toate pretenţiile ei la domnie!… Şi cu toate mofturile ei de întemeietoare a României Mari! Şi cu toată risipa ei de farduri, care nu-i mai puteau ascunde obrazul gălbejit de boală şi vârstă! Şi cu toate călătoriile ei stupide! Şi cu reputaţia ei de amantă internaţională! Şi cu ridicolele ei intervievuri!… S-a isprăvit! Nu va mai trebui să citească în presa străină acele reportaje plătite în care se vorbea despre toaletele ei, despre «rochia ei bej, cu o fundă bleu în corsaj», sau despre cealaltă rochie a ei «pastel,

peste care poartă o jacheţică de lame, bordisit cu blană cafeniu deschis», sau despre perlele ei, care erau tot atâtea moşii atârnate de gât!… Şi n-o va mai auzi cum îşi laudă ea singură cărţile ei de amintiri, fără să-i fie ruşine: «Amintirile mele sunt scrise cu umorul specific englezesc şi unele episoade vor amuza pe cititori»… S-au isprăvit toate astea!… Dar în acest caz, Dumnezeu merită toate felicitările. Are bun-simţ. Deşi cu întârziere, a înţeles, în sfârşit, că numai în paradis şi-ar putea găsi mama loc potrivit pentru temperamentul ei tineresc, niţeluş fezandat, fără listă civilă şi fără să-şi supere fiul…

Cât ţinu slujba religioasă, Carol putu să-şi îndrepte gândurile aiurea. Acordase azi dimineaţă audienţă scriitorului Ionescu-Ciurcheni, căruia îi dăduse voie să vină sub pază la el, în numele intelectualilor legionari ţinuţi în lagăre. Numai că n-a îngenunchiat Ionescu-Ciurcheni:

— Sire! Iertare!… Rupem până la capătul vieţii cu garda de fier! Nu vrem să mai avem de-a face în niciun fel cu legionarii. Vrem să fim cetăţeni utili ţării şi să luăm parte la înflorirea ei sub glorioasa domnie a maiestăţii voastre!… Iertare!… Dacă nu se poate îndată, sire, vă rugăm, daţi ordin, ca noi, intelectualii, să fim izolaţi de ceilalţi… Nu mai putem!… Viaţa noastră a ajuns imposibilă alături de toţi nespălaţii lui Aureliu… Este o pedeapsă prea cruntă, sire, să fim siliţi să trăim în mijlocul unei colectivităţi cu care nu avem nimic comun! Sire!… Iertaţi-ne!

Regele citea atâta sinceră pocăinţă în ochii lui Ionescu-Ciurcheni, încât îşi zise că n-are de ce să-i mai ţină închişi pe aceşti intelectuali rătăciţi, dar treziţi la realitate. Spaima pe care au tras-o, le va fi învăţătură de minte pentru tot restul vieţii lor.

— Fie! zise el lui Ionescu-Ciurcheni. Vă iert! Dar să ştiţi că de azi înainte nu mai e pentru voi decât un rege şi o lege!

— Jurăm pe onoarea şi conştiinţa noastră de oameni de carte şi de condei!

Corul îl sili pe rege să se smulgă pentru un moment din gândurile lui şi să ridice capul. De jur-împrejur numai feţe îndoliate. Erau prezenţi toţi sfetnicii lui. Numai Trişcă lipsea. Trişcă era departe. Cutreiera Franţa, Anglia, Cehoslovacia şi-i trimitea rapoarte exaltate. Toată lumea îl crede. Chamberlain, premierul Marii Britanii, este neaşteptat de amabil. Şi Daladier, şeful guvernului francez, e ca un frate. Şi unul şi celălalt i-au făgăduit credite, arme, sprijin moral. Totul e bine. Cerul politicii

internaţionale este imaculat. Doar câţiva mici nouraşi pătează orizontul. S-au ivit oarecare neînţelegeri între Hitler şi Cehoslovacia. De când a făcut Anschlussul cu Austria, Hitler cere Cehoslovaciei ţara sudeţilor… Dar lucrurile se vor aranja… Totul e bine… Skoda lucrează de zor!… Fabrică pentru noi tunuri, mitraliere, facturi!… Totul e bine!…

Printre lacrimi, Carol putu să se minuneze cum trece vremea: ceremonia se terminase şi decorul era cu totul schimbat. Capela, clerul, corul, miniştrii, dispăruseră şi în locul lor apăru obişnuita cameră de lucru de la palatul de pe Calea Victoriei, în care, sub privirile curioase ale membrilor familiei regale, un înalt magistrat citea testamentul reginei Maria.

…«Binecuvmtez ţara, pe copiii şi pe nepoţii mei! Proprietăţile mele din Balcic, Tenka Iuhev şi Mavi Dalga, împreună cu castelele, toate celelalte clădiri şi biserica Stella Maris, clădite din mijloacele mele proprii, conform concepţiei mele de artă şi frumos, într-un cuvânt tot ce se află la Balcic, fără nicio excepţie, le las fiului meu Carol, regele României».

Regele, scârbit, îşi umplu ochii de lacrimi, dar regretă: era în familie. Singurul străin era magistratul. Nu merită osteneala!

— «Hotărăsc ca fiica mea, Elisabeta, regina Greciei, să aibă în partea ei de moştenire castelul şi întreaga moşie Copăceni, cu tot ce se află acolo».

Carol se uită cu coada ochiului la Elisabeta. Se făcuse roşie ca focul. Avea ochii uscaţi şi era furioasă.

— «Las fiicei mele Ileana, arhiducesă de Austria, principesă a României, să aibă în partea ei de moştenire castelul Bran, cu tot ce se găseşte în el şi cu toate terenurile şi construcţiile care sunt proprietatea mea la Bran, fără nicio rezervă».

Ileana aruncă o privire încruntată lui Carol care-i răspunse cu un rânjet.

— Ai văzut? îi şopti el. Mămiţica! Ţi-a făcut-o, zgripţoroaica! Şi tu ai crezut că e ceva de capul ei!

— «Voiesc, îşi continuă magistratul lectura, ca părţile rezervatare ce se cuvin fiicei mele Maria, regina Jugoslaviei şi fiului meu Nicolae, să fie primite în bani».

Nu erau de faţă nici Maria, nici Nicolae, aşa că dispoziţia nu supără pe nimeni.

— «Las iubitului meu nepot Mihai, voievod de Alba Iulia, diamantul cel mare, care mi-a fost dăruit de regele Ferdinand».

Mihai căută să prindă privirea tatălui său dar pentru că regele tocmai atunci se uita în tavan, nu ştiu ce să facă: să se bucure, ori să se supere?

Ajuns la încheiere, magistratul îşi îndreptă spinarea şi citi cu mult patos:

— «Aş fi voit să pot lăsa mult, iubitei mele ţări, în semn de dragoste necurmată ce i-am purtat şi pe care o las izvor nesecat moştenitorilor mei!»

Lui Carol îi veni să râdă: Nu! Că o să te întreb pe tine dacă să fie secat sau nesecat izvorul!

— «Dorinţa mea fierbinte ar fi fost să înalţ o biserică mică pe fostul front de la Oneşti, şi să înfiinţez un cămin cu numele meu pentru studentele de la universitatea din Iaşi, ca amintire a zilelor grele petrecute acolo, în timpul marelui război pentru întregirea neamului... Resimt o vie întristare că modesta mea avere, datorită generozităţii iubitului meu soţ regele Ferdinand, încă şi mai redusă prin greutăţile din ultimul timp, nu-mi îngăduie să fac binele ce aş dori».

Carol îl luă pe voievodul Mihai de mână, îl trase de o parte şi privind pe fereastră, îi spuse:

— Biata bunică! După o viaţă de muncă, a murit femeie săracă. Dacă n-aş fi fost eu, murea de foame!

Afectuos, Mihăiţă îi sărută mâna:

— Ce om bun eşti, tăticule!

*

De două zile, Carol se afla la Londra, unde trecea dintr-o surpriză în alta. Fusese invitat aici, după lunile de încordare care au ţinut Europa la marginea războiului. Germania ameninţa că face război dacă Cehoslovacia nu-i dă ţara sudeţilor – şi toată lumea se pregătea de război. În afară de presa lui Hitler şi Mussolini, atitudinea cea mai războinică o avea presa lui Carol. Şi cel mai războinic dintre toţi gazetarii presei lui Carol, era Serafim Mărunţelu.

—Să participe naţia la vuietul evenimentelor! predica Mărunţelu în stilul lui de «Deşteaptă-te române» de modă nouă, dinamică. Să asculte din tumultul lor, glasul aspru, mugetul ameninţărilor posibile. Există o terapeutică a somnolenţei, o cruntă biciuire a unei indicate intoxicări optimiste, un duş rece necesar unei prompte treziri. Domnii de la externe să

binevoiască a nu mai utiliza cloroformul. Totul pentru armată şi numai pentru armată. Războiul nu vine azi, dar mâine irumpe cu impetuozitatea fatalităţii. Şi pentru mâine să fie o ţară pregătită.

Dar ca să creeze atmosfera războinică, regele nu se mulţumea numai cu presa. Într-o zi, autorităţile trecură la primele demonstraţii de apărare pasivă. Se imagină un atac cu bombe incendiare, lacrimogene, fumigene, la Gara de Nord, la Gara de Est, la palatul telefoanelor, la poşta centrală şi la fabrica Beliotis. Avioane lansară rachete. Oameni cu măşti contra gazelor aruncară petarde fumigene – şi echipe de pompieri, de jandarmi şi de gardieni publici băgară panică în femei şi copii, cu exerciţiile şi cu urletele lor.

— Cum merge treaba? întreba regele, din cinci în cinci minute.

— Merge straşnic, sire! raporta Spiru Maramă. Publicul primeşte bombardamentul cu mult sânge rece. Parcă numai între bombe a crescut. N-avem să ne temem de nimic!

— Nici dacă s-ar întâmplă să fim bombardaţi serios?

— Serios? Nu!… Doar dacă primim avioanele şi tunurile antiaeriene comandate în străinătate!

Între timp, Chamberlain îi trimitea lui Carol mesaje peste mesaje:

— Dacă se întâmplă ceva cu Cehoslovacia, stai liniştit! Nu te mişca. Şi nu lăsa pe sovietici să treacă prin România spre Cehoslovacia.

Pe de altă parte, trimitea şi Hitler mesaje peste mesaje lui Carol.

— Dacă se întâmplă ceva cu Chamberlain, stai liniştit! Nu te mişca! Şi nu lăsa pe sovietici să treacă prin România spre Cehoslovacia!

Dar la sfârşitul lui septembrie, alarma încetă brusc. Cehoslovacia fu ciopârţită. Hitler ocupă ţara sudeţilor, pacea fu restabilită şi regele Carol primi vizita ambasadorului englez care-i transmitea, din partea guvernului său, invitaţia de a veni la Londra în vizită oficială.

— Ce să fac la Londra? întrebă Carol care, în principiu, n-avea nimic de obiectat.

— Sire, răspunse ambasadorul, poporul englez vrea să cunoască pe cel care a salvat România!

Aşa au ajuns, la mijlocul lui noiembrie, Carol II şi fiu-său la Londra. Aici, regele se aştepta la o primire cu cortegii, cu

banchete, cu declaraţii publice, cu întrevederi politice şi financiare, intime, după ritualul banal al recepţiilor oficiale. Dar ceea ce i se rezervă în capitala Marii Britanii depăşea orice închipuire şi dezminţea tot ce s-a spus până atunci despre temperamentul flegmatic, sobru, echilibrat al naţiunii engleze. Tonul, fireşte, îl dădea presa, care nu ştia ce accente mai sugestive să împrumute spre a sublinia importanţa istorică a vizitei lui Carol II. Să-şi aducă aminte poporul englez că înaltul oaspete, înainte de a fi regele României, este un englez. Regele României nu este român ci un strănepot al reginei Victoria. Modesta lui cameră de lucru de la palatul din Bucureşti, cu pereţii îmbrăcaţi în lemn, aminteşte stilul caselor engleze. Grădinile regale, sunt îngrijite de un grădinar englez. În bucătăria regală, mâncarea este gătită după reţete engleze. Curajul şi simţul politic al regelui, sunt englezeşti. Regele şi voievodul Mihai iubesc marea pentru că sunt de sânge englez. Până şi instituţia regală a străjeriei este inspirată din «boy-scouts» -urile engleze. Totul poartă un specific englez la regele Carol II, care, în mai puţin de nouă ani, a construit o Românie nouă, pe temelii excepţional de solide, pentru un popor de nouăsprezece milioane de coborâtori ai coloniştilor romani stabiliţi în Dacia şi azi stăpâni peste avuţii imense în grâne, lemn şi petrol.

Dar entuziasmul absolut neenglezesc al presei britanice, nu era decât prologul abstract al dovezilor de entuziasm concret, la fel de neenglezesc, care aveau să urmeze. De la ieşirea din gară, îl izbi pe Carol generozitatea cu care englezii au pavoazat, în cinstea lui, Londra. Avusese destule ocazii, în timpul exilului, să vadă oraşul acesta gătit pentru diferite serbări, sărbătoriri şi solemnităţi, dar ceea ce vedea astăzi era atât de frumos, de neaşteptat, de tulburător, încât îi învioră sentimentul de mândrie că este englez!… Jos, nisip presărat cu grijă pe tot lungul parcursului; sus, în dreapta şi în stânga, ferestrele şi balcoanele împodobite cu covoare româneşti şi peste tot, fluturând vesel, mii de drapele româneşti, roş-galben-albastru… Ca la Bucureşti de Bobotează, de 24 ianuarie, ori de 10 mai… Ceva extraordinar! … Guvernul englez, ca să-l facă pe acest oaspete englez, strănepot al reginei Victoria, să se simtă în Anglia ca la el acasă, îl punea în decorul şi atmosfera din România.

— Sunt uluit! zise el către regele Angliei, care stătea în stânga lui, în landoul regal. Este fără precedent în istoria Angliei!

— Absolut fără precedent! îi confirmă, cu sinceritate, regele Angliei.

Cortegiul abia se puse în mişcare, când, deodată, izbucni de pretutindeni, un tunet prelung de aclamaţii:

— Trăiască regele Carol!

În emoţia lui, regele crezu că profunziunea de drapele tricolore l-a tulburat atâta, încât i-a diformat până şi auzul – şi se aplecă să prindă mai bine ce strigă mulţimea. Dar mulţimea striga ceea ce el auzise de la început: «Trăiască regele Carol!» – în cea mai curată limbă românească.

— Români? întrebă el pe regele Angliei.

— Nu! Englezi! răspunse regele Angliei. I-am pus să înveţe pentru sărbătoarea de astăzi cuvintele acestea româneşti.

Lui Carol nu-i mai rămânea decât să-şi repete că ceea ce se petrece cu el este ceva nou în istoria Angliei. Londra se românizase şi-l aclama pe regele ei, Carol II... Guvernul englez, în gingăşia lui, nu-i mai oferea o Bobotează, ori o paradă de 10 mai, ci făcea pentru el ceva mult mai important: îi reconstituia restauraţia!

Era o atenţie la care suveranul României se arătă foarte sensibil:

— Îţi mulţumesc din inimă, vere! îi zise el regelui Angliei, strângându-i mâna cu o caldă şi semnificativă apăsare în palmă.

Dar câte asemenea şocuri psihologice nu i-a aplicat guvenul englez lui Carol numai în ziua când a sosit!

La prânzul regal, cel dintâi lucru care i se servi, fu o farfurie cu icre negre.

— De unde vin icrele? întrebă el.

— Le-am adus special din România pentru a-ţi face plăcere! îi răspunse, gentilă, regina.

Seara, la dineu i se aşeză în faţă un castron uriaş de cristal plin cu ardei umpluţi cu varză acră.

— De unde vă vin murăturile?

— Le-am adus din România, de la Bianovici, de pe calea Văcăreşti!

Pentru Carol, Bianovici era o firmă de încredere: obişnuia să pună în murături mult piper. Lăcrimând cu anticipaţie, Carol, în timp ce se servi, întrebă:

— Dar cum de-aţi aflat că Bianovici de pe Văcăreşti are cele mai bune murături din toată Europa?

— Prin ambasadorul nostru de la Bucureşti! răspunse regele Angliei.

După ce se mai servi o dată, Carol zise:

— Nu pot decât să te felicit, vere! Ai un ambasador foarte bine informat!

În salonul de recepţie, pe rege îl aşteptau cele mai frumoase fiice ale Albionului: fete şi femei care auziseră minuni despre el şi care erau dornice să-l cunoască mai îndeaproape. Nici Carol nu era într-o dispoziţie care l-ar fi îndemnat să se dea în lături. Dinamic, procedă în pas alergător, astfel că dintr-o singură privire se şi înţelesese cu câteva din ele, dar contactul cu poporul englez fu întrerupt de intervenţia lui Chamberlain, premierul Marii Britanii, care-i dădu o nouă lovitură:

— Sire, spre a eterniza memoria vizitei pe care ne-o faceţi, guvernul meu a hotărât ca doamnele şi domnişoarele engleze să poarte, în apropiatul sezon de primăvară, bereta vânătorilor de munte, după modelul beretei pe care o poartă voievodul Mihai… Am dat şi ambasadorului nostru de la Berlin dispoziţia să trasmită domnului Hitler dorinţa mea personală ca, în interesul păcii, să impună şi femeilor germane portul acestei berete. Sper că până în douăzeci şi patru de ore să am un răspuns favorabil.

După ce premierul britanic îşi termină comunicarea, regele, măgulit, îi răspunse:

— Mulţumesc, dar la dumneavoastră nu se dansează?

— Nu, sire! îi răspunse Chamberlain, trist.

— Dar ce s-a întâmplat? se întunecă regele.

— Sire! îl informă Chamberlain. A murit mama maiestăţii voastre… şi Curtea a hotărât să ţină doliu timp de şase luni!

— A! exclamă regele, decepţionat. Pentru asta?

Părea distrus Carol. Mama!… Unde te învârţi, mama! În mormânt… şi tot nu-l lasă în pace!… Mama!…

*

După două zile, în care trebui să recurgă la cele mai inimaginabile trucuri spre a-şi aranja şi fără dans treburile, Carol află pentru ce guvernul englez l-a poftit şi l-a primit cu atâta dragoste frăţească la Londra. Erau de faţă numai el, regele Angliei şi domnul Chamberlain.

Premierul britanic îşi trecu limba peste buzele uscate şi-l atacă frontal pe Carol:

— Sire, sunteţi englez, nu?

Carol mai-mai să se supere:

— Ce întrebare e asta? Dacă n-aş fi englez, ce-aş căuta aici?

Răspunsul regelui Carol scăldă chipul lui Chamberlain în apele multicolore ale unei inefabile încântări patriotice. Carol era un englez conştient, ca şi marea lui mamă.

— Sire, zise el, dacă este aşa, puteţi aduce un serviciu de neuitat Marii Britanii.

Carol se aştepta la asta. Drapelele, murăturile, recepţiile, discreţia cu care i s-au facilitat rendez-vous-urile, nu erau gratuite. Pe nimic, Anglia nu dă nimic.

— Ce serviciu? întrebă Carol, pe care începu să-l mănânce palma stângă.

— Sire, iată ce serviciu! Europa, adică Marea Britanie, are nevoie de pace şi domnul Hitler are nevoie de spaţiu vital. Este de la sine înţeles că una cu alta nu se împacă, dacă noi nu suntem mai elastici în politica noastră. Hitler stăruie să aranjeze cu noi problemele spaţiului vital al Reichului. După cum ştie maiestatea voastră, noi am căzut cu el oarecum de acord: îi dăm Răsăritul. Răsăritul e al lui, numai să ne lase pe noi în pace să răsuflăm. Şi-a refăcut armata şi noi l-am lăsat. Şi-a anexat Austria şi noi l-am lăsat. Şi-a luat ţara sudeţilor şi noi l-am lăsat! Îl lăsăm, pentru că Marea Britanie are un singur cuvânt de onoare! I-am făgăduit să nu-l supărăm, dacă ne lasă şi el în pace cu coloniile. Dar din nenorocire, Hitler are o concepţie cu totul diferită despre sfinţenia angajamentelor. Mereu ne înşală. De fiecare dată uită şi începe să ne scoată iar sufletul cu coloniile astea. Şi iată ce am vrea, sire! Sunteţi englez şi ne veţi înţelege! Duceţi-vă la Hitler şi staţi de vorbă cu el. Pe noi nu ne crede, pentru că suntem englezi. Dar pe maiestatea voastră vă va crede, pentru că sunteţi german. Spuneţi-i o dată pentru totdeauna că Răsăritul e al lui. Să facă ce vrea! Cuvântu-i cuvânt! Pacea e în joc! Marea Britanie e în joc! Duceţi-vă la Hitler şi spuneţi-i că are tot sprijinul nostru, numai să nu ne silească să facem război în Apus!

Carol nu părea de loc mulţumit de expunerea lui Chamberlain.

— Dar dacă Hitler vrea să ocupe România?

Regele Angliei îşi simţi inima de văr inundată de solicitudine la observaţia pesimistă a lui Carol.

— Fii pe pace! îi zise el. Eşti englez şi vei fi totdeauna bine

primit printre noi!

— Foarte frumos din partea ta, vere! îi răspunse Carol repezit, atât cât permitea calitatea lui de văr. Dar eu mai am treabă pe acolo!

— Cât, sire? întrebă Chamberlain.

— Cât mai mult!

— Doi ani… să zicem?

— Poate!

— Pentru doi ani v-am putea garanta, sire!… Cu o condiţie: dacă se întâmplă ceva cu Cehoslovacia, România să stea liniştită.

— Ce să se întâmple cu Cehoslovacia? Abia s-a întâmplat!

— Sire, suntem englezi şi nu trebuie să ne risipim cuvintele în zadar. Dacă se întâmplă ceva cu Cehoslovacia, România să nu facă o mişcare! Şi să nu calce *picior de soldat rus* în România. Nici chiar în tranzit! Aşadar, sire, vă duceţi la Hitler?

— Bine! Mă duc! Numai să-l previn şi să fixez cu el o întâlnire.

— Nu-i nevoie, sire! îi răspunse Chamberlain, cu un zâmbet subtil. A fost prevenit şi vă aşteaptă.

Cei doi dictatori, Carol şi Hitler, îşi strânseră mâinile, dar şi le retraseră repede. N-aveau un pic de încredere unul în celălalt. Totuşi, deasupra tuturor suspiciunilor, simţeau că-i leagă ceva indestructibil: rasa.

— Sire, începu Hitler, în Germania nu sunteţi un străin, ci german. Strănepotul lui Frederic al II-lea cel Mare, nu poate fi decât acasă la el în cel de-al treilea Reich… Ştiu ce v-a îndemnat să veniţi aici… Sângele vostru german! Dar pentru că sunteţi german, sire, puteţi să aduceţi un serviciu de neuitat Germaniei noastre! Sunteţi german şi ne puteţi înţelege! Vorbiţi pentru noi cu premierul englez. Pe noi nu ne crede pentru că suntem germani. Dar pe maiestatea voastră vă va crede, pentru că sunteţi englez. Spuneţi-i premierului englez că spaţiul vital pe care Anglia ni-l oferă la răsărit, pot să mi-l iau şi singur, fără consimţământul ei. Ea să-mi dea coloniile. Asta-i cer!… Altminteri, îi fac război…

— Pentru ce, război?

— Pentru Cehoslovacia!

Carol făcu un semn înspre uşă:

— Uşa e bine închisă, domnule Hitler?

— De ce?

— Să nu ne audă nimeni!... Îţi vând un secret. Ce-mi dai pentru el?

Se tocmiră şi când căzură de acord, Hitler, nu-i mai spunea lui Carol nici «sire», nici «maiestate», ci «tu».

— Ne-am înţeles!... Îţi mai dau doi ani!...

— Doi ani, dar să mă laşi în ăşti doi ani să-mi pun treburile în ordine fără să fiu deranjat!

— Nu te va deranja nimeni!

— Nici legionarii?

— Parcă ţi-am mai făgăduit-o o dată!

— Tocmai pentru că mi-ai mai făgăduit-o o dată!

— De astă dată, ţi-o făgăduiesc serios. N-ai decât să faci ce vrei cu legionarii. Chestie internă!...

Carol se bucură:

— Internă?

— Internă!

Carol îl puse să jure:

— Suntem germani?

— Germani!

— Pe măreţia celui de-al treilea Reich?

— Pe măreţia celui de-al treilea Reich! făcu, înfiorat, Führerul. Doar e chestie de bun simţ! În cine să am mai multă încredere că o să-mi apere interesele, în ăşti doi ani, până o să fiu pregătit să ocup România: într-un polonez suspect ca Aureliu Cziucziewicz, sau în strănepotul lui Frederic al II-lea?

— Atunci, ascultă aici! îi răspunse regele Carol. Dacă ocupi şi restul Cehoslovaciei, Anglia se va face că nici n-a auzit!...

Până ce Führerul îşi recăpătă graiul, trecură mai multe secunde. Iar când dechise gura îl întrebă pe Carol:

— Cum stai cu Skoda?

— Prost!... Nu-mi efectuează comenzile!

— Mai aşteaptă puţin... foarte puţin... şi Skoda îţi va trimite oricâte facturi îţi trebuie!

*

În Gara Mogoşoaia după ce împărţi, zeci de strângeri de mână înalţilor demnitari, militari şi civili, veniţi să-l aclame pentru glorioasa lui călătorie în străinătate, Carol se urcă în maşină cu Robert Cernescu:

— Spune!

— Sire! Generalul Antonescu nu-şi vede de treabă.

— Ce, ce? făcu regele, nervos.

— Da, sire! S-a opus unor măsuri pe care le-am luat împotriva legionarilor şi mi-a cerut să îndulcim regimul lui Aureliu.

— Aşa? zise Carol. Bine! Îl vom îndulci! Deocamdată Antonescu să fie destituit imediat. Să-mi aduci chiar azi decretul. Cât despre regimul lui Aureliu, aranjez eu cu noul comandant. Altceva?

Cernescu se codi atât cât trebuia regelui să observe că se codeşte.

— Sire! făcu el vag şi se opri.

— Ei, hai, vorbeşte o dată! strigă la el regele, care simţea că nu mai e stăpân pe volan. Ce-mi ascunzi?

— Duduia a fost în lipsa maiestăţii voastre în Elveţia!

Regele, galben ca ceara, ca să nu urle, îşi înfipse dinţii în buza de jos, şi-şi încordă puterile să reziste ispitei de a intra cu maşina în trecători. Dar până la palat se linişti.

— Să vină generalul Gherasie!

O oră mai târziu, generalul Gherasie se prezentă.

— Domnule general, de azi înainte, vei fi dumneata comandantul corpului III armată în locul lui Ion Antonescu… Uite aici lista… Aureliu Cziucziewicz care l-a ucis acum doisprezece ani pe prefectul Stanciu de la Iaşi, ăştialalţi l-au ucis pe Muică… şi ăştia l-au ucis pe Mătase… Te rog să mi-i faci astănoapte, pe toţi, evadaţi de sub escortă. Să nu scape unul. Dumneata personal să faci identificarea cadavrelor! Aştept raportul!

Până noaptea târziu, Carol bău cu Mateescu şi cu Spiru Maramă, dar parcă ar fi băut de unul singur, atât de surd era la tot ce-i spuneau prietenii lui. Se uita mereu la ceasornic, înjura groaznic – şi nu auzea nici anecdotele lui Mateescu, nici cele ce-i spunea Spiru Maramă despre probabil viitoarea miss România.

— Va face fala ţării, sire! căută să-l convingă prefectul. N-are decât optsprezece anişori şi e crescută la călugăriţe, sire!… O dată în o mie de ani! Ce fac?

Necăjit de insucces, Spiru Maramă căută să schimbe subiectul: a dat peste un om foarte bine. Cam între două vârste, destul de înstărit, cu multă carte şi multă ambiţie: vrea să fie numit profesor universitar – şi anume la filosofie.

— Sire, merită întreaga atenţie. S-a însurat de curând cu o

fetişcană… îţi stă mintea-n loc… Parcă ar avea o mie de draci în ea! Omul mi-a vorbit: Dacă maiestatea sa ar vrea să-şi arunce ochii pe mine… aş fi om făcut! Sire!… Ce fac?…

Ar mai fi avut şi Spiru Maramă şi Mateescu destule comunicări de făcut pe tărâmul descoperirilor – pentru că în lipsa regelui s-au adunat multe – dar regele nici nu se mai găsea la masă cu ei, ci stătea la fereastră în prada unei agitaţii cumplite şi bătea darabana în geam.

— Ce-o fi cu el? îl întrebă în şoaptă Maramă pe Mateescu.

— Probabil chestia cu legionarii! îi răspunse Mateescu.

— Crezi? făcu, sceptic, Spiru Maramă.

În acel moment, se anunţă generalul Gherasie:

— Sire, s-a făcut!

— I-ai văzut dumneata?

— Pe toţi!

Carol, fără să mai spună un cuvânt, alergă spre uşă, o deschise şi numai din prag îi strigă, peste umăr, generalului Gherasie:

— Mai vorbim mâine!…

Spiru Maramă îl trase de mânecă pe Mateescu:

— Ei, nici acuma nu bănuieşti de ce a stat ca pe ghimpi toată seara?

*

Ea-i ieşi înainte cu braţele deschise, dar el o şi luă la palme:

— Ce-ai căutat în Elveţia?

Ea, ameţită, se clătină, dar mai avu prezenţa de spirit să se ascundă îndărătul biroului.

— Dar ce ai cu mine, mămicule? Ce ţi-am făcut?

Din doi paşi, regele vânătorilor se afla lângă ea.

— Te întreb: ce-ai căutat în Elveţia? zbieră el, apucând-o de păr.

— Cine ţi-a spus, mămicule, că am fost în Elveţia? N-am fost nicio zi în Elveţia.

— N-ai fost?

Şi începu să dea în ea cu palmele, cu pumnii, cu picioarele, surd la toate vaietele şi rugăminţile ei.

— N-ai fost? continuă el să urle. N-ai fost?… Uite… pentru că n-ai fost!

— N-am fost, mămicule!… Să-mi sară ochii dacă am fost!

— Te mai şi juri, târfă neruşinată!… Na, ca să nu te mai juri!

Ea se jura şi el o bătea – şi amândoi se mirau: el că ea mai rezistă – ea, că el nu oboseşte.

— Te omor! Auzi?… Te omor!… Mie să-mi spui ce-ai căutat în Elveţia!

Însfârşit, un nou rând de palme o convinse:

— Am fost să depun nişte bani!

— Nişte bani?

Şi iar începu să tragă în ea:

— Bani? Pentru bani ai fost în Elveţia, târâtură ce eşti? Pentru bani?

Ea începu să se sperie. Carol exagera. Prea o lovea unde n-ar trebui: pe obraji, pe braţe. Alarmată, strigă:

— Ce faci, mămicule!… Mâine am musafiri!

— Musafiri? Lasă că-ţi arăt eu ţie musafiri! Pe toţi îi astâmpăr! Şefi de partide… bancheri… ofiţeri… legionari… toţi tremură în faţa mea!… Numai cu tine nu-i nimic de făcut!

Şi-i trase un ghiont între coaste atât de eficace, încât ea începu să se moaie:

— Ce vrei de la mine, mămicule? Nu ştiu ce vrei!

— Să-mi spui cine e englezul care te-a aşteptat la Geneva şi care ţi-a propus să te ia de nevastă?

— N-a fost englez, mămicule! A fost olandez! Să n-am parte de ziua de mâine dacă te mint!… Aaaa!… Nu trage că-ţi spun tot!

N-o mai lovi, dar de păr tot o ţinea.

— Spune!… Şi nu încerca să mă minţi că-ţi sucesc gâtul! Cum arată?

— Frumos, înalt, blond ca tine… Cu ochi albaştri, ca tine…

— Şi cât ai stat cu el?

— Trei zile!…

— Şi? Hai, spune… spune tot… tot… tot…

Nu mai ţipa. O ruga. Şi-n măsura în care ea-i povestea tot, slăbea şi mâna cu care el îi ţinea părul, până ce, deodată, o strânse puternic în braţe şi, aiurit, începu să-i bolborosească drăgăstos la ureche:

— Şi cum a fost?… Spune!… Cum a fost?

*

Cu noul său prim ministru Robert Cernescu şi cu ambasadorul

Germaniei regele Carol studia textul acordului româno-german, pe care Hitler ţinea să-l vadă semnat cât mai degrabă. Era o cerere justă şi, examinată prin prizma evenimentelor internaţionale care se precipitau în vara anului 1939, destul de modestă. După ţara sudeţilor, Hitler ocupase acum şi tot restul Cehoslovaciei – şi-şi luase, în plus, portul lituanian Memel. Pe de altă parte, Mussolini, ca să nu rămână în urmă, ocupase micul regat albanez. Iar războiul din Spania era pe sfârşite, prin capitularea Madridului republican. Forţele dinamice deveneau din ce în ce mai irezistibile. Ce era, aşadar, un biet acord economic, în comparaţie cu ceea ce Hitler ar fi putut face României, dacă i-ar fi vrut răul, într-adevăr? Nimic! Dimpotrivă, România trebuie să se simtă fericită, pentru că prin această convenţie Hitler nu-şi manifestă decât intenţiile pacifice pe care le nutreşte faţă de România. Asta o şi spunea ministrul de externe al României:

— Acordul româno-german este o etapă pacifică în raporturile noastre cu Germania. Economia germană şi cea românească sunt complementare, într-un strâns raport de interdependenţă, aşa că relaţiunile economice dintre ambele ţări se pot dezvolta în deplină echitate.

Explicaţia era puţin cam obscură, dar nu din pricină că ministrul de externe vroia să ascundă ceva, ci pentru că acesta era stilul vremii: dinamic, deci obscur. În esenţă – ziceau comentatorii din presa lui Carol – ce vroia guvernul german să stabilească prin acordul acesta? Că producţia românească are mari posibilităţi să se dezvolte. Dat fiind, însă, că e o ţară înapoiată, Hitler, dornic să facă bine acolo unde poate, se oferă s-o ajute. România, de pildă, este o ţară agricolă. Germania nazistă o va ajuta să-şi dezvolte agricultura – şi-i va cumpăra toate grânele. România are păduri. Germania o va ajuta să-şi dezvolte economia silvică – şi în acest scop, va crea îndată o bogată reţea de exploatări şi industrii forestiere. România are petrol. Germania… în sfârşit, Germania va face tot ce se poate spre a asigura României o existenţă de ţară agricolă, prietenă cu Germania, care este ţară industrială. Aceasta înţelegea ministrul de externe când spunea că economia germană şi cea românească sunt complementare: Germania va rămâne ţară industrială, care n-are grâne. România va rămâne ţară agricolă, care n-are industrie. România va da Germaniei grânele ei –

Germania va da României produsele ei industriale. Aşa a fost şi sub regele Carol I şi aşa trebuie să fie şi sub regele Carol II şi aşa va rămâne în vecii vecilor: fiecare să nu facă decât ceea ce este vădit că-i cere destinul. Poate supăra pe cineva un asemenea acord? Are un asemenea acord ceva agresiv? De unde agresiv, când acordul nu urmăreşte decât scopuri paşnice! Absolut paşnice. Pentru că, să presupunem că România n-ar vrea să semneze acest acord, sub pretextul că prin aceasta ar sili-o să rămână până la sfârşitul lumii ţară agricolă şi să nu depindă decât de consumul german – pe scurt, să nu fie decât o provincie agricolă a Germaniei! Ce ar trebui să facă Germania, care, dornică de pace, vine să ceară pe cale paşnică, românilor, să-i cedeze paşnic ţara pe care s-o exploateze, paşnic, după nevoile Germaniei? Nu este decât un singur răspuns: să-i declare război. Numai război. Aşa este logic: dacă eu îţi vorbesc frumos, eşti şi tu dator să-mi răspunzi frumos. Şi dacă tu nu-mi răspunzi frumos, eu ce să fac? Să înghit? Dar demnitatea mea naţională? Unde-i demnitatea mea naţională?… Şi iată că iese război. Vrea Germania război? Vrea Germania să facă României război? Asta o pot susţine numai cei care vor să bage intrigi între Germania şi România. Cum ar vrea Germania să facă României război, dacă guvernul german, de când a anexat Cehoslovacia, trimite României arme peste arme, de la uzinele Skoda… în câteva săptămâni, toate comenzile care zăceau la Skoda de ani, erau efectuate mulţumită lui Hitler… O dată şaizeci de vagoane… a doua oară treizeci… a treia oară, patruzeci… Mult peste ceea ce a comandat ţara… De ce trimite Germania atâta armament României? Ca să-i facă război? Păi cum? Eu vreau să-ţi fac război – şi tot eu te îndop cu armament? Este o prostie. Dacă Germania ne trimite atâtea tunuri, tancuri, mitraliere. — fie chiar, cum zic unii, cu scopul de a face aici un mare depozit de arme pentru Germania – înseamnă că are în noi o încredere oarbă şi că sub niciun cuvânt nu se pregăteşte să ne facă război!

Este drept că toată pledoaria aceasta în favoarea acordului era bună pentru marele public, dar nu-l consola pe regele Carol II, care, după un minut de la anexarea Cehoslovaciei, şi-a scos carnetul din buzunar, l-a deschis la litera S şi a şters cu inima frântă şi aproape cu ochii închişi, ca să nu vadă, numele unei instituţii dragi, de care nu şi-a închipuit că va trebui să se despartă atât de curând: Skoda… I-a venit rău, totuşi l-a şters!…

Ce să fi făcut? Să se certe cu Hitler? Ca şi cu chestia acestui acord!… Să-l discute? Să se tocmească? Să-l îndârjească pe Hitler? Tocmai acum, la spartul târgului, să se mai certe cu el?

Iute în hotărâri, ca de obicei, Carol înşfăcă tocul şi-şi depuse iscălitura.

— Poftim! zise el lui Fabrizius. Am semnat!

Ambasadorul Germaniei luă documentul şi se înclină adânc în faţa lui Carol:

— Sire, sunt însărcinat să vă comunic că Fuhrerul meu a acordat alteţei sale regale, voievodul Mihai, marea cruce a ordinului Vulturul German.

— Şi eu vă rog, răspunse Carol, să transmiteţi Führerului că-i mulţumesc pentru atenţie în numele fiului meu… şi în particular vă informez că peste o săptămână voi trimite în Germania o delegaţie sub conducerea domnului Crai-Voievod, să-l felicite pe Führer de ziua naşterii sale!

*

Europa trosnea din toate încheieturile, ceea ce, cu atât mai mult, îl îndrituia pe Carol să nu slăbească un moment ritmul guvernării lui în pas alergător. Consiliul de miniştri ţinea şedinţă după şedinţă şi deciziile regale se revărsau, ca o ploaie binecuvântată, peste capul ţării.

— Propun o organizaţie politică unică, denumită «Frontul Renaşterii Naţionale»! Frontul renaşterii naţionale va avea ca scop mobilizarea conştiinţei naţionale, în vederea întreprinderii unei acţiuni solidare şi unitare româneşti de apărare şi propăşire a patriei şi de consolidare a statului!

— Se aprobă!

— Propun ca toţi membrii frontului renaşterii naţionale să poarte în mod obligatoriu o uniformă, spre a-i distinge de ceilalţi care nu vor fi membri ai acestui partid unic.

— Se aprobă!

— Propun ca uniformele să fie confecţionate de stat şi nu de croitoriile particulare şi ca preţurile să fie stabilite după un tarif special!

— Se aprobă!

— Propun o nouă lege electorală, care să prevadă că nu pot fi candidaţi decât numai membrii frontului renaşterii naţionale!

— Se aprobă!

— Propun ca dreptul de vot să fie condiţionat de ştiinţa de carte.

— Se aprobă!

— Propun să se introducă de azi înainte salutul roman, prin ridicarea braţului drept în sus şi prin rostirea cuvântului străjeresc «Sănătate!», obligatoriu pentru toţi membrii frontului renaşterii naţionale.

— Se aprobă!

— Propun ca germanii să nu fie obligaţi să se încadreze individual în frontul renaşterii naţionale, ci corporativ. Propun să se înfiinţeze secţii separat germane, care-şi vor avea reprezentanţi în consiliul superior german. Propun ca în afară de aceasta, germanii să-şi poată constitui o organizaţie proprie pentru scopuri culturale şi economice şi pentru opere sociale.

— Se aprobă!

— Propun ca toţi foştii legionari care se mai află în lagăre şi care au cerut graţierea pentru că se declară credincioşi tronului, ţării şi ideii de totală solidaritate cu destinele neamului, să fie eliberaţi!

— Se aprobă!

— Propun ca toţi foştii legionari eliberaţi să fie înscrişi ca membri în frontul renaşterii naţionale!

— Se aprobă!

După una din aceste şedinţe, Carol îl mustră aspru pe primul său ministru:

— Parcă ţi-am spus să propui ca stofa pentru uniformă să nu se vândă în rate!

Lui Cernescu îi veni să intre în pământ de ruşine.

— Sire, am uitat!

— Foarte rău!… Vezi, te rog, să nu uiţi şi în şedinţa de mâine. Nu vând stofe în rate! N-au decât instituţiile să se descurce cum or putea. Eu nu dau stofe în rate!…

*

Când ridică ocbii, Carol rămase cu gura căscată: în faţa lui stătea o făptură uriaşă, cu o barbă de dimensiuni adecvate – şi-n uniformă.

— Dumneata?

— Eu, sire! Am luat cunoştinţă de dorinţa măriei tale de a-i vedea pe toţi consilierii regali în uniformă şi m-am conformat.

Şi cu un glăscior alintat, de copil, care contrasta oarecum cu statura şi vârsta lui, gigantul întrebă:

— Am făcut rău?

Carol, care abia-şi putea stăpâni râsul, îi răspunse inimos:

— Rău? Dumneata să faci rău? Uiţi probabil că dumneata eşti profesorul Arghir care nu poate face rău niciodată!

Arghir oftă, melancolic.

— Sire, zise el, dacă ai fi gândit aşa acum opt ani, când am avut cinstea să-ţi fiu prim sfetnic, ce domnie glorioasă am fi făcut amândoi!

— Nu-i niciodată prea târziu, domnule profesor! Niciodată!…

— Aşa gândesc şi eu, deşi maiestatea ta preferă pe cei tineri.

Îl durea. Îl durea grozav. Un şoltic, un neisprăvit, un papă-lapte ca Robert Cernescu să se fi putut folosi de moartea patriarhului spre a ajunge prim ministru – şi el, profesorul Arghir, să fie dat uitării.

Regele, ca să evite o discuţie obositoare, trecu repede la alt subiect:

— Ce zici de păţania lui Imredy, domnule profesor?

Era o istorie de care făcea haz întreaga presă internaţională. Acest Imredy, ca şef al guvernului maghiar, se ilustrase prin o serie de legi antisemito-rasiale, care trebuiau să pună la pas Ungaria cu Germania lui Hitler. Dar ieri, când trebuiau să aibă loc în camera ungară dezbaterile în jurul unor măsuri rasiale şi mai severe, Imredy luă cuvântul spre a mărturisi că presa care îl atacă are dreptate: este evreu după mamă – şi că în consecinţă se consideră nedemn spre a mai fi prim ministru al ţării. Partea interesantă era că partidul guvernamental, în loc să se scuture de el, i-a făcut spontan o demonstraţie entuziastă de simpatie – şi drept omagiu adus patriotismului său, a votat o moţiune prin care legiuirile lui rasiale vor fi valabile încă şase ani.

— Ce să zic, sire! făcu Arghir, indignat. Nu vezi cine sunt ungurii ăştia? Primesc lecţii de rasism de la un jidan şi nouă ne pretind să le dăm Ardealul pe mână! Ne-au asurzit cu campania lor de minciuni, sire!

— Da! recunoscu regele. Situaţia e gravă! Au trecut la ameninţări pe faţă. Va trebui să ne apărăm! Dumneata ce propui?

— După opinia mea, camera şi senatul ar trebui să dea diurna pe o zi pentru înzestrarea armatei. Ar fi un bun exemplu pentru

ţară – şi ar vedea ungurii că nu ne intimidăm!

— De acord! Propune-o în consiliul de miniştri. Trebuie să ne concentrăm energiile… A propos! Ce spui? Să-l numesc pe Caţă membru în consiliul de coroană?

Dacă regele l-ar fi pălmuit, i-ar fi sărutat mâna, atât de dulce i s-ar fi părut o asemenea insultă faţă de ideea de a-l numi şi pe Caţă consilier regal. Azi, când se cere să se grupeze în jurul tronului numai oameni de adevărată răspundere, să vină un Caţă, care e frate de cruce cu revizioniştii unguri! Ce ruşine! Ce umilinţă!

— Fireşte, sire! Alegerea este excelentă. Caţă este un mare patriot şi numirea lui ar fi o lovitură mortală pentru revizioniştii unguri. Să-l numeşti, sire!… Neapărat să-l numeşti!

— L-am şi numit azi dimineaţă.

— Sire! zise Arghir cu entuziasm. Avem un rege şi o lege… Te felicit! Şi ca să revin la uniforme: în calitatea mea de preşedinte al senatului, trebuie să aplic legea regală cu privire la obligativitatea portului uniformei. Văd, însă, că anumiţi membri ai opoziţiei nu vor să se supună. Cer, deci, maiestăţii tale autorizaţia să somez pe Dacu, pe Bratu şi pe Jugănaru să-şi pună îndată uniforma, altminteri vor pierde imediat mandatul de senator.

— Fă-o! Te autoriz s-o faci!

Sună telefonul.

— Alo! răspunse regele. Cum? Refuză? Preferă să-şi dea demisia?… Bine!… Să şi-o dea!

Puse receptorul la loc şi-i spuse lui Arghir, furios:

— Schnitt!… Îndrăzneşte acest jidan obraznic să stea împotriva intereselor noastre naţionale…

Arghir cunoştea conflictul dintre Carol şi Schnitt, aşa cum îl cunoştea toată lumea. Regele cerea amicului său Schnitt să-i cedeze, fără nicio despăgubire, toate acţiunile de la Reşiţa, ca recunoştinţă că l-a lăsat să-şi facă toate afacerile în linişte. Dorinţa lui Carol era să-i facă lui Schnitt ceea ce Hitler a făcut Rothschildzilor de la Viena, după anexarea Austriei: să-i ia tot ce n-a mai apucat să transfere în Anglia şi să-i mai fie şi recunoscător dacă-i dă voie să plece din ţară. Dar Schnitt are ordin de la englezi să reziste, şi rezistă.

— Sire! făcu Arghir, care nu ştia ce să spună. Eram sigur că aşa o să se întâmple, dar n-am îndrăznit să ţi-o spun!

Îl scăpă din încurcătură Robert Cernescu, care intră precipitat:

— Sire, război!… Hitler a invadat Polonia.

Carol încremeni de groază. Aşadar, totul e pe sfârşite.

După invadarea Poloniei, ce l-ar mai putea împiedica pe Hitler să năvălească şi în România, înainte de termenul fixat între ei? Şi el, care mai are atâtea proiecte!… Atâtea proiecte!… Şi deodată să le lase baltă pe toate!

Dezorientat, revoltat, mânios, un singur lucru îi mai rămânea să facă în momentele acestea de panică: să-l cheme pe Spiru Maramă la telefon. Când auzi glasul prefectului, Carol începu să zbiere, punctându-şi fiecare cuvânt cu câte un pumn zdravăn în masă:

— Spirule, ascultă aici! Să mi-l arestezi îndată pe Max! Şi să mi-l trimiţi îndată la Văcăreşti!… Printre borfaşi!. Acolo-i locul lui!… Aştept să-mi spui ce-ai făcut.

După ce-l văzu pe rege că a isprăvit cu Spiru Maramă, primul ministru îi spuse, îngrijorat:

— Sire, să nu-i supărăm pe englezi! Schnitt e omul lor!… Poate am găsi o cale ceva mai discretă!

— Să nu se supere englezii? zbieră Carol. Ţi-e frică de ei? Aşa? Bine!…

Ridică receptorul şi-l chemă din nou pe prefect:

— …şi să mi-l tunzi, Spirule!… Să mi-l tunzi până la piele!… Mama lui de jidan! Să ne sperie el cu englezii!

XXV

De trei luni, Europa era sub stare de alarmă. După cinci săptămâni de la invadarea teritoriului ei, Polonia fusese lichidată. Din mândrele ei regimente nu mai rămăsese decât o tristă amintire. Totuşi, noua victorie a naziştilor era adumbrită de o neaşteptată lipsă de înţelegere a democraţiilor apusene pentru nevoia imperioasă a Reichului de a-şi asigura un spaţiu vital demn de misiunea lui pe pământ. Democraţiile apusene, care acceptaseră, cu resemnare sau complezenţă, invadarea Abisiniei, invadarea Spaniei, invadarea Austriei, Cehoslovaciei, Albaniei, îşi amintiră deodată, că pe baza statutului Societăţii Naţiunilor, invadarea Poloniei este un act de agresiune, şi – spre uimirea nemărginită a lui Hitler – declarară Germaniei război. Astăzi, armatele franco-engleze stăteau faţă-n faţă cu cele germane. Era, deci, război – deşi nu s-ar fi putut spune că ar fi, pentru că nu prea se trăgeau focuri de armă. Dar faptul că trupele franco-anglo-germane, în loc să se războiască între ele, jucau pocher sau belotă în cazematele de pe linia Siegfried sau Maginot, nu putea fi pentru Europa un motiv să doarmă în linişte. Şi nici nu dormea. Toată Europa mobilizase, toată Europa îşi întărea apărarea împotriva avioanelor, toată Europa săpa adăposturi, toată Europa făcea exerciţii de camuflaj, pentru că

toată Europa, inclusiv România, era speriată…

Cu toate acestea, într-un colţ al acestui continent îngrozit de perspectiva măcelului, se găsea o încăpere în care doi inşi, în faţa câte unui păhărel de coniac, discutau, liniştit, preţul fasolei: regele Carol II al României şi Aureanu, primul ministru al celui de al douăzeci şi unulea guvern de la restauraţie – şi al celui de al treilea guvern din ultimele două luni. Cu opt săptămâni în urmă, preşedinte al consiliului mai fusese Robert Cernescu, dar l-au ucis legionarii. După Cernescu regele a numit şef de guvern pe generalul Mureşeanu, cu mandat fix: să-i pedepsească pe legionari. Represiunea a ţinut şapte zile, în care timp câteva sute de foşti membri ai gărzii de fier au fost împuşcaţi. Regele i-a mulţumit lui Mureşeanu şi a pus în locul lui pe Aureanu, ca prim sfetnic al său. Până acum, sub guvernarea lui Aureanu s-au şi înfăptuit două acte istorice. Primul: voievodul Mihai a intrat în clasa a VIII-a de liceu, unde nu mai erau decât încă doi elevi. Iar al doilea: s-a votat proiectul de organizare a baroului, pe baza principiului etnic. Astăzi, probabil, se va realiza şi al treilea act istoric, pentru că astăzi Carol l-a chemat pe Aureanu să discute cu el despre chestiunea extrem de interesantă a speculei. Lumea era îngrozită de speculă – şi regele nu putea pricepe de ce.

— Să vedem, de pildă, ce-i cu fasolea! propuse Carol, lui Aureanu.

— Cu fasolea, sire, lucrurile stau aşa cum arată raportul acesta, pe ziua de ieri: Botoşani, 16 lei kilogramul… Piteşti, 18 lei Alba Iulia, 14 lei… Buzău, 24… Cluj, 20… Bârlad, 16… Piatra Neamţ, 20… Târgu Mureş, 18… Şi Bucureşti, 25…

— Dar de ce variaţia aceasta, domnule Aureanu?

— După calitate, sire! Numai după calitate.

— Pardon, domnule Aureanu! râse regele. Eu nu sunt client şi nu-ţi cer să-mi vinzi fasole. Am şi eu de vânzare!…

Şi-i puse mâna, amical, pe genunchi:

— Dumneata cu cât le dai?

— Sire, răspunse Aureanu sentenţios, eu urmez cu sfinţenie tradiţia noastră strămoşească: vând fasolea, după cum e şi muşteriul!

Mulţumit de răspuns, regele puse mâna pe sticlă şi-l întrebă pe Aureanu:

— Mai iei un coniac?

— Pe regele meu nu voi îndrăzni să-l refuz.

Regele aplecă sticla şi, în timp ce umplea păhărelele, zise, încântat că şi-a adus aminte:

— A! Tocmai că aveam de gând să te informez: de azi înainte nu mai eşti prim ministru! Îl pun pe Trişcă!

Aureanu nici nu-l întrebă pe rege de ce-l concediază. Senin, îşi bău păhărelul şi răspunse, plin de evlavie:

— Domnul a dat, Domnul a luat! Fie numele Domnului binecuvântat! Urez urmaşului meu mai mult succes!

— Aşa să-ţi ajute Dumnezeu, domnule Aureanu!

*

De când l-au închis la Văcăreşti, Schnitt a fost tuns de câteva ori, dar părul îi creştea la loc şi odată cu el şi încăpăţânarea. Se simţea tare. Cu sila, regele nu-i putea lua nimic. Tot ce-l putea ispiti pe rege, se afla tocmai la Londra, închis în safeuri sigure, de care nu se putea nimeni atinge. Carol l-ar fi schingiuit, cu dragă inimă, pe Schnitt, dar asta nu mai îndrăznea s-o facă. Schnitt era omul firmei Wickers. Şi Wickers e Wickers. La Wickers au şi naziştii interese. Direct sau indirect, pe Schnitt îl apărau nu numai englezii, dar şi führerul Hitler. Afacerea era complicată. Şi timpul presa. Dacă vroia să nu piardă trenul, Carol nu mai avea voie să guverneze doar în pas alergător, ci trebuie s-o ia la galop, pentru că Hitler se vâra tot mai mult în sufletul lui. În fiecare zi, von Fabrizius venea la el sub un pretext oarecare, şi încheia cu acelaşi refren:

— Legionarii, sire!… Führerul meu e de părere că o împăcare completă cu legionarii ar netezi cu totul relaţiile dintre Germania şi România. Oamenii vor să-şi servească patria lor. Ar trebui ajutaţi, sire!… Neapărat ajutaţi, sire!

Pe de altă parte, Mussolini îşi disputa cu prietenul Hitler drepturile asupra petrolului şi grânelor româneşti şi invoca, în sprijinul său, originea latină a poporului român:

— România a aparţinut, de fapt, imperiului roman. Românii sunt romani. Petrolul românesc, deci este petrolul roman.

Regele, ca să nu se strice cu Hitler, de care, cel puţin din punctul de vedere geografic, se simţea mult mai aproape decât de ducele Italiei, se folosea de tot ce a învăţat de la fostul său amic Naie Naie în arta silogismelor, şi-i spunea lui Fabrizius:

— Mussolini are pretenţii asupra petrolului nostru pentru că petrolul ar fi, ca şi poporul român, de origine romană. Dar

petrolul acesta a existat în ţinuturile acestea cu multe mii de ani înainte de dominaţia romană, deci nu este de origine romană. Or, dacă nu este de origine romană, el nu poate fi decât de origine germană.

Adevăr ştiinţific de care Hitler părea foarte convins, pentru că, zilnic, lungi garnituri de cisterne pline de petrol şi cu derivatele lui, părăseau ţara şi luau drumul Germaniei. Sub ochii trişti ai lui Carol! Cu aprobarea jalnic de răguşită a lui Carol! Era un spectacol sfâşietor! Fiecare cisternă însemna o bucată din inima regelui! Să plece petrolul şi el să nu poată pretinde un sfanţ! Ce ruşine! Ce umilinţă! Ce decădere pentru strănepotul reginei Victoria şi al lui Frederic cel Mare!

Noroc că în aceste tragice clipe îi mai rămânea regelui o consolare: apărarea ţării. Patria trebuia apărată şi regele cerea patriei concursul s-o poată apăra. Armata are nevoie de arme şi graniţele de fortificaţii!... Tot ce e suflare românească trebuie să pună umărul la opera de salvare a ţării...

— Şi Petrache Lupu, sire! îi sugeră Spiru Maramă, de curând ministru de interne al regelui.

Regele se uită la Spiru Maramă cu recunoştinţă. Mai e vorbă! Şi Petrache Lupu!... Nu şi... ci în primul rând Petrache Lupu. Un cuvânt al sfântului de la Maglavit, în ceasurile acestea grele, când Hitler îi umblă prin buzunare şi-i şterpeleşte tot petrolul fără să-i ofere despăgubiri, i-ar putea acoperi paguba, măcar în parte.

— Propune-o tu, Spirule! Arde-i un apel şi dă-i o citanie în consiliu.

Douăzeci şi patru de ore mai târziu, ţara asculta apelul pe care Petrache Lupu îl adresa ţării, prin intermediul ministrului de finanţe:

— Pentru credinţa mare pe care o aveţi domnia voastră alături de maiestatea sa regele Carol al II-lea, în calitate de ministru al ţării româneşti, noi ne bucurăm cu toţii, iar eu, Petrache Lupu, am dus şi duc o luptă mare pentru a duce lumea la credinţă prin poruncile ce mi-au fost date de moşu, care m-a trimis la cel mai mare şi cel mai credincios om din ţară, care este maiestatea sa regele Carol II. Eu, Petrache Lupu, prin poruncile lui moşu am avut marea bucurie să se întoarcă lumea la credinţă şi să fie toţi strâns uniţi în jurul maiestăţii sale regelui Carol II şi al oamenilor mari ai ţării. Văzând frământările în ţară, am căutat de am

îndrumat toată lumea să contribue de la mic la mare pentru înzestrarea ţării… Aceasta am făcut-o ca să se întărească credinţa poporului, iar ostaşii să apere cu drag graniţele ţării alături de maiestatea sa regele Carol II… Eu, Petrache Lupu, personal am lucrat douăsprezece perechi ciorapi de lână de la oiţele mele, pe care îi donez pentru ostaşii de la graniţă şi care să fie binecuvântaţi de moşu şi cu crucea în mână ostaşii să meargă voioşi pentru apărarea ţării alături de maiestatea sa regele… Domnule ministru, de la începutul minunii de la Maglavit, nu am greşit cu nimic şi nu am făcut decât cum mi-a spus moşu şi am ţinut cuvântul maiestăţii sale Regelui şi al domnilor prim miniştri…

— Ce înseamnă să fii sfânt! reflectă Aureanu în plin consiliu de miniştri, unde-şi reluase, modest, locul de consilier regal. E doar un om simplu, Petrache Lupu al nostru! Dar dacă s-a coborât asupra lui harul divin, uite ce gânduri sublime pot ieşi din capul lui!

Mândră a fost ţara în ziua când a aflat că nu mai are să se teamă de nimeni: pământul ei este apărat de linia Carol II. Asta i-a spus-o însuşi Serafim Mărunţelu, care o ştia direct de la regele Carol.

De când l-a însoţit pe Carol în vizita lui de la Londra, Mărunţelu devenise a doua putere în stat: mai întâi regele – apoi el. Când ziarul lui, *Drumul nostru*, a împlinit unsprezece ani de apariţie, lumea politică l-a sărbătorit cu banchete, în care, personalităţi calificate prin înalta lor distincţie morală şi intelectuală, i-au scos în relief patriotismul şi i-au lăudat ctitoriile. Mult îi mai plăcea lui Serafim Mărunţelu să audă cum se vorbea despre ctitoriile lui. Ctitoriile lui Mărunţelu!… Lista era lungă, nesfârşit de lungă!… În capul ctitoriilor erau înşirate cele patru mii de articole pe care le-a scris în aceşti unsprezece ani. Prin ideile pe care le cuprindea şi prin citatele în franceză, engleză, italiană, spaniolă, greacă, indiană, japoneză şi malaeză, care nu trebuiau traduse, pentru că înţelesul lor ieşea clar din cele ce spunea Mărunţelu pe romîneşte, fiecare articol constituia prin el însuşi, dacă nu o fundaţie, cel puţin o cărămidă. Cu aceste patru mii de articole, Serafim Mărunţelu a clădit, alături de marele său îndrumător, regele Carol II, noul spirit al României. Era aceasta o

ctitorie, sau nu?… Altă ctitorie era dispensarul lui de la Gârla Mică. Dispensarul de pe moşia Gârla Mică era loc sfinţit de însuşi regele Carol II. Într-o zi, la o masă a cavalerilor ordinului Mihai Viteazul, regele îi spuse lui Serafim:

— Serafime, aş vrea să-ţi văd moşia!

— Când, sire? întrebă Mărunţelu, tulburat şi iuţit.

— Când vrei!

A fost un miracol cum de a putut Mărunţelu să-şi scrie în zilele acelea articolele lui în limba latină, birmană şi tătară şi în acelaşi timp să organizeze recepţia regelui. Dar fantezia şi entuziasmul pe care şi le punea în tot ce făcea, îl ajutară şi acum să ducă ambele munci la un rezultat de care n-avea de ce să roşească. Mai mult decât toate, Serafim era încântat că vizita suveranului său l-a silit să-şi realizeze un gând care-l sâcâia de ani: dispensarul. Regele trebuia să vadă că Serafim Măruntelu are grijă de sănătatea argaţilor şi sătenilor lui. Pentru dispensar, directorul *Drumului nostru* rezervase, de câţiva ani, două odăiţe care, în afară de geamurile sparte, nu cuprindeau decât găuri de şoareci şi urme de păsări. În trei-patru zile, odăiţele sclipiră: pereţi zugrăviţi în alb, duşumele drese, geamuri întregi, lămpi în tavan, perdeluţe, sonerie, masă, canapeluţă, scaune şi rafturi – rafturi multe, noi, lăcuite. Mai lipseau doar utilajul şi medicamentele. Dar chestiunea nu era alarmantă, câtă vreme exista firma fraţilor Leibu şi Moişe Haimovici, drogherie şi obiecte sanitare en-gros. Serafim Mărunţelu era bun prieten cu amândoi. Dar mai bun era cu Moişe.

— Scumpule! îi vorbi el la telefon. Poimâine am pe maiestatea sa regele la mine, la Gârla Mică… Şi-aş vrea să-mi inaugurez dispensarul! Vii şi tu!… Regelui o să-i facă plăcere!

— Şi ce-ţi trebuie?

— Totul!

Regele a venit, a văzut, a plecat şi a lăsat în urma lui pe Serafim Mărunţelu, să-l apuce de nasturele hainei pe Moişe Haimovici:

— Moişe, tu vezi toate astea?

Şi-i arătă dispensarul.

— Văd! răspunse Moişe.

— Poţi să ţi le iei înapoi! Mie nu-mi mai trebuie. Cât îmi dai?

— O sută de mii! zise Moişe.

— Trei sute de mii! ceru Mărunţelu.

— Două sute de mii! făcu, tranşant, Moişe.

La două sute de mii, căzură de acord. Câştigau amândoi. O singură rugăminte avea Mărunţelu:

— Moişe dragă, nu uita! Aici e dispensar. Nu ridica totul. Mai lasă un pacheţel de tifon, două sticluţe de tinctură de iod şi un borcan cu alifie de păr! Nu-i pentru mine… e pentru popor!

Sensibil, Moişe acceptă şi iată a doua ctitorie a lui Serafim Mărunţelu, o realitate vie, palpabilă, cu care omul se putea prezenta, fără teamă, în faţa istoriei.

O altă ctitorie a lui Serafim Mărunţelu era monumentul Victoriei de la Mărăşeşti!… Cu câtă bătaie de cap!… Cu câte telefoane!… Cu câte articolaşe subtile, prevestitoare de rele, la adresa cutăruia ori cutăruia dacă nu dă… Tot pentru ţară, nu pentru el!… Şi ctitoria cealaltă: bustul ridicat notarului Popescu-Popeşti de la Popeasca din judeţul Teleorman, fost timp de şapte ani corespondent al ziarului *Drumul nostru* şi mort la datorie, la crâşmă, în timpul alegerilor din ’33, cu capul spart şi cu numele maiestăţii sale regele Carol II pe buze. Tot pentru ţară!… Şi mai avea ctitorii Mărunţelu, mai avea multe, cum multe şi mari erau meritele lui politice şi culturale. Şi nu numai în ţară, dar şi în străinătate. În primul rând, Ducele!… Ducele i-a dat ordinul Coroana Italiei, în gradul de mare ofiţer! Şi când Serafim Mărunţelu, care ţinea să se ştie că are despre sine o destul de proastă părere, a întrebat: pentru ce? — ministrul Italiei la Bucureşti i-a răspuns:

— Pentru perspicacitatea dumitale politică, domnule Mărunţelu…

Lămurit, Mărunţelu făcu:

— Aşa! Prin urmare, pentru liniara mea evoluţie… şi pentru capacitatea mea de a discerne realitatea politică din noianul de evenimente contradictorii.

Acuma putea primi decoraţia. Ştia pentru ce!

Acelaşi lucru s-a întâmplat după câteva zile, când ministrul Spaniei naţionaliste l-a chemat la legaţie să-i înmâneze medalia comemorativă «Glorios alemiento Nacional – 18 iulio 1936 y Victoria 1 Apriel 1939».

— Pentru ce?

— Pentru sprijinul pe care l-ai dat guvernului nostru să elibereze Spania de bolşevici.

Acestui ctitor-erou pe frontul intern şi extern, i-a încredinţat,

deci, Carol soarta unei popularizări cât mai largi a liniei de fortificaţii Carol II, construită la graniţa de vest, împotriva ungurilor revizionişti.

— Să se convingă ţara, Serafime, că nu-şi dă banii de pomană! i-a spus regele Carol.

Mărunţelu se înhămă la treabă şi scoase din linia Carol II, o linie care putea face faţă tuturor forţelor militare din lume.

— A colaborat, striga el în cele patru vânturi, însăşi providenţa, ca să facă din ea un sistem de apărare absolut infailibil. De la reţelele de sârmă ghimpată pusă pe suporţi de fier fixaţi pe beton, care străjuiesc trecerile probabile... de la imensele şanţuri, cu profile speciale, care se pot transforma instantaneu în canale adânci cu apă, în care tancurile de orice dimensiune vor fi silite să se bălăcească, paralizate, sub focurile armelor automate, care vor fulgera din toate părţile... De la cursele perfide semănate pe toate direcţiile de penetraţii... de la vastele şi diabolicele câmpuri tăinuite de mine care explodează la comandă sau la lovire... de la zidurile monstruoase de beton, care într-o clipă înghit şosele... totul concură ca inamicul să nu poată înainta nici cu un pas.

Poporul, simplu şi insensibil la poezie, asculta, dar mai avea o îndoială:

— Măi, lăptoasă o mai fi şi linia asta, că-şi pierde vodă vremea cu ea!

Până veni şi Spiru Maramă care dădu poporului un răspuns în numele regelui:

— Anul ăsta nu vom construi decât cazemate şi tranşee betonate!

— Măi, măi, măi, îşi zise poporul, ros de invidie. Care vasăzică aşa: numai cazemate şi tranşee betonate! Oare cât i-o fi ieşind lu’ vodă din afacerea asta?

*

Pe frontul de vest, comunicatele – şi cele germane şi cele franco-engleze – nu făceau decât să repete aceleaşi cuvinte banale: N-au fost evenimente importante! Activitatea artileriei, redusă! Nimic de semnalat!...

Toate acestea, însă, nu-l puteau linişti pe Carol. Ceea ce se petrece pe frontul de vest e una, şi ceea ce Hitler i-ar putea face lui, pe nepusă masă, e cu totul alta. Mai ales că cei doi ani pe

care i-a smuls de la Hitler, aproape s-au scurs… Şi Schnitt care tot nu vrea să înţeleagă! Rezistă!… Osândit la şase ani puşcărie pentru gestiune frauduloasă, pentru instigare la fals, pentru contravenţie la legea devizelor… şi totuşi, rezistă! Nu vor englezii! Sunt supăraţi!… Tot ei, supăraţi! Ca şi cum nu ei l-ar fi învăţat în toţi anii ăştia să fie prudent şi să nu-l întărâte pe Hitler. Şi nemţii! Cu trei ani în urmă, când cu Mahadahonda, Fabrizius a încercat cel puţin să se scuze – dar acuma, nimic! Săptămâna trecută, când Naie Naie a murit, a cui a fost coroana cea mai bogată şi pusă la loc cât mai vizibil? A lui von Fabrizius, ambasadorul celui de al treilea Reich! Fără nicio jenă, fără nicio rezervă, fără nici cea mai mică grijă de a salva aparenţele! Ce să mai salveze, când ţara a şi început să fie de fapt ocupată de Hitler, înainte de termen, cu armata lui de propagandişti, de diplomaţi, de agenţi economici!

Era dezolat Carol! Mânca din ce în ce mai puţin şi se scărpina tot mai mult. Timp de zece ani a luptat pentru un guvern de concentrare, care să-i asigure întreaga putere – şi azi, mai mult ca oricând, avea nevoie de concentrarea aceasta, spre a putea părăsi, în mod onorabil, această putere. Carol trebuia să-şi apere, prin toate mijloacele, autoritatea regală, pentru ca îndărătul ei să-şi poate face bagajele, nestingherit. Pentru această concentrare, dăduse ordin să fie arestat Bagradian. Se întâmplă îndată ceea ce Carol era sigur că se va întâmplă: Jugănaru i se prezentă în audienţă.

— Sire, aflu că Bagradian a fost arestat!

— Da! Mă bârfeşte!

— Sire! Bagradian…

— Lasă-l pe Bagradian! Vrei să fii consilier regal, ca să întărim frontul patriotic, sau nu?

— Vreau, sire!

— Dar ce va spune Dacu al dumitale?

— Dacu e de acord! răspunse Jugănaru.

Carol, satisfăcut că Jugănaru venise la el pregătit, apucă receptorul şi-l sună pe Spiru Maramă:

— Spirule, dă drumul îndată lui Bagradian! A fost la mijloc o mică neînţelegere. Acu s-a lămurit!

Tot pentru concentrare, Carol, după ce a eliberat pe ultimii legionari care se mai aflau închişi prin lagăre şi temniţe, a dat curs sugestiei lui von Fabrizius de a primi pe şefii lor în audienţă.

— Ţara, le-a spus el, îşi pune mari speranţe în patriotismul şi înţelepciunea voastră. Ştiu că veţi face tot ce se poate spre a-i asigura fericirea şi prosperitatea!

— Jurăm!

— Aşa să vă ajute Dumnezeu!

— Sănătate! i-au răspuns la urare, legionarii, cu salutul roman prevăzut de legile lui Carol II.

*

Subit, evenimentele începură să se precipite. Frontul de vest devenea, în sfârşit, front. În câteva săptămâni, Germania a ocupat Norvegia, Belgia, Olanda şi a invadat teritoriul francez. Carol era năucit. Nu mai pricepea nimic. Ca să-şi adune gândurile, făcu ceea ce făcea de obicei, în momentele de dezorientare: schimbă guvernul.

— Trişcă, dă-ţi demisia!

Trişcă scoase din buzunar demisia, pe care o purta totdeauna la el, pentru orice eventualitate. Regele luă hârtia, o puse de-o parte şi spuse lui Trişcă:

— Trişcă, formează noul guvern!

Trişcă se ridică în picioare, depuse jurământul şi se aşeză iar.

— Acu ce facem, Trişcă? îl întrebă regele.

— Pe ce plan, sire? Pe planul extern?

— Ce să mai faci pe planul extern?

— Pe planul intern, sire?

— Ce să mai faci pe planul intern?

— Pe plan economic, sire?

Regelui îi sclipiră ochii.

— Ai zis-o: pe plan economic! De pildă, alte uniforme!

Şi începu să discute cu primul său sfetnic cam ce fel de uniforme s-ar potrivi cu nevoile neamului, care devin cu atât mai urgente, cu cât armata germană se apropie de Paris. După o aprofundată analiză a condiţiilor în care interesele neamului s-ar putea împleti cu bucuria regelui Carol de a vedea ţara într-o nouă uniformă, proiectul luă contururi precise.

— Rămâne, deci, stabilit! conchise regele Carol. Majoritatea funcţionarilor şi a membrilor frontului renaşterii naţionale, cere ca uniformele să fie modificate în aşa fel, încât să poată fi folosite şi ca haine civile. Eu, regele, trebuie să satisfac această dorinţă a poporului. Noua uniformă se va confecţiona din stofă

de culoare albastru-marinar, sau albastru închis. Vestonul va fi croit la două rânduri. Decretul îl publicăm mâine. Legea intră în vigoare îndată! Şi când zic îndată, înţeleg îndată!

Ceva mai însufleţit, regele-şi recăpătă dinamismul şi făcu tot ce-i mai îngăduia Hitler să facă, spre a fi la înălţimea momentului războinic: concentră trupe, intensifică exerciţiile de tir antiaerian, dădu lui Serafim Mărunţelu noi detalii senzaţionale cu privire la linia de foc regele Carol II, refuză, în mod public, să fie sărbătorit pentru cei zece ani de restauraţie, iar în zilele când Parisul trecea din mâna francezilor în cea a naziştilor şi Hitler dansa, la Compiègne, pe ruinele republicii franceze, făcu ţării un dar: Partidul Naţiunii. Prin decret regal, frontul renaşterii naţionale se transforma în partidul naţiunii, partid unic şi totalitar al regelui. Pentru ca poporul să nu-şi piardă vremea cu întrebări, guvernul îi explică din proprie iniţiativă, ce rost are acest partid:

— Anterioritatea şi primatul statului în raporturile sale cu cetăţenii singulari ale căror interese le personifică, reprezintă şi apără, fiind o evidenţă impusă de experienţa politică a omenirii întregi din ultima vreme, socotim că este de supremă necesitate ca naţiunea română, în totalitatea ei, să se integreze în ritmul ideilor şi faptelor pentru a putea merge pe linia destinului ei istoric… Credem că pentru a putea realiza pe deplin poruncile constituţiei, este necesar ca instrumentul politic făurit pentru îndeplinirea lor să ofere structural optima posibilitate pentru această împlinire. Credem, de aceea, necesar, ca frontul renaşterii naţionale să devină un partid unic de caracter totalitar, în care unitatea şi continuitatea conducerii să fie pe deplin asigurată, iar posibilităţile de încadrare politică a tuturor fiilor ţării, cât mai desăvârşite.

«Cetăţenii singulari» ascultau lămuririle şi-şi spuneau unul, altuia:

— Sunt cuvinte de-ale lui vodă! Nu-i de nasul nostru să le pricepem!

Dar le sări în ajutor Serafim Mărunţelu să le deschidă capul.

— Partidul naţiunii? strigă el, în delir, către popor. Partidul naţiunii este sinteza de voinţă politică a naţiunii, interpretul fidel al gândurilor şi sentimentelor naţiunii, totalitar în metode, în soluţii, în intransigenţă. Fascizanţi, rasişti, exaltaţi ai gândului românesc, iată cine ne poate salva, nu cârpacii ideilor de împrumut, nu pelticii credinţelor şi prompţii tuturor renegărilor.

Merită naţia sacrificiul nemernicilor. Merită naţia un iureş de tinereţe fanatică în militarea românismului. Ce splendid aude regele bătăile de inimă ale ţării!

Stilul dinamic sufla vijelios peste ţară şi-i dădea nişte splendide palpitaţii de inimă, pe care le prindea splendid regele Carol II.

*

Se încheiase anul şcolar şi voievodul Mihai îşi luase cu succes princiar diploma de bacalaureat.

— Tocmai la ţanc! zise Carol, Lenuţei. Cu diploma de bacalaureat poate fi rege.

După ce-l lăsă pe voievod să se odihnească o zi, îl trimise la muncă.

— Mihăiţă dragă, acum când nu mai ai grija şcolii pe cap, eşti dator să te ocupi de treburile obşteşti. Te rog, să începi chiar de azi să vizitezi instituţiile esenţiale ale patriei.

Aşa că Mihai începu să ia la rând băncile mari: Banca Naţională, Banca Românească, Banca de Scont, Banca de Credit Român. Pretutindeni dădu peste membrii consiliilor de coroană, care, în orele acelea, erau membri ai consiliilor de administraţie. Şi toţi îl întâmpinară cu salutul roman:

— Sănătate, măria ta!

După ce isprăvi cu băncile, voievodul vizită prefectura, siguranţa, tribunalul, ministerul de interne, Văcăreştii, Jilava şi peste tot, agenţii, gardienii, comisarii, soldaţii, ofiţerii, îl întâmpinară cu salutul roman:

— Sănătate, măria ta!

După ce isprăvi cu ordinea publică şi cu puşcăriile, voievodul trecu în revistă ministerul de finanţe, administraţiile financiare şi percepţiile fiscale – unde-l aştepta acelaşi salut roman, entuziast şi unanim:

— Sănătate, măria ta!

Şi, în sfârşit, după ce luă cunoştinţă de poziţia birnicilor faţă de biruri, voievodul avu o întrevedere lungă şi intimă, ca de la egal la egal, cu Petrache Lupu de la Maglavit, care şi la sosire şi la plecare îi făcu destul de abil salutul roman:

— Sănătate, măria ta!

«Cetăţenii singulari» urmăreau cu admiraţie evoluţiile odraslei regale prin labirintul acestor gingaşe aşezăminte de stat din care

izvora toată fericirea poporului, şi-şi spuneau:

— Mihai ia ţara în primire!

*

De astă dată, von Fabrizius nu mai păstră decât o vagă notă de politeţă, spre a transmite regelui ordinul lui Hitler:

— Sire, trebuie! Şi fără cea mai mică întârziere!… Führerul meu vrea să aibă azi după masă răspunsul!... Doi!… Indiferent la care departamente!

Regele, care nu mai avea curajul să se opună fatalităţii, răspunse:

— Comunică Führerului că nu are niciun motiv de îngrijorare!

Până după amiază, guvernul era remaniat: la învăţământ era numit Leahu, şi la Sănătate, Ionescu-Ciurcheni. Doi a cerut Hitler – doi a numit regele.

Peste o săptămână, von Fabrizius veni cu un nou ordin:

— Sire, Führerul cere să înlăturaţi acest guvern şi să numiţi un guvern Constantin Sofian… Führerul cere ca Mihail Teianu să fie pus la externe… Führerul cere să nu mai prezidaţi consiliile de miniştri!

— Comunicaţi Führerului că nu are niciun motiv de îngrijorare!

După ce depuse jurământul, noul preşedinte de consiliu, Costică Sofian, vorbi poporului la radio:

— Rostul guvernului nostru este în primul rând să ridice agricultura. România este o ţară agricolă şi agricolă trebuie să rămână. Pe planul extern, guvernul nostru înţelege să facă o politică de integrare sinceră în sistemul creat de axa Berlin-Roma, aceasta nu numai ca o expresie de realism politic, ci şi ca o consecinţă logică a concepţiilor politice şi ideologice ale membrilor săi, interpreţi exacţi ai sentimentelor naţiunii.

Noul ministru de externe anunţă:

— România se retrage din Societatea Naţiunilor. Prin retragerea României din Societatea Naţiunilor, se încheie definitiv o iluzie politică în care s-a stăruit prea multă vreme. Avem ferma voinţă să consolidăm raporturile noastre politice cu Marele Reich german şi să creăm între poporul german şi cel român raporturi de colaborare prietenească de o valoare nepieritoare. Renunţăm la garanţia anglo-franceză. Avem alte garanţii mai solide şi mai apropiate.

Regele Carol II nu mai asculta decât ceea ce era sfătuit să

asculte şi nu mai iscălea decât ceea ce i se cerea să iscălească. Carol II cel curajos, regele ţăranilor, regele culturii, regele vânătorilor, căruia nu-i mai ajungeau nici optsprezece ore pe zi să prezideze consilii, să iscălească decrete, să facă vizite inopinate, să mărite fete, să boteze copii, să dea declaraţii, să restaureze ţara, să-şi laude fiul, să bage lumea în răcori, acuma umbla prin palatul lui şi culegea de pe jos fiecare nasture sau ac rătăcit.

— Tot ce mai poate fi al meu, e al meu! zicea el Lenuţei, furios că va trebui să lase în urma lui o ţară întreagă, pentru că n-o poate băga în valiză.

*

Mihail Teianu luă loc la masă primul şi-şi ordonă frumos teancul de documente cu care venise încărcat de la Bucureşti, numai cu două ceasuri în urmă. Deşi obosit de drum, Teianu se simţea în stare să susţină lupta cu Csaki, ministrul de externe al Ungariei, care-şi adusese şi el o cantitate impresionantă de documente. Într-un colţ al salonului în care trebuia să se desfăşoare conferinţa, Ribbentrop şi Ciano mai întârziau puţin, într-o discuţie calmă, deşi foarte confidenţială. Teianu era tulburat. Toată lumea e cu ochii spre el. Regele, guvernul, ţara… Ţara!… Adevărul e că mare lucru nu ştie ţara. I s-a spus numai că cearta dintre România şi Ungaria în jurul Ardealului a ajuns la un punct culminant, dar că dragostea axei Berlin-Roma pentru poporul român este atât de mare, încât nu va trebui să i se întâmple nici cel mai mic neajuns. Tocmai pentru a evita României orice neajuns, Teianu a fost poftit, acum două săptămâni, împreună cu Sofian, primul ministru al ţării, să stea de vorbă cu Hitler. Teianu ar fi vrut să-şi comande un costum special, dar nu mai era timp, Hitler era chiar mai grăbit decât el să facă ţării un bine. S-au urcat, aşadar, Sofian şi Teianu în tren şi au pornit-o spre Salzburg. La Salzburg, din ordinul Führerului… să se reţină: din ordinul Führerului… îi aştepta o maşină. Atâta onoare-i depăşea pe amândoi: o maşină, din ordinul Führerului. Numai să nu uite presa din Bucureşti s-o consemneze… în maşină, Sofian şi Teianu tremurau de frig, cu tot soarele de iulie. Erau bolnavi de emoţie. Aveau să-l vadă pe Hitler. Se duc la Hitler ca la un prieten. Pentru el au luptat ei în toţi anii ăştia. Pentru ideile lui. Pentru alianţa cu el! Gândeau şi se înecau.

Hitler!… Simţeau că în clipa în care el le va ieşi înainte şi-i va îmbrăţişa, ei vor cădea jos leşinaţi…

La Berghof le ieşi înainte Ribbentrop, ministrul de externe al Reichului, care, după ce le ură bun sosit, le comunică:

— Führerul meu vă aşteaptă cu nerăbdare!

Într-adevăr, Hitler îi aştepta îndărătul biroului, drept, nemişcat, şi cu privirea înspre uşa din spatele lor.

— Heil! strigară cei doi.

— Heil! răspunse Hitler.

Dar mâna nu le-o întinse – şi nici privirea nu şi-o deplasă de la uşă. Deschise numai larg gura:

— V-am chemat să vă comunic că între dumneavoastră şi unguri există un conflict. În interesul păcii, vreau ca acest conflict să fie rezolvat în cel mai scurt timp. Ribbentrop vă va spune condiţiile!

Şi întorcându-le spatele, fără să le dea bună ziua, ieşi.

Dacă în clipa aceea Teianu şi Sofian ar fi fost întrebaţi cum se simt, ar fi răspuns – presupunând că ar fi fost în stare să audă şi să vorbească – că nu simt nimic. Cu urechile încinse, cu genunchii tăiaţi, se ţineau în picioare, în cancelaria Führerului, dar habar n-aveau unde se află, cum de au ajuns ei aici, cine e domnul care a ieşit… şi de ce, când a ieşit, a trântit după el uşa… şi dacă e noapte sau zi… dacă e rece sau cald… dacă sunt vii sau morţi… Numai după un minut, ori o zi, ori un veac, un glas stăruitor, îi trezi:

— Domnilor, vă rog… să trecem dincolo, să discutăm!

Discutară. Adică, Ribbentrop vorbi şi ei trebuiră să asculte:

— Cunoaşteţi convenţia dintre noi şi Italia, în chestia Adigelui de sus. Am căzut de acord asupra unui schimb de populaţii. Cam aceasta ar fi şi soluţia în litigiul dintre dumneavoastră şi unguri. Un schimb de populaţii… Este dorinţa Führerului. În felul acesta se va realiza o omogenizare etnică a celor două ţări. Ungurii cu ungurii, români cu românii. Ungurii din Ardeal vor trece în Ungaria, românii din Ungaria vor trece în România. Evident că asemenea operaţii implică uneori anumite mici sacrificii… Aşa că s-ar putea… nu sunt sigur… dar poate… poate… va fi nevoie de o mică, foarte mică rectificare de frontieră. Poate! Dar, în ansamblu, totul se reduce la un schimb de populaţii. Noi vă stăm cu plăcere la dispoziţie pentru a vă ajuta, în cazul când tratativele cu ungurii ar merge mai greu. Dar pentru aceasta ar

trebui să vă puneţi şi dumneavoastră la pas cu legiuirile rasiale. Şi-n sfârşit, comuniştii…

Teianu reînvie. Schimb de populaţii… legiuiri rasiale!… Comuniştii… Prin urmare, Hitler tot Hitler rămâne. Puţin cam nervos, dar prieten. Acelaşi bun prieten de până acum. Schimb de populaţii, numai ca guvernul român să adopte legiuirile lui rasiale şi anticomuniste. Ce idee! Să pună asemenea condiţii! Ca şi cum legiuirile lui n-au fost în bună parte aplicate de mult. Este o adevărată insultă! Probabil că Hitler nu este bine informat. Legiuirile naziste! Fireşte! Chestiunea va fi cercetată cu de-amănuntul şi ceea ce n-a fost adoptat până acum, va fi adoptat fără cea mai mică întârziere! Cât despre comunişti…

— Numai atât? întrebă el, uimit, pe ministrul de externe al Reichului.

— Numai atât!

Teianu aruncă o privire scurtă spre Sofian, care se ridică şi răspunse ministrului de externe nazist, cu formula învăţată de la regele Carol II:

— Comunicaţi domnului Adolf Hitler, führerul celui de al treilea Reich, că nu are niciun motiv de îngrijorare!

La Bucureşti, Teianu şi Sofian fură luaţi de la gară şi purtaţi în triumf.

— Suntem optimişti! declarau oamenii din jurul noului guvern. Reichul apără interesele noastre, pentru că numai aşa apără interesele păcii!

Şi povesteau ţării cum a primit Hitler pe Sofian şi pe Teianu, cum a stat de vorbă cu ei două ceasuri şi jumătate, cum nu-i mai venea Führerului să se despartă de ei şi cum i-a pus să jure că în curând o să vină iar să-l vadă. Hitler, prietenul poporului român… Hitler, singurul om în care ţara românească poate avea toată încrederea… Hitler…

— Cine îndrăzneşte să spună că Hitler vrea să ne acapareze ţara din punct de vedere politic şi economic, este un duşman al nostru. Nu-i adevărat! Hitler este cel mai bun client al produselor noastre şi numai în calitatea lui de client vrea să aibă relaţiuni comerciale cu noi. Se găsesc unii să spună că vrea să ne trimită ingineri şi specialişti de-ai lui, care să preia conducerea industriilor noastre. Minciuni! Hitler n-are destui ingineri nici pentru el, atâta are de lucru din cauza războiului. Iar dacă ne-ar trimite ingineri, ar trebui să-i mulţumim, pentru că ar fi din

partea lui un adevărat sacrificiu. Să se ştie: Germania face atâtea pentru noi, numai pentru că vrea să apere pacea şi să ne ferească de război.

După care se trecu îndată la arestări masive de muncitori, la confiscări, la schingiuiri, la condamnări, fără a se decreta legi noi: vechile legi de pe vremea democraţiei erau prea desăvârşite, spre a mai fi fost nevoie să li se adauge ceva. Numai statutul existent al evreilor nu era destul de mulţumitor. Carol expuse Lenuţei cazul şi semnă pe colţul noptierei, toate decretele-legi, care porneau de la o singură lege: legea sângelui. Legea Führerului!… Führerul, singurul prieten al ţării… Schimb de populaţie… Ajutorul Germaniei… Germania nu vrea decât pace… Numai atât… Suprimarea comuniştilor, legile rasiale şi pace…

Acuma guvernul aştepta rezultatele. Nu aşteptă mult. După câteva zile, Teianu şi Sofian fură chemaţi de urgenţă la Viena. La plecarea din Bucureşti, Teianu nu-şi mai puse problema unui costum nou, aşa că la Viena sosise cu ce avea în garderobă, dar plin de optimism. Nu un Csaki ar fi putut să-l sperie, mai cu seamă când avea alături de el întreaga Germanie a lui Hitler. Sigur de sine îşi pregăti, deci, creionul – şi numai când văzu că Ciano şi Ribbentrop se apropie de masă şi se aşază, simţi cum inima începe să-şi înteţească bătăile.

— Domnilor, începu Ribbentrop, trebuie să vă atrag atenţia că ne găsim în război şi n-avem timp de pierdut. Ungaria şi România ne-au dat sarcina să facem arbitrajul între ele. Am studiat chestiunea cu prietenul meu Ciano, ministrul de externe al Italiei, şi am stabilit următoarele: România trebuie să cedeze Ungariei Ardealul… Este vorba de o întindere de patruzeci şi cinci de mii de kilometri pătraţi…

Lui Teianu îi scăpă creionul din mână:

— Cum, cum?

— N-avem timp de dat explicaţii! îi răspunse, încruntat, ministrul de externe al Germaniei. Vi se vor da toate amănuntele după ce veţi semna!

— Dar…

— Nu poate fi niciun «dar»! Ne-aţi dat mână liberă să facem arbitrajul. Şi l-am făcut! Mai mult decât atât nu ne puteţi cere. V-am mai spus-o: ne găsim în stare de război cu Franţa şi Anglia, aşa că n-avem timp de tocmeli şi discuţii. Acceptaţi? Bine!…

Dacă, nu, răspunderea va cădea asupra dumneavoastră. Noi vrem pace! Orice refuz ar putea provoca un război. Şi noi ne vom dezice cu totul. Suntem împotriva războiului şi nu putem încuraja pe cei care vor să facă război.

— Ne-aţi asigurat că totul se va reduce la un schimb de populaţii! încercă să bâiguiască Teianu o pledoarie. Parcă aşa am înţeles!

— N-aţi înţeles bine! îi replică Ribbentrop. Şi cu asta am isprăvit. Rolul nostru de arbitri se opreşte aici. Restul vă priveşte. Aveţi timp de gândire până mâine la prânz!

Îşi strânse hârtiile de pe masă şi, înainte de a se ridica, adăugă:

— Am uitat să vă spun: după ce veţi ceda Ungariei Ardealul, noi şi Italia vă garantăm frontierele!… Garanţiile noastre sunt garanţii… Puteţi, prin urmare, da ordin de demobilizare a armatei. Vă şi rugăm să demobilizaţi. Führerul vă cere să demobilizaţi. Führerul insistă să demobilizaţi. Führerul vrea pace. Sper că şi dumneavoastră, românii, vreţi pace. Şi cine vrea pace, n-are nevoie de armată. Demobilizaţi imediat. Vă sfătuim! Este în propriul dumneavoastră interes! Demobilizaţi!

*

O locomotivă uriaşă, cu roţile albe, se îndrepta, în mare viteză, înspre frontiera de apus, trăgând după ea câteva zeci de vagoane de marfă – pline cu lăzi şi valize – şi două pat-vagoane sclipitoare, cu perdelele trase, în care călătoreau trei pasageri: Carol, Lenuţa şi Mateescu. Carol nu mai era rege. Lenuţa nu mai era Duduia şi Mateescu nu mai era general. Cu o zi înainte, Carol s-a trezit în camera lui de lucru cu generalul Antonescu, care intrase fără să-i bată în uşă:

— Sire, abdicaţi!

Deşi de câteva luni Carol nu-şi mai făcea nicio iluzie şi se aştepta din moment în moment la acest deznodămint, totuşi, realitatea îl izbi cu atâta brutalitate, încât îşi adună toată rămăşiţa lui de conştiinţă regală, ca să-l repeadă pe Antonescu:

— Să abdic?… Eu?… Şi cine mi-o spune? Dumneata?… Dar cine eşti dumneata?

— Eu sunt ţara, sire!

— Ţara?

Şi, împins de obiceiul lui de stăpân care nu poate tolera

obrăznicii, Carol întinse mâna spre sonerie şi apăsă prelung, o dată, de două ori, de trei ori! Respectuos, Antonescu îi atrase atenţia:

— Sire, n-are niciun rost. Nu vă va răspunde nimeni. Garda a fost înlocuită. Palatul e păzit acum numai de legionari. Orice rezistenţă este inutilă.

Rezistenţă? îşi zise regele. Dar ce-şi închipuie acest general imbecil? Că a întins mâna spre sonerie cu intenţia de a rezista? Să reziste – cui? Şi în ce scop?... Dacă a sunat, a făcut-o numai ca să verifice dacă, şi în ce măsură, mai poate speria pe cineva. Acuma s-a convins. Totul e pierdut. Şi pe veci pierdut! Nu mai poate speria pe nimeni.

Plictisit, regele îşi retrase mâna, moale, de pe buton şi fără nici cea mai mică urmă de agresivitate, întrebă:

— Şi ce doreşti dumneata?

— Să mă însărcinaţi cu formarea guvernului şi să-mi primiţi jurământul de credinţă.

Ca să-l necăjească pe general, Carol începu să râdă:

— Asta-i culmea! Pe de o parte, îmi ceri abdicarea, iar pe de alta, vrei să-mi depui jurământul de credinţă!

— Dar e de la sine înţeles, sire! Cineva trebuie să primească abdicarea. Şi nu guvernul actual, care a semnat convenţia de la Viena, ar avea autoritatea morală s-o facă. Este nevoie de un altul! Dar ce fel de guvern poate fi acela care nu este investit, legal, cu puterea, de către regele tării?

Regele, cu o resemnare amuzantă, iscăli decretul de numire a lui Antonescu în funcţia de şef al noului guvern. Antonescu luă poziţia reglementară şi rosti jurământul pe constituţia regelui Carol II:

— Jur credinţă regelui Carol II, şeful statului şi naţiunii române.

— Aşa să-ţi ajute Dumnezeu! îi răspunse regele, reglementar.

După aceasta, Antonescu întinse regelui actul de abdicare:

— Şi acuma, sire, vă rog să semnaţi!

— Un moment, domnule general! zise Carol, înainte de a pune mâna pe toc. Rămâne aşa cum m-am înţeles cu Hitler, nu?...

— Evident, sire!

— Iau cu mine tot ce e al meu!

— Tot!

— Şi pe doamna Lupescu!

— Şi!

— Şi pe generalul Mateescu!
— Ce aţi convenit cu Führerul e sfânt, sire!
— Pe cuvântul dumitale de onoare?
— Pe cuvântul meu de onoare!

Asta a fost tot. Şi acuma, când se afla în tren, era el însuşi mirat, că numai atâta i-a mai rămas viu în minte, din întreaga lui carieră de rege. Ca să-i treacă vremea, încerca de ceasuri întregi să-şi retrăiască amintirile legate de epoca restauraţiei, dar zadarnice-i erau străduinţele. N-avea nicio amintire! Îşi aducea aminte» numai atât: că a trăit, că a zbierat, că a plâns, că a făgăduit, că s-a drăgostit, că a urât, că a tăiat şi a spânzurat şi la figurat şi la propriu – dar când, cum, cui, cu cine, de ce şi în care împrejurări, asta nu-şi mai amintea de loc. Niciun glas nu-i răsuna în urechi, nicio imagine nu-i juca în retină, nicio emoţie nu palpita în inima lui. Cei zece ani de guvernare n-au imprimat în memoria şi conştiinţa lui decât vagi siluete de ceaţă şi fum şi o rumoare surdă de răcnete, vaiete, râsete din care să nu poată desprinde nimic – în afară de un singur cuvânt: România! Ce-i asta, România?… O ţară?… Ei aş!… O vastă plantaţie de «palaelibus» de toate mărimile: palaelibus baroc sau ultra-baroc, palaelibus baby sau arhi-baby, peste care el a fost stăpân absolut. Este singurul lucru pe care nu-l poate uita: cu un deceniu în urmă s-a proclamat prin aceste ţinuturi străine ca rege al oricărui palaelibus – şi martor îi este Dumnezeu şi Lenuţa, că şi-a câştigat cu cinste titlul de «Palaelibus II cel curajos»!… Regele Palaelibus II cel curajos!… Afacerea i-a luat zece ani şi l-a îmbătrânit cu zece ani, dar nu-i pare rău: l-a întinerit cu atâtea şi atâtea miliarde!

Tandru, Carol se aplecă spre Lenuţa care stătea întinsă, cu mâinile sub cap şi-o întrebă:

— Ce spui, Lenuţo? Ne ajunge?

Ca să-i răspundă Lenuţa se ridică într-un cot, dar căzu la loc, speriată de nişte detunături asurzitoare care veneau dinspre o pădurice pe lângă care treceau.

— Ce-i asta? strigă îngrozit fostul rege Carol II cel curajos, către fostul general Mateescu.

— Se trag focuri de armă asupra trenului! răspunse Mateescu.

Trenul îşi mări viteza, dar cei din vagon putură să audă cum se mai trage din urmă. Înţepeniţi aşa cum au fost surprinşi de atac, cei trei aşteptară până să treacă primejdia. Când totul se

potoli, Mateescu se aplecă şi culese nişte cioburi de sticlă.

— Cel puţin au cu ce să se laude! zise el, morocănos.

Tremurând încă de spaima prin care a trecut, Lenuţa se înghemui în Carol:

— Noroc că suntem aproape de graniţă!

Carol, alb ca varul, nu scoase un cuvânt şi, cu multă prudenţă, mişcă niţel perdeaua să se uite afară. Într-adevăr, până la frontieră mai erau doar câteva minute. Mai liniştit, Carol lăsă perdeaua, se aşeză confortabil lângă Lenuţa şi-o mângâie cu gingăşie pe frunte:

— Ei, ce spui, Lenuţo? glumi el. Şi să-ţi mai iubeşti meseria de rege!

Întrte timp, Mateescu ridică de pe jos gazeta care-i căzuse mai adineauri din mână şi după ce se uită câteva secunde prin ea, făcu indignat:

— Ce mizerabil!…

— Cine? întrebă Carol.

— Mărunţelu! Se bucură că aţi abdicat şi că a venit Antonescu.

— Mărunţelu? se miră Lenuţa.

— Mărunţelu, doamnă!… Ascultaţi-l ce spune: «Un regim care-şi soldează conducerea ţării cu o serie de dezastre nu putea fi menţinut»…

— Mărunţelu! strigă Lenuţa roşie ca focul.

— Mărunţelu, doamnă! Şi mai spune ceva: «Spectacolul neputinţei, al prostiei, al nemerniciei a fost peste măsura răbdărilor celei mai răbdătoare naţii»…

— Mărunţelu?

Lenuţa se sufoca. Mateescu se simţea îngreţoşat. Carol, însă, nu pricepea de ce este atât de mânioasă Lenuţa şi de ce este atât de scârbit Mateescu.

— Ce ţi-a venit, Mateescule, s-o superi pe Lenuţa? N-ai altă treabă? Las-o în pace!

Se priviră tustrei unul la altul şi începură să râdă cu atâta poftă încât aproape că nici nu simţiră că trenul se oprise. Când să-şi dea seama, trenul se pusese din nou în mişcare. Curioasă, Elena mişcă perdeaua uşor – dar se dădu îngrijorată îndărăt:

— Am ajuns! Suntem la frontieră. Gara e plină de trupe germane!…

— Şi ce te sperii aşa, Lenuţo dragă? întrebă Carol, care în loc să-i împărtăşească îngrijorarea, zâmbea.

— Nemţii!

— Ce ai cu nemţii? întrebă Carol. Nu vezi că ne dau voie să ne vedem de drum? Greu ne-a fost pe teritoriul român. Dar acuma…

Şi cu îndrăzneală, Carol dădu la o parte perdelele.

— Acuma poţi să te uiţi afară cât vrei. Nu mai e nicio primejdie!

Lenuţa, însă, era curioasă:

— Dar de ce s-au îngrămădit tocmai aici?

— Ba nu s-au îngrămădit *tocmai* aici… S-au îngrămădit la toate punctele de *frontieră*…

— De ce?

— Trupele lui Hitler aşteaptă să plec eu mai întâi, pentru ca după aceea să poată intra ele.

Mateescu râse:

— Politicos… Hitler!

Regele sări în picioare şi-l fulgeră pe fostul său general cu o privire ucigătoare:

— Să nu râzi! îi răcni el. Nu-ţi dau voie să râzi!… Politicos sau nepoliticos, Hitler, oricât de mare ar fi el, nu poate uita că eu sunt *totuşi* un Hohenzollern!

Cât îi trebui să-şi încovoaie spinarea în faţa fostului rege, în acelaşi unghi ascuţit ca în urmă cu douăzeci şi patru de ore, Mateescu avu răgazul să-şi zică: Hohenzollern, hai? De aia ai venit acu zece ani în ţară pe ascuns? Pentru că eşti un Hohenzollern! Ca şi marele tău străbun Carol I, care tot pe ascuns a putut ajunge aici, pentru că şi el, tot un Hohenzollern era, ca şi tine… Şi de aia o ştergi azi din ţară, iar pe ascuns! Pentru că, de! Eşti *totuşi* un Hohenzollern!… Şi râios şi cu coada în sus… totuşi!

Şi ruşinat, îşi ceru scuze:

— N-am râs! Nici prin minte nu mi-a trecut Am fost greşit înţeles! Dimpotrivă… Ziceam că Hitler ştie totuşi că ceea ce-şi poate permite cu indiferent care altul, nu-şi poate permite cu un Hohenzollern.

Din ciclul PARAVANUL DE AUR

au apărut:

Domnul general guvernează, ed. I, 1953; ed. A II-a, 1954; ed. A III-a, 1961.

Starea de asediu, ed. I, 1955; ed. A II-a, 1956; ed. A III-a, 1962.

Regele Palaelibus, ed. I, 1957.

Salvatorul, 1959.

Ultimul batalion, 1960

Redactor responsabil: Zarafu Gheorghe
Tehnoredactor: Gheorghiu Ionel

Dat la cules 20.10.1962. Bun de tipar 16.11.1962. Apărut 1962. Tiraj 25190 ex. Broşate 22100 ex. legate 3090 ex.Hârtie semi-velină satinată de 65 g/m^3. Format 540x480/16. Coli ed. 35.59. Coli tipar 40,5, A. nr 1449/1962. C.Z. pentru bibliotecile mari 8R
C.Z. pentru bibliotecile mici 8R-31

Întreprinderea Poligrafică nr. 4. Calea Şerban Vodă 133—135,

Bucureşti - R.P.R. comanda nr. 1223